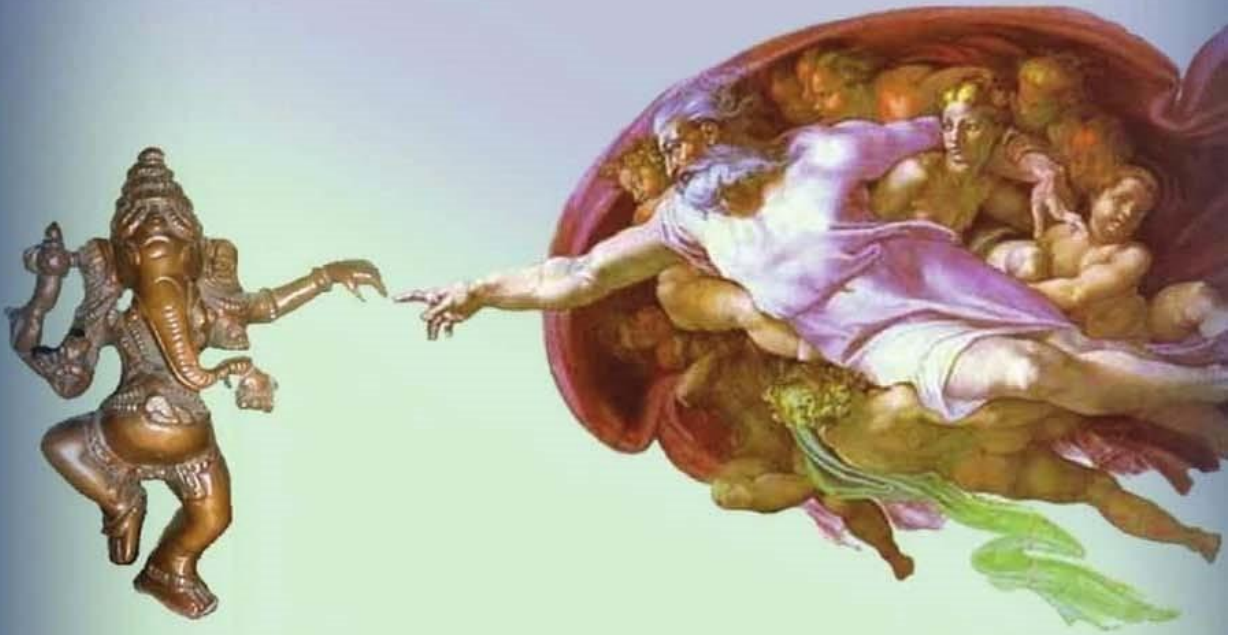

AYDINLANMIŞ İNCİL

Dinler ve Yoga

1.Cilt

Dan Costian, Ph.D.

Aydınlanmış İncil

Dinler ve Yoga

Yazan: Dan Costian, Ph.D.

Birinci Cilt

Bu kitap en derin saygılarımla

SHRĪ NĪRMALA SRĪVASTAVA'ya
ithaf edilmiştir.

İçindekiler

- ÖNSÖZ
- GİRİŞ. ESKİ HİNDİSTAN'IN TARİHİ VE COĞRAFİ ÇERÇEVESİ
- I. "BAŞLANGIÇTA SÖZ VARDI"
- II. "TANRI İNSANI KENDİ SURETİNDE YARATTI"
- III. CENNET BAHÇESİ NEREDEYDİ?
- IV. YAŞAM VE BİLGİ AĞACI
- V. SEL
- VI. İBRAHİM NEREDEN GELDİ?
- VII. DEKALOG YA DA TANRI'NIN YASASI
- VIII. MUSA'NIN MUCİZELERİ
- IX. YILAN ASASI VE PİRİNÇTEN ATEŞLİ YILAN
- X. RUHANİ USTANIN EVRENSEL İLKESİ
- XI. TANRI'NIN RUHUNUN TEZAHÜRÜ
 - A. KEHANET
 - B. KUNDALİNİ'NİN GİZLİ TEZAHÜRÜ
 - C. SERİN ESINTI
 - D. YAŞAM SUYU
 - E. ATEŞ VE IŞIK
- XII. MUSA'NIN KALINTILARI
- XIII. SOLOMON'UN "İZLERİ" ÜZERİNE
- XIV. İSRAİL'İN KAYIP ON KABİLESİNİN MACERASI
- XV. TANRI'YA TAPINMA
 - A. ÇERÇEVENİN OLUŞTURULMASI VE DÜZENLENMESİ
 - B. ANIN SEÇİMİ
 - C. MEKANIN VE KATILIMCILARIN HAZIRLANMASI
 - D. DAVET
 - E. KURBANLAR VE ADAKLAR
 - F. DİĞER RİTÜELLER

Bilge OLAN kişi bunları kavrasın, Anlayan anlasın.
HOŞEA 14 :9 (TEVRAT), Hoşea'nın İsrail'e Yalvarışı

ÖNSÖZ

"İncil en çok okunan ve aynı zamanda en az anlaşılan kitaptır"

Kutsal Kitap'ın Paradoksu

"İkimizde gece gündüz İncil okuyoruz ama benim beyaz okuduğum yerde, sen siyah okuyorsun."

William Blake [1]²

Dikkatli bir okuyucu Kutsal Kitap'ın pek çok esrareniz yön içerdiğini açıkça görecektir. Bunlar, teolojiye ya da ateizme hizmet ettikleri için tarafsızlığından sık sık şüphe edilen bazı heyecan verici araştırmaların amacı olmuştur ve olmaya da devam etmektedir. Çok şaşırtıcı bir şekilde, en büyük dinler tarihçilerinden biri sayılan Mircea Eliade *Kutsal Kitap* çalışmalarına çok az ilgi göstermiştir [2]. Biz burada hiçbir şekilde tüm bu muammaları ele almaya çalışmıyoruz, sadece Hint medeniyeti, kültürü ve felsefesi hakkındaki bilgilerimizle açıklanabilecek olanları, coğrafi veya tarihi verilere ve son olarak da Yoga'ya (*çoğunlukla da Sahaja Yoga'ya*) dayananları ele alacağız.

En başından itibaren, bazı uzmanların burada sunulan belirli hipotezlerden uzak durma ihtimalini göz önünde bulundurduğumuzu belirtmek isteriz ancak okuyucuyu daha az ortodoks olan hipotezler hakkında mümkün olduğunca doğru ve eksiksiz bir şekilde bilgilendirmenin görevimiz olduğuna inanıyoruz.³ Kişinin görüşlerini özgürce kabul etmesine veya reddetmesine izin verin.

Dinler tarihi bilginleri, Kutsal Kitaplardaki bazı temel unsurlar arasında inkar edilemez benzerlikler olduğunu fark etmişlerdir. Böylece, onlar bir dinin diğerine karşı üstünlüğünü savunmak için iyi bir fırsat bulmuşlar ve bir dinin diğerinden esinlenmiş olabileceğini iddia etmek için, bu tür gerçekleri kanıt olarak göstermeye çalışmışlardır. Örneğin, ateistler tarafından *Kutsal Kitap'a* yöneltilen eleştirilerin çoğu, Kutsal Kitap'ın kutsallığını gözden düşürmek amacıyla, bu kitap ile diğer önceki kaynaklar arasında var olan benzerliklere dayanmaktadır. Bu nedenle bazıları Eski Ahit'in Mezopotamya halklarının geleneklerinden esinlendiğini ileri sürerken, diğerleri Mesih'in öğretilerinin kökeninin Budizm'de veya (bize ünlü *Ölü Deniz Parşömenlerini* bırakan) Esseniler mezhebinin ilkelerinde olabileceğini iddia etmiştir. Benzer şekilde, başkaları da Budizm'in Taoizm'den kaynaklandığını iddia etmiştir. Okuyucuya, bu hedeflerin bize anlamsız geldiğini ve yukarıdaki fikirlerin hiçbirine katılma niyetinde olmadığımızı itiraf etmeliyiz.

Bu kitap, yukarıda öne sürülen hipotezler aracılığıyla, Kutsal Kitap'ın kutsallığını en aza indirmeye çalışmamakta, tam aksine, tüm dinlerin Kutsal Yazıları söz konusu olduğunda benzersiz bir kaynağın varlığını, yani O'nu nasıl adlandırırsak adlandıralım, benzersiz bir Tanrı'nın Sözü'nü, O'nun Sözü'nün inisiye edilmiş kişiler aracılığıyla tüm dünyaya vahyedildiğini kanıtlamaya çalışmaktadır.

Okuyucuya iletmek istediğimiz mesaj, şu ya da bu dinin önceliği ya da üstünlüğü değil, farklı coğrafi bölgelerden ve tarihsel dönemlerden insanlarda bulunan belirli arketiplerden kaynaklanan insan ruhunun gelişiminin evrensel bir doğaya sahip olduğudur. Tanrı'ya ve Hakikate yaklaşma çabasındaki insanın özünü oluşturan bu evrensel özelliği vurgulamak için mümkün buldukça Hint tarihi ve coğrafyası dışındaki kaynaklara başvurduk.

Titus Burckhardt şunu onayladı: "Gerçek tektir" ve onu en farklı görünüşlerin altında saklı olarak keşfetmek ruhsal açıdan rahatlatıcıdır. Açıkçası burada bilim tarafından ölçülebilen tamamen dışsal hakikatten değil, ruhani ve ebedi hakikatten bahsediyoruz,. Ebedi, evrensel hakikati tanırız çünkü onu kendi varlığımızın derinliklerinde, kalbimizde buluruz" [3].

Büyük İndiolog Heinrich Zimmer'e göre, "Rönesans döneminde, ortodoks dışlayıcılığının son duvarlarının da yıkılmak üzere olduğu (*Pico della Mirandola'nın şahsında çarpıcı bir şekilde temsil edilen*) bir an bile vardı ve Ovid, Homeros, Kabala⁴ Kur'an⁵ Hıristiyan hareketinin kutsal kitaplarıyla temel bir uyum içinde olduğu görülüyordu. Sembollerin çeşitliliğinin ardında, evrensel olarak değişmez, son derece sofistike bir insan bilgeliği geleneği sevinçle kabul ediliyordu ve hatta "Tek Gerçek İnanç"ın koruyucuları tarafından resmen kabul edilmek üzereydi." [4]. "*Extra ecclesiam nulla salus*⁶ (yani "Kilisenin dışında kurtuluş yoktur") bu kuşkusuz zor bir Hıristiyan doktrindir' ve bu doktrin *hemen* benimsenmemelidir.⁷ "Doğru olan her şey, her kim tarafından söylenmiş olursa olsun, Kutsal Ruh'tandır" [5]; buna göre, Aziz Thomas bile pagan filozofların

öğretilerinden Hıristiyanlığın gerçeklerinin "dışsal ve olası kanıtlarını" sağladığından söz edebilirdi ve aynı şey o günlerde hakkında hiçbir bilgi bulunmayan Hint ve Çin metafizikçilerinin öğretileri için de geçerli olacaktır. Tüm temel teolojik önermeler... tüm ortodoks geleneklerde ortaktır. "Tüm Kutsal Yazılar Benlikten özgür olmak için yüksek sesle haykırır". Dinler (*insan yorumunun yanılabilirliğine tabi olarak*) zorunlu olarak vurgu ve modalite bakımından farklılık gösterir, ancak hepsinin ifadesi olduğu yanılmaz hakikat, tektir; ve aynı şey Philosophia Perennis'in Summa'sı⁸ (et Universalis), -*Dünya dinleri arasında ortak temaların tekrarlanması gerçeğinin doğası, insanlık, etik ve bilinç hakkında evrensel gerçekleri aydınlattığını öne süren felsefe ve maneviyatta bir düşünce ekolü*- "folklorik" olanlar hariç olmak üzere, ne olursa olsun tüm ortodoks kaynaklara dayalı olarak yazılmalıdır" -diyor Ananda K. Coomaraswamy [7].

Zimmer'e göre: "Sembollerin ve sembolik figürlerin yaşam gücü, özellikle Hindistan gibi son derece muhafazakar, geleneksel bir medeniyet tarafından ileriye taşındığında, tükenmez. İnsanlığın gelişimine, insan kurumlarının büyümesine ve dinin, erdemlerin ve ideallerin ilerlemesine ilişkin geleneksel tarihlerimiz, arkaik' arketipik formların güce dönüşlerini yeni çıkışlar olarak tanımlayarak durumu nadiren tamamen yanlış yansıtmaktadır" [8]. Arkeolog ve Asurolog Walter Andrae ise şunu göstermiştir: "Biçimsel bir sembolün sadece binyıllar boyunca canlı kalabilmesine değil, aynı zamanda binlerce yıllık bir kesintiden sonra yeniden canlanabilmesine hayret eden kişi, sembolün bir parçasını oluşturan ruhani dünyadan gelen gücün ebedi olduğunu kendine hatırlatmalıdır... Bilen ve iradesi olan ve zamanı geldiğinde kendini gösteren şey, ruhani güçtür" [9].

Eğitimimize ve tek taraflı dini geleneğimize rağmen, kendimizi her türlü partizan önyargının üzerine objektif bir şekilde yerleştirmeye çalışalım ve Tanrı'nın Yahve, Allah veya Shiva olarak adlandırılmasından bağımsız olarak "Bir" olduğu anlayışından yola çıkalım. Ayrıca, mütevazı peygamberlerden büyük dinlerin kurucularına kadar insanlığın ruhani tarihinin tüm yüksek şahsiyetlerinin, ifadeleri zaman içinde kalıcı olan, aslında bu eşsiz Tanrı'nın söz taşıyıcıları olduklarını da kabul edelim. Başka bir deyişle, Yüce Tanrı farklı zaman ve mekânlardaki insanlarla iletişim aracı olarak vahiyleri seçmiş ve mesajını, kitlelerin anlayışına ulaşmak için dillerini, yeteneklerini ve çabalarını kullanarak benzetmeler ve mecazlar kullanan, hatta ya kendileri okuyamadıkları için ya da o zamanın insanların buna hazır olmadığını fark ettikleri için ilahi mesajın bazı kısımlarını dışarıda bırakan birkaç seçilmiş kişiye iletmiştir. Bu nedenle, *Kova çağı İncili (The Aquarian Gospel of Jesus the Christ)* şöyle der: "Bu çağın alamayacağı pek çok şey vardır, çünkü kavrayamaz" [10]. İsa uyarıyordu: "Size daha söyleyecek çok sözüm var, ama siz şimdi bunları kaldıramazsınız" (Yuhanna 16:12). "Ve birçok benzetmeyle² Onlara 'işitebildikleri kadarıyla' söz söyledi, ama onlara bir benzetme yapmadan konuşmadı" (Markos 4:33). Elçiler İsa Mesih'e kendisini dinleyen insanlar hakkında soru sorduklarında: "Neden onlarla benzetmelerle konuşuyorsun?" diye sorduklarında, İsa Mesih onlara şöyle yanıt verdi "Çünkü Göklerin Egemenliği'nin gizemlerini bilmek size bahşedildi ama onlara bu verilmedi" (Matta 13:10-11; ayrıca bölüm XI B ve XXII E).

İşte Hippo'lu Augustinus'un söyledikleri: "Şimdi Hıristiyan dini olarak adlandırılan şey eskiler arasında bile vardı ve insan ırkının başlangıcından "Mesih bedene girene" kadar eksik değildi. O zamandan itibaren, zaten var olan gerçek din, Hıristiyan olarak adlandırılmaya başlandı" [11]. Schuon şunu göstermektedir: "Bu pasaj Abbé P.-J. Jallabert tarafından *Le Catholicisme avant Jésus-Christ* adlı kitabında şu şekilde yorumlanmıştır: "Katolik dini, ezeli dinin devamından başka bir şey değildir". Başrahip şu sonuca varmıştır: "Bu İlahi Vahiy... Eleusis, Lemnos ve Semadirek gizemlerinde saflığı ve belki de tüm mükemmelliğiyle korunmuştur."¹⁰ [13].

Elaine Pagels modern ve geniş bir bakış açısıyla şunları yazmıştır: "Doğu ve Batı dinleri olarak adlandırdığımız ve ayrı akımlar olarak görme eğiliminde olduğumuz şeyler 2000 yıl önce net bir şekilde ayırt edilmemişti. Araştırmalar... henüz yeni başlıyor: bu gelenekleri karşılaştırmalı olarak inceleyerek aslında Hint kaynaklarına dayanıp dayanmadıklarını keşfedecek akademisyenlerin çalışmalarını dört gözle bekliyoruz"[14].

"Küçük bir araştırma, hiçbir inancın tamamen yeni olmadığını, çok az dogmanın herhangi bir dine özgü olduğunu, ancak hepsinin karışık bir ataya sahip olduğunu kısa sürede gösterir. Tıpkı dilbilimde olduğu gibi¹¹ Sanskritçe *brather*, Latince *frater*, Fransızca *frère*, Almanca *bruder* ve İngilizce *brother* sözcükleri nasıl ortak bir soyu işaret ediyorsa, çeşitli dini doktrinlerin benzerliği de daha eski temasların etkisini göstermektedir. Karşılaştırmalı dinin kaydedilmiş araştırmaları ve karşılaştırmalı mitolojinin ifşaatları, herhangi bir inancın var olan Tanrıların tek vahyini içerdiği şeklindeki dar düşünceyi üzücü bir yüzle ortaya koymuştur" [15].

Tek olan Tanrı'nın seçtiklerinin ağzından yaptığı vahiylerin zaman ve mekandan bağımsız olarak eşit değerde olduğu ve tüm dinlerin ortak bir öze, yani ilahi mesaja sahip olduğu sonucunu çıkarabiliriz. Şu anda onları birbirinden ayıran şey, Tanrı'dan değil insandan gelmektedir; ritüelistik yorumlardan, dogmalardan ve az sayıda kişinin çok sayıda kişinin kaybına neden olacak şekilde kurduğu kurumlardan kaynaklanmaktadır.

Bir an için sadece *Kutsal Kitap*'ın Tanrı'nın Gerçeğini içerdiğini varsayalım. Bu, Hıristiyanlar olarak bizim ayrıcalıklı bir konumda olduğumuz anlamına gelecektir. Ancak, bir kişinin Hindu, diğerinin Müslüman olması sadece bir şanstır: herhangi birinin belirli bir coğrafi bölgede ya da ailede doğması, belirli bir inanca sahip olması ya da yerel gelenekten destek alan belirli bir dini eğitim alması sadece şanstır. Elbette bu tam bir saçmalık olacaktır. Belirli koşullar altında doğmuş ve eğitim almış olmanın basit bir rastlantısı¹² Tanrı'nın Hakikatine erişimi yasaklayamaz. Bu sadece saçma değil, aynı zamanda *tüm* insanlara karşı muazzam bir sevgi besleyen Yaratıcı açısından da adaletsizlik olur. Doğuştan gelen "kaza" nedeniyle bir inancı diğerine tercih etme gibi bir erdeme sahip olmadığımızı kabul etmeliyiz.

"Mistisizmin insanın dini bakış açısı üzerindeki genişletici etkisi hoşgörüyü teşvik eder ve bu nedenle bu hoşgörüsüz kelimedeki kesin bir değerdir. Örneğin *İncil*'i dini hakikatin tek otantik temeli olarak kabul etmek, Hindular ya da Çinliler gibi diğer ırkların da en azından eşit derecede dikkate alınmayı hak eden kutsal metinler üretmiş olma ihtimalini tamamen göz ardı etmek dar bir bakış açısıdır. Kendi inancından başka bir inanç görmeyen bu dini bağnazlık, karşılaştırmalı din çalışmalarının dünya inançları arasındaki aile bağlarını fazlasıyla ortaya koyabildiği geniş zamanımızda yersizdir. Dini yücelik tek bir insana, harekete ya da ırka özgü değildir. Tam anlamıyla gelişmiş bir mistik, Tanrı'nın güneşinin herkesin üzerinde aynı şekilde parladığını anlar" [16].

Gerçekten de İsa'nın doğumundan bu yana üçüncü bin yıla girerken, özellikle son yıllarda, daha önce diğer dinlere karşı güçlü bir hoşgörüsüzlük sergileyen Hıristiyanlığın konumunda radikal bir değişikliğe tanık olduk. Günümüzde Kilise, diğer inançların geçerliliğini resmen kabul etmek zorunda kalmıştır.

Papa 6. Paul yönetiminde toplanan İkinci Vatikan Konsili, 21 Kasım 1964 tarihinde "Kilise Üzerine Dogmatik Anayasa"yı tartışmış ve *Lumen Gentium*'u ilan etmiştir: "Henüz Müjde'yi almamış olanlar Tanrı'nın Halkı ile çeşitli şekillerde ilişkilidir. İlk olarak, antlaşmaların ve vaatlerin yapıldığı ve Mesih'in bedene göre doğduğu halk vardır.¹³... Ancak kurtuluş planı, başta Müslümanlar olmak üzere Yaratıcıyı kabul edenleri de kapsar¹⁴" [17].

(*Kilise Üzerine Dogmatik Anayasa olan Lumen gentium, İkinci Vatikan Konsili'nin temel belgelerinden biridir. Bu dogmatik anayasa, 21 Kasım 1964 tarihinde Papa 6. Paul tarafından, toplanan piskoposların 2,151'e karşı 5 oyla onaylanmasının ardından ilan edilmiştir. Roma Katolik Kilisesi 'nin önemli belgelerinde alışlageldiği üzere, Latince "Ulusların Işığı" anlamına gelen "Lumen gentium" başlığıyla bilinmektedir.*)

Paul VI tarafından 28 Ekim 1965'te verilen "Kilise'nin Hıristiyan Olmayan Dinlerle İlişkisine Dair Bildiri" *Nostra Aetate* daha da ileri giderek Hinduizm, Budizm gibi diğer Hıristiyan olmayan dinleri de kabul etmiştir, çünkü "her yerde bulunan diğer dinler, öğretiler, yaşam kuralları ve kutsal ayinlerden oluşan "yollar" önererek, her biri kendi tarzında insan kalbinin huzursuzluğuna karşı koymaya çalışır. Katolik Kilisesi bu dinlerde doğru ve kutsal olan hiçbir şeyi reddetmez. Kendisinin sahip olduğu ve ortaya koyduklarından birçok açıdan farklı olsa da yine de çoğu zaman tüm insanları aydınlatan Gerçeğin bir ışığını yansıtan bu davranış ve yaşam biçimlerine, bu ilke ve öğretilere içten bir saygıyla yaklaşır" [18].

(*Nostra aetate (Latince: "Zamanımızda") ya da Kilise'nin Hristiyan Olmayan Dinlerle İlişkileri Bildirgesi, Katolik Kilisesi'nin ekümenik konseyi olan Vatikan II'nin resmi bir bildirgesidir. Bildirgenin adı, gelenekte olduğu gibi, açılış cümlesinin ilk birkaç kelimesinden (incipit) gelmektedir. Konsil'de toplanan piskoposların 2,221'e karşı 88 oyuyla kabul edilmiştir.*

Dogmatik bir belge değildir, Konsil'in 16 nihai belgesi arasında en kısasıdır ve " Katolik tarihinde Katoliklerin Yahudilerle olan ilişkilerine odaklanan ilk belgedir." Benzer şekilde Nostra aetate, Kilise'nin Müslümanlarla ilişkisini tanımlayan anıtsal bir bildiri olarak kabul edilmektedir. " Tanrı'nın tüm büyük inanç geleneklerinde yaptığı işe saygı duymaktadır." Belge, insanların birbirine yaklaştığı bu zamanlarda insanlığın ortak noktalarının neler olduğunu düşünme amacını belirterek başlamaktadır. Belgenin hazırlanması büyük ölçüde Hıristiyan Birliğini Teşvik Sekreteryası Başkanı olarak Kardinal Augustin Bea ve John M. Oesterreicher, Gregory Baum ve Bruno Hussar gibi yardımcılarının yönetiminde gerçekleşmiştir.)

Yukarıdakilerin ruhuna uygun olarak, 1994 yılında yayınlanan *Katolik Kilisesi İlmihali* şunları belirtmiştir: "Katolik Kilisesi diğer dinlerde, gölgeler ve imgeler arasında, bilinmeyen ama her şeye hayat ve nefes verdiği ve tüm insanların kurtulmasını istediği için yakın olan Tanrı'yı aradıklarını kabul eder. Bu nedenle Kilise, bu dinlerde bulunan tüm iyilik ve hakikati "İncil için bir hazırlık olarak ve sonunda yaşama sahip olabilmeleri için tüm insanları aydınlatan kişi tarafından verilmiş" olarak kabul eder" [19].

Papa 1998 tarihli Bildirisinde inananlara şu sözlerle seslenmiştir: "Onlardan, Kilise'nin özünü, pagan yabani sürgünlerin aşılandığı o iyi zeytin ağacının köklerinden aldığımızı hatırlamalarını istiyoruz" [20] (bkz. Romalılar 11:17-24).

"Bazı din adamları, Hıristiyanların "tek gerçek inanç" fikrinden tamamen vazgeçmeleri gerektiği gibi kışkırtıcı bir öneride bulunuyorlar. Anglikan Piskoposu Michael Ingham, "Tanrı'nın hakikati bizim tekelimizde değil" diyor. "İsa diğer inançlardan insanlarla saygıyla karşılaştı". Vancouverlı din adamı, kısa süre önce yayınlanan *Ruhun Konakları* adlı kitabında, Kendisini tüm büyük dinlerde ifşa eden bir Tanrı'ya dair yeni bir vizyon çağrısında bulunuyor. Ingham şöyle ekliyor: "Bugün Hıristiyanlığın görevi, kendisi için şişirilmiş iddialarından bazılarını ortadan kaldırmaktır" [21].

Fransız rahipler, kurtuluşun Muhammed'i takip etmekle de mümkün olduğunu kabul ettikleri için Müslümanları Hıristiyanlığa dönüştürmekten vazgeçtiler. Dahası, rahipler Müslümanların Fransa'da cami inşa etmelerine yardım etmek için para topluyor. Kiliseler, haç yerine Buda heykeli koyan "Hıristiyan olmayanlara" da kapılarını açmıştır. Chartres Katedrali, Meryem Ana'nın İsa'yı içinde doğurduğu ve Kel Charles tarafından hediye edilen örtüyü muhafaza etmesiyle ünlüdür [22].

(Kel Charles'ın lakabının betimleyici değil ironik olarak kullanıldığı öne sürülmüştür; aslında kel değildi, aksine aşırı derecede tüyliydi. Gençliğinde, kardeşlerine alt krallıklar verilmesine karşın, kendisinin bir krallığa sahip olmamasına yapılan alaycı bir göndermedir.)

Bu kutsal mekan, yaz gündönümünde Güneş bayramını kutlamak üzere Druidlerin kullanımına sunulmuştur. Körfez Savaşı sırasında Montpellier piskoposu Monsenyör Boffet ve kentteki tüm dinlerin şefleri ırkçılığa karşı bir bildiri imzaladılar: "*Kuran, İncil ve Talmud* gibi kutsal metinlerin okunmasında karşılıklı bir anlayış geliştirmeliyiz.¹⁵ ve Fransız Anayasasına saygıda, tüm farklılıkların ötesinde" [23].

Günümüzdeki İslami köktendencilığe rağmen, *Kuran*'ı asla unutmamalıyız¹⁶ Kuran, Yahudilik ve Hıristiyanlık dinlerinin geçerliliğini kabul eder: *Ey mü'minler siz de şöyle deyin: "Biz Allah'a, bize indirilene; İbrâhim, İsmâil, İshâk, Yâkub ve torunlarına indirilene; yine Mûsâ'ya ve İsa'ya verilene, hülâsa Rableri tarafından bütüen peygamberlere gönderilene iman ettik. Biz o peygamberler arasında hiçbir ayırım yapmayız. Eğer onlar, sizin iman ettiğiniz gibi inanırlarsa mutlaka doğru yolu bulurlar. Yok, yüz çevirirlerse, büyük bir anlaşmazlık ve derin bir çıkmaza saplanmış olurlar. Onlara karşı Allah sana کافی gelecektir. O, işiten ve bilendir.* (Bakara - 136-137) *Şüphesiz, inananlar (Müslümanlar) ile Yahudiler, Hristiyanlar ve Sâbiilerden (her bir grubun kendi şeriatında) "Allah'a ve ahiret gününe inanan ve salih ameller işleyenler için Rableri katında mükâfat vardır; onlar korkuya uğramayacaklar, mahzun da olmayacaklardır" (diye hükmedilmiştir).* (Bakara - 62) *Şüphesiz bu Kur'an, âlemlerin Rabbi'nin indirmesidir. Uyarıcılardan olası diye onu güvenilir Ruh (Cebrail) senin kalbine apaçık Arapça bir dil ile indirmiştir. Şüphesiz bu (Kur'an'ın indirileceği) öncekilerin kitaplarında da vardı. (Şu'arâ Suresi, 26:192-193-194-196). Ondan önce de bir rahmet ve rehber olarak Musa'nın kitabı vardır. Bu (Kur'an) da, zulmedenleri uyarmak ve iyilik yapanlara müjde olmak üzere Arap lisaniyle indirilmiş, doğrulayıcı bir kitaptır. Ahkâf Suresi (46.12).*

Yakub ibn İshak el-Kindi (ö. yaklaşık 870) şöyle demiştir: "Önceki nesiller ve yabancı halklar tarafından bize getirilmiş olsa bile, hakikati kabul etmekten ve bize hangi kaynaktan gelirse gelsin onu özümsemekten utanmamalıyız" [25]. Büyük Sufi öğretmen İbnü'l Arabi de şöyle demiştir: "Kalbim her şekle açıktır: ceylanlar için bir otlak, Hıristiyan keşişler için bir manastır, putlar için bir tapınak, hacının Kâbe'si, *Tevrat*'ın masaları ve *Kur'an*'ın kitabıdır. Ben Aşk dinini uyguluyorum; O'nun kervanları hangi yönde olursa olsun²² İlerleyin, Sevgi dini benim dinim ve inancım olacaktır" [26]. Bir başka ünlü Sufi üstadı el-Hallac şöyle demiştir: "Çeşitli dinler üzerinde meditasyon yaptım, kendimi onları anlamaya zorladım ve sayısız dallanmaya sahip benzersiz bir ilkedan kaynaklandıklarını gördüm" [27].

Ünlü tefsirci Abdullah Yusuf Ali, Muhammed'den önce gönderilen elçilerden bahseden Kur'an ayetlerini yorumlarken (4.162; 13.38; 40.78; 57.26) şöyle yazmıştır: "Allah her kavme kendi hakikatının elçilerini göndermiştir. Bazılarının isimlerini *Kur'an-ı Kerim* vasıtasıyla biliyoruz, ancak isimleri bize bu araçla bildirilmeyen çok sayıda kişi var. Hakikati nerede bulursak bulalım tanınmalıyız". "İslam geleneği, Adem'den başlayarak, Allah'ın çeşitli zamanlarda ve her topluma 124.000 peygamber gönderdiğini iddia eder... *Kur'an* beyan eder: "Hiçbir ümmet yoktur ki, kendisine bir uyarıcı gönderilmiş olmasın" (26.207)" [28]. Karen Armstrong ek açıklamalar yapmıştır: "Bugün Müslümanlar ve Muhammed, Hindular ve Budistleri bilseydi,

onların din bilgelerini de dahil ederdi diye ısrar etmektedirler" [29]. Kardinal Lustiger açıkladı: "İslam'ın sorunu rasyonalite yolunu bulmaktır. Hıristiyan dünyasının sorunu ise maneviyat yolunu yeniden keşfetmektir" [30].

F. Schuon, dinlerin aşkın birliğine adanmış kitabında şu gözlemde bulunmuştur: "Dini polemiklerde neden bu kadar çok aptallık ve kötü niyet bulunduğu sorulabilir... bu, bu polemiklerin çoğunun "Kutsal Ruh'a karşı işlenen günah" ile lekelendiğinin kesin bir işaretidir"²³... Kişi küfretmekten suçlu olacaktır, çünkü İlahi Gerçeği yabancı bir biçimde tahkir ederek, kendi vicdanını rahatsız etmek zorunda kalmadan Tanrı'yı gücendirmek için sadece bir fırsattan yararlanmaktadır. Dini inançları adına hayatlarını kutsal şeyleri iğrenç göstermeye adayan ve bunu ancak aşağılık yöntemlerle başarabilenlerin sergilediği kaba ve kirli gayretin gerçek açıklaması budur." Yazar şu sonuca varmıştır: "Eğer Mesih Söz'ün tek tezahürü olsaydı, böyle bir tek tezahürün mümkün olduğunu varsayarsak, O'nun doğumunun etkisi evrenin anında küle dönüşmesi olurdu" [31]. Schuon, İsa'nın kendisinin diğer inançlara verdiği derin önemi vurgulamak için İncil'den alıntı yapmıştır (Matta 8:10-12): "Size doğrusunu söyleyeyim, İsrail'de bile böyle büyük bir iman bulmadım. Ama ben size diyorum ki, 'güneşin doğuşundan ve batışından birçokları gelecek' ve göklerin krallığında İbrahim, İshak ve Yakup'la birlikte sofraya oturacaklar,²⁴ dış karanlığa atılacaktır" (çapraz başvuru Luka 13:28-29). Dinler savaşı Kardinal Newman'ı şöyle haykırmaya itmiştir: "Tanrı aşkı için birbirimizden nasıl da nefret ediyoruz!" [32].

Büyük din tarihçisi Mircea Eliade, vahyedilmiş hakikatler ile bunların etrafında inşa edilen dinler arasında gerekli ayrımı yapar ve cesurca şu iddiada bulunurdu "Bazı ezeli vahiylerin asla yok olmayacağına inanıyorum... Emin olduğum şey, gelecekteki herhangi bir dini deneyim biçiminin, hepsi fosilleşmiş, modası geçmiş, anlamı tükenmiş olan Hıristiyanlık, Yahudilik veya İslam'da aşına olduklarımızdan oldukça farklı olacaktır. Yeni biçimlerin, yeni ifadelerin geleceğinden eminim" [33]. Benedikten keşişi ve mistik Bede Griffiths'e göre "Tek yol, tüm kadim dinlerde ve özellikle de dünyanın büyük dinlerinde bulunan çok yıllık felsefeyi, geleneksel bilgeliği yeniden keşfetmektir. Ancak bu dinler de fosilleşmiştir ve her birinin yenilenmesi gerekir... böylece kozmik, evrensel bir din ortaya çıkabilir... Mevcut dünya düzeni eskinin küllerinden doğarken önümüzdeki yüzyılların görevi budur" [34]. Bu, Nostradamus'un yeni Mesih'in fosilleşmiş dini düşüncenin dogmalarını sarsacak biri olacağına dair öngörüsüyle mükemmel bir şekilde örtüşüyordu [35] (bölüm XIX D).

İlahi mesajın özünde kavranması, arketiplerin insan tarafından yaratılan yapay ağdan kurtarılması, saf, evrensel bir dine (Sanskritçe *Vishwa Nirmala Dharma*) yol açabilir ve böylece büyük dinlerin birçok temsilcisinin çağdaş (*ama tek değil*) rüyasını gerçekleştirebilir, ancak, tek ve yetkili temsilcileri olduklarını iddia ettikleri maneviyatla hiçbir ilgisi olmayan, güç ve zenginlik hırsıyla hareket eden hoşgörüsüz, dışlayıcı kurumların dogmatik tutuculuğu tarafından engellenmektedir. Schuon, burada "mistisizm" teriminin "Tanrısallıkla akıl üstü bir iletişimle ilgili olan şey" olduğunu belirterek "doğal mistisizme" atıfta bulunmuştur. Ona göre bu kavram, "tek ve doğüstü din olarak kabul edilen belirli bir dinin çerçevesine girmeyen maneviyatı" içeriyordu. Şunları da ekler: "Tanrı sadece var olan tek doğüstü dine doğrudan müdahale eder, onun dışına çıkmaz" [36].

NOTLAR

[1] William Blake, *The Everlasting Gospel*, [e], vv.13-14, *The Complete Poetry & Prose of William Blake* içinde, (David V. Erdman, editör), Doubleday, 1988, s.524. [2] Mircea Eliade, *Ordeal by Labyrinth*, The University of Chicago Press, Chicago 1993, s.168. [3] Titus Burckhardt, Preface to Ibn al-'Arabi, *The Bezels of Wisdom* (transl. by R.W.J. Austin), Paulist Press, New York, Toronto 1980, s.XI. [4] Heinrich Zimmer 'Hint Sanatında ve Uygarlığında Mitler ve Semboller' Motilal Banarsidass 'Delhi 1990' s.218-219. [5] Ambrose, *On 1 Corinthians 12:3* Thomas Aquinas tarafından onaylanmıştır, *Summa Theologiae* I-II, 109.1 ve 1; Thomas Aquinas, *The Summa Theologica* (İngiliz Dominiken Eyaleti Babaları tarafından tercüme edilmiştir), Benzinger Bros. Ed., 1947. [6] Frithjof Schuon, *Gnosis* (çev. G.E.H. Palmer), John Murray, Londra 1959, s.27. [7] Zimmer, *Myths...* s.219'a not. [8] A.g.e.' s.169. [9] Walter Andrae 'Die ionische Säule, Bauform oder Symbol? Verlag für Kunstwissenschaft, Berlin 1933' Schlusswort (Sonuçlar); *apud Zimmer Myths...*, s.169'a not. [10] Levi [H. Dowling] 'The Aquarian Gospel of Jesus the Christ', 162.6, DeVorss & Co., Publishers, Marina del Rey, Calif. 1987, p.227. [11] Augustine, *Retractationes*, kitap I, 12.3; Saint Augustine, *The Retractations* (çev. Mary Inez Bogan), The Fathers of the Church, A New Translation, cilt 60, The Catholic University of America Press, Washington, D.C. 1968, s.52. [12] Victor Magnien, *Les Mystères*

d'Eleusis, leur origines, le rituel et leurs initiations, Payot, Paris 1938, ikinci baskı, s.9-16. [13] Frithjof Schuon 'The Transcendent Unity of Religions (transl. by Peter Townsend)' Harper & Row, Publishers, New York, Evanston, San Francisco, London 1975' s.120-121'e not. [14] Elaine Pagels, *The Gnostic Gospels*, Vintage, Random House, New York 1989, s.XXI. [15] Paul Brunton, *The Hidden Teaching Beyond Yoga*, E.P. Dutton & Co., Inc., New York 1966, s.64. [16] A.g.e., s.78. [17] *Lumen Gentium* ch. II, § 16; *Catechism of the Catholic Church*, Unites States Catholic Conference, Libreria Editrice Vaticana, 1994, §§ 839,841, pp.222,223'de de alıntılanmıştır. [18] *Kilisenin Hristiyan Olmayan Dinlerle İlişkisi Hakkında Bildiri* (Nostra Aetate) 2 § 2; bkz. *Catechism...* , § 2104, s.510. [19] *Catechism...* , § 843, s.223; son alıntı *Lumen...*, bölüm II, § 16'dan yapılmıştır. [20] *Apud Le Monde*' 17 Mart 1998' bizim çevirimiz (ayrıca o.t. ile belirtilmiştir). [21] *Maclean's*, 15 Aralık 1997. [22] Ean C. M. Begg, *The Cult of the Black Virgin*, Arkana, Londra, Boston 1985, s.54-55. [23] Marc Dem, *Le troisième secret de Fatima*, Éditions du Rocher, Paris 1994, s.168-169, o.t. [24] John R. Hinnels, *A Handbook of Living Religions*, Penguin, Harmondsworth, Middlesex 1991, s.124. [25] *Apud R. Waltzer, Islamic Philosophy*, alıntılan S.H. Nasr, *Theology, Philosophy and Spirituality, Islamic Spirituality* içinde: *Manifestations*, Londra 1991, s.411. [26] Ibn al-'Arabi, *Tarjuman al-ashwaq*, Frithjof Schuon tarafından alıntılanmıştır, *Understanding Islam*, World Wisdom Books, Bloomington, In., 1994, s.37 ve notlar 39,41. [27] Al-Hallaj, *Diwan*; a.g.e., s.173'e 76. not tarafından alıntılanmıştır. [28] Abdullah Yusuf Ali, *The Holy Qur'an*, Amana Corporation, Beltsville 1989, not 4454. [29] Karen Armstrong, *A History of God*, Alfred A. Knopf, New York 1993, s.152. [30] Jean-Pierre Soulier 'L'enigme du vivant' Éditions Buchet/Chastel' Paris 1987' s.38, o.t. [31] Schuon 'The Transcendent...' , s.11 ve s.20'ye not. [32] Huston Smith tarafından Schuon, *The Transcendent...* , s.XXII'nin gözden geçirilmiş baskısına yazdığı Giriş'te alıntılanmıştır. [33] Mircea Eliade 'Ordeal...' s.116-117. [34] Bede Griffiths, *Christianity in the Light of the East*, The Hibbert Trust, Londra 1989; Paul Roland'dan alıntı, *Revelations: Wisdom of the Ages*, Ulysses Press, Berkeley, Calif. 1995, p.157. [35] John Hogue, *Nostradamus: The New Revelations*, Element Books, Inc, Shaftesbury, Dorset; Rockport, Mass. 1994, p.242. [36] Schuon, *Gnosis*, s.35.

GİRİŞ. ESKİ HİNDİSTAN'IN TARİHİ VE COĞRAFİ ÇERÇEVESİ

"Hindistan, insan ırkının beşiği, insan konuşmasının doğum yeri, tarihin anası, efsanenin büyükannesi ve geleneğin büyük-büyükannesidir. İnsanlık tarihindeki en değerli ve en öğretici malzemelerimiz yalnızca Hindistan'da bulunmaktadır."

Mark Twain

"Çok eski zamanlardan beri, Hakikati arayanlar Hindistan'ın ruhani bilginin kaynağı olduğunu hep bilmişlerdir"

Dan Costian [1]

Bugün Hindistan olarak bilinen bölge, eskiden Nepal, Tibet, Bangladeş ve Çin'in bir kısmı ile doğuda Moğolistan'ı, batıda ise Pakistan, Afganistan ve İran'ın doğu kesimini de içine alan çok daha geniş bir coğrafi alanı kapsıyordu. Bu bölge elbette yüzyıllar boyunca değişmiştir. Arkeologlar bugün Hindistan'ın kuzeyinde yer alan Keşmir'de 50.000 yıllık bir uygarlığın izlerini bulmuşlardır. İndus Vadisi'ndeki bu kalıntılar, MÖ üçüncü binyıla kadar uzanan gelişen bir uygarlığa tanıklık etmektedir. Harappa'da (Pencap'ta, İndus'un kolu olan Ravi üzerinde), Pakistan'ın güneydoğusundaki Mohenjo-Daro'da (Ölümler Tepesi; Hindistan ve Pakistan'da tepe: *daro*); Afganistan'ın güneyinde ve Belucistan'da *damb'*), Lothal'da (Hindistan'ın Gujarat eyaleti) ve daha birçok yerde eskiden iyi inşa edilmiş bazı şehirlerin kalıntıları gün ışığına çıkarılmıştır. Bazı tarihçiler, Belucistan'daki bazı kabilelerin Dravid dilleri *Tamil* ve *Malayalam* ile ilişkili *Brahui* veya *Kurdi*' dillerini konuşmaları nedeniyle Hint medeniyetinin *kurucularının* Hindistan'daki (şimdi sadece yarımadaının güneyindeki) yerli Dravidianlarla ilişkili bir nüfus olabileceğini düşünmektedir [2]. İndus Vadisi'nde birçok seramik mühür ortaya çıkarılmıştır. Bunlar Yoga hakkındaki kadim bilgilere tanıklık etmektedir: yedi süptil merkez (bölüm II) ve bunların tanrıları (bölüm XIX C) güneş ve ayla birlikte (enerji kanalları olarak) yedi nokta veya daire şeklinde temsil edilmiştir. Mohenjo-Daro'da bulunan bu mühürlerden biri *Yedi Kız Kardeş Mührü* (yani Shakti'ler; aşağıya bakınız) olarak adlandırılır ve MÖ 3. binyıldan kalmadır. Üzerinde Yoga'nın klasik *lotus* pozisyonunda (*padmasana*' Sanskr.) bağdaş kurarak oturan bir adam (Sir John

Marshall'dan sonra bunun Shiva Pashupati olduğu düşünülüyor) görülebilir [3]. Bu, Yoga kültürünün ne kadar eski olduğunun bir kanıtıdır. Alanında ünlü bir şahsiyet olan Mircea Eliade "Yoga'nın belirli çileci mezheplerin mirası olmaktan uzak, Kalkolitik dönemden günümüze kadar kesintisiz bir tarih ortaya koyan Hint ruhuna özgü bir kategori olduğunu kanıtlamıştır. Hiçbir reform ya da Hint mistik mezhebi, Yoga uygulamasını ıskalayamaz" [4]. A. Daniélou ise şöyle demektedir: "İnsanın gizli güçlerinin gelişmesini sağlayan Yoga yöntemleri... bilimsel, metafizik ya da mistik bilginin tüm biçimlerinin detaylandırılmasında önemli bir rol oynamıştır" [5].

Yoga kelimesinin etimolojisi Sanskritçe *yuj* (etimolojik olarak ilişkili olduğu boyunduruk) kelimesinden türemiştir ve "boyunduruğu bağlamak" "birleştirmek" anlamına gelmektedir [6]. İsa'nın ünlü sözlerini söylerken düşündüğü şey bu olmalıydı: "Boyunduruğumu yüklenin ve benden öğrenin... ve canlarınıza huzur bulacaksınız; çünkü boyunduruğum kolaydır ve yüküm hafiftir" (Matta 11:29-30). Klasik Yoga çileciliğe (*tapasya*, Sanskr.) ve kefarete (bölüm XI C) dayandığından, İsa Yoga'nın daha sonraki, *daha kolay* bir biçimini göz önünde bulundurmuş olmalıdır. Bu bakımdan, çileciliği ortadan kaldıran en kolay Yoga türü nihai bir keşif olan *Sahaja Yoga*'dır. *Talmud* bile şöyle der: "Krallığın boyunduruğunu üzerine al" [7], böylece "boyunduruğun" (Yoga) insanların Tanrı'nın krallığına girmelerini sağlayan yol olduğunu ortaya koyar. Yoga bireysel bilincin - Benliğin (*Atman*, Sanskr.) veya Mutlak'ın *öznel tezahürünün* - Yüce Bilinç, İlahi, *Brahman* veya (nesnel) *Mutlak* ile birleşmesini ifade eder ve bu bağlantı ancak sakrum kemiğinde (Mooladhara sakrum) uykuda (latent) yatan *Kundalini* adlı süptil ruhsal enerjinin uyanması yoluyla elde edilen aydınlanma (*Kendini Gerçekleştirme*) yoluyla sağlanabilir - bkz. bölüm II. Bu Mutlak ile birleşme, Sonlu-Sonsuz sentezidir ve Hıristiyan dininde *ikinci doğum* olarak bilinir (Yuhanna 3:3'5-8). Bu, *Samadhi*'ye (Hinduizm'de), *Nirvana*'ya (Budizm'de), *Kevala*'ya (Jainizm'de), *Satori*'ye (Zen'de), *Tao*'ya (Taoizm'de), *el-Hakk*'a (İslam'da), *Fena*'ya (Sufizm'de) ve "Dsam Duar'ın açılmasına" (Sihizm'de) giden yoldur. Patanjali'nin klasik anlaşması *Yoga Sutra* (MÖ 2. yüzyıl' muhtemelen MS 5. yüzyıla ait dördüncü bölüm dışında) dördüncü ve son kitabın (*Kaivalya Pada*) başlığını veren ve sonuç ayetinde yer alan *Kaivalya* (kelime anlamıyla: bütünleşme' Sanskr.) terimini kullanmıştır [8]. Bu terim anlamsal olarak *Walhalla* (*Walhöll*, seçilmiş ruhların salonu) veya eski Alman ve İskandinav halklarının yüce tanrısının göksel sarayı ile ilişkilidir. Orada kozmik ağaç *Yggdrasil*'in yeri vardı. Bunun Hindu dilindeki karşılığı Vishnu'nun Cenneti *Vaikuntha*'ydı (Engellerin olmadığı ülke, Sanskr.).

Tanrı ile *birleşme* her dinin amacıdır; *religare* (Lat.) fiilinden türetilmiştir²⁵ tam olarak bu anlama sahiptir. Ancak, genel olarak *dinden* anladığımızın aksine, Yoga basit bir inanca değil, deneye dayanır²⁶. Böylece ölümden sonrasına dair belirsiz vaatler değil, kişinin yaşamı boyunca bu birliğe ulaşması için somut bir yol sunar. Gerçek Hıristiyan azizler yaşamları boyunca Tanrı'yla vecd, mutluluk (*ananda*' Sanskr.; bölüm XIX C) halindeki birliğe Yogiler tarafından bilinen yöntemlerle - farklı isimlerle *anılsalar* da - ulaşmışlardır - bu konu XXV A bölümünde daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Bu da Yoga'nın bir mezhep olduğu yanlış görüşünü savunan cahil ya da kötü niyetli fanatik rahipler tarafından başlatılan Yoga karşıtı kampanyaların beyhudeliğini kanıtlamaktadır. 1920'lerde Amerika Birleşik Devletleri'ndeki homeopati uygulayıcıları da dini bir mezhebin üyeleri olarak görülüyordu [9].

Hindistan'ın adı, aslında bugünkü Pakistan topraklarından geçen *İndus* Nehri'nden gelmektedir. Eski zamanlarda *İndus* Nehri'ne, aynı zamanda Pakistan'ın güneydoğusunda bulunan vadisindeki bir bölgenin adı olan *Sindh* derlerdi. Keşmir'de de *Sindh* adında bir nehir vardır. MÖ 1500 yılı civarında batıdan gelen halklar ilk olarak Pencap'a girmiş ve *İndus* bölgesini işgal etmiştir (MÖ 1200-900). Daha sonra Aryan²⁷ istilası Ganj'ı geçtikten sonra Himalayalar'ın eteklerindeki Kosala'ya yöneldi (MÖ 900-600); diğer bir kol *İndus* boyunca güneybatıya inerek Dravidya'ya ulaştı ve Dravidyalıları fethetti ya da yarımadasının tepesine sürdü. Casal, *Vedalar Hariyapiya* savaşından bahsettiği için Aryanların Harappa şehrini yok ettiği görüşünü (*Sir Mortimer Wheeler tarafından da desteklenmektedir*) ileri sürmektedir. Bu durumda Pencap istilası MÖ 2000 yılı civarında gerçekleşmiştir [10].

Ari İstilas Teorisi, hem *İndus* Vadisinin gelişmiş kültürünü hem de devasa Hint yarımadasının eski Dravidya sakinlerinin kültürünü yok eden savaşçı göçebe yabancı kabilelerin bu kutsal metinleri tasarladığını iddia ederek Vedik kültür ve mirasının yerli kökenini ve eski kaynaklarını inkar ettiği için oybirliğiyle kabul edilmemiştir. Aslında Hint geleneklerinde ve edebiyatında, İngiliz gerçek istilacılar bu teoriyi dayatana kadar Aryan istilasına dair hiçbir kayıt yoktu [11].

Aryan İstilas Teorisi taraftarlarına göre, *Vedalar*'dan beri bu kabilelerin nüfuzu muazzam bir kültürel ve ruhani öneme sahipti²⁸ bu dönemden itibaren bestelenmiştir. A. Daniélou bu tarihsel olayın diğer kültürler, felsefeler ve dinler üzerindeki etkisi hakkında şunları yazmaktadır: "İndus uygarlığının büyük dininin Sümer, Girit, Mısır, Yunan ve Roma kolları [vardı]... yani tanrıları, sembolleri ve ayinleri Yunanistan, Roma öncesi

İtalya ve Avesta İran'dakilere benzeyen Vedik dini... Atina' İskenderiye' Suriye' Filistin birçok Hindu için buluşma yerleriydi. Eusebius'un aktardığına göre Aristoxenus, Sokrates ile Hintli bir filozof arasındaki diyaloglara atıfta bulunmuştur. Şüpheciler Okulu ilkeleri, Jain'den sonra kurulmuştur²⁹. Schröder'e göre (*Pythagoras und die Indier*), Pythagoras'a atfedilen felsefi veya matematiksel doktrinlerin neredeyse tamamı *Sankhya*'dan türetilmişti ve o zamanların Hindistan'ında kullanılmaktaydı. Bunun dışında temel *Sankhya* kavramları Anaximander' Herakleitos' Empedokles' Anaxagoras' Demokritos ve Epikuros'ta bulunur... Vahi *Bhavishya Purana*'nın bir uyarlamasıdır. Hindu kolonileri Hıristiyanlık döneminden çok önce yukarı Fırat'a kadar uzanıyordu ve Gregory ancak MS 304 yılında tapınakları yıktı ve onların [kültürel] imgelerini parçaladı" [12].

Aryan İstilas Teorisi'ne göre *Vedalar* MÖ 1500 ile 1000 yılları arasında yazılmıştır. Ancak *Rig-Veda*'nın (dört *Veda*'nın içinde en eskisi) bir kısmının Aryanların gelişinden önce oluşturulduğu görülmektedir. Jacobi, Vedik dönemin başlangıcını 5. binyılın ilk yarısında, birkaç "ay takımı yıldızının" (*nakshatra*) konumunun astronomik olarak hesaplanması üzerine kurmuştur³⁰ (Sanskritçe) *Rig-Veda*'da bahsedilmektedir [13]. Glasenapp bu dönemi MÖ 4. veya 3. binyıla, Oldenberg ise MÖ 2000'lere yerleştirmiştir. Dr. Haug'un görüşlerine göre Vedik dönem MÖ 2000 ile 1200 yılları arasında uzanmaktadır, ancak en eski ilahilerin MÖ 2400 civarında yaratılmış olabileceğini düşünmektedir³¹. Bal Gangadhar Tilak onları MÖ 4000'lere yerleştirirken, Surendranath Dasgupta *Vedaların* bilinmeyen bir antik dönemden sözlü olarak aktarıldığını varsaymıştır. Eski Hint Kutsal Yazılarının külliyatı *shruti* ("işitilen" veya gerçek, hakiki vahiyler, Sanskritçe; mutlak bir otoriteye sahiptir) ve *smriti*'den ("hatırlanan" gelenek, Sanskritçe; sadece *shruti* tarafından reddedilmediği ölçüde tanınmış bir otoriteye sahiptir) oluşur. Tanrı tarafından kadim *rishilere* (kahinler, Sanskritçe) vahyedilen *shruti* ebedi ve evrensel iken, *smriti* insan kavrayışından türetilmiştir.

Vashuda Narayanan şöyle açıklıyor: "Orta çağ düşüncesinin tüm ekolleri *Vedaların* aşkın bir yönü ve otoriter bir doğası olduğu konusunda hemfikirdir... Vedik kahinler (*rişiler*) mantraları "götür" ve aktarır; onları icat etmez veya bestelemeler... İnsanlar tarafından bestelenmediği için *Vedalar* kusursuz, mükemmel ve yüce bilgi kaynağı olarak kabul edilir... İnsan eliyle yazılmış olsada, *smriti* adı verilen materyal yine de ilham kaynağı olarak kabul edilir. Ve bu literatür teorik olarak *Vedalar*dan daha az otoriteye sahip olsa da son 2500 yıldır Hinduların hayatında çok daha önemli bir rol oynamıştır" [14].

Shruti, ilk olarak dört *Veda*'dan oluşur³² ibadet törenleri sırasında tanrılara hitap etmek için ilahi koleksiyonları (*samhita* Sanskritçe). Bunlar aşağıdaki sırayla bestelenmiştir: *Rig-Veda* (*kitaların Vedası* ya da Kutsal İlahiler) tanrılara hitaben yazılmış 1028 ilahi içerir; *Yajur-Veda* (*formüllerin Vedası* ya da kurban sunan rahibin Kitabı) iki farklı metne bölünmüş ritüelistik formülleri içerir: *Vajasaneyi* ("beyaz" olan) ve *Taittiriya* ("siyah" olan); söylenen ilahileri içeren *Sama-Veda* (*Ezgiler Vedası* veya İlahiler Kitabı); kötülükleri kovmak için kullanılan metinlerden oluşan *Atharva-Veda* (*Bilge Atharvan'ın Vedası* veya *Tılsımlar Kitabı*). *Vedaların* ilk listesi (*trayi* Sanskritçe) yalnızca ilk üçünü içeriyor gibi görünmektedir. Her *Veda*'nın dört bölümü vardır: ilahiler, ayinler, yorum ve felsefi talimat. *Vedaların* en eski ve temel bölümleri, genellikle üç veya dört mısralık metrik dizeler halinde bestelenmiş ilahi koleksiyonları olan dört *Samhita*'dır. *Samhitaların* yanı sıra her *Veda* bir ya da iki *Brahmana*, birçok *Upanişad*[15], *Aranyakalar*, ritüel yorumlar, törenler ve metafizik diyaloglar içerir. *Vedalar*, takipçilerine ibadet (*upasana*, Sanskritçe), görev (*dharma*, Sanskritçe) ve aydınlanma (*jnana*, Sanskritçe) yollarında rehberlik eden yetkili doktrin olarak kalır.

MÖ 800 ila 600 yılları arasında düzyazı olarak yazılan *Brahmanalar*, çok sayıda efsane ile örneklendirilen ilahilerin litürjik ve ritüelistik haşiyelerini, açıklamalarını ve uygulamalarını içerir.

Muktika Upanişad tarafından sağlanan listeye göre *Upanişadlar* 108 (bu kutsal bir sayıdır; Budist Kutsal Kitabı *Kanjur*'daki bölüm sayısı ile aynıdır) ezoterik felsefi risaledir (*rajaguhya* 'guhyatama' Sanskritçe). Jean Herbert 225 tanesinin bulunduğunu ancak sadece 14 tanesinin *shruti* olarak kabul edildiğini göstermiştir. Hinduların ruhani yaşamında muazzam bir rol oynarlar ve *Vedaların* bilgeliğinin özü olarak görülürler; bu inanç Schopenhauer tarafından da paylaşılır ve Schopenhauer şöyle der: "*Sie is der Trost meines Leben gewesen und wird der meines Sterben sein*" (Hayatımın tesellisi oldular ve ölümümün de olacaklar, Almanca.) [16].

Aynı vahyedilmiş öğretiler kategorisine *Aranyakalar* (*Ormanda öğrenilen öğretiler* ya da *Ormanın Kitabı*) ve *Vedalarla* bağlantılı *Sutralar* (Sanskritçe) da dahildir; örneğin ritüele atıfta bulunan ve *Srauta* olarak adlandırılan *Kalpa Sutraları*. Ev içi ritüellerle ilgili *Grihya Sutraları* ve *smriti*'den türetilen geleneksel kullanımlarla ilgili *Samayacharika Sutraları* *Smarta* olarak adlandırılır. Bunlar Patanjali'nin ünlü *Yoga Sutra*'sı gibi altı felsefi okulda (*darshana* 'bakış açısı' -Sanskritçe) kullanılan aforizma koleksiyonları olan *Sutra*'lardan ayırt edilmelidir.

Max-Müller'den sonra *Mantra* (düşünceyi aktaran enstrüman, Sanskr.) olarak adlandırılan koleksiyon MÖ 1200 ile 800 yılları arasında bestelenmiş ve metrik ilahiler şeklinde kutsal formüller, dualar ve övgüler içermiştir.

Smriti ilk olarak *Manu Kanunlarını* (*Manava Dharma Shastra*) içerir - ahlaki, sosyal vb. kurallar ve normlardan oluşan bir külliyat. Burada ayrıca *Puranalar* (eski Sanskr.) veya tanrılarla ilgili eski hikayeler de yer alır. Geleneğe göre, mevcut *Puranalar*, bilge Vyasa'nın eşsiz, orijinal bir *Purana*'dan koruduğu şeylerdir. Bunlar efsaneler, mitolojik öyküler, ahlaki ve ruhani öğütlerden oluşur ve anlatıcı ile öğrencisi arasında diyaloglar ve diğerlerinin yorumlarıyla serpiştirilmiş manzum bir tartışma şeklinde yazılmıştır. *Vedalara* erişimin yasak olduğu kişiler için gerçek ansiklopediler oluşturmuşlardır. 18 ana *Purana* (6'sı Shiva'ya, 6'sı Vishnu'ya ve 6'sı Brahma'ya adanmıştır), birçok ikincil *Purana* (*upa-purana*' Sanskr.) ve çok sayıda yerel ilgi alanı (*sthana-purana*' Sanskr.) vardır. W.J. Wilkins'ten sonra bunlar *Mahabharata* ve *Ramayana*'nın ardılı olabilirler. Brahman olmayanlara açık olan *smriti* aynı zamanda *Tantraları* (kural' ritüel' teknik; etimolojik olarak: dokuma tezgâhi, Sanskr.) da içerir ve bunların arasında beş tanesi (*pancha*' beş' Sanskr.'dan *Panchatantra*') en önde yer alır. *Puranalar*'dan sonra gelirler ve ana özellikleri dışı güce (*shakti*' Sanskr.) ve özellikle de Büyük Ezeli Tanrıça'ya (*Adi Shakti*; *adi*' primordial; açıkça Vedik *Aditi*, Tanrıların Anası, *Devamatri*, Sanskr. ile bağlantılıdır) atfedilen önemdir. *Smriti* külliyatı *Mahabharata* ve *Ramayana*'nın büyük destanlarını (*Itihasa*, Sanskr.) içeriyordu.

En eski Sanskrit epik şiir Valmiki'ye atfedilen *Ramayana*'dır (Rama'nın İşleri, Sanskr.). M.Ö. 5. yüzyılda yazıldığı, ancak bir ya da iki yüzyıl sonra bugünkü halini aldığı düşünülmektedir (Dowson). Wilkins, bazı yazarlara göre MÖ 500'lere, bazılarının göre ise MÖ 200 ya da 100'lere kadar gidebileceğini göstermiştir. Geleneğe göre Rama yaklaşık 8000 yıl önce yaşamıştır. Şiir 16 heceli dizelerden oluşan yaklaşık 43.000 tane beyit içermektedir.

Mahabharata (Büyük Şarkı) ya da Büyük (Bharata'lar) Savaşı (Sanskrit.), Wilkins'e göre *Ramayana*'dan bir yüzyıl sonra yazılmış olmalıdır. Weber, destanın Dio Chrysostom tarafından M.S. birinci yüzyılın ikinci yarısında bilindiğine inanırken, yaklaşık M.Ö. 315 yılında Hindistan'da bulunan Megasthenes'in destandan hiç bahsetmemiş olması, birincisinin destanı bu iki tarih arasına yerleştirmesine neden olmuştur; Profesör Williams ise *Mahabharata* ve *Ramayana*'nın Brahman öncesi en eski kompozisyonlarının M.Ö. 5. yüzyıldan daha geç olmadığını düşünmektedir. Bazı görüşlere göre [17] anlatılan olaylar M.Ö. 16. veya 15. yüzyılda meydana gelmiş olmalıdır', Hindu geleneği ise bunları Krishna'nın yaşadığı yaklaşık 6000 yıl öncesine yerleştirir' ve yazarın ilahi bir enkarnasyon olan ve destanı -gerçek olayların gerçekleşmesinden çok önce-destanı yazmak için dişlerinden birini kıran fil başlı çocuk Lord Ganesha'ya yazdıran Bilge Vyasa (Düzenleyici' Sanskr.) olduğu varsayılır. "Sen' Ganapati³³ diyenler bunun yazarıdır" [18]. Destan, 18 *Parva* (kitap Sanskr.) halinde gruplandırılmış 16 heceli 110.000 beyitten oluşur ve muhtemelen dünyanın en uzun destanıdır. *Bhagavad-Gita* 6. kitap *Bhishmaparvan*'da (bölüm 25-42) yer almaktadır. Tam adı *Srimad Bhagavad Gita Upanishadah*'dır (Kutsanmış Üstadın Şarkısıyla Verilen Öğretiler' Sanskr.).

MÖ 6. yüzyılda Hindistan'ın kuzeyinde 16 büyük devlet vardı (Magadha, Kosala, Anga, Avanti, Vatsa vs.), ilk ikisi üstünlük için birbirleriyle savaşıyordu ve sonunda ana şehri Pataliputra (bugünkü Patna) olan Magadha krallığı (MÖ 544-324) kazandı. Magadha, Ganj ve Brahmaputra Nehirlerinin havzalarını (bugünkü Bangladeş'in bir kısmı) işgal etti ve Orta Hindistan'a doğru genişledi (MÖ 364-324).

Büyük İskender'in Pencap seferi (M.Ö. 327-323) kuzeybatıda kurulan iki satraplıkta geçici Makedon hâkimiyetini getirmiş ve böylece Helenistik kültürün nüfuz etmesini sağlamıştır.

Chandragupta (MÖ 324-300) tarafından kurulan Maurya hanedanlığı (MÖ 324-184), tüm kuzey bölgesini birleştiren ve güneye doğru uzanan (MÖ 300-273) antik Hindistan tarihinin en güçlü devletinin kurulmasına yol açmıştır.

Ancak Maurya İmparatorluğu'nun doruk noktasına, kurucunun yeğeni Asoka zamanında ulaşılmıştır; Asoka'nın hükümdarlığı çeşitli kaynaklara göre şu dönemleri kapsamaktadır: 292-232 [19], 273-232 [20], 264-227 [21] 255-237 [22], 234-198 [23], Jeannine Auboyer ise onun iktidarı 264 yılında ele geçirdiğini ve MÖ 260 yılında taç giydiğini göstermiştir [24]. Hindistan tarihinin en ünlü imparatorunun hüküm sürdüğü varsayılan dönemlere ilişkin tüm bu çeşitlilikleri sıralamamızın tek amacı, eğer hala gerekliyse, eski zamanlara ilişkin bilgilerin aslında ne kadar çelişkili olduğunu göstermektir.

Asoka'nın imparatorluğu, Narmada nehrinin ötesindeki güney kısmı hariç tüm Hint yarımadasını kapsıyor, kuzeyde Keşmir ve Pencap'ı içeriyor, doğuda Himalaya dayanakları boyunca ilerliyor ve batıda Afganistan'ı içeriyordu (yazıtlarından biri Kandahar'da bulunmuştur) [25].

Bununla birlikte, Asoka'nın sadece büyük bir fatih değil, aynı zamanda eski çağların en seçkin siyasi, ahlaki ve entelektüel Hint kişiliği olduğunu da belirtmeliyiz. Gençliğinde, komşu Kalinga krallığına karşı yapılan savaşların dehşetine tanık olmuştu. Bu nedenle daha sonra her türlü çatışmayı kınamaya başladı ve MÖ 257'de bağlandığı Budizm'in pasifist öğretilerine kendini tamamen adanmıştı. Hükümdarlığı sırasında devasa imparatorluğunda 84.000'den fazla Budist mabedi kuruldu. Dahası, yalnızca Hindistan ve Seylan, Nepal, Tibet, Baktriya, Moğolistan ve Çin'e değil, Ganj Deltası'ndan gelen, akıntı yönünde ilerleyen, Taxila (Pakistan'ın kuzeyi), Baktriya, Parthia üzerinden devam eden, Dicle ve Fırat'ı geçerek Antakya ve Sur'a ulaşan eski geleneksel ticaret yolu boyunca Suriye, Mısır ve Yunanistan'a da misyonerler göndererek bu dini yayma görevini de yerine getirmiştir. Asoka'nın fermanlarının Arami alfabesinden türetilen *Brahmi* yazısıyla yazılmış olması dikkate değer bir gerçektir (bölüm XIV).

Asoka'nın torunlarının yönetimi altında tarih, bu büyük imparatorluğun parçalanmasına (MÖ 2. yüzyıl ile MS 3. yüzyıl arasında) ve MÖ 75-30 yılları arasında gerileyen Magadha krallığını fetheden Andhara krallığının gelişmesine tanık olmuştur.

Andhara, Kral Shalivahan'ın hanedanlığı döneminde doruk noktasına ulaştı³⁴ Godavari Nehri kıyısında başkentini (Pratishthan) kurduğu bugünkü Maharashtra eyaleti üzerinde ünlüdür. Bugün bile kullanılan Shalivahan takviminin kökeni MS 78 yılına dayanmaktadır (bölüm XXIII B).

MÖ 150 yılı civarında, Orta Asya'dan gelen insanlar Hindistan yarımadasını istila ettiler: Hint-İskitler (*Shaka*), Partlar (*Pahlava*) ve Kuşanlar (*Tokharianlar*; *Yüeh-chih*³⁵ya da *Yue-che*) Afganistan, Belucistan, aşağı İndus ve Pencap'ı fethedecekti. Böylece iki yüzyıl sonra Kuşan³⁶Çekirdeği Orta Asya'da bulunan İmparatorluk, Kanişka (MS 78-101) döneminde Afganistan, Pencap, Rajputan ve Yamuna ile Ganj'ın yukarı vadilerini de içine alacak şekilde gücünü Kuzey Hindistan'a kadar genişletti. Hükümdarlığının sonunda Kanişka, devletin parçalanması başladığında kabilelerinin Hintliler tarafından asimile edilmesine tanık oldu. 236'da tahttan indirilen Kuşanlar MS 4. yüzyıla kadar Gandhara'da varlıklarını sürdürmüşlerdir.

MS 330 ile 496 yılları arasında, başkenti Pataliputra olan Gupta devleti (aynı adı taşıyan hanedanlık altında) büyük bir gelişme göstermiş ve en parlak döneminde kuzey Bengal'in Kathiawar'a ve Himalayalar'dan Narmada'ya kadar olan bölgelerini kucaklamıştır. *Sakuntala*'nın yazarı şair ve dramatist Kalidasa o dönemlerde yaşamıştır. MS 6. yüzyıl, Ak Hunların saldırılarının başlangıcına (aslında 480'de başlamıştı ama 530'dan sonra önem kazandı), Gupta İmparatorluğu'nun çöküşüne ve Hindistan tarihindeki antik dönemin sonuna işaret ediyordu.

Konumuzla en alakalı dönem bu olsa da Hint alt kıtasının tarihini büyük ölçüde etkileyen çok daha geç bir dönemi de göz ardı edemeyiz. Bu dönem 11. yüzyılda Gazneli Mahmud (Afganistan'daki modern Gazne) döneminde başlayan Müslüman istilasını, 1221'de Moğolların ilk istilasını ve bunu takip eden diğer istilaları ve son olarak da Büyük Moğolların (1526-1827) hükümdarlığının kurulmasını kapsamaktadır. Büyük hoşgörüsünden dolayı burada 1560'tan 1605'e kadar hüküm süren üçüncü imparator Ekber'den bahsedebiliriz. Hindularını örnek alarak vejeteryen oldu, avlanmayı bıraktı ve hayvanların ritüel olarak kurban edilmesini yasakladı. Her inançtan bilginin toplanıp Tanrı hakkında konuşabileceği bir ibadethane kuracak kadar ileri gitti. Burada Hıristiyan misyonerler saldırganlıklarıyla öne çıktılar. Ne yazık ki, İmparator Aurangzeb (1618-1707) gibi diğer Moğollar onun hoşgörülü ruhunu paylaşmadılar ve Hindulara karşı ağır önyargılara neden oldular.

Müslüman fatihlerin uzun süreli varlığı, sadece nüfusun önemli bir kısmının İslam'a geçmesine ve Müslümanlarla Hindular arasında bugün bile devam eden gerilimlere yol açmakla kalmamış, aynı zamanda Hint alt kıtasının kültürünü de etkilemiş ve bu özellik günümüze kadar değişmeden devam etmiştir.

NOTLAR

[1] Dan Costian' *Adevărul despre Yoga (Yoga Hakkında Gerçekler)*' Ed. Valmi' Bucureşti 1993' s.5' o.t. [2] Jean-Marie Casal' *La Civilisation de l'Indus et ses énigmes*' Librairie Arthème Fayard, Paris 1969' s.211. [3] Fida Hassnain' Dahan Levi' *The Fifth Gospel*' Dastgir Publ. Srinagar 1988' s.6; Zimmer' *Myths...* , fig.42; Casal, s.208, ve illustr. to p.141. [4] Mircea Eliade, *Essai sur les origines de la mystique indienne*, Librairie

Orientaliste Paul Geuthner, Paris, Fundația pentru literatură și artă "Regele Carol II", București 1936' s.VII, o.t. [5] Alain Daniélou, *Le polythéisme hindou*, Éd. Buchet/Chastel, Paris 1975, s.10' o.t. [6] Zimmer' *Myths...*, s.39. [7] Apud Dmitri Merejkowski, *Jesus Manifest* (çev. Edward Gellibrand), Charles Scribner's Sons, New York 1936, s.82. [8] Patanjali, *Yoga Sutra IV (The Kaivalya Pada)*, 34 (çev. Sanderson Beck), Yoga Anand Ashram, 1998. [9] Teodor Caba, Marius Caba, *Homeosiniatria*, Ed. Litera, București 1983' s.85. [10] Casal' s.205-206. [11] Dr. Dinesh Agrawal, *Hinduism Today*, 18 (7), Temmuz 1996. [12] Daniélou' *Le polythéisme...* s.7-9' o.t. [13] Jacobi' *Über das Alter des Rig-Veda, Festgruss an Roth' 1893'* s.6; *apud* Jean Hebert' *Spiritualité hindoue'* Albin Michel' Paris 1972' not 3 to p.36. [14] Vashuda Narayanam, *The Hindu Tradition in World Religions*, Oxford University Press, Toronto, New York 1996, s.23-35. [15] Küçük Upanişadlar dışındaki alıntılar *The Thirteen Principal Upanishads* (çev. Robert Ernest Hume)' Oxford University Press' New Delhi' Bombay' Calcutta' Madras 1995'ten alınmıştır. [16] S. Radhakrishnan' *Eastern Religions and Western Thought'* Clarendon Press, Oxford 1939' s.248; Cf. Herbert, s.367. [17] *Petit Larousse'* 1967' s.1515. [18] *Mahabharata* 1.1.77. [19] *Atlas istoric (Tarih Atlası)'* Ed. Didactică și Pedagogică' București 1971' pl.9a. [20] *Istoria lumii în date (Verilerle Dünya Tarihi)'* Ed. Enciclopedică Română' București 1963' s.20. [21] *Petit Larousse'* 1967' s.1123. [22] *The Columbia-Viking Desk Encyclopedia'* Dell' New York 1964' s.1131. [23] John Dowson' *A Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion'* Heritage Publ. Delhi 1992' s.26. [24] Jeanine Auboyer' *Daily Life in Ancient India* (çev. Simon Watson Taylor)' Macmillan' New York 1965' s.10. [25] A.g.e., s.12.

I. "BAŞLANGIÇTA SÖZ VARDI"

"Ben Alfa ve Omega'yım' diyor Rab Tanrı"

Vahiy³⁷ 1:8; çapraz başvuru 21:6; 22:13

"Başlangıçta Söz vardı³⁸ ve Söz Tanrı ile birlikteydi³⁹ ve Söz Tanrı'ydı". İncil – yani Müjde bu şekilde başlar⁴⁰ Yuhanna'ya göre (1:1), bu İncil diğer üç İncil'den çok farklıdır ve içeriği çok zengindir. Hindu kültüründe de "Yaratan" orijinal Fiildir -*Eylem (Shabda-Brahma; shabda'* - ses' Sanskr.; *shabad*⁴¹ Gurmukhi). Havariler arasında yer alan iki müjdeciden Matta ve Yuhanna'dan sadece ikincisi "İsa'nın sevdiği öğrenciydi... akşam yemeğinde de onun göğsüne yaslanmıştı" (21:20) ve o, Kurtarıcı'nın diğerlerinden daha fazla açıklama yaptığı kişiydi. Onun gerçek bir inisiye olduğunu söylemek için tüm nedenlere sahibiz (bölüm XX C4). Gerçekten de diğer üç İncil'de olduğu gibi çoğunlukla olan gerçekleri değil, her şeyden önce İsa'nın öğretisini sunan oydu. Bu nedenle, Yuhanna'ya göre İncil'in Papias gibi ilk Hıristiyanlığın önde gelen bazı temsilcilerinin muhalefetine neden olması oldukça şaşırtıcıdır⁴² Basilides' Hermas ve Justin Martyr (hepsi 2. yüzyılın ilk yarısında) bu İncil'i yetkin bir Kutsal Yazı olarak kabul etmemişlerdir. Bu metin ancak 4. yüzyılın sonunda isteksizce Ekümenik Kilise tarafından Kanon'a kabul edilmiştir⁴³ [1] (*kanon* 'düz çizgi' Gr.; *qaneh-reed* 'ölçü' kural' norm' İbr.).

(*Hierapolisli – Pamukkale- Papias: 60 ile 130 yılları arası yaşadığına inanılır. Kilise'nin ilk liderlerinden biridir, aziz olarak kabul edilmiştir. Pergamon (İzmir - Bergama) kentinde şehit düşmüştür.*

Beş ciltten oluşan Tanrı'nun sözlerinin yorumlanması isimli eseri İsa'nın sözlerinin erken dönem ana tefsiri kabul edilir. Bazı alıntıları dışında bu kitapların tamamı günümüze ulaşamamıştır.

Havarilerin müritlerinin sözlü öğretisini içerdiği için büyük bir değere sahiptir. Örneğin, Papias sayesinde Matta İncili'nin ilk olarak İbranice yazıldığını ve daha sonra Yunancaya çevrildiğini biliniz. Ayrıca Papias sayesinde de, İncilci Markos'un Petrus'un öğrencisini olduğu öğrenilir.)

Aslında, sinoptik (*synopsis* 'eşzamanlı görünüm' Greek.) olarak adlandırılan Markos, Matta ve Luka'ya göre İnciller, vurgular aynı olmasa ve kronolojide terslikler, birbirleriyle ilgili eklemeler veya çıkarmalar (bazen önemli) olsa bile, genel program ve ayrıntılarla ilgili birçok ortak noktaya sahiptir.

Yuhanna'ya göre İncil, önsözünden itibaren İsa'yı Tanrı'nın Fiili ve Mesih ile özdeşleştiren tek İncil'dir. *Verb* (kelime Lat.) Yunanca *Lógos*'un (rasyonel kelime, ilahi akıl) ve Aramice *Memra*'nın (Tanrı'nın yaratıcı Sözü) tercümesidir. Hıristiyan Üçlü-birlikçi tektanrıcılığının (Üçlü Tanrı) Fiil'i Üçlü-birliğin ikinci üyesi olan Oğul'u ifade eder. Yuhanna daha sonra Söz hakkında devam eder: "O başlangıçta Tanrı'yla birlikteydi" (1:2). Bundan sonra Lógos (Fiil) ile İsa arasındaki özdeşliği açıklamıştır: "Söz beden aldı, lütuf ve gerçekle dolu olarak aramızda yaşadı. Biz de O'nun yüceliğini, Baba'yla birlikte biricik oğulun yüceliğini gördük" (1:14). İncil'in önsözü aslında Söz'ün beden almasına adanmıştır.

Kuran'da Tanrı'nın elçisi (Cebrail) Bakire'ye şöyle demiştir: " Melekler şöyle demişti: "Ey Meryem! Allah sana kendisinden bir kelimeyi müjdeliyor ki, adı Meryem oğlu İsa Mesih'dir; dünyada da ahirette de itibarlı, aynı zamanda Allah'a çok yakınlardandır. " Ali İmran (3.45). " Meryem oğlu İsa Mesih, ancak Allah'ın peygamberi, Meryem'e ulaştırdığı (emriyle onda var ettiği) Söz ve kendisinden bir ruhtur..⁴⁴ ⁴⁵ " Nisa (4.171; bkz. 2.254; 5.109). İslami⁴⁶ *Sahih-i Buhari*'deki *hadislerde* yazılı gelenek⁴⁷ İsa'ya "Allah'ın Sözü" de denir: "Enes'ten rivayet edilmiştir: Peygamber şöyle buyurdu: "... İsa'ya gidin... Allah'ın Kelimesi"⁴⁸ [3]. Yaratılış'ın başlangıcından itibaren (1:3) görebileceğimiz gibi, Tanrı, Kendisini Söz aracılığıyla göstermiştir: "Ve Tanrı dedi ki: "Işık olsun" dedi" (*Vayomer Elohim: "yehi aor"* İbr.).

Puranalar döneminden kalma Hindu kavramına göre, başlangıçta Tanrı Farklılaşmamıştı (*Nirguna 'gunaların-eğilimlerin ötesinde'* Sanskr.)' dolayısıyla Tezahür Etmemişti⁴⁹ ve *Parabrahman* (*Parama*) olarak adlandırılır.⁴⁹-*Brahman'* Sanskr.) yani Yüce *Brahman*⁵⁰. Bu, olumsuzlama anlamına geldiği için *apofatik* (*apophatikós'* Gr.) bir yaklaşımdır. Hinduizm'de Brahman'a başka hiçbir kelime ile atıfta bulunulamaz: *Neti' neti* (*Not' değil, olumsuzluk eki'* Sanskr.' that is *neither this, nor this, "ne bu ne de o"*)' dışında başka bir kelimeyle ifade edilemez çünkü olumsuzlama yoluyla tanımlanamaz, yani insanların tasavvur edebileceği veya bilebileceği hiçbir şey değildir. Buna ikili olmayan diyebiliriz⁵¹ bilinemez, gayri resmi' değişmez, sınırsız. Ne varlık ne de yokluktur; ne tanrı ne de insandır; ne pozitif ne de negatiftir; ne erkek ne de kadındır; dolayısıyla nötr olarak kabul edilir. *Bhagavad-Gita*'da bu *deus otiosus* Kendisini değişmez bir şey yapmayan olarak *tanımlar*: "Dört katlı düzen Benim tarafımdan yaratıldı... Onun yaratıcısı Ben olduğum halde, Beni eylemden ve değişimden aciz olarak bilin" [5]. Wagner'in *Nibelung Yüzüğü* tetralojisinin *Götterdämmerung*'unda [6] (İskandinav mitolojisinde *Ragnarök*; Tanrıların Kıyameti) Brunhild, yüzük ezeli sulara geri döndüğünde (*bu bir döngünün sonu anlamına gelir*) Yüce Tanrı'ya şöyle der "Dinlen, dinlen Tanrım!" (*Ruhe' ruhe' du Gott!* Germ.). Yaratılıştan önceki durumu tanımlayan tezahür etmemişlik ve dünyanın çözülmesinden sonraki durum şu şekilde tanımlanır: "Ben [ilkim] ve Ben [sonum] ve Benden başka Tanrı yoktur" (Yeşaya 44:6; krş. 43:10; 45:5'6; 48:12). Meister Eckhart, bir yandan ayrımların ve tezahür eğilimlerinin tamamen yokluğuyla tanımlanan, dolayısıyla eylemsizlikle karakterize edilen ilahi hiçlik olan *Gottheit* (İlahilik) ile diğer yandan eylemin karşılık geldiği *Urgrund* (İlk Neden) arasında ayırım yapmıştır. Yaratılış anı, Parabrahman'ın kendisini tezahür ettirme *arzusuna* sahip olduğu ve bu nedenle kendisini Baba *Sada-Shiva*'ya böldüğü zaman meydana geldi⁵² Yüce, Şahit (*Sakshin*, Sanskr.; *Kuran* 5.117 – Maide suresi - ayrıca Allah'ı çağırır: ("*Ben onlara sadece, senin bana emrettiklerini söyledim. Benim ve sizin Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin, dedim. Aralarında olduğum müddetçe onlara şahit idim, fakat sen beni vefat ettirince onları gözetleyen yalnız sen oldun. Sen herşeyi görensindir.*") "Her şeye Şahit⁵³ olan") veya Seyirci ve O'nun bir enerji veya güç biçimi olan *arzusunu*. Bu nedenle Ezeli Güç (*Adi Shakti*) ortaya çıkmıştır.⁵⁴ Sanskr.) Dişi İlke, İlahi Anne veya Sanatçı. Arzu, Ida nadi üzerinde hüküm süren Maha-Kali'nin tezahürüdür. "Başlangıçta bu dünya Atman'dı... O 'gerçekten' bir kadın ve bir erkeğin sınırsız sarıldığı kadar büyüktü. O Benliğin iki parçaya ayrılmasına- düşmesine (*pat'* Sanskr.) neden oldu. Böylece bir koca (*pati'* Sanskr.) ve bir eş (*patni'* Sanskr.) ortaya çıktı." [7]. "Kendi bedenini bölen Rab, yarı erkek ve yarı dişi oldu" [8]. Ebedi çift Shiva-Shakti, tarih öncesi çağlara dayanan en eski Shaivit geleneğinde ortaya çıkmış ve çağdaş Hinduizm'in merkezinde yer almıştır. Alt katmanın bu kutuplaşması (*vritti'* Sanskr.) *Maya*'nın (görünüş' yanılısama' Sanskr.) tezahürüdür. "O, Benliğin gücüdür; görünüşleri yaratan odur" [9]. Enerji her şeyin kaynağıdır' fenomenal (*duyularla algılanan*) dünyanın kökeni olduğu kadar, onun yaratılışının bilinçli planının da kaynağıdır [10]. "Benim büyüklüğüm gökyüzünün ve yeryüzünün ötesine uzanır" [11]. Makrokozmosda tezahür ettiğinde *Prakriti*'dir (Doğa, Sanskr.), mikrokozmosda ise Yoga'nın yüce amacı olarak elde edilir: "Ana açıklıkta (*Brahmarandhra*⁵⁵Sanskr.) her insan Beni bulur' Kürelerin Leydisi (*Bhuvaneshvari*, Sanskr.) Prensibin şekli olan' dördüncü aşamanın ötesindedir⁵⁶" [12]. "Bu ezeli tanrıça "Sarmal" *Kundalini* olarak bilinir... Shiva'yı üç buçuk sarımlı peçesiyle sarar⁵⁷" [13]. *Adi Shakti*, *Sada-Shiva*'dan uzaklaşarak bir elipsi tanımlayan kozmik bir dans (*bir oyunun amaçsız eylemi olarak kabul edilir: leela'* Sanskr.) başlatmıştır ve bu aslında evrenin oluşumudur. Nitekim, "modern fizikçilerin çoğu, maddi evrenin tamamının kozmik bir enerji dansı olduğu görüşüne geçmiştir" [14]. Hikaye, Büyük Tanrıça'dan (*Maha Devi'* Sanskr.) düşen tozun, Oğul'u ve aynı zamanda evrenin genişleme (*Big Bang* kozmogonisi) yoluyla doğduğu Uzay-Zaman'ın kökenini temsil eden Ezeli Atom'da (*bindu'* Sanskr.) toplandığını anlatmaya devam etti. İkincisi, *Adi Shakti*'nin *Sada-Shiva*'dan uzaklaştığı elipsin yarısını temsil eder. Diğer yarısı ise Dişil İlkenin, Baba Tanrı'ya tekrar yaklaştığı ve Büyük Döngüyü tamamlayan Büyük *Çöküşle* son bulan evrenin *daralmasını* temsil eder. Böylece kozmik *pralaya* (çözülme, Sanskr.) gerçekleştiğinde, yaratılış Parabrahman'ın koynuna çekilir. Bu tezahür *evrensel nefes alma* olarak adlandırılabilir; genişleme *soluk almayı*, daralma ise soluk vermeyi temsil eder. "Bir şey sınırına kadar genişlediğinde, tekrar daralmak zorundadır" [15]. Sufizm, "her nefeste yaratılışın yenilenmesini" ima eden

Hindu döngüsel modeliyle tutarlı bir teori geliştirmiştir (*tecdidül-halq bil-anfax*, Arap.) [16]. Yukarıdaki kavramlara aşına olan İbnü'l-Arabi'nin şu sözlerinden de bahsetmek gerekir: "Köken, Kâinatın hareketidir⁵⁸ var oluncaya kadar içinde bulunduğu yokluk durumundan çıkar" [17].

Vahiy (6:14) evrenin göğe eşitlendiği son daralmayı anlatır: "Ve gök dürülmüş bir kitap gibi kaldırıldı" (*kai ho ouranòs apechorísthe os biblîon eilissómenon'* Gr.; *et coelum recessit sicut liber involutus'* Lat.). Kur'an ayrıca ilk olarak Gök (Erkek İlke) ve Yer'in (Dişi İlke) başlangıçta ayrı ayrı olgunlaşmış tek bir parça olduğundan bahseder: "İnkâr edenler, göklerle yer bitişikken, bizim onları ayırdığımızı ve diri olan her şeyi sudan meydana getirdiğimizi görmediler mi? Hâlâ inanmayacaklar mı? Enbiyâ Suresi (21.30) Sonra duman hâlinde bulunan göğe yöneldi; ona ve yeryüzüne, "İsteyerek veya istemeyerek gelin" dedi. İkisi de, "İsteyerek geldik" dediler. Fussilet Suresi (41.11) Kadının, erkeğin etrafında yürümesi gereken Yahudi evlilik ritüeli, Dişil İlkenin Eril İlke etrafında dans etmesini anımsatır. Galler ayininde evlilik formülü şöyleydi: "Sen, birleşmek için ayırt et" [18].

Birçok kutsal metin anlam olarak yukarıdaki aynı fikre yakınlaşmaktadır. Yaratılış'ın ilk bölümünden itibaren bile evrenin genişlemesine ilişkin kozmogoni kavramını buluruz: "Tanrı dedi ki: "Suların ortasında bir genişlik olsun" dedi" (1:6). "Ve Tanrı genişliğe Gökler adını verdi" (1:8). Orijinal dilde *gökler* için kullanılan sözcük *rakiah*'tır⁵⁹ aynı zamanda *genişleme* anlamına da gelir ve *yaymak* *genişlemek* fiiliyle aynı köke sahiptir. Yaratılış'ın ilk ayetlerinde ilahi tezahürün düzeniyle (*táxis*, Gr.) karşılaşırız: önce Baba'dan (Sada-Shiva) bahsedilir (1:1), sonra O'nun Ruhu'nun (Adi Shakti; bölüm XXI) yaratılmamış enerjisinden (1:2) ve en sonunda da Söz'den, yani Oğul'dan: "Tanrı dedi ki: "Işık olsun" dedi" (1:3). Söz burada çifte belirtme sahiptir: bir yandan "dedi" aracılığıyla ve diğer yandan Kendisini Işık olarak tanımlayan İsa (Söz) aracılığıyla: "Ben dünyanın ışığıyım" (Yuhanna 8:12; 9:5; krş. 1:4; 3:19; 12:35'36'46). Parabrahman'ın bölünmesi, eril (Sada-Shiva) ve dişil (Adi Shakti) antinomilerinin bölünmesiyle ilgili *badal* (ayırarak, İbr.) sözcüğünde bulunabilir: ışık ve karanlık (Yaratılış 1:4) gündüz ve gece (1:5) sabah ve akşam (1:5) kuru [toprak] ve sular (1:9).

1900 yılı civarında Çinli bir rahip, Dunhuang (*ya da Tun-Huang, bir zamanlar İpek Yolu üzerinde önemli bir kasaba; şimdi Batı Çin'in Gansu Eyaleti'nde*) yakınlarındaki bir dağa oyulmuş mühürlü (MS 1000'den beri) bir odayı kırdı ve bir yığın eski el yazması keşfetti. Benzer belgeler Doğu (Çin) Türkistan'daki Turfan (Turpan, Tulufan, Tulupan) vahasındaki birkaç mezarda da bulunmuştur. Hepsisi 5. yüzyıldan 11. yüzyıla kadar parşömen ve kağıt üzerine Çince, Uygurca, Türkçe, Soğdca, Partça, Pehlevice ve hatta Yeni Farsça yazılmıştır. Budist, Taoist ve Konfüçyüsçü belgelerden oluşan bu zenginlikten birkaçı 7. ve 8. yüzyılların ortalarına tarihlenen Hristiyan yazıdır. Bunlar arasında Süryanice (Doğu Kilisesi'nin kullandığı uluslararası dil), Yunanca veya Tatian (y. 110-180) tarafından yazılmış veya derlenmiş *Havarilerin Öğretileri* gibi diğer dillerde yazılmış kitaplardan (*fragmanlar dışında başka hiçbir iz kalmamıştır*) gelen Hristiyan metinlerinin Çince çevirileri de bulunmaktadır. Güçlü Doğu Kilisesi'nden (Sasani İmparatorluğu'nda) gönderilen bir Hristiyan misyonu bu belgeleri 635 yılında Çin'e getirmiştir. 1902 ve 1914 yılları arasında Berlin Antropoloji Müzesi'nden bilim adamları, şu anda Almanya'da saklanan çok sayıda el yazmasını çıkardılar. 1908 yılında bazı parşömenler Paris'e götürüldü. Birçok batılı benzer belgeleri Çinli antik eser hırsızlarından ve tüccarlarından demetler halinde satın aldı. Sonuç olarak, bu yazılar şimdi Japonya ve Fransa arasında dağılmış durumdadır. El yazmalarının çok azı düzgün bir şekilde ele alınmış, korunmuş, kaydedilmiştir ve Dunhuang-Turfan bölgesinden geldikleri düşünülse de kaynaklarından emin olunamaz. Aşağıda bunları "eski Çin Hristiyan" yazıları olarak nitelendireceğiz. Bunlardan ikisinin tam olarak ne zaman yazıldığını biliyoruz: biri 641'de, diğeri 720'de.

Bu belgelerden biri Parabrahman'ın iki İlkeye bölünmesinden bahsetmektedir: "Tüm evren iki türdendir. Tanrı bile iki türün her birine Bir'i yerleştirmek için Kendisini ayırır" [19]. Lao-tse⁶⁰ Tao'ya paralel olan Adi Shakti'nin elipsini şöyle tanımlar: "Geri dönüş Tao'nun hareketidir". "Uzağa gitmek geri dönmek demektir" [20] böylece elipsin her iki bölümünü de tanımlar. Müjde de aynı şeyi söyler: "O artmalı, ama ben azalmalıyım" (Yuhanna 3:30). Bir başka eski Çin Hristiyan el yazması yaratıcı Güçten (Adi Shakti) bahsetmektedir: "Yaratılış tek Tanrı'nın gizemli ve harika Gücü'nden başkası sayesinde olmamıştır" [21]. Hristiyan ve Müslüman teolojisine göre, Tanrı Her Şeye Gücü Yeten (Sada-Shiva) olduğu için Gücünü (Adi Shakti) gösterecek ve böylece Dünya yaratılacaktır [22]. Son olarak, Theodore bar Konai'nin Yaşayanların Annesine Dünyanın Yaratıcısı rolünü atfettiğini [23], Gnostik bir metnin ise Baba'nın Yaşayanların Annesini (*emma de hayye*) yaydığını (*proballein*) [24] ve onun da İlk İnsanı (*nasha qadmaya*) [25] varlığa çağırdığını gösterdiğini belirtmeliyiz. Benzer bir kavram, ya Androgyne [27], Malefemale (*Masculofemina*, Lat. [28]) ya da Işık Bakiresi (*Parthénos tou photós*, Gr., Abjuration Formula'da olduğu gibi) olarak tanımlanan *Üçüncü*

Elçi'nin (*Tertius Legatus*, Lat. [26]), açıkça Üçlü Birlik'in üçüncü üyesi Kutsal Ruh olarak kabul edildiğinde, varlığa çağrıldığını ortaya koymaktadır.

Adi Shakti'nin Sada-Shiva'dan uzaklaşması Safed Kabalası'nda da yankılanır⁶¹ geleneği (Isaac Luria'nın 16. yüzyıl). Scholem "sürgün" hakkında konuştu⁶² ya da başka bir deyişle, bu Tanrı'daki eril ve dişil ilkelerin ayrılmasıdır". *Ha-Shekhinah* (İbr.) (bölüm XX B), her ikisinin de ortak bir köke sahip olduğu ezeli *Shakti*'nin (Sansk.) eşdeğeridir. Ancak Kabala'da "Tanrı'nın kendisinin bir parçası Tanrı'dan sürgün edilmiştir". Scholem "bu sürgünün bazen kraliçenin... kocası tarafından sürgün edilmesi olarak temsil edildiğini" göstermiştir [29]. Okuyucunun dikkatini, Kral Rama'nın Kraliçe Sita'yı sürgüne gönderdiği *Ramayana*'da bulunan doğru yazışmalara çekmek isteriz. Aynı şekilde, sürgün edilmiş ve kaybolmuş olan Gnostiklerin Sophia'sı da ilahi Kaynağına dönme arzusuyla kozmos boyunca dolaşmıştır [30]. *Dharma, Maat, Astraea* veya *Diké* (Adalet), Enoch'un *Bilgeliği* (bölüm XIX A), Kóre'nin (Persephone'nin) Hades diyarına inişi (aynı zamanda bir sürgün) ve kendini şöyle tanımlayan İnanna'nın kayboluşunda da benzer örnekler bulunur: "Ben, yeryüzünü dolaşan kadın, söyle bana evim nerede, söyle bana içinde yaşayabileceğim şehir nerede... Kuşun yuvası var, ama benim yavrularım dağınk. Balık sakın sularda yatıyor, ama benim dinlenme yerim yok. Köpek eşikte diz çöker, ama benim eşiğim yok" [31]. Tüm bu "sürgünler" aslında Hakikatın ebedi arayışını ve orijinal birliğin (Yoga) restorasyonunu sembolize ediyordu.

"Tanrı ve onun Shekhinah'ının yeniden birleşmesi, kurtuluşun anlamını oluşturur" (Self Realization - Aydınlanma). "Bu durumda, yine tamamen mitik terimlerle bakıldığında, eril ve dişil orijinal birliklerine geri götürülür". Kabalistler şu formülün her eyleme eşlik etmesi gerektiğini savunmuşlardır: Bu, "Tanrı ile Shekhinah'ın yeniden birleşmesi uğruna" yapılmaktadır. Tanrı'nın özünün daralması, Kendi içine çekilmesi *tzimtzum*'dur (İbr.). Ardından Luria'nın Yaratılış'ın 36. bölümündeki "ilk kralların ölümü" ile özdeşleştirdiği *şevira* (kapların kırılması, İbr.) başlar. Bu döngünün sonu, elipsin kapanışıdır. *Tikkun* (*tikun*, restorasyon, düzeltme, tamamlama, İbr.) yeni bir döngü içinde yeniden kurulan uyumu temsil eder ve aracı olarak ilgili döngünün özel Yasasını kullanır. Kabalistler *tikkun'un üst ve alt dünyaların birleşmesini* temsil ettiğini ve bunun ancak üç "sütuna" da sahip olduktan sonra gerçekleşebileceğini ileri sürerler⁶³ o yerine geri dönmüştür. Elipsin iki zıt noktası Kabala'da Dişil İlkenin Efendisine ilişkin iki konumunu tanımlayabilir: *sürgün edilmiş (uzak) konum* (Rahel) ve *birleşmiş konum* (Leah) [29].

Sadece kutsal veya ezoterik metinler değil, edebi eserlerin yazarları da "Bir'in" iki İlkeye ayrıldığını ima eder. İki örnek vereceğiz. Birincisi Quintus Valerius Soranus (*Crassus tarafından en bilgili kişi olarak övülmüştür*), Yüce Olan'ın tek ve aynı olan Tanrıları ve Tanrıçaları yarattığını yazmıştır: "*Jupiter Omnipotens.../ Progenitor genatrix-que Deum, Deus unus et idem*" (Yüce Jove'dan.../Hem baba hem de efendi geldi/ Yine de Tanrı tek ve aynıdır, Lat.) İkincisi ise Shakespeare'in *VI. Henry*'sindeki şu sözleridir: "Artık koparılamam yanından/ İkiye bölünemeyeceğin kadar" [32].

Orijinal Atom, evrenlerden (*Bhuvanas*, Sanskr.) daha önce yaratılmış olan, enkarne olmamış haliyle *Ganesha* (Sansk.) olarak İlahi Oğul Prensibini temsil eden kutsal Sanskritçe Ezeli Hece *AUM* (OM olarak telaffuz edilir; daha fazla ayrıntı bölüm XV D'de verilmiştir) *İncil*'deki Söz- Kelime'dir. "Tüm bilimin meskeni olan Yüce Rab Maheshwara'nın önünde eğiliyorum. Onun nefesinden⁶⁴ ebedi Söz ve Söz'den ise evren doğmuştur" [33]. "Shiva'nın sevgilisi 'onun ilahi Enerjisi' tüm kelimelerin desteğidir" [34]. *Ganesha* "Başlangıçların Efendisi olarak her törenin başında ve her yeni girişimden önce, özellikle de bir yolculuktan veya yeni bir projeden önce çağrılır" [35].

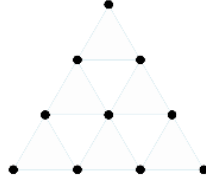
Yaratıcı Söz fikri, eski İranlıların kutsal kitabı olan *Zend Avesta*'da da yer almakta ve "*Asa para asmen*" kelimelerinin göklerden, sudan ve yerden önce var olduğundan bahsedilmektedir [36]. Burada *AUM-asmen-amin* (İbr.) veya *amen* (Lat.) üçlü benzetmeyi fark edebiliriz. Vahiy İsa'yı "Amen" olarak adlandırmış (3:14), ve böylece İsa-Ganesha (AUM) özdeşliğini ifşa etmiştir - bkz. XIX B ve C.

Bu nedenle 'Söz (*Vak*, Sanskr.) evreni ezeli sesin titreşimlerinin (bölüm II) etkisiyle yaratmıştır. Bu nedenle gerçekten inisiye olmuş kişiler kutsal sözcükleri söyleyerek doğal elementlere bile hakim olabilirler. Dualarıyla üç buçuk yıl boyunca kuraklığa neden olan ve sonra tekrar yağmur yağdıran İlyas peygamberin örneği iyi bilinir (1.Krallar 17:1; 18:42-45; çapraz başvuru Luka 4:25; Yakup 5:17-18; benzer şekilde Vahiy 11:6). Mezmurlar (65:7; 89:9; 93:4; 107:29) İsa'nın rüzgâra ve dalgalara sakın olmalarını emrettiğini önceden bildirmiştir (Matta 8:26; Markos 4:39; Luka 8:24).

Başlangıçta Brahma vardı ve O Vak idi, Vedik metinlerin bize söylediği şey buydu. İslam Fiile: *Kelimat – Kelimer, sözler* (Tanrı'nın Sözü veya kuran Söz) adını verdi. Kelimat'ın (*KLMT*) dört sessiz harfinde Ebu Ya'kub Sejestani Ezeli Birliğin dörtlü tezahürünü gördü. *Allah* kelimesi de İbranice *Tetragrammaton*'a (dört harfli Gr.) *YHWH* (*Yahve*) benzer şekilde dört harften oluşur. ("*ALLÂH*" ismi bilindiği üzere *Arapça harfler ile yazıldığında, başta kendisinden sonra gelen tüm harflerden bağımsız, tek duran "Elif" ile; yanında*

birbirine bağlı iki "Lâm" harfi ve ikinci "Lâm"a bağlı daire (veya kûfi yazılımda dört köşe) "H" harfinden ibarettir. Bir de ikinci "Lâm" ile "H" arasında görünmez ama okunur "Elif" vardır ki bu da "A" sesini verir.) Bunlara Cennet'in dört nehrini, dört Başmeleği, Bismillah'taki dört kelimeyi, Kâbe'nin dört tarafını, dört "doğru yolda" halifeyi (ar-rashidun khalifah, Arap.) ve dört ritüel okul kurucusunu (madhab, Arap.) ekleyebiliriz. İslam alimleri için Ezeli Madde'nin (al-jawhar al-hayalani, Arap.; materia prima, Lat.; Hyle, Gr.; Homeros ve Aristoteles'te rastlanan isim) dört niteliğe sahip olduğunu unutmamalıyız: sıcaklık, kuruluk, soğukluk ve nem. Dört sayısının kutsallığı Hinduizm'de de biliniyordu: Yaratıcı Brahma'nın sembolik dilde egemenliği temsil eden dört yüzü (chatur-mukha' Sanskr. [37]), dört başı (chatur-anana' Sanskr.) ve dört kolu (chatur-bhuja' Sanskr.) vardı. Aynı şekilde, Benliğin de dört parçası (Vaisvanara' Taijasa' Prajna' Atman' Sanskr.) vardır ve bunlara karşılık gelen dört bilinç durumu vardır (bölüm XIX C). Hindu bilgeler her mükemmel şeyin dört ayağı olduğunu veya dört ayak üzerinde durduğunu (chatur-pada' Sanskr.) veya dört yönü olduğunu (chatur-vyuhā' Sanskr.) temel bir gerçek olarak kabul etmişlerdir. Ayrıca Kutsal Kitap dört yüzü ve dört eli olan ilahi varlıklar hakkında da yazmıştır. Böylece Hezekiel şöyle der: "Tanrı'nın görümlerini gördüm" (1:1)... "Ve her birinin dört yüzü vardı" (1:6). "Ve dört taraflarında kanatlarının altında bir adamın elleri vardı; ve dördünün yüzleri ve kanatları vardı" (1:8). Enoch Kitabı'nda⁶⁵ "Ruhların Rabbinin aynı şekilde dört kanadında, dört yanında" ya da hemen hemen "dört yanında" [39] okuruz. Bazen Hıristiyanlıkta olduğu gibi İslam'da da sanatçılar melekleri bile dört kanatlı olarak resmederler. Ayrıca bazı Gnostik yazılarda Baba'nın Dört yüzlü (tetraprosopos, Gr.) olduğundan ya da dört sığata sahip olduğundan bahsedilir [40]. Gnostikler söz konusu olduğunda Jung, Autogenes'in, kendinden doğan ya da yaratılmamış olanın dört ışıkla çevrili olduğu Barbelitler örneğinden bahseder [41]. Bu tuhaf figür Kıpti Monogenes'e de karşılık gelebilir⁶⁶ Kodekste Gnosis⁶⁷ Brucianus [42]. Burada Monogenes, dört kardeşlik sembolü aracılığıyla öne çıkarılır. Jung ayrıca "Hermetik veya simya felsefesine özgü dört kök (Empedokles'in rizomatı [43]), yani dört unsur veya nitelik (ıslak, kuru, sıcak, soğuk) hakkındaki mistik spekülasyonun" [44] atamasına atıfta bulunur. Macrobius'a göre, aşkın Tanrı Iao'nun dört katlı bir doğası vardı. Onun Orfik eşdeğeri, Tanrıların ilk doğanı Phanes, kanatları ve koç, boğa, yılan ve aslan başları olan biri olarak tanımlanmıştır. Veda, tıpkı Yeni Ahit'in dört İncil içermesi gibi dört bölümden oluşur. Ezeli Birliğin dördüncül tezahürü Ganesha'dır (dört kolu ve bir çocuğa ait dört ana niteliği vardır: saflık, masumiyet, bilgelik ve sonsuz neşe; bölüm XIX C). Ganesha, İlahi Oğul'un yanı sıra kutsal AUM (OM) hecesidir ve sembolik olarak dört yapraklı bir çiçek olarak tasvir edilen Mooladhara çakrayı yönetir ve iyi kurulmuş bir anatomik tekabülüyü vardır (bölüm II), ancak aşağıda gösterildiği gibi önemi Hinduizm'i aşar. İslam'ın en yüce sembolü olan Ka'be (Arapça küp demektir.), dört sayısını, yani istikrarı ifade eden kare bir blok (Beit ul'lah, Beytullah, House of God) şeklinde inşa edilmiştir. Dört sayısı karasal dünyamızı yönetir: dört ana nokta, dört mevsim, ay takvimine bağlı dört ay çeyreği. Rölativist teorideki dört boyutlu uzay (süreklilik) dört mükemmel uzay-zaman koordinatına sahiptir⁶⁸. "Kozmoloji bakış açısı" (Sankhya), zamanı uzayın bir sonucu olarak kabul eder" [45]. Atomik mikrokozmos içinde, yüzden fazla kimyasal elementten herhangi birini ve buna bağlı olarak bu elementlerin sonsuz olası kombinasyonlarını karakterize etmek için sadece dört kuantum sayısı gerekli ve yeterlidir. Her biri belirli bir boyutsal olmayan sabit içeren dört tür fiziksel alan makrokozmosu tam olarak tanımlayabilir. "Kuaterniyon" modeli büyük psikolog Carl Gustav Jung'un şemalarında da mevcuttu. Jung, Budist mandala'daki büyük Arketip'in amblemini tanımıştır [46]. Ancak Jung'un analizinden ortaya çıkan puer aeternus için mandala, Hinduizm'deki Mooladhara çakranın kuaterner (dörtlü bağlantı yapan) geometrik sembolünden başka bir şey değildir. Evreni yansıtan Budist Mandala kare içinde bulunan bir dairedir, Shri Chakra'nın (Yantra' Sanskr.) grafiksel işareti de benzer şekilde tasvir edilmiştir ve dört kapısı vardır [47]. İbranice'de "kapı" dalet'tir ve bu da dört sayısını ifade eder. Mandala sembolü Peru'daki Nazca Kızılderilileri ve güneybatıdaki Pueblo'dan (bazıları binlerce yıllık olan mandala desenlerini yeryüzünde işaretlemek için taşlar dizen ve hendekler oyan) Afrika'daki Dogonlara veya Japon İmparatorluk Şehirlerindeki Çinlilere kadar şartıcı derecede yaygındır. Roma quadrata'nın (kare Roma, Lat.) ya da Vahiy'deki ideal, göksel Kudüs'ün karesinin antik örneklerini unutmamalıyız. Jung hakkında Kerényi şöyle demiştir: "Ona göre, 'normalde dört üzerinde açık bir ısrar var' ya da sanki dört üzerinde daha büyük bir istatistiksel olasılık varmış gibi görünüyor". Kerényi daha da ileri gitmiştir: "Jung'un vurguladığı gibi 'dört katlılık olgusu sadece bilinçli zihnin bir icadı değil, 'nesnel ruhun kendiliğinden bir ürünü' olduğu için' mitolojinin temel bir temasıdır" [48]. "C.G. Jung dört sayısını ruhla bütünlük hedefinin temsilcisi olarak bulmuş ve bilinçdışının derin bir entegrasyonunu içeren tüm psikoterapötik süreçlerde psikolojik gelişimin tüm önemli süreçlerinde dört aşamanın bulunduğunu keşfetmiştir" [49]. Jung analizlerinde [50] daha da ileri giderek konunun yeni yönlerini ortaya çıkarır: "Dört sayısı önemli bir rol

oyunar... her zaman Pythagorean-tetraktys'e benzer bir fikri ima eder". (*Kutsal Tetraktis. Tetractys, Pisagorcuların kutsal sembollerinden biri olup, sırasıyla bir, iki, üç ve dört noktadan oluşan dört sıra noktadan oluşur ve bu noktalar eşkenar üçgen oluşturur*)

Eski Yunanlılar "dördün, ebedi doğanın kaynağı ve kökü olduğunu" düşünmüşlerdir [51]. Platon'dan sonra bedeninin kökeni dört sayısına dayanır. Pisagor bile ruhu bir kare ile temsil etmiştir [52]. Jung [53] şunları eklemiştir: "*quaternarium* veya quaternity – dörtlü, dört bileşenli- uzun bir geçmişe sahiptir. Sadece Hristiyan ikonolojisinde ve mistik spekülasyonlarda değil, belki de Gnostik felsefede daha büyük bir rol oynamaktadır⁶⁹ ve o zamandan itibaren Orta Çağ boyunca on sekizinci yüzyıla kadar". "Hristiyan ikonolojisinde "dört", Landsbergli Herrad'ın *Hortus deliciarum*'unda ve mistik spekülasyon eserlerinde olduğu gibi, esas olarak dört *müjdecî* ve onların bir gül, daire veya melothesia içinde düzenlenmiş sembolleri şeklinde veya bir tetramorf - bir tetramorf, dört farklı elementin sembolik bir düzenlemesi veya dört farklı elementin bir birimde birleşimi - olarak görünür [54]. Dört yapraklı çiçek, 14. yüzyıla ait bir Fransız elyazmasında dört yapraklı bir çiçekte yazılı Kutsal Üçlü ile bağlantılı görünmektedir [55]. Telasfarri Estifanos'un (Etiyopya) mahzenindeki ahşap bir *manbar*, çarmıha gerilmiş İsa'yı başka bir dört yapraklı çiçeğin ortasında göstermektedir [56]. Ayrıca, Büyük Ejderha (Kundalini' ch. IX) Shenyang'daki Qing Taizong hanedanı kurucusunun (1627-1693) kuzey mezarı (Beiling) üzerindeki bir kabartmada dört yapraklı bir çiçeğe dahil edilmiştir [57]. Khunrath [58] "Monas catholica"nın "Quaternarium "un dönüşünden ortaya çıktığını söyler ve bunu İsa'nın bir imgesi ve alegorisi olarak yorumlar. Kuaternite için ayrıca Dunbar'a [59] bakınız.

Shri Mataji Nirmala Devi, swastika, alfa ve omega ile ilişkili olan AUM'un, tıpkı *Mooladhara*'nın (dört yapraklı) kökün desteğini temsil etmesi gibi (*adhara*, destek; *moola*, kök' Sanskr.) (yaşamın, organik kimyanın temelinde duran) dört değerlikli karbon atomunda cisimleştiğini ortaya koymuştur. Kerényi'nin Jung hakkındaki şu sözlerini okursak, bu iddiaların ne kadar cüretkar olabileceğini tahmin edebiliriz: "*Kendisine* oldukça başka bir tür kozmik kökene dair bir öneriye *izin veriyor*: bu 'diyor' garip bir *lusus naturae*⁷⁰ - yani doğanın oyunu .Fiziksel organizmanın ana kimyasal bileşeninin dört değerlikle karakterize edilen karbon olması gerektiği" (*vurgu eklenmiştir*) [48]. Modern bilim, Shri Mataji'nin ortaya koyduğu gerçekleri olağanüstü bir şekilde doğrulamıştır. Karbonun dört damla şeklindeki değerlik elektron bulutunun üç boyutlu dağılımının deseni, dört farklı açıdan bakıldığında tam olarak Sanskritçe AUM işaretine, swastika ve Yunan

harfleri *álpha* (**Α**) ve *oméga*'ya (aslında hem küçük harf olarak **ω** , hem de büyük harf olarak **Ω** şeklinde) benziyordu [60].

Swastika kelimesi *swastikah*'dan (talihli olmak; *sw*, iyi ve *asti*, is, *astikah*, varlık, Sanskr.) türemiştir ve uğurla- hayırlı olmakla ilişkilendirilir. En eski Swastika en az 10.000 yıl önce Paleolitik bir mağarada ortaya çıkmıştır. Samarra'da keşfedilen 5. binyıla ait bir Mezopotamya seramik parçasında Swastika bulunmuştur [61] ve diğer uygarlıklarda [62], örneğin antik Yunanistan'da, MÖ 2. binyılın başlarına tarihlenen Troya'da ortaya çıkarılan eserlerde (özellikle iğler), daha sonra Boeotia'da (MÖ 8. yüzyıl) yeniden ortaya çıkmıştır. Bronz Çağı Avrupa'sında, Kuzey Kutbu'ndan Akdeniz'e ve Demir Çağı'nda Etrüsk, Miken, Trak ve Hitit uygarlıklarına yayılmıştır. Doğu'da Hinduların yanı sıra Jainler ve Budistler tarafından da kullanılan bu sembol, yaklaşık 2300 yıl önce Hindistan'dan Çin'e getirilmiş ve burada bir ipek üzerine boyanmış olarak bulunmuştur. Bu ipek 1970'lerde Changsa yakınlarındaki Mawangdui'de bulunan Han Hanedanı Mezarı 3'te keşfedilmiştir. İpeğin üzerinde 29 adet kuyruklu yıldız çizilmişti ve Swastika olarak tasvir edilen sonuncusuna *Di-Xing* (uzun kuyruklu sülün yıldızı, Çince) deniyordu. Bu sembol Japonlarda (tabutlarında), Kolomb öncesi çanak çömleklerde, Kuzey, Orta ve Güney Amerika'daki Amerikan yerlilerinin eserlerinde de görülür [63]. Swastika, Rusya bozkırlarındaki Kurgan mezarlarında ve Çin'in Sincan bölgesindeki Hint-Aryan mezarlarında da bulunmuştur. Bu sembol, *wan* (Mandarin dilinde) okunuşuyla bir Çin karakteri olarak kabul edilir ve aynı telaffuza sahip başka bir Çin piktogramıyla eşdeğerdir, bu da şu anlama gelir: on bin, çok sayıda, hepsi. Cermen kabileleri Swastika: "Thor'un Haçı", Lincolnshire ve Yorkshire'daki İskandinav yerleşimciler

tarafından İngiltere'ye bu şekilde getirilmiştir. Bu işaret 2000 yıl öncesinden kalma Yahudi tapınaklarında da bulunabilir.

Hıristiyanlar Swastikayı 3. yüzyıldan beri kullanmaktadır. İlahi Oğul Ganesha'nın karşılığı İsa'ydı ve bir tarafta haça karşılık geliyordu (Swastikaya benzer şekilde *gammata* (Lat.) kolları dört adet *gamma* harfi şeklindedir (Γ) ' Ganesha isminin Yunanca baş harfi; ayrıca *GAM*, *Ganesha Atharva Sheersha* tarafından sadece inisiyelere verilen en gizli isimdir)' ve diğer tarafta Yunanca *alpha* ve *oméga* harflerine karşılık gelir: "Ben Alfa ve Omega'yım' der [Rab Tanrı]" (Vahiy 1:8; ve 21:6; 22:13). *alpha* (Gr.) ve *aleph* (İbr.; *alif*, Arap.) arasındaki benzerliğe dikkat çekeriz; *aleph* sadece İbrani alfabesinin ilk harfi değil, aynı zamanda ilk emrin ilk kelimesi *Anokhi* (Ben'im, İbr.) olan Dekalog'un başlangıcındaki harftir. İbranicede *aleph*, kelime sesli harfle başladığında yalnızca gırtlığın konumunu temsil eder (*spiritus lenis*²¹); dolayısıyla *aleph* tüm eklemli kelimelerin kaynağını temsil edebilir. Kabalistlerin alefi tüm harflerin manevi kökü olarak görmelerinin nedeni budur. *Aleph-Alpha*, *AUM* ile özdeşdir.

Yahudilik için olduğu kadar İslam için de *el yazısı* ve *kaligrafi kutsal sanatlardır*. İkincisi için, burada ilk *alfabe* harfleri *aleph* ve *bath'a* ve özellikle küçük *yod* harfine (Tanrısallığın sembolü; bölüm IV' V' VIII' XV D) atfedilen özel önemi tahmin edebiliriz; benzer bir durumla İslam'da da karşılaşılabilir. İşte bir örnek: İlk surenin (*el-Fatihah* 'başlangıç, açılış' Arabça.) temelde tüm *Kur'an'ı* içerdiği ve *Bismillah* formülünün (ch. XV D) tüm *el-Fatihah'ı* içerdiği söylenir. *Bismillah* *ba* harfinin içinde (باء) ve ikincisi de onun aksan noktasının içinde yer alır. *Ba* Arap alfabesindeki ikinci harftir, *elif* ise (أ) ilk harftir. *Ba* harfi, ucu yukarı doğru kıvrılmış ve bir noktanın üzerine yerleştirilmiş yatay bir çizgiden oluşur. Bu grup, birçok Müslüman ülkenin (Libya' Malezya' Moritanya' Pakistan' Tunus' Türkiye) bayrağında yer alan ve İslam'ın klasik amblemi olan *hilal ve yıldızın* (Z) unsurlarını içerir. Aynı grup Sanskritçe *AUM*'un grafik temsilinde de görülmektedir (. • .).

Diyakritik nokta *ilahi damlaya* karşılık gelir' bu ilahi mikroptur, dünyanın prototipidir. (*Diyakritik işaretler, eklendiği harfin fonetik değerini ve/veya kelimenin anlamını değiştirir.*) Bunun *bindu* (damla' yıldız' Sanskr.; bölüm XV C) olduğunu göstermiştik. İbranice *yod* da bir noktadır. Kabalistik kitap *Sepher Yetzirah* şöyle yazar: "Işık eterik gizemden fışkırır. Gizli nokta böylece tezahür etti" [64]. İbranicede *ışık* (*aor*; bölüm IV) noktayı (*yod*), yani tezahür etmiş İlkenin sembolünü silerek *eterden* (*avir*) gelir.

Logos'a geri dönersek, Hindu bilgeliği Söz'ün dört tezahür biçimi arasında ayrım yapar. İlk olarak bilincin farklılaşmamış alt katmanının, aşkın Fiil'in, *ötesindeki Ses'in* (*Para-vak'* Sanskr.) varlığı gerekliydi. Daha sonra niyet, ilk dürtü, *gören Ses* (*Pashyanti*, kelime anlamıyla: *görmek*, Sanskr.) tanımlanmış ve böylece fikir görselleştirilmiştir. Daha sonra, düşüncenin aracı olarak hizmet edebilecek (henüz sessiz olan) kelimenin, örneğin potansiyel sesin, *aracı Sesin* (*Madhyama'* Sanskr.) bulunması gelir. Sonunda ses, *Sesin tezahürü* (*Vaikhari'* Sanskr.) olarak dışsallaştırılır (eklemlenir). *Ganesha'nın* dört niteliği ile bağlantı açıktır. Aynı şekilde, karbonun tetrahedron (*düz bir düzlemde üçgen*) simetrisi ile de açık bir ilişki vardır, çünkü Söz'ün tezahürünün üç alt aşaması bir üçgenin üç kenarına karşılık gelir ve bu da arzu - irade gücünü (*ichchha-shakti'* Sanskr.) bilgi gücü (*gyana-shakti'* Sanskr.) ve eylem gücü (*kriya-shakti'* Sanskr.) aynı zamanda Niyet' Formülasyon' ve İfade olarak da adlandırılır - yani *Trimurti* (bölüm II) olarak kişileştiril en üç ilahi yön veya *Adi Shakti'nin* üç tezahürü: *Maha-Kali'* *Maha-Lakshmi'* *Maha-Saraswati'* Ezeli Hece *AUM'u* oluşturan üç ses (bölüm XIX C) veya arzuyu (*tamo*; sol kanal)' bilgiyi (*sattwa'* orta kanal) ve eylemi (*rajo'* sağ kanal) temsil eden üç eğilim (*guna*, Sanskr.) aracılığıyla ifade edilir. Üçgenin merkezi (ya da üç boyutta tetrahedronun merkezi - dört yüzlü veya dört üçgen yüzden oluşan bir çokyüzlü) *Shabda-Brahma* ya da *Vak-tattwa* (Söz İlkesi, Sanskr.) olarak tasavvur edilen *Para-vak'* Tanrı'dır. *Veda* vahyedilmiş Fiildir.

Nada (Sansk.), Eter (*Akasha'* Sanskr.) unsuruna karşılık gelen sesin (*shabda'* Sanskr.) sonorous niteliğinin tezahürüdür, Gnostiklere göre (ama sadece onlara göre değil), İlahi Oğul İsa saf vibrasyondan - titreşimden oluşan eterik bir bedenle donatılmıştır (bölüm XXIII B). Bununla birlikte, Oğul Ganesha-İsa, Hindu kutsal metinlerine göre ses olarak algılanan her şey olan Dişi İlahi İlke olan *Adi Shakti'den* (İlahi Ezeli Güç, Sanskr.) doğmuştur. "Enerjiden, tezahür eden dünyanın başladığı nokta-sınır olan ana vibrasyon ortaya çıkmıştır" [65]. Öte yandan, tezahürün (*bindu*, Sanskr.; *yod* ve diyakritik noktaya karşılık gelir) nokta-sınırı' *Ganesha* veya *OM* idi.

*

Dillerin bilimsel olarak incelenmesi, en eski yazılı belgelerden önce gelen bir insanlık tarihini ortaya çıkarır: dilbilimciler, akraba dilleri karşılaştırarak, en uzak ortak atayı bulmayı umarak bu dillerin ilk atalarını araştırırlar; bu proto-dil, onu kullanan insanların topraklarını ve yaşam biçimlerini ortaya çıkarır.

Dilbilimsel yeniden yapılandırma süreci moleküler biyoloji yöntemleriyle ilişkilidir: dilbilimci, ortak atalarını tanımlamak için farklı türler arasında benzer işlevlere sahip molekülleri belirleyen biyokimyacıya benzer şekilde, atalarını tanımlamak için bilinen diller arasında gramatik, sözdizimsel, sözcüksel ve fonetik korelasyonlar arar. Burada fonoloji ezeldir: fonetik bileşenler sözlüksel anlamlarından daha kalıcıdır.

Dilbilimciler, dünya nüfusunun yarısından fazlasının konuştuğu ana dilleri temsil eden, dil ve nüfus sayısı bakımından açık ara en önemli aile olan Hint-Avrupa dilleri üst ailesini inceleyerek kayda değer bir ilerleme kaydetmişlerdir.

İki yüzyıldır dilbilimciler Proto-Hint-Avrupa dilini ve sözdizimini giderek artan bir doğrulukla ortaya çıkarmaktadırlar.

Gamkrelidze ve Ivanov'a göre bu dil 6000 yıl önce Kafkasya'nın güneyinde konuşuluyordu [66]. Hindistan gibi başka coğrafi bölgelere yerleştiren hipotezler de vardır. Ancak Asya'nın bu bölgesinden kaynaklandığı ve Hint-İran dillerini Avrupa'dan Hindistan'a yaymış olabilecek Aryanlar değil, Küçük Asya'dan gelip Afganistan'ı geçtikten sonra Hindistan'ı işgal etmiş olabilecek Hint-İranlılar olduğu giderek daha kesin hale gelmektedir. Bu hipotezden sonra Avrupa, Hint-Avrupa göçlerinin kaynağı değil varış noktası olmuştur.

Hint-Avrupa dillerine ait çok sayıda kelime Doğu Anadolu'da konuşulan dillerden ödünç alınmıştır: Semitik, Sümerce, Kartvelce ve hatta Mısırcıca. Hint-Avrupa proto-dili, sırası geldiğinde, her bir dili zenginleştirmiştir.

Sadece bir örnek vermek gerekirse hem Sami hem de Hint-Avrupa dilleri *toprak* ve *insanı* birbirine asimile etmiştir. İbranice'deki *Adam* (insan) ve *adamah* (toprak) Sami proto-dilinde aynı kökten türemiştir. Yaratılış'ta şöyle yazar: "Ve RAB Elohim, insanı yarattı, toprağın tozunu" (2:7).

Latince'deki *homo* ve *humus*' aynı Hint-Avrupa proto-dil sözcüğünden türemiştir *d^h örneğin^h om⁷² *toprak* ve *insan* anlamına gelir (etimolojik olarak: *topraktan yaratık*). Daha da derin bir analizle, aşağıdaki kelimeler bir proto-dil kelimesinden türetilmiştir; böylece, *toprak* için kullanılan kelimeler *tekan* (Hititçe), *ksam* (Sanskritçe), *chthon* (Yunanca), *humus* (Latince) iken, *insan* için kullanılan kelimeler: *saumo* (Tokharca), *homo* (Latince) ve Germen dillerinde: *guma* (Gotik), *guma* (Eski İngilizce), *gomo* (Yukarı Almanca). Anadolu dillerini (Hititçe, Luvice vb.) konuşanlar çok az göç etmiş ve dilleri yok olup gitmişken, Yunan-Ermeni-Hint-İran lehçelerini konuşanlar Hint-Avrupa proto-medeniyetinin gelişmesinden sonra Hint-Avrupa beşiğinden çok uzaklara göç etmişlerdir. Hint-İran dillerini konuşanlar doğuya doğru farklı rotalar izleyen iki gruba ayrıldı. Kafiri dillerini konuşan ilk grubun torunları halen Afganistan'ın kuzeydoğusunda, Hindukuş Dağları'nın güney yamacındaki Nuristan'da yaşamaktadır. İkinci grup İndus Vadisi'ni takip ederek güneye doğru ilerlemiş ve Hint dillerinin doğacağı dilleri de beraberlerinde getirmişlerdir. Eski Sanskritçe ile yazılmış *Rig-Veda* ilahileri bu gruba ait konuşmacıların en eski edebi eserleridir. Üç kolun sırasıyla Türkistan'a, Pakistan'ın (Pencap) ve Keşmir'in kuzeyine, İran'a ve Basra Körfezi'ne yayıldığına (Hazar Denizi'nin güney kıyısı boyunca doğuya doğru) tanık olunan ilk dönemden sonra, bir başka kol bu kez Hazar Denizi'nin kuzey kısmından batıya doğru uzanmıştır. Diğer üç kol ise Küçük Asya'dan Dor bölgesi üzerinden batıya doğru devam etmiştir.

Gamkrelidze ve Ivanov Sanskritçenin orijinal fonolojisini koruduğunu göstermiştir. Hindular onu kutsal bir dil (*sans*, kutsal; *krita*, eylem), gerçek bir *Deva-vani* (*Devaların*, Tanrıların dili, Sanskr.) olarak kabul ettiler. Schuon'a göre: "Modern diller... çok analitik karakterleri nedeniyle kutsal kullanım için uygun değildir...; kutsal kullanım daha sentetik ve kişisel olmayan bir dil gerektirir... modern olmayan tüm dillere uygun olan sadelik ve ağırbaşlılık karakteri". "Ruhani tonlara ve mistik titreşimlere karşı canlı" olmamızı savunur [67]. *Encyclopedia Americana*'da şöyle denmektedir: "Klasik öğrenimin yeniden canlanmasından bu yana, kültür tarihinde on sekizinci yüzyılın ikinci yarısında Sanskritçenin (*Batılı akademisyenler tarafından*) keşfi kadar önemli başka bir olay olmamıştır. Dil bilimi, karşılaştırmalı gramer, karşılaştırmalı mitoloji, din bilimi... ya varlıklarını Sanskritçenin keşfine borçludurlar ya da Sanskritçe çalışmalarından derinden etkilenmişlerdir". Asiatic Society'nin kurucusu Sir William Jones, "Sanskrit dili" der, "antikliği ne olursa olsun, harika bir yapıya sahiptir; Yunancadan daha mükemmel, Latince'den daha bol ve her ikisinden de daha zariftir" [68]. Gerçekten de genişliği, çok yönlülüğü ve ifade gücü bakımından eşsiz bir dildir. Sadece birkaç örnek vermek gerekirse, yağmuru tanımlamak için 24, toprak için 65 ve su için 67 ayrı kelime içerir.

Sanskritçe sesli harfler boynun alt kısmında yer alan ve Sahaja Yoga'ya göre insanlar arası iletişimi (*jestler, mimikler, göz hareketleri, işitme ve tabii ki konuşma*) kontrol eden Vishuddhi çakrasının "taç yapraklarına" karşılık gelir. Vishuddhi ile ilgili servikal pleksusun 16 yaprağı – kolu vardır (sekizi sol tarafta ve sekizi ise sağ tarafta). Sanskrit harfler sembolik çakra lotuslarının "taç yapraklarına" karşılık gelir (4-Mooladhara' 6-Swadhisthana' 10-Nabhi' 12-Anahatha' 16-Vishuddhi' 2-Agya' 1-Sahasrara⁷³)' anatomik olarak çakralara paralel olan alt komplekslerin -alt pleksusların sayısını temsil eder. İlgili bölgedeki omurların sayısı ile belirli bir analogi de dikkat çekicidir: Mooladhara ve Swadhisthana (toplam 10 sakral ve bel omuru)' Anahatha (12 göğüs omuru) ve Vishuddhi (servikal pleksus dallarının çıktığı 8 servikal omurga: 8 sağda ve 8 solda' yani 16). Nabhi çakrayı bir kenara bıraktık çünkü bu merkez Boşluğun – Void süreksizliğinde yer alır (bölüm II). Bazı tarihçi ve dilbilimcilere göre, bu göç doğuya doğru gerçekleşmiş ve Romanya'yı da içine alan Eski Avrupa coğrafi bölgesinden kaynaklanmış olmalıdır.

Yaklaşık sekiz bin yıl önce Pontus-Karpat-Danubya nüfusu, göçebe bir yaşamı benimsemeyen geniş, organize ve sistematik hayvan (*özellikle koyun*) yetiştiriciliğine yöneldi ve bu benzersiz bir durum oluşturdu. Koşullar, bu medeniyet beşiğinin Mısır ve Mezopotamya'dan önce ortaya çıkmasına izin verdi. Bu gerçek ve coğrafi konumun (*iklim, coğrafi rahatlama, Avrupa'nın en büyük nehri olan Tuna havzası*) sunduğu son derece elverişli koşullar sayesinde zengin bir ürün bolluğu (*etin yanı sıra süt, yün*) elde edildi. Bu durum, bu uygarlığın özelliklerini taşıyan ve Tuna havzasında geride kalanlarla bağlantılarını hala sürdüren nüfus fazlasının genişlemesiyle sonuçlanan demografik bir patlama yaratacaktı. Çeşitli araştırmacılar bu hipotezi savunmuşlardır. "Bu... merkez, Holosen'e özgü bir fenomen olan nüfus fazlasının büyük hareketlerini yarattı⁷⁴ Oysa istikrarlı yerleşimler çekici bir refah sergiliyordu. İlk Hint-Avrupalıların proto-yerli yeri Karpat Dağlarıydı" [69]. Luviler, Pelasglar, proto-Yunanlılar, proto-Hititler, Balkhlar, Hint-Aryanlar, İkonalılar oradan göç etmiş ve onların torunları, en azından kazara, istilacı kabileler olarak geldikleri yerlere geri dönmüşlerdir [70] (aşağıya bakınız). Berinde ve Lugojan, gelişimin her yöne yayılmasına rağmen, önemli bir kolun güneye doğru gittiğini, Boğaz'ı ve Anadolu platosunu geçerek MÖ 2. binyılda İran'a ve ardından kuzeybatı Hindistan'a ulaştığını vurgulamaktadır. Tüm bu güzergâh boyunca dağılmış ve Hint-Avrupa dillerini konuşan çoban toplulukları vardır; bunlardan bazıları çok eskilere dayanırken (Hititler), diğerleri (*Lorlar, Ermeniler, İranlılar, Hintliler gibi*) günümüzde hala varlığını sürdürmektedir. Destekleyici kanıtlar arasında ilk olarak, "M.Ö. üçüncü binyılda batı ve kuzey Mezopotamya sınırlarında ortaya çıkan yeni halklar hakkında bilgi veren Asur-Babil kaynakları... Haemus'tan gelen Avrupalı bir nüfus olan Luviler⁷⁵ Yarımadası, bir süre sonra Hititler tarafından takip edilerek Küçük Asya'ya geçmiştir" [71]. Bir başka kanıt da *Kaushitaki Upanishad*'ın tarif ettiği' Herodot'un daha ayrıntılı olarak anlattığı' Pindar'ın *Isthmi*'sinde bahsettiği' Ovid ve Hasdeu'nun Rus ordularının eski askeri haritalarında işaretlediği' N. Densuşianu'nun *Prehistorik Dacia*'sında ortaya çıkardığı *Tanrılar Yolu*'dur [72]. Bu *Tanrılar Yolu* coğrafi olarak, kılavuz taşlar dizisinin Azak Denizi'ne kadar devam ettiği Bâc Boğazı'nda yer alıyor olabilir. Bahsi geçen *Upanişad*'ın metni *Devayana* (Tanrılara giden Sanskr.) yoluna atıfta bulunmaktadır⁷⁶ ifadesi, yolun Azak Denizi'nden Aral Gölü'ne kadar devam ettiğini gösteren "Aral Gölü'ne geldiğini" [73] ortaya koymuştur. Amerikalı arkeolog William Schiller, uygarlığın bugün Romen halkının yaşadığı yerde doğduğunu ve hem doğuya hem de batıya doğru yayıldığını düşünüyor. Yaklaşık ne zaman? 13-15 bin yıl önce [74].

Dünyaca ünlü arkeolog ve tarihçi Dr. Marija Gimbutas'ın Los Angeles Kaliforniya Üniversitesi'ndeki profesörlüğünden, Mircea Eliade Neolitik Çağ'ın manevi yapısını her ele aldığında bahsedilmiştir [75]. Bir zamanlar doğu-orta Avrupa'da gelişen kadim uygarlığın doruk noktasını karakterize etmek için, birçok eserinde "Hint-Avrupalılardan önceki Neolitik Avrupa'ya atıfta bulunarak Eski Avrupa olarak adlandırdığım, MÖ 7. binyıldan 3. binyıla kadar Avrupa'da yaşayan halklara atıfta bulunmuştur. Bu dönemde atalarımız... zengin ve sofistike bir sanatsal ifade ve çeşitli yönleriyle Tanrıça'ya tapınma etrafında formüle edilmiş karmaşık bir sembolik sistem geliştirmişlerdir. M.Ö. 7. binyılın ortalarında başlayan ve hızla büyüyen Neolitik kültüre dair önemli kanıtlar Ege bölgesinde, Balkanlar'da ve doğu-orta Avrupa'da mevcuttur... Bu son derece eski Avrupa uygarlığının Sümer uygarlığından birkaç bin yıl önceye dayandığı da ortaya çıkmıştır... Bu, doğanın yaratıcı enerjileriyle tam bir uyum içinde olan gerçek bir uyum dönemi idi... MÖ 6500 ile 3500 yılları arasında Eski Avrupa'da ve MÖ 1450'ye kadar Girit'te gelişen uygarlık, birçok androkratik, sınıflı toplumdan daha yüksek bir yaşam kalitesi sergileyen, zarif güzellikte ve incelikte sanatsal ifadeler üreten uzun bir kesintisiz huzurlu yaşam dönemine sahipti... Bu... kelimenin tam anlamıyla gerçek bir uygarlıktı. M.Ö. 5. ve 4. binyılın başlarında... Eski Avrupalıların hatırı sayılır bir nüfus yoğunluğuna sahip şehirleri, birkaç kat

yüksekliğinde tapınakları, kutsal bir yazıları, dört ya da beş odalı geniş evleri vardı... M.Ö. 4000-3500 yılları arasındaki Geç Cucuteni kültürü, orta ve küçük ölçekli köylerle çevrili bir bölgenin merkezinde 10.000 nüfuslu şehirlerle kentsel bir aşamaya ulaştı... Sümerlerin genellikle yazı dilinin mucitleri olduğu düşünülse de, doğu-orta Avrupa'da bir yazı⁷⁷ şimdiki kadar bulunmuş olanlardan yaklaşık iki bin yıl önce ortaya çıkmıştır. Sümer yazısının aksine, Eski Avrupalıların yazısı ekonomik, yasal ya da idari amaçlar için tasarlanmamıştır. Bunun yerine,... yalnızca Tanrıça'ya giderek daha sofistike bir tapınma bağlamında geliştirilmiştir. Yazıtlar yalnızca dini eşyaların üzerinde yer alır ve bu da bu işaretlerin kutsal hiyeroglifler olarak okunmasının amaçlandığını gösterir" [77].

Anne Baring ve Jules Cashford [78] ise şunları yazmıştır: "Şimdi, MÖ 7000 gibi erken bir tarihte Doğu Avrupa, Güney Türkiye, Mısır, Filistin, Mezopotamya ve İndus Vadisi gibi yerlerde izole Neolitik kültür merkezlerinin var olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan resim, tüm bu farklı alanların altında yatan ve birbirleriyle ilişkilendiren tek bir kültürel matris. Doğu Avrupa'da ve İndus Vadisi'nde (*Mehrgarh adlı bir yerde*) Tanrıçanın neredeyse aynı figürinleri ve heykelleri bulunmuştur... Bu son derece gelişmiş Neolitik kültürlerin ortaya çıkarılmasının sonuçları, uygarlığın "beşiğinin" Bronz Çağı Sümer ve Mısır olduğuna inanmaya devam eden zamanımızın genel anlayışını henüz bilgilendirmemiştir." Yazarlar, Marija Gimbutas'ın Eski Avrupa üzerine çalışmalarına atıfta bulunarak şunları yazmıştır: "Bu büyüleyici kitaplar, Avrupa, Yakın Doğu ve Akdeniz medeniyetlerinin altında yatan kültürel matrisi ortaya koymaktadır. Keşfettiği ve yorumladığı şeyler, Çatal Hüyük gibi diğer Neolitik kültürlerin keşifleriyle paralellik göstermektedir.⁷⁸ Anadolu'daki ve İndus Vadisi'ndeki topluluklar. Radyokarbon tarihlmesi (1952'de keşfedilmiştir) ve ağaç halkası tarihlmesi (*dendrokronoloji*) senkronize edilmeden önce (*tarih öncesi malzemenin kronolojisinde devrim yaratan bir başarıdır*), kültürel ivmenin MÖ dördüncü ve üçüncü binyıllarda Yakın Doğu'dan, özellikle de Mısır ve Sümer'den batıya doğru yayıldığına inanılıyordu. Ancak Eski Avrupa'nın incelenmesi, bunun MÖ yedinci binyıldan dördüncü binyıla kadar Yakın Doğu ve Anadolu'daki diğer kültürlerle paralel olarak gelişen özerk bir kültür olduğunu göstermektedir. Dahası, Eski Avrupa'dan toplanan malzemenin şaşırtıcı çeşitliliği, zenginliği ve hacmi, şimdiki kadar diğer Neolitik kültürlerde bulunanların çok ötesindedir. Eski Avrupa uygarlığında yerleşim yerleri köylere, köyler de birkaç bin kişinin yaşadığı küçük kasabalara dönüşmüştür. Bu durum, batı ve kuzey Avrupa'da benzer bir şey yaşanmadan binlerce yıl önce gerçekleşmiş - kuşkusuz tarımda artan ustalık nedeniyle - ve MÖ beşinci binyılda zirveye ulaşmıştır. Çömlekçilik, taş ve bakır işleme teknikleri gibi her türlü beceri -hatta M.Ö. altıncı binyılda ilkel bir doğrusal yazının formülasyonu- Tunç Çağı Sümer'inin yükselişinden çok önce dikkate değer bir başarı seviyesine ulaşmıştır. Eski Avrupa'daki her yüz figüründen biri bu yazının izlerini taşıyordu... Bu uygarlığın 'muhtemelen bağlantılı' bir başka özelliği daha vardır. Eisler'in de belirttiği gibi, bu insanların Tanrıları mızrak, kılıç ya da yıldırım taşımamaktadır... Savaşı kutlayan ya da hatta tasvir eden, hiçbir resim yoktur. Bunun yerine, doğadan alınan sayısız görüntü, yaşamın güzelliği ve kutsallığı konusundaki duygularını kanıtlamaktadır. Belli ki yaşamın birincil amacı fethetmek, yağmalamak ve talan etmek olmadığı gibi, Tanrısal olanla ilişki de korku ve itaatten ibaret değildi. Eski Avrupa'da kadınlar ve erkekler arasındaki ilişkilere gelince, arkeolojik kanıtlar erkeklerin kadınlara karşı belirgin bir sosyal üstünlüğünün olmadığını göstermektedir... Gimbutas bunun, soyun ve mirasın anneden geçtiği ve kadınların dini ritüellerde önemli roller oynadığı ana erkil bir toplum olduğunu gözlemlemektedir. MÖ dördüncü binyıldan itibaren Hint-Avrupalı kabileler, sayıları giderek artan bir şekilde Mezopotamya'ya, Anadolu'ya ve İndus Vadisi'nin doğusuna uzanan topraklara doğru ilerler. Anadolu ve Suriye'de Hititler; Mezopotamya'da Mitanni, Hurriler ve Kassitler; Yunanistan'da Akalar ve ardından Dorlar ve İndus Vadisi'nde Aryanlar olarak ortaya çıktıklarında fetih yollarını izleyebiliriz [79]... *İlyada* ve Eski Ahit'te olduğu gibi *Mahabharata*'da da yankılanan savaş mitolojisinin yankısı bu Bronz Çağı göçlerinden gelmektedir".

Kurgan (barrow) nüfusunun ilk nüfuzları ile aynı zamanda⁷⁹ MÖ 4300 ile 2800 yılları arasında Rus bozkırlarından üç dalga halinde gelen kültür' gelişen Karpat uygarlığı gerilemeye başladı ve bilinmezliğe gömüldü. Eski Avrupa'nın kalıntıları sadece Balkan Yarımadası'nın ucunda ve İtalya'nın güneyinde korunmuş, bu da Greko-Romen uygarlığını daha da kolaylaştırmıştır.

Mircea Eliade gösterdi ki: "Tüm Avrupa'da, ama özellikle güneydoğuda, farklı etnik gruplar, dinler ve kültürler, büyük istilalar çağından en az üç bin yıl önce karşılaşmış, birbirlerine meydan okumuş ve karşılıklı olarak birbirlerini etkilemişlerdir. Daçya, bu tür karşılaşmaların en belirgin yaşandığı ülke olmuştur. Tarih öncesinden modern zamanların şafağına kadar, doğu ve Ege etkileri hiç durmadı... Tüm Balkan halklarında ortak olan diğer kültürel unsurlar, Geto-Trakya mirasından daha eski görünmekte ve Hint-Avrupa öncesi bir⁸⁰ yönü... Trakların ve Kimmerlerin, birbirini izleyen ışmaları Orta Asya'yı aşan ve Çin Denizi kıyılarında yeni kültürel yönlerin ortaya çıkmasına neden olan proto-tarihsel bir kültürü paylaştıklarını unutmamalıyız...

Avrupa'nın son derece muhafazakâr bazı bölgeleri (ki Romanya ve Balkanlar her zaman bunlar arasında sayılmalıdır), örneğin "klasik" Yunan ve Roma mitolojileri tarafından reddedilenden daha arkaik kültür katmanlarını ortaya çıkarmaktadır... Belli sayıda Hint-Avrupa öncesi kültürel unsur, Avrupa'nın herhangi bir yerinden daha iyi korunmuştur (belki İrlanda ve Pireneler hariç)" [80]. Büyük dinler tarihçisi şu çıkarımda bulunmuştur: "Romanya ve Güneydoğu Avrupa materyallerinin tefsiri Hindistan, Orta Asya, Uzak Doğu ve Orta Amerika'daki halk dini geleneklerinin araştırılmasını kolaylaştırmakta ve bu egzotik kültürel alanlarda elde edilen sonuçlarla doğrulanmaktadır" [81].

Bununla birlikte, halkların göç yönünden veya Hint-Avrupa dillerinin gelişiminden bağımsız olarak, daha önce bahsedilenler, Avrupalı ve uzak Hintli nüfuslar arasındaki kültürel ve manevi etkileşimler hakkında kanıtlar sunmaktadır.

NOTLAR

- [1] Robert Graves, Joshua Podro, *The Nazarene Gospel Restored*, Doubleday, Garden City, N. Y. 1954, ilkel Hıristiyanlığın Greko-Romen yönleri konusunda bir uzman ile İbranice-Aramice yönleri konusunda bir uzman arasındaki işbirliğinin meyvesidir. [2] H.A.R. Gibb' J.H. Kramers' *Shorter Encyclopedia of Islam*' E.J. Brill' Leiden 1953' s.65. [3] *Sahih Al-Bukhari*, cilt 6' hadis 3. [4] Dionysius the Pseudo-Areopagite' *De Divinis nominibus* II. 4; *apud* Vladimir Lossky' *The Mystical Theology of the Eastern Church*' St. Vladimir's Seminar Press, Crestwood, N. Y. 1976, s.72 ve not 2. [5] *Bhagavad-Gita* 4.13 (çev. S. Radhakrishnan), HarperCollins, Hindistan 1997. [6] Richard Wagner, *Götterdämmerung*, perde III, sahne 3. [7] *Brihad-aranyaka Upanishad* 1.4.1'3. [8] *The Laws of Manu* 1.32 (çev. G. Buhler), *The Sacred Books of the East* içinde, cilt 25, kitap 1, Clarendon Press, Oxford 1886. [9] Karapatri 'Shri Bhagavati tattwa' Siddhanta' 1944-1945' cilt V' s.160. [10] *Shrimad Devi Bhagavatam* 1.1.1 (çev. Swami Vijnanananda), Munshiram Manoharlal, Yeni Delhi 1992. [11] *Rig-Veda* 8.7.125. [12] *Bhuvaneshwari Upanishad*; Alain Daniélou'nun 'The Myths and Gods of India' Inner Tradition International' Rochester' Vermont 1991' s.255. [13] *Linga-archana Tantra*; *apud* Daniélou 'The Myths...' s.254. [14] Tom Harpur, *Ölümden Sonra Yaşam*, McClelland & Stewart, Inc., 1991, s.255. [15] Giridhara Sharma Chaturvedi 'Shiva Mahima', Kalyana 'Veda-anka' içinde, s.40. [16] Schuon, *Hıristiyanlık/İslam. Essays on Esoteric Ecumenism* (transl. by Gustavo Polit), World Wisdom Books, Bloomington, In. 1985, s.256-257. [17] İbnü'l Arabi, *The Bezels...*, s.257. [18] Jean Kovalevsky, *Le mystère des origines*, Les Éditions Friant, Paris 1981' s.76, o.t. [19] P.Y. Saeki, *The Translation of the Fragments of the Nestorian Writings in China, I-t'ien-lun-ti-i*, in *Journal of the North China Branch of the Royal Asiatic Society*⁸¹' Şangay' Kelly & Welsh' cilt 64 (1933)' § 32, s.94. [20] Lao-tse, *Tao-Te-Ching*, (çev. Chin Tao-Kao)' Allen & Unwin, Londra 1970, bölüm 40 ve 25; Capra tarafından aktarılan 'The Tao of Physics' 3rd ed. Flamingo Harper Collins' Londra 1992' s.117. [21] P.Y. Saeki, *alıntılanan eser, Yü-ti-erh*, § 11, s.88. [22] Frithjof Schuon, *Hıristiyanlık/İslam*, s.222,224. [23] Ioan P. Couliano, *The Tree of Gnosis. Gnostic Mythology from Early Christianity to Modern Nihilism*, HarperCollins, San Francisco 1992, s.166. [24] *Acta Archelai* VII, ed. Charles Henry Beeson, Hinrichs, Leipzig 1906, s.10; Couliano tarafından alıntılanmıştır, s.163. [25] *Acta Archelai* VII, Franz Cumont, *Recherches sur le Manichéisme*, cilt I: *La cosmogonie manichéenne d'après Théodore bar Khônî* içinde, Lamertin, Brüksel 1908, s.172; Beeson, s.10 bir varyant verir; Cumont tarafından alıntılanmıştır, s.164. [26] Evodius, *De fide* 17. [27] Theodoret of Cyrus I.26. [28] Augustine, *De Haereses* 61. [29] Gershom G. Scholem, *On The Kabbalah and Its Symbolism*, Routledge and Kegan Paul, London 1965, s.107-108,110,112,149. [30] Armstrong, *A History...*, s.95. [31] Sylvia Brinton Perera, *Descent to the Goddess*, Inner City Books, Toronto 1981, s.19. [32] Quintus Valerius Soranus, Robert Graves, *The White Goddess*, Farrar, Straus and Giroux, New York 1999, s.361; William Shakespeare, *Henry VI*, perde IV, sahne 5. [33] Kalyana 'Shiva Anka' Gita Press' Gorakhpur' s.169; *apud* Daniélou 'The Myths...' s.199. [34] *Vaiyakarana manjusha*; *apud* a.g.e.' s.200. [35] Mary McGee, *Eastern Wisdom*, Duncan Baird, İngiltere 1996, s.40-41. [36] *Yasna* IX, 2-3; *apud* Mioara Călușită-Alecu' *Limba românilor (Rumenlerin Dili)*' Ed. Miracol' București 1994' s.57. [37] Daniélou tarafından aktarılan *Maitri Samhita* 'The Myths...' s.233. [38] Örneğin *Zohar* III 240a vs. (çev. Harry Sperling ve Maurice Simon), The Soncino Press, Londra, New York 1984, cilt V, s.335. [39] *The Book of Enoch* 40.2; 40.3,8 (Richard Laurence tarafından Etiyopya dilinden çevrilmiştir), Artisan Sales, Muskogee 1980, Hoffman Printing Co. tarafından yeniden basılmıştır, Muskogee 1996. [40] S.N. Lieu, *Manichaeism in the Later Roman Empire and Medieval China: A Historical Survey*, Manchester University Press, Manchester 1985, s.9-10. [41] Irenaeus, *Libros Quinque Adversus Haereses* (ayrıca baş harfleri A.H. ile belirtilmiştir), I.29.2. [42] *Bruce Ms. 96*, Bodleian Kütüphanesi, Oxford, C.A. Baynes, *A Coptic Gnostic Treatise Contained in the Codex Bucianus*, The University Press, Cambridge (Brit.) 1933, s.59

sq., 70 sq. [43] Empedokles, B 6; B 21; krş. B 6, B7; *apud* Jonathan Barnes, *The Presocratic Philosophers*, Routledge & Kegan Paul, London, New York 1986, s.369. [44] Petrus Bonus, *Pretiosa margarita novella*, 1546; Joannes Pantheus, *Ars transmutationis metallica*, 1519, s.5; Raymond Lully, *Theorica et Practica (Theatrum chemicum, IV, 1613, s.174)*; Michael Maier, *Scrutinium chymicum*, 1687 ve *De Circulo physico quadrato*, 1616; Mylius, *Philosophia reformata*, 1622; Reusner, *Pandora*, 1588; *Codex Germanicus Monacensis*, 598; H. Kuekelhaus, *Urzahl und Gebärde*, Berlin 1934. [45] *Apud Daniélou, The Myths...* ' s.200. [46] C.G. Jung, Concerning *Mandala Symbolism*, in *The Collected Works of C.G. Jung* vol. 9, part I, second edition, Bollingen Series XX, Princeton University Press, 1978; Richard Wilhelm, G.C. Jung, *The Secret of the Golden Flower*; Harper, San Francisco 1991; ayrıca bakınız Heinrich Zimmer, *Artistic Form and Yoga in the Sacred Images of India* (transl. by Gerald Chaple, James B. Lawson), Princeton University Press, Princeton 1984. [47] Zimmer' *Myths...* , kapak ve şekil 36; C.G. Jung' *Psychology and Alchemy*' in *The Collected Works*, cilt 12, 8. baskı, 1993, şekil 39, s.95. [48] C.G. Jung' K. Kerényi' *Essays on a Science of Mythology*' Princeton University Press' Bollingen Series XXII' Princeton 1973' 3. baskı' s.16. [49] Stephen A. Hoeller' *Sophia. The Gnostic Archetype of Feminine Soul-Wisdom*, Shirley Nicholson' *The Goddess Re-Awakening. The Feminine Principle Today*' Quest Books' Wheaton' Madras' London 1989' s.48. [50] C.G. Jung, *Psikoloji ve Din, The Collected Works*, cilt 11: *Psikoloji ve Din* içinde: *Batı ve Doğu*, ikinci baskı, § 61, s.37. [51] E. Zeller, *Die Philosophie der Griechen*, 1856-1868, I, s.291, o.t. [52] A.g.e., III, V, s.120. [53] Jung, *Psikoloji ve Din, The Collected Works*, cilt 11: *Psikoloji ve Din* içinde: *Batı ve Doğu*, § 62, s.37-38. [54] Jacob Boehme, *XL Questions concerning the Soul*, 1647; Bingen'li Hildegard, *Codex Luccensis*, fol.372, ve *Codex Heidelbergensis*, "Scivias", mistik evren tasvirleri - bkz. Ch. Singer, *Studies in the History and Method of Science*; Opicinus de Canistris'in *Codex Palatinus Latinus*'taki olağanüstü çizimleri, Vatikan 1993 - bkz. R. Salomon, *Opicinus de Canistris, Weltbild und Bekenntnisse eines avignonensischen Klerikers des 14. Jahrhunderts*. [55] I. Stancu, *Călătorie în lumea cărții (Kitap Dünyasına Seyahat)*' Ed. Didactică și Pedagogică' București 1970' illustr. to p.95. [56] *Encyclopaedia Universalis*, Encyclopaedia Universalis France' Paris 1971' 4. baskı' cilt 4, resim. s.448'e kadar. [57] Thomas Thilo, *Klassische chinesische Baukunst*' Koehler & Ameling' Leipzig 1977' fig.47. [58] Heinrich Khunrath, *Von hylealischen, das ist primaterialischen catholischen, oder allgemeinen natürlichen Chaos*, 1597, s.204,281. [59] Dunbar, *Symbolism in Mediaeval Thought and Its Consummation in the Divine Comedy*, New Haven 1929. [60] *Karbon Atomundaki Ruhsal Sırlar, Gerçeklik Bilgisi* no.11' kapak I ve IV' s.1 (1997). [61] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dictionnaire des symboles*, Robert Laffont/Jupiter' Paris 1990' illustr. to p.912. [62] Anne Baring' Jules Cashford' *The Myth of the Goddess*' Penguin Books' Harmondsworth, Middlesex 1993' s.67'68'325'e kadar. [63] Carl Sagan, Ann Druyan, *Comet*, Random House, New York 1985, s.16,181-186, ve s.182-184,186'ya resim; Thomas Wilson, *The Swastika: The Earliest Known Symbol, and Its Migrations; With Observation on the Migration of Certain Industries in Prehistoric Times*, Smithsonian Institution, Washington, D.C. 1896; Kont Eugène Felicien Albert Goblet d'Alviella, *The Migration of Symbols*, Paris 1891; Wen Wu, *Ma Wang Tui po shu 'T'ien wen ch'i hsang tsa chan' nei jung chien shu* ve *Ma Wang Tui Han ts'ao po shu chung to hui hsing t'u*, Wen wu ch'u pan she, Pekin 1978, cilt 2, s.1-9. [64] Frithjof Schuon' *Să înțelegem Islamul (Islam'ı Anlamak)*' Humanitas' București 1994' Sözlük, o.t.[65] *Shri Bhagavati Tattwa; apud Daniélou' The Myths...* ' s.258. [66] Thomas Gamkrelidze' V. Ivanov' *Pour la science* no.151' s.88-95 (Mayıs 1990). [67] Frithjof Schuon, *Christianity/Islam*, s.8,9, ve s.8'e not 7. [68] *Apud* Paramahansa Yogananda, *Autobiography of a Yogi*, Self-Realization Fellowship, Los Angeles 1999, s.23. [69] I.P. Frantov' *Istoria universală (Evrensel Tarih)*' Ed. Științifică' București 1958' cilt I' s.127-128' o.t. [70] V.A. Sofronov 1983' s.156'338; Doluhanov 1989' s.30, *apud* Virgil Vasilescu' *Semnele cerului (Cennetin İşaretleri)*, Ed. Arhetip, București, s.40. [71] *Al XV-lea Congres mondial de științe istorice (15. Dünya Tarih Bilimleri Kongresi)*' București' 10-17 Ağustos 1980' *apud* Aurel Berinde' Simion Lugojan' *Contribuții la cunoașterea limbii dacilor (Daçya Dilinin Daha İyi Bilinmesine Katkılar)*' Ed. Facla' Timișoara 1984' p.40' o.t. [72] Nicolae Densușianu' *Dacia Preistorică (Tarih Öncesi Daçya)*' Ed. Meridiane' București 1986' s.147-160. [73] *Kaushitaki Upanishad* 1.3-4. [74] *Apud* Berinde' Lugojan, s.47. [75] Mircea Eliade, *A History of Religious Ideas*' The University of Chicago Press' (çev. Willard R. Trask), Chicago 1978-1985' cilt 1, § 14, s.49. [76] Marija Gimbutas' *In The Goddesses and Gods of Old Europe*, University of California Press, Berkeley ve Los Angeles 1982, s.87, şek. 43a'dan s.88'e; cf: *The World of Old Europe*, Harper, San Francisco 1991, s.309. [77] Gimbutas'in *The Civilization...* , s.VII,VIII,XI,308; cf. s.309. [78] Baring, Cashford' s.53-56'155-156. [79] Eliade 'A History...' cilt 1, § 61, s.187; ayrıca Riane Eisler' *The Chalice and the Blade: Tarihimiz' Geleceğimiz*' Harper & Row' San Francisco 1987' s.42-59. [80] Mircea Eliade' *Zalmoxis. The Vanishing God* (transl. by Willard R. Trask)' The University of Chicago Press' Chicago and London 1972' pp.160,188,189 ve not 67. [81] Mircea Eliade, *De la Zalmoxis la*

Genghis-Han (Zalmoxis'ten Cengiz Han'a), Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică' Bucureşti 1980' s.16-yazarın Romence baskıya önsözü' Chicago Üniversitesi' 25 Kasım' 25' 1978' o.t.

II. "TANRI İNSANI KENDİ SURETİNDE YARATTI"

"Ruhların her zaman Tanrı aracılığıyla bildiği ve kalplerimizin özlemle bildiği şeyi, insanın bilimsel bilgi, deneyim ve dünyevi tezahür yoluyla keşfedeceği gün hiç gelmecek mi?"

Halil Gibran [1]

"Dinsiz bilim topaldır' bilimsiz din ise kördür"

Albert Einstein [2]

"Din için Tanrı, düşüncenin başlangıcındadır' bilim için ise O'na sonda ulaşılr"

Max Planck [3]

Yaratılış'taki (1:26) ifadeyi nasıl anlamalıyız? "İnsanı kendi suretimizde (tzelem, İbr.), kendi benzerliğimizde (demut, İbr.) yaratalım" (Septuagint'te *kat' eikóna emon, kaph homoíosin emon*, Gr.)? Tanrı'yı ikonalarda ya da diğer sanat eserlerinde resmedilmiş olarak gördüğümüz naif şekilde mi? O'nu beyaz sakallı, zengin giysiler giymiş, altın bir tahtta oturan yaşlı bir adam olarak mı görmeliyiz? Ne Müslümanlar ne de Yahudiler Tanrı'nın bir yüzü olduğunu tasavvur ederler. Yahve, genellikle ateş ya da ışık olarak tezahür eder (bölüm XI E): Çıkış (*Şemot*, İbr.) 3:2; 19:18; Tesniye (İkinci Yasa; *Debarim*, Sözlere, İbr.) 4:11-12; 5:4-5'22-24; Hezekiel 1:27-28 vb. Hindulara gelince, Brahman'ın bilginin ötesinde, dolayısıyla temsilin ötesinde olduğunu düşünürler. Doğu Hıristiyanlığının tanınmış teologu Vladimir Lossky bunu kabul etmiştir: "Burada İncil'deki antropomorfizmle hiçbir ortak yanı olmayan felsefi bir antropomorfizmle karşı karşıyayız" [4], dolayısıyla Tanrı'dan bahsederken Kutsal Yazılardaki antropomorfizmden vazgeçilmelidir.

E. Lehmann, "Tanrı'nın suretinde yaratılış "tan söz ederken, "Eski Ahit'in geri kalanının bu konudaki tam sessizliğini ima etmiştir; eğer yaygın bir fikir olsaydı, Tanrı ile insanlar arasındaki ilişkinin sürekli tekrarlanan işlenişinde çok sık kullanılması ve sonuna kadar kullanılması beklenebilirdi. Ama hiçbir Peygamber ne Eyüp, ne de insancıl Tesniye bile, Tanrı ile insan arasında böyle bir doğa benzerliğine dair herhangi bir imada bulunmaz" [5]. Bu bir gizemdir ve biz bu gizemi çözmeye çalışacağız.

Greg Turek, ikinci bin yılın sonlarına yaklaştıkça giderek daha fazla bilim insanının fiziksel olanın ötesinde ruhani bir gerçekliğin farkına vardığını fark etti. Hindu geleneği bu ruhani aleme *Virata* (Görkemli Olan, Sanskr.) adını vermiştir. Birçok mitoloji *Virata'yı*, *Bhagavad-Gita*'da *Virata'nın* bedenine bürünen Krishna tarafından gösterildiği gibi, görünürdeki tezahürü evren olan Kozmik Varlık olarak kabul etmiştir (bkz. *infra*). İnsanoğlunun fiziksel ve ruhsal olan arasında bilinçli bir ara yüz olması öngörülür. Bu gerçeklik, evrenin her yerinde var olan ve Einstein'dan bu yana tüm fizikçilerin boşuna aradığı birleştirici teoriye bir çözüm sunabilecek her şeyi kapsayan bir güç olarak tezahür eder. Eski Kutsal Yazılar buna *Paramchaitanya* (Sansk.) veya *Brahmachaitanya* (Tanrısal vibrasyonlar Sanskr.) adını vermiştir. Basit bir terimle (çünkü bilimsel dil buna uygun bir kelime sunamıyordu) *titreşimler- vibrasyonlar (chaitanya'* Sanskr.) olarak adlandırılabilir. Bu hem fiziksel kozmosu hem de ruhani alemini kapsar, bilgelerin onu Evrensel veya Yüce (*Parama'* Sanskr.) olarak tanımlamalarının nedeni budur. *Paramchaitanya* bir *yaşam gücünü* temsil ederken, kozmostaki her şey bu "vibrasyonlardan - titreşimlerden" oluşmuş, onlara nüfuz etmiş ve onlarla birleşmiş gibi görünmektedir [6]. Yüce Varlık Kendisini ışıktan, dolayısıyla Kendisini tezahür ettirmekten (veya yaratmaktan) alıkoymaz, çünkü Kendisinin sonsuz olmasını engelleyemez. Tanrısalığın ışması O'nun Sonsuzluğu ile ilgilidir. Bu her şeyi kapsayan enerji Yaratılışın ilk anında ortaya çıkmıştır. Bunu yukarıda bahsedilen eski Çin Hıristiyan el yazmalarında buluyoruz: "Bu evrendeki her şey Tanrı'nın İlahi Gücünü ortak olarak paylaşır" [7], yani *Adi Shakti* (Ezeli Güç - Primordial Power' Sanskr.). Dumitru Constantin-Dulcan'ın "maddenin zekası" olarak tanımladığı bu güç, atomun içinde olduğu kadar tüm evrenin içinde de mevcuttur [8]. *Paramchaitanya'nın*, evreni doğuran patlama (Big Bang) anında ortaya çıkan ezeli radyasyonun bir hatırası olan sözde *artık kozmik radyasyon (yaradılıştan artmış olan)* olduğu düşünülebilir. 1964 baharında Amerikalı fizikçiler Arno Penzias ve Robert Wilson, Holmdel, New Jersey'deki Bell Telefon

Laboratuvarları'nın bir anteni aracılığıyla 7.35 cm dalga boyunda (mikrodalga aralığı) önemli bir sinyal tespit ettiler. Yoğunluk ve ölçülen spektrum modeli, bunun 2.7 K sıcaklığa sahip bir kara cismin radyasyonuna benzetilmesini sağladı. 1989 Kasım ayında NASA tarafından fırlatılan COBE (Cosmic Background Explorer) uydusu ile yapılan daha hassas ölçümler, 2.735 ± 0.006 K sıcaklıktaki bu zayıf mikrodalgaların radyasyonunun kara cisim özelliklerini doğruladı. Eğer bu radyasyonun kozmolojik bir özelliği olduğunu kabul edersek (*yani tüm evreni kapladığını*) bu son derece izotropik bir evren için açık bir kanıt olacaktır [9].

Kozmik Varlık sadece fiziksel evreni değil, varoluşundan önce gelen Zihni, yönlendirici enerjileri ve gelişimini yöneten yasalarıyla birlikte tüm evreni kapsar. Hindu bilgeler insanın *parçalı evren* (*vyashti* Sanskr.) veya mikrokozmos (*kshudra-brahmanda*' Brahma'nın küçük yumurtası' Sanskr.) olduğunu, Kozmik Varlığın ise *evren-tümlüğü* (*samashiti*' Sanskr.) veya makrokozmos (*Brahmanda*' Brahma'nın Yumurtası' Sanskr.) olduğunu düşünürler. *Rig-Veda* başlangıçta Ezeli Yumurta'nın var olduğunu göstermiştir⁸² (*Hiranyagarbha*' Sanskr.). Ve *Upanişad* şöyle yazmıştır: "Başlangıçta bu dünya sadece varolmayan bir şeydi. Var oldu. Gelişti. Bir yumurtaya dönüştü. Bir yıllık bir süre boyunca yattı. Parçalara ayrıldı. İki yumurta kabuğu parçasından birisi gümüş, diğeri altın oldu. Gümüşten olan bu yeryüzüdür. Altından olan ise gökyüzüdür" [10]. Bu aslında Eril ve Dişil ezeli olanlara (*Sada-Shiva* ve *Adi Shakti*; *bölüm I*) ve aşağıda gösterildiği gibi yan kanallara (*güneş-altın* ve *ay-gümüş*) karşılık gelir. Küçük harfli omega'nın (ω) ikiye bölünmüş Ezeli Yumurta'yı temsil ettiğine inanılmaktadır. Modern heykel sanatının babası Constantin Brâncuşi'nin başyapıtları arasında yer alan *Yumurta*, *Rig-Veda*'daki Yaratılış vizyonunun plastik bir temsili gibi görünmektedir ve ünlü sanatçının ruhani yücelme arzusuyla oyduğu *Sihirli Kuş*'un (*Maiatra*) çeşitli versiyonlarıyla bağlantılıdır.

Pelasg yaratılış efsanesi Her Şeyin Tanrıçası Eurymene ile başlar. Rüzgârdan (*bölüm XI C*) büyük yılın (*bölüm IX*) Ophion'u yaratmış, sonra bir güvercin şekline girerek (*bölüm XXI*) Evrensel Yumurtayı Ezeli Suların üzerine bırakmıştır. Ophion (*uroboros* olarak; *bölüm IV*) yumurta ikiye ayrılana kadar etrafında yedi kez kıvrıldı. Sonra her birinin üzerine bir erkek ve bir dişi koyarak yedi gezegensel gücü (aeonlar; *bölüm XIX C*) yarattı (Eril Ezeli olanlar ve onların Shaktileri). İlk erkeğe *Pelasgós* adı verilir ve Pelasgların (*Kuzey Yunanistan'ın Yunan olmayan yerli halkı*) atasıdır [11].

Kozmik Varlığın *fiziksel bedeni*- tüm fiziksel bedenlerin toplamı - Brahma tarafından yönetilen *Virata*'dır; *süptil beden* Vishnu'nun kontrolü altındaki *Hiranyagarbha*'dır; *nedensel beden* Shiva tarafından yönetilen *Sarvajna*'dır (Her şeyi bilen - Sanskr.). Kozmik Kişi *Purusha*'dır. Jain görüşüne ve Sankhya felsefesine göre *purusha* sırasıyla cansız maddeden (*prakriti*; *ajiva*, Sanskr.) ve *karmadan* (*bölüm XXIV*) farklı olan canlı monaddır (*jiva*).

Yaratıcı ile insan arasındaki analogi, Virata ile insan arasında süptil beden (*sukshma sharira*; fiziksel beden-sthula *sharira*' Sanskr) düzeyinde var olan ilişki yoluyla açıklanabilir. Virata ezeli merkezlerden ve kanallardan oluşur (*Adi Çakralar*⁸³ ve *Adi Nadi*'ler -*kanallar*) tıpkı insan süptil *bedenin*in enerji pleksusları veya enerji merkezleri (*çakra* Sanskr.) ve *Kundalini* enerjisi (*Virata'nın ezeli kozmik enerjisinin insandaki yansımaları*) tarafından aktif hale getirilen kanallardan (*nadi*' nehir, Sanskr.) oluşan bir yapıya sahip olması gibi.

İnsanın süptil bedeninde, bazıları Uzak Doğu geleneksel tıbbında (akupunktur' - pressopunktur vb.) meridyenler adı altında kullanılan bir enerji kanalları ağı vardır. Evreni bile ayakta tutan yaşamsal enerji *ch'i* (Çin) veya *k'i* (Japonya) olarak bilinir.⁸⁴ ve *ch'i*'nin meridyenleri-patikaları (*jing ch'i*) olarak bilinir. Akupunktur, "bedenin tüm enerjilerinin kökeninde yer alan bir "atasal enerjiden" bahseder ve bu süptil enerjinin bir iç organ sistemine değil, sinir sistemine (*beyin ve omurga iliği*) bağlı olan yollarını belirtmek için "ilginç meridyenler" terimini kullanır. Bu tuhaf meridyenlere olağanüstü (*veya harikulade*) damarlar da denir (örneğin *chang mo* meridyeni). "Atalardan gelen enerjinin dolaşımı organizmanın tüm enerjisini kontrol eder. Her zaman iki kutupludur ve pozitif ve negatif potansiyeli kontrol eder... Çin tıp bilimi ayrıca psişik enerji tarafından temsil edilen bitkisel enerjinin "maddi olmayan" yönünden de bahseder" [12]. İşleri basit ve açık hale getirmek için üç ana kanalı ele alacağız.

Merkezi kanal – Orta Kanal - (*Sushumna nadi*' Sanskr.) parasempatik sinir sistemine, omurganın içindeki iliğe karşılık gelir ve sadece yan kanallar (*ha*' sun' – güneş ve *tha*' moon' – ay - Sanskr.) üzerinde çalışan akupunktur, pressopunktur veya Hatha Yoga uygulayıcıları tarafından erişilemez. Sushumna denge kanalıdır (*Sattwa guna*' Sanskr.). Akupunkturda bunun kuyruk sokumu kemiğinden (*cinsel organlar ile anüs arasında yer alan bir noktadan*) başlayan ve omurga boyunca kafatasına kadar yükselen yollarla temsil edilen ana

kanallara (*diğer meridyenleri kontrol ettikleri veya bunlarla bağlantılı oldukları için*) karşılık geldiğine inanılır [13].

Sol sempatik, ganglion zincirinin yanındaki sol kanal (*Ida nadi'* Sanskr.) dişil (*Yin'* Chin.)' aysal – ay'ın özelliklerini taşıyan' soğuk' uyuşuk eğilimin (*Tamo guna'* Sanskr.) kanalıdır.

Sağ sempatik, ganglion zinciri boyunca uzanan sağ kanal (*Pingala nadi'* Sanskr.) eril (*Yang'* Chin.)' solar – güneş' sıcak' dinamik eğilimi (*Rajo guna'* Sanskr.) temsil eder.

Yang-Yin terimleri ile Hint eril (*Linga*) ve dişil (*Yoni*) sembolleri arasındaki analojiye değinmeden geçemeyeceğim. Başlangıçta *Yang* güneşin parıltısını', *Yin* ise belirsizliği ifade etmekteydi. Bu iki eğilim, merkezi kanala – orta kanala karşılık gelen süptil enerji ch'i tarafından dengede bir arada tutulur.

Yan kanallar diğer antitetik çiftler (*Ida/Pingala* konsepsiyonunda) aracılığıyla da karakterize edilebilir: eksi/artı' pasif/aktif' alım/verim' arzu/eylem' nemli/kuru' karanlık/aydınlık' gece/gündüz' geçmiş/gelecek' çözme/koagula (simya terimleri' ch. IV; Sanskritçe'de sırasıyla merkezkaç kuvveti '*utkranti'* ve merkezcil çekim '*adana'*ya karşılık gelir) vs. (ayrıca bkz. bölüm I) oysa orta kanal nötr bir konuma, dengeye (*pratishtha'* Sanskr.) matematiksel sifıra veya şimdiye – yani şu an- karşılık gelir. Bu niteleme temel parçacıkların elektrik yüküyle karşılaştırılabilir: elektron (negatif) proton (pozitif) ve nötron (nötr).

Evrenin dokunduğu *üç eğilim* (*guna'lar* Sanskr.) *Adi Shakti'*nin yönlerinin yansımından başka bir şey değildir: *Maha-Lakshmi* Sattwa guna'yı, *Maha-Saraswati-Rajo* guna'yı ve *Maha-Kali-Tamo* guna'yı yaratır. Bunlar Eleusinian Tanrıçaları olan *Demeter*, *Kóre* ve *Hekate* üçlüsüne ya da Lykosura'da sırasıyla *Demeter*, *Despoina* ve *Artemis Hegemone'*den oluşan Arcadian üçlüsüne karşılık gelir. *Theogony'*nin şairi Hesiodos, antik dünyada tapınılan Hekate'yi Titanlar zamanından, yani Zeus'un yeni bir düzen kurmasından çok önce, *üç diyarda üçlü bir güce* (*Shakti'* Sanskr.) sahip olan *üçlü bedene* sahip Tanrıça olarak över. Hekateia *üç yolun* kesiştiği yerde kurulmuştur⁸⁵ [14]. Yunan mitolojisinde de *üç Lütuftan* söz edilir (*Gratiae'* Lat.; *Charites'* Gr.; bunların kaynağında yatan *Adi Shakti'*nin aynı zamanda *lütuft* ya da Aydınlanma bahşeden Tanrıça olduğunu belirtmek gerekir): *Charis'* Miaand *Pasitheia* (Lat.) veya *Euphrosine* (Neşeli) *Thalia* (Çiçekli) ve *Aglae* (Parlaklık' Gr.). Aynı zamanda, *üç Parcae* (Lat.) vardır: *Nona'* *Decuma* ve *Morta*, bunların Yunanca paralelleri olarak insanın kaderi üzerinde kontrol sahibi olan *üç Moerae* veya *Moirai* vardır: *Klotho* (*Brahma'ya benzer şekilde doğumunu, yani yaratılışını kontrol eder*) *Lahesis* (*Vishnu'ya benzer şekilde varoluşunun akışını kontrol eder*) ve *Atropos* (*Shiva'ya benzer şekilde ölümünü kontrol eder*). İskandinav mitolojisindeki *üç Norn'a* ve İrlanda'nın Üçlü Tanrıçası *Eire*, *Fodhla* ve *Banbha'ya* karşılık gelirler. Romanya folklorundaki eşdeğerleri *üç Ölümcül Kız Kardeş*, hatta *Savatina'* *Rujalina* ve *Margalina* perileridir (*Sanskritçe isimlerle olan benzerliğe bakınız*). Burada, en eski geleneğe göre [15] Helikon'daki *Muse'ların* (*Müzler, ilham perileri*) sayısının da *üç* olduğu gösterilmelidir: *Melete* (egzersiz, eğitim, çalışma - fiziksel ve zihinsel aktivitenin sağ kanalına işaret eder) *Mneme* veya *Mnemosyne* (hafıza - geçmişle ilgili sol kanalın bir özelliği) ve *Aoede* (şarkı, yani titreşimler - merkezi kanala özgü). *Muse'ların* rolü arındırmaktı (*kátharsis'* Gr.). Kral Arthur'un efsanelerinde Sihirli Ada, Ana Tanrıça'nın, yani *üç gunanın* tezahürleri olan *üç kadını* barındırıyordu. *Faust* okudu: "Tanrıçalar yalnızlık içinde hüküm sürer!... Onlardan huşu içinde bahsederiz./ Onlar *Annelerdir!*" (*Göttinen thronen hehr in Einsamkeit!... Von ihnen sprechen ist Verlegenheit./ Die Müttersind es!*" Germ.) [16].

Halen büyük bir inisiye olarak kabul edilen çok yönlü sanatçı ve filozof William Blake, "Üç Katlı Mucize: dişil: en güzel: Üç katlı/ Her biri diğerinin içinde" [17].

Hindu mitolojisinde *üç dişi* varlık Trimurti'yi (murti' aspect' – nitelik -Sanskri.)' ya da Hindu üçlüsünü oluşturan eril Tanrıların Shaktileridir: *Brahma* (*yaratıcı*)' *Vishnu* (*yaratılışın ve evrimin desteği*) ve *Shiva* (*büyük döngünün sonunda yaratılışın yok edicisi*-ch. XIX A). Süptil bedeni karakterize eden *üç* ve *yedi* kutsal sayılarının her ikisi de Rıg-Veda kadar erken bir dönemde birlikte görülür: "Yedi ışınlı, üç başlı Agni'yi tüm mükemmelliğiyle överim" [18].

Üçlü, her evrimsel sürecin aşamalarına karşılık gelir: *doğum'* sonra *varoluş'* *yaşam* (*yaşamın korunması'* *sürdürülmesi* veya *devam ettirilmesi*) ve *ölüm*. Bu *üç* tezahür *Bhagavad-Gita'*da "yaratıkları destekleyen, onları yok eden ve yeniden yaratan" olarak tanımlanan Eşsiz İlke'nin (*Brahman*) yönleridir [19]. Bölüm XIX C, kutsal AUM hecesinin *üç* parçası, *üç eğilim* (*guna'lar*), güçler (*shakti'ler*) ve Trimurti'nin *üç* üyesi arasındaki ilişkiyi açıklar. Şans eseri olsun ya da olmasın, TANRI'yı oluşturan harfler *Yaratıcı* (*Brahma*), *Düzenleyici* (*Vishnu*) ve *Yok Edici*'nin (*Shiva*) baş harfleridir. İlahi prensibi ifade etmenin, ona *üç* nitelik

atfetmekten oluşan başka bir yolundan da bahsetmek gerekir (bölüm XIX C): *Sat* (Varoluş), *Chit* (Bilinç), *Ananda* (Mutluluk).

Virata'nın insandaki yansımaya benzer şekilde, Trimurti de kan üçlüsünde tezahür eder: kırmızı hücreler vücudu oksijenlendirerek yaşamın öncüllerini *yaratır*, beyaz hücreler (lökositler) patojenik ajanlarla mücadelede *sürekliliği* sağlar ve trombositler pıhtılaşma üretmek için *yıkımı* gerçekleştirir. Fizik, atomik düzeyde, kuantum alanının sonsuz çeşitlilikte formlar *ürettiğini*, bunları *sürdürdüğünü* ve sonunda bunları *yeniden emdiğini* göstermiştir. Böylece bilim, Doğu'nun bilgilerinin sezgisel olarak ulaştıkları sonuçları doğrulamaktadır. "Sakin olun, O'na içinden çıktığı gibi tapınalım.⁸⁶ O'nun içinde eriyeceği şey olarak⁸⁷ "O'nun nefes aldığı gibi⁸⁸" [20]. *Zohar* ayrıca üç kanala karşılık gelen üç yol gösterici ilke tanımlar: "Rabbi Yehudah şöyle demiştir: "insan üç kılavuz tarafından yönlendirilir: akıl, tutku ve kendini koruma içgüdü". Rab Dime ikincisini "varoluşun arka planı" olarak adlandırmıştır" [21]. Gerçekten de Pingala aklın, İda tutkunun ve Sushumna da rızkın kanalıdır. Üçlü ilahi hipostaz enkarnasyonlarda bulunur. Örnek olarak şunları zikredebiliriz: Eski Ahit-Yahve (*tekil*) İbrahim'e Mamre meşelerinin yanında görüldü⁸⁹ (Yaratılış 18:1) peygamberin üç adam gördüğü yer (18:2); Yeni Ahit-Doğu'dan gelen üç Magi (Matta 2:1); ve Hint Kutsal Yazıları-Dattatreya' *Trimurti*'nin İlk Guru'nun ilkesi olarak cisimleşmesi (bölüm X ve XIX C).

Vejetatif sinir sistemi ve dolaylı olarak süptil kanallar sinir pleksusları üzerinde çalışır: parasempatik sinir sistemi pleksusları gevşeterek enerji sağlarken, sempatik sinir sistemi onları kasıp enerjiyi serbest bırakır. Yan kanallar, chiasma opticalis'in (*optik sinirlerin kesişimi*) bulunduğu alın seviyesinde kendilerini çaprazlar ve karşı tarafta serebral hemisferlere karşılık gelen iki "balonda" son bulur. Her ne kadar batı tıbbi sempatik sinir sisteminin iki zincirinin işlevleri arasında ayırım yapmasa da - oysa Sahaja Yoga bunlara belirli işlevler atfeder- serebral hemisferlerin her biri *farklı işlevlerde* uzmanlaşmıştır: sol kendini mantıksal ve analitik düşünmeye adanır; sağ ise sezgi ve senteze [22]. Yarımkürelere karşılık gelen süptil parçalar *ego* (başın sol tarafında bulunan sağ kanalın sonu) ve *siiperego* (başın sağ tarafında bulunan sol kanalın sonu) olarak adlandırılır. Taoizm'in *Yin-Yang* sembolünün iyi bilinen görüntüsü (☯) bu süptil unsurların konumunu iyi bir şekilde tasvir eder.

Ana yedi çakra -sinir pleksusları ve endokrin bezleri seviyesinde- orta kanal boyunca hizalanmıştır ve yan kanallarda çıkıntıları vardır. Çakraların yükselme sırası aşağıdaki gibidir: *Mooladhara* (sakral pleksus; cinsiyet bezleri)' *Swadhisthana* (aortik pleksus; adrenal bezler)' *Manipura*⁹⁰ ya da *Nabhi*⁹¹ (çölyak pleksus; pankreas)' *Riddhaya* veya *Anahatha* (kardiyak pleksus; timus)' *Vishuddhi*⁹² (servikal pleksus; tiroid)' *Agya* olarak da yazılır *Agnya*, *Ajna* (chiasma opticalis; hipofiz ve epifiz bezleri)' *Sahasrara* (beynin limbik bölgesi; *talamus-thálamos*, iç oda, Gr.). Profesör Umesh C. Rai, limbik sistemin bilinçli düşünme ile otonom sinir sisteminin istemsiz faaliyetleri arasında bir arabulucu olarak çalışabileceğini göstermiştir [23]. Araştırmacılar belirli fiziksel parametreleri ölçerek çakraların varlığını doğrulayan sonuçlara ulaşmışlardır: Nitekim Amerika Birleşik Devletleri'nde, ABD Ordusu'nun Gelişmiş Malzeme Kavramları Ajansı'nın bilimsel danışmanı olan profesyonel bir fizikçi olan Dr. Zaboş V. Harvalik, "bu ölçümlerin, dowsing sensörlerinin solar pleksus bölgesinde bulunması gerektiğini ve belki de kafada veya beyinde ek sensörler olduğunu öne sürdüğünü" iddia etmiştir [24].

Sahasrara kelimenin tam anlamıyla "bin yapraklı lotus" anlamına gelir (Sanskrit.). İnsan beyninin uzunlamasına enine kesiti, iç kapsülün bin taç yapraklı bir yapıya sahip olduğunu düşündüren *corona radiata* adı verilen bir lif sistemini ortaya çıkarır. Yatay kesit de benzer bir model ortaya koyar: *radiatio corporis callosi*.

Nabhi çakranın etrafında *Boşluk – Void* veya *Bhava Sagara* (Yanılsamalar Okyanusu; kelime anlamıyla: *bhava*, dünyevi yaşam, Sanskrit.) adı verilen dairesel bir bölge vardır. Bu *Hara*'ya (Japonca) karşılık gelir ve Taocular buraya *Enerji Okyanusu* adını vermişlerdir. Burada parasempatik sinir sistemi vagus siniri ile sakral pleksus arasında kesintiye uğrar. Boşluk, *karın solunumunu*, *akciğer solunumundan* ayıran diyafram seviyesinde yer alır. Doğum travması, havanın akciğerlere hücum etmesi ve göbek kordonunun kesilmesiyle anne rahminden ayrılma anlamına gelir. Süptil bir düzeyde, Sushumna kanalı kesintiye uğrar ve Boşluk yaratılır. Kundalini enerjisinin Boşluğu (*vacuus*, Lat.; fonetik olarak *vagus*'a yakın) geçebilmesi ve aydınlanma sürecinde yükselişine devam edebilmesi için Boşluğun ilahi vibrasyonlarla (*Paramchaitanya*, Sanskrit.) doldurulması gerekir ki Kundalini enerjisi *Sahasrara*'ya doğru yükselişine devam edebilsin. Aksi takdirde Tanrı yok olur: *vacare Deo* (*vacare* 'yok olmak' Lat.). Ancak, *vacare Deodesign* "Tanrı için boşluğu" ifade eder. Bu, Hesychasm uygulayıcılarının (bölüm XXV A) ve Sihlerin meditasyon sırasında dikkatlerini göbek üzerinde yoğunlaştırmalarının nedeni gibi görünmektedir.

Virata'nın yapısı sadece süptil bedende değil, hücrenin en iç yapısında da kendini gösterir. Kanada'dan bir üniversite profesörü olan Dr. Ram Mishra, "reseptör proteinlerinin⁹³ yedi döngü oluşturacak şekilde katlanır.

Bu ilmeklerin her birinin belirli bir işlevi vardır... Yedi ilmekten birinin değişmesi ya da bozulması hücrenin değişen/anormal işlevinden sorumlu olabilir ve bu da zihinsel, nörolojik ya da psikosomatik hastalıkların gelişmesine yol açar". Örneğin, kalp çakrasının (Anahatha) tıkanması bazı kalp hastalıklarına, yüksek tansiyona ve hatta adrenerejik reseptörün yedi döngüsünün değişmesine neden olur. Dr. Mishra, Sahaja Yoga yöntemi kullanılarak sadece temel çakraların değil, hücre bazında var olan mikro çakraların da "temizlenebileceği" sonucuna varmıştır [25].

*

Eski Ahit'te Tanrı Kendisini bir Varlık olarak tanımlamıştır: "Ben, Ben'im" (Mısır'dan Çıkış 3:14) ve ilahi bedeninin görüntüsü Musa'ya açıklanmıştır: "RAB'in suretini gördü" (Sayılar²⁴ 12:8). Yahudilikte bu temsil edilmediği için ilahi *yüzü* görmüş olamaz. Geleneğe göre, Musa'ya *Tanrı'nın Yüzü'nün* yorumu olarak açıklanan Shekhinah idi²⁵. Musa'ya daha ziyade, İlahi Varlığın insan seviyesindeki bir izdüşümü olan süptil bedeninin yapısının gösterildiğini varsayıyoruz. Dahası, Tanrı'nın Yüzünü görebilen kişi ölüme mahkumdu: Tanrı Musa ile konuşmuştur: "Yüzümü göremezsin, çünkü insan beni görüp yaşayamaz" (Çıkış 33:20; krş. 33:23). Benzer bir nedenle, Eliyah²⁶ Tanrı görüldüğünde "yüzünü mantosuna sardı" (1.Krallar 19:13). İsa Babası hakkında şöyle demiştir: "Baba'yı hiç kimse görmemiştir" (Yuhanna 6:46; krş. 5:37) ki bu İncil yazarı tarafından da vurgulanmıştır: "Hiç kimse Tanrı'yı hiçbir zaman görmemiştir" (1:18). John Chrysostom (*chrysostomos*, altın ağız, Gr.; c.350-407) bunu tekrarlamıştır: "Hiç kimse Tanrı'yı hiçbir zaman görmemiştir" [26]. Tanrı'yı gördüklerini iddia eden tüm peygamberler (Yaratılış 32:30'da *Yakup*; *Yeşaya* 6:1; 1 Krallar 22:19'da *Mika*; *Daniel* 7:9; vb.) aslında ya ilahi tezahürleri (teofaniler, böl. XI E) ya da Tanrı'nın Meleği olarak inen (*sygkatábasis* Gr.) ilahi bedenlenmeleri (*Avatara* Sanskr.; bölüm XIX B) görmüşlerdir (Yaratılış 16:7; 19:1; Hakimler 6:22; 13:3; vs.). Chrysostom'a göre bunlar, üzerimize inen vahyedilmiş eylemlere veya enerjilere karşılık gelir [27] ve üç büyük Kapadokya Babası tarafından da bahsedilmiştir²⁷. "Aziz Basil'in dediği gibi, Tanrı Kendisini yarattıklarına O'nun enerjileriyle gösterir, "onlar bize bile inerler" [28]. "Farklılıklar" (*diakríseis*, Gr.)... Dionysius'un erdemler ya da güçler (*dynámeis*, Gr.) olarak da adlandırdığı, var olan her şeyin katıldığı ve böylece Tanrı'yı yarattıklarında bilinir kılan, Kendisinin ötesindeki geçitlerdir (*próodoi*, Gr.), tezahürlerdir (*ekphánseis*, çoğul; *ékphansis*, tekil, Gr.) [29]. Tanrı Kendisini enerjileri aracılığıyla tüm varlıklarda açığa çıkarır. Birliğini terk etmeden Kendisini çoğaltır ve varlıklar Tanrı'nın yaratılışındaki tezahürlerini aşarak Tanrısallığa yükselirler. Bu konu XXV A bölümünde daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

İnsan-Tanrısallık (Virata) ilişkisi İsa'nın sözlerinde ortaya çıkar: "Bende kalın, ben de sizdeyim" (Yuhanna 15:4; krş. 15:57). "Ben onlarda, siz bende" (17:23). Kurtarıcı Virata'daki merkezlerden (*meskenlerden*) söz ederek - "Babamın evi"- bunlardan birini Kendisinin yönettiğini açıklar (bölüm XIX C): "Babamın evinde birçok yer vardır... Size bir yer hazırlamaya gidiyorum" (Yuhanna 14:2).

Yeşaya (45:3) Tanrısallık olan tarafından bahsedilen bir zenginlik olarak 'içeride' bulunan ve çakralara (*gizli yerlere*) yerleştirilen (*karanlığın*) görülemeyen hazinelerinden bahseder: "Karanlığın hazinelerini ve gizli yerlerin gizli zenginliklerini sana vereceğim; öyle ki seni adınla çağırın Ben 'Yahve'nin' İsrail'in Tanrısı olduğumu bilesin" (*Yisra'el*, İbr.). *İsrail* adından ilk kez Firavun Merneptah'ın (MÖ 1235-1223) zafer stelinde bahsedilmiştir. Eski Ahit'te sık sık gökler (*şamaim*, İbr.; *şemaya*, Aram.) olarak adlandırılan ezeli çakralardan bahsedilir.²⁸ ilahi isimle (*Ha-Shem* İbr.; YHWH'nin yerini alır) aynı baş harfe (*shin* diş' İbr. 'üç kanala işaret eden' üç dişli şekilli') sahiptir. En başından itibaren Virata'da yaratılmışlardır: "Başlangıçta Tanrı gökleri ve yeri yarattı" (Yaratılış 1:1). Göklerle ilgili diğer referanslar için bakınız Yaratılış 2:4'5; Mezmurlar 8:3; 33:6; 89:11; 102:25; 136:5; 146:6; Yeşaya 44:24; Yeremya 10:12; 51:15 vs.

Peygamberler ve Avatarlar tarafından tanıklık edilen göklerin açılması (Hezekiel 1:1; Matta 3:16; Markos 1:10; Luka 3:21; Elçilerin İşleri 7:56; 10:11; Vahiy 4:1; 15:5; 19:11) (bölüm XIX C ve D)' Aydınlanmaya (Kendini Gerçekleştirme, Yoga konumuna erişme, Mutlak olan ile birleşme) yol açan çakraların açılmasına karşılık gelir.

Süleyman'ın Meselleri (*Mishlei Shlomoh* Hebr.) de orada "evin sütunları" (*yani süptil bedeninin*) olarak adlandırılan yedi çakra hakkında yazmıştır' ikincisi, Gnostikler tarafından Tanrısallık Anne'ye verilen bir isim olan Bilgelik veya *Sophía*'nın (Gr.) bir şaheseridir (bkz. bölüm XX C4), dolayısıyla Kendisinin projeksiyonu olan Kundalini enerjisi ile yedi çakrayı aydınlatan Adi Shakti'dir. İşte metin: "Bilgelik evini inşa etti' yedi sütununu yonttu" (9:1). Bir Hindu kutsal metni şöyle der: "Soyun Efendisi... ilk yaratımı olarak kendisinden Kutsal Gücü, yani "üç katlı bilgeligi" [30], yani Maha-Lakshmi, Maha-Saraswati ve Maha-Kali'yi veya

sırasıyla A, U ve M'yi (bölüm I) ortaya çıkardı ve burada *Kutsal Güç* Adi Shakti'dir. Sophia için, mistik yedi sayısı esastır. Büyük Aşağıya inerken, yedi gezegensel deneyim düzlemi olan yedi seviyeden geçerek kendini açmış (bölüm XIX C) ve giysileriyle sembolize edilen ilahi kurallar olan yedi *mes'i* (*mays* diye okunur) birer birer terk etmiştir. Dolayısıyla Sophia'nın yedi sütunlu tapınağı, mistik birleşmenin (Aydınlanma) gerçekleştiği düşün odası olarak kabul edilebilir. Paneaslı Aristobulus "Önceden Var Olan Bilgelik... yedi ile sembolize edildiğini" düşünmüştür [31].

İnsan ve Kozmik Varlık arasındaki benzerlik ilk Hıristiyan yazarlar için aşındı. Bu nedenle Origen şöyle yazmıştır: "tek bedenimiz nasıl birçok üyeye donatılmışsa ve tek bir ruh tarafından bir arada tutuluyorsa, tüm dünyanın da Tanrı'nın gücü ve akli tarafından tek bir ruh gibi bir arada tutulan büyük ve muazzam bir hayvan olarak görülmesi gerektiği kanaatindeyim" [32]. Ayrıca şunu da eklemiştir: "İkinci bir küçük dünya olduğunu ve güneşin, ayın ve yıldızların senin içinde olduğunu anla" (*Intellige te alium mundum esse in parvo et esse intra te Solem, esse Lunam, esse etiam stellas*, Lat.)⁹⁹ [33]. Nyssa'lı Gregory, "Her şey birbirinin içinde var olur ve her şey karşılıklı olarak birbirini destekler, çünkü bir tür dönüştürücü güç vardır" der. Aslında onun bahsettiği bu güç Hinduların *Adi Shakti* dedikleri şeydir. Diğer benzer patristik görüşler Vladimir Lossky'nin Doğu Kilisesi'nin mistik teolojisine adanmış mükemmel kitabında belirtilmiştir. "O'nun görkemi göksel güçlerde tezahür eder, insanda yansır" "bedende, gökleri ve yeri, duyulur evrenin bütünlüğünü yeniden birleştirerek" [34]. "İnsan bir bütünün parçası olamaz, çünkü bütünü kendi içinde barındırır... Çünkü her şey Tanrı tarafından yaratılmıştır, farklı doğalarıyla insanda bir eritme kabında olduğu gibi bir araya gelir ve onda eşsiz bir mükemmellik oluşturur - birçok farklı notadan oluşan bir armoni" [35] İtirafçı Maximus'un sözleriyle. Ona göre, arketipik insan yaratılmış varlığın tamamını kendinde birleştirir ve cenneti kendi içinde taşır [36].

12. yüzyılda, gerçek bir azize kadın olan Bingen Başrahibesi Hildegard şöyle demiştir: "Şimdi Tanrı, insan formunu dünya yapısının içine, hatta kozmosun içine inşa etmiştir" [37]. Assisili Aziz Francis (1182? - 1226), yakından "kendi" olarak gördüğü aşağıdakileri çağırırken kozmik bir benzetme yapmıştır: "Kardeş Güneş, kardeş Ay ve Yıldızlar, kardeş Rüzgar, kardeş Ateş ve kız kardeşimiz Toprak Ana". Burada sözde Vedik Üçlü'yü buluyoruz: *Surya* (Güneş)-*Vayu* (Rüzgar)-*Agni* (Ateş) diğer Hindu Tanrılarıyla birlikte: *Chandra* (Ay)' *Bhoomi Devi* (Toprak Tanrıçası). Haçlı Aziz John (İspanya'dan Juan de la Cruz, 1542-1591) ise şöyle haykırmıştır: "Benimki güneş, benimki ay, benimki yıldızlar, benimki Tanrı'nın Annesi... Başka ne istiyor ve özlüyorsun ki, ruhum? Hepsini senin ve kendin için" [38].

Kozmik varlığa ilişkin bir Hıristiyan kavramıyla, vizyonlarında tüm kozmosu antropomorfik olarak algılayan Emanuel Swedenborg'da (1688-1772) da karşılaşmıştır [39]. Hatta *kalp sisteminden* ve cennetin *akciğer sisteminden* vs. bahsetmiştir. [40], insan organizmasının çoklu cennetleri ve onların ilgili ilahi tezahürlerini yansıttığı sonucuna varmıştır: "Tanrı bir Kişi olduğu için, tüm meleksele cennet tek bir kavrayışla ele alındığında tek bir kişiye dönüşür. Bu varlık, bir insanın üyelerini, organlarını ve iç organlarını takip eden alemlere ve bölümlere ayrılmıştır... Melekler bile kişinin hangi bölümünde olduklarını bilirler. Tüm cennet bu modelin içindedir çünkü Tanrı bir Kişidir. Ve Tanrı Cennettir... *Arcana Coelestia*'da birkaç bölümün sonunda cennetin insani olan her şey şeklinde olduğunu açıklamıştık" [41].

William Blake'in (1757-1827) şiirsel vizyonunda, "insan eskiden güçlü uzuvlarında cennetin ve dünyanın tüm şeylerini kucaklıyordu" [42] böylece bir zamanlar Kundalini enerjisinin tüm insanlarda aktif olduğunu kabul ediyordu. Blake'in sağ bacakta güneşi (Pingala, güneş kanalı) ve sol bacakta ay'ı (Ida, ay kanalı) tasvir eden güzel bir taş baskısına da değinmek isteriz [43]. Eski Çin Hıristiyan el yazmalarında da benzer bir tanım yer almaktadır: "Gerçekten de (*Tek Tanrının*) iki tezahürü olmuştur. Örneğin bunlar kişinin sağ ve sol ellerine veya bacaklarına benzetilebilir" [44].

Yirminci yüzyılda Piskopos Jean Kovalevsky, Adem'i tüm evrenin temsil ettiği mikroanthrôpos'a kıyasla bir Pan-anthrôpos' makroanthrôpos' olarak kabul etmiştir [45].

Carl Sagan, kendi içimizde bulunan Kozmos'u, biz sanki onun içindeymiş gibi anlamaya başladığımızı inanıyordu.

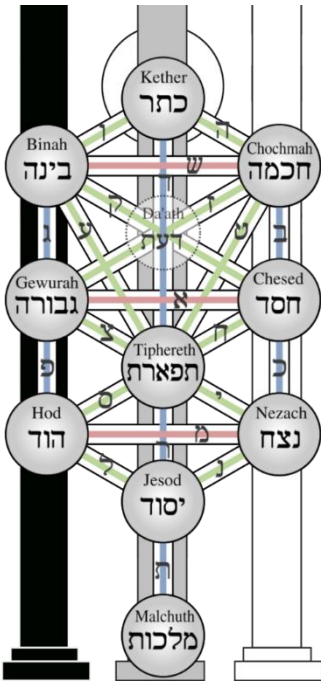
Lossky, insanın "göklere ve yeri, hissedilebilir evrenin bütünlüğünü yeniden birleştirerek, sadece ruhundaki değil bedenindeki uzamsal koşulların da üstesinden gelmesi gerektiğini" açıklamıştır. Ayrıca şunu da gözlemlemiştir: "evren aslında tek bir bedendir"; "insan yaratılışın geri kalanından soyutlanmış bir varlık değildir; doğası gereği evrenin tamamıyla bağ içindedir" [46].

Ölü Deniz parşömenleri "Sütunların Sırrı"ndan [47] bahsederken gizli bir bilginin (*gnosis*, Gr.; bölüm XX C4) varlığını ortaya koyar.

Gnostik kozmoloji, insan sübtıl sisteminin yapısından bahsetmiştir: Gnostisizmin şiddetli muhalifi Tertullian, "oda üzerine oda yığılmış ve her bir Tanrıya sapkınlıklar kadar çok merdiven tahsis edilmiştir" demiştir [48]. Talmudik ve Kabalistik yazılarda Cennet yedi kapıyla tasvir edildiği gibi, bazı apokrif yazılarda da¹⁰⁰ metinleri', örneğin *Levi'nin Ahit'i* [49]. *Thomas'ın Gnostik Eylemleri*'nde Kundalini "Kutsallığın Ruhu, Yedi Evin Annesi" olarak ne kadar güzel tasvir edilmiştir! [50]. Bogomiller de, onları denetleyen melekler tarafından kontrol edilen unsurların (su, hava vs.) kapılarını geçtikten sonra ulaşılabilecek yedi cennetin varlığı konusunda hemfikirdir [51].

Scholem, Yahudi Gnostiklerin, Orta Çağ filozoflarını kızdıracak şekilde, Tanrısallığın bir bedeninden (*Shi'ur Qomah*, kelimenin tam anlamıyla: bedenin ölçüsü ' yani Tanrı'nın bedeni, İbr.) haberdar olduklarını gösterir [52]. Aslında, ikinci ya da üçüncü yüzyıla ait bir *Midraş* kadar erken bir dönemde, Adem kozmik bir boyuta ve güce sahip olarak tanımlanmıştır [53]. *Talmud* şöyle demiştir: "Kutsal Olan'ın dünyada yarattığı her şeyi insanda yarattı" [54].

Kabala'nın ezoterik doktrini (*qabalah' qabel- almak için' bunu içeren' İbranice.*)' alınan bir vahiy olarak kabul edilir' 12. yüzyılın sonlarına doğru Languedoc'ta İbrani tarihi sahnesinde ortaya çıktı. İki kitaba dayanır: *Zohar*¹⁰¹ (tam adı: *Sepher*¹⁰² *ha-Zohar* 'İhtişam/Radyans Kitabı' İbr.) ana bölümü (1280 ve 1286 yılları arasında yazılmıştır) Leon'lu Moses ben Shemtov'a atfedilir ¹⁰³ (yaklaşık 1250-1305) ve *Sepher Yetzirah* (Yaratılış Kitabı, İbr.) -geleneğe göre İbrahim'e atfedilir- sephirotik ağacın ilk kez tarif edildiği yerdir (bölüm IV). *Hekhaloth Kitapları* (göksel saraylar, İbr.) olarak adlandırılan ve arayıcının Tanrı'nın Tahtı'nın bulunduğu yedinci ve sonuncusuna varmadan önce geçmesi gereken odaları ve sarayı tarif eden kısa ve belirsiz metni de eklemeliyiz. Kabala'nın ortaya çıkışı, gelişimi, özü ve Yoga ile bağlantıları hakkında daha fazla ayrıntı XXV C bölümünde verilmiştir.

Sephirotik Ağaç - Yaşam ağacı genellikle farklı arketipleri simgeleyen 10 veya 11 düğümden ve düğümleri birbirine bağlayan 22 yoldan oluşur . Düğümler genellikle ortak bir kategoriye ait olduklarını göstermek için üç sütuna düzenlenir .

Kabala'da düğümler sefirot olarak adlandırılır . Bunlar genellikle daireler olarak temsil edilir ve yollar (İbranice: צְנוּר , romanize edilmiş: şinnorot) genellikle çizgiler olarak temsil edilir. Düğümler genellikle varoluşun , Tanrı'nın veya insan ruhunun kapsayıcı yönlerini temsil eder . Yollar genellikle kürelere atfedilen kavramlar arasındaki ilişkiyi veya bir küreden diğerine gitmek için gerekliliklerin sembolik bir tanımını temsil eder. Sütunlar genellikle sütunlar olarak sembolize edilir . Bunlar genellikle farklı türden ahlaki değerleri , elektrik yüklerini veya törensel büyü türlerini temsil eder .

Sefirotlar, Hayat Ağacı'ndaki on küredir. Her sefirah (sefirot'un tekili), İlahi'nin farklı bir yönünü ve insan bilincinin ve varoluşunun yönlerini temsil eder. Bunlar, yukarıdan aşağıya şunlardır:

- Keter (Taç)*
- Hokhmah (Bilgelik)*
- Binah (Zeka)*
- Hesed (Merhamet)*
- Gevurah (Yargı)*
- Tiferet (Güzellik)*
- Netsah (Kalıcı dayanıklılık)*
- Hod (Majesteleri)*
- Yesod (Dünyanın temeli)*
- Malkuth (Krallık)*

Zohar, Kozmik Varlığın yapısını insan seviyesine yansıtarak tasvir etmiştir: "Kutsal Olan, kutsanmış olan, insanı yarattı ve ona Her Şeyin görüntüsü olan kutsal krallığın görüntüsünü bastı.¹⁰⁴" [56]. "Tıpkı tüm evreni kaplayan gök kubbede, gizli şeylerin ve derin gizemlerin farkına varmamızı sağlamak için yıldızların ve gezegenlerin bir araya gelmesiyle oluşan farklı şekilleri gördüğümüz gibi¹⁰⁵Bedenimizi kaplayan ve adeta bedeninin gök kubbesi olan, her şeyi kaplayan derinin üzerinde şekiller ve desenler vardır - bedeninin gök kubbesinin yıldızları ve gezegenleri, kalp bilgesinin bu şekillerin işaret ettiği ve insan formunda ifade edilen gizli şeyleri ve derin gizemleri görebileceği deri" [57].

Zohar şöyle yazmıştır: "İnsanın bedeni, bir organizma oluşturacak şekilde birbirleri üzerinde etki ve tepki gösteren çeşitli derecelerdeki üyelerden ve parçalardan oluştuğu gibi, dünya da yaratılmış şeylerin bir hiyerarşisinden oluşur ve bunlar birbirleri üzerinde uygun şekilde etki ve tepki gösterdiklerinde birlikte tam anlamıyla tek bir organik beden oluştururlar" [58]. 30-40 sayfalık bir kitapçık olan *Sepher ha-Bahir* (Parlaklık Kitabı, İbr.) en eski Kabalistik yazılardan biriydi ve 1180'e doğru Fransa'nın güneyinde ortaya çıktı. Bu yazı, her biri insan bedeninin bir parçasına karşılık gelen "Tanrı'nın yedi kutsal formundan" söz ediyordu [59]. *Bahir* eski metinlerden derlenmiştir, bunlardan biri de önemli ezoterik yazı olan *Raza Rabba*'dır (Büyük Gizem, İbr.). Son olarak, Kabalistik dilde *Merkabah* (ilahi taht arabası, İbr.) arketipi, yani her şeyin yaratıldığı ideal ezeli modeli temsil etmekteydi.

Talmudik görüşe göre, *Shekhinah* (Tanrı'nın tezahürü' bölüm XX B) *yedi cennete* kadar yükselir. Philo'ya göre *yedi* rakamı "tam mükemmelliğin" rakamıdır [60]. Geleneğe uygun olarak, yedi rakamının kurucusu Şit'tir ve oğlu Enoş yedinci insandır (öncekiler Adem, Havva, Kabil, Habil, Hanok ve Şit'tir). O zamandan beri "insanlar Yahova'nın adını çağırmaya" (Yaratılış 4:26), yani mantralar söylemeye başladılar (bölüm XV D). Kabalistler bunu, İbranice altı köşeli yıldızın ortasında kutsal ismin (Tetragram) yazılı olduğu ve böylece yıldızın yedi ışınıyla parlamaya başladığı şeklinde anlamışlardır [61]. Tetragramın 6 köşesi ve 4 harfinin toplamı 10'a eşittir ki bu da *pléroma*'dır (bütünlük, Gr.) burada on, Hayat Ağacını ve Tanrı'nın Emirlerini (*Dekalog*) oluşturan sephiroth (bölüm IV) sayısını ve ayrıca 3 kanal ve 7 çakranın toplamını temsil eder. Seth'in adının kendisinin yedi rakamıyla ilişkili olduğu fark edilmelidir: *sept* (Fr.) *sette* (İtal.). Bununla birlikte, yedi rakamı (*sheva*' Hebr.) bizi *Shiva*'ya ve 'dolaylı olarak' Virata'nın yapısına götürür. Süleyman'ın tapınağının sütunları¹⁰⁶ yan kanallara karşılık gelir: sağdakine (*yaminah*' Hebr.) *Yakhin* ve soldakine (*smolah*' Hebr.)-*Boaz* denir. Zohar'da, "R.¹⁰⁷ Judah, "Dünyanın yedi destek üzerinde durduğu Hahamların bir sözü değildir, yazıldığı gibi, *Bilgelik yedi sütununu* yonttu¹⁰⁸"? R, Jose cevap verdi: "Öyle... "" [62]. Dahası: "Bu saraydan, ortadaki Sütun tüm ruhları, gizemlerin Gizemi olan ve tüm merdivenlerin ulaştığı yedinci saraya yükseltir, çünkü orada birleşerek tek bir saray oluştururlar. Kutsal Yazılar tam olarak bu mükemmel ve nihai birleşmeye atıfta bulunur: "Yahve Elohim'dir, Yahve Elohim'dir"" [63]. Gerçekten de, sübtıl beden üzerinde hüküm süren tüm varlıkların (*ruhlar* veya *Elohim*, Tanrılar) merkezi kanaldan (*ortadaki Sütun*, Sushumna) yükselişinin, böylece tüm kanalların (*merdivenler*; bölüm IV) birleştiği noktadan (Agya) geçerek, *gizemlerin Gizemi* olan yedinci çakraya (Sahasrara) varışının harika bir tasviridir.

Kur'an ayrıca Yüce Varlığa, dolayısıyla mükemmelliğe benzeyen insan hakkında da okur: "Gerçekten biz insanı en güzel biçimde yarattık" (95.4). Buna ek olarak, İbnü'l-Arabi "Halkın terminolojisinde Büyük İnsan olarak adlandırılan Kozmos "tan [64] söz eder (el-*İnsam el-Kebir*, Arab.). Sufilerin bir sözü şöyledir: "İnsan küçük bir kozmos, kozmos ise büyük bir insan gibidir" [65].

Kur'an'ın açılış suresinin (*el-Fatiha*) tam olarak *yedi* ayetten oluşması tesadüf değildir. Aynı şekilde, en kutsal anıt olan Kâbe'nin bulunduğu Mekke'deki el-Haram Camii'nin yedi minaresi vardır (bu sayıya eşit başka bir minare yoktur; daha sonra altı minareli tek cami olarak İstanbul'daki ünlü Sultan Ahmet Camii gelir). İslami Kutsal Yazılar Virata'yı "yedi göğün Rabbi" olarak adlandırmaktadır (23.88). Burada *yedi gök* yedi ezeli çakrayı da ifade eder. "Kendisini göğe kaldırdı ve onları yedi olarak tesviye etti" (2.27). "Onları yedi gök olarak belirledi" (41.11). "Üstünüzde yedi güçlü bina inşa ettik" (78.12). "Allah'ın yedi göğü birbiri üzerine nasıl yarattığını ve orada ayı bir ışık, güneşi de bir kandil yaptığını görmedin mi?" (71.14-15; krş. 17.46; 25.75; 50.37). "Gökleri yükselten Allah'tır... Güneşi ve Ay'ı, her biri belirlenmiş bir süreye kadar birbiri ardınca koşturan O'dur... Umulur ki Rabbinizle karşılaşmaya iman edersiniz" (13.2). Bu karşılaşma Birlik (Yoga), Aydınlanma'dır ve güneş ve aydan bahsedilmesi daha önce gösterildiği gibi yan kanalları hatırlatmaktadır. Ayrıca, gökler yeryüzü dünyasına benzer şekilde yapılandırılmıştır: "Yedi göğü ve yerden de onların benzerlerini yaratan Allah'tır" (65.12). En yüksek nokta cennet(ler)in ya da Tanrı'nın Krallığı (Hıristiyan dininde)' Cennet Bahçesi (Musevilik ve İslam'da)' Geçilmez Ev (Gurmukhi dilinde yazılmış Sih Kutsal Kitabı *Sri Guru Granth Sahib*'de) olarak adlandırılan *Sahasrara*'dır.¹⁰⁹ dilinde) ve Kur'an'da Tanrı'nın Tahtı (el-Arş, Arap.) olarak tanımlanmıştır: "Yedi göğün Rabbi ve yüce Arş'ın Rabbi" (23.88). "Gökleri ve

yeri altı günde yaratan, sonra Arş'a oturan O'dur" (57.4; krş. 7.52; 10.3; 11.9; 13.2; 32.3) ve hatta kendi içlerindeki Bölgeler veya Ufuklar (Ruhları; 41.53).

İslam'ın kutsal kitabı, Muhammed'in (aslında Kundalini'nin) yedi cenneti (çakraları) geçerek Sahasrara'nın lotusuna kadar yükselişiyle (Mi'rac, Arap.; bölüm IV) karşılaştırıldığında, Peygamber'in Aydınlanmasını aldığı anın harika bir tanımını sunar: "O, daha yüksek ufukta durdu... onu başka bir zaman Sınırın Lote-Ağacı'nın yanında gördü.¹¹⁰ Sığınak Bahçesi olan yakın¹¹¹" (53.7'13-15). Tarif edilemez olsa da, bu mistik vecd deneyimi Hıristiyan terminolojisinde *göğe çıkmak* (İlyas; 2 Krallar 2:11) veya *göğe yakalanmak* (2 Korintliler 12:2) olarak nitelendirilir ki bu da İslami görüşle tamamen örtüşmektedir. Aydınlanma almak için Muhammed'in süptil bedeni önce arındırılmıştır (bölüm XV C). Melekler Cebrail ve Mikail (*yan kanalların üstadları*) Zemzem kuyusundaki suyu (Kundalini'nin *canlı – yaşayan suyu*) kullanarak Peygamber'in bedeninden tüm şüphe, putperestlik, paganizm ve hatayı (*çakraların tıkanmasına veya tıkanmasına neden olan*) temizlediler ve bedenini bilgelik ve inançla (ilahi nitelikler) doldurdular (bölüm XI D).¹¹² çakraların). Yükselişin (Aydınlanma) aracı el-Burak' adı verilen ve kadın başlı olarak tasvir edilen dişi bir hayvandı (*kanatlı bir kısrak*) [66]. Bunun anne Kundalini olması çok makul görünmektedir. Peygamber her bir cennette (Adi Çakra'larda) Adem'den (*ilk çakra olan Mooladhara'nın sembolü*) başlayarak İsa'ya (*Sahasrara Cennetinden önce gelen Agnya çakrasının efendisi*) kadar Tanrı'nın bir elçisiyle (Avatar; bölüm XIX B) karşılaşmıştır [67].

Sütun-çakra metaforu *Kur'an'da* da bulunur: "Allah, gökleri gördüğünüz herhangi bir direk olmadan yükselten, sonra Arş'a kurulan, güneşi ve ayı buyruğu altına alandır. Bunların hepsi belli bir zamana kadar akıp gitmektedir. O, her işi (hakkıyla) düzenler, yürütür, âyetleri ayrı ayrı açıklar ki Rabbinize kavuşacağınıza kesin olarak inanabilirsiniz." Rad suresi (13.2) 8,9. Şüphesiz, iman edip salih amel işleyenler için içlerinde ebedî kalacakları Naîm cennetleri vardır. Allah, (bu konuda) gerçek bir vaadde bulunmuştur. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir. Lokman Suresi (31.9). Sütunlar görünür değildir (*çünkü bunlar süptil bedenin parçalarıdır*) ama yine de vardırlar, aksi takdirde bu tanımlama anlamsız olurdu. Süptil beden "şehir" ya da "yeryüzü" olarak adlandırılır (90.1-2) ya da daha doğru bir ifadeyle "yeryüzünde benzeri yaratılmamış olan sütunların İram'ı" kalesi olarak tasvir edilir - 6,7,8,9,10. (Ey Muhammed!) Rabbinin, (Hûd'un kavmi) Âd'e, şehirler içinde benzeri kurulmamış olan, sütunlarla dolu İrem'e, vadide kayaları oyan (Salih'in kavmi) Semûd'a, kazıklar sahibi Firavun'a ne yaptığımı görmedin mi? Fecr Suresi (89.6-7).

(*İrem, Kur'an'da Ahkâf adıyla anılan, Yemen ile Umman arasında bulunan, katli evleri, muhteşem sarayları ve meşhur İrem bağlarıyla anılan bir şehirdir. Bu şehrin adı Fecr suresinin 6. ve 8. âyetlerinde geçer ve Âd Kavmi'nin yaşadığı şehir olarak tanımlanır. Eski metinlerde şehir ve topluluk hakkında, hükümdarlarının Cennet'e benzetmek amacıyla bir bağ inşa ettirdiği ve bu bağa 'İrem Bağı' dediği belirtilir. Kur'an'da yazılanlara göre bu şehir ve Âd Kavmi ilâhî cezaya uğratılmış ve yerle bir olmuştur. Kur'an'da İrem şehrinde 'beldeler içinde benzeri yaratılmamış ve yüksek binalarla dolu' şeklinde bahsedilir. Kur'an dışındaki kutsal kitaplarda bu şehirden ve halkından bahsedilmez.*)

Daha önce de belirttiğimiz gibi, yukarıdaki kavramlar Sami bölgesinde ortaya çıkan üç tek Tanrılı dinde mevcut olanlardan önce gelmiştir. En eski ve tam ifadeleri Hindistan'da bulunmuştur.

Bhagavad-Gita insan ile Yüce Varlık arasındaki analogiye tanıklık eder: "Bana bağlılıkla ibadet edenler Bendedirler ve Ben de onlarda" [68] ya da başka bir çeviriyle: "Ben onun olduğu şeyim. O da Ben neysem odur" [69]; ve *Upanişadlar* şöyle der: "Burada ne varsa' o oradadır. Orada olan' yine buradadır. Burada bir fark görüyor gibi görünen ölümden sonra ölümü elde eder" [70]. Dahası, *Bhagavad-Gita'da* Arjuna Vishnu'yu Kozmik Varlık (*Vishwarupa darshana; Vishwarupa'* Evrensel Form; *darshana'* tefekkür' Sanskr.), yani Virata olarak tefekkür edebilir: "Senin bedeninde 'ey Tanrı' tüm Tanrıları ve varlıkların çeşitli ev sahiplerini, Brahma'yı, lotus tahtında oturan efendiyi, tüm bilgeleri ve göksel nagaları görüyorum... Seni başlangıcı, ortası ve sonu olmayan, sonsuz güce sahip, sayısız kolları olan, ay ve güneşi gözlerin gibi gören biri olarak görüyorum... Gök ve yer arasındaki bu boşluk sadece Senin tarafından kapsanır, aynı zamanda tüm mahalleleri de kaplar, Ey Yüce Olan, Senin bu harikulade korkunç suretin görüldüğünde üç dünya titrer" [71]. *Mahayana* (Büyük Araç; *maha*, büyük, *yana* 'araç' tekne 'yüzen köprü' Sanskr.) Budizminin *Avatamsaka Okulu* (Hindistan'da) parça-bütün özdeşliği kavramını ifade etmiştir [72] ve aynı şekilde buna karşılık gelen *Hua-yen Okulu* (Çin'de) ve *Kegon Okulu* (Japonya'da) da bunu yapmıştır.

Jain kozmolojisinde de evren (asla ölmeyecek olan) canlı bir organizma olarak kabul edilmiştir [73].

Eski İnan'da, dünyevi dünyadaki (*getik*) her bir kişinin kutsal gerçeğinin arketipsel dünyasında (*menok*) bir karşılığı olduğu kabul edilirdi [74].

Sokrates'ten önce bile Miletoslu Thales, Pisagor ve diğerleri gibi kozmik uyumu öven filozoflar vardı. Eskiler *yedi sayısının Tanrılara hoş gelen bir sayı* olduğuna ve yedi süptil merkezin bilgisini ortaya çıkardığına inanıyorlardı. Pisagor bu *sayının* doruk noktası olduğunu düşünmüştür (*felsefede doruk noktası bir merdivene tırmanmakla ilişkilendirilir*-bkz. *üstte* ve bölüm IV). Platon Evrensel Varlığın aşağıdaki tanımını vermiştir: "Dünya, Tanrı'nın takdiriyle gerçekten ruh ve akılla donatılmış canlı bir yaratık olarak var oldu" [75]. "Doğru bir söylem içinde ifade edilen görüşümüze göre, dünya bir bütün olarak tek bir Tanrıdır" [76]. Lawrence'a göre: "Etrüsk için her şey canlıydı; tüm evren yaşıyordu; ve insanın işi, tüm bunların arasında yaşamaktı. Dünyanın başboş dolaşan devasa canlılığından kendi içine hayat çekmek zorundaydı. Kozmos, engin bir yaratık gibi canlıydı... Bütün canlıydı ve büyük bir ruha sahipti" [77].

Smaragdine (Zümrüt) Tablosu şu ifadeyle başlar: "yukarıda olan aşağıda olan gibidir ve aşağıda olan yukarıda olan gibidir" [78]. *Tablo'nun* Arapça bir versiyonuna göre, başlangıçtaki fikir sona doğru geri gelir: "Mikrokozmosun yapısı makrokozmosun yapısına uygundur" [79].

*

Makrokozmosun yapısının bireysel insan mikrokozmosundaki yansıması, *pars per toto* (parça bütünü temsil eder) ilkesine dayanan bütüncül (*hólos*, bütün' Gr.; benzer köke dikkat edin' Lat.) bir temsildir. Bu terim bilim adamları tarafından yirminci yüzyılın ikinci yarısında yaygın olarak benimsenmiş olsa da bütüncül kavramı kadim bilgelikte bulmak mümkündür.

Profesör Julia Ching açıklıyor: "Evren, her parçanın bütünü yeniden ürettiği hiyerarşik olarak düzenlenmiş bir mekanizma olarak görülür. İnsan bu makrokozmosa titizlikle karşılık gelen bir mikrokozmostur; bedeni evrenin planını yeniden üretir. İnsan ve evren arasında, ritüelistlerin, filozofların, simyacıların ve hekimlerin tarif ettiği ama kesinlikle icat etmediği bir sistem vardır" [80].

Tompkins ve Bird'e göre "kadim bilgelik... hem insanların hem de bitkilerin bedenlerinin enerjisine ve tek tek hücrelerin tüm kozmosla ilişkisine bambaşka bir ışık tutmaktadır" [81].

Hint bilgeleri binlerce yıldır, birleştirici ilkesi Brahman olan bütüncül bir evren görüşünü benimsemişlerdir: "Gökyüzünün, yeryüzünün, atmosferin ve rüzgârın tüm yaşam soluklarıyla birlikte dokunduğu O'dur ve yalnızca O tek Ruh olarak bilinir" [82]. *Avatamsaka Sutra*, Sir Charles Eliot tarafından yeniden anlatılan İndra'nın ağı (*İndrajalam*, Sanskr.) metaforunu öne çıkarır: "İndra'nın cennetinde, incilerden oluşan bir ağ olduğu söylenir¹¹³ öylesine düzenlenmiştir ki, birine baktığınızda tüm diğerlerinin onda yansıdığını görürsünüz. Aynı şekilde dünyadaki her nesne sadece kendisi değildir, diğer tüm nesnelere içerir ve aslında başka her şeydir" [83]. Bu tam olarak bugün *hologram* dediğimiz şeydi.

Anagarika Govinda "bilinci evreni kucaklayan... aydınlanmış insan için evren onun "bedeni" olurken, fiziksel bedeninin Evrensel Zihnin bir tezahürü, içsel vizyonunun en yüksek gerçeğinin bir ifadesi ve konuşmasının ebedi hakikatin ve *mantrik gücün* bir ifadesi" [84] olduğunu göstermiştir (vurgu eklenmiştir; bölüm XV D). Ashvaghosha ise şöyle demiştir: "*Samadhi*'ye girmek¹¹⁴ saflık' (kişi) evrenin mutlak birliğinin bilincine varmasını sağlayan her şeye nüfuz eden bir içgörü elde eder" [85].

Joseph Campbell şöyle demiştir: "Evren, rahminde hem yaşamın hem de ölümün tüm dünyalarının var olduğu büyük bir anneye benzeyen canlı bir varlık olarak geniş bir kavram biçimini aldı. Ve insan bedeni de bu makrokozmosun minyatür bir kopyasıdır. Böylece, mitolojinin ve ilgili ayınların işlevinin bilinmesini sağlamak olduğu okült bir uyum bütünüyle hüküm sürer. Çinlilerin Tao fikri bu makro-mikrokozmos kavrayışın bir gelişimidir" [86]. Joseph Needham da şöyle yazmıştır: "Antik ve ortaçağda Çin fiziksel Evreni mükemmel bir şekilde sürekli bir bütündü... Tek tek nesnelere dünyadaki diğer tüm nesnelere birlikte hareket eder ve tepki verirdi... dalga benzeri veya vibrasyonlu - titreşimli bir¹¹⁵ 'son kertede' tüm seviyelerdeki ritmik değişime bağlı bir şekilde... Bireysel nesnelere böylece kendi içsel ritimleri vardı. Ve bunlar... dünyanın uyumunun genel modeline entegre edilmişti" [87]. Giuseppe Tucci, *Mandala Teorisi ve Uygulaması* adlı klasik eserinde şu çıkarımda bulunmuştur: "Evrenin tüm draması kendi içimizde tekrarlanır" [88].

Bütüncül yorum, 19. yüzyılın sonlarında zemin kazanmaya başlayan batılı "atomize" (*yani parçalı*), dağınık insan görüşünün (*bakteriyomorfik kavram*) aksine, resimdeki *izlenimci tarzla* aynı zamanda ilişkili olabilecek bütüncül doğu tip bilimine de yansımıştır.

İslami ezoterik akım da bütüncül görüşe, Varlığın her şeyi kapsayan Birliğine (*vahdet-i vücud*, Arap.) aşınaydı çünkü İbnü'l-Arabi şöyle yazmıştı: "Kozmos'un her parçası, Kozmos'un farklı yönlerinin gerçekliklerine açık olması bakımından Kozmos'un bütünlüğüdür" [89].

Kabalistler, var olan dünyaların birbiriyle ilişkili bağlantıları ve katmanları, var olan ve kesin ama anlaşılmaz yasalar tarafından yönetilen her şeyin iç içe geçmesi üzerinde durmuşlardır. Hareketin geç dönem temsilcileri (örneğin Moses Cordovero, ö. 1570) şu sözleri söylerken bütüncül görüşe borçluydular: "Senin durduğun yerde tüm dünyalar durur" [90].

Burada yine, bütünsel düşünceyi enfes güzellikteki dizelerle ifade eden büyük aydınlanmış ruh William Blake'ten alıntı yapacağız: "Bir kum tanesinde bir dünya görmek/ Ve bir kır çiçeğinde bir cennet/ Sonsuzluğu avucunda tutmak¹¹⁶ Ve bir saatin içinde sonsuzluğu" [91].

*

Holografi ilkesi 1947'de keşfedildi ancak gerçeğe dönüşmesi için lazerin ortaya çıkması gerekiyordu (1965). Bir hologramın her parçası kendi içinde bütünü görüntüsünü barındırır. İki boyutlu fotoğrafın verdiği bilgiyi ışık yoğunluğu değişimleri (*elektromanyetik dalgaların genlik değişimleri*) aracılığıyla algılarız. Holografik yaklaşımda, dalga dizileri ve faz değişimleri tarafından sağlanan ek bilgi nedeniyle algı üç boyutludur. Fotoğrafik görüntü ile karşılaştırıldığında hologram aşkın bir gerçeklik gibi görünür.

Bütüncül kavram, çok çeşitli mesleklere mensup bir grup bilim insanı tarafından benimsenmiştir: fizikçiler David Bohm ve Geoffrey Chew' beyin cerrahı ve psikiyatrist Karl H. Pribram' Nobel Ödülü sahibi (1977) Ilya Prigogin' psikolog Abraham Maslow' psikiyatrist Stanislaw Grof' biyokimyacı Rupert Sheldrake' mikrobiyolog Lynn Margulis' biyokimyacı James Lovelock' psikolog ve doğa bilimci Peter Russell' bunlardan sadece birkaçıdır.

Büyük fizikçi Erwin Schrödinger şöyle demişti: "Çokluk yalnızca görünüştedir. Bu *Upanişadların* doktrinidir. Ve sadece Upanişadların değil. Tanrı ile birliğin mistik deneyimi düzenli olarak bu görüşe götürür" [92]. Titreşim paradigmasına göre¹¹⁷ Fizikteki en son keşifler (*süper sicim teorisi*) üzerinde detaylandırılan evren, bütünsel olarak vibrasyonlardan - titreşimlerden oluşuyor olarak düşünülür. Bu durum Solomon Marcus [93] tarafından çok iyi tanımlanmıştır: "Kozmik maddeyi, elektronlar, fotonlar ve diğer benzer varlıkların tüm çeşitliliğini ortaya koyan evrensel ve belirlenmemiş bir alt tabaka olarak temsil edebiliriz. Böyle bir vizyonda vakum mevcut değildir, çünkü onun yerini bir enerji kuantumunun etkisi altında gerçekleşebilecek, neredeyse algılanmamış bir durumdaki dalgalar veya parçacıklardan oluşan bir alt tabaka alır... Süper sicim teorisi evrendeki parçacıkların ve maddelerin tüm çeşitliliğini açıklayabilir. "Titreşimli sicim" in yüksek uyarımları maddenin çeşitli biçimlerini belirler... Bu sicimler tarafından üretilen "müzik" maddenin kendisinden başkası değildir. Fizikçiler tarafından uzun süredir aranan birleştirici güç sonunda bulunmuş gibi görünüyor" [94]. Aslında işler bu kadar basit olmaktan çok uzaktır. Aslında atomlar olasılık dalgalarının örüntülerinden başka bir şey değildir; kuantum sayıları ise atomik yörüngelerindeki elektronik dalgaların titreşim örüntülerini yansıtır. Modern fizik ile doğu felsefesi arasında bir ilişki kurduğu *The Tao of Physics*'in ünlü yazarı Fritjof Capra, atom altı düzeyde "bu parçacıkların herhangi bir maddi maddeden yapılmadığını... [bunların] sürekli olarak birbirlerine dönüşen dinamik kalıplar olduğunu - sürekli bir enerji dansı olduğunu" [95] göstermektedir. Tibetli Budist rahiplere göre "her şey... dans eden ve hareketleriyle sesler üreten atomların toplamlarıdır" [96]. Bu ritmik "dansın" içinden duyularımız yalnızca belirli titreşim aralıklarını, belirli frekans bantlarını alır ve bunları beyin tarafından alınacak titreşim yapılarına dönüştürür (Pribram'ın teorisi aşağıda). Yukarıdaki bütünsel kavram örneklerine, modern fiziğin atom çekirdeğinden daha küçük ancak tüm evrenin alıcısı olan uzayın beşinci boyutu hakkındaki teorisini de eklemeliyiz. Öte yandan Kabalistik *Sepher Yetzirah* dünyamızın beş boyutu olduğunu göstermiştir: üç uzamsal, bir zamansal ve bir de ruhani boyut. 1960'ların sonuna doğru Geoffrey F. Chew, evrenin birbiriyle ilişkili olaylardan oluşan dinamik bir ağ olarak görüldüğü *bootstrap* (bağlantı, ilişki) hipotezini ortaya atmıştır. Bilim adamı şöyle demektedir: "Mantıksal uç noktasına taşınan 'bootstrap varsayımı', doğanın diğer tüm yönleriyle birlikte 'bilincin varlığının' bütünü kendi içinde tutarlılığı için gerekli olduğunu ima eder" [97]. Dolayısıyla bilinç ve madde aynı *ontosun* uyumlu yönlerinden başka bir şey değildir.¹¹⁸ dinamik bütünlüğün bir parçasıdır; dolayısıyla bilinç evrenin temel bir parçası olarak kabul edilir. Bu, bilince atıfta bulunmadan tam tutarlı bir şekilde formüle edilemeyen kuantum teorisinin yasalarının bir sonucudur. Modern fizik, evreni gözlemciden ayrılamayan dinamik bir bütün olarak

tanımlamıştır. Kuantum teorisi, rölativistik teori ve özellikle de kuantum-relativistik modellerle ilgili olarak doğu mistiklerinin kavramına benzerlik açıkça ortaya çıkmaktadır.

Bir zamanlar Einstein'ın öğrencilerinden biri olan ve Niels Bohr ve Werner Heisenberg tarafından yönetilen *Kopenhag Okulu'nun* başlıca muhaliflerinden biri olan İngiliz fizikçi David Bohm, Fritjof Capra'yı büyük ölçüde etkileyen eşanlamlılık teorisini ve holografik modeli (holomovement) yarattı.

Bohm'un görüşüne göre holomovement, evrenin tüm formlarının kendisinden aktığı dinamik bir olgudur: madde, uzay ve zamanın yanı sıra bilinç [98]. Evrenin yapıları kendi kendini örgütlenme dinamiklerine, yani kozmik Ruh'a tabidir. Zihin ve maddeyi ne madde ne de bilinç olan daha yüksek bir gerçekliğin karşılıklı olarak birbirine bağlı ve birbiriyle ilişkili izdüşümleri olarak görür. Chew'in bootstrap hipotezinde olduğu gibi ona göre de bilinç, evrenin gelecekteki bir fiziksel fenomen teorisi tarafından dikkate alınması gereken temel bir yönüdür. Evrenin yapıları kendi kendini örgütlenme dinamiklerine, yani Kozmik Ruh'a tabidir. İnsanın elinde, bir noktada nasıl kullanılacağını unuttuğu eşesli bir sistem vardı. Bu sistem, holografik kod çözme yoluyla aşkın erişimi, "doğrudan" bilgiyi algılayabilir. Böylece, "intertuned" hologramlara sahip kişiler arasında doğrudan bir iletişim mümkün olabilir. David Bohm tarafından açıklanan bu olgunun - Yoga halindeki kişilerde, kolektif bilinçle bağlantıları yoluyla (aşağıya ve bölüm X'e bakınız)- belirli negatif varlıklar tarafından belirlenen telepati olgularıyla (ele geçirilme vakaları- XXII D) kesinlikle hiçbir ortak yanı olmadığı vurgulanmalıdır. Eğer Chew her bir atom-altı parçacığın diğer tüm parçacıkları içerdiğini ve hiçbirinin diğerlerinden "daha temel" olmadığını düşünseydi, Bohm'un görüşüne göre tüm gerçeklik gerçekliğin her bir parçacığında "sarılmıştır" [99].

Beyin cerrahı ve psikolog Karl Pribram, Bohm'un fikirlerini daha da ileri götürerek beyin yapılarının homonimik teorisini geliştirmiştir. Pribram, vibrasyonların - titreşimlerin duyuşsal algısının ve titreşim alanının beyin düzeyinde hologramlar olarak düzenlenmesinin belirleyici rolü üzerinde durdu. Bütünün görme belleğinin, tıpkı hologramın parçalarının her birinde bulunması gibi, serebral maddenin her bir parçasında kodlandığı deneysel olarak gösterilmiştir [98]. Bu koşullar altında dünya, uzay ve zaman boyutlarını edinen ama iç gerçeklikle ilişkisi fotoğrafın hologramla ilişkisi kadar kusurlu olan dışarıdan bir yansıma olarak düşünülebilir. Pribram, eşanlamlı bir şekilde işleyen bir beyin olmaksızın, dünyayı yalnızca vibrasyonlar olarak algılamamız gerektiğini, tüm bunların şekillerden, seslerden, renklerden, uzay ve zamandan yoksun olduğunu göstermiştir. Örnek olarak görme, ışık dalgalarının beyin nöronlarının ritmik titreşimlerine dönüşmesinden başka bir şey değildir ve benzer bir durum akustik dalgalar için de geçerlidir. Koku bile belirli koku-kozmolojik frekanslara bağlı gibi görünmektedir [100]. Tüm bunlar, duyu organları tarafından sinirsel uyarılar olarak iletilen frekansların beyin tarafından yorumlanmasından kaynaklanır. Bu illüzyon dünyası Hinduizm'in *Maya'sından* (illüzyon' Sanskr.) başka bir şey değildir. Buddha şöyle derdi: "Geçmiş' gelecek' fiziksel mekan'... ve bireyler isimlerden' düşünce biçimlerinden' yaygın kullanım sözcüklerinden' yalnızca yüzeysel gerçekliklerden başka bir şey değildir" [101].

Pribram'ın fikrini daha da ileri götürerek, her beynin Büyük Hologramın bir parçası olduğunu ve belirli koşullar altında Evrensel Bilgisayar Sisteminde depolanan bilgilere erişebileceğini söyleyebiliriz.

Bohm ve Pribram tarafından ulaşılan sonuçlar, Kundalini'nin uyanışından sonra "insan mikrokozmosmik bilgisayarının kozmik programa bağlandığını ve bilginin sinir sistemimizde vibrasyonlar - titreşimler olarak dolaşmaya başladığını gösteren Shri Mataji Nirmala Devi tarafından kurulan Sahaja Yoga (bölüm X) uygulaması yoluyla elde edilen kolektif ve evrensel bilinçle bağlantının deneysel kanıtlarıyla doğrulanmıştır. Her insanın mizacı' sağlığı' karakter yapısı ve hatta kaderi aslında ruhsal aracı ile kozmik arketip arasındaki ilişkinin türüne bağlıdır" [102].

Kanadalı fizikçi Richard Maurice Bucke' Walt Whitman'ın arkadaşı' 1872'de öylesine güçlü bir mistik aydınlanma yaşadı ki Kozmik Bilinçten bahsetti ve bu deneyimi kaydedip analiz ettiği kitabına başlık olarak bunu seçti [103].

Maddenin Zekası kitabının yazarı Dr. Dumitru Constantin-Dulcan, sırasıyla Virata'yı ve insan süptil bedenini tanıdığımız bir "kozmosmik enformasyon modeli" ve bir "bireysel enerji modeli" tanımlamıştır. Tüm canlı dünyayı karakterize eden "temel enerji modeli" [104] böylece Kundalini enerjisine karşılık gelecektir. Yazar kendi kendine sordu: "Binlerce yıl önce zaten bilinen bir şeyi anlamak bizim için bu kadar zor mu?" [105]. "Kozmik boyutta bir "görünmez beyne" benzetilebilecek" *evrensel bir bilgi alanı* tanımladı. "Tüm canlı

dünyanın bu bilgi alanının bilgi ve eylem gücüyle bağlantısı, tüm evrenin tutarlı işleyişine, tüm sistemlerin uyumuna, rezonansına ve karşılıklı bağımlılığına daha fazla açıklama sağlayabilir". Yazar böylece canlıların evrensel bilgi alanına bağlı olma olasılığını kabul etmektedir [106]. Bilim tarafından kabul edilen bu tür bağlantılara örnek olarak biyoritmler, ay döngülerinin fizyoloji üzerindeki etkisi, güneş aktivitesi zirvelerinin hastalık üzerindeki etkisi veya organizmaların meteorolojik duyarlılığı verilebilir.

Bununla birlikte, bilim tarafından tanınmayan ve din tarafından reddedilen (bölüm XV C) astroloji, gezegenimizin sakinleri arasında popülerliğe sahiptir. Bjørnstad ve Johnson'a göre ABD'de 70 milyon, Batı Almanya'da ise 40 milyon kişi astrolojiyle yakından ilgilenmektedir [107]. Bize göre *astrolojinin mesajı, insanın büyük evrensel ahenge entegre edilmesi gerekliliği* olarak yorumlanmalıdır. Tompkins ve Bird, birçok bilim insanının "insanı, yeryüzündeki ve evrendeki yaşamın iç içe geçmiş, ayrılmaz bir parçası olarak gördüğünü göstermiştir. Biyoplazmatik bedeni aracılığıyla kozmosla bağlantılı olduğunu savunurlar... Evrende ve çevrede bir değişiklik olursa... insan bedeninin yaşamsal enerjisinde bir rezonans oluşur ve bu da fiziksel bedeni etkiler" [108].

Büyük psikolog Carl Gustav Jung, yirminci yüzyılın ilk yarısı gibi erken bir tarihte, ruhu bir tür "süptil beden" olarak gören kavramını küçümseyen meslektaşlarına rağmen, simyacıları ve filozofları örnek alarak şöyle demiştir "Hastalarım her zaman bu tür açık ama yenilmez saçmalıkları henüz anlamadıkları bir gücün ve anlamın tezahürü olarak kabul etmelerini tavsiye ederim" [109]. Şöyle yazmıştır: "Kolektif bir psikik alt tabakanın varlığını varsaymak zorundayız. Ben buna *kolektif bilinçdışı* adını verdim" [110]. Dumitru Constantin-Dulcan, Jung ve Pauli'nin *Unus Mundus*'un kolektif bilinçdışına yansıyan arketiplerin engramlarını içeren zamansal ve nedensel olmayan bir dünya olarak tasarlandığı eşzamanlılık teorisinden yola çıkarak, psişenin arketipsel dünyadan kaynaklanan enerjinin algılanabilecek zaman-mekân frekanslarına aktarımını gerçekleştireceğine inanıyordu [111] (aşağıya bakınız). Jung devam ediyor: "Psişenin daha derin "katmanları" daha uzağa çekildikçe bireysel benzersizliklerini kaybederler... "Daha aşağıya", yani özerk işlevsel sistemlere yaklaştıkça, evrenselleşene kadar giderek daha kolektif hale gelirler" [112]. Otonom (parasempatik) sinir sistemine "aşağıdan" nüfuz eden süptil enerjinin ne kadar şaşırtıcı bir tanımı! Bu konu embriyonik yaşamla ilgili olarak daha da geliştirilecektir. Büyük psikolog, Kundalini uyanışı aracılığıyla otonom sinir sisteminin potansiyellerini kullanarak - aksi takdirde erişilemez olan- Yoga (*bir olma, birleşme*) konumundaki kişinin kolektif bilinciyle olan bağlantısını ne kadar güzel formüle ediyor! Goethe bu bağlantının, benliğini insanlığın benliğine ya da daha doğrusu Benliğine kadar genişletmek isteyen Faust'un hedeflediği "yüce varoluşu" temsil ettiğini düşünüyordu [113].

Solomon Marcus [114] yukarıdakileri desteklemek için daha fazla kanıt getirmiştir: "J.C. Eccles, beyin ötesinde, kritik nöral faaliyetleri (*ve ayrıca nöron gruplarının faaliyetlerindeki şiddetli geçişleri*) kontrol ederek ve kullanarak gerçek bir insan zekası uygulandığını düşünmüştür" [115]. Kuantum mekaniğinin son kavramlarının analizi, "lokalize indirgemenin, beyin parçacıklarının etkileşime girdiği tüm parçacıkların dalga paketlerinde ilişkili bir indirgeme anlamına geldiği sonucuna yol açmıştır. Başka bir deyişle, yerleştirilmiş bir indirgemenin uzak evren bölgelerine ilişkin indirgemelere doğru bir gelişme olabilir. Böylece evrendeki uzak varlıkların görünüşte daha büyük bir bütünün parçaları olarak hareket edebildiğini iddia eden J.S. Bell'in teoremine [116] geliyoruz [117]. "Dolayısıyla indirgeme süreci insan kararına yerel ya da kozmik olmayan bir unsur katar. İnsan artık pasif bir gözlemci değil, aktif bir katılımcıdır... kişisel ve kozmik unsurların (*matematiksel olarak belirlenmiş*) bir kombinasyonudur" [114].

Lakhovsky "her canlının radyasyon yaydığını" göstererek hastalığın hücre salınımlardaki bir dengesizlik meselesi olduğunu, sağlıklı hücreler ile bakteri veya virüs gibi patojenler arasındaki mücadelenin bir "radyasyon savaşı" olduğunu savunmuştur... Lakhovsky hastalıklı bir hücrenin sağlığına kavuşması için uygun frekanstaki bir radyasyonla tedavi edilmesi gerektiğini düşünmüştür... Bu nedenle enerjinin kozmik radyasyondan dışarıdan türetildiği sonucuna varmıştır... Lakhovsky'ye göre eter¹¹⁹ tüm maddenin olumsuzlanması değil, tüm kozmik ışınların evrensel pleksusu olan radyasyon güçlerinin bir senteziydi. Her yerde bulunan ve her şeyi kapsayan bir ortamdı... 1927 yılının mart ayında Lakhovsky, Fransız Akademisine sunulan '*Astral Dalgaların Canlı Hücrelerin Salınımları Üzerindeki Etkisi*' başlıklı bir tebliğ yazdı" [118]. "Simoneton, Bovis ve Lakhovsky ile aynı doğrultuda, eğer insan sinir hücreleri dalga boylarını alabiliyorsa, aynı zamanda verici olmaları gerektiğini düşündü: göndericiler ve alıcılar bir iletiyi alabilmek için birbirleriyle rezonans titreşimine girebilmelidir. Lakhovsky sistemi iyi ayarlanmış iki piyanoya benzetmiştir: birine bir nota vurulduğunda diğerinde de aynı notanın titreşmesine neden olacaktır" [119]. Stanford Üniversitesi Malzeme Bilimi Bölümü Başkanı William A. Tiller da "insanlar gibi canlıların, parçaları

vücudun çeşitli organları ve sistemleriyle ilişkili olan çok karmaşık bir dalga spektrumu yaydığını" tespit etmiştir. Şöyle yazarken çakralara atıfta bulunmuştur: "Bu yedi endokrin merkezi, kutsal merkezlerimiz olarak adlandırılmıştır ve bunlar aracılığıyla o merkezle ilişkili bir kalitede (frekansta) bilgi yayarız" [120]. Toronto Üniversitesi'nden Profesör Harold Saxton Burr biyolojik yapıların bir "enerji matrisi" olduğunu kabul etmiştir [121]. Annick de Souza şöyle açıklamıştır: "Gerçeklik sonsuz bir dalga uzunluğu aralığında işler; bunların sadece küçük bir kısmı duyularımıza doğrudan etki eder; ancak "Ağacı boyunca yükselen" İnsanın duyuları¹²⁰ giderek daha geniş Gerçeklik alanlarına açılmaktadır" [122]. Bölüm XI E'de yukarıdakilerin önemini geniş bir şekilde açıklayacağız.

Modern bilimin bu cesur kavramları, Sırp asıllı Amerikalı mucit ve dahi Nikola Tesla'nın (ö. 1943) ölümünden önce yaptığı davete cevap veriyor gibi görünmektedir: "Bilim, fiziksel olmayan olguları incelemeye başladığı gün, on yıl içinde, var olduğu önceki tüm yüzyıllardan daha fazla ilerleme kaydedecektir" [123].

A. Daniélou, Hindistan dışındaki dinlere, felsefeler ve bilimlere atıfta bulunurken şunları yazmıştır: "Hıristiyan dünyasının (*İslam dünyasından bahsetmiyorum bile*) mitlerin ve ritüellerin kökeni ve önemi hakkındaki inanılmaz cehaleti ve ayrıca teolojik ve felsefi kavramların ezeli, neredeyse çocuksu karakteri beni derinden şaşırttı. Sadece matematik, sibernetik, biyoloji, atom fiziği gibi en ileri bilim alanlarında Hint bilimine çok yakın kavramlarla karşılaştım. Her şeyi icat etmiş olmakla övünen bu dünyada, orijinal hiçbir şey görmedim, sadece eski bir bilginin kötü yorumlanmış parçalarını gördüm ve tüm geleneksel toplumlar tarafından yasaklanan bazı yaşam tarzlarının çılgınca kullanımı ve sadece insani yıkıma yol açabilecek entelektüel ve ahlaki zorbalık karşısında şok oldum" [124].

Mircea Eliade ise şöyle demiştir: "Günümüzün en büyük matematikçilerinin ve astronomlarının, tamamen dinsizleştirilmiş bir toplumda yetişmiş insanların, belirli dini felsefelerle çok yakın bilimsel, hatta felsefi sonuçlara ulaştıklarını görmek çarpıcı bir şeydir. Fizikçilerin ve teorik fizik uzmanlarının Tanrı'nın yer aldığı bir evreni yeniden inşa ettiklerini görmek çarpıcıdır" [125]. Bu tam da Capra'nın fark ettiği şeydir: "Modern fizik bizi tüm çağların ve geleneklerin mistiklerinin görüşlerine çok benzeyen bir dünya görüşüne götürür... Modern fizikle paralellikler sadece Hinduizm'in *Vedalarında*' *I Ching*'de veya Budist *sutralarında*' değil, aynı zamanda Herakleitos'un fragmanlarında' İbnü'l Arabî'nin Sufizmde de görülür" [126].

Aslında bilim, Tanrı'nın varlığını kabul eder. İlk olarak *Optik* kitabında yazan Isaac Newton'dan bahsedebiliriz: "Fenomenlerden, cisimsiz, canlı, zeki, her yerde hazır ve nazır, sonsuz Uzayda, Duyularında olduğu gibi, şeylerin kendilerini yakından gören, onları tam olarak algılayan ve onları bütünüyle kavrayan bir Varlık olduğu ortaya çıkmıyor mu?" [127]. Paul's dekanı olan arkadaşı Richard Bentley'e yazdığı bir mektupta Sir Isaac şunları eklemiştir: "Bu Sistemin yapısını akıllı bir Etkene atfetmeye zorlanıyorum" [128].

Philosophiae Naturalia Principia Mathematica adlı eserinde Newton şöyle demiştir: "Güneş, gezegenler ve kuyruklu yıldızlardan oluşan bu en güzel sistem ancak akıllı ve güçlü bir Varlığın öğütleri ve hakimiyetiyle ortaya çıkabilir... O ezeli ve ebedidir, her şeye gücü yeter ve her şeyi bilir; yani süresi ezelden ebede uzanır; önsezisi sonsuzdan sonsuza uzanır; her şeyi yönetir ve yapılan ya da yapılabilecek her şeyi bilir" [129].

Paracelsus¹²¹ onaylamıştır: "Gök ve yer arasında, bir yandan güneşin, yıldızların ve gezegenlerin bitkilerin, hayvanların ve insanların yaşamı ve bunlardan elde edilen ilaçlar üzerindeki gerçek veya varsayılan etkisinde, diğer yandan da makrokozmos ve mikrokozmos kavramlarının ortaya çıktığı yapıların tekrarında yansıyan bir birlik vardır". İngiliz fizikçi ve astronom Sir James Jeans (1877-1946) bir keresinde şöyle demiştir: "Evren büyük bir makineden çok büyük bir düşünce gibi görünmeye başlar" [130]. Einstein da benzer bir görüşe sahipti: "Bilimle ciddi bir şekilde uğraşan herkes, Evrenin Yasalarında bir Ruhun tezahür ettiğine ikna olur - insanınkinden çok daha üstün ve mütevazı güçlerimizle karşısında kendimizi alçakgönüllü hissetmemiz gereken bir Ruh" [131]. Tompkins ve Bird de benzer bir sonuca varmışlardır: "Evrende kendisi de zeki olan ve cevaplar sağlayan genel bir güç vardır". Daha sonra şöyle açıklıyorlar: "Daniels bu gücün elektromanyetik spektrumla bağlantılı olması gerekmeyen bir frekans spektrumu aracılığıyla işlediğini ve insanların zihinsel olarak onunla etkileşime girebileceğini teorize etmektedir" [132]. Birçok bilim insanı, aşağıda gösterileceği üzere (bölüm XI E), çakralar ile her birine özgü frekans arasında bir ilişki olması gerektiğini varsayarak bu kavramı benimsemiştir.

Fritjof Capra, bütüncül yaklaşımı temel alarak insanoğlu hakkında aşağıdaki akıl yürütmeyi yapmıştır: "Dolayısıyla onların zekası, bütünü de zeki olduğu anlamına gelir. İnsanlar kozmik zekânın canlı kanıtı olarak görülür; evren, bilinçli bir şekilde kendisinin farkına vardığı formlar üretme yeteneğini bizde tekrar

tekrar yineler" [133]. Aynı yön *antropik ilkeyi* (bölüm XIX B) ortaya koyan çalışmalar tarafından da benimsenmiştir; buna göre evrenin fiziksel özellikleri tam da insanın ortaya çıkması için gerekli olanlardır ve bu *da nihai bir amacın* varlığından kaynaklanmaktadır [134]. Bu konuda Shri Mataji şunları söylemiştir: "Sadece bu Toprak Ana'nın varlığı bile tüm Kozmos'un var olmasını ve bir anlam ifade etmesini sağlamaktadır" [135]. Albert Einstein şöyle derdi: "Tanrı, dünya ile zar atmaz" [136]. Antropik ilkenin *Kutsal Kitap*'tan bu yana, ilk olarak Yaratılış'ta, birbirine zıt olmasına rağmen birbirini tamamlayan iki cümleyle ifade edildiğini fark etmek ilginçtir: insan bu dünya için yaratılmıştır (1:26) ve dünya insan için yaratılmıştır (2:5). Daha sonra, nihai amaç fikri peygamberlik kitaplarında tekrar ortaya çıkmıştır: "Çünkü RAB şöyle diyor: 'Gökleri yaratan', 'Yeryüzünü kuran ve onu yapan', 'Onu kuran' - onu boş yere yaratmadı, Yaşanacak duruma getirdi" (Yeşaya 45:18). Ayrıca, *Kur'an'da* Allah şöyle buyurmuştur: "Biz gökleri, yeri ve ikisi arasındakileri boş yere yaratmadık; kafirlerin düşüncesi işte böyledir" (38.26). *Princeton Gnosis* (1969) olarak bilinen modern bilimsel hareketin takipçileri ise şöyle demiştir: "Dünya, her şeyin matrisi olan dünya bilgisini kuşatan Kozmik Bilinç olan Ruh tarafından yaratılmıştır" [137]. Amaury de Riencourt, Doğu mistisizmi ve bilime adanmış kitabında din-bilim ilişkisinin kapsamlı bir analizini yapmıştır. "Küçülen bir dünyada, çoğu zaman birbiriyle çelişen çok sayıda farklı dinin varlığı, ruhani inancın karmaşasına ve gerilemesine katkıda bulunmuştur. Bilimin en büyük avantajı *tek* olmasıdır. Dünyanın her yerinde aynı dili konuşur... Kurumsallaşmış dinlerde durum böyle değildir: her birinin kendi sembolizmi ve metaforik dili vardır ve bu dil genellikle inisiye olmayanlar için son derece anlaşılabilir. Bu nedenle sorun, *tüm* dinlerin sert çekirdeğine nüfuz etmeye çalışmak, hepsinin ortak olarak sahip olduğu bir hakikat çekirdeği içerip içermediklerini keşfetmektir - ki bu da dünyanın dini görüşü olarak adlandırılabilir ve hiçbir koşul altında Evrenin bilimsel resmiyle çatışmaz. Dünyanın dört bir yanına dağılmış çok sayıda inanç ve Kilise, çağdaş fiziki karakterize eden metafizik alçakgönüllülükten kayda değer bir şekilde yoksun olarak, ruhani hakikatin neredeyse tekelinde olduğunu iddia etmektedir. Her ne olursa olsun, düşünceli herhangi bir insanın bu tür iddiaları kabul etmesinin zor olduğu açıktır... Ruhani bir yol - tüm dinlerin ortak noktası budur - bir yaşam biçimi... Bir Hıristiyan yalnızca Mesih'in Tanrısallığına inanan kişi değildir; bir Hıristiyan'ın tüm yaşamını 'elinden geldiğince' yaşayan kişidir. Teolojik bir doktrine sadece entelektüel bağlılık yeterli değildir... Genellikle insanüstü ya da insan ötesi yaşamlar sürüyormuş gibi görünen ve "yolu" biliyormuş gibi görünen büyük azizlerin ve mistiklerin yoluna öncülük etmek, çünkü onlar bu yolu kat etmiş ve kutsal bir hedefe ulaşmışlardır - Aziz Yuhanna'nın İncili'ne göre İsa'nın öğütüne kulak veren bir Hıristiyan: "Ben yolum..." ya da "Sekiz Katlı Asil Yol" u izleyen Budist¹²² ya da Tao'da (farklı şekillerde) her Çinlinin hayatta izlemesi gereken yolu gören Taoist ve Konfüçyüsçü" ya da hatta *Mahabharata* destanında okuyan Hindu: "Büyük yol (*mahapantha*) zordur ve onu sonuna kadar gidenler azdır" [138]. Bu "yol" mistiğin yoludur ve varış noktası gizemlidir, tarif edilemezdir, kelimenin tam anlamıyla sözel tanımın ötesindedir, hiçbir dilde ifade edilemez, ancak... metaforlarla ima edilebilir... Bu *tüm* dinlerin sert çekirdeğidir, çünkü temelde tek bir yol ve tek bir nihai varış noktası, tek bir temel deneyim vardır, her ne kadar çeşitli dinlerde farklı şekilde tasarlanmış ve ifade edilmiş olsa da¹²³. Yetenekli mistikler bu deneyimi, kutsal yolda onları takip etmeye çalışan daha az donanımlı meslekten olmayan kişilerin yararına tanımlamaya çalışırlar. Temelde mistik deneyim tektir ve genellikle geleneklerin ve eğitimin mistiğe bahşettiği ince kültürel kaplamayı kırar... Çok az sayıda önde gelen fizikçi mistik eğilime sahiptir' ancak birçoğu bir bütün olarak din sorunu hakkında endişelidir ve muhtemelen Einstein'ın şu sözlerine katılırlar: "Deneyimleyebileceğimiz en güzel ve en derin duygu, mistik olanın hissidir. Tüm gerçek sanat ve bilimin kaynağıdır. Bu duyguya yabancı olan kişi, 'artık merak edemeyen ve huşu içinde duramayan kişi' ölü gibidir. Bizim için nüfuz edilemez olanın gerçekten var olduğunu bilmek' donuk yetilerimizin yalnızca en ezeli biçimleriyle kavrayabildiği en yüksek bilgelik ve en parlak güzellik olarak kendini göstermek - bu bilgi' bu duygu gerçek dindarlığın merkezindedir [136]" [139]. Son olarak: John Freeman'ın ünlü *Face to Face* röportajında (BBC tarafından 1959'da yayınlanmıştır) Tanrı'ya inanıp inanmadığı sorulduğunda Jung şu cevabı vermiştir: "İnanmak zorunda değilim. Ben *biliyorum!*" [140].

*

Bireysel düzeyde, her şeyi kapsayan vibrasyonlar - titreşimler Kundalini olarak bilinen ve her canlı varlıkta bulunan ve zeki bir şekilde işleyen maternal enerji olarak tezahür eder.

Shri Mataji Nirmala Devi, erken dönem Hint bilgisinden [141] yola çıkarak, insan embriyosu iki ila üç aylık olduğunda bingıldak kemiği bölgesinden (*taluv* Sanskr.) bir vibrasyon enerjisi kaleminin (Paramchaitanya) geçtiğini açıklamıştır [142]. Daha sonra beyin davranışı, bir ışık demeti üzerinde çalışarak onu dört ışına bölen

bir prizmanın davranışını çağırıştırır. Bunlardan biri parasempatik sinir sistemine nüfuz eder ve omurganın ucuna yakın sakrum kemiğine artık enerji (Kundalini) olarak yerleştirilirken' diğerleri sol sempatik sinir sistemine, sağ sempatik sinir sistemine ve merkezi sinir sistemine yönlendirilir. Orta - Merkezi kanala giren ışın geride son derece hassas bir çizgi bırakır¹²⁴ omurga iliğinin içine kazılmıştır (Platon tarafından bahsedilen *kesik kanal*; aşağıya bakınız).

"Gerçek ışık, 'dünyaya gelerek' her insanı aydınlatan ışıktı" (Yuhanna 1:9). Şimdi bu ışığın Shri Mataji tarafından açıklandığı gibi vibrasyon enerjisinin kaleminden başka bir şey olmadığını anlayabiliriz. "O daha annesinin rahmindeyken Kutsal Ruh'la dolacaktır" (Luka 1:15). Aslında Kundalini'nin yolu İncil'deki *Kutsallık Yolu*'ndan başka bir şey değildir: "Orada bir otoyol ve bir yol olacak' ve ona kutsallık yolu denecek: kirlili olanlar oradan geçmeyecek' ama o yol sizin için olacak. Bu yoldan gidenler... yanılmayacak... Kurtarılmışlar [orada] yürüyecek" (Yeşaya 35:8-9).

Yaratılış'ta "bahçeyi sulamak için Aden'den bir ırmak çıktı; ve oradan ayrıldı' ve dört ana akarsu oldu" (2:10) diye yazar. Sahasrara'nın sembolik olarak göklerin krallığı veya cennet olarak adlandırıldığını gördük. İslam geleneğine göre Muhammed şöyle demiştir: "Bana *Sidret-ül Münteha* gösterildi¹²⁵... Onun kökünden dört nehir doğdu; ikisi açık, ikisi gizli idi. Cebrail'e bu nehirleri sordum ve şöyle dedi: "Gizli olan iki nehir cennette, açık olanlar ise Nil ve Fırat'tır." [67]. Gizli nehirler (*nadi*' Sanskr.) yan kanalları belirtir ve Cebrail'den bahsedilmesi bu hipotezi güçlendirir çünkü bu nadi'lerden birini kontrol eden odur. İnsan bedeninde dört ışıktan ikisi *görünür* yerlere gider: baş ve omurilik (her ikisi de Cennet'in parçaları olarak, yani devamı olarak ilikle birlikte beyin¹²⁶) ve ikisi sağ ve sol sempatik sinir sistemlerinin *gizli* yerlerine gider. Nil ve Fırat nehirleri Muhammed'in göğe yükseldiği Kudüs'ü kuşatır.

(Sözlükte "Arabistan kirazı denilen hoş gölgeli nebk ağacı" anlamındaki *sidre* ile (*Kāmus Tercümesi*, II, 385) *müntehâ* kelimesinden oluşan *sidretü'l-müntehâ* terkibi "son noktada bulunan *sidre*" demektir. Terim olarak "Hz. Peygamber'in Mi'rac gecesi yanında ilâhî sırlara mazhar olduğu ağaç veya makam" diye açıklanabilir. Kur'an'da bir yerde *sidretü'l-müntehâ* (en-Necm 53/14), bir yerde yalnız *sidre* (en-Necm 53/16) şeklinde geçer. *Sidr* iki âyette de (Sebe' 34/16; el-Vâkıa 56/28) "ağaç" mânasına gelmektedir. Çeşitli hadis rivayetlerinde yapraklarının yıkanmada kullanılması sebebiyle *sidr*, ayrıca âyetteki konumu itibariyle *sidretü'l-müntehâ* yer alır. *Sidretü'l-müntehâ*, yükselişteki son durakta bulunan ve cennetin girişindeki ağaç olarak tanımlanmıştır. Bazı hadislerde genişliğinin 70 arşın olduğu bildirilmiştir. Kur'ani deyimlerden *Sidretü'l-müntehâ* Miraç anlatılarında yaratılanların ulaşabileceği en son noktadır. 7. kat gökte, Allah'a yaklaşımda varlıkların ulaşabileceği son sınır olarak kabul edilir.)

Mistik yükseliş, onu göksel Kudüs'e dönüştürmüştür. Cennet'in dört nehri, Cennet'in merkezi ve en yüksek kısmı olan Firdevs'in üzerinde bulunan Allah'ın Arş'ından (yukarıya bakınız) fışkırır. Sahasrara da bir zirvedir ve başın tepesine yerleştirilmiştir. Jean Delumeau, Cennet'i dünyanın en yüksek yeri olan soyut bir dağın zirvesine ya da aşılması mümkün olmayan bir okyanusun ötesine yerleştiren geleneklerin, büyük nehirlerin görünmeyen kökenini çağırıştırdığı sonucuna varır [144]. Sahasrara'nın kutsal coğrafyada bu süptil merkezin karasal tekkesi olan Himalayalarla ilişkili olması sadece bir tesadüf değildir (bölüm IV). *Aşılamayan okyanusa* gelince, bunun *Boşluk* – *Void* olması gerektiği açıktır (bölüm II' V). Her ikisiyle de başa çıkmanın zorluğu tam olarak vurgulanır. *Büyük nehirlerin görünür olmayan* kökeni enerji kanallarının süptil doğasını ortaya koyar.

"RAB'bin evinin dağı dağların tepesinde kurulacak... Gelin, RAB'bin dağına, Yakup'un Tanrısı'nın evine çıkalım; O'nun yollarında yürüyelim.¹²⁷" (Yeşaya 2:2'3). "Onları bile kutsal dağıma getireceğim ve onları sevindireceğim.¹²⁸ evimde" (56:7; krş. 65:25). "Yahova, senin çadırında kim konaklayacak? Kutsallığının tepesinde kim oturacak?" (Mezmurlar 15:1). "Tanrımız'ın kenti' kutsallığının tepesinde" (48:1). "Bir dağın tepesinde bulunan bir kent gizlenemez" (Matta 5:14). "Beni Ruh'la alıp götürdü, büyük ve yüksek bir dağa yerleştirdi" (Vahiy 21:10). Mesih de Sahasrara'ya atıfta bulunarak şöyle demiştir: "Tanrı'nın Egemenliği gözlemlenmez; ne de şöyle derler: 'İşte burada' ya da 'İşte orada' demeyecekler; çünkü Tanrı'nın Egemenliği sizin tam ortanızdadır" (Luka 17:20-21). "Tanrı'nın Egemenliği içinizedir... [Kim kendini] bilirse, onu bulacaktır [ve siz] kendinizi bildiğinizde, Baba'nın [oğulları] olduğunuzu anlayacaksınız. [Ama kendinizi bilmezseniz, [yoksulluk] içinizedir ve yoksulluk içinizedir]" ya da başka bir varyantta eklendiği gibi: "... [cennetin krallığında] olduğunuzu bileceksiniz. Ve siz (Tanrı'nın) kentisiniz" [145]. İsa insanlardan Krallığı ne gökte ne de denizde aramalarını istemiştir. "Aksine, 'Krallık sizin içinizedir' ve sizin dışınızdadır. Kendinizi tanımaya başladığınızda' o zaman tanınacaksınız' ve yaşayan Baba'nın oğullarının sizler olduğunu anlayacaksınız" [146].

Aden nehirlerinin yakınındaki değerli metaller ve taşlar (Yaratılış 2:11'12), Hint geleneğine göre belirli mücevherlerle (bölüm XV A) ilişkilendirilen çakraların niteliklerini sembolize eder.

Kadim Çin bilgeliği Kundalini'nin (*Tao* ile eş tutulur) embriyonun kafasına nüfuz edişini sentetik bir şekilde tasvir eder: "Bu varlık kafadan doğar. Bu Tao'dur" [147]. Çin simyasının bir tesadüfı olmaktan çok uzaktır.¹²⁹ *embriyoya* sıklıkla şu sözcüklerle atıfta bulunur: *gebelik' embriyo solunumu* (*t'ai si*, Chin.)' sonuncusu ezeli (embriyo) duruma ulaşmak, yani ikinci doğumu, Aydınlanmayı elde etmek için tavsiye edilir (bkz. bölüm XXV). Aslında, Profesör Julia Ching'in gösterdiği gibi, "içsel' simya teknikleri Tang ve Sung dönemlerinde geliştirilen Taocu yoga ve meditasyonla ilişkili yöntemlerdir" [148]. Akupunktur, psişik enerjinin bir kısmının "doğuştan geldiğini (*gebe kalma sırasında fetüs tarafından alındığını*)" ve *atalara ait enerjinin* (bkz. *üstte*) "doğum sırasında alındığını ve her ayrı türe ve bireye özgü kalıtsal enerji potansiyelini temsil ettiğini" kabul eder [149].

Gnostikler de (bölüm XX C4) Kundalini enerjisi hakkında bilgi sahibiydiler. Hippolytus şöyle yazmıştır: "Simon'a (Magus) göre, bu nedenle, her birinin içinde gizli bir durumda kutsanmış ve bozulmaz olan bir şey vardır - (yani) potansiyel olarak, gerçekte değil... Bu, der, bir güçtür¹³⁰, yukarıda bölünmüştür¹³¹ (ve) aşağıda¹³² kendini üreten, kendini büyüten, kendini arayan, kendini bulan, kendi kendisinin annesi, kendi kendisinin babası olan... bir birim, tüm varoluş çemberinin kökü olan" [150]. Simon daha da ileri giderek, her insanda "evrenin kökü olduğunu onayladığı sınırsız bir gücün bulunduğunu" kabul eder [151]. Gnostik bir yazıda Kundalini'nin cenine inişinden, ruhun rahme nüfuz etmesi ve kırk otuz gün sonra (yani on hafta veya yaklaşık iki buçuk ay) onların mühürleriyle işaretlenmiş yeni bedende kapandığında Archonların hizmetkârları tarafından dağıtılması olarak bahsedilir [152].

Zohar'da "Cennet'ten çıkan dört katlı ışın, Alt Nokta'da¹³³ Göksel Nokta'nın karşısında parlar. Bu nokta aydınlatılır ve kendisi de Eden'e, ışık kaynağına dönüşür" [153]. Haham Simeon aynı kitapta "Kralın mistik Başından çıkan Yasa "dan söz eder [154]. Bir başka Kabalistik kitap Tanrı'nın ruhunun maddeye nasıl indiğini anlatan açık bir metin verir [155].

Platon şöyle yazmıştır: "Şimdi üstün güçlerden sonra¹³⁴ tüm bu doğaları yarattı... bir bahçenin içinden geçer gibi bedeninin içinden çeşitli kanallar açtılar' ki akan bir dereye sulanabilsin¹³⁵. İlk olarak, deri ile etin birleştiği sırt bölgesine kadar, vücudun sağ ve sol tarafına ayrı ayrı açılan iki gizli kanal ya da damar açtılar. Bunları omurga boyunca aşağıya indirdiler; böylece neslin iliği, gelişmesi en muhtemel olan yerde, aralarında olacak ve yukarıdan gelen akıntı diğer kısımlara serbestçe akabilecek ve sulamayı eşitleyebilecekti. Bir sonraki yerde 'başın etrafındaki damarları böldüler' ve onları iç içe geçirerek 'zıt yönlerde gönderdiler; sağ taraftan gelenleri vücudun soluna gönderdiler' ve soldan gelenleri sağa doğru yönlendirdiler" [156].

Gördüğümüz gibi, Yaratılış (2:10) ve özellikle Platon'un söz konusu alıntısı yukarıdakileri çarpıcı bir hassasiyetle anlatmaktadır (benzetmeleri vurgulamak için italikler kullanılmıştır). *Gizli* (dolayısıyla süptil) *kanal* için kullanılan Sanskritçe sözcük *nadi*'dir ve *akan dere* (*nehir*) anlamına gelir. Metin, *sırta doğru iki damar* hakkında okumaya devam eder... *vücudun sağ ve sol tarafına... omurga boyunca (iki yan kanal, sağ ve sol, sempatik sinir sisteminin dalları olarak), aralarında ilik* (parasempatik sinir sistemi, yani merkezi kanal, *Sushumna*); *yukarıdan aşağıya inen akış* hakkında (fetüs tüm bu işleri yapan *üstün güçler* tarafından *yaratıldığında Kundalini enerjisinin aşağıya akması*; vücudun *diğer kısımlarına (çakralar) akması* hakkında; ve bunların *birbirine geçmesi* hakkında... *zıt yönlerde* (tam olarak *chiasma opticalis* içinde olduğu gibi - *yukarıya bakın*). Platon devam etti: "Çünkü ruhu bedenle birleştiren yaşam bağları orada hızlı bir şekilde kurulur' ve bunlar insan ırkının kökü ve temelidir... o... iliğe, bundan sonra farklı ruh türlerinin alacağı kadar çok ve çeşitli biçimler verdi... 'Bir tarla gibi' ilahi tohumu alacak olan 'her yönden yuvarlak yaptı' ve iliğin bu kısmına beyin adını verdi" [157]. Anlamı anlamak kolaydır: *kök Mooladhara*'dır (yukarıya bakın); *fast gücü*, yani *Adi Shakti*'yi belirtir; *iliğe* (yani *sinirsel* maddeye) *farklı ruh türleri gibi çok sayıda ve çeşitli formlar* verilmesi *sinirsel pleksusları* (çakraları) belirtirken, *ruhlar* burada çakraları yöneten varlıkları tasvir eder. *Alınacak ilahi tohum Kundalini*'dir ve ilk olarak beyne nüfuz eder, burada genellikle bir *tarlaya* benzetilen Sahasrara bulunur (bölüm IX).

Kundalini'nin pasif, latent, artık ve sakrum kemiğine hapsediği iniş, Aydınlanma sırasında tüm çakralardan geçerek Sahasrara'ya kadar yükselen bir akışa dönüşecek, onu açacak ve daha da aşarak *bingıldak kemiğinden* canlı bir su kaynağı gibi fışkıracaktır (bölüm XI D). Böylece Atman ve Brahman arasındaki birliğin (Yoga) aracı haline gelir. Bu aslında anatomik olarak "küçük pınar" (fontenella -İtal.) anlamına gelen bingıldak adının açıklamasıdır, aksi takdirde tıbbi açıdan tamamen temelsiz bir ad olurdu, çünkü bingıldaktan gözle görülür hiçbir şey akmaz.

Kadim Yoga metinleri Aydınlanmayı şu şekilde tarif etmiştir: "Kundalini uykudayken Guru'nun lütfuyla uyandırılacaktır.¹³⁶ Sonra tüm çakralar ve düğümler delinir ve prana Sushumna'nın kraliyet yolundan akar. Zihin işinden salıverilir ve Yogi ölümü fetheder" [158].

Zohar Kundalini'nin uyanışını şu şekilde tarif eder: "Burada "çadır kapısı" doğruluk kapısıdır ve şu sözlerde ifade edilir: *Bana doğruluğun kapılarını aç*¹³⁷ve bu ilk giriş kapısıdır: bu kapıdan diğer tüm yüce kapılara bir bakış açılır. Bu kapıdan girmeyi başaran kişi hem bu kapıyı hem de diğer tüm kapıları bilme ayrıcalığına sahip olur, çünkü hepsi bu kapıya dayanır... İsrail sürgünden döndüğünde, tüm superior dereceler bu kapıya uyumlu bir şekilde dayanacaktır, O zaman insanlar şimdiye kadar bilmedikleri değerli superior bilgeliğin bilgisini elde edeceklerdir... Tüm bunlar "çadır kapısı" olan bu alt kapıya dayanacaktır [159]. Açıktır ki, *çadır kapısı* Shekhinah'ın (Kundalini) meskeni olan Mooladhara sakrumudur. *Shekhinah shakhan*'dan gelir (ikamet etmek' oturmak' İbr.). Diğer kapılar çakralardır ve gerçekten de Mooladhara (kökün desteği' Sanskr.; bölüm I) üzerinde dururlar.

Büyük bir aydınlanmış ruh olan Dante de insanı göksel Cennet'e (Sahasrara) götüren dışı rehberin (Kundalini) sembolü olan Beatrice'nin yardımıyla "yeryüzü Cenneti"nden "göksel Cennet"e geçtiğinde, Aydınlanmayı metaforik olarak anlatmıştır.

Yıldırım¹³⁸-ışıklı tezahürü olarak şimşeğin yanı sıra (*ışık gibi vibrasyonsel türden*) sesli etkisi olarak gök gürültüsü de- Cennet ve Dünya'yı birleştiren Büyük Ejderha'dır. Bu metafor şimşeğin vibrasyonlu enerjisini (*dolayısıyla burada elektromanyetik formu altında ele alınmaktadır*) merkezi kanalı geçerek Cennet (Sahasrara) ve Dünya'yı (Mooladhara) birleştiren Kundalini'nin (bölüm IX) sembolü olan Büyük Ejderha ile eşitlemektedir. Bu özdeşlik Gnostik eser olan *Gök Gürültüsünün Mükemmel Zihni*'nin (yani *Sophia*, İlahi Anne'nin, dolayısıyla Kundalini'nin Gnostik adıdır; bölüm XX C4) şu sözlerle başlayan başlığında teyit edilir: "Ben [Tanrı'nın] gücünden gönderildim¹³⁹ ve beni düşünenlere geldim' ve beni arayanlar arasında bulundum" [160]. Aslında şimşek aydınlanmayı tasvir eder.

Konu, mızrağı Ejderhayı delip yere düşüren ve böylece dışı Kundalini'yi sembolize eden Bakire'yi serbest bırakan ateşli bir ata binen Aziz George efsanesini hatırlatmaktadır. *At* (bölüm XIX B) Kurtarıcı'nın ve kurtuluşun (kurtuluş' *mokşa*' Sanskr.) metaforu iken, *ateş* veya *şimşek* (bölüm XI E) Kundalini'nin sembolleridir. Ayrıca burada *mızrak*, Kundalini'yi Mooladhara sakrumuna (Dünya'ya) saplamak için kutsal enerji veya belkemiğinin kınında bir kılıç gibi fırlar. Aslında Tanrı Agni'nin ateşten mızrağı Kundalini olarak tezahür eden *Shakti*'yi temsil eder. Ulysses'in Mysia (Küçük Asya) kralını iyileştirmek için kullandığı Aşil'in mızrağı Kundalini enerjisinin iyileştirici etkisini ortaya koymaktadır (bölüm XXII C).

Tıp bilimi, Shri Mataji'nin Kundalini enerjisinin sinir sistemine, sinir sistemi evrimin belirli bir aşamasına ulaştığında nüfuz ettiğine dair iddialarını tamamen doğrulamıştır. Böylece, embriyoloji ilk 2-3 aylık dönemde insan embriyosunun beyninin oluşumunda köklü bir değişiklik meydana geldiğini ortaya koymuştur. İkinci aydan itibaren, Kundalini enerjisinin kalemini ayırabilecek yapılar (hipotalamus gibi) oluşmaya başlamıştır. Fetal beynin evrimi, hamileliğin 8. ve 12. haftaları arasında sinir hücrelerinin sayısının artmasıyla gerçekleşir. Genetik program bu hücrelerin 14 milyarını kontrol ederek (*diğerlerinden sonra bu sayının çok daha fazla olması beklenir*) beynin bir organ olarak yaratılmasını sağlar. Niceliksel üretim süreci, hücrelerin artan sayıda bağlantı kurmaya başladığı 12. haftada aniden kesintiye uğrar. Doğum anında her bir serebral nöron yaklaşık bin hücre içi bağlantıyla diğer hücrelere bağlıdır ve bu sayı olgunluk döneminde diğer hücrelerle yaklaşık çeyrek milyon bağlantıya yükselecektir. Sekizinci haftada sakral sinirin kökü fark edilir hale gelir ve on üçüncü haftada omurga iliği son şeklini alır [143]. W.I. Thompson şöyle yazmıştır: "Nörofizyologlar sinirlerin elektriksel yollarının sinir dokusunun büyümesinden *önce* geliştiğini keşfetmişlerdir; bunun anlamı, sinir maddesini önceden var eden ve gelişimini yönlendiren biçimlendirici alanlar oluşturacaklarıdır" [161]. *Sinir yollarının sinir dokusunun kendisinden önce var olması saçma bir fikir gibi görünüyor. Cümleden, fetüsün içinde çok erken ortaya çıkan süptil kanallara atıfta bulunulduğu sonucunu çıkarıyoruz. Sinir maddesini önceden var eden ve gelişimini yönlendiren biçimlendirici alanlar* Kundalini enerjisi tarafından yaratılanlardan başkası olamaz.

Eski Hint kavramlarının, modern embriyolojinin sonuçlarının ve fetüs üç aylık olmadan önce kürtaja izin veren dini etiğin bir araya gelmesi gerçekten de dikkat çekicidir.

Abdullah'ın rivayet ettiği bir *hadis* şöyledir: "Allah'ın Resûlü (s.a.v.) şöyle buyurdu: "(*Yaratılışımızla ilgili olarak*) 'Sizden her biriniz ilk kırk gün annesinin karnında toplanır', sonra kırk gün daha pıhtı olur' ve sonra diğer kırk gün daha bir et parçası olur.¹⁴⁰ Sonra Allah dört kelime yazması için bir melek gönderir... Sonra

ruh onun bedenine üflenir"" [162]. Gönderilen melek vibrasyon enerjisinin delici kalemi, yazılan dört kelime dört ışın ve nefes de bingildağın üzerinde serin bir esinti gibi hissedilen Kundalini'ye özgü tezahürdür (bkz. bölüm XI C). Gazali'nin öğrencisi olan Toledalı hekim Judah Halevi'nin (1085-1141) sözlerinde Kundalini'nin girişi şu şekilde tarif edilir: "Tıpkı ceninin yaşamsal güçleri bu daha yüksek durumu kabul etmesini sağlayacak kadar tamamlanana kadar cenine girmeyi bekleyen ruh gibidir" [163]. Önde gelen Sufi Sühreverdi tarafından kurulan *İşrak Hareketi*, Kutsal Ruh'un embriyoya ışık (veya ruh) bahsettiğine inanıyordu [164]. Sakrum kemiği sorunu burada kısa bir analize değer. Hierón *ostoun* veya *ostéon*'dan (kutsal kemik' Gr.) gelen anatomik isim Hipokrat zamanında (yaklaşık MÖ 400) kullanılmış ve Romalılar tarafından *sacrum* (kutsal' Lat.) olarak tercüme edilmiştir. *Hulyah* (omur' İbr.), kök olarak Tanrı'nın *Yah* (*Yahve*'nin kısa şekli) adını taşır. Bu kemiğin neden "kutsal kemik" olarak adlandırıldığı yüzyıllar boyunca bir sır olarak kalmıştır. Kimileri bu kemiğin kurban törenlerinde kullanıldığını, kimileri cinsel organların korunmasında rol oynadığını (*kendi içinde kutsal sayılır*), kimileri de Son Yargı'nın bu kemiğin dirilişin kabı olarak sağlam kalmasını gerektireceğini düşünmüştür. Antik dünya, sakrumun ölümden sonra çürümeye en son maruz kalan kemik olduğunu varsaymıştır (*bir Yahudi halk hikayesinde bulunan inanç*) [165]. Bu düşünce Müslümanlarda da mevcuttur ve bir *hadiste* geçmektedir: "Ebu Hureyre rivayet etti: Peygamber dedi ki: "... Son kuyruk sokumu kemiği hariç, insan vücudundaki her şey çürüyüp yok olacaktır.¹⁴¹ Ve Allah o kemikten tüm bedeni yeniden inşa edecektir" [166]. Dolayısıyla, Yogilerin Kundalini uyanışını yeniden dirilişle eşdeğer görmelerine kimse şaşırılmamalıdır.

Etzem'in (kemik, öz, İbr.; *tz'* omur, Mısır) kökünde *etz* (ağaç, İbr.) vardır; Annick de Souzenelle'in sakrumun (*atz*, İbr.) tohum halindeki ağaç (hayat ağacı, eklemeliyiz: *etz hayyim*, İbr.; bölüm IV) olduğunu ileri sürmesinin nedeni budur [167]. Bize göre *etzem* kelimesinin çifte anlamı, Adem'in Dişil İlke (Havva) hakkındaki cümlesinin doğru yorumlanmasını mümkün kılmaktadır: "Bu kez kemiklerimin kemiğidir...; buna Kadın denecek" (Yaratılış 2:23) cümlesinin doğru yorumunu mümkün kılar: "kemiklerimin özü olan kadın" (dişi enerji Kundalini ilgili kemiğin *kutsal* özüdür).

Bölüm I'de Mooladhara'nın Hindu ikonografisinde fil başıyla tasvir edilen İlahi Oğul Ganesha tarafından kontrol edildiği gösterilmişti. Gerçekten de herhangi bir anatomi kitabında, her iki yanında iliak kemikleri (*kulakları olarak*) ve altta kuyruk sokumu kemiği (*kavrımlı hortumu olarak*) bulunan sakrum kemiğinden (*bir filin üçgen yüzü*) oluşan grup için bir fil başı görüntüsü verilmektedir. Aynı şekilde, kutsal hece AUM'un (3~) grafik işareti de yukarıdan görülen fil başını tasvir eder: kulaklar solda ve hortum sağdadır.

NOTLAR

- [1] *Khalil Gibran Reader*, Jaico, Bombay, Delhi, Bangalore, Hyderabad, Calcutta, Madras 1992, s.251. [2] Albert Einstein, *Out of My Later Years*, New York 1950, s.26. [3] Max Planck, *L'image du monde dans la physique moderne*, Paris 1963, s.132-133' o.t. [4] Vladimir Lossky *In the Image and Likeness of God* (John H. Erickson, Thomas E. Bird, ed.), St Vladimir's Seminary Press, Crestwood, New York 1985' s.86. [5] Andres Nygren, *Agape and Eros* (çev. Philip S. Watson), Westminster Press, Philadelphia 1953, s.230'da alıntılanmıştır. [Greg Turek' *A Seeker's Journey*' Knowledge of Reality' Taree 1995' pp.44/47. [7] Saeki' § 21, s.94. [8] Dumitru Constantin-Dulcan, *Inteligența materiei (Maddenin Zekası)* Ed. Teora, București 1992' s.136-140. [9] Jacques Demaret, Dominique Lambert, *Le principe anthropique*, Armand Colin, Paris 1994' s.36,38. [10] *Chandogya Upanishad* 3.19.1-2. [11] Robert Graves' *Greek Myths* Cassell' London 1955' pp.27-28. [12] T. Caba, M. Caba' s.75-76, o.t. [13] A.g.e.' s.77-78. [14] Jung' Kerényi' s. 112. [15] Pausanias' *Descriptio Graeciae* IX' 20' 2-3; krş. J.P. Vernant' *Mythe et pensée chez les Grecs* Éd. Maspéro' Paris 1974' s.109. [16] Johann Wolfgang von Goethe *'Faust' II* vv.6213-6216, o.t. [17] William Blake, *Jerusalem*, ch.3, plate 70, vv.20-21, in *The Complete...*, p.224. [18] *Rig-Veda* 1, 146.1. [19] *Bhagavad-Gita* 13.16. [20] *Chandogya Upanishad* 3.14.1. [21] *Zohar* I, 9a-9b, *Sepher Ha-Zohar (Le Livre de la Splendeur)* içinde, çev. by Jean de Pauly, Éd. G.-P. Maisonneuve et Larose, Paris 1970, cilt II, *Ek Sithre Torah (Yasanın Sirri)*, s.689. [22] Örneğin Russel Targ, Harold Puthoff, *Mind-Reach: Scientists Look at Psychic Ability*, Delacorte Press E. Friede, London 1977, s.121. [23] Umesh C. Rai, *Medical Science Enlightened*, Life Eternal Trust, Londra, New York, Sydney, Moskova 1993. [24] Z.V. Harvalik *'Biyofiziksel Manyetometre-Gradyometre, The Virginia Journal of Science* cilt 21' no.2' 1970, s.59-60; Peter Tompkins' Christopher Bird' *The Secret Life of Plants* Harper & Row' New York, Evanston, San Francisco, London 1973' s.302. [25] Ram C. Mishra, *İletişim*, McMaster Üniversitesi, Ontario 1991; *apud* Rai' s.150-152. [26] John Chrysostom, *Homilies on the Gospel of John, Homily XV*. [27] John Chrysostom, *On John*, 15.I; J.P. Migne, *Patrologia Graeca* (bundan sonra *P.G.* baş harfleriyle belirtilecektir), Paris 1857-1866, cilt 59, col.98. [28] Lossky *'The Mystical...'* s.82. [29] A.g.e., s.72. [30] *The Satapatha Brahmana* '6. 1. 1. 109; *apud* Zimmer' *Philosophies...* ' s.243. [31] *Apud* Caitlín Matthews, *Sophia: Bilgelik Tanrıçası*, The Aquarian Press, Londra 1992, s.39,102. [32] Origen, *De*

Principiis (Peri archon), II.1.3. [33] Origen, *Homelias in Leviticum*, V.2 (126), Migne, P.G., cilt 12, sayfa 449; krş. Baring, Cashford, s.273. [34] Lossky 'The Mystical...' s.75,110. [35] Alıntı L. Karsavine' *Saints Pères et Maîtres de l'Église* (Rusça) Paris 1926' s.238; *apud* Lossky' *The Mystical...* s.108. [36] Lossky, *The Mystical...* , s.109. [37] Hildegard of Bingen, *Illuminations of Hildegard of Bingen*, Bear & Company, Santa Fe, N.M. 1985. [38] *Apud* Annick de Souzenelle, *Le symbolisme du corps humain*, Albin Michel, Paris 2000, s.286, o.t. [39] Emanuel Swedenborg 'The Heaven and Its Miracles' Latince versiyon' Londra 1758 (çev. Samuel Noble) New York 1883. [40] Emanuel Swedenborg' *Angelic Wisdom Concerning Divine Love and Wisdom*, § 381, Latince versiyon, 1763 (çev. G.F. Dole), Swedenborg Foundation' U.S.A. 1984, s.247. [41] *Ibid.* § 288, p.178. [42] Aktaran L.Heart' *L'Avenement'* Publisud' Paris 1989' s.76' o.t. [43] Kathleen Raine' *William Blake'* Praeger Publishers' New York, Washington 1971 (Thames and Hudson Ltd., London 1970)' fig. 80, s.108. [44] Saeki, §§ 38-39, s.89. [45] Kovalevsky' s.138. [46] Lossky, *The Mystical...* , s.103,107-108,110. [47] *Qumran Mss. 4Q416, 4Q418*, Robert Eisenman ve Michael Wise, *The Dead Sea Scrolls Uncovered'* Element, Longmead, Dorset 1992, s.250. [48] Tertullian, *Valentinyanlara Karşı (Adversus Valentinianus)* VII (çev. Dr. Roberts). [49] *Beth ha-Midrash* ed. Adolph Jelinek, Leipzig 1853-1877, II. 52; *Yalkut Shimoni*, Genesis 20; *Zohar Hadash*, fol. 41, ed. Levin-Epstein, Varşova, hepsi Robert Graves, Raphael Patai, *Hebrew Myths* içinde alıntılanmıştır: *The Book of Genesis*, Greenwich House, New York 1983, s.70,72; *The Testament of Levi* 3.1 sq., in *The Testament of the Twelve Patriarchs* III (transl. by Robert Sinker), *The Ante-Nicene Fathers*, vol. 8, A. Cleveland Coxe (edit.), American Edition, 1886 (Kevin Knight, 1999). [50] *The Acts of Thomas*, E.J. Brill, Leiden 1962, § 27. [51] Edina Bozóki, *Le Livre secret des Cathares: Interrogatio Iohannis, apocryphe d'origine bogomile*, Beauchesne, Paris 1980, s.46-47,72. [52] Gershom Scholem, *Die jüdische Mystik in ihren Hauptströmungen*, Zürich 1957, s.68-72. [53] Scholem, *On The Kabbalah...* , s.161. [54] *Abot diRabbi Nathan*, ed. Solomon Schechter, Viyana 1887, yeniden basım New York 1945' s.31. [55] Scholem' *Kabala Üzerine...* , s.13. [56] *Zohar* I, 253b, *Sepher Ha-Zohar* içinde, cilt II, Ek I: *Raaiyah Mehemnah (Sadık Çoban)*, s.598. [57] *Zohar* II' 76a' cilt III, s.231. [58] *Zohar* I, 134b, cilt II, s.36. [59] Scholem, *Kabala Üzerine...* ' s.104. [60] Philo, *Yasanın Alegorileri* II. 281; *apud* Graves, Podro, s.129. [61] Kovalevsky' s.69. [62] *Zohar* I' 82a, cilt I, s.274. [63] *Zohar* I, 45a, *Sepher Ha-Zohar* içinde, cilt I, s.263. [64] İbnü'l-Arabi, *The Bezels...* , s.51. [65] İbn-i Arabi, *Cartea Întelepçiuunii (Bilgelik Kitabı)*, Ed. Herald, Bucureşti, s.17'ye not 1, o.t. [66] Gibb' *Kramers'* s.382-383. [67] *Sahih Al-Bukhari*, cilt 4, *hadis* 429. [68] *Bhagavad-Gita*, 9.29. [69] *Ibid.* 9.29; *apud* Daniélou' *Le polythéisme...* s.82' o.t. [70] *Katha Upanişad* 4.10. [71] *Bhagavad-Gita*, 11.15'19'20. [72] P. Repts' *Zen Flesh' Zen Bones'* Anchor Books' New York' s.104. [73] Heinrich Zimmer' *Philosophies of India*, (Josph Campbell editör), Bollingen Series XXVI, Pantheon Books, New York 1953, s.227. [74] Armstrong, *A History...* , s.6. [75] Plato' *Timaeus'* 30c (çev. Benjamin Jowett)' *The Collected Dialogues of Plato'* Bollingen Series LXXI içinde, Princeton University Press, New Jersey 1961, s.1163. [76] *Ibid.* 55d' *Opere alese (Seçilmiş Eserler)* içinde' Ed. Ştiinţifică' Bucureşti 1993' cilt VII' o.t. [77] D.H. Lawrence, *The Last Poems*, in *The Complete Poems of D.H. Lawrence'* cilt 1' s.17; *apud* Baring, Cashford, s.664. [78] *Smaragdine Masası*, Hermes Mercurius Trismegistus, *Divine Pymander* (çev. Dr. Everard; editör Paschal Beverly Randolph) içinde, ilk baskı 1871, Yogi Publication Society tarafından yeniden basıldı, Des Plaines, Ill, s.21. [79] *Smaragdine Tablosu*, § 11, Arapça Versiyonu Julius Ruska, *Tabula Smaragdina. Ein Beitrag zur Geschichte der hermetischen Literatur*, Heidelberg, 1926. [80] Julia Ching, *Doğu Asya Dinleri, Dünya Dinleri* içinde, s.433-435. [81] Tompkins'in Kuşu' s.372. [82] *Mundaka Upanişad* 2.2.5. [83] Charles Eliot, *Japanese Buddhism'* Routledge & Kegan Paul' London 1959' pp.109-110. [84] Anagarika Govinda' *Foundations of Tibetan Mysticism'* Rider' London 1973' s.225. [85] Ashvaghosha, *The Awakening of Faith*, Open Court, Chicago 1900, s.93. [86] Joseph Campbell, *The Inner Reaches of Outer Space*, Harper & Row Publishers, Inc., New York 1986, s.38-39. [87] Joseph Needham' *Science and Civilization in China'* Cambridge University Press' London 1956' vol. IV' pp.8-9. [88] Hildegard of Bingen, *Illuminations...* [89] İbn al-'Arabi, *The Bezels...* , s.191'de alıntılanmıştır. [90] Scholem, *Kabala Üzerine...* , s.122. [91] William Blake, *Auguries of Innocence* vv.1-4, *The Complete...* içinde, s.490. [92] *Apud* Amaury de Riencourt, *Shiva'nın Gözü. Doğu Mistisizmi ve Bilim*, William Morris, New York 1981, s.78. [93] Solomon Marcus, *Invenţie şi descoperire (İcat ve Keşif)*, Ed. Cartea Românească' Bucureşti 1989' pp.45-46'63' o.t. [94] Michio Kaku' Jennifer Trainer' *Beyond Einstein. The Cosmic Quest for the Theory of the Universe'* Bantam' Toronto' New York 1987. [95] Capra' *The Tao...* , s.225. [96] A.g.e., s.269; Alexandra David-Néel'in *Tibet Yolculuğu'* John Lane' The Bodley Head' London 1936' s.186-187'den aktarılmıştır. [97] G.F. Chew' *Bootstrap. Bilimsel Bir Fikir mi?*, *Science* 161' s.763 (23 Mayıs 1968); *apud* Capra' *The Tao...* , s.332. [98] David Bohm' *Wholeness and the Implicate Order'* Routledge & Kegan Paul' London 1980. [99] Bruno Würtz' *New Age'* Ed. de Vest' Timişoara 1992' s.168-172. [100] Fritjof Capra, *Wendezeit. Bausteine für ein neues*

Weltbild, Scherz Verlag, Bern' München, Wien 1987, s.334; *apud* Würtz, *alıntılanan yer*. [101] *Madhyamika Karika*; *apud* T.R. Murti, *The Central Philosophy of Buddhism*, Allen & Unwin, London 1955, s.198. [102] Heart' s.85' o.t. [103] Richard Maurice Bucke, *Cosmic Consciousness. A Study in the Evolution of the Human Mind*, University Books, New Hyde Park, N. Y. 1961; *apud* Scholem 'On The Kabbalah...' s.17. [104] Constantin-Dulcan, s.127'143-144. [105] A.g.e., s.251' a.g.e. [106] A.g.e., s.143-144' a.g.e. [107] James Bjørnstad' Shields Johnson' *Horoskope und Wassermann. Hintergründe des Stern Glaubens'* Brunnen Verlag' München 1985. [108] Tompkins' Bird' s.205-206. [109] Jung, *Psikoloji ve Din, The Collected Works*, cilt 11: *Psikoloji ve Din: Batı ve Doğu*, §§ 25 ve 160, s.15-16,98-99. [110] Jung 'Kerényi' s.74. [111] Constantin-Dulcan' s.146. [112] Jung 'Kerényi' s.92. [113] Anton Dumitriu, *Eseuri (Denemeler)*, Ed. Eminescu, Bucureşti 1986' s.522. [114] Marcus, s.60-62' o.t. [115] J.C. Eccles, *The Self and its Brain*, Springer Verlag, Berlin 1978. [116] J.S. Bell 'Physics I' 1964; H.P. Stapp, *Physical Review Letters* 49, pp.1470-1474 (1982). [117] Targ, Puthoff, s.170. [118] Tompkins' Bird' s.184-186. [119] André Simoneton, *Radiations des Aliments' Ondes Humaines et Santé' in Le Courier du Livre' Paris* 1971; *apud* Tompkins' Bird' s.310. [120] William A. Tiller, *Radyonik, Radyestezi ve Fizik, Proceedings of the Academy of Parapsychology and Medicine' Symposium on the Varieties of Healing Experience' 1971; apud Tompkins' Bird' pp.357-358. [121] T. Caba, M. Caba' s.74. [122] De Souzenelle, s.304, o.t. [123] Tompkins' Bird' s.360. [124] Daniélou, *Le polythéisme...* ' s.11' o.t. [125] Eliade, *Ordeal...* ' s.131-132. [126] Capra, *The Tao...* , s.23-24. [127] Sir Isaac Newton, *Opticks*, kitap III' bölüm I' Qu.28' Dover, New York 1979, s.370. [128] Isaac Newton, *17 Ocak 1693 tarihli mektup, The Correspondence of Isaac Newton* içinde (A.R. Hall, L. Tilling, editörler), Cambridge 1977, cilt III, s.240. [129] Isaac Newton, *Philosophiae Naturalia Principia Mathematica* (çev. Andrew Motte), Florian Cajavi, Berkeley 1934, s.344-345. [130] Roland tarafından alıntılanmıştır, s.156-157. [131] Harpur tarafından alıntılanmıştır, s.255. [132] Tompkins'in Kuşu' s.298. [133] Capra, *The Tao...* , s.332. [134] Demaret, Lambert, *alıntılanan eser*. [135] Shri Mataji, *Navaratri Puja*, Pune, Hindistan, 18 Ekim 1988. [136] *Apud P. Frank, Einstein*, Londra 1949, s.340-342; P.A. Schlipp (editör) 'Albert Einstein' *Philosopher-Scientist' The Library of Living Philosophy' Evanston' Illinois* 1949. [137] *Apud Constantin-Dulcan' s.146, o.t. [138] Mircea Eliade' Yoga. Immortality and Freedom' Bollingen Series LVI, Princeton University Press, Princeton 1973' s.151. [139] De Riencourt, s.36-38. [140] C.G. Jung, John Freeman ile röportaj, BBC, 22 Ekim 1959. [141] Zimmer' *Philosophies...* , s. 195. [142] Shri Mataji Nirmala Devi' *Meta Modern Era' Vishwa Nirmala Dharma' Pune 1995' pp.243-244; Rai' p.37; Heart, pp.104-105. [143] Armand Andronescu' Anatomia dezvoltării omului. Embriologie medicală (İnsan Gelişiminin Anatomisi. Tıbbi Embriyoloji)' Ed. Medicală' Bucureşti 1987' pp.206-209, fig.20-1,20-4,20-5; Lucia Bareliuc, Natalia Neagu, *Embriologie umană (İnsan Embriyolojisi)' Ed. Medicală' Bucureşti 1977' pp.70-76' fig.33; Mircea Ifrim' Atlas de anatomie umană (İnsan Anatomisi Atlası)' Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică' Bucureşti 1985' vol. III' pp.9'24'125'126. [144] Jean Delumeau' *Une histoire du Paradis. Le jardin des délices' Librairie Arthème Fayard, 1992, bölüm III, § 1. [145] Oxyrhynchus Papyrus 654, 9-21 (3), Sytze van der Laan, Cleveland, Ohio, Aralık 1997; Frank C. Happold' *Mysticism-A Study and an Anthology' Penguin' Harmondsworth, Middlesex 1963' s.174-175'deki varyantına bakınız. [146] The Gospel of Thomas 32.21-33.2 (L.3), The Nag Hammadi Library' Harper San Francisco 1990 içinde (ayrıca NHL baş harfleriyle belirtilmiştir). [147] De Souzenelle, s.399, o.t. [148] Ching, s.435. [149] T. Caba, M. Caba' s.75-76, o.t. [150] Hippolytus, *Tüm Sapkınlıkların Çürütülmesi (Refutationis Omnium Haeresium, Philosophoumena veya Elenchos* olarak da adlandırılır; ayrıca *Ref.* olarak gösterilir) VI.12 (J. H. MacMahon tarafından çevrilmiştir). [151] *Ibid.* VI.4. [152] *Pistis Sophia*, bölüm 132, G.R.S. Mead (ed.), *Pistis Sophia*, Kensinger, Kila, MT, s.286. [153] *Zohar II' 210b, cilt IV, s.215. [154] Ibid. III 192 b' cilt V, s.271. [155] J. Ch. Steebus, Coelum Sefiroticum, 1679, s.38. [156] Platon, *Timaeus 77 c-e, The Collected...* içinde, s.1199. Romence baskının 160. notu, Aristoteles tarafından alıntılanan Apollonia'lı Diogenes ile benzer görüşlere işaret etmektedir. *Kozmoloji* adlı eserinde. *The Timaeus of Plato' London 1937' s.305' Cornford, Timaeus'ta tarif edilen dolaşım sisteminin Apollonialı Diogenes'in hayal ettiğine benzediğini düşünmüştür. [157] A.g.e., 73 b-c, The Collected... içinde, s.1196. [158] Swami Svatmarana, *Hatha Yoga Pradipika III.7 (2)* (çev. Elsy Becherer), Aquarian/Thorsons, Hammersmith, Londra 1992. [159] *Zohar I' 103b' cilt I, s.332. [160] NHL 'The Thunder' Perfect Mind' 13.1-6. [161] William Irving Thompson, *Passages about Earth: An Explanation of the New Planetary Culture*, Harper & Row, New York 1974, s.169. [162] *Sahih Al-Bukhari*, cilt 4' hadis 549; ayrıca *Kuran'a* bakınız (22.5 ve 23.13-14). [163] *Apud Kuzari*, kitap II, aktaran J. Abelson, *The Immanence of God in Rabbinic Literature*, Londra 1912, s.257. [164] Armstrong, *A History...* , s.231. [165] Oscar Sugar, *Journal of the American Medical Association* 257, s.2061-2063 (1982). [166] *Sahih Al-Bukhari*, cilt 6, hadis 338. [167] De Souzenelle, s.224, o.t.*********

III. CENNET BAHÇESİ NEREDEYDİ?

"Eğer yeryüzünde bir cennet varsa

O budur, O budur, O buduru böyledir' ve bu böyledir"

(Agar Firdaus bar u-i-zamin ast, Hamin asto, hamin asto, hamin ast

Şair Emir Hüsrev, Keşmir üzerine Farsça dizeler [1]

Göksel Krallığın gerçek anlamının (bölüm II) insanın Tanrısallıkla birleşmesini sağlayan süptil yerin (Sahasrara) olduğu gösterilmişti. Bununla birlikte, insanlar dünyevi bir Cennet'in yerini aramaktan asla vazgeçmemişlerdir. Bu yerin Ezgiler Ezgisi'nde "çevrilmiş bir bahçe...; kapatılmış bir pınar' mühürlenmiş bir çeşme" (4:12) "bahçelerde bir çeşme' - yaşayan sular kuyusu" (4:15) sözleriyle ima edildiği düşünülmüştür. Burada sakrum kemiğinde hapsedilmiş ve Aydınlanmaya kadar mühürlü kalan Sahasrara'nın çeşmesinden (bingıldak) fişkırmaya hevesli olan Kundalini yaşam suyunun kaynağı kolayca tanımlanabilir.

Yaratılış şöyle der: "Yahve Elohim, Aden'de bir bahçe dikti.¹⁴² doğuya doğru¹⁴³" (2:8). Nyssa'lı Gregory bu referansı, dua ederken "yüzümüzü Doğu'ya döndüğümüzü, çünkü ilk vatanımızın, düştüğümüz Cennet'in doğuya doğru olduğunu" açıklamak için kullanmıştır [2]. "Ve bahçeyi sulamak için Aden'den bir ırmak çıktı; ve oradan ayrıldı ve dört ana akarsu haline geldi¹⁴⁴" (2:10). Cennet Bahçesi'nden (*Adn'* Arab.) *Kur'an'da* da bahsedilmektedir. "Yüzleri pırl pırl olanlara gelince, onlar hep Allah'ın rahmetinin tecelli ettiği cennette olacak ve orada ebedî kalacaklardır." (Ali İmran 107 vb. pek çok benzer ayet.)

Bahsedilen nehirlerden biri Fırat'tır (2:14) ve bu da insanların Cennet'in Mezopotamya'da olduğunu düşünmelerine neden olmuştur, ancak adından da anlaşılacağı gibi (*mésos* 'orta' *potamós* 'nehir' Gr.) bu bölgede sadece iki nehir vardır: *Dicle* (*Hidekel*, İbr.) ve *Fırat* (*Perat*, İbr.). *Kutsal Kitap* diğer iki nehri *Gihon* ve *Pishon* olarak adlandırır¹⁴⁵(2:11,13). Onları Mezopotamya'ya yerleştirme çabaları da başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Profesör Kamal Salibi (Beyrut Amerikan Üniversitesi'nden) *The Bible Came From Arabia* adlı kitabında şu sonuca varmıştır: "Yüzyılı aşkın bir süredir Mezopotamya'da İbranilerin izleri ve oradan Kuzey Suriye üzerinden Filistin'e göç ettikleri varsayılan yolu gösteren izler aranmaktadır, ancak (bunlar) hiçbir zaman gerçekten keşfedilememiştir" [3]. Bununla birlikte, Eden'in daha doğuya yerleştirilmesi gerektiğini ileri sürmek için yeterli nedenler vardır.

Hezekiel'in kitabının 44. bölümü şöyle başlar: "Ve beni mabedin doğuya bakan dış kapısına doğru geri getirdi; ve o kapalıydı. RAB bana şöyle dedi: "Bu kapı kapanacak; açılmıyacak ve kimse ondan girmeyecek; çünkü İsrailin Allahı RAB ondan girdi; ve vurulacak" (44:1-2). Bu tanım, girişi "Kerubim ve Doğu'ya doğru parlayan kılıcın alevi" (Yaratılış 3:24) tarafından korunan Tanrı'nın konutunu (Aden) açıkça göstermektedir.

*Enoch'un Kitabı*¹⁴⁶ yeryüzü cennetini egzotik büyük hayvanlar ve kuşlarla dolu olarak tanımlamıştır [4]. "Bu hayvanların doğusunda, cennetin bittiği yerde dünyanın uçlarını algıladım. Cennetin kapıları açık duruyordu" [5]' buradan Cennet'in daha doğuya yerleştirildiği sonucu çıkarılabilir. Hem Sevilla piskoposu Isidore'un 7. yüzyıldaki yazılarında hem de aynı yazarın Vatikan Kütüphanesi'nde korunan bir kodeksindeki *Mappa Mundi*'de yeryüzündeki Cennet Asya'ya yerleştirilmiş, ateşten duvarlarla çevrilmiş ve melekler tarafından korunmuştur [6]. Ne yazık ki, haritanın son derece yaklaşık coğrafyası bu Cennet'in daha kesin bir şekilde lokalize edilmesine izin vermemektedir [7].

Josephus Flavius, "Hindistan'a akan, denize dökülen ve Yunanlılar tarafından Ganj olarak adlandırılan çokluğu ifade eden Pison... ve Geon¹⁴⁷... doğudan ortaya çıkan şeyi ifade eder" [8].

Hippolytus (yaklaşık 160-235) şöyle yazmıştır: "Bazıları cennetin cennette olduğunu ve yaratılış sisteminin bir parçası olmadığını savunmayı seçmektedir. Ama oradan çıkan nehirleri gözlerimizle gördüğümüze göre, ki bunlar günümüzde bile isteyen herkesin incelemesine açıktır, herkes bundan cennete ait olmadığı, ama gerçekte yaratılmış sisteme ekildiği sonucunu çıkarırsın. Ve gerçekte, doğuda bir yerdir ve seçilmiş bir yerdir" [9].

Kapadokyalı Philostorgius (ö. 425 civarı) Pishon'u İndus veya Ganj ile karıştırılan Hyphasis (Beas) ile özdeşleştirmiştir [10]. Nitekim İndus'un Pishin adında bir kolu vardır.

İskenderiyeli Cosmas Indicopleustes, 535-548 yılları arasında Sina'da kaleme aldığı *Topographia Christiana* (Hıristiyan Topografyası) adlı eserinde şunları yazmıştır: "Bunlardan *Pheisôn* [Pison], bazılarının İndus ya da Ganj dediği Hindistan nehridir. İç bölgelerdeki topraklardan akar ve birçok ağızdan Hint Denizine dökülür" dedikten sonra "*Geôn* "u (Gihon) Nil ile özdeşleştirmiştir [11]. Aslında Hindistan'ın Kerala eyaletindeki en uzun nehrin (250 km) adı *Nilā*'dır (Bharatapuzha, Ponnaniyuzha veya Perar olarak da bilinir). Geleneğe göre Ganj, Shiva tarafından yedi ana akarsuya bölünmüştür; bunlardan biri batıya doğru akan *Sind* (İndus), diğeri ise doğuya doğru akan *Nalini* olarak bilinir. J.G. Frazer tarafından alıntılanan *Nilamata Purana*'da (bölüm V) Keşmirli Nagaların efendisi *Nala* kaydedilmiştir. Dicle olduğu varsayılan Hydekel'in (Yaratılış 2:14'te geçen) gizemli adı, Hindistan'ın Karnataka eyaletindeki Hidakal'ı çağrıştırmaktadır.

İskender'in kuzeybatı Hindistan'daki fetihlerine ilişkin kayıtlarda şu nehir isimlerinden bahsedilmektedir: *Hydaspes*, *Hyphasis*, *Hydraotes* ve *Acesines*. Bu Yunanca isimlerin Sanskritçe karşılıkları sırasıyla şöyledir: *Vitasta* (Jhelum), *Vipasa* (Beas), *Airavati* (Ravi) ve *Asikni* (Chenab). Mainz'lı Henry (Mayence) tarafından 1100 yılında çizilen *Dünya Haritasında* [12] *Hydaspes*, *Acesines* ve *Hypanis* (*sic!*) İndus'tan bağımsız olarak gösterilirken, Ganj, Cennetin diğer tarafında kuzeye doğru, doğuya doğru akarken görünür. 12. yüzyılda Autun'lu Honorius Pishon'u Ganj Nehri ile bir tutmuştur [13].

Venedikli Martino Sanudo (14. yüzyıl) *Atlas'ında*, daha sonra İndus'a dönüşecek olan nehre "Gyon" adını vermiştir [14]. 15. yüzyılda Inveges, *Yeryüzü Cennetinin Kutsal Tarihi adlı* eserinde şöyle yazmıştır: "Augustine ve Moses Bar Chefa tarafından iyi bir sebeple söylendiği gibi, oradan (Cennet Bahçesi)... Ganj... ve İndus... çıktı" [15]. David Baron'un bildirdiğine göre "Abraham Farisol¹⁴⁸... Ganj Nehri'ni Gozan Nehri ile özdeşleştirir" (Gihon) [16].

Yaratılış Pishon'la ilgili ek ayrıntılar verir: "Bütün Havila ülkesini çevreleyen, altının bulunduğu yerdir. Ve o diyarın altını iyidir; bdellium ve oniks taşı oradadır" (2:11-12). Olağanüstü kalitedeki altınıyla ünlü bir başka ülke de Efir'dir (Eyüp 28:15,16; Yeşaya 13:12; krş. 1.Krallar 9:28, 10:11; 1.Tarihler 8:18, 9:10, 29:4; Mezmurlar 45:9). Aynı zamanda Havila ve Ophir Yoktan'ın iki oğlunun adlarıdır (Yaratılış 10:29). Ancak Yoktan ve oğulları VI. bölümde gösterildiği gibi, Afganistan sınırını ve Hint Okyanusu'nu işaret ederek "Sefar'a gidildiği gibi Maşa'da oturdular".

Yahudi Ansiklopedisi şöyle demektedir: "Josephus'a kadar uzanan ve Kilise Babalarının çoğu tarafından takip edilen en eski gelenek, Havilah'ı Hindistan'a ve Pison'u nehirlerinden birine eşdeğer kılar" ve "*Targum Yerushalmi*, "Havilah" kelimesini "Hindiki" (Hindustan veya Hindistan) olarak tercüme eder" [17]. Josephus'a göre (1 Krallar 9:28'e atıfta bulunarak): "Süleyman şu buyruğu verdi: Kendi kâhyalarıyla birlikte, eskiden Ophir denilen ama şimdi Hindistan'a ait olan Aurea Chersonesus ülkesine gidip ona altın getirsinler" [18]. Kral Süleyman'ın Hindistan'ın Kerala eyaletiyle ticaret yaptığına dair tarihi kayıtlar vardır [19]. Josephus ve *Targum Yonathan*'a dayanan diğer yazarlar da Havilah'ı Hindistan'la özdeşleştirmişlerdir. Bu varsayımı destekleyecek şekilde, Yukarı İndus üzerinde, İslamabad'ın 100 km kuzeyinde, Murree ve Keşmir'den uzak olmayan *Havelian* adında bir şehir vardır. Racistan'da *haveli* zenginliği ifade eder, *saray* veya *konak* anlamına gelir. *Haveli* Nagar bölgesi Bombay ve Thane'nin kuzeyinde, Gujarat Eyaleti'nin güney sınırında yer almaktadır.

Bdellium muhtemelen bir reçine, hatta fosilleşmiş bir reçine olan amberdir. *Havilah* kelimesi "kumlu" anlamına gelir. Yaratılış 2:11 metninde Pishon, Pison ve Havilah'ın tüm tanımlarına uyan İndus Nehri'dir. Kuzey Pakistan ve Hindistan'ı kapsar ve yüksek kaliteli altının bulunduğu ve reçinenin önemli bir ihraç maddesi olduğu Keşmir ve Jammu eyaletlerinin %60'ını çevreler. Altın yataklarının yanı sıra Hindistan ve Pakistan'da oniks de bulunmaktadır. İndus Vadisi'nin büyük bir bölümü kumludur.

Smith'in Kutsal Kitap Sözlüğü de benzer görüşlere sahiptir: "Ester kitabındaki Hindistan, Hindostan yarımadası değildir.¹⁴⁹ama İndus'u çevreleyen ülke, Pencap ve belki de *İskinde*. Bu ülkenin insanları ve ürünleri Yahudiler tarafından oldukça iyi biliniyor olmalıydı. Hindistan ile Batı Asya arasında etkin bir ticaret yapıyordu. Süleyman'ın Kızıldeniz üzerinden Ophir'le açtığı ticaret, esas olarak Hint mallarından oluşuyordu" [20].

John Damascene'in (Şamlı John, c.675-749) Cennet üzerine yazdıklarına göre: "Onun yeri Doğu'da tüm Dünya'dan daha yüksektir" [21], bu da Himalaya bölgesine işaret etmektedir.

Beytraman (Bağdat yakınlarında) piskoposu Moses Bar Chefa (*floruit* c.900), *Cennetler Üzerine* adlı yorumunda Cennetin doğuda, okyanusun ötesinde ve gezegendeki herhangi bir yerden daha yüksek bir zirvede olduğunu ileri sürerek [22] Şamil'in görüşlerini desteklemiştir.

Elysaeus'un (12. yüzyıl) efsanevi Rahip John'a atfedilen bir mektuba dayanan bir metninde, yeryüzü Cenneti dört Hint dağının tepesine yerleştirilmiştir [23].

Dante'nin eski bir ustası olan Brunetto Latini 1265 yılında "langue d'oc" dilinde yazdığı *Li Livres dou Tresor* (Hazine Kitapları) adlı eserinde "dünyevi Cennet'in Hindistan'da olduğunu" varsaymıştır [24]. Dante'nin kendisi de "dünyevi Cennet" ile "göksel Cennet" arasında bir ayırım yapmıştır.

1300 yılı civarında doğan Jehan de Mandeville, *Seyahatler*'in yazarıdır. Marco Polo'nun kitaplarının yanı sıra Kristof Kolomb'un kitapları arasında da yer alan bu ünlü kitabın 250 el yazması ve on dilde 180 basılı baskısı bilinmektedir. Yazar burada Cennet bahçesinin dünyanın en yüksek yeri olduğunu ve Doğu'da bulunduğunu varsaymıştır [25]. Kolomb'un kendisi de Ganj'ı yeryüzü cennetindeki dört nehirden biri olarak kabul etmiştir [26].

Ansiklopedi'nin Cennet'in Asya'da olduğunu kabul etmesi Aydınlanma dönemine kadar uzanmaktadır.

İranlıların, Mazdeanların atalarının İran'ın doğusundaki Chorasmia'nın [27] bir idealizasyonu olan *Airayanam vaejah* (*Eran vež'* Pahlavi) adlı bir Cennet ülkesinden geldiklerini söyleyen bir efsaneleri vardı.

Pencap'ın coğrafi adı "beş nehir" anlamına gelmektedir (Farsça; *Panchanada*, Sanskr.). Bu gerçek, "dört ana akarsulu nehrin" toplamda *beş nehre* ulaştığını fark ederken İncil metniyle ilişkilendirilebilir. Bunlar İndus'un kollarıdır (kuzeyden güneye doğru): *Jhelum* (Keşmir ve doğu Pakistan'dan geçen yaklaşık 800 km uzunluğunda), *Chenab*, *Ravi*, *Beas* ve Tibet'teki Kailash Dağı yakınlarındaki kutsal göl Manasarowar'dan (Akıl Gölü) akan (orada Langchhankhabab Nehri olarak bilinir) ve kuzey Hindistan ile Pakistan'ı geçerek İndus'a inen 1440 km uzunluğundaki *Satlej*. Son iki kol *Saraswati* Nehri ile birleşir¹⁵⁰ (dolayısıyla muhtemelen Yaratılış'ta sadece dört nehirden bahsedilmektedir) "Cennet Nehri" olarak adlandırılır [28].

Mahabharata'da bahsedilen efsanevi *Meru* dağı ve Budizm'in efsanevi yüksekliği *Şambala* - her biri Cennet ile ilişkilendirilmiş ve inisiyasyonlar için zirve görevi gördüğü varsayılmıştır¹⁵¹-Her ikisi de Hindistan'ın kuzeyinde yer almaktadır. Öte yandan, tam da Hint alt kıtasının kuzey ucunda, yerel dilde "Yeryüzündeki Cennet" anlamına gelen Keşmir yer almaktadır. Ancak ileride göreceğimiz gibi, kelimenin etimolojisinin başka açıklamaları da olabilir.

Keşmir'in cenneti andıran manzarası, verimli vadileri, gümüşü gölleri ve Himalayaların kucağında ormanlarla kaplı dağlarla çevrili kristal berraklığındaki nehirleri sayesinde "Hindistan'ın İsviçre'si" ününü gerçekten haklı çıkarmaktadır.

Yaratılış bölümünde Cennet'i sulayan ırmaklar anlatılır: "İkinci ırmağın adı Gihon'dur: Bütün Kuş ülkesini çevreleyen ırmak budur" (2:13). Her ne kadar İncil'de geçen "Cush" sözcüğünden araştırmacılar "Etiyopya"yı anlıyor olsalar da, antik dünyanın Hinduları "Doğu Etiyopyalılar" olarak tanımladığını aklımızda tutmalıyız (daha fazla ayrıntı VI. bölümde). *Septuagint*'te *Aithiopia*'nın bazen sebepsiz yere İbranice *kwš*'nin yerini alması, Profesör Salibi [29] gibi diğer müfessirlerle anlaşmazlığa düşerek, gelecek nesilleri Cush'u Etiyopya'ya eşitlemeye daha da teşvik etmiştir.

Kutsal Kitap'taki birçok ismin diller arası ilişkiler nedeniyle bazı değişikliklere uğradığı bilinen bir gerçektir, bu nedenle Gihon'un zaman içinde Keşmir'i çevreleyen 'Jhelum' nehrine dönüştüğü hipotezini dışlayamayız. Cush adlı kişiye gelince, Ham'ın oğlu (10:6) ve Nuh'un torunuydu (5:32; 6:10; 9:18; 10:1). Bu bakımdan Keşmirli kayıkçıların, *Hanjilerin*¹⁵² ya da *Manjiler*, Nuh'un soyundan geldiklerini iddia ederler [30].

Yukarıdaki hipotezi desteklemek için, Khwaja Nazir Ahmad (bu kutsanmış toprakları diğer geleneksel soyadı olan "Yeryüzündeki Cennet" ile adlandıran) *Kush* veya *Kash* köküne sahip en az yirmi beş coğrafi isimden alıntı yapar. Bu nedenle Keşmirce'nin bir diğer adı *Kaş-ir*'dir; Tibetliler *Kaş-i-jheel*, Baltacılar ise *Kaş-i-yul* derler. *Kush*, Keşmir'deki Pir Punjal sıradağlarının her iki tarafındaki ülkenin adıdır. Birbirinden uzak olmayan birçok dağ vardır: *Kash-rim*, *Kash-ban*, *Kash-farid*, *Kash-ba* ve tabii ki Keşmir'in batısındaki meşhur *Hindu-Kush* [31].

Birçok kral ortak ataları *Kuş*'un adıyla anılmıştır. İlk olarak Keşmir'de *Rajatarangini*'de karşılaşılan *Kuşan* hanedanından bahsedeceğiz¹⁵³ ya da *Keşmir Kralları Kroniği* [32], daha sonra Mezopotamya'daki bir *Kuşan* kralı *İncil*'de bahsedilir (Hakimler 3:8,10). Keşmir kralları *Ralu-Kuş*, *Utpala-Kuş*, *Hiranya-Kuş* ve babası *Kanaka-Kuş* olarak adlandırılmıştır [33]. Moğol İmparatoru Babar, bu ismin Keşmir civarında yaşayan *Kaş* ya da *Kuş* adlı tepe kabilesinden geldiğini belirtmiştir [34]. Bu kabile Keşmir'in Doda bölgesinde, günümüzde *Kash-tawar* olarak adlandırılan bölgeye yerleşmiştir. Erskine'in yorumuna göre Babar'ın etimolojisi *Kaşgar*'a

(bugünkü *Kashi*), Batlamyus'un *Casiareggio* ve *Casu* Dağlarına kadar uzanmaktadır [35]. Aslında, alıntılanan metnin Farsça bir el yazması *mir*'in *dağ* anlamına geldiğini ekler. [36]. Babar'ın açıklaması *A'in-i Akbari*'de [37] daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmış ve Kont Tieffenthaler'in beğenisini kazanmış, Keşmir tarihçisi Haider Malak Chadauara [38] ve G.T. Vigne [39] tarafından da desteklenmiştir. Keşmir Gujarları arasında *Kaşan* ve *Kaşana* adında iki kabile vardır. Keşmir Çağı bile *Kaşan* Çağı olarak adlandırılır. KASHU ya da *Cushu*, Keşmir Panditlerinin bir alt kastıdır (*got*). Ghar-ghost'ta bir *Kashi* kabilesi ve Afganlar arasında bir Kashan kabilesi vardır [40].

Diğer etimolojik hipotezler Keşmir nüfusunun Yahudi kökenini dikkate almaktadır (bkz. bölüm VI ve XIV). *Keşmir* ile *kusursuz* anlamına gelen *kaşer* (*kaşir* veya *kaşer*' İbr.) arasındaki benzerlik kolayca fark edilebilir, (Levililer¹⁵⁴ 22:20)' her şeyden önce yiyecek söz konusu olduğunda. Eski Ahit, insanları sadece öngörülen ritüele göre kesilmiş bazı hayvanları tüketmeye zorlamıştır (Yaratılış 9:4; çapraz başvuru Levililer 17:10-12'14; Yasanın Tekrarı 12:23). (*Tesniye -ikileme/iki parçadan oluşan- veya Yasa'nın Tekrarı, bu Tanah'ın ve Eski Ahit'in ilk beş kitabı olan Tevrat'ın beşinci kitabıdır. Toplamda 34 bapтан oluşur.*) Bu hipotezden sonra, burada yaşayanlar ve daha sonra da toprakları benzer bir ismi benimseyecekti.

Bilinen ilk Keşmirli tarihçi Pandit Kalhana, ülkenin adının *Kaşyapa-mir*'den (Kaşyapa'nın ülkesi, Sanskr.) geldiğini düşünmektedir [41]. "Tüm yaratıklar Kaşyapa'nın soyundan gelir" çünkü Kaşyapa insanlığın babası Manu'nun büyükbabasıdır [42]. Buradan Kaşyapa'nın *İncil*'deki Adem'e eşdeğer olduğu sonucu çıkarılabilir, ancak Sir William Jones [43], W. Wakefield [44] ve Sir Aurel Stein [44] bu teoriyi eleştirmiştir.

Bazıları ise *Keşmir* ile Kral Süleyman'ın Keşmir'i ziyareti sırasında yanında bulunan *Keşşaf* arasında bir bağlantı kurmuştur (bölüm XIII).

İlk zamanlardan beri Keşmirli tarihçiler bu mübarek toprakları *Bagh-i-Jannat* (*Bagh-i-Jannah*, Cennet Bahçesi' Arapça) veya *Jannat-ud-Dunya* (*Dunya men Jannah*, Bu Dünyadaki Cennet, Arapça) olarak adlandırırlar.

Daha sonra göreceğimiz gibi (bölüm VI, XII, XIII ve XIV), Keşmir'i kutsal bir toprak olarak görmek için başka birçok neden vardır, çünkü her yerden gelen sayısız peygamber ve aziz burayı ziyaret etmiştir [46]. Bu cennet, eski çağlardan beri uzak yerlerden gelen insanları cezbetmektedir. Keşmir *Mahayana* Budizminin merkezi olarak kabul edilir ve dünyanın her yerinden buraya bilge Gautama'nın öğretilerini öğrenmeye gelen hacıları kabul etmektedir.

Rajatarangini kroniğine göre Keşmir'in ilk sakinleri Tanrısal yılanlardı (*nagalar*) [47] ve bu da eski çağlardan beri Kundalini'nin ezoterik sembolizmine aşina olan büyük bilgelerin varlığına işaret ediyordu.

Keşmir'i Tanrı tarafından Yahudilere vaat edilen *Vaat Edilmiş Topraklar* olarak düşünmek için nedenler vardır (bölüm XII). Bu kutsanmış topraklar "yeryüzünde bir cennet" (Tesniye 11:21) olacaktı, böylece "güneşin doğuşuna doğru" (4:41) Cennet'i tasvir ediyordu ve "göklerin yağmurundan su içen dağlar ve vadiler ülkesi" (11:11) olacaktı. Ayrıca Tanrı şöyle der: "Ülkenin mevsiminde yağmur vereceğim" (11:14) ve Şeria'nın doğusundaki bu yerin "Pisgah'ın yamaçlarının altındaki ovanın denizine kadar" olduğunu belirtir (4:49).

Filistin'in bu tanımlamalara cevap veremeyeceği kesindir.

Ürdün'ün (ya da Fırat'ın) doğusunda kaynakları ve nehirleri, verimli vadileri ve çayırlarıyla ünlü tek ülke Keşmir'dir. "Ova denizi", Pisgah kayalıklarından çok uzak olmayan Srinagar'ın kuzeyinde yer alan devasa Wular Gölü'nden (Hindistan'ın en büyük tatlı su gölü) başka bir şey değildir. Aynı şekilde, Eski Ahit'teki diğer yer adlarının da bugün bile Keşmir'de bulabileceğimiz coğrafi adlarla uyumlu olduğunu göreceğiz (bölüm XII ve XIV).

Hamoğulları da "semiz ve iyi otlaklar, geniş, sakin ve verimli topraklar bulacakları" bir yere gideceklerdi (1.Tarihler 4:40). Yeşaya, Vaat Ülkesi'ni "geniş ırmakların aktığı bir yer" olarak tanımlar: "Oraya kürekli bir kadirga gitmeyecek, oradan yiğit gemiler geçmeyecek" (33:21). Bu tanımlamaların hiçbiri Filistin için geçerli değildir, ancak nehirlerin vadiyi terk eder etmez denizcilik için tamamen uygunsuz akıntılara dönüştüğü Keşmir'e uymaktadır. Debora ve Barak'ın Ezgisi'nde (Hakimler 5:17) geçen şaşırtıcı bir cümle, Dan kabilesini (*İsrail'in kuzeyinde, dağların arasındaki dar bir şeritte sıkışmış*) gemileriyle ilişkili olarak sunar: "Ve Dan, neden gemilerde kaldı?" (varyant: "Dan gemilerde kaldı"). Dan, Keşmir'e ulaştığı varsayılan "İsrail'in kayıp kabilelerinden" biriydi (bölüm XIV).

Bu bölümü, İslam'da Adem'in yeryüzüne inişini Hindistan'da (el-Hassan'dan sonra) yaptığını, hatta Kara Taş ile birlikte Hindistan'a indiğini (Assady'den sonra) iddia eden birçok gelenek olduğunu ve ayrıca Adem'in iki bin yıl önce melekler tarafından Mekke'ye yerleştirilen Kabe'ye kırk kez hacca gitmek için Hindistan'dan

geldiğinin söylendiğini göstererek bitireceğiz [48]. Dahası, Henry Yule'un Marco Polo'nun seyahatlerinin çevirisine düştüğü bir not da bunu göstermektedir: "Bu konudaki en ilginç makalelerden biri China *Repository*, cilt XX'de yer almaktadır. Bir Çin Yahudi yazıtının çevirisini vermektedir... İşte bir pasaj: "İsrail diniyle ilgili olarak, ilk atası Adem'in aslen Hindistan'dan geldiğini görüyoruz." [49]. Sri Lanka'nın güneyinde, Müslümanların Adem'in cennetten kovulduktan sonra oraya indiğinde ayak izini bıraktığına inandıkları Adem Tepesi'nin varlığına da işaret etmeliyiz. Hindular bu yere *Shri Pada* (Kutsal Ayak İzi) ya da *Shivan Adi Padam* adını vermiş, Shiva'nın dünyayı yaratan dansının bu dev ayak izini (1,67'ye 0,75 metre) bıraktığına inanmış, Hıristiyanlar ise ayak izini Thomas'a atfetmişlerdir.

NOTLAR

[1] Şah Cihan'ın bakanı Saadullah tarafından Diwan-i-Khas, Lahor'un duvarlarına yazılan ayetler; Mohammad Yasin tarafından alıntılanmıştır, *Rauzabal and Other Mysteries of Kashmir*, Kesar Publisher, Srinagar 1972, s.22. [2] Nyssa'lı Gregory, *De Oratione Dominica*, V, Migne, P.G., cilt 44, col.1184. [3] [3] Kamal Salibi, *The Bible Came From Arabia*, Jonathan Cape, London1985, s.24. [4] *Enoch Kitabı* 31.5, 32.1. [5] A.g.e., 32.2. [6] Isidor of Sevilla' *Etymologiae*' XIV' III' 2-4; XIV' VI' 3-10. [7] Alexandru Busuioceanu'*Zalmoxis*' Ed. Meridiane' Bucureşti 1985' s.109 ve not II 90, o.t. [8] Josephus *Flavius*' *The Antiquities of the Jews* I.1.3 in *The Works of Flavius Josephus* (transl. by William Whiston)' Milner and Co.' London' s.25. [9] Origen, *Fragmenta on Hexameron* (çev. S.D.F. Salmond). [10] Philostorgios, *Historiae ecclesiasticae*, in Migne, P.G., vol. 65, col.491-495. [11] McCrindle, J.W., *The Christian Topography of Cosmas, an Egyptian monk*, Hakluyt Society, Series I, vol . 98, 1897. [12] Mainz'lı Henry'nin *Dünya Haritası*, Corpus Christi College, MS. 66, s. 2, Cambridge, İngiltere. [13] Honorius d'Autun, *De Imagine mundi*, P.J. Migne,*Patrologia Latina* (bundan sonra P.L. baş harfleriyle gösterilecektir), Paris, 1841-1855, cilt 172, col.123. [14] A.E. Nordensjöld, *Facsimile Atlas to the Early History of Cartography*, Dover, New York 1973, s.51. [15] Agostino Inveges, *Historia sacra paradisi terrestris et sanctissimi innocentiae status*, Palermo 1469, s.16-17, o.t. [16] David Baron, *The History of the Ten "Lost" Tribes*, <http://www.wcg.org>. [17] JewishEncyclopedia.com. [18] Josephus, *The Antiquities...* VIII.6.4. [19] Dr. John Mathew Thekkel, *A Brief History of India*, www.thekkel.com. [20] William Smith, *Smith's Bible Dictionary* (revised and edited by F.N. and M.A. Peloubet), bilgisayar dosyası, elektronik baskı, Logos Library System, Thomas Nelson, Nashville 1997. [21] John of Damascus, *An Exact Exposition of the Orthodox Faith (De Fide Orthodoxa)*, II.9; bkz. *La Foi orthodoxe, Cahiers Saint Irénée*, Institut Français de Theologie du Paris, 1966, bölüm XI, s.65. [22] Moses Bar Chefa, *De Paradiso*, Migne içinde, P.G., cilt 3, s.583-602. [23] Ed.-F. Zarncke, *Der Priester Johannes*, in *Abhandlungen der... kön.-sächsischen Gesellschaft der Wissenschaften*, Phil.-Hist., Leipzig 1883, no.8, s.123. [24] Br. Lattini, *Li Livres dou Tresor*, Coll. des inédits de l'histoire de France, Paris 1863, s.161. [25] *Mandeville'in Seyahatleri* (çev. Malcom Letts), Londra 1953, cilt II, s.405-406. [26] C. Colomb, *Oeuvres* (çev. A. Ciorănescu), Gallimard, Paris 1961, s.233-235. [27] *Videvdat* 1.3; Émile Benvenito '*L' Eran vež et l'origine légendaire des Iraniens*, in *Bulletin of the School of Oriental Studies*' vol. 7' pp.265-274 (1937). [28] *Encyclopaedia Universalis*' Paris 1968' cilt 16' s.1031. [29] Salibi, s.52-54,56. [30] *Imperial Gazetteer of India, Keşmir ve Cammu* bölümü, 1960. [31] Al-Haj Khwaja Nazir Ahmad, *Jesus in Heaven on Earth*, The Woking Muslim Mission & Literary Trust, The Mosque, Woking and Azeez Manzil, Lahore 1952. [32] Pandit Kalhana, *Rajatarangini, a Chronicle of the Kings of Kashmir* (çev. Sir Mark Aurel Stein), Archibald Constable, London 1900, I, 76. Bu önemli tarihi eser Dr. Tokan Sumi tarafından Japonca'ya bile çevrilmiştir. [33] A.g.e., I, 286-287. [34] *Tauzak-i-Babari (Babar'ın Anıları)*, Leyden ve Erskine tarafından tercüme edilmiştir, s.313. [35] A.g.e., Giriş, s.XXVII. [36] Nazir Ahmad' s.335. [37] *A'in-i Akbari*' cilt II' s.381. [38] Haider Malak Chadauara' *Waqiat-i-Kashmir*' Muhammadi Press' Lahore 1617' s.35. [39] G.T. Vigne' *Travels in Kashmir' Ladakh and Iskardu*' Henry Colburn' London 1842' vol. II' p.44. [40] H.W. Bellow' *An Enquire into the Ethnograph of Afghanistan*' The Oriental Institute' Woking 1891' s.98. [41] Kalhana, *alıntılanan eser*. [42] Dowson, s.153. [43] Sir William Jones, *Keşmir, Hindistan Araştırmaları*, cilt I, s.268. [44] W. Wakefield, *The Happy Valley*, Sampson, Low, Mareton, Searle, Ravington, London 1879, s.6. [45] Sir Aurel Stein, *Ancient Geography of Kashmir*, Baptist Mission Press, Calcutta 1899, s.13. [46] Pandit Hargopal Khasta Kaul, *Guldasta-i-Kashmir*, Farsi Arya Press, Lahore 1883, s.19. [47] *ApudDaniélou, The Myths...* ' s.309; Jean Filliozat, *Klasik Hindistan*, cilt 2: *En Eski Zamanlardan M.S. 7. yüzyıla kadar Hindistan'ın Siyasi Tarihi* (çev. Philip Spratt), Susil Gupta (India) Limited, Calcutta 1957, § 21, s.12. [48] Schuon, *Sâ inşelegem...* , Sözlük. [49] Henry Yule'un *The Travels of Marco Polo*, Dover Publications, Inc., New York 1993, cilt I, s.346'nın V. bölümüne yazdığı not 3.

IV. YAŞAM VE BİLGİ AĞACI

"Garip bir ağaç vardır, köksüz durur ve çiçek açmadan meyve verir;
dalları ve yaprakları yoktur, her tarafı nilüferdir"

Kabir [1]

Yaratılış, Aden Bahçesi'nde (2:8) "RAB Elohim'in yerden her ağacı bitirdiğini... bahçenin ortasındaki yaşam ağacını ve iyiyi kötüyü bilme ağacını" (2:9) söyler. Burada iki tane farklı ağaç varmış gibi görünebilir (3:22). Bununla birlikte, tek ve aynı ağaç fikrini destekleyen tefsirler de vardır. Nitekim Baring ve Cashford analizlerinde Cennet Bahçesi'nde "tek ağacın ikiye dönüştüğü" sonucuna varmışlardır... Daha önceki mitolojilerde tek ağaç hem "bilgi" hem de "yaşam" ya da "bilgelik" ve "ölümsüzlük" sunmaktaydı. [2]. Campbell ise şöyle demiştir: "*İncil*'deki mitik ayrıştırma ilkesi... Bilgi Ağacı'nın Ölümsüz Yaşam Ağacı'ndan ayrıştırılmasıyla ifade edilir" [3]. Ancak, yukarıdakilere başka nedenlerin de eklenebileceğine inanıyoruz. Her şeyden önce, Yaratılış'ın "*bahçenin ortasındaki* yaşam ağacından ve iyiyi kötüyü bilme ağacından" (2:9) söz ettiğine dikkat etmeliyiz; buradan ikincisinin *bahçenin ortasında olmadığı* ve birincisinden farklı olduğu sonucunu çıkarabiliriz. Ancak metin daha sonra "*bahçenin ortasındaki ağacın meyvesinden*" Tanrı'nın şöyle dediğini gösterir: "Ondan yemeyeceksin, ona dokunmayacaksın, yoksa ölürsün" (3:3)." Bu yasak sadece iyilik ve kötülüğü bilme ağacına atıfta bulunmaktadır (2:17). Buradan "iki" ağacın özdeşliği ortaya çıkmaktadır. Müjde, "tek gerçek Tanrı olan seni tanımaları için sonsuz yaşam budur" (Yuhanna 17:3) diyerek *sonsuz yaşamı* yine *bilgiyle* özdeşleştirir. *Süleyman'ın Özdeyişleri* bilgelik, anlayış (bilgi) ve yaşam ağacı arasında bir ayırım yapmaz: "Ne mutlu bilgeliği bulan adama' ve anlayışı elde eden adama... O, kendisine sarılanlar için bir yaşam ağacıdır" (3:13'18). "Doğruların meyvesi bir yaşam ağacıdır; ve bilge kişi canlar kazanır" (11:30). Yaratılış ayrıca "Yahve Elohim insana şöyle buyurdu" der: "Bahçedeki her ağaçtan serbestçe yiyeceksin; ama iyiyi kötüyü bilme ağacından yemeyeceksin" (2:16-17). Havva bunu yılanla söylediğinde, yılan şöyle cevap verir: "Tanrı biliyor ki, ondan yediğin gün 'gözlerin açılacak' ve Tanrı gibi olacaksın.¹⁵⁵ iyiyi ve kötüyü bilmek" (3:5). Havva bu bilgiyi elde etmeye heveslidir: "Ve kadın ağacın yemek için iyi olduğunu" ve gözler için bir zevk olduğunu" ve ağacın akıl vermek için arzulandığını gördü" (3:6). Orijinal metinde *nehemod* (İbr. hoş-zarif) etimolojik olarak *ısı-enerji-arzu* anlamına gelir ve bu da üç kanalın niteliklerini gösterir: ısı (Pingala' güneş kanalı)' enerji (Kundalini' Sushumna içinde)' arzu (İda nadi'yi tanımlayan nitelik). Yılanla göre, bilgi ağacının meyvesi ölümsüzlük getirir: "Kesinlikle ölmeyeceksin" (3:4); ölümsüz olan "Tanrı gibi olacaksın" (3:5). Burada da bilgi sonsuz yaşamla paraleldir ve bu da iki ağacın aslında tek olduğunu teyit eder. Antakyalı Theophilus, Autolycus'a yazdığı mektubunda, sözde "ilk günah" (bölüm IX) ile tamamen zıt olarak şöyle yazmıştır: "Bilgi ağacının kendisi iyiydi ve meyvesi de iyiydi. Çünkü bazılarının sandığı gibi, içinde ölüm olan ağaç o değildi. Çünkü meyvesinde sadece bilgiden başka bir şey yoktu; ama bilgi, kişi onu ihtiyatlı bir şekilde kullandığında iyidir". [4]. Lyonslu Irenaeus da benzer bir tutum benimsemiştir. *Kutsal Kitap* öğrencileri başlangıçta Aden ağacının elma değil incir ağacı olduğunu düşünürler, çünkü erkek ve kadın çıplaklıklarını örtmek için "incir yapraklarını birbirine dikip kendilerine önlük yaptılar" (Yaratılış 3:7) ve böylece iffetlerini ifade ettiler (bölüm XIX C). Küçük elma yaprakları uygunsuz olabilirdi. Elma ağacından bahsedilmesinin olası bir açıklaması, Ortaçağ'da mevcut olan ve *malus*'un (elma, Lat.) *malum*'la (kötülük, Lat.) ilişkilendirildiği Latince *Kutsal Kitap* metinleriyle ilgili olabilir. Hesperides'in (M.Ö. 700-500) kutsal Altın Elma Ağacı'nın hikâyesi onu büyük yılan Ladon'un koruması altına yerleştirmiştir [5]. Hesperidler ağacı Yaşam Suyu ile sulamışlardır. Akdeniz (ve Kelt) geleneklerinde elma, Büyük Tanrıça'ya duyulan aşk aracılığıyla ölümsüzlüğü simgeler [6]. Havva'nın, cehaletin (*avidya*' Sanskr.) aksine insanlara aydınlanma ve ilahi bilgi (*vidya*' Sanskr.) bahşeden Tanrısal Anne'yi temsil ettiğini kolayca anlayabiliriz. Hayat Ağacı efsanesi, efsanelerde, halk masallarında, kahramanlık destanlarında (Gılgamış gibi; bölüm VI) veya edebi eserlerde sıklıkla karşılaşılan ölümsüzlük veren bitkiyle ilgili efsaneye eşittir. Taocular da ölümsüzlük otu (*chih* veya *chü-sheng*' Chin.) ile ilgili proto-tarihsel geleneği devralmakta gecikmemişlerdir. Eski zamanlardan beri Hintliler cehaleti *en büyük günah* olarak kabul etmişlerdir (örneğin *Mahabharata*'da Yudhishtira'nın gölün ruhuna verdiği cevaba bakınız). Budist *Dört Yüce Hakikat*'in ikincisi, acıların sebebinin cahilce arzulara yattığını açıklar (*trishna*' Sanskr.). Platon da şöyle demiştir: "Bize ilaçların en emin ve en iyisi olan bilgiyi bahşetmesi için ona sesleniyorum" [7] ve "bilgiden daha güçlü bir şey olmadığını" ilan etmiş ve "yanlış bir eylemi" "cehaletle" ilişkilendirmiştir [8]. Büyük Tanrıça'nın fenomenal

dünyadaki tezahürlerinden biri de Kundalini'nin, yani efsanevi yılanın annevari enerjisidir (bölüm IX). Gördüğümüz gibi, bilgiye doğru çekilme olgusu, dışıl kanal olan İda'nın bir özelliği olan *arzudan* kaynaklanır. Cehalet İsa tarafından kınanmıştır: "İnsan, eğer gerçekten ne yaptığını biliyorsa, kutsanmışsındır; ama bilmiyorsa, lanetlenmişsin ve yasayı çiğnemişsin demektir.¹⁵⁶". Müjde'deki bu pasaj Kutsal Kitap'tan çıkarılmıştır, ancak Théodore de Bèze'in Cambridge Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki (*Codex Bezae* ya da *Cantabrigiensis D*) gibi daha eski el yazmalarında hala mevcuttur [9]. Bu, İsa'nın öğrencilerini sürekli olarak gösterdikleri cehaletten dolayı neden sık sık azarladığını anlamayı kolaylaştırır. Örneğin, İsa Petrus'un sorularından birine şöyle yanıt vermiştir (Matta 15:16; krş. 16:9; Markos 7:18 vs.): "Siz de mi hâlâ akılsızsınız?" Tanrı, iki yan kanalın süptil özünü görmezden gelenlere karşı acımasızdı: "Sağ eliyle sol elini ayırt edemeyenlere... acımamalı mıyım?" (Yunus 4:11). Bölüm II'de batı tıbbının sağ ve sol sempatik sinir sistemlerinin spesifik özellikleri arasında hiçbir ayrım yapmadığı gösterilmiştir. *Süleyman'ın Özdeyişleri* cehaletin ölümsüzlüğe erişimi engellediğini vurgulamıştır: "Ahmaklığı bırakın¹⁵⁷ ve yaşayın' ve akıl yoluna gidin" (9:6).

İskenderiyeli Clement'e göre: "Karanlık, aracılığıyla günaha düştüğümüz cehalettir... Bilgi ¹⁵⁸ o halde, cehaleti ortadan kaldıran ve bize berrak bir görüş bahşeden, aldığımız aydınlanmadır" [10].

Lossky de cehalet (*agnoia*, Gr.) sorunuyla ilgilenmiştir. *Gnósis*'i içimizdeki (yani Kundalini'nin) "lütf bilgisi" olarak yorumlayan yazar, "bu *gnosis* bilincin tüm sınırlamalarını ortadan kaldırır; en uzak sınırında cehennemin alacakaranlığı olan o *agnoia*'yı kovar" diye yazmıştır. Ona göre "bu niteliğin yokluğu günahın bir işareti, "ruhun uykusu "dur" [11]... "*(agnoia - cehalet)*" en uç sınırlarına kadar itilirse, kişinin nihai yıkımı olan cehennemden başka bir şey olmaz" [12].

Platon şöyle yazmıştır: "Bilgi ve gerçek bilgelik sevgisinde ciddi olan ve aklını diğer tüm parçalarından daha fazla kullanan kişi, hakikate ulaşırsa ölümsüz ve ilahi düşüncelere sahip olmalıdır ve insan doğası ölümsüzlüğü paylaşabildiği ölçüde, tamamen ölümsüz olmalıdır; ve her zaman ilahi gücü beslediğinden ve ilahiyatı mükemmel bir düzen içinde onunla birlikte olduğundan, mükemmel bir şekilde mutlu olacaktır" [13].

İbnü'l Arabi şunu fark etmiştir: "Cehaletten dolayı "kim ölmüşse", "*Ölü iken dirilttiğimiz ve kendisine, insanlar arasında yürüyeceği bir nur verdiğimiz kimsenin durumu, hiç, karanlıklar içinde kalmış, bir türlü ondan çıkamamış kimsenin durumu gibi olur mu? İşte kâfirlere, işlemekte oldukları çirkinlikler böyle süslü gösterilmiştir.*" (*Kur'an Enam suresi*, 6.122) buyurduğu gibi, ruhun hayatı ilimle cehaletin ölümünden kurtulur." [14].

Mükemmelliği temsil eden dört rakamı (bölüm I) bilginin dört seviyesiyle ilgili birçok kavramda da yer alır.

Yahudi filozoflar *Tevrat*'ın (*Thorah*, İbr.) iki seviyeli semantik yapısı olduğunu kabul ederler: *hitzon* (dışa dönük ezoterik, İbr.) ve *penimi* (içe dönük ezoterik, İbr.), bunlar karşılık gelen Arapça terimlerin birebir tercümeleridir. Bu nedenle *Tevrat* aynı anda hem ezoterik hem de egzoteriktir: '*oraita sethim ve-galya* (İbr.) [15]; *he'elem v'gilui* (gizleme ve ifşa, İbr.). Vahiy de *Kutsal Kitap*'ın ezoterik ve egzoterik anlamlarının bir arada var olduğunu kabul etmiştir (Vahiy 5:1-2): "Tahtın üzerinde oturanın sağ elinde 'içi ve arkası yazılı' yedi mühürle mühürlenmiş bir kitap gördüm... 'Kitabı' açmaya ve mühürlerini kırmaya kim [layıktır]?" Kırılması gereken yedi mühürden bahsedilmesi, sırrı açığa çıkarabilecek olan anahtara açık bir işaretti: yedi çakra hakkındaki bilgi, yani süptil beden içindeki Kundalini'nin uyanışı. Konuyla ilgili diğer ayrıntılar bölüm XI B'de verilecektir.

Scholem, "Orta Çağ'ın başlarındaki Hıristiyan yazarlar tarafından geliştirilen Kutsal Yazıların dört yönlü anlamını" hatırlatmıştır [16]. Rabbinik gelenek her bir kelimeye en az 37 anlam yüklemiştir [17]. 13. yüzyılın sonunda, *Tevrat*'ın ilk satırının 70 yorumunu içeren *Tikkune ha-Zohar* (Zohar'ın İbr. düzeltmeleri) ortaya çıktı. Joseph ibn Aqnin (12. yüzyıl) *Ezgiler Ezgisi* üzerine yorumunda üç yorum düzeyinden bahseder: *literal*, *haggadik* ve *felsefi-allegorik*; Kabalistler bunlara bir dördüncüsünü eklemişlerdir: *Zohar*'da *raza de mehemanutha* olarak adlandırılan *teosofik gizem*; yani Kutsal Yazıların "iman gizemi" uyarınca anlaşılması. Leonlu Moses'in (13. yüzyılın sonu) en eski Kabalistik yazılarından birine göre *Midraş ha-Neelam* (İbr.) Rut Kitabı'na göre, Kutsal Yazıların (*Tevrat*) her bir kelimesi dört farklı anlayış türünü ima eder: dışsal gerçek (*ma'aseh*), Kabalistler veya *Talmud*'un hukukçuları tarafından kullanılan hermenötik yöntemle elde edilen anlam (*Midraş: Tevrat* yorumu), alegorik veya tropik yorum biçimi (*haggadah*) ve gizem (*sod*) [18].

Zohar'da dört seviye (13. yüzyılın sonunda Joseph Gikatila tarafından atfedilen anlamlar) şu *şekildedir*:

- gerçek veya basit anlam' peşat (katı gramer anlamı' *peruş*);
- alegori' homiletical anlam *remez* (yorumlama):

(c) hem Talmudik hem de haggadik yorumu kucaklayan anlam' *deraşah* (*deraş*);

(d) mistik anlam' *sod* (*beur*¹⁵⁹)

Buna beşinci bir terim olan *gematria* (İbranice harflerin sayısal değeri üzerinden *yorumlama*) eklenmiştir [18].

İskenderiyeli Clement de "Yasa'nın [yani Kutsal Yazıların] anlamının üç şekilde ele alınması gerektiğini" [19] kabul etmiş, *gerçek anlamı* bir kenara bırakmıştır [20].

Dante'nin gnoseolojisinde metin esas olarak dört anlamdan sonra açıklanabilir ve açıklanmalıdır: "*si possono intendere e di onsi esponere massimamente per quattro sensi*" (bu dört farklı anlam birbirini karşılıklı olarak yok edemez veya birbirine karşı çıkamaz' İtal.). Birincisi *gerçek* anlamdır; ikincisi ise *alegorik* anlamdır: "*una veritate ascosa sotto bella mensogna*" (güzel bir yalanın altında saklı bir gerçek' İtal.); üçüncüsü *ahlaki* anlam; en içteki sonuncusu ise *anagojik* anlamdır¹⁶⁰ anlam' metafiziksel bir üst-duyuyu (*sovrasenso*' İtal.) temsil eder, yani duyuları aşar [21] ve yalnızca inisiye tarafından algılanır. Dante *Inferno*'sunda şöyle yazmıştır: "*Mirate la dottrina che s'asconde/ Sotto il velamo degli versi strani*" (Gizli doktrine hayran olun/ Garip dizelerin peçesi altında' İtal.) [22]. Yazar bu yorumlara Verone Lordu Can Francesco (ya da Can Grande) della Scala'ya yazdığı bir mektupta da değinmiştir.

Geç Ortaçağ'ın diğer Hıristiyan yazarları için bu dörtlü anlam şunlar olmuştur: *tarih' alegori' tropoloji* (ahlaki homiletics) ve *anagoji* (eskatolojik yorumlama)¹⁶¹. Pico della Mirandola, *Apology* (1487) adlı eserinde *İncil*'in dört yönlü açıklamasında Yahudi geleneğiyle benzerliği kabul eder: gerçek anlam (*peshat*) alegorik veya mistik (*midrash*)' mecazi (*sekhel*) ve anagojik (en yüce ve ilahi olan *Kabala*) [23].

Midraş ha-Neelam'in yorumuna göre Tanrı şöyle demiştir: "Işık olsun" (*yehi aor*' İbr.) (Yaratılış 1:3) dediğinde, *Tevrat*'tan da çıkan bilginin elde edilmesine atıfta bulunmuştur [24]. Bu, *Zohar* (ışık, parlaklık, ihtişam) kelimesinin kökeni olabilir. Bu nedenle *Zohar Tevrat* hakkında şöyle der: "her kelimesi birçok yöne ışık saçar" [25].

Peygamber'in damadı Ali'nin şöyle dediği rivayet edilir: "Kur'an'da hiçbir ayet yoktur ki, ¹⁶² dört duyuya sahip olmayan: ezoterik¹⁶³ ezoterik¹⁶⁴ Sınırlı¹⁶⁵ ve ilahi proje¹⁶⁶" [26]. Bir *hadis-i nebevi* (bizzat Peygamber'in sözü), *Kur'an* ayetlerinin bir zahiri ve bir de batini anlam içerdiğini ve bu anlamların en az yedi (XXV B bölümü) ve en çok yetmiş olmak üzere çok sayıda başka anlam içerdiğini göstermektedir; bunların çokluğu "denizin dalgalarına" benzetilmiştir [27]. "Dış bilim" (*el-'ilm az-zahir*) ile "iç bilim" (*el-'ilm al-batin*) arasında bir ayırım vardır. Bununla birlikte, *Kur'an* şu şekilde sunulur: "O, sana Kitab'ı indirendir. Onun (Kur'an'ın) bazı âyetleri muhkemdir -sağlam-, onlar kitabın anasıdır. Diğerleri de müteşabihdir.[84] Kalplerinde bir eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve onun olmadık yorumlarını yapmak için müteşabih âyetlerinin ardına düşerler. Oysa onun gerçek manasını ancak Allah bilir. İlimde derinleşmiş olanlar, "Ona inandık, hepsi Rabbimiz katındandır" derler. (Bu inceliği) ancak akıl sahipleri düşünüp anlar. " Ali İmran (3.7) (*Müteşabih – yani benzeşen, ayırt edilmesi zor olacak şekilde birbirine benzeyen - âyetler, manasını ve hakikatini sadece Allah'ın bildiği âyetlerdir. İslam inancına göre bunların insan zihni tarafından tümüyle kavranmasına imkân yoktur.*)

Bhagavad-Gita'nın yedi farklı anlam dizisine göre de okunabileceği söylenir [28].

Toprak durumuna düşüşten sonra, Cennet'in kapısı "yaşam ağacına giden yolu korumak için" (Yaratılış 3:24) "parlayan kılıcı" (ateş olarak Kundalini) taşıyan meleklerle (Başmelekler Mikail ve Cebrail tarafından kontrol edilen yan kanalların enerjileri - Hinduizm'de Hayrava ve Hanumana) korunmuştur, çünkü Kundalini hakkındaki öğretiler her zaman gizli tutulmuştur (bölüm XI B' XX C4 ve XXII E). İki baş melek şu sözlerle tanımlanır: "Orada... iki tane duruyordu' biri bu tarafta' nehrin kıyısında' ve diğeri o tarafta' nehrin kıyısında" (Daniel 12:5)' nehir Sushumna'dır. Enoch ayrıca Mikail ve Cebrail tarafından yönetilen yan kanallardan da bahsetmiştir: "Meleklerin yolunu gördüm" rehberi Mikail hakkında şöyle der: "bana cennetin uçlarındaki tüm gizli şeyleri, yıldızların tüm kaplarını gösterdi¹⁶⁷" [29]. Başmelekleri Sahaja Yoga tarafından iki kanala atfedilen niteliklere göre adlandırmıştır: "Merhametli, sabırlı, kutsal Mikail" (sol kanal) ve "güçlü olan her şeye başkanlık eden Cebrail'dir" (Hanumana'nın Rama'ya davrandığı gibi, sağ kanala işaret ederek) [30]. Zebedi'nin oğulları Yakup ve Yuhanna'nın kafası iyice karıştığında İsa'ya sordular: "Bize ver ki, senin yüceliğinde biri sağında, biri solunda oturalım"... İsa onlara şöyle dedi: "... Sağımda ya da solumda oturmak benim değil, hazırladıklarımın hakkıdır." (Markos 10:35-40; Matta 20:20-23'te bu istek iki havarinin annesi tarafından yapılmıştır). Yeşaya Tanrı'dan alıntı yaparken sol ve sağ kanala atıfta bulunmuştur: "[Sol] elim yeryüzünün temelini attı' ve sağ elim gökleri yaydı" (48:13)' yeryüzü dışıl, gök ise eril cinsiyettir (bölüm XX A). *Zohar* her bedende bir sağ ve bir de sol yön (ilke) olduğunu söylemiş [31] ve sonra da şunu göstermiştir: "Kâhinlerin ve Levililerin işlevinin Sol ile Sağ'ı birleştirmek olduğunu gözlemleyin. Haham Hizkiyah şöyle dedi: "Öyle, ama bana birinin Sol'u, diğerinin Sağ'ı harekete geçirdiği söylendi, çünkü erkek

ve dişinin birleşmesi sadece Sol ve Sağ tarafından gerçekleştirilir" [32]. Hizikiyah'ın eril (Atman) ve dişil (Kundalini) prensip arasındaki birleşmeyi (*Yoga' Sanskr.*) sağlamak için İda ve Pingala' kanallarını uyandırmaya (enerjisini uyandırmaya) yetkili olan kişilerden bahsetmesi çok makuldür.

Kur'an, "O kıyamet günü ne zaman?" diye sorar." Kıyamet Suresi(75.6), "Gözler kamaştığı, ay karanlığa gömüldüğü, güneş ve ay bir araya getirildiği zaman, o gün insan "kaçış nereye?" diyecektir. " Kıyamet (75. 7,8,9,10) "Kıyamet Günü "nde "Üstelik, biri insanın sağ tarafında, biri sol tarafında oturmuş iki alıcı melek de (onun yaptıklarını) alıp kaydetmektedir." Kaf Suresi (50.17) o anı tarif etmiştir. Bu, güneş ve ay kanallarını aşma anıdır, *Kıyamet* günüdür (*Kıyame'Arab.*), Aydınlanma günüdür (bölüm XIX C). Yan kanallar *Nadirah* (parlak, ışıltılı Arap) ve *Basirah* (karanlık, kasvetli, hüzünlü Arap) isimlerine karşılık gelir [33]. İlki tam olarak bu eğilime sahip güneş kanalıdır (*Rajo guna' Sanskr.*), ikincisi ise farklı eğilime sahip ay kanalıdır (*Tamo guna, Sanskr.*) (bölüm II). İki yan kanalın zıtlık özelliği aynı zamanda doğu-batı karşıtlığına da tekabül eder. " De ki: Doğu da, Batı da Allah'ındır. Allah, dilediği kimseyi doğru yola iletir." Bakara (2.142)' burada dosdoğru yol merkezi – orta - kanalıdır. Anlamın coğrafi doğu ve batının yanı sıra başka bir "Doğu" ve başka bir "Batı" anlamına geldiği gerçeği, " O, iki doğunun ve iki batının Rabbidir." Rahman suresi (55.16-17) ifadeleriyle ortaya çıkar. Ayrıca *Kutsal Kitap* şöyle der: "O gün yaşayan sular¹⁶⁸ Yeruşalim'den çıkacak¹⁶⁹Yarısı doğu denizine, yarısı da batı denizine doğru.¹⁷⁰ deniz" (Zekeriya 14:8). Enoch da ruhların Rabbi hakkında yazmıştır: "Beni iki ruhun arasına, kuzeyle batının arasına oturttu" [34]' bu ruhlar yan kanalları kontrol eden Mikail ve Cebrail'dir. Geleneğe göre Cebrail'in bir kanadı ışık, bir kanadı da karanlıktır [35] ve sırasıyla sağ ve sol kanalları simgeler.

(*Güneş dünyanın herhangi bir noktasında batarken aynı zamanda oranın mukabili olan yerde de doğmaktadır. Diğer bir bakış açısıyla, güneş bir yerde doğarken aynı anda, bir başka yerde batmaktadır. Buna göre itibarî olarak güneşin bir tam gün içinde iki doğuşu ve iki batışı bulunmaktadır.*)

Paul Humbert ve Mircea Eliade'ye göre, hayat ağacı gizlenmiş, dolayısıyla erişilemez olacak ve Âdem tarafından ancak bilgi ağacının bilgeliğinden tattığında keşfedilecekti [36]. Ancak bu sadece Aydınlanma (Aydınlanma' Yoga durumuna ulaşma) ile mümkün olur.

Yukarıdaki pasajlardan iki soru ortaya çıkmaktadır: Yaşam ağacı ve bilgi ağacı neyi temsil eder? Yılan neyi sembolize etmektedir? İlk soruya yanıt bulmak bu bölümde ele alınan bir konu olacaktır. İkinci soruya gelince, bu konu IX. bölümde ele alınacaktır.

Yılanın açıklaması, dikkatimizi çeken ilk açıklamaydı: yaşam ağacının meyvelerine erişim arketipik insanların Tanrı gibi olmalarını sağlayacaktı. Bölüm II bu benzetmenin, insandaki tezahürü ancak Kundalini enerjisi uyandığında tamamlanan süptil beden yapısına atıfta bulunduğunu göstermiştir. İkinci sonuç ise ölümsüzlüğün elde edilmesidir (*reenkarnasyon çemberinden - zincirinden kurtuluş*). Sonsuz yaşamın sembolü olan yaprak dökmeyen ağaç bir zamanlar Hayat Ağacı ya da Dünya Ağacı olarak onurlandırılmıştır. *Zohar*'daki vaadi (belki de zamanımız için geçerlidir; bölüm XIX D) hatırlamakta fayda vardır: "Gelecek günlerde *halkımın günleri ağacın günleri gibi olacak.*¹⁷¹ Bildiğimiz o ağaç gibi. O zaman hakkında şöyle yazılmıştır: "Ölümlü sonsuza dek yuttu.¹⁷²" [37]. "Hayat Ağacıyla birleşen ve dallarına bağlanan kişi onun meyvesini yiyecektir. Tüm kutsalın ve ayınlar ondan yayılır; ruhu için yaşam ve uzuvları için şifa elde eder" [38] (son sonuç için aşağıya ve XXII C bölümüne bakınız).

Ruh Vahiy'de şöyle der: "Üstesinden gelene, Tanrı'nın cennetindeki yaşam ağacından yemesi için vereceğim" (2:7). Cennet Sahasrara'dır. Önceki paragraflardan bunun bir içsel fetih, Aydınlanma meselesi olduğunu anlıyoruz. Bu, insanın doğrudan eylemini, kendi eksikliklerine karşı mücadelesini ima eden bir çalışmadır. Göreceğimiz gibi (bölüm XI E), Mesih'in havarileri Pentikost gününde böyle bir olaya tanık olmuşlardır. *Zohar* Pentikost'u ağacın meyvesiyle ilişkilendirir ve bunu şu sözlerle daha da açıklar: "Rabbi Yahuda şöyle dedi: "Mişna'da dört mevsimde söz üzerine hüküm verildiğini öğreniyoruz:... Pentekost'ta ağacın meyvesi hakkında hüküm verilir: bu, kendini göklere çıkaran büyük ve güçlü ağaçtır" [39]. "Ağaçların meyvesi" değil, Ağaç'ın meyvesi yazılmıştır, çünkü bu cenneteki *büyük ve kudretli* Ağaç'tır. Geleneğin sözleri, *Kutsal Yazı'nın* hakkında şöyle dediği bu Ağacı ima eder: "Ben yeşil bir köknar ağacı gibiyim. Senin meyven benden çıkar" (Hoşea 14:8).

Mutlak ile birleşme durumu, efsanevi fetihler (Kâse [40]' Altın Post vb.)' Mısır esaretinden kurtuluş (enerji devrelerinin tıkanmasına neden olan aşağılık eylemlerin esareti)' Kızıl Deniz'in geçilmesi (Void- Boşluğu veya Yanılsamalar Okyanusunu ifade eder)' fetüsün kırmızı amniyon sıvısına daldırılmasıyla mecazi olarak tanımlanan iç zaferdır.¹⁷³) ya da çölden (yakın anlamlara dikkat edin: *boşluk* ve *çöl*) -ki bu da başka bir

denizdir ama kumdan yapılmıştır (burası eskiden bir denizin tabanıydı). Bu *ikinci doğumun* (Aydınlanma olarak adlandırılır; bkz. *infra*) Kıyamet Günü'nde (İlahi Yoga ile birleşme) tekrarlanacağı kehanet edilmiştir: "Ve halkının geri kalanı için bir yol olacak... Mısır diyarından çıktığı gün İsrail'e olduğu gibi" (Yeşaya 12:16; çapraz başvuru 51:10; 63:12-13). Bu yol açıkça seçilmiş olanlar (*O'nun halkı*) içindi, ama sayıca az olanlar (*kalanlar*) içindi. Örneğin, Rama'nın zamanı boyunca, *tek bir adam*, Nachiketas¹⁷⁴ *Taittiriya Brahmana* ve *Katha Upanişad*'a göre, Aydınlanma. İki bin yıl sonra, Krishna'nın zamanında da durum farklı değildi:

"Binlerce insan arasında mükemmellik için çabalayan pek azdır ve çabalayıp başarılı olanlar arasında da Beni gerçekte tanıyan pek azdır" [41]' diyerek milyonlarca insan arasında tek bir Aydınlanmaya işaret etmiştir. Bu azlık, İsa'nın şöyle dediği Gnostik *Thomas İncili*'nde de kabul edilmiştir: "Sizi seçeceğim, bin kişi arasından bir kişi, on bin kişi arasından iki kişi" [42]. Çöl aynı zamanda *fata morgana* tarafından kandırılanlar için bir Yanılsamalar Okyanusu'dur. Kral Arthur üzerine yazılan romanlarda Arthur'un kız kardeşi ve büyüdüğü ada Avalon'un metresi *Morgan le Fay*'den bahsedilir.

Vahiy'de yukarıda bahsedilen bölümün süptil bedene atıfta bulunduğu şüphe götürmez, çünkü başlangıçta (2:1) Yüce Varlık'ın yedi çakrası hakkında okur: "Sağ elinde yedi yıldız tutan¹⁷⁵ Yedi altın kandilin ortasında yürüyen" (bkz. 1:12'13'16'20). Süptil bedenin çakraları Hint ikonografisinde, sırasıyla ışın veya taç yapraklarının sayısı ilgili sinir pleksuslarının dallarının sayısına denk gelen yıldızlar veya nilüferler olarak temsil edilmiştir (bölüm II). Jung başka türlü de fark etmişti: "Bitki sembolleri genellikle çiçeklerdir (lotus ve gül). Bunlar daire, küre, kare, dörtlük gibi geometrik şekillere yol açar" [43]. Hindistan'da Yaratıcı Brahma'nın üzerinde oturduğu Lotus Vishnu'nun göbeğinden çıkmıştır. Eski Mısır'da lotus orijinal kozmik çiçek olarak kabul edilir [44]; yeniden doğuşla ilişkilendirilerek cenaze odalarında sıkça işlenir ve bazen başı süsler. Kuzey Romanya'daki manastır fresklerinde (örneğin Voronets ve Moldovitsa [45]) azizlerin nilüferler üzerine oturtulmuş olması ve böylece en klasik Hindu veya Budist geleneğini hatırlatması tesadüf değildir (bkz. Hesychasm; bölüm XXV A). Gül metaforuna Dante'nin Cennet'teki Empiraeus tasvirinde de rastlanabilir: "Kendi içinde o kadar büyük bir ışık, gülün en uç yapraklarının genişliği... o zaman beyaz bir gül biçiminde kendini bana gösterdi o kutsal asker" [46]. Bu gül elbette *Empiraeus*'un işaret ettiği Sahasrara'dır, *kutsal askerlik*, *beyaz renktir* (bölüm XV E), *büyük ışıktır* (bölüm XI E), *en uçtaki yapraklardır* (bedenin olduğu kadar evrimin de tepesi).

Vahiy daha sonra şöyle der: "Onun ortasında¹⁷⁶ ve ırmağın bu yanında ve bu yanında, her ay on iki meyve veren yaşam ağacı; ve uluslara şifa için ağacın yaprakları" (22:2). İfadenin ilk kısmı geometrik olarak imkânsızdır, çünkü tek bir ağaç aynı anda hem ortada hem de her iki tarafta bulunamaz. Bunu bir metafor olarak anlamalıyız. Aslında Hayat Ağacı'nın içerdiği üç kanala atıfta bulunmaktadır: Sushumna (*ortada*) ve Kundalini'nin bir *nehir* gibi içinden aktığı *yan kanallar* (Ida ve Pingala). Ancak Kundalini'ye Tapınakçılar ve Gnostikler tarafından *yaşam suyu* olarak tapınılmıştır (bkz. bölüm XI D, XX C4). Sonunda bize söylendiği gibi, hayat ağacı aynı zamanda ulusları iyileştirmeye de hizmet eder. Yogiler, hayat ağacıyla sembolize edilen tüm sistemi harekete geçiren Kundalini enerjisini kullanarak hem fiziksel (bölüm XXII C) hem de ruhsal (yüce kurtuluş, *moksha*' Sanskr.) iyileşmenin sağlanabileceği konusunda hemfikirdirler.

Sayılar bilimiyle içli dışlı olan insanlar 7 ve 12 sayılarının aynı gerçekliği ifade ettiğini kabul ederler, çünkü her ikisi de 3 ve 4'ten oluşur (7=3+4; 12=3×4). Üç dışıl, dört ise erildir, eril ve dişil yan kanallara işaret eder ve bunların birleşimi *unio mystica*'yı (Yoga) simgeler. 12'nin 7'ye dönüşümü sayesinde, ağacın meyvelerinin çakraları temsil ettiği sonucuna varabiliriz. Dört sayısının mistik anlamları büyük ölçüde bölüm I'de ele alınmıştır. Üç sayısı aynı zamanda kutsal bir sayıdır: farklı şekillerde temsil edilen Hıristiyan Teslisi (üç magi' üç melek vs.)' Kur'an Teslisi (bölüm XX D)' Hindu Teslisi (*Trimurti*' Sanskr.), Budist Teslisi (*Triratna*' Sanskr.)' üç dünya (göksel' dünyevi' yeraltı)' üç *guna* (kanal -eğilimler' Sanskr.)' *I Ching*'in trigramı (Çince) vb. Kabala'da Kutsal Üçlü, *Ab(ba)* Baba, *Ben* Oğul ve *Ruah ha-Qadesh* Kutsal Ruh'tan (İbr.) *Abrakadabra* olarak kısaltılır. (*Ben konuşurken yaratıldı" ya da "Ben konuşurken gerçekleşti.*) Eski geleneklerde üç sayısı Etrurya'daki ve hatta Roma'daki şehirlerin düzeninde görülür: üç kapı, üç cadde, üç semt, üç tapınak ya da üç bölünmüş tapınaklar. Diğer örnekler bölüm II'de verilmiştir. Bu sayı her yerde üç enerji kanalının varlığını yansıtır. Karbon atomunun kütlelerini (yaşam elementi), burçları, gökyüzü konaklarını, yılın aylarını, Herkül'ün işlerini, Odysseus'un yoldaşlarını, Romulus'un çobanlarını, İsrail kabilelerini, İsa'nın havarilerini, Göksel Kudüs'ün kapılarını (Vahiy 21:12), Twelver Şiiilerinin İmamlarını (ch. XIX C), Hrolf'un Danimarkalı Berserkleri, Kral Arthur'un Şövalyeleri, Balder'in yargıçları, Roland'ın Fransa'daki Akranları vs. Sadece 12 değil, tersi olan 21 de kutsal bir sayıdır, çünkü Hinduizm'de 7 çakranın 3 kanala yansıtılan yönlerini temsil eder (7×3=21).

Harflerin çakra yapraklarıyla (anatomik düzeyde alt kompleksler; bölüm I) ilişkilendirildiği Sanskritçe'ye benzer şekilde, İbrani alfabesinin 22 harfi çakra nitelikleriyle ilişkilendirilir. "*Yetzirah* Kitabı geniş ana

hatlarıyla, ancak belirli astronomik-astrolojik ve anatomik¹⁷⁷ kozmosun nasıl inşa edildiğinin ayrıntıları - özellikle de yirmi iki harften... İnsan, büyük dünyaya uyum sağlamış bir mikrokozmostur¹⁷⁸. Her harf insanın bir parçasını ya da büyük dünyanın bir alemini "yönetir". "Her harf ilahi enerjinin bir yoğunluğunu temsil eder.¹⁷⁹". 22 harf ¹⁸⁰ *Tevrat*'ı yazmak için kullanılan İbrani alfabesinin¹⁸¹ "ilahi gücün farklı konfigürasyonlarıdır" [47]' ki bu tamamen doğrudur: İlahi olanın bir sembolü ve süptil bedeninin 21 enerji veçhesi (konfigürasyonu) vardır (bölüm II). Eski Yunanlılar tarafından kutsal olarak kabul edilen π (3.14) sayısı için 22 bölü 7'nin iyi bir tahmin olduğunu belirtmek isteriz. Mısır'daki Therapeutae mezhebinden bahsederken Philo, *Tevrat*'ın tamamının (*nomothésia*, mevzuat; *nómos*'tan, yasa, Gr.; örneğin Aristeas ile birlikte) onlara canlı bir varlık olarak görüldüğünü göstermiştir [48]' bu kavram büyük Yahudi filozofun da aşına olduğu bir kavramdır. *Zohar* 22 harf ile 10 sephiroth'u ilişkilendirir: "*Tevrat*'ta yazılı olan bu yirmi iki harf On Yaratıcı Söz'de gösterilmiştir¹⁸². Kralın taçları olan bu on tanenin her biri belirli harflerle izlenir... Bu dünyada ve öbür dünyada doğrular kutsanmıştır, çünkü Tanrı onları onurlandırmak ister ve göksel kutsallara açıklamadığı Kutsal İsm'in derin sırlarını onlara açıklar" [49]. *Zohar* ayrıca "otuz iki "Bilgelik yolunu", yani otuz iki *hermeneutik kuralı* çalışmış olan doğru kişilerden söz eder... Bu otuz iki sayısı aynı zamanda *alfabenin* yirmi iki harfine ve on Sefirot'a karşılık gelir [50]. Aynı şekilde, "tüm bu harfler o ruhun içine alınır ve bir süreliğine o harflerin tasarımı yüze girer; ve onlar girdikçe, yüz üzerinde bu harflerin tasarımıyla belirir... ruhlar ve ruhlar oradan çıktıklarında, hepsi o harflerin damgasıyla damgalanır; bir insanın ruhu bu şekilde damgalandığında, yüz üzerinde de belirli bir izlenim bırakır" [51]' ki bu da ruh göçü sırasında bireyselliğin korunmasını açıklar (bölüm XXIV).

Zohar'a göre, "Aziz'in Kılıcı, kutsanmış olsun, Tetragram'dan oluşur; *Yod* sap' *Vau* bıçak, iki *O* ise iki kenardır" [52]. Eliyah peygamber ruhani yükselişinde (Aydınlanma) *Horeb* Dağı'na çıkmıştır (1 Krallar 19:8), burası *herev*' kılıcı (İbr.) gibi yazılır. Vahiy, "insanoğluna benzeyen" (1:13) Kişi'yi tanımlamıştır: "ağzından iki ucu keskin bir kılıç çıkacak" (1:16; krş. 2:12'16; 19:15'21; Yeşaya 49:2). Annick de Souzenelle, Tetragram'ın Tanrı'nın aşkınlığının sembolü olan yod harfinin üzerine taşınarak dönüştürülmesini önermiştir (*yod-Tanrı-Gott*' Germ. analojisine dikkat edin). Böylece bıçağın (Sushumna) iki kenar (Ida ve Pingala) tarafından sınırlandırıldığı simetrik bir üçgen (süptil beden gibi) ortaya çıkar. Eril 4'ün dişil 3'e dönüşümü ezoterik uygulamada merkezi kanaldan daha erişilebilir olan yan kanallara işaret eder. Kabalistik sembolizm burada Aziz George (bölüm II) veya Kâse'ninkine benzemektedir [40].

Tek bir ağaç varsayımı altında, Vahiy'den yapılan bir önceki alıntı (2:7), Yaratılış'ta Tanrı'nın ilk insanları bu ağacın meyvelerini yememeleri, aksi takdirde ölecekleri konusunda uyardığı (2:17) ve daha sonra yılan tarafından reddedilen alıntı ile tutarsızlık göstermektedir: "Ve yılan kadına dedi: "Sen kesinlikle ölmeyeceksin" dedi" (3:4). Bu gerçekte, XI B' XX C4 ve XXII E bölümlerinde daha kapsamlı olarak ele alınacak olan Kundalini'nin sırrını gizleme kaygısını fark edebiliriz.

Kur'an'da, Vahiy'deki (2:22) gibi "ne Doğu'nun ne de Batı'nın olan bir zeytin ağacından" bahseden bir metin bulabiliriz. "Allah, göklerin ve yerin nûrudur. O'nun nûrunun temsili, içinde lamba bulunan bir kandillik gibidir. O lamba kristal bir fanus içindedir; o fanus da sanki inciye benzer bir yıldız gibidir ki, doğuya da, batıya da nisbet edilemeyen mübarek bir ağaçtan, yani zeytinden (çıkan yağdan) tutuşturulur. Onun yağı, neredeyse, kendisine ateş değmese dahi ışık verir. (Bu,) nûr üstüne nûrdur. Allah dilediği kimseyi nûruna erıştırir. Allah insanlara (işte böyle) temsiller getirir. Allah her şeyi bilir." Nur suresi (24.35)

"Göklerin Egemenliği, bir adamın alıp tarlasına ektiği hardal tanesine benzer; aslında bütün tohumlardan daha küçüktür ama büyüdüğünde... bir ağaç olur; öyle ki göklerin kuşları gelip onun dallarına tünelerler" (Matta 13:31-32; Markos 4:30-32; Luka 13:18-19). *Tahıl*, kutsal kemiğin içindeki Kundalini'dir; toprak, Mooladhara sakrumdur (Toprak elementi, *Toprak Ana*); ağaç, süptil bedendir; *tünekler*, çakralardır; *dallar*, kanallardır; *cennetin kuşları*, çakralarda barınan (ve onları yöneten) ilahi yönlerdir. Gelenek oybirliğiyle, kuşları ruhani varlıklar olarak kabul etmiştir (bölüm XXI), burada dallarda, maddi dünyamızın referans seviyesi olarak alındığı varoluşun yüksek kürelerinde tünemişlerdir. *Zohar* "göksel kuşların yuvalarını inşa ettikleri kutsal ve yüce meskenler" örneğini verir [53]. İsa "onlara başka bir benzetme yaptı: "Göklerin Egemenliği, bir kadının alıp üç ölçek unun içine sakladığı ve tümüyle mayalanıncaya kadar beklettiği mayaya benzer" (Matta 13:33; Luka 13:20). *Kadın* Adi Shakti'dir, İlahi Anne'dir, *yemek* Kundalini'dir, *üç ölçü* üç kanaldır ve *mayalanma* da Kundalini'nin yükselişidir. Kanaatimizce İskenderiyeli Philo da "üç ölçü" hakkında yazarken süptil enerji kanallarını aklından geçirmiştir¹⁸³ Ruhun içinde yoğrulmak ve harmanlanmak için... Ruh mükemmelin ayinlerinin bir inisiyesi olduğunda, gizemleri kimseye ifşa etmeyi üstlenmeyecektir. Ancak onları saklayacak ve sessizlik içinde gizli tutacaktır" [54]. Philo tarafından kullanılan ve Kundalini'yi akla getiren dişil cinsiyet

dikkat çekicidir. Yeni Teolog Symeon metninde yukarıdakileri sentezlemiş gibidir: "Kutsal Ruh... inci' hardal tohumu tanesi' maya' su' ateş' ekmek' hayat veren taslak... evlilik odası... olur" [55]. *İnciye* gelince, onun Sahasrara'nın sembolü olduğu bilinmektedir [56] (ayrıca bölüm XV A), ikincisi aynı zamanda *evlilik* (gelin) *odasıdır* (bölüm II, IV, XX C ve D). Diğer bölümler hayat veren esinti (bölüm XI C), su (bölüm XI D) ve ateş (bölüm XI E) metaforlarını açıklamaktadır.

Esseniler Kundalini'ye ve ilahilerinde yüceltikleri kutsal bitki olarak süptil bedene aşındılar: "Sen görkemli [kurtuluşunu] Konseyinin tüm insanlarına getireceksin... Onlar [kırların] çiçeği gibi [sonsuz dek] bir tomurcuk gönderecekler ve bir filizin sonsuz bir Bitkinin dallarına dönüşmesine neden olacaklar. Bütün [yeryüzünü] kaplayacak¹⁸⁴ gölgesiyle [ve tacıyla] [bulutlara] (ulaşacak); kökleri (aşağıya) Uçurum'a (inecek) [ve Cennet'in tüm nehirleri onun dallarını sulayacak]... Bir ışık kaynağı sonsuz dek akan bir pınar olacak" [57]. "Sonsuz [pınarın] yanındaki verimli Bitki [yaşam] meyveleri [taşıyan] bir görkem Cenneti olacaktır" [58].

Chevalier ve Gheerbrant [59] *Semboller Sözlüğü*'nde şunu göstermektedir: "En zengin ve en yaygın sembolik motiflerden biri olan ağaçların sadece bibliyografyası bile başlı başına bir cilt doldurur". Mircea Eliade yedi ana yorum belirlemiş [60] ve bunların kapsamlı olmadığını, ancak sürekli olarak yenilenen canlı bir Kozmos ana fikri etrafında eklemelendiğini düşünmüştür.

Ağaç tüm elementleri bir araya getirir: Özsuyuyla akan Su, kökleri aracılığıyla bedeniyle bütünleşen Toprak, yapraklarını besleyen Hava, sürtünmesi sonucu yanan Ateş. Özsü, çakradan çakraya yükselen Kundalini enerjisini sembolize eder (bölüm II), yukarı doğru dolaşımı evrensel çekim prensibiyle çelişir (ateş gibi, Kundalini'nin bir başka sembolü' bölüm XI E).

Kökleri yerin derinliklerine indiğinden ve dalları havaya yükseldiğinden, ağaç Dünya ile Gök arasındaki ilişkinin sembolüdür; bu nedenle ağaç merkezi bir unsur haline gelmiştir (Yaratılış 2:9; krş. Vahiy 22:2), böylece *dünya ağacı dünya ekseninin* (*axis mundi*' Lat.) sembolü haline gelmiştir. Jung "Büyük Ana kültü ve onun sembolü olan ağaçla olan ilişkiye" atıfta bulunmuştur [61].

Ağaç, *Orta Yol* (*Tchong-Tao*' Chin.) veya *Kraliyet Yolu* (*Wang-Tao*' Chin.) gibi yukarı doğru gider. Yalnızca merkeze ulaşan, yani aydınlanan kişi -ki bu ezeli ya da Edenik durumdur (W. Blake'in yorumu, bölüm II)- eksene yükselebilir. Lao-tse'nin onun kökünde olması gerekiyordu. Dünya eksenini sadece ağaçla değil, aynı zamanda dağ, kaya (Yunanca karşılığı *baetylos* olan *swayambhu*, *Beith-el*) ile de sembolize edilirdi.¹⁸⁵ vs.; bölüm XV A) ya da sütun; aynı zamanda asa (bkz. *infra*; ayrıca bölüm IX), mil, aks (dikey bir konumda düşünüldüğünde, iki tekerleğin Gök ve Yer'i temsil ettiği) idi. *Vedalar* Hayat Ağacı'ndan (*Kalpaka*' *Kalpataru*, Sanskr.)' Kozmik Sütun'dan (*Skambha*' Sanskr.), gökyüzüne doğru yükselen direktten, Shiva'nın ilahi heykellerinden bahseder: *Linga* (kelime anlamıyla: amblem' Sanskr. [62]; bölüm I) ve *Trishula* (üç dişli mızrak' Sanskr.). Abydos'taki Osiris'in (ve Roma'daki Attis'in) Gizemleri, yükselişi, aydınlanmayı ve dirilişi simgeleyen dikilitaşın, *Djed* (sabit, dayanıklı, Mısır) sütununun veya sütununun yükselmesiyle doruğa ulaştı. İnsanlar ağladı: "Osiris yükseldi". Başka hangi sembol Dünya Eksenini Constantin Brâncuşi tarafından yaratıldan daha güzel tasvir edebilir: Romanya, Târgu-Jiu'daki *Sonsuz Sütun*. Şekli, çakraların üst üste binmesini ve İlahi olana doğru yükselmeyi akla getirmektedir. Burada sonsuzluk sadece mekânla değil zamanla da ilgilidir, çünkü sütun sonsuz bir ardışıklık içinde kum saati şeklindeki unsurlardan oluşmaktadır. Marija Gimbutas şunları yazmıştır: "Bu sütunların varlığı özellikle ilgi çekicidir, çünkü bunlar hayat ağaçlarını sembolize etmiş olmalıdır. Bir yaşam sütunu bir bitki, bir ağaç ya da sütuna dönüştürülmüş bir ağaç olabilir... Spiraller, hilaller, boynuzlar, kancalar ve baltalar, yaşam enerjisinin uyarıcıları olarak yaşam kaynağının sembollerine eşlik eder. Hepsi de "oluşun sembolleridir"". Yaşam ağaçları veya yaşam sütunları, zikzaklar ve dalgalı çizgiler, spiraller, boynuzlar, baltalar, yılanlar Tanrıçanın Neolitik temsillerine de eşlik eder [63] (bölüm VIII, IX, XX A).

Toprak ve su tarafından beslenen ve yedinci göğe (Sahasrara) kadar yükselen ağaç, İsmaililer tarafından *mistik* kişinin yanılısama ikiliğinin (*maya*, Sanskr.) ötesine geçtiği ve varlığın Tanrı ile bir olduğu Yüce Gerçekliğe, Orijinal Birliğe ulaştığı zaman *hakikati* (mutluluk, Arap.; *ananda*, Sanskr.) ifade etmek için kullanılan bir semboldür. *Kur'an* şöyle yazmıştır: "Allah... onları nurlandırdı¹⁸⁶ ve sevinç¹⁸⁷ ve onları... bir cennetle mükâfatlandırdı... onları gördüğün zaman nimeti görürsün" (76.11-12'20). "İşte onlar, sabrettiklerinden dolayı en yüksek cennetle mükâfatlandırılacaklar ve orada selâm ve esenlik bulacaklardır. Orada sonsuz dek kalacaklardır" (25.75-76).

Angkor yazıtlarından birinde Dünya Ağacı'nın köklerinin Brahma'yı, gövdesinin Shiva'yı ve dallarının Vishnu'yu temsil ettiği yazılıdır. *Kalika Purana*'da Shiva'nın aşağıda, Vishnu'nun ortada ve Brahma'nın

yukarıda olduğu yazılıdır. Başka bir metne göre: "Kutsal incir ağacının önünde eğiliyorum, kökünde Brahma'ya, gövdesinde Vishnu'ya ve yapraklarında Shiva'ya" [64]. Tantrizm, Vishnu'nun ağacın kökü, Shiva'nın gövdesi ve Brahma'nın da tacı olduğunu savunur [65]. Diğer metaforlar Shiva'nın merkezdeki gövde, Brahma ve Vishnu'nun ise yan dallar olduğunu düşünmektedir ancak Chevalier ve Gheerbrant [66] tarafından kaydedilen bu yorum, ruhsal evrimin merkez kanalının Maha-Lakshmi'ye (Vishnu'nun gücü), sol kanalın Maha-Kali'ye (Shiva'nın gücü) ve sağ kanalın Maha-Saraswati'ye (Brahma'nın gücü) karşılık geldiği Yoga kavramlarıyla çelişmektedir.

İsa, Hayat Ağacı'nın çekirdeğindeki (çakralar ve kanallar) İlahi varlığı ilan etmiştir: "Bir odun parçasını ikiye bölün' ve ben oradayım" [67]. Mezopotamya'da tapınılan Tanrısal oğul Dumuzi'ye "Hayat Ağacının Efendisi" denirdi. Kraliçe Maya'nın Buddha'yı doğururken yaslandığı bir Ağaç da vardı ve Gautama'nın aydınlanmasını (*bodha'* Sanskr.) aldığı yer Bodh-Gaya'daki *pipal* veya *bo* ağacının (*Ficus religiosa*) altıydı - bir Dünya Ağacı ve bir Hayat Ağacı olarak kabul edilir.

Hayat Ağacı aynı zamanda Japon Himorogi'nin merkezi Toprak'a getirilmesidir, İran gölge dramasında ise bu merkezi dağa karşılık gelir.

Hayat Ağacı hem Batı'da hem de Doğu'da genellikle baş aşağı temsil edilir.

Yogi'nin süptil bedeni, yaprakları altta olan ve kökleri baştan çıkan bir ağaç olarak tasvir edilir [68]. *Vedalara* göre bu ters dönme, yaşamın cennetten geldiği ve yeryüzüne ulaşmaya çalıştığı fikrinden kaynaklanır (hayati enerjinin fetüse nüfuz etmesi, bölüm II). Dante bunu ters çevrilmiş bir ağaç olarak tanımlamıştır [69]. Ters çevrilmiş ağacın Hindu sembolüne *Bhagavad-Gita*'da rastlanmıştır: "Onlar kökü yukarıda, dalları aşağıda olan ölümsüz ashvattham'dan (*pipal* ağacı) söz ederler. Yaprakları *Vedalar*'dır ve bunu bilen kişi *Vedalar*'ı bilendir" [70].

Upanişadlar da ters çevrilmiş ağacı tanımlar: "Kökü yukarıda, dalları aşağıda - bu ebedi incir ağacı! Bu gerçekten de Saf olandır. Bu Brahman'dır" [71]. Öte yandan *Rig-Veda*'da şöyle yazar: "Dalları aşağıya iner, kökleri yukarıdadır, ışınları üzerimize insin" [72].

Platon şöyle yazmıştır: "Tanrı'nın insan ruhunun egemen parçasını her birinin Tanrısallığı olarak verdiğini düşünmeliyiz; bu parça 'dediğimiz gibi' bedeninin tepesinde yaşar ve biz dünyevi değil, göksel bir büyümenin bitkisi olduğumuz için bizi yeryüzünden cennetteki akrabalarımıza yükseltir.¹⁸⁸ Ve bu şekilde gerçekten diyoruz ki, ilahi güç baş ve kökü askıya almıştır.¹⁸⁹ Ruhun oluşumunun ilk başladığı yerden bizi aldı' ve böylece tüm bedeni dikleştirdi¹⁹⁰" [73].

İslam'da Mutluluk Ağacı'nın köklerinin en yüksek cennete kadar uzandığı ve dallarının yeryüzünün her yerine ve altına yayıldığı varsayılır.

İbrani ezoterisinin sephirotik ağacı ezeli bir biçimde erken Kabala'nın *Sepher Yetzirah*'ında bile ortaya çıkmıştır. Yoga'daki süptil bedene benzer şekilde yapılandırılmıştır. *Sephirah* (numaralandırma; İbr. tekil) *ilahi sıfatı* ifade eder ve alıcıdır; *Sepher* ise Geleneği çevreleyen kitaptır. *Sefirot* (çoğul) ya da Tanrı'nın yaratıcı enerjileri Adem'e Yaşam ve Bilgi Ağacı şeklinde vahyedilmiştir [74]. İlk sephirah *Ruah Elohim Hayyim*'dir (Yaşayan Tanrıların Nefesi, İbr.; bölüm XI C).

Üç kanal "sütun" olarak adlandırılır. Ağacı tasvir eden görüntü önden bir görünüm sunar, yani solda algılanan unsurlar aslında nesnenin sağ tarafındayken, sağda görülenler nesnenin sol tarafındadır. Merkezi sütunun (dengenin; Sushumna nadi) iki yanında eril sütun '*Abba* (Baba, İbr.), "Tanrı'nın sağ kolu" (Pingala nadi) ve dişil sütun '*İma* (Anne, İbr.), "Tanrı'nın sol kolu" (İda nadi) vardır [75]. İki yan sütun sırasıyla sertliği (eril) ve şefkati (dişil) temsil etmektedir.

Ağacın klasik modeli yedi çakra ve üç kanalın toplamını temsil eden on sephiroth'tan oluşur ve belki de Tanrı'nın sudurları olan On Emir (*Decalogue*) veya Pisagor *tetraktileri* ile bağlantılıdır. Dahası, on sephiroth üç dikey boyunca yerleştirilir ve yedi yatay düzlem oluşturur.

Aşkın Olan zirvede (*Yakup'un rüyasındaki merdivendeki gibi' Yaratılış 28:13*), süptil bedenin üzerinde yer alır. *En*, Hiçlik veya Kaos olarak yorumlanır¹⁹¹ Kabalistler tarafından bu şekilde yorumlanmıştır ancak daha ziyade tezahür etmeme hali olarak düşünülmelidir. *En* aslında Olumsuzlamadır ve bize göre, Brahman'ın Hindu yorumuna benzer şekilde bir *apofaz* olarak anlaşılması daha doğrudur: *Neti' neti* (bölüm I), ancak bu tanımın ötesindedir. Hemen altında *En-Soph* (Sonsuz; *soph'* end' İbr.) ve ardından *En-Soph Aor* (Sonsuz Işık; *aor'* light' İbr.) yer alır. Bu şekilde Yaratılış'ın ilk üç ayetinde aşamalar tarif edilir: Yaratılıştan önceki

Tezahürsüzlük, Sonsuz Tezahür (1:1-2) ve Işık (1:3). Ters çevrilmiş bir ağaç olduğu için, kaynağı En-Soph Aor olan Kether'den Malkuth'a doğru büyümüştür.

Süptil bedene benzer şekilde, her sephirah ilahi niteliklere sahiptir ve çeşitli elementler ve gezegenlerle ilişkilidir. Platon Ateş, Hava, Su ve Toprağın tözler değil nitelikler olduğunu söylemiştir [76].

Eyüp Kitabı'nda (38:39-39:27) *kutsallık hayvanları* olarak tezahür eden on enerjiden bahsedilmektedir. Eski zamanlardan beri kutsal hayvanlar Tanrısal Avatarlara eşlik etmiştir, yani o zamanlarda insan doğaya daha yakındı ve tüm yaratılışla sonraki dönemlere kıyasla daha iyi bir uyum içindeydi. Hindu temsiline göre, çakraları kontrol eden varlıkların araçları hayvanlardır (*vahana*' Sanskr.). Orpheus'un şarkısıyla evcilleştirilen vahşi hayvanlar onu takip etmiştir. Yunan mitolojisi onlara "Güneş'in inekleri" adını vermiştir. İsa'ya eşlik eden hayvanlar da ilahi varlıkların (*meleklerin*) araçlarıydı. Çölde İsa "vahşi hayvanlarla birlikteydi; melekler de O'na hizmet ediyorlardı" (Markos 1:13). Aynı şey İsa'nın doğduğu ahırdaki hayvanlar için de söylenmelidir (Luka 2:7'12'16). Kutsal hayvanlar aynı zamanda İsa'nın yanında, küçük çocuk olarak İyi Çoban hipostazında da görünürler (Yeşaya 11:6). İncillerin yazarlarına özgü olan ve başlıca Hindu Tanrıalarının araçlarından farklı olmayan üç hayvandan da bahsediyoruz: Luka'nın *boğası* (*vrishabha*' Sanskr.) Nandi (Neşeli' Sanskr.)- Shiva'nın aracına paraleldir' Yuhanna'nın *kartal* Garuda-Krishna'nın aracına karşılık gelir' ve Markos'un *aslanı*, Büyük Tanrıça Durga'nın aracıyla aynıdır, tüm bu Tanrılar Hristiyan Teslisine eşdeğerdir: Baba (Shiva; ch. I)' Oğul (Krishna; bölüm XIX B) ve Kutsal Ruh (Büyük Tanrıça; bölüm XXI). İnek - Öküz, kartal ve aslan da Hezekiel'in görüşünde kaydedilmiştir (1:10). Masal dünyasında, mucizevi hayvanlar kahramana görevini yerine getirmesinde yardımcı olur (aşağıya bakınız).

Süptil bedeninin bir temsili olarak Ağaç, *Güzel'in* uyanacağı *Büyülü Orman*'da çoğaltılır (bir örnek Kar Beyazı'dır; aşağıya bakınız) - böylece dişil Kundalini'nin uyanışını çağırır.

Kabalistik ağacın sephiroth'u ile Yoga'daki süptil bedeninin çakraları arasında birçok benzerlik tespit edebiliriz (Yoga'daki karşılıkları parantez içinde verilmiştir).

*Kether*¹⁹² (Sahasrara) "Taç" ve İlahi Benlik'tir (Brahman ile bağlantı burada sağlandığından, Sahasrara'nın ortasında Brahman'ın açılımı olan *Brahmarandhra* vardır - ç. II).

Aşağıya indiğimizde *Binah* ve *Hokhmah*'ı (Agya) buluruz. Kişi *Hokhmah*'a (Bilgelik' İbr.) ulaştığında bir ego yaratmaya başlar (Agya'yı temsil eden Hokhmah, süptil bedeninin egosunun bulunduğu başın sol tarafında yer alır) [77]. Bu da daha önce göstermiş olduğumuz şeyi, yani Agya'nın zihinsel faaliyetlerde ima edilen yönlerle bağlantılı olduğunu teyit eder: *Hokhmah-Bilgelik* ve *Binah-Zeka*. *Geburah*¹⁹³ ve *Hesed* (Vishuddhi gibi) Eter'e karşılık gelir.

Merkezi ekseninde yer alan *Tiphereth*¹⁹⁴ elementi Hava'dır (Anahatha gibi) ve merkezlenmiş Benliği' sessiz Tanığı temsil eder. Bireysel Benlik' Atman, sol tarafta bulunan Şahit olan Sada-Shiva'nın insandaki yansımasıdır (bölüm XIX C), dolayısıyla Tiphereth'in merkezlenmiş Şahit olmak tanımı da buradan gelir. *Hod* ve *Netzah* (Nabhi) Ateş'e ve *Yesod* (Swadhisthana) Su'ya karşılık gelir (bu iki çakra için elementler süptil bedende ters bir sırayla yerleştirilmiştir, bu çakraların birbiri etrafında dönmesiyle açıklanabilecek bir karışıklıktır). *Hod* (Majesty, Glory' Splendor, İbr.) öğrencinin tapındığı Guru'yu tezahür ettiren sağ Nabhi ile aynı niteliğe sahiptir.

Malkuth'un temel elementi Toprak'tır (Mooladhara gibi) ve *Zohar* tarafından Tanrısalığın dışı yönü olan Shekhinah (Bilgelik, Sophia) ile özdeşleştirilmiştir. Ayrıca bu son sephirah *Neqevah de Zeir* (Zeir'in Kadını, İbr.), Büyük Alıcı, Aşağı Anne (Toprak Ana, bu nedenle) veya İsrail'in Hizmetkarı olarak adlandırılmıştır [77]. Ya da Hindu mitolojisine göre bakire Gauri, Mooladhara sakrumunu yönetir. Etimolojik olarak konuşursak, *Bath* (İsrail'in Kızı / Hizmetçisi' İbranice) tüm yaratılmış enerjileri sembolize eder, çünkü ilk (*beth*) ve son (*tav*) harf arasında, ilgili kelimenin ilk harfi olan Baba Tanrı'yı (El' *Elohim*) belirten *alefht* hariç İbrani *alfabesinin* tüm harflerini kapsar (bkz. yukarıda 21/22 sayısı). Ancak onuncu sephirah "aynı anda hem anne, hem eş, hem de kız evlat olarak görülen dişili" temsil eder [78]. Malkuth aynı zamanda daha yüksek bir seviyede Kral'a katılmak için yükselen Kraliçe'dir: "İnsan ruhu Kral ve Kraliçe arasındaki birleşmenin sonucudur ve en dikkat çekici özelliklerinden biri sayesinde Kraliçe Kral'ın seviyesine yükselebilir" [79]. Kraliçe Kundalini, Kral ise Atman'dır. "Ruhların Ruhunu", yani Adi Shakti hakkında *Zohar* [80] şöyle der: "Sen birsin, ikincisi yok. Sudur dünyasının tüm seviyelerinde Shekhinah'ı Kutsal Olan ile birleştirmek senden hoşnut olsun, O kutsanmış olsun.¹⁹⁵" (yani sephirothik ağacın). Shekhinah'a "İnci" denirdi ve bu da onun nihai varış noktasını gösterirdi: sembolü inci olan Sahasrara (bölüm XV A).

Dişil İlke (aynı zamanda şöyle de adlandırılır: "Güç", yani Shakti; Shekhinah; Hokhmah, yani Bilgelik; "Tanrı'nın rahmi"; "Tanrı'nın suyu") sephiroth'un düzenlenmesine müdahale eder. Kabalistik kitap *Bahir*'de gösterildiği gibi, Tanrı şöyle demiştir: "Tüm dünya ondan keyif alsın diye bu "ağacı" diken benim ve onunla Her Şeyi kapladım ve ona "Her Şey" adını verdim; çünkü Her Şey ona bağlıdır ve ondan Her Şey yayılır, her şey ona ihtiyaç duyar, ona bakar, onu özler ve her şey ondan çıkar... Peki sözünü ettiğin "ağaç" nedir? Ona dedi ki: Tanrı'nın bütün güçleri katmanlar halindedir.¹⁹⁶ ve onlar bir ağaç gibidirler: tıpkı ağacın meyvelerini suyla vermesi gibi¹⁹⁷Böylece Tanrı su aracılığıyla "ağacın" gücünü artırır. Peki Tanrı'nın suyu nedir? Hokhmah'tır ve bu, kuyu kaynağından büyük kanala akan doğruların ruhudur¹⁹⁸ve yükselir ve ağaca asılır... Eğer iyi ve doğru iseler, o zaman Shekhinah onların arasında yaşar ve işleri sayesinde Tanrı'nın rahminde kalırlar" [81].

Ağacın 11 sephiroth'lu varyantları da vardır [82]. Geburah-Hesed çizgisi ile Binah-Hokhmah çizgisi arasına yeni bir sephirah olan *Da'ath*'ın (Hasidim akımından Schneur Salman tarafından kurulan Habad Okulu tarafından; bölüm XXV C) eklenmesi, Nabhi çakrasının üzerinde aşağıdaki değişiklikleri ima eder. Güneş ile bağlantılı olan Tiphereth, solar pleksusun anatomik seviyesinde, merkezinde Nabhi çakrası bulunan Void - Boşluk haline gelir. Geburah, sağ Anahatha'dır ve aynı doğruluk (hakkaniyet)' adalet (yargı)' sertlik (şiddet)' niteliklerine sahipken, Hesed, sol Anahatha'dır ve benzer şekilde şefkat (merhamet)' sevgi ile karakterize edilir. Da'ath, bireyin dış iletişimini koordine eden ve boyun kökünde bulunan Vishuddhi çakra tarafından sağlanan bilgi niteliği ile onun üzerinde görünür (bölüm I). Altın Buzağı'ya tapan Yahudilere kızan Tanrı'nın (Çıkış 32:4-8), aniden "katı boyunlu insanlar" (32:9; 33:3) haline gelen Yahudilere lütfunu iletmeyi durdurduğu iyi bilinmektedir; bu da yakalanmış – catch etmiş - bir Vishuddhi'nin sonucudur. "Senin boynun demir bir sinedir... bu yüzden uzun zaman önce [onları] sana bildirdim" (Yeşaya 48:4-5)' böylece Mısır'dan Çıkış'taki iki ayete atıfta bulunur.

Scholem Hayat Ağacı, *Etz Hayyim* (İbr.) hakkında yazmıştır: "Tanrı'nın enerjileri bu ağaç aracılığıyla Yaratılış sürecine akar" [83]. Aynı yazar bütünsel bir kavram ortaya koymuştur (bölüm II): "Kabalist için Tanrı'nın birliği ilk andan itibaren içerik açısından zengin, canlı, dinamik bir birlik olarak tezahür eder. Yahudi teologlar için Tanrı'nın sadece sıfatları olan şeyler Kabalist için potensler, hipostazlar ve içsel bir yaşam sürecindeki aşamalarıdır ve Tanrı'yı tanımladığı imgelerin her şeyden önce organizmaya ait imgeler olması boşuna değildir. Başlangıçta Tanrı tarafından dikilmiş olan ağaç Tanrı'nın bir imgesi haline gelir" [83]. İbrani şamdanı Babil'deki Işık Ağacı'nın eşdeğeridir. *Kutsal Kitap* yedi kollu altın şamdandan (İbr. *menora*) söz eder (Çıkış 25:31'32; 37:17'18), her bir kolunda "badem şeklinde üç fincan" (25:33; 37:19) "ve kandilliğin içinde badem şeklinde dört fincan vardı" (25:34; 37:20). Her biri üç yöne (sol, orta, sağ) sahip yedi çakra ve tüm sistemin kökünde dört yapraklı bir çiçek (bölüm I) olarak ilk çakra Mooladhara ile süptil beden yapısının ne kadar doğru bir şekilde işlendiği şaşırtıcıdır. Yedi yanar kandil (25:37; 37:23) tüm çakraların aydınlanmış olduğunu gösterir. Bunu imal etmek için kesin direktifler verilmiştir: "Dağda sana gösterilen kalıba göre [onları] yapanlara bak" (25:40), Musa'nın insan bedenine benzer ilahi süptil beden yapısının vahyini aldığı yerin orası olduğu hipotezimizi doğrular (bölüm II).

Zerubbabil'in tapınağındaki yedi kollu şamdan Zekeriya tarafından tarif edilir ve süptil bedeni tasvir eder. "Altından bir kandillik, tepesinde bir çanak, üzerinde yedi kandil, yedi kandil ve kandillere giden yedi boru, yanında iki zeytin ağacı, biri çanağın sağında, öbürü solunda" (4:2-3). Lambalar çakralar, tepedeki kâse Sahasrara ve zeytin ağaçları da yan kanallardır. Zekeriya'ya aşağıdaki açıklamalar verilmiştir: "Ne kudretle, ne güçle, ama Ruhumla" diyor Her Şeye Egemen RAB (4:6). "Bu yedi... bunlar RAB'bin bütün yeryüzünde gidip gelen gözleridir" (4:10; krş. 3:9). Hindular Agnya çakrasına "Shiva'nın üçüncü gözü" derler. Kasenin sağında ve solunda bulunan iki zeytin ağacının ne olduğunu sorduğunda (4:3) Zekeriya'ya şu yanıt verilir: "Bunlar bütün yeryüzünün Rabbi'nin önünde duran iki yağ oğludur" (4:14). Burada Kundalini'ye (Tanrı'nın *Ruhu*) ve yan kanalları (*zeytin ağaçlarını*) kontrol eden Mikail ve Cebrail'e (*yağın iki oğlu*' yani meshedilmişler) atıfta bulunulduğunu görüyoruz.

Kardinal Jean Daniélou *da menora* ile yedi yüksek baş melek arasında bir bağlantı kurmuştur [84] ama bunlar çakraları kontrol eden varlıkları temsil etmektedir (bölüm XIX B). Altın şamdanla ilişkilendirilen yedi rakamı Vahiy'de de (1:20) geçer ve burada her biri topografik olarak konumlandırılmış ve ilgili yedi melek tarafından temsil edilen yedi meclisi temsil ettiği söylenir. Meclisler çakralar anlamına gelen ilahi Ruh'un (Kundalini) meskenleri, melekler ise ilgili çakraları yöneten Hindu Tanrılarının (bazen eril prensip ve onun dişil gücü olan *Shakti*'nin çiftleri) Hıristiyanlıktaki karşılıklarıdır. Merkezi kanalda aşağıdan yukarıya doğru bunlar şunlardır: Ganesha, *Brahmadeva-Saraswati*, *Vishnu-Lakshmi*, *Durga* (ya da *Jagadamba*), *Krishna-Radha*, Maha-Vishnu¹⁹⁹-*Maha-Lakshmi*²⁰⁰ Kalki-Adi *Shakti* (ayrıntılar için bkz. bölüm XIX B ve XX A).

Sadece ağacın değil, aynı zamanda içinden çıktığı, onu yaşamsal maddeleriyle destekleyen ve besleyen Dünya'nın da tüm çakraları bir araya getirmesi dikkate değer bir gerçektir.

Geleneğe göre, çakralar insan bedeninde topografik olarak yerleştirildikleri gibi, gezegensel ölçekte de karşılıkları vardır. Birkaç örnek vermek gerekirse: Mooladhara Avustralya'ya karşılık gelir, Swadhisthana Afrika'ya aittir ve Vishuddhi Amerika'ya yansırken Sahasrara Tibet'te (Himalayalar) bulunur [85]. Bu bağlamda 'yeryüzüne boyun eğdirin (Yaratılış 1:28) ilahi dürtüsü, kutsal coğrafyadakilere paralel olan insan çakralarının içeriden fethedilmesi anlamına gelebilir.

Eski insanlar arasında Hindular *sthana devata*'ya (yerin Tanrıları, Sanskr.) saygı gösterirlerdi. Bunu günümüzde de yapmaktadırlar.

Yeryüzünü canlı bir varlık (*zōon*' Gr.) olarak gören Platon, kutsal coğrafya kavramını çok güzel bir şekilde tanımlar. "Eski günlerde Tanrılar bütün yeryüzünü aralarında paylaşmışlardı. Hiçbir çekişme yoktu; çünkü Tanrıların her biri için neyin uygun olduğunu bilmediklerini düşünemezsiniz" [86] "Daha önce Tanrıların paylaşımlarından bahsederken, tüm dünyayı farklı büyüklükte bölümlere ayırdıklarını, kendileri için tapınaklar yaptıklarını ve kurbanlar sunduklarını belirtmiştim" [87].

Hindular gibi Romalılar *da genius loci*'ye (yerel ruhlar, Lat.) taparlardı ve Plutarch, bir şehir için en uğurlu yeri seçme *gizemini* Etrüsklerden öğrendiklerini savunur. Antik çağın en geniş imparatorluğunda yaşayanların gözünde *imago mundi*'yi temsil eden Ebedi Şehir Roma'nın, *yedi* tepesi aracılığıyla gezegenin yedi çakrasıyla coğrafi olarak örtüştüğünü sentetik olarak öne sürdüğü görüşünü savunuyoruz. Asya'daki yedi topluluğun konumu da benzer bir anlama gelebilir (Vahiy 1:4,11).

Thomas İncili kutsal coğrafyaya atıfta *bulunmuştur*: "Baba'nın krallığı yeryüzüne yayılmıştır' ve insanlar onu görmezler" [88].

Zohar, tıpkı birbiri üzerine yerleştirilmiş yedi gök gibi, yedi de yeryüzü olduğunu gösterir. En yüksek yeryüzü *Thebel* [89] olarak adlandırılır ve şöyle yazar: "Dünyayı (Thebel) doğrulukla yargılayacak olan O'dur.²⁰¹" Bu gerçekten şaşırtıcı! Burada Tibet'teki Sahasrara'nın yeri, yani Son Yargı'nın, yani Diriliş'in yeri mükemmel bir doğrulukla yazılı durmaktadır. Diğer isimlerin de karşılıkları vardır: *Adamah* kırmızı rengi (*adom*, İbr.) ve Adam'ı Mooladhara'nın sembolü olarak gösterir (Avustralya'daki kırmızı dağ olan Uluru; bölüm XV A); *Arqa* (gemi' Boşluğa işaret eden gemi; bölüm VI); *Eretz* (İsrail ülkesi' Agya çakrasının yeri); *Neshiah* (unutuluş' İbr.) Ulysses'in hafıza kaybına uğradığı yere gönderme yapar: Afrika'daki lotus yiyenlerin ülkesi (Swadhisthana); *Ghe* veya *Ge'Geia' Gaia'* Yunanlılarla birlikte Nabhi'nin bulunduğu Dünya'yı kişileştirir. *Zohar* ayrıca şöyle açıklar: "Rab'bin mirası" nedir²⁰²? Burası yaşam ülkesidir" [90].

Tanınmış çağdaş Alman etnograf Leo Frobenius, *Paideuma*'yı yazmış ve onun vizyonunda coğrafi alanın manevi özü olan "yerel ruh" (*Raumseele*' Germ.) haline gelmiştir.

Yunanlıların Dünya Tanrıçası Gaia, canlı ve diğer tüm yaşamın kendisine bağlı olduğu bir varlık olarak ortaya çıkan gezegenimizi kişiselleştirmiştir. James Lovelock *Gaia* [91] adlı eserinde Dünya gezegenini, Dünya'nın ve yaratıklarının bir bütün olarak görülmesi gerektiğini savunan bir "Gaia Bilinci"nin var olduğunu, kendi kendini düzenleyen bir sistem olarak değerlendirmiştir [92]. Aynı konuda Bede Griffiths şöyle yazmıştır: "Bugün yeryüzünün yaşayan bir varlık, bizi besleyen ve bizim de üyesi olduğumuz bir Anne olduğunu keşfetmeye başlıyoruz" [93].

Ağacın bir türevi olarak haç da süptil bedeni sembolize eder. Bir ölüm aracı olan haç, Tanrı'nın Oğlu'nun razı olduğu yüce kurban aracılığıyla sonsuz yaşamın sembolü haline gelir: "Kimse onu (*yaşamı*) benden alamaz, ama onu ben kendim bırakırım. Onu bırakmaya yetkim var, onu yeniden almaya da yetkim var" (Yuhanna 10:18), yani ölümden dirilmeye. Gnostik bir metin, İsa'nın "bir ağaca çivilendiğinde, bilginin meyvesi haline geldiğini" söylemiştir.²⁰³ Baba'nın" [94]. Yeni Havva olan Meryem, meyvesi sonsuz yaşam olan Hayat Ağacı Calvary'nin çarmıhının yanında durarak Yeni Adem olan İsa'ya eşlik eder. *Evesham Mezmurları* (1250 civarı) Mesih'i dalları olan bir ağaç olarak tasvir edilen bir çarmıhta asılı gösterir ki bu da sürekli yaşayan Hayat Ağacı anlamına gelir. *Hayat Ağacı üzerindeki İsa*, Roma'daki San Clemente kilisesinin (1100 civarı) mozaik apsisinde de görülebilir [95]. Kollar yan kanallardır ve *Çarmıha* Gerilmiş Olan kurtuluşun, özgürleşmenin (*moksha*' Sanskr.) merkezi kanalı üzerindedir. Bazen haçın yan kolları Güneş (sağ tarafta) ve Ay (sol tarafta) ile işaretlenir, bu da onların süptil bedenin yan kanalları olarak önemlerini haklı çıkarır [96]. Çarmıhtaki Kişi merkezi yolda olduğu için "ne erkek ne de dişidir" (Galatyalılar 3:28).

Bu uzayı tanımlayan üç dik ekseni çaprazlayarak üç boyutlu uzaya genişletildiğinde, haç süptil bedene benzer yedi unsur içerir: altı kol ve bunların kesişimindeki merkez. Merkez doğal olarak kalptir ve aslında kalp çakra

(Baba Tanrı-Sada-Shiva'nın insan seviyesindeki izdüşümü olan Atman'ın-Benliğin ikamet ettiği Anahatha) hem üstünde hem de altında eşit sayıda çakraya sahiptir, her iki tarafta üçer tane, kanallarla aynı sayıdadır.

Kabalistler bazen Tetragramı (*dört harften oluşan*) haç şeklinde sunarlar: dikey olan *Yod-Vau* eksen ve yatay olan iki *He'*dir [97] ki bu da yukarıda anlatılan kılıç benzeri konfigürasyona oldukça benzer. Enine kabzalı *Hiristiyan kılıcının* şekli de bir haçtır. Süptil beden bir sembolü olarak burada Kral Arthur'un şövalyelerine ait olan ve kılıcı (*Sushumna nadi*) ışık saçan ünlü kılıç *Excalibur*'dan bahsedilebilir (bölüm XI E).

Çarmıhtaki kurban mistik bir birlik olarak yorumlanmıştır: "Mesih, yeni bir damat... haçın gelin yatağında ona yükselerek gelir, böylece düğünü yerine getirir" (tam metin şöyledir: *Christus quasi sponsus de thalamo suo praesagio nuptiarum exiit at campum saeculi cucurrit sicut gigas exultando per viam usque venit ad crucis torum et ibi ascendendo coniugium* Lat.) [98]. Gnostikler mistik düğüne Aydınlanmanın önemini vermişlerdir (bölüm XX C4). Gelin odası (*thálamos* Gr.) gerçekten talamik bir yapı seviyesine yerleştirilmiş olan Sahasrara'dır (bölüm II). *Kur'an* da Sahasrara'yı (Cennetler Krallığı) Cennet'te salihler için "gelin koltuklarının" sağlandığı gelin odası olarak tasvir eder (76.13) [99].

Bir ağaç aynı zamanda bir merdivendir: her ikisi de yükselmeyi sağlar. Süptil beden bir sembolü olarak, *İncil*'de Yakup'un "düş gördüğü" ve "yeryüzünde bir merdiven kurulduğunu ve tepesinin göklere ulaştığını gördüğü" yerde bir merdiven ortaya çıkmıştır. Ve işte' Tanrı'nın melekleri onun üzerine çıktılar ve indiler. Ve işte' RAB onun üzerinde duruyordu" (Yaratılış 28:12-13). Ağaç'ın açık bir sembolü *Klimax Heptapulos*'tur, Mithra Gizemleri'nin altında yatan ve Gnostikler ve simyacılar tarafından yedi gezegenle ilişkili olarak anılan yedi katlı merdivendir. Bu aynı zamanda *Zohar*'da Shekhinah olarak adlandırılan Kundalini'nin yükselişidir: "Tüm melekler Shekhinah'ı almak için kanatlarını açtılar" [100]. Toprak, "kökün desteği" olarak tercüme edilen Mooladhara'nın sembolüdür. Melekler, daha önce gösterildiği gibi, süptil beden (merdiven) parçalarını kontrol eden varlıklardır. Merdiven imgesi aynı zamanda Gnostiklerin Sophia'sı (tezahürü Kundalini olan İlahi Anne; bölüm XX C4) ve Simya ile bağlantılı olarak da ortaya çıkar [101]. Büyük sanatçı William Blake'in vizyonunda Yakup'un yükselişi Kundalini'yi hatırlatan spiral bir merdiveni ima eder (bölüm IX) [102]. Shri Mataji süptil kanalları üç merdivene benzetir: yandakiler yerde durur (yani Hatha Yoga, akupunktur vb. yoluyla erişilebilirler) ama asla cennete ulaşamazlar, oysa sadece ortadaki cennete ulaşır (İlahi olanla birleşmeyi sağlayan Sahasrara) ama yerle teması yoktur (yani yetkisiz kişiler tarafından erişilemez). Lossky, "katafatik" ya da olumlayıcı teolojinin "bir teofaniler merdiveni" olduğunu göstermektedir²⁰⁴ ya da Tanrı'nın yaratılıştaki tezahürleri" olarak tanımlamış ve bunun "iki farklı yönde izlenebilecek tek ve aynı yol" olduğunu vurgulamıştır: Tanrı bize "enerjiler" içinde tenezzül eder²⁰⁵ O'nun tezahür ettiği; "birlikler" içinde O'na doğru yükseliriz.²⁰⁶" [103].

Peygamber'in göklere yükselişi [104] İslam'da *Mi'rac* (merdiven) olarak adlandırılırken, Allah da *Kur'an*'da "Allah, Merdivenlerin Rabbi (veya: Yükseliş Yollarının Rabbi) olarak adlandırılır. Melekler ve Ruh O'na yükselir" (70.3-4). Aslında, 70. surenin tamamı *El-Ma'aric* (merdivenler; çıkış yolları, Arap.) olarak adlandırılır. Melekler Mikail ve Cebrail (2.92) yan kanalları kullanırken, Ruh'un (Kundalini) yükseliş yolu merkezi kanaldır. Süptil beden üç kanalı retorik sorularla güzel bir şekilde tanımlanmıştır: "Siz (hepiniz) üç çeşit olacaksınız. Yani Sağ El'dekiler-Sağ El'dekiler kim olacak? Ve Sol El'dekiler-Sol El'dekiler kim olacak? Ve en önde olanlar en önde olacaklardır. İşte bunlar, nimet cennetlerinde Allah'a en yakın olanlardır" [105]. Başka bir deyişle, yalnızca Sushumna'nın merkezi yolunu izleyenler (Kundalini'ye erişimi olanlar) göklerin krallığına (Sahasrara) ve Tanrı'ya ulaşacaklardır.

Mitraizm'de basamakları yedi gezegensel metalden yapılmış sembolik bir merdiven vardı [106]' aynı şekilde her bir çakraya karşılık gelen bir gezegen vardır: Mars (Mooladhara)' Merkür (Swadhisthana)' Jüpiter (Nabhi)' Venüs (Anahatha)' Satürn (Vishuddhi)' Güneş (Agya) ve Ay (Sahasrara). Gezegenlerin Vishnu'nun tezahürleri olduğu düşünülmektedir. İran mitolojisinde de çeşitli metallere yapılmış yedi dallı bir ağaçtan söz edilir [107]. Gnostik kavramlara göre, yedi gezegen aynı zamanda Yunan dilinin yedi sesli harfi olan yedi müzik notasıyla da ilişkilidir (ayrıca bkz. bölüm XXII D) [108]. Dahası, çakralar spektrumun yedi rengiyle ilişkilidir (bölüm XV E.).

Talmudik geleneğe göre, "Shekhinah iyi ve doğru olanlara gelir... onlara saf bir bilinç anında göksel merdivenin merkezine doğru yükselme ve Tanrısal olanla birleşme fırsatı verir... Hahamlar şöyle der: "Karı koca buna layık olduklarında, Shekhinah onların arasında kalır" [109]. Metin, Shekhinah'ın (Aydınlanma aracı olarak Kundalini) ve merkezdeki Sushumna kanalının (İlahi olanla birleşmeye yükseliş yolu) her iki yanında eril ve dişil kanalların bulunduğu sembolizmini ortaya koymaktadır.

Hindu hacının asası (*brahma-danda*; *danda* 'sopa' asası, Sanskr.) çakraları temsil eden yedi düğüme sahiptir ve Vamana (Vishnu'nun bir enkarnasyonu; bölüm XIX B) ile bağlantılı olarak bahsedilir. Aynı şekilde Taoistlerin bambudan yapılmış asası da göklerin sayısını veya inisiyasyon derecelerini temsil eden yedi düğüme sahiptir. Hayat Ağacı'nın gerçek bir sembolü olan hacı asası da *axis mundi* olarak kabul edilir. Asa-ağaç ilişkisi *Electra*'da Agamemnon'un Clytemnestra'nın rüyasında belirip katili Aegisthus'un çaldığı asayı eline alarak toprağa saplamasıyla örneklenir. O anda Clytemnestra asadan çiçek açmış bir ağacın yükseldiğini ve bereketli yapraklarıyla tüm Miken ülkesini gölgelediğini görür [110]. *İncil*'de de benzer bir hikâye hatırlanmalıdır: "Harun'un asası... tomurcuklanmış' ve tomurcuklar çıkarmış' ve çiçek açmış' ve bademleri olgunlaştırmıştı" (Sayılar 17:8). Süptil bedenin bitkisel teması kutsal ve seküler literatürde olduğu kadar sanatta da çeşitli şekillerde ifade edilmiştir ve bunlardan bazıları aşağıda incelenecektir.

Upanişadlar enerji bedeninin oluşumunu ve Aydınlanmayı şiirsel ama doğru sözcüklerle betimlemişlerdir. "İşte içsel deneyim: Sushumna, Brahman'ın atardamarı²⁰⁷ süptil bedeninin ortasında bulunur. Parlaklığıyla Güneş ve Dolunay gibi görünür. Tabanın merkezinden yükselir.²⁰⁸ve Brahman'ın açılışına doğru yükselir²⁰⁹. İçinde kendi üzerine sarılmış bir yılan gibi enerji yatıyor.²¹⁰Binlerce şimşek gibi parlıyor²¹¹, bir nilüfer sapı kadar narin²¹². Mürit onu ruhen bile gördüğünde bağlarından, bedensel varoluşun bağlarından kurtuldu. Arınma sayesinde bu vizyon onun varlığında işlesin!" [111]. "İlahi güç Kundalini bedeninin tabanında genç bir lotusun sapı gibi parlar" [112]. Ateşle sembolize edilen Kundalini'nin uyanışı ve yükselişi (bölüm XI E) aşağıdaki terimlerle açıklanmaktadır: "Mürit pranayı yönlendirir²¹³ Mooladhara'ya kadar. Bu şekilde esinlenen hava alttaki Ateşi uyandırır²¹⁴ uykuda olan. Brahman'dan başka bir şey olmayan Pranava üzerine meditasyon yaparak ve düşüncesini yoğunlaştırarak, alt Ateş'le birleşmiş nefesi göbeğe kadar ve ötesinde, süptil bedeninin içinde yükseltir. Bedenin tepesinde, başın üzerinde bin taç yapraklı lotus vardır²¹⁵göksel ışık gibi parlayan: özgürlüğü veren şeydir²¹⁶. Gizli adı Kailash, Shiva'nın yaşadığı dağ.²¹⁷ Bu gizli yeri bilen kişi samsaradan kurtulur.²¹⁸" [113]. "Prana nadislerden [Ida ve Pingala] ayrılır ve Sushumna'dan geçer. Böylece Ida, Pingala ve Sushumna'nın [Ay, Güneş ve Ateş]¹ ölümsüzlüğe götüren birlikteliği gerçekleşir" [114]. Büyük aziz Adi Shankaracharya (MS 800 civarı) *Saundarya-Lahari* adlı eserinde şöyle yazmıştır: "Nadilerin yolunu Senin Lotus ayaklarından akan nektar yağmuruyla doldurduktan sonra²¹⁹Göz kamaştırıcı ay bölgelerinden kendi konumuna geri dönerek ve üç buçuk sarmaldan oluşan bir yılan biçimine bürünerek, Kula Kunda'nın kovuğunda uyursun²²⁰" [115]. "Sen Rabbinle gizlilik içinde kendini oyalıyorsun.²²¹Mooladhara'da bulunan Toprak'ı, Manipura'daki Su'yu, Swadhisthana'da bulunan Ateş'i, Kalp'teki Hava'yı (Anahatha), yukarıdaki Eter'i (Vishuddhi) ve kaşların arasındaki Manas'ı (Agya) delip geçen ve böylece tüm Kula yolunu aşan bin yapraklı lotusun içinde" [116].

Şimdi *Guharini*, örtülü ve yine de dinamik Shiva-Shakti hakkındaki harika bir şiirden alıntı yapalım: "Ah Guharini! Eşsiz manyetik güç! Sen ki kalbimin bilinmeyen mağarasında saklısın, Evrensel Enerji içinde kıvrılmış ve uykuda yatıyor. Ayağa kalk! İçimdeki ve hareket eden tüm nesnelereki kozmik gücünü, Lütuf eylemiyle, ilahi ambrosial tatlılıkla serbest bırak. Sen! Ey çok dişil olan yaşamsal Enerji! Zarafetin Üreten Güzelliği! Özgürleştirici gücünü açığa çıkar ki, tezahürün doğasında var olan örtülü kutupluluk senin yükselişinle ortadan kalksın ve ben mistik Birlik içinde daimi mutluluğu deneyimleyeyim. Uyan, kalk, ey Anne, uykundan! Mooladhara merkezindeki dinlenme yerinden kalk; tacın lotusunda, ışıltılı saçan koltukta yüce Varlıkla birleşmek için görkemli bir şekilde hareket et. Benden ayrı, nadir bir şey var mı? Bu nedenle Lütfunun nektarıyla kalk ve gel; Shiva'nın Güneşi ile tarifsiz bir mutluluk içinde kaynaşırken, akkor halindeki ihtişamını ortaya çıkar. Lütfunla beni böyle bir tamamlanma ile taçlandır" [117].

Büyük şair ve mistik Kabir (yaklaşık 1440-1518) okuyucuya şöyle öğüt verir: "Çiçek bahçesine gitme!/ Ey Dost! Oraya gitme;/ Senin bedeninde çiçek bahçesi²²²Lotusun binlerce yaprağına otur²²³ ve orada Sonsuz Güzelliği seyredin" [118].

Süptil bedeninin bir bitki olarak çok düşündürücü bir temsili, kadim şifacıların gücüne ve sırrına adanmış bir kitapta yer almaktadır; burada süptil beden sembolik olarak, çiçekleri merkezi gövdenin sağında ve solunda yedi seviyede düzenlenmiş ve alt kısmında dört yapraklı Mooladhara bulunan bir bitki gibi çizilmiştir [119].

Balkan Yarımadası'nda yeni yıl geleneksel olarak *sorcova* ile karşılanır, çocuklar yetişkinlerin omurgasına iki tarafında çiçekler bulunan bir sopadan oluşan bir "ağaç" ile vururlar. Bu gelenek Zen'in Kundalini'yi uyandırmak için omurgaya vurma uygulamasını hatırlatır (bölüm XXV).

Mosarabik bir el yazmasındaki kıyamet sahnesinde Bakire, gövdesinde bir yılan ve tepesinde Sahasrara bulunan Hayat Ağacı'nın yanında ata binerken tasvir edilmiştir [120].

Süptil bedeninin bir başka temsili de Chartres Notre-Dame katedralindeki vitray bir pencerede görülebilen Jesse ağacıdır. Azizlerin (süptil sistemi yöneten varlıklar) üç dikey çizgi boyunca yedi seviyede düzenlendiği kolayca fark edilebilir [121].

Ruhların farkına varan sanatçılar, ezeli çifti genellikle Adem'i Ağacın sağında, Havva'yı ise solunda, vücuttaki yan kanalların konumuyla tam bir uyum içinde tasvir etmişlerdir. Bu konudaki sayısız sanat eseri arasından, örneğin Prado Müzesi'ndeki Titian'ın *İlk Günah*'ını, Lucas Cranach'ın *Adem ve Havva*'sını (1526) ya da Hubert ve Jan van Eyck'ın Gent sunağındaki aynı konuyu işleyen *Mistik Kuzu*'yu [122] örnek verebiliriz. Birçoğu simya temalı olan 16., 17. ve hatta 18. yüzyıla ait grafik temsiller bu konsepti zengin bir şekilde resmetmektedir: Ay (dişil enerjinin kanalı) solda, Güneş (eril enerjinin kanalı) ise merkezdeki karaktere göre sağda yer almaktadır [123]. Bir başka grafik eserde (17. yüzyıl) solda Ay Ağacı (*Arbor Luna*) ve sağda Güneş Ağacı (*Arbor Solis*) bulunmaktadır [124].

Simya süreçlerini tasvir eden çizimler arasında, sakrum kemiğinde yatan Kundalini'yi gösteren ya da eski zamanlarda Dünya'yı çevreleyen Ezeli Suları simgeleyen bir daire şeklinde kendi etrafında sarılmış Uroboros yılanına sahip ortak bir kökten çıkan üç dal imgesi de (16. yüzyılın sonu) vardır. Bu tam olarak Hint kutsal metinlerinde verilen tasvirdir: "Kundalini denilen yılan biçimindeki Shakti, güzel, lotus kadar ince, Mooladhara'da ikamet eder... kuyruğu ağzındadır" [125]. Ay sol dalın, Güneş ise sağ dalın altındadır [126]. Aynı konu çizgisinde, bir hermafroditi gösteren (aynı döneme ait) bir gravür vardır²²⁴ ayaklarının altında üç yılan bulunan ve üç dikey çizgi üzerinde yapılandırılmış bir bitkinin yanına yerleştirilmiş ve yedi yatay seviyede düzenlenmiş yıldız şeklinde düşündürülen yüzler (Tanrılar?) taşımaktadır [127].

Burada, muhtemelen Dominiken keşiş Francesco Colonna'ya (1433-1527) atfedilen Rönesans metni *Hypnerotomachia Poliphili'den (Poliphylus'un Rüyası)* esinlenen, derin ezoterik ve alegorik bir eser olan *Christian Rosenkreutz'un Kimyasal Düğünü*'ne de değineceğiz. Metin, bir kalenin derinliklerinde uyuyan Tanrıça'nın ortaya çıkışını anlatır. Kahraman, Bakire Alchymia'nın rehberliğinde yedi gün içinde Büyük İş'i gerçekleştirir. Bu, Kundalini'nin sakrum kemiğinin derinliklerinde uyanışının ve yedi seviyenin (çakra) art arda geçişinin mükemmel bir yorumudur. Marie-Louise von Franz, Thomas Aquinas'a atfedilen teoloji, sapyantal referanslar ve simya bilgisinin garip bir karışımı olan *Aurora Consurgens*'e yaptığı yorumlarda, "Simya... insana... Tanrı'nın gizli dişil yönünü maddeye hapsolmaktan kurtarma ve onu açık, eril Tanrıyla yeniden birleştirme görevini yükler" [128] sonucuna varmıştır. *Aurora*, bir kocayı arzulayan ve Kutsal Ruh'tan yedi armağan bekleyen, birlikte hapsedilmiş yedi kadını anlatır. Tanrıça şöyle der: "Ben elementlerin aracısıyım, birini diğeriyle uyumlu hale getiririm... Ben bütün işim ve tüm bilim bende gizlidir" [129]. Bir başka simya çalışması insanın ilahi bir ayna keşfetmesi gerektiğini açıklar: "Kendini Kutsal Ruh'la birleştirerek mükemmel bir insan olur. Tanrı'yı kendi içinde görür... Bu ayna yedi kapının ötesine kurulur... bunlar yedi cennete, duysal dünyanın ötesine, on iki konağın ötesine karşılık gelir" [130]. Burada ayna insandaki ilahi niteliklerin yansımalarına işaret eder, kendi içindeki Tanrı Atman'dır ve on iki konak burçlarla bağlantılıdır (bölüm XIX C). Yedi kapı teması anonim *Otuz Bölüm Kitabı*'nda tekrarlanır [131]. Bunlar geleneksel olarak kalsinasyon, süblimasyon, çözelti, çürüme, damıtma, pıhtılaşma ve tentür olarak adlandırılır. Uzun bir süre *simyanın, kimyanın* kökeninde yer aldığı ve *kimyanın* doğrudan bir sonucu olduğu düşünülmüştür. Mircea Eliade gibi biz de simya ve kimya arasında bir süreklilik olmadığını kabul etmek zorundayız. Ancak dinler tarihçisi simyayı sadece "metalürji ile başlayan çalışmanın son aşaması" olarak görmüştür. "Kurucu" minerali metale dönüştürür ve simyacı, filozofun taşıma ve ölümsüzlüğün karşılığı olan altını elde etmek için doğanın ve zamanın işini devralır". Daha sonra Eliade, Jung ile arasındaki sınırı tanımlayarak şöyle der: "Yollarımız paraleldi. Jung için simya, kendi "bireyleşmesi" için bir imge ya da modeldir. Benim içinse az önce açıkladığım şeydir" [132]. Aslında *simya*, Gnostiklerin, Kabalistlerin, Rönesans döneminin ya da Hristiyan şövalye arayışının (*quête* Fr.; *quaesitus* search' Lat.) metaforik metinlerinde bulunabilecek olandan hiçbir şekilde farklı olmayan *gizli bir bilgiyi gizlemek için kullanılan araçlardan yalnızca biriydi* (bkz. *supra* ve bölüm X), hepsi de Aydınlanmaya (Yoga) atıfta bulunuyordu. Böyle bir perspektiften yaklaşım Yoga, bilim ve din, simya ve Gnostisizm, edebiyat ve sanatta Sembolizm, mistisizm ve ezoterik doktrinleri (Hesychasm, Sufizm, Kabala, Hasidizm vb.) içerecek geniş bir sentezle sonuçlanacaktır.

Bu tür bir ruhani arayışa verilen en yüksek değer, Ferrara'lı Petrus Bonus tarafından alıntılanan, 10. yüzyılın İslami hekimi ve simyacı Rhazes tarafından yazılan bir mektupta ifade edilmiştir: "Tanrı'nın kendisi bu sihri, ruhları için cennetinde bir mesken hazırladığı filozoflarına ve peygamberlerine emanet etmiştir" [133]. Batı'daki tutumun aksine, İslam'da bilimin ilahi bir ışık altında değerlendirildiğini ve kutsal bir sanat olarak kabul edildiğini unutmamalıyız.

Simya görünüşte sıradan metallerin altına dönüştürülmesini amaçlıyordu ama *altın*, kurtuluş (*mokşa*) yoluyla elde edilen *ölümsüzlüğün* Vedic sembolüydü. Hint metinlerinde "Altın ölümsüzlük demektir" diye tekrarlanır [134]. Ancak simyanın gerçek amacı, ilahi olanla mistik birleşmeye götüren ruhani bir süreç yoluyla ezeli ve kutsal durumu (*prima materia*) yeniden tesis etmektir. Caitlín Matthews şöyle yazmıştır: "Simya... bize sonsuz olanı dünyevi olanla ilişkilendirmeyi, varlığın günlük döngüsünde ilahi olanın varlığını bulmayı öğretir. Bu süreç, Taşı arayanlar tarafından kullanılan ruhani bir koddur" [135]. Cahiller tarafından boş yere ve inatla aranan *Felsefe Taşı* (*lapis philosophorum* Lat.) kişinin kendi içindedir, Kutsal Ruh'un (Adi Shakti) lütfu olan Kundalini enerjisinden başka bir şey değildir. Basil Valentinus gizemli simyasal *Vitriol*'ün akrostişini şöyle açıklar: *Visita interiora terra; rectificando invenies occultum lapidem* (İç dünyayı ziyaret et; arınma yoluyla gizli taşı bulacaksın, Lat.). İlgili analogiler sırasıyla kozmik döngünün *kalpa* ve *pralaya* aşamaları olan *coagula* ve *solva* arasında; dönüşümün gerçekleştiği potanın (*athanor*) açılması ile bingıldığın açılması olan *Brahmarandhra* arasında (bölüm II) bulunabilir. II); maddelerin arındırılması ile yedi metal, yedi gezegen ve hatta Pamuk Prensese masalındaki Yedi Cüceler (*gnósis*'in bilgisinden gelen *gnomlar*) olarak anılan çakralar arasında [136]. Yerimizin kısıtlı olması nedeniyle konunun derinlerine inmeyi göze alamıyoruz, ancak okuyucuyu Getes-Dacialıların ezoterik bilgisi ve bu bilginin günümüz Romanya folklorunda yaşaması hakkındaki önceki makalelerimize yönlendirmekle yetiniyoruz [137]. Aniela Jaffe fark etmiştir: "En ciddi simyacılar çalışmalarının amacının baz metallerin altına dönüştürülmesi değil, ... manevi değerler ve psikik dönüşüm sorunu olduğunun farkına vardılar" [138]. Çinliler içsel (*neldan*, Çince) ve dışsal (*waldan*, Çince) simya arasında ayırım yaparlardı. Angelus Silesius (gerçek adı Johann Scheffler'di) dönüşümün ezoterik anlamını ortaya çıkarmıştı: "Kurşun altına dönüşür... ; Ben Tanrı'nın kendisi tarafından Tanrı'ya dönüştürüldüm", bu da Yoga yoluyla elde edilen Atman ve Brahman'ın birleşmesine karşılık gelir. Birbirine zıt kimyasal elementlerin *birleşmesi* *Yoga*'daki dişil ve eril prensiplerin birleşmesiyle eşdeğerdir. Büyük Çalışma²²⁵ eril element olan sülfürün dişil element olan cıva ile birleşmesi anlamına gelir. Orta Çağ'a hakim olan hermetik felsefede bu, Güneş ve Ay' Kral ve Kraliçe' Ruh ve Ruh (aşlında Atman ve Kundalini) arasındaki simyasal *hierós gámos* (kutsal evlilik' Gr.- Hristiyanlık öncesi kültürlerin Gizemlerinin en yüce anı) *coniugium solis et lunae* (Lat.) olarak kabul edilirdi. Büyük Çalışmanın çoklu bir iyileştirici etkisi vardı: ruhun, tüm olumsuz projeksiyonların kaynağı olan korku, öfke, nefret ve kıskançlıktan arındırılması [139]. Jung, Goethe'nin *Faust*'unu "Simyanın son ve en büyük eseri" olarak değerlendirmiştir: "Goethe gerçekten de... karışıklık ve hatalarla dolu uzun bir yaşamın ardından 'yüce annenin *filius regius*' oğlu haline gelen simyacının deneyimini anlatmaktadır" [140]. Bu bölümün konusuyla ilgili olarak, Weimar'ın dehasının, süptil bedeninin sembolü olarak yorumlanabilecek arketipik bir bitki olan bir *Urpflanze*' hayal ettiğini de eklemeliyiz [141].

Mimari, Hayat Ağacı'nı piramit, ziggurat, kule, stupa veya pagodaya dönüştürmüştür. İslam camilerinin soğanları (*bolbós* 'onion' Gr.) ve Doğu Hristiyan kiliselerinin çoğunun tepesine dikilen benzer kubbeler ve özellikle Rus mimarlar tarafından yaratılanlar, yalnızca binalar değil, aynı zamanda onlar tarafından sembolize edilen süptil bedeninin de doruk noktasını (Sahasrara'nın lotusu; bölüm II) temsil eder. Yedi çakranın üst üste binmesi Cennet Sütununun yedi katında, Hayat Ağacının yedi çentiğinde, Kozmik Tapınağın yedi katında vs. ifadesini bulmuştur.

Babil kulesi, örneğin Khorsabad zigguratının yeniden inşasında olduğu gibi genellikle yedi katla temsil edilmiştir [142]. *Babil*, Akad dilinde "Tanrı'nın kapısı" anlamına gelmektedir. İnsanlar göksel krallığa ulaşma arzusuyla Babil kulesini dikmişlerdir (Yaratılış 11:4). Bu olay mecazi olarak izinsiz bir girişimi anlatmaktadır²²⁶ Çünkü kule çakraların üst üste binmesini, yükseliş ise Kundalini'nin uyanışını ve Sahasrara krallığına kadar yükselişini ifade eder. İzinsiz olduğu için, tek (11:1'6) ve kutsal dili çokluğa (11:7) dönüştüren Tanrı tarafından onaylanmıştır, bu da karışıklığa (*babel* İbr.), yani gerçek bilginin kaybına neden olmuştur. Benzer şekilde, "Tao'dan uzaklaşmak²²⁷ çeşitlenmiş dili, dolayısıyla da dilleri doğurmuştur. Bu çeşitlenme *Tao-Te-King*'de bahsedilen karışıklığı yarattı" [143]. Hint geleneğinde, yetkisiz kişilerin onaylandığı benzer bir öykü anlatılır. Tanrıların düşmanları piramit şeklinde bir ateş sunağı dikmeye

başlamışlar ve bu sunak üzerinde göğe tırmanıp evren üzerindeki hâkimiyeti ele geçirmeyi planlamışlardır. Masum bir Brahman görünümüne bürünen Tanrı İndra piramidin yanına giderek bazı temel tuğlalarını çeker ve bu da iblislerin hızla yeryüzüne çökmesine neden olur [144].

Mısır'daki (ve tüm dünyadaki) en eski taş anıt olan Sakkarah'taki sahne piramidi, üçüncü hanedandan (MÖ 2778-2723) firavun Zoser'in büyük bir inisiyesi, mimarı ve danışmanı olan İmhotep tarafından inşa edilmiştir. Başlangıçta yedi basamağı vardı [145]. Irak'taki Samarra camisinin sarmal ziggurat minaresinde de yedi basamak vardır [146].

Victor Kernbach şöyle yazmıştır: "Sümer matematik metinlerini inceleyen Prof. S. Stecchini, hem Mezopotamya ve Mısır'da hem de Kolomb öncesi Amerika ve Kanarya takımadalarında arkaik piramit tipi olan ziggurat piramidinin (birbirine bağlı yedi basamaklı) boyutlarını belirlemeyi başarmıştır. Aynı durum 30⁰ paralelindeki büyük Khufu (Keops) piramidi için de geçerliydi" [147]. Yedi çakranın sıralanmasına bir başka örnek de Madura'daki Tiruvannamalai tapınağının Gopuram kulesidir [148].

De Kalbermatten ayrıca "Budist stupasının biçiminin ilginç bir şekilde çakraların üst üste bindirilmesini temsil ettiğini" [149] düşünmektedir. Bu tür yedi katlı yapılara şu örnekler verilebilir: Taxila Müzesi'ndeki minyatür stupa [150] Qianfodang mağarasındaki fresk pagodası [151], 781 yılında inşa edilen Da Qin manastırının Tang Hanedanlığı pagodası ve Ming Hanedanlığı (1368-1644) döneminden kalma, şu anda Hang-tse'de bulunan ünlü "Yedi Mutluluk Pagodası" [152]. Bharhut stupası (MÖ 2. yüzyıl) çakraları merkez ve yan kanallara yerleştirilmiş diskler (*çakra*, disk, Sanskr.) olarak göstermektedir, bu disklerden birinin ortasında Tanrısının yüzü bulunmaktadır [153].

Son olarak, Kauai adasında Hawaiiililer *Ku-a-moo* (ejderhanın omurgası, yani Sushumna) adı verilen ve okyanus ile merkezi bir volkanik zirveyi (Kundalini'nin patladığı Sahasrara'yı akla getirir) birbirine bağlayan bir yol boyunca (yedi çakrayı temsil eden) yedi tapınak inşa etmişlerdir.

NOTLAR

[1] Grégoire de Kalbermatten, *The Advent*, Life Eternal Trust, Bombay 1979, s.69. [2] Baring 'Cashford' s.498. [3] Joseph Campbell '*Tanrı'nın Maskeleri: Occidental Mythology*' Penguin Books' Harmondsworth, Middlesex 1976' s.106. [4] *Theophilus'tan Autolykus'a*, II.25. [5] Baring, Cashford, s.497. [6] Graves, Podro, s.534. [7] Platon'un *Critias*'ı 106 b (çev. A.E. Taylor), *The Collected...* içinde, s.1213. [8] *Ibid. Protagoras*' 357c,e (çev. W.K.C. Guthrie), a.g.e., s.348. [9] *The Apocryphal New Testament* (transl. by M.R. James)' Clarendon Press, Oxford 1924; C.G. Jung tarafından da alıntılanmıştır, *Answer to Job, The Collected Works*, vol. 11: *Psychology and Religion: Batı ve Doğu*, § 696, not 6 ila s.434; ayrıca bkz. C.G. Jung '*Memories, Dreams, Reflections*' kaydedilmiş ve Aniela Jaffé tarafından düzenlenmiştir, Pantheon, Random House, New York 1973, s.332 ve not 4; krş. Graves, Podro, s.428. [10] İskenderiyeli Clement, *Paedagogos* (Eğitmen), I.6(29). [11] Lossky '*The Mystical...*' s.218,229,247. [12] Evagrius'un *Capita Practica ad Anatolium*, XXXIII, in 25, Migne, P.G., vol. 40, col.1268A; *apud* Lossky '*The Mystical...*' s.217 ve not 1. [13] Platon, *Timaeus* 90b, *The Collected...* içinde, s.1209. [14] İbnü'l Arabî, *The Bezels...*, s.254. [15] *Zohar* III 75a' 159a, 202a vs., *The Wisdom of the Zohar* (çev. David Goldstein), The Littman Library, Oxford University Press, 1991, cilt 3, s.1083-1084; ayrıca *Sepher Ha-Zohar*, cilt V, s.204,411,518. [16] Scholem '*Kabala Üzerine...*' s.52. [17] Kovalevsky' s.18. [18] Scholem '*Kabala Üzerine...*' s.53-60. [19] İskenderiyeli Clement, *Stromateis* (*Stromata* ya da *Miscellanies*) I.28.179 (1996). [20] Henry Bettenson (ed. ve çev.), *The Early Christian Fathers*, Oxford University Press, Oxford, New York 1986, s.168'e not 1. [21] Dante Alighieri, *Il convivio*, kitap II, bölüm I, 2-6, Dante, *The Banquet* (çev. Christopher Ryan) içinde, ANMA Libri, Saratoga, Calif., 1989, s.42-43. [22] Dante Alighieri '*İlahi Komedyâ. Cehennem*' IX' 61, o.t. [23] Pico della Mirandola '*Opera*' Basel 1557' s.178-179' *apud* Scholem '*Kabala Üzerine...*' s.61-62 ve not 1. [24] *Zohar Hadash*, ed.1885' f.8b. [25] *Zohar* III' 202a' cilt V, s.296. [26] Eliade, *A History...*, cilt 3, 1985, § 273, s.116. [27] Schuon, *Anlamak...*, not 66 - s.86. [28] A.g.e., not 6, s.42. [29] *Enoch Kitabı* 18.7' ve 70.5. [30] A.g.e., 40.8-9. [31] *Zohar* II 243b-244a' cilt IV, s.324-235. [32] A.g.e., I, 244a' cilt II, s.375. [33] *Kur'an-ı Kerim*' 75.22; 75.24 (çev. Dr. Muhammed Taki-ud-Din el-Hilali ve Dr. Muhammed Muhsin Han)' Hilal' İstanbul 1994; ayrıca *NQ* baş harfleri ile gösterilecektir. [34] *Enoch'un Kitabı* 69.3. [35] Henry Corbin, *Temple and Contemplation* (çev. Philip ve Liadalin Sherrard), KPI ve Islamic Publications, Londra 1986, s.220. [36] Victor Kernbach'ın '*Dicționar de mitologie generală* (*Genel Mitoloji Sözlüğü*)' Ed. Albatros' București 1995' s.504. [37] *Zohar* III, 107b' cilt V, s.145. [38] *Zohar* I, ek. 91, *Le Livre du Zohar* içinde (çev. Jean de Pauly), F. Rieder et Cie, Paris 1925' s.252, o.t. [39] *Zohar* I'

226b' cilt II, s.326-327. [40] Dan Costian, *Yoga Spontană (Kendiliğinden Yoga)* no.5' s.7-8 (1995). [41] *Bhagavad-Gita* 7.3. [42] *NHL, The Gospel of Thomas* 38.1-2 (L.23). [43] Jung, Kerényi, s.161. [44] Baring, Cashford, s.262-263. [45] Vasile Drăguț, Petre Lupan, *Pictura murală din Moldova sec. XV-XVI (Moldavya'da Duvar Resmi, 15.-16. yüzyıllar)*, Ed. Meridiane, București 1982. [46] Dante Alighieri '*İlahi Komedyası. The Paradise*' XXX' vv.115-117; XXXI' vv.1'2 (çev. Carlyle-Okey-Wicksteed), Vintage, New York 1959. [47] Scholem '*Kabala Üzerine...*' s.36'80'168-169. [48] Philo '*Düşünceli Yaşam Hakkında (De vita contemplative)*' editör F.C. Conybeare' Garland Publishing, Inc, New York ve Londra 1987, s.119. [49] *Zohar* III, 78b' cilt V, s.85-86. [50] *Zohar* I' 260a' içinde *Sepher Ha-Zohar*, cilt II, Ek I: *Sithre Torah*, s.611-612. [51] *Zohar* II' 73b' cilt III, s.224-225. [52] *Zohar* III, 274 b, *Sepher Ha-Zohar* içinde, cilt VI, s.43. [53] *Zohar* I' 172a, cilt II, s.159. [54] Philo, *Kurbanlar*, 60, Mahlon H. Smith, Rutgers Üniversitesi 1999. [55] Symeon the New Theologian '*Homily XC*' Mount Athos ed. (Theophanes tarafından Rusça'ya çevrilmiştir), ikinci baskı, Moskova 1892, II' s.488-489. [56] Costian '*Adevărul...*' s.47; *Yoga Spontană* no.6' s.11 (1996). [57] *The Thanksgiving Hymns Ms. IQH*, 10, VI, G. Vermes, *The Dead Sea Scrolls in English* içinde, Penguin, Harmondsworth, Middlesex 1990, s.182. [58] *A.g.e., IQH*, 14, VIII, s.188. [59] Chevalier, Gheerbrant, *A Dictionary of Symbols* (çev. John Buchanan-Brown), Penguin Books, Harmondsworth, Middlesex 1996, s.1026. [60] Mircea Eliade, *Patterns in Comparative Religion* University of Nebraska Press, Lincoln and London 1996' § 95, ss.266-267. [61] Carl G. Jung, *Man and his Symbols*, Doubleday & Company, Garden City, N. Y., s.81. [62] *Shiva Purana* 1.16.106. [63] Gimbutas, *The Civilization...*, s.262,297. [64] *Ashvatthastotra* 16. [65] Daniélou '*The Myths...*' s.131-132. [66] Chevalier, Gheerbrant, *A Dictionary...*, s.1028. [67] *NHL, The Gospel of Thomas*, 46.26-27 (L.77). [68] P.T. Rajasekharan, R. Venkatesan, *Divine Knowledge through Vibrations*, Printworld Services, Singapore 1992, illustr. to p.75. [69] Dante, *İlahi Komedyası. Araf*, XXII. [70] *Bhagavad-Gita* 15.1. [71] *Katha Upanişad*, 6.1. [72] *Rig-Veda*, I.24.7. [73] Platon, *Timaeus*, 90a, *The Collected...* içinde, s.1209. [74] Gershom Scholem '*Major Trends in Jewish Mysticism*' Schocken Books' New York 1977' s.232. [75] De Souzenelle, s.43-47, o.t. [76] Platon'un Romence baskısı *Timaeus*49a-50a'ya 120. not. [77] William Bond' Pamela Suffield '*Tanrıçanın İncili*' Artemis Yaratılışı' Brooklyn, N. Y. 1994' s.87'89'122; Matthews, s.122; De Souzenelle, s.56, o.t. [78] Scholem, *Kabala Üzerine...*, s.105. [79] *Papus'un Kabala'sı. Secret Tradition of the West* Thorsons Publishers Limited, Wellingborough, UK 1977' s.53. [80] *Zohar* III' 109a' *Sepher Ha-Zohar* içinde, cilt V, s.276. [81] *Das Buch Bahir* §§ 14,85 (*Sefer Ha-Bahir*'den G. Scholem tarafından çevrilmiştir)' *Bibliographia kabbalistica*' Leipzig 1927; krş. Manfred Hauke, *Women in the Priesthood? A Systematic Analysis in the Light of the Order of Creation and Redemption*, Ignatius Press, San Francisco 1986, s.169. [82] Will Parfitt '*The Elements of Qabalah*' Element Books' Shaftesbury' Dorset 1995. [83] Scholem '*Kabala Üzerine...*' s.94. [84] Jean Daniélou, *Umanesimo e esoterismo*, CEDAM, Padova 1960, s.40; bkz. Irenaeus, *A.H.*, I.24.1. [85] *The Divine Cool Breeze* 10, no.9, s.15 (Ekim, 1996). [86] Platon, *Critias* 109b, *The Collected...* içinde, s.1215. [87] *A.g.e.*, 113b, s.1218. [88] *NHL'nin Thomas İncili* 51.16-18 (L.113). [89] *Zohar* III' 9b-10a' cilt IV, s.345-346; krş. 41a, *Sepher Ha-Zohar*, cilt I, s.246. [90] *Zohar* I' 115a' cilt I, s.361. [91] James E. Lovelock '*Gaia: Dünyadaki Yaşama Yeni Bir Bakış*' Oxford University Press' Oxford 1979. [92] Baring' Cashford' s.304. [93] Griffiths; Matthews'dan alıntı, s.9. [94] *NHL' The Gospel of Truth* 18.24-29. [95] Baring' Cashford' s.598'599. [96] *A.g.e.*, s.601. [97] Papus, *The Qabalah*' s.119. [98] Augustine'in '*Vaaz Suppositus* 120.5' *Natali Domini* IV içinde. [99] *The Koran*' (transl. by J.M. Rodwell)' Everyman' J.M. Dent' London; Charles E. Tuttle' Vermont 1996. [100] *Zohar* I' 280a' *Sepher Ha-Zohar* içinde, cilt II, Ek I: *Raaiyah Mehemnah*, s.648. [101] Baring, Cashford, s.247'648. [102] Raine, şek.93, s.128; Jung '*Psychology and Alchemy*', *The Collected Works*, cilt 12, 8. baskı, şek.14, s.55. [103] Lossky '*The Mystical...*' s.39. [104] *Sahih-i Buhari*'deki ayrıntılar, cilt 1' *hadis* 345' cilt 4' *hadis* 429; cilt 5' *hadis* 227; At-Tabari '*Al-Ihtijaj (Apology)*', *Tafsir* XV. [105] *NQ* 56.7-12. [106] Walter Andrae, *Die Person Muhammads*, s.45. [107] Mircea Eliade '*The Myth of the Eternal Return*', (çev. Willard R. Trask), Bollingen Series XLVI, Princeton University Press' Princeton 1991' s.125. [108] Couliano, s.98. [109] Rabbi Léah Novick, *Encountering the Shechinah, The Jewish Goddess*, Nicholson içinde, s.206. [110] Sophokles'in *Electra*'sı vv.413-415, *The Complete Greek Tragedies*, cilt IV: *Sophocles II*, (çev. David Grene), The Modern Library, Random House, Inc., New York, s.155 (vv.420-424). [111] *Advaya-taraka Upanishad*, Jean Varenne, *Sept Upanishads*, Editions du Seuil, Paris 1981, s.111; ayrıca *La Kundalini et la Réalisation du Soi*' o.t. [112] *Yoga Kundalini Upanishad* 1.82. [113] *Amritananda Upanishad*, '*La Kundalini...*' o.t. [114] *Hatha Yoga Pradipika* III.7 (27-28). [115] Adi Shankaracharya, *Saundarya-Lahari* 10, (çev. S. Subramaniana Sastri, Srinivasa Ayyangar), Theosophical Publishing House, Adyar, Madras, Wheaton, London 1985, s.60-61. [116] *Ibid.* 9, s.49-50. [117] *Nachintanai*, 20; *A Daily Chronicle of Kauai's Hindu Monastery*'den alıntı, 19 Mart 2001, telif hakkı Himalayan Academy, 1998. [118] Kabir, *Bago na ja re na ja, One Hundred Poems of Kabir* içinde (çev.

Rabindranath Tagore ve Evelyn Underhill, MacMillan India, 1995, s.22-23; ayrıca *Songs of Kabir* içinde, Samuel Weiser, Inc., 1977. [119] J. Thorwald '*Macht und Geheimnis der frühen Ärzte*' Droemer-Knaur' München' Zürich 1962' başlık sayfası. [120] F. Guimard' *Les peintres espagnoles*' Librairie Générale Française, Paris 1967' fig.2'den s.29'a kadar. [121] C. Manhes' J.P. Deremble' *Cathedrale de Chartres. Guide des Vitraux*' Éd. du Castelet' Boulogne' illustr. to p.6.; O. Drimba' *Istoria culturii și civilizației (Kültür ve Medeniyet Tarihi)*' Ed. Științifică' București 1990' vol. 3' illustr. opposite to pp.384/385 and in *Encyclopedia of Painting* (B.S. Myers ed.)' Crown Publ. Inc.' New York 1963' resim. 101'den s.242'ye kadar. [122] Baring' Cashford, s.568,574'e kadar. [123] Jung '*Psychology and Alchemy*', *The Collected Works*, cilt 12, 8. baskı, şekil 15'20'22'23'25'26,115'123'125'141'148'173'194'199'208'229'231'257,s.56,64,66,68,71,72,230,241,244,283,294,336,360,372,384,417,419,459. [124] A.g.e.' şek.116, s.231. [125] *Vamakeshvaratantra*, alıntı R.A. Sastry, *Lalita-Sahasranama*, The Adyar Library and Research Centre, Madras 1988, s.198. [126] Jung '*Psychology and Alchemy*', *The Collected Works*, cilt 12, 8. baskı, şekil 13, s.53. [127] A.g.e.' şekil 54, s.113. [128] *Aurora Consurgens* (Marie-Louise von Franz, editör), Bollingen Series LXXVII, Pantheon, s.242. [129] A.g.e., s.143. [130] Titus Burckhardt, *Alchemy*, Element Books, Shaftesbury, Dorset 1986, s.55-56. [131] Matthews, s.259. [132] Eliade, *Ordeal...*, s.160,163. [133] C.G. Jung tarafından alıntılanmıştır '*The Collected Works*, cilt 13: *Alchemical Studies*' § 392, s.298. [134] *Maitrayani-samhita 2.2.2; Satapatha Brahmana 3.8.2.27; Aitareya Brahmana 7.4.6 vs.* [135] Matthews, s.265. [136] Chevalier' Gheerbrant' *A Dictionary...*, s.14. [137] Dan Costian' *Rădăcini spirituale străvechi în Dacia (Dacia'da Kadim Ruhani Kökler)*, *Yoga Spontană* no. 4' s.19-22 (1995); no. 5' s.12-17 (1995); no.6' s.17-21 (1996) s.17-21, no.7-8, s.16-31 (2000). [138] Aniela Jaffe' Jung'un *Anıları...*' s.210'a 11. not. [139] Baring' Cashford' s.650. [140] C.G. Jung, *The Psychology of the Transference*, in *The Collected Works*' vol. 16: *The Practice of Psychotherapy*' second edition, § 407, s.209; ayrıca *Memories...*, s.206. [141] Eliade, *Meşterul Manole (Efendi Manole)*, Junimea' Iași 1992' Giriş' s. XXXII. [142] Jean Deshayes' *Les civilisations de l'Orient Ancien*' B. Arthaud' Paris 1969' fig.31 ila s.286. [143] Anton Dumitriu, *Culturi eleate și culturi heracleitice (Eleate ve Heracleitic Kültürler)*' Ed. Cartea Românească' București 1987' s.60Lao-tseu' *Tao-Te-King 38.21*' inCartea Cărții și a Virtuții (çev. Tao Jian Wen)' Colecția Câmp Fundamental' București 1992' o.t.; bkz. *Chuang Tzu'nun Yazıları*, kitap IX, bölüm II, kısım II, 2 (çev. James Legge), *The Texts of Taoism*, bölüm I' Dover' New York 1962' s.278. [144] *Satapatha Brahmana 2.1.2.13-16*' Dr. A. Weber ed. Berlin 1855. [145] C.W. Ceram, *God, Graves, and Scholars*, Alfred A. Knopf, New York 1968, illustr. [146] Drimba' cilt 2' 1987' resim. s.320/321'in karşısında. [147] V. Kernbach' *Enigmele miturilor astrale (Astral Mitlerin Gizemleri)*' Ed. Albatros' București' s.220' o.t. [148] A. Pănoiu' *Din arhitectura veche a Indiei (Eski Hint Mimarisi)*' Ed. Meridiane' București 1968' şek.129-131. [149] De Kalbermatten' not 20 to p.85. [150] Dr. F.A. Khan, *Architecture and Art Treasures in Pakistan*, Elite, Karachi 1969, illustr. to p.89. [151] J. Genet, *Le monde chinois*' Librairie Armand Colin' Paris 1972' vol. 1' pl.15 B. [152] Martin Palmer, *The Jesus Sutras*, Ballantine, New York 2001, illustr. opposite to pp.144/145; Drimba' vol. 1' 1981' illustr. opposite to pp.336/337. [153] Guy Rachet' *L'univers de l'archéologie*' Éd. Gérard & Co.' Verviers' Belgique 1970' illustr.; A. Korotkaia' *Sokrovishcha indiiskogo iskusstva (Hint Sanatının Hazinesi)*' Izd. Isskusstvo' Moskva 1966' s.58.

V. SEL

"Siz sadece tek bir tufan hatırlıyorsunuz' ama aslında çok sayıda tufan oldu"

Platon'un *Timaeus*'u [1]

Sir Charles Leonard Woolley, 1929 yazında Mezopotamya'da Ur çevresinde yaptığı kazılarda kalınlığı 30 metreyi bulan bir alüvyonlu kil tabakası bulmuştur! Bu tabaka temizdi, üzerinde ve altında kırıklar ve döküntüler bulunmuyordu. Tabaka Basra Körfezi'nin kuzeybatısına kadar uzanıyor ve 630 kilometrelik bir mesafe boyunca 100.000 kilometrekarelik bir alanı kaplıyordu! Bu kil birikintisi *İncil*'de anlatılan tufanın bir kanıtı olarak görülmüştür. Ancak arkeologlar bu tabakayı M.Ö. 4000 (*diğerlerine göre 3200*) yıllarına tarihlemekte hemfikirler ve o tarihte İbrani halkı henüz Mezopotamya'ya ulaşmamıştı. *İncil*'deki tufan *hikayesinin* Mezopotamya'dan ödünç alındığı varsayılsa da bize göre İbrahim'in öncülerini vuran ve onları daha önce yaşadıkları cennet gibi toprakları terk etmeye zorlayan *gerçek felaket* aslında

Keşmir'e komşu Yukarı İndus bölgesinde meydana gelmiştir. Ayrıca tufan hikâyesinin bir inisiyatif (*öğretme, doğru yolu gösterme ya da erginleştirme*) mesaj taşıdığını düşünüyoruz.

MÖ 1900 civarında, tektonik plaka kaymasının eşlik ettiği yıkıcı bir sel İndus'un (Sindh) yatağını değiştirmiş, Saraswati'yi kurutmuş ve Satlej kolunu kaybetmiştir. Bu felaket, Saraswati Nehri'nin değişen yataklarının Hint-Fransız LANDSAT uydu haritaları (1:1 000 000 ölçeğinde) ile doğrulanmıştır. Yash Pal ve arkadaşları (1980), Bakliwal ve arkadaşları (1983 ve 1988) tarafından daha ileri araştırmalar yapılmış ve 1991 yılında S.M. Ramasamy, P.C. Bakliwal ve R.P. Verma tarafından gözden geçirilmiştir. 1972 yılında çekilen uydu fotoğrafları 1979 yılında Bimal Ghose ve arkadaşları tarafından kapsamlı bir şekilde analiz edilmiştir. Sonuçlar İndus'un çok geniş bir taşkın alanına sahip olduğunu (doğu ve güneydoğuda maksimum 100-120 km genişliğe kadar) ve Saraswati ve Satlej mecralarında dramatik kaymalar olduğunu açıkça ortaya koymuştur [2].

Dr. Subhash Kak'a göre, "Saraswati nehrinin MÖ 1900 civarında kuruması, Sindhu ve Saraswati vadilerinde yoğunlaşan nüfusun büyük ölçüde yer değiştirmesine yol açarak Hindistan'dan batıya doğru bir göçe neden olmuş olabilir. Bu zamandan kısa bir süre sonra Hint unsuru tüm Batı Asya, Mısır ve Yunanistan'da görülmeye başlar" [3]. Bu görüş S. R. Rao tarafından da paylaşılmaktadır: "MÖ 1900 yılındaki büyük sel, IV.²²⁸ o kadar yıkıcıydı ki, tüm kamusal ve özel amaçlı binalar yerle bir oldu ve havza enkaz ve alüvyonlarla tamamen kapandı. Tüm nüfus daha güvenli olan bölgelere kaçtı" [4].

J.G. Frazer, ilk yerli tarihçiler tarafından kaydedilen ve bir zamanlar büyük bir gölün vadinin tamamını kapladığına ilişkin bir Keşmir geleneğine atıfta bulunmaktadır. Çağımızın 6. veya 7. yüzyılına ait olabilecek en eski yıllıklardan biri olan *Nilamata Purana*'da da durum böyledir. Bu kronik, mevcut Kalpa'nın başlangıcında vadinin Satisaras (Sati Gölü) adı verilen bir göl tarafından doldurulduğunu söylemekte ve yedinci Manu dönemindeki bir olayı hatırlatmaktadır. Göle bakan *Naubandhana* (yani Geminin Bağlanması, Sanskr.) tepesinden de bahsedilir, yani *Mahabharata*'ya göre Manu'nun büyük tufandan sonra gemisini demirlediği dağın aynısıdır. Tanrılar Kaşyapa'nın isteği üzerine suyu çektikten sonra gerçek Keşmir Vadisi ortaya çıkmıştır [5]. Bu da bölgeye neden "Kaşyapa'nın ülkesi" (*Kaşyapa-mir*; bölüm III) denildiğini açıklamaktadır. *Nilamata Purana* bu zirveyi Brahma Sakal'ın yüksek dağlarından (4700 metre) biri olan Pir Punjal Sıradağları üzerindeki *Naubandha Shankara*, yani *Naubandhashikara* ile özdeşleştirir. Kersten, *Sintflut* (sel) kelimesi ile Keşmir'deki *Sind* Nehri arasında bağlantı kurmuş ve böylece selin Hindistan'ın o bölgesinde gerçekleştiği hipotezini desteklemiştir [6]. Tufan geleneğinden farklı mitolojilerde sıkça bahsedilmektedir. Greenborough'lu Amerikalı tarihçi ve misyoner Dr. Aaron Smith, tufan literatürünün tam bir tarihini yazmıştır. Bu konuda 72 dilde yaklaşık 80.000 eser bulunmaktadır [7].

Platon'un bu bölümün başında alıntılanan sözleri, muhtemelen gezegenimizin birçok yerinde yerel olarak meydana gelen tekrarlanan bir felaket hipotezini desteklemektedir. Bu eski fikir sadece Frazer [5] gibi tanınmış yazarlar tarafından değil, aynı zamanda LANDSAT uydu fotoğraflarına (bkz. *supra*) dayanan ve 1997 yılında William Ryan, Walter Pitman ve meslektaşları tarafından Karadeniz'i oluşturan sel hakkında başlatılanlar gibi son çalışmalar tarafından da savunulmaktadır. İkinci teori, 11 Eylül 2000 tarihinde Türkiye'nin Sinop kentinin 20 km doğusunda, 300 ft. derinlikte, 7.500 yıl önceki bir selin dramatik kanıtlarını sunan, batık bir insan yapısı keşfeden Robert D. Ballard liderliğindeki arkeolog ekibi tarafından doğrulanmıştır [8].

Sümerce'de²²⁹ Tufan Hikayesi' Tanrı Enki, kahraman Ziudsuddu'yu uyardı²³⁰. Babil destanı Gılgamış'a göre²³¹ kahraman Utnapiştim'e Tanrı Ea tarafından tufandan kurtulmak için bir gemi inşa etmesi öğütlenmiştir. *Manu smriti*'nin atfedildiği yedinci Manu olan Vaivaswata'nın kahraman olduğu Hindu tufan efsanesi *Satapatha Brahmana*'da ve çeşitli *Puranalarda* [9] ve *Mahabharata*'da [10] bulunabilir. Sanskritçe metinler Nuh'un hikâyesiyle de uyumludur. Matsya balığı olarak enkarne olan Tanrı Vishnu (*Mahabharata* ve *Matsya Purana* varyantlarında rehberlik Brahma tarafından verilmiştir), Vaivaswata'ya (*Bhagavata Purana*'da Satyavrata) bitkiler de dahil olmak üzere tüm canlıları kurtarmak için bir gemi inşa etmesini tavsiye etmiştir (bölüm XIX B). Yağmur yedi gün sürdü²³² (*Bhagavata Purana*) ve sular birkaç yıl boyunca yüksekti (*Mahabharata*). Tufanın Yunan kahramanı Prometheus'un oğlu, Phthia Kralı Deukalion'dur. Frazer, Samothrakialıların felaketin nedeninin Karadeniz'le bağlantılı olduğuna inandıklarını aktarmıştır [5]- ancak günümüzde doğrulanmış bir gerçeğin şaşırtıcı bir sezgisi (bkz. *supra*). Alexander von Humboldt benzer bir efsanenin

Peru'da da var olduğunu yazmıştır. Şaşırtıcı bir şekilde, Polinezya tufanının kahramanı Noa adını taşıyordu. *Nuh* (İbr.) *dinlenmek* anlamına gelir ama *teselli* anlamına da gelebilir (Yaratılış 5:29). *İncil*'de *tebah* (gemi) terimi, *Bath* (İsrail'in Kızı) kelimesinde olduğu gibi *beth* ve *tav* harflerini birleştirir; burada iki harfin (Baba Tanrı'yı *temsil eden aleph* dışında) tüm *alfabe* harflerini kapsadığı ve dolayısıyla sembolik olarak tüm enerjileri içerdiği gösterilmiştir (bölüm IV) [11]. Dolayısıyla sandık, Ezeli ilahi Güçtür (*Adi Shakti*' Sanskr.; *Shekhinah*' Hebr.)' çünkü *arché* (Gr.) *başlangıç* anlamına gelir. Kundalini olarak tezahür eden bu Güç Aydınlanma verir. Tüm Tanrısal Anneler, Ezeli Sularla bağlantılıdır, bazıları okyanustan doğmuştur (en yaygın örnek Afrodit'tir). Onlar gibi Meryem de (*Maria*) gemilerin ve denizcilerin koruyucusudur ve kendisine *Stella Maris* (Deniz Yıldızı) adı verilmiştir. Bir zamanlar antik Roma'da tören alaylarının üzerinde taşınan İsis'in (Tanrıçanın evrensel bir sembolü olan) taş teknesi, günümüzde Santa Maria della Navicella (Teknenin Aziz Meryem'i ' İtalyanca.) kilisesinin yakınında görülebilir [12]. *Argo* gemisi Jason ve arkadaşlarını (*basileioslar*, yani çakralardaki toplam "taç yaprak" sayısına tekabül eden 51 sayısındaki *büyük* inisiyeler; bölüm I) Altın Post'un peşindeki inisiyatik yolculuklarına götürmüştü. İsa'nın şöyle dediğini hatırlıyoruz: "Bir kimse sudan ve Ruh'tan doğmadıkça, Tanrı'nın Egemenliğine giremez" (Yuhanna 3:5), böylece bir yandan su ve Ruh'u, yani İlahi Anne'yi (bölüm XXI) birbirine bağlarken, diğer yandan da canlı (*ruhu olan, hareketli*) varlıkların Ezeli Sulardan (bölüm IX) kaynaklandığına işaret eder. Dışı Ruh (*Ruah*, İbr.) başlangıçtan beri suyla ilişkiliydi, Yaratılış'ın girişinde şöyle yazıyordu: "Tanrı'nın Ruhunu suların yüzü üzerinde geziniyordu" (1:2).

Çakraların sembolü olan lotus, büyümlü bir ada gibi suların üzerinde yüzer. Böyle aşkın bir ada *Shweta-dwipa*'dır (Beyaz Ada, Sanskr.; *Leuké*, Gr., Karadeniz'deki Yılanlar Adası'na da verilen isim), Yogiler ve Arhantlar tarafından arzulanan hedeftir (bölüm IX). Geçici formlar (İllüzyonlar' *Maya*) okyanusundaki aşkın ada' mutlak, değişmez, göksel Gerçekliğin bir sembolüdür. *Sutta Nipatta*'da Nirvana bir adaya benzetilmiştir. Kral Arthur'un efsanelerinde, bir inisiyasyon yeri olan gizemli *Mucizeler Şatosu* (Kutsal Kâse efsanesinde *Le Château Merveil*) Avalon'da (beyaz bir ada) "kadınların adası" olarak yer almaktaydı ve bu da sakrum kemiğinin dışı Kundalini'nin meskeni olduğunu düşündürmekteydi. Erişim sadece tekneyle mümkündü ve kaleye ancak ilahi bir yardımla ulaşılabildiği için geçişin kendisi de son derece zordu. Kahraman, Sushumna kanalının sembolü olan Excalibur kılıcını fethetmiş (bölüm IV) ve böylece Aydınlanma almayı başarmıştır. Efsaneye göre, Arimathaea'lı Joseph Kutsal Kase hakkındaki kitabı tercüme etmek için o yere gitmiştir. Çin geleneğinde, yine ölümsüzlüğün sembolü olan bir turnanın kanatlarında taşınan bir tekneyle doğaüstü bir adaya kadar giden sekiz Ölümsüzden bahsedilir. Benzer şekilde, Euthanasius adasına da cennetsel, Âdemi duruma erişmiş olanlar dışında ulaşılamıyordu.

Kâse efsanesinden önce *L'Élucidation* adlı gizemli bir orta çağ metni vardı ve bu metinde yedi Kuyu Kadını anlatılıyordu (yedi çakraya ve Sushumna kuyusunun derinliklerinde saklı olan dışı Kundalini'ye gönderme). Onlar kuyulardan çıkarlar ve yolculara altın kadehlerinden içki ikram ederlermiş. On ikinci yüzyılın büyük mistiği Bingen'li Hildegard, *Scivias* adlı eserinde, çarımha gerilme sırasında içinde İsa'nın kanını toplayan bir kadehten söz eder [13].

Bildiğimiz gibi, göbek hizasında yer alan Nabhi çakranın etrafındaki Boşluk (Void) veya Yanılsamalar Okyanusu (*Bhava Sagara*' Sanskr.) Kundalini'nin Sushumna kanalı boyunca yükselişinde bir engel teşkil eder. Gnostik Valentine (Valentinus) şöyle yazmıştır: "Hata güçlendi. Boşlukta kendi maddesini geliştirdi" [14]. *Nabhi-navel-navis* (ship' Latince.) ilişkisine dikkat etmek gerekir; burada *b* ve *v* birbirinin yerine kullanılabilir ve birbirleriyle eşdeğerdir. Ruhsal evrimin sürekliliğinin (devamlılığının) sembolü olan Vishnu, Ezeli Okyanus üzerinde bir gemi (gemi) olarak yüzen yılan Ananta-Shesha'nın üzerine yerleştirilmiştir²³³. Vishnu'nun diskus'una (ya da tekerleğine) *Sudarshana* (Güzel Görüş' Sanskr.) denir [15]. Tekerleğin etrafındaki daire *Maya*'dır (Yanılsamalar Okyanusu' -Boşluk). Bu figür göbeğin plastik bir temsilidir. Boşluğun dairesel alanı Kral Arthur'un şövalyelerinin *Yuvarlak Masası* ile sembolize edilir. Yuvarlak Masa²³⁴Bununla birlikte, Kral Arthur'a erken çocukluktan (Mooladhara) yüce kraliyete (Sahasrara) yükselişi boyunca rehberlik eden Guru İlkesini [16] kişileştiren Merlin (*Merddin*, Galce) tarafından yaratılmıştır. Merlin'in kalesi Brocélinde'nin yeşil ormanının ortasına inşa edilmiştir²³⁵ Okyanus, Boşluk ve Nabhi çakra ile aynı renge sahip bitkisel bir deniz. İskandinav destanlarında Merlin'in karşılığı Odhinn'in bilgelik ustası Mimir'dir. Aynı şekilde, Void'da - Boşluk da on enkarnasyon olarak tezahür eden Ezeli Peygamber veya Üstat (*Guru*, ruhani cehaletin karanlığını ortadan kaldıran İlahi Işık veya Bilgi veren; "karanlık" anlamına gelen *gu* ve "bilgi" veya "ışık" anlamına gelen *ru*, Sanskr.) İlkesi tarafından kontrol edilir (bölüm X). Ancak İbranice ve Arapça'da peygamber kelimesi, *Nabhi* ile aynı etimolojiye sahip olan *nabi* veya *navi*'dir (Sanskr.; bölüm VII' X). Yunanlılar peygamber Pythia'nın Delphi'deki ünlü mabedini *Dünyanın Göbeği* olarak kabul ederlerdi (bu isim *delphys*, rahim, Gr.'den türetilmiştir).

Gemi, kutsal geleneğin (Ahit Sandığı) korunmasına izin vermiş, böylece yaratılışın hayatta kalmasını (sürdürülmesini) sağlamıştır. Nuh ya da diğer mitlerdeki benzerleri, her bir varlığın devamlılığı için gerekli olan her şeyi gemiye almışlardır. Yanılsamalar Okyanusu olarak Kızıldeniz'in, çölün vs. sembolik olarak geçilmesi IV. bölümde ele alınmıştır. İsa ile ilgili aşağıdaki alıntı da muhtemelen Aydınlanma için bir metafor olabilir: "Gemiye binerek karşıya geçti ve kendi kentine geldi" (Matta 9:1). Gerçekten de *İsa'nın şehrine* ulaşmak için (Ağnya çakra' ch. XIX C) önce Kundalini enerjisinin gemisini kullanarak Boşluğu geçmek gerekir. Budizm'de Aydınlanma'ye öğrenme (*Mahayana* veya *Hinayana*) gemisi (*yana'* Sanskr.) vasıtasıyla ulaşılabilir. Başlıca antlaşmalarından biri *Prajna-paramita Sutra*'dır²³⁶ "diğer sımıra ulaşan bilgelik (*prajna*)" anlamına gelir²³⁷(*param-ita*). Ancak Kundalini, *Maha Maya* (Büyük İllüzyon, Sanskr.) olan Büyük Tanrıça Adi Shakti'nin insan düzeyindeki yansımasından başka bir şey değildir. Bu nedenle, aşılması gereken *Yanılsamalar Okyanusu* olarak adlandırılır. Kabalistler de "Vizyonlar Vadisi"nden, yani Shekhinah'tan [17], yani Büyük Tanrıça'dan bahsettikleri için bilginin doğruluğu açısından şaşırıctırdılar. Maya'yı çağrıştıran "Vizyonlar Vadisi" adının Yeşaya'nın Kitabı'nda (22:1) (ruhani) yükselişin en üst seviyesiyle bağlantılı olarak yer alması anlamsız değildir: "Vizyonlar vadisinin yükü: "Şimdi seni rahatsız eden nedir' ki, onlar tamamen evin tepelerine çıktılar?" Kızıldeniz'i geçmenin zorluğu, ancak insanların evlenmesine İlahi olarak karar verildiği için, doğru kocayı veya eşi bulma zorluğuyla karşılaştırılabilir; bu, bugün Hindistan'da hala var olan eski bir inançtır. Bu nedenle, Tanrı tarafından gerçekleştirilen "Kızıldeniz'in yarılması gibi ağır bir görevden" bahseden *Zohar* şöyle der: "benzer şekilde, evliliklerin düzenlenmesi de onun için ağır bir görevdir" [18]. Gemiye alınan hayvanlar, sübtıl bedeni yöneten, var olan ve Aydınlanmaya ulaşmada yardımcı olan Deitylerin - Tanrıların araçlarından (bölüm IV) başka bir şey değildir.

Yağmur durduğunda, Utnapiştım bir güvercin gönderdi.²³⁸Sonra bir kırlangıç ve her iki kuş da geri döndü ama daha sonra gönderilen kuzgun geri dönmedi. Tufandan kurtuluş *ikinci doğumu* temsil eder (Giriş bölümümüze bakınız) ve vaftiz edilen kişinin sudan çıkarılmasıyla (bölüm XXII B), yani onun Aydınlanma almasıyla eşdeğerdir. Tanrı'nın sözleri yukarıdakilerin doğruluğunu kanıtlar niteliktedir: "Şimdiye kadar Utnapiştım sadece bir insandı, ama bundan sonra Utnapiştım ve karısı Bizim gibi Tanrılar olacaklar" [19] (bölüm IV). Bu bize Tanrı'nın Ezeli çiftle ilgili sözlerini hatırlatmaktadır: "İnsan, bizden biri gibi oldu" (Yaratılış 3:22; krş. 3:5). İlk kuşların yolculuğu (özellikle güvercininki- Kutsal Ruh'un metaforu, bölüm XXI) esaretten kurtuluşu (teknenin içinde veya *karmada*; bölüm XXIV), dolayısıyla Kundalini'nin uyanışını ve fiziksel bedenin ötesine geçmesini simgelerken, kuzgunun (siyah rengi kötülüğe işaret eder; burada - çakra catchlerinin - yakalanmalarının nedeni) iyilik için ayrılması, sonunda süptıl enerjinin tam tezahürüyle sonuçlanan arınmayı (yakalanmaların ortadan kaldırılması) ifade eder. *İncil*'deki bölüm de yukarıdakine benzer: "Kuzgunu gönderdi, o da sağa sola gidip geliyordu.²³⁹Sular yeryüzünden çekilinceye dek" (Yaratılış 8:7); sonunda geri dönmediği anlaşılmaktadır. (Kundalini uyanışının) tekrarlanan girişimlerinden sonra, "güvercin akşam vakti ona geldi; ve işte gagasında bir zeytin yaprağı vardı" (8:11), ilahi bir iş olarak yerine getirilen Aydınlanmanın uğurlu bir simgesi, *iç huzurun* (Nabhi çakranın niteliği) bir sembolü. Hayat Ağacı sadece *İncil*'de değil, Kuran'da da sıklıkla zeytin ağacıyla özdeşleştirilir (bölüm IV, XV C). "Yeryüzüne kırk gün kırk gece yağmur yağdı.²⁴⁰" (İncil 7:12; krş. 7:4'17). Kundalini uyanışı yoluyla meydana gelen arınmayı başarmak için önemlidir. İsa vaftizden sonra kırk gün boyunca çöle gitmiş (Matta 4:2; Luka 4:1-2) ve ancak bundan sonra mucizeler yapmaya başlamıştır. Aynı şekilde Buddha da kırk gün boyunca kendini dünyadan soyutlamış ve ardından aydınlanmaya ulaşmıştır. Musa da kırk gün oruç tutmuştur (Çıkış 24:18; 34:28; Tesniye 9:9'18). İlyas Peygamber de Horeb Dağı'na giderken oruç tutmuştur (1.Krallar 19:8). Aynı şekilde Muhammed de oruç tutmuş ve tam bir ay (*Ramazan*, Arapçası: *en sıcak ay*) oruç *tutmanın* (*siyam*, Arapçası) genel kuralını oluşturmuştur. Tufan durduğunda, "Tanrı dünyanın üzerinden geçmesi için bir rüzgar yarattı" (Yaratılış 8:1). Burada rüzgar, Aydınlanmadan hemen sonra Kundalini'nin tezahürüdür (bölüm XI C).

Sonunda "gemi... Ararat Dağları üzerinde durdu" (Yaratılış 8:4)- *Mahabharata*'da Himavat'ın (Himalayalar) bir zirvesinde [10]; Ziusuddu öyküsünde Ermenistan dağlarında ya da Gılgamış destanında Nisir zirvesinde (bazılarınca Kürdistan'da olduğu varsayılır). Annick de Souzenelle, geminin karaya oturması olayını, çürümüş yaratılışın tufanı ile yok edilmesinde somutlaşan lanete son veren bir döngünün tamamlanması olarak doğru bir şekilde yorumlamıştır [19]. Yeni döngünün başlangıcı, gökkuşağı olan Tanrı ile yeni bir antlaşmanın yapılmasıyla işaretlenir (Yaratılış 9:11-13; bkz. bölüm XV E). Yeni antlaşma her dönemin kendi yasası olduğunu gösterir (*Dharma'* Sanskr.; bölüm VII ve XIX A). Yalnızca Kendi Farkındalıklarını elde etmiş

olanlar kurtulacaktır (kurtarılacaktır). Burada - *Mahabharata* ve *Bhagavata Purana*'ya göre [9], [10]- Manu tarafından gemisine alınanların yedi çakrayı simgeleyen yedi *Rişiler* (kutsal bilgiler; kahinler Sanskr.) olduğu gerçeği önemlidir. Yunan efsanesinde Zeus, dünyayı yeniden doldurmak (yeni bir döngünün başlangıcı) için inşa ettiği gemide sadece saf Deukalion ve Pyrrha çiftini kurtarır.

Nuh'un *Şem* (İbr.), Ham (sıcak, İbr.) ve Yafet adında üç oğlu vardı (Yaratılış 9:18). *Ham* (sıcak, İbr.) ve *Yafet* (Yaratılış 9:18). Annick de Souza'nın bu isimlerin önemi hakkında tartışmıştır: *Şem zevke*, *Ham sığağa* bağlıdır ve *Yafet açılımı* çağrıştırır (9:27) [20]. Dolayısıyla burada üç kanal belirtilmektedir: İda-arzu kanalı (*zevk*) Pingala-güneş kanalı (1sı) ve Sushumna-evrim kanalı (ruhani aleme *açılma*).

NOTLAR

[1] Platon, *Timaeus*, 23b, *The Collected...* içinde, s.1158. [2] Dr. S. Kalyanaraman, 1995, www.geocities.com/ravi_sans/indus_sarasvati.htm; ayrıca Georg Feuerstein, Subhash Kak, David Frawley, *In Search of the Cradle of Civilization*, Quest Books, Wheaton, Illinois, 1995; Natwar Jha, *Vedic Glossary on Indus Seals*, Ganga-Kaveri Publishing, Varanasi 1996; Dr. Subhash Kak ile röportaj, *Bhartiya Pragna*, Şubat 2002. [3] Subhash Kak, *Indic Ideas in the Graeco-Roman World*, *IndiaStar Review of Books*, Ocak 2003, www.indiastar.com. [4] S. R. Rao, *Lothal*, Archaeological Survey of India, Yeni Delhi. [5] Sir James George Frazer, *Folk-Lore in the Old Testament: Studies in Comparative Religion*, c.1918; bkz. Ved Kumari, *The Nilamata Purana*, Jammu and Kashmir Academy of Art, Culture and Languages, Srinagar, 1994; ayrıca www.koausa.org/Purana. Aynı efsane Kalhana tarafından *Rajatarangini*'de ve Müslüman yazarlar Beddia ve Dien tarafından daha kısa bir biçimde anlatılmıştır; ayrıca altıncı yüzyılın ünlü Çinli hacısı Hiuen Tsiang tarafından Budist bir ortamda ima edilmiştir. [6] Holger Kersten, *Jesus lived in India*, Element Books, Longmead, Shaftesbury, Dorset 1986' s.61. [7] Werner Keller, *The Bible as History* (çev. William Neil), Bantam Books' New York, London, Sydney, Auckland 1988, 2. gözden geçirilmiş baskı' s.38. [8] William B.F. Ryan ve diğerleri, *An Abrupt Drowning of the Black Sea Shelf*, in *Marine Geology* 138, s.119-126 (1997); William Ryan, Walter Pitman, *Noah's Flood*, Simon and Schuster, New York 1998; *The Washington Post*, 12 Eylül 2000. [9] *The Satapatha Brahmana* 1.8.6; *The Bhagavata Purana* 8.24.7-61; *The Agni Purana* bölüm 2; *The Matsya Purana* bölüm 1 ve 2. [10] *Mahabharata* kitap 3 (Vana Parva), bölüm 187; bkz. Dowson' s.199-201; *Bhagavad-Gita* 10.6'da da bir ima vardır. 11] De Souza'nın s.150, o.t. 12] Baring' Cashford' s.557-558. [13] Bingenli Hildegard, *Scivias* II.6. [14] Valentine' *Evangelium Veritatis* 17.15-16, Rascher, Zürich 1956. [15] *Nrisimha-purva-tapini Upanishad* 5; *apud* Daniélou 'The Myths...' s.155. [16] Heinrich Zimmer 'The King and the Corpse' (Joseph Campbell ed.), Bollingen Series XI, Princeton University Press, Princeton 1970, 3. baskı, s.134'e not ve s.182. [17] *Pardes*, Kapı VIII.32. [18] *Zohar* I, 207b' cilt II, s.286. [19] De Souza'nın, s.156, o.t. [20] A.g.e., s.153, o.t.

VI. İBRAHİM NEREDEN GELDİ?

"Ur'da Terah adında dindar bir Brahman yaşıyordu."

Levi Dowling' *The Aquarian Gospel* [1]

İbrahim, Eski Ahit'in en önde gelen figürlerinden biridir. Yahudiler ve Araplar aslında sırasıyla İshak ve İsmail aracılığıyla İbrahim'in çocuklarıdır. İbrahim, ilk tek Tanrılı din olan Yahudiliğin kurucusu olarak kabul edilir ve Müslümanlar tarafından büyük saygı görür. Aşağıda bu İncil karakteri ile ilgili bazı önemli hususları aydınlatmaya çalışacağız.

Bilginler onun yaşadığı zaman konusunda hemfikir değildir ve tahminler MÖ 2100 ila 1500 arasında değişmektedir. Hatta Noel Freedman İbrahim'i Erken Bronz Çağına (MÖ 3000-2000) yerleştirmiştir [2]. Aşağıda göreceğimiz gibi, makul bir dönem 1900'den önce (kendisinin ve/veya akrabalarının yaşadıkları ülkeyi terk ettikleri zaman) ve MÖ 1800'den sonra (Haran yerleşiminin tamamen terk edildiği ve bu alandaki arkeolojik kazıların kanıtlandığı gibi MÖ yedinci yüzyıla kadar boş kaldığı zaman) olmamalıdır.

Şimdi İbrahim ve ataları hakkında daha fazla bilgi edinmeye çalışacağız.

Graves ve Patai haklı olarak şöyle yazmıştır: "Patriklerin isimleri tarihi belgelerdeki yer veya etnik grup isimleriyle özdeşleştirilmiştir, bu da onların ataların gezintileriyle ilgili eski geleneklerin efsanevi kalıntıları

olduğunu akla yatkın kılmaktadır". Gerçekten de dünyanın çeşitli dönemlerinde ve bölgelerinde, nostaljik göçmenler şehirlere ve bölgelere, dağlara ve nehirlere orijinal ülkelerinin tanıdık isimlerini vermişlerdir (bölüm XII, XIII ve XIV). İki yazar Şem'den İbrahim'e kadar tüm soyun isimlerini Mezopotamya'daki yerlerle ilişkilendirmiştir [3].

Bu tür yerler çoğunlukla Padan-Aram bölgesinde, merkezinde Harran şehri bulunan Aram ovasında yer almaktadır [4]. Harran'ın adı bile İbrahim'in bir kardeşinin adıyla örtüşmektedir (Yaratılış 11:26).

Bunun nedeninin, pek çok akademisyenin inandığı gibi hikâyenin Babil sürgünü sırasında yazılmış olması olduğunu varsayabiliriz. "Yaratılış... bundan sonra, belki de MÖ altıncı yüzyıldan itibaren düzenlendi ve yeniden düzenlendi" [5].

Bunun tersi (yani bu yerlere Patriklerin adlarının verilmesi) pek olası değildir, çünkü bu yerler Filistin'de değil Mezopotamya'da bulunmaktadır.

Mezopotamya'da Abram, Abraham ya da Abraham adlarını taşıyan hiçbir yer bulunmadığına dikkat edilmelidir ve bunların hiçbirinin kişisel bir ad olmadığına, ancak bir grubun özelliğini ifade ettiğine, muhtemelen birçok kişiye uygulandığına, ancak - İncil'deki bir kahraman için kullanılarak - daha sonra kişisel bir ad haline geldiğine inanma eğilimindeyiz. Aynı isme sahip birden fazla kişi örneğine sahibiz. Şöhretine rağmen, Terah'ın oğlu Avram'ın adı benzersiz değildi: ondan önce Edna'nın babası ve Terah'ın akrabası olan başka bir Avram yaşıyordu [6]. Avram'ın Terah'ın ilk doğan oğlu mu (Yaratılış 11:26) yoksa en küçük oğlu mu olduğu kesin değildir [7]. Avram'ın ailesinde karışık soyağaçları sık sık görülür: Sarai ya Haran'ın kızı [8] ya da Terah'ın kızı [9] olarak gösterilir ama Avram'ın annesinin (Yaratılış 20:12), yani Edna'nın kızı olarak gösterilmez. Aslında bu, Avram'ın Sarai'yi neden defalarca kız kardeşi ve karısı olarak sunduğunu açıklamaktadır (12:12-20; 20:2 sq). Ancak Babli Talmud'a göre Avram'ın annesi Edna değil, Barnabo'nun kızı Amitlai (Amatelai) idi [10].

Bu bölümün konusu İbrahim ve ailesinin kökenini belirlemektir.

Şem'in soyundan gelenler Arfaksad, Şelah, Eber, Peleg, Reu, Serug, Nahor ve Terah'tır (Yaratılış 11:10-26); hepsi Tufan'dan sonra doğmuştur (10:1), ancak Şem ve Nuh'un diğer oğulları felaketten önce doğmuşlardır (9:18; krş. 6:10,18). Tufan'dan sonra gemi Ağrı Dağı'na indi (8:4). Ancak en yüksek dağlar Himalayalar'dır (Mahabharata'ya göre geminin indiği yer; bölüm V) ve sonuç olarak, bu bölgenin Nuh, Şem ve onların soyu hakkındaki öykünün gelecekteki gelişmelerinde başlangıç noktası olduğu fikrini göz ardı edemeyiz. Yaratılış'taki Nuh'un hikâyesi V. bölümde gösterildiği gibi Hindu geleneğine yakın olduğu için bu daha da önemlidir.

Peleg (adı "bölünme" anlamına gelir) hakkında Yaratılış şöyle yazar: "Onun zamanında dünya bölündü" (10:25). Peleg nereye gitti? Metinde Yoktan (Peleg'in kardeşi) ve oğullarından söz edilir: "Onların oturduğu yer Meşa'dan doğudaki dağ olan Sefar'a kadar uzanıyordu. Bunlar Şem'in oğullarıdır, ailelerine göre, dillerine göre, ülkelerine göre, uluslarına göre" (10:30-31). Cümlelerin birbirini izlemesi, "bölünmeden" önce (Joktan Peleg'den önce doğmuştur) Şem'in tüm oğullarının doğu dağı Sephar'a giderken Maşa'da oturduklarını ve belki de bundan sonra yeryüzünün Peleg'in çağdaşı akrabaları arasında paylaşıldığını düşündürmektedir. Mesha ve doğudaki Sephar Dağı nerededir? *Kutsal Kitap'ta* Meşa adlı yerle ilgili tek referans budur (bu adı taşıyan üç kişi vardır: Moavlı bir kral, Kalev'in bir oğlu ve bir Benjamit). Olası bir açıklama, Meşa'nın Filistin'den ve İbrahim'in öyküsü için birçok yer adı sağlayan Mezopotamya'dan uzakta olduğudur.

Yukarıdaki hipotezi desteklemek için, Şem'in mezarını Maşuk topraklarında bulan Muhammed Raza'dan alıntı yapıyoruz [11]. Maşaq ya da Mesha, İran'da Afganistan sınırına yakın Meşhed kasabası olarak tanımlanabilir.

Mainz'lı Henry'nin daha önce III. bölümde bahsedilen *Dünya Haritası*'nda *Sephar Dağı* Hint Okyanusu üzerinde gösterilmiştir.

Özetlemek gerekirse, şu sonuca varabiliriz: Gemi Himalayalar'a (ya da Ararat'a) indi, buradan Şem geldi, yaşadı ve İran'ın kuzeydoğusunda, Afganistan'a yakın Meşhed'e gömüldü. Muhammed Rıza'nın "Meşhed diyarı"ndan ne anladığını tam olarak bilmediğimiz için, haleflerinin komşu bölgelere yerleşmiş olması imkânsız değildir. Muhtemelen doğuya, hatta göreceğimiz gibi Afganistan'ın ötesine.

Yeşu (24:2-3) Yahudilere hitaben yaptığı konuşmada şöyle der: "İsrail'in Tanrısı RAB şöyle diyor: "Atalarınız, İbrahim'in ve Nahor'un babası Terah eskiden ırmağın öbür yakasında yaşardı ve başka ilahlara kulluk ederlerdi. Ben baban İbrahim'i ırmağın öbür yakasından alıp Kenan ülkesine götürdüm." Tanrı devam etti: "Şimdi RAB'den korkun, O'na kusursuz ve gerçek olarak kulluk edin; atalarınızın ırmağın öte yakasında kulluk ettiği ilahları bir yana bırakın ve RAB'be kulluk edin. Eğer RAB'be kulluk etmek size kötü geliyorsa,

bugün kime kulluk edeceğinizi seçin; ister ırmağın öte yakasındaki atalarımızın kulluk ettiği ilahlara, ister Amorlular'ın ilahlarına.²⁴¹ülkesinde yaşıyorsunuz" (24:14-15). Kral James Versiyonu şöyle okur: Darby, Revised Standard Version ve Revised Version'da (İngiliz ve Amerikan) olduğu gibi "nehirin diğer tarafı" yerine "selin diğer tarafı".

İbrahim'in atalarının *Doğu'dan gelerek Mezopotamya'ya ulaştıkları* kesindir: "Doğu'dan yola çıktıklarında Şınar ülkesinde bir ova buldular ve orada oturdular" (Yaratılış 11:2). Şınar, *Kutsal Kitap'ta* sıkça kullanılan ve Sümer'e işaret eden Babilonya'nın bir bölümünün ya da tamamının adıdır. Ancak Hindistan'da Nasik'in yaklaşık 30 kilometre güneyinde Sinnar adlı bir kasaba vardır.

İbrahim'in "oğlu İshak'ı doğuya, doğu ülkesine götürdüğü" (25:6) Sara'dan başka bir kadından doğan oğluna karşı patriğin tutumunu anlatan bölümde bile *Doğu'ya* tekrar tekrar atıfta bulunulması dikkat çekicidir.

Aşağıda göreceğimiz gibi, Doğu Hindistan anlamına geliyordu. Orada (ve ayrıca Filistin'in batısında bulunan Mısır'da) bilgiler o kadar ünlüydüler ki, referans olarak alınıyorlardı: "Süleyman'ın bilgeliği Doğu'nun bütün oğullarının bilgeliğini ve Mısır'ın bütün bilgeliğini aştı" (1. Krallar 4:30). Piskopos Jean Kovalevsky Doğu'yu "bilgi ışığının aurorası" olarak görüyordu [12].

Profesör Salibi'nin daha önce bahsedilen kitabı (bölüm III), Filistin'in İncil tarihinin başladığı ülke olmadığını kesin bir şekilde kanıtlamaktadır. Bilim adamı, İncil'deki yer adlarını dilbilimsel araştırmalarla inceledikten sonra (bkz. ayrıca bölüm XIV) şu sonuca varmıştır: "*İbranice* İncil'de geçen binlerce yer adından sadece bir avuç kadarı dilbilimsel olarak Filistin'deki yer adlarıyla özdeşleştirilmiştir". "*İbranice İncil'in* kanonik metinlerine gelince... Filistin'deki erken Yahudi tarihinin yeniden inşası ne bu metinlerden ne de şu ana kadar mevcut olan diğer kayıtlardan mümkün değildir" [13].

Yakın Doğu'daki eski halkların tarihi ve uygarlığı konusunda uzman olan Constantin Daniel, Yahudilerin kökenine ilişkin analizini şu şekilde sonuçlandırmıştır: "Bu, İndus Vadisi'nden gelmiş olabilecekleri anlamına gelir çünkü Doğu'da sadece İran çölü ve onun ötesinde gelişen uygarlığıyla İndus Vadisi vardı" [14].

Adı Hindistan'ı simgelemek için kullanılan nehrin vadisinde başlayan batıya doğru bir göç hakkındaki görüş, Sir Arthur Keith'in yazısında da bulunabilir [15], ilk olarak "MÖ dördüncü binyılın başındaki güney Mezopotamyalılar hakkında... farklı bir sonuca götüren kanıtlar ortaya çıkana kadar güneybatı Asya'yı onların beşiği olarak kabul edebiliriz". Daha sonra, "kapsamlı araştırmalardan sonra Sir Arthur Keith şu sonuca varmıştır: "Mezopotamya'dan yaklaşık 1500 mil uzaklıktaki İndus Vadisine kadar, Afganistan ve Belucistan sakinleri arasında eski Sümerlerin izi hala sürülebilir" [16]. İndus ve Fırat vadilerindeki uygarlıklarda, *aynı* şekil, tema, yazı ve gravür stiline sahip seramik mühürler gibi benzerlikler bulunmaktadır [14]. Oertwig, "eski Sümer ve Hindistan yazıları arasındaki büyük benzerliği gözlemlemiştir... Bazı bilim adamları... Sümerlerin bir süre önce İndus Vadisinde yaşamış ve daha sonra Mezopotamya'ya göç etmiş olabileceklerini varsayacak kadar ileri gitmektedirler" [17]. Arkeolog Nicholas Roerich ise "Karaçi ve Lahor bölgelerinde yakın zamanda keşfedilen ve eski Hindistan'ın gelişmiş kültürünü gösteren beş bin ila altı bin yıllık antik kent kalıntılarında" atıfta bulunurken şunları eklemektedir: "Bu kültür insana Sümerlerin ve Elamların kültürünü hatırlatıyor. Bu kalıntılarda Babil'dekilere benzer birçok silindir bulunmuştur" [18].

Dumézil de "MÖ 14. yüzyılın başlarında Hintlilerin Fırat'taki ve hatta Akdeniz'e yakın bölgelerdeki varlığının tanıklık ettiği göçü" kabul etmiştir [19]. Eliade, "Hindistan ile iki nehrin ülkesi olan Mezopotamya'nın proto-tarihsel ve tarihsel bağlantıları" hakkında yazmıştır [20].

Bu nedenle Yeşu'nun (24:2-3,14-15) bahsettiği "nehir", Mezopotamya'ya Doğu'dan giren yolcunun geçmek zorunda olduğu, eski Hindistan'ın gerçek doğal sınırını oluşturan büyük İndus ya da Sind nehri olmalıydı, çünkü bu iki uç sınır arasında sadece İran çölü ve onun ötesinde İndus Vadisi vardı. Bununla birlikte, birinci bölümde gösterildiği gibi, Sind adı Keşmir'deki bir nehre de aittir. Aşağıda Yeşu'nun (Kral James Versiyonu'nda) "tufan" varyantının da İndus'la ilgili olduğunu göreceğiz.

Şimdi İndus, Hindistan ve Keşmir'e işaret eden mevcut kaynaklardan bazılarını değineceğiz (ayrıca bkz. bölüm III).

Filozof Soli'li Clearchus (ö. MÖ 401; Aristoteles'in öğrencisi) şöyle yazmıştır: "Yahudiler Hindistan'daki filozofların soyundan gelir. Filozoflara Hindistan'da *Kalanyalılar* denir". Bu fikir dört yüzyıl sonra Yahudi tarihçi Josephus Flavius [21] tarafından yeniden ortaya atılır: "Bu Yahudiler Hintli filozoflardan türemiştir; Hintliler tarafından *Kalami* olarak adlandırılırlar" (*sic!*)

Aynı Josephus'un bahsettiği gibi: "Heber'in oğullarından Yoctan'ın şu oğulları vardı: Elmodad, Saleph, Asermoth, Jera, Adoram, Aizel, Decla, Ebal, Abimael, Sabeus, Ophir, Euilat ve Jobab. Bunlar bir Hint nehri olan Cophen'de ve ona bitişik Asya'nın bir bölümünde yaşıyorlardı" [22]. Cophen, Gandhara bölgesindeki İndus'un bir koludur. İbrahim'in atası Eber'in, bir nehri *geçmekten* gelen "İbrani" adının kökeninde olduğu varsayılır (Yaratılış 32:23): *eber* (*eber hannahar*, nehrin ötesi, İbr.; Yeşu 24:14; 1 Krallar 14:15; Yeşaya 7:20) böylece "geçiş halkı" nı belirtir. Dolayısıyla, bu "geçiş" yanlışlıkla inanıldığı gibi Ürdün'e değil, İndus Nehri'ne işaret etmektedir. Ayrıca Eber'in torunu Efir'in soyundan gelenlerin, Josephus'un Hindistan'da bulunduğu inandığı Efir'de yaşamış olmaları da muhtemeldir (bölüm III). Avram'ın babasının adı olan Nahor'un "nehir" (*nhr*, yani *nahar*, İbr.) ile aynı imlaya sahip olduğunu da hatırlıyoruz, bu da onun bu önemli nehri geçmesiyle ilgili olabilir.

Antik kaynaklar sadece İbranilerin değil, onların komşuları olan Fenikelilerin de Hindistan'dan geldiğini göstermektedir. Tarihin babası Herodot, ilk kitabının hemen başında Fenikeliler hakkında şunları yazmıştır: "Eskiden Erythraean Denizi kıyılarında yaşayan bu halk, Akdeniz'e göç etmiş ve şimdi yaşadıkları bölgelere yerleşmişlerdir" [23]. "Bu ulus, kendi anlattıklarına göre, eskiden Erythraean Denizi'nde yaşamış, ama oradan geçerek Suriye'nin deniz kıyısına yerleşmişler ve hâlâ orada yaşamaktadırlar. Suriye'nin bu kısmı ve buradan Mısır'a kadar uzanan tüm bölge Filistin adıyla bilinir" [24]. Akademisyenler, Herodot'un Erythraean Denizi'nin antik haritalarda görüldüğü şekliyle bizim Hint Okyanusumuz olduğuna inanmaktadır [25].

Abram'ın adı daha sonra Abraham'a dönüşmüştür (Yaratılış 17:5) ya da Abraham'ın Sind'in ötesinde konuşulan Sanskrit dilinde Brahman *olmayan* anlamına gelen *Abraham'dan* geldiği açıktır. Terah ve halkı başlangıçta "başka Tanrılara kulluk ettiyse" (yukarıya bakınız), daha sonra bu inancı terk etmiş ve Brahman olmayanlar haline gelmişlerdir.

Graves ve Patai, Abram ve Abraham'ın her ikisinin de MÖ 19. ve 17. yüzyıllara ait çivi yazılı tabletlerde geçen ve "Tanrı Ram [Benim] Babamdır" anlamına gelen aynı kraliyet unvanı *Abamrama* veya *Abiramu*'nun varyantları olduğunu ve "ilahi *Ram* isminin Adoniram, Jehoram, Malchi-ram'da da geçtiğini ve çoğulunun... göksel varlıkları tanımlamak için kullanıldığını" açıklamıştır. Sanherib'in zamanında bir Edom kralının adı Malik-ramu-"Ram Kraldır" idi" [26]. Böylece Rama adı Hindistan'la bir başka bağlantı kurar. Kutsal Kitap'taki bir başka ilginç referans da Musa ile ilgilidir. Sayılar'a göre "kendisine eş olarak bir Kuşlu almıştı" (12:1). Bilginler Cush'tan Etiyopya'yı anlamaktadır (bölüm III) ve belki de Musa'nın karısı siyah tenliydi. Ancak antik dünya Etiyopyalıları ve güney Hindularını (Dravidianlar) aynı soydan kabul etmiştir.

Herodot, Afrikalı zencilerden "Batı Etiyopyalıları", Kızılderililerden – Yerlilerden ise "Doğu Etiyopyalıları" olarak bahsetmiştir: "Doğu Etiyopyalıları -ki orduda bu isimde iki ulus görev yapıyordu- Kızılderililerle bir araya getirilmişti. Dilleri ve saçlarının karakteri dışında diğer Etiyopyalılardan hiçbir farkları yoktu. Çünkü doğudaki Etiyopyalıları düz saçlıyken, Libya'dakiler dünyadaki diğer tüm halklardan daha yün gibi saçlıdır". Hintliler de "Etiyopyalılarınkine yaklaşan aynı renkte bir tene sahiptirlere... Ülkeleri İran'dan güneye doğru uzun bir yoldur" [27].

Ayrıca Arrian (Büyük İskender hakkında kesin bilgi kaynağı olarak kabul edilir) *Indica*'sında şöyle yazmıştır: "Güney Hintliler Etiyopyalıları çok benzerler ve yüzleri siyahtır, saçları da siyahtır, sadece Etiyopyalıları kadar kalkık burunlu ya da yün saçlı değillerdir" [28].

Yeni Ahit'te en titiz ve önde gelen ruhani karakter olarak kabul edilen Musa'nın, gerçekte İbrahim'in ataları gibi bir Hindu olmasaydı, Etiyopyalıları gibi yabancı bir ırka mensup bir eş alacağına inanmak zordur: Tanrı ona Yasası'nı emanet etmişti; gerçekte İbrahim'in ataları gibi bir Hindu olmasaydı, Etiyopyalıları gibi yabancı bir ırka ait bir eş alacağına inanmak güçtür.

Kur'an önemli şeyler anlatır, bunlardan ilki İbrahim'in babası Terah'ın tutumunun sitemkar olduğudur: "İbrahim'in, babası için mağfiret dilemesi ise, ancak ona önceden vermiş olduğu bir sözden dolayı idi. Fakat babasının Allah'a bir düşman olduğu, kendisine belli olunca, ondan uzaklaştı (istiğfar etmedi). Gerçekten İbrahim (aleyhisselâm), çok ah çeken (ince duygulu), merhametli ve yumuşak ahlâklıydı." Tevbe Suresi (9.114). Ancak Brahmanların da diğer rahipler gibi artık ilahi yasaların özüne riayet etmedikleri bir noktaya ulaştıkları bilinmektedir. Brahmanlar Tanrısal olanın yerine bazı sembolist heykellere resmen hizmet etmeye başlamışlardır. İşte bu yüzden "o²⁴³ babasına şöyle dedi: " (İbrahim) Hani o zaman babasına: "Ey babacığım! İşitmeyen, görmeyen ve sana bir fayda erİştiremeyen (ihtiyaç duyduğun herhangi bir şeyi temin edemeyen) nesnelere niye tapıyorsun?" demişti." Meryem Suresi (19.98). Bu, Brahman Terah'ın oğlunun, babasını şu

sözlerle inkar eden bir Brahman olmayan kişi olmasına neden oldu: " Babacığım! Sana gelmeyen bir bilgi hakikaten bana geldi, bu sebeple bana uy ki seni düz yola çıkarayım. " (19.43), yani Aydınlanma yolunda. İslam'ın kutsal kitabı şöyle der: " İbrahim, ne Yahudi idi, ne de Hıristiyan. Fakat o, hanif (Allah'ı bir tanıyan, hakka yönelen) bir müslümandı. Allah'a ortak koşanlardan da değildi.[94] . " Âl-i İmrân Suresi 67. Ayet (3.67; bkz. 2.129; 3.89; 4.124; 6.161; 16.121). (*Yahudiler Hz. İbrahim'i yahudi, Hıristiyanlar da onu hıristiyan kabul ediyor, hakkında tartışıyorlardı*) Rivayete göre "Zeyd sordu: "Hanif nedir?" diye sordu. Dedi ki "Hanif, (Hz.) İbrahim'in dinidir' O ne Yahudi ne de Hıristiyan idi" [29]. *Hanif* terimi, Cahiliye döneminde (İslam öncesi dönem) toplumlarındaki putperestliği reddeden Araplara teşmil edilmiştir.

Papus'un Kabala'ya adanmış cildi, teorimizi tamamen destekleyen ve aynı zamanda bu ezoterik akımı tamamen yeni bir ışığa yerleştiren bir bakış açısı içermektedir. "Saint-Yves d'Alveydra'nın gösterdiği gibi, *İbrahim* efsanesi Hindu ya da doğu geleneğinin Batı'ya geçişini işaret eder; ve bugün sahip olduğumuz Kabala bu geleneğin batı zihnine uyarlanmış halinden başka bir şey olmadığına göre, bilinen en eski Kabalistik kitap olan *Sepher Yetzirah*'ın neden bir başlık olarak aşağıdaki uyarıyı taşıdığı anlaşılabilir: *Yaratılışın Kabalistik Kitabı' İbranice, Sepher Yetzirah' Abraham tarafından yazılmıştır*" [30].

Talmudik yorumlar Cennet sakinlerinin başlarının üzerinde durduklarını iddia eder ve Rebeka'nın İshak'ı (Cennet'teki bir konaklamadan dönerken) benzer bir pozisyonda gördüğünü anlatır [31]. Burada Yoga'da *Shirshasana* olarak bilinen baş aşağı duruş kolayca tanınabilir.

Bölümün başındaki *Kova İncili*'nden [1] yapılan alıntı hipotezimizi doğrulamaktadır. Ünlü Rus bilim adamı Nicholas Roerich de şöyle demiştir: "Bize yaşlı Avramy'nin hikayesini hatırlatıyor²⁴⁴ O Uralların ötesinde bir çobandı" [32]. Kersten, Yahudiler Filistin'e gelmeden önce Brahman olmayanların ya da a-Brahmanların Sind'de, Aria'da (İran) ve Keldani'de yaşadıklarını doğrulamıştır [33].

En önemlisi, *Abhram*'ın *Veda*'da eski Cennet Tanrısı'na (Dyaus) verilen ve "bulutların meskeni" anlamına gelen bir isim olmasıdır.

Yanıtlanması gereken bir başka soru: Eğer Avram İbrani değil de Hindu olsaydı, İbranilerin babası olarak kabul edilmesi nasıl mümkün olabilirdi? Hatta *Kutsal Kitap* onu "İbrani Avram" olarak adlandırır (*Yaratılış* 14:13).

İbranice adının belirsiz bir etimolojisi vardır. Yukarıda *eber* ile ilgili hipotezi gördük. *Septuagint* Yunanca *perates* kelimesini *peraió*'dan 'geçmek' geçmek, bir sınırı aşmak (*péras*) için kullanır. Diğerlerine göre *İbranice*, bir sınırı geçmek anlamına gelen *br*'den gelen *'ibri* ile ilişkili eski bir Sami kabilesi olan *Habiru*'dan gelebilir.

Amarna Mektupları olarak bilinen kil tabletlerde (Firavunun başkenti Tell el-Amarna'da Akhenaten'in arşivlerinde bulunmuştur) *Hapiru*'dan asiler, haydutlar ve suçlulardan oluşan kanunsuz gruplar olarak bahsedilmektedir. Ancak Ugaritik, Babil ve Hitit kaynakları da *Hapiru*'dan bahsetmektedir ki bu da Amarna Mektupları'nda anlatılan dışlanmış, yoksul, serseri gruplar haline gelmiş olabilecek Kenanlı halktan daha geniş bir etnik alana işaret etmektedir (örneğin, Gaston Maspero tarafından ortaya atılan bir terim olan "Deniz İnsanları" da dahil olmak üzere - Filist ve Fenike uygarlıklarının kurucuları).

Eğer Avram'ın ataları Hindu idiyse, bu onların uzun yolculukları sırasında karşılaştıkları Sami halklardan eş almalarını engellemez. Bu muhtemelen tekTanrıçılığa geçmeden ve yabancı eş almamak konusunda çok katı olmadan önce gerçekleşmiştir. İbrani geleneğinde, günümüzde bile, bir İbrani, babasının milliyeti ne olursa olsun, İbrani bir anneye sahip olan kişidir.

Yukarıda, İbrahim ve akrabaları hakkındaki hikâyeyi, yüzyıllar sonra Kenan diyarına varan insanların eski gezintilerinin hatırlanmasından başka bir şey olarak görmeyen bilginlerin görüşlerinden bahsetmiştik.

Martin Haug (Münih Üniversitesi'nde Sanskritçe ve Karşılaştırmalı Felsefe Profesörü) bize bir kanıt sundu: "Mecusilerin dinlerine Keş-î-İbrahim adını verdikleri söylenir. Dini kitaplarını, onları cennetten getirdiğine inanılan İbrahim'e dayandırıyorlardı" [34].

Büyük olasılıkla göç, dayanılmaz bir yavaşlıkta, uzun yıllar, belki de on yıllar sürmüştür. Musa ve kavminin kırk yıl boyunca çölde kalış öyküsünü düşünmeden edemiyoruz, çünkü bu öyküde Musa ve dönemiyle ilişkilendirilmesi zor olan pek çok kusur bulunmaktadır. Gerçekten de Sheler'in işaret ettiği gibi, "arkeologlar... Sina çölünde kırk yıllık göçebe bir yolculuğun izlerini ararken... [bunlar] şimdiye kadar bulunamamıştır" [35]. Dahası, Mısır'dan Çıkış'ta "çocukların yanı sıra erkeklerden oluşan yaklaşık altı yüz bin yaya" (12:37) kaydedilmesine rağmen, Friedman "erken İsrail tarihi üzerine araştırma yapan araştırmacıların,

tarihsel olarak eski İsraililerin sadece küçük bir kısmının Mısır'da gerçekten köle olduğu sonucuna vardıklarını" göstermektedir. Sadece üç Mısırlı isme işaret eder (bunlara sadece Levililer arasında rastlanır): Musa, Hophni ve Pinehas [36]. Diğer taraftan, İbrahim ve halkının bereketli topraklardan Filistin'e uzanan uzun yolculukları sırasında geçmek zorunda kaldıkları geniş ve misafirperver olmayan bölgelerle kıyaslandığında, bu dönem çöl için çok uzun sürmektedir. Çıkış'ın çölde dolaşma hikâyesinin, İbrahim'in ve/veya atalarının Hindistan'dan ayrıldıktan sonra ve Vaat Edilmiş Topraklar'a ulaşmadan önce göçebe olarak dolaşmalarına dair bir hatırlama olduğunu varsayabiliriz.

Son bir soru daha ortaya çıkmaktadır. İbrahim'in ve/veya atalarının yaşadığı orijinal topraklar (Hindistan ya da görünüşe göre Keşmir) "yeryüzündeki Cennet" olarak görülüyordu ve hala da öyledir (bölüm III). Böylesine elverişli bir ülkeyi terk etmek için ne kadar güçlü bir neden olabilirdi?

Bu tür felaketler, İndus Vadisi'nde Harappa ve Mohenjo-Dao'nun yanı sıra Lothan'da gelişen uygarlığın aniden ortadan kalkmasını açıklamaktadır. Benzer olaylar birçok kez yaşanmıştır. Strabon, Aristobulus tarafından aktarılan bu bölgedeki durumu kaydetmiştir: "belirli bir görevle gönderildiğinde²⁴⁵ İndus kendi yatağını terk ettiği ve soldaki çok daha derin olan diğer yatağa döndüğü ve bir katarakt gibi hızla aktığı için terk edilmiş, köylerle birlikte binden fazla şehirden oluşan bir ülke gördü, böylece İndus artık taşmalarıyla sağdaki terk edilmiş ülkeyi sulamıyordu, çünkü bu ülke artık sadece yeni akıntının değil, aynı zamanda taşmalarının da seviyesinin üzerindeydi" [37].

NOTLAR

[1] Levi [Dowling] *'The Aquarian...'* 10.6, s.25. [2] Jim A. Cornwell, *The Alpha and the Omega*, 1995, bölüm IV; en son tarihleme için bkz: Graves, Patai, s.162. [3] Graves, Patai, s.132-133. [4] Keller, s.53. [5] Graves, Patai, s.14; krş. Jeffery A. Sheler, *Is the Bible True?*, HarperSanFrancisco/Zondervan, 2000, s.26. [6] *Jubilees Kitabı XI.14*. [7] *Sepher Hayashar*, Lazarus Goldschmidt ed., Berlin, 1923, s.27. [8] *Jaser Kitabı 16.23*. [9] *Jubilees Kitabı XII.9-10*. [10] *Babli Talmud, Baba Bathra 91a*. [11] Faqir Muhammad ben Qazi Muhammad Raza' *Jami-ut-Tawarikh* 1838' cilt II' s.81. [12] Kovalevsky, s.144, o.t. [13] Salibi, s.23,26; cf. s.108. [14] Constantin Daniel *'Civilizația sumeriană (Sümer Uygarlığı)'* Ed. Sport-Turism' București 1983' s.14-15, o.t.; cf. Casal, s.200-201. [15] Sir Arthur Keith, *Al-'Ubaid*, s.216,240, C. Leonard Woolley tarafından aktarılan *'The Sumerians'* 1929 baskısının AMS Press tarafından yeniden basımı, New York 1970' not 1 s.6-7. [16] *Apud* Ceram, s.314. [17] Siegfried Oertwig' *Gang durch versunkene Städte'* Prisma Verlag' 1968, bölüm IV, o.t. [18] Nicholas Roerich, *Shambala*, Nicholas Roerich, *Heart of Asia* içinde, Inner Traditions International, Rochester, Vermont 1990, s.92. [19] Georges Dumézil' *Les dieux souverains des Indo-Européens'* Gallimard' Paris 1977' s.25, o.t. [20] Mircea Eliade' *Essai sur les origines...* s.294; Mircea Eliade' *Meşterul Manole'* s.256-257, o.t. [21] Josephus, *Against Apion* (çev. William Whiston), Wesley Center for Applied Theology, I.22. [22] Josephus, *The Antiquities...* I.6.4. [23] *History of Herodotus I.1* (transl. by George Rawlinson)' John Murray' London 1875' 3rd ed. [24] *Ibid.* VII.89.2. [25] Örneğin, <http://www.viewzone.com/abraham3.html> adresinde gösterilen harita. [26] Graves, Patai, s.165. [27] *Herodot Tarihi*, VII.70; III.101. [28] Arrian, *Anabasis Alexandri* (çev. Iliff Robson, 1933), kitap VIII (*Indica*), § 6. [29] *Sahih Al-Bukhari*, cilt 5' *hadis* 169. [30] Pappus, *The Qabalah'* s.168. [31] Graves, Patai, s.73,185. [32] Nicholas Roerich, *Altai-Himalaya*, Frederick A. Stokes Comp., New York 1929, s.37. [33] Kersten, s.43. [34] Martin Haug, *The Parsis: Essays on Their Sacred Language, Writings, and Religion*, (E.W. West, Trubner, London 1878 tarafından yapılan 2. baskıdan sonra yeniden basım), Cosmo, New Delhi 1978, s.16. [35] Sheler, s.67. [36] Richard Elliott Friedman, *Who Wrote the Bible?*, Summit Books, New York, 1987, s. 82. [37] Strabo, *Geography*, XV.19.

VII. DEKALOG YA DA TANRI'NİN YASASI

(Yunanca dekalog (δέκα λόγοι) ve İbranice aseret ha-dvarim (עשרת הדברים) "On Emir" anlamına gelmektedir.)

"Ben senin Tanrının RAB'bim... Senin Benden başka ilahın olmayacak."

Mısır'dan Çıkış 20:2-3

Tanrı, On Emir'i seçtiği kişi olan Musa'ya Sina Dağı'nda açıkladı (Çıkış 20:2-17). Yasanın Tekrarı 5:6-21'de değiştirilmiş bir versiyonu vardır. Dekalog aynı zamanda dini kurallar kitabı olarak kabul edilen Levililer'de de (Levi'nin kâhinler topluluğu *Levililer*'den) bulunur (19:2-4'11'12'16).

Dekalog'un ikinci yarısı (Mısır'dan Çıkış 20:13-17) her türlü taviz izini ortadan kaldıran emir kipinde (yapmayacaksınız...) yasaklar içeriyordu; bunlar esas olarak sosyal hayata atıfta bulunuyordu. Çoğunluğu Tanrı'ya ve O'na karşı doğru tutuma atıfta bulunan ilk beş emir arasında, olumlu bir formülasyona sahip olan sadece ebeveynlere saygı gösterilmesine ilişkin son emirdi.

Katolik geleneğinde emirlerin sırasının ve hatta bazen içeriğinin değiştirildiğini (uyarlandığını söyleyebiliriz) belirtmek gerekir. Dolayısıyla, öldürme yasağı İbrani sıralamasında altıncı, Katolik ilmihalinde ise beşinci sıradaydı [1].

Mircea Eliade Eski Ahit'e atıfta bulunurken Yahve hakkında şöyle yazmıştır: "Onun ahlaki, kozmik ve toplumsal "adaleti" evrenin temel normunu oluşturur" [2]. "Hakkaniyetle yargılayacağım" dedi Tanrı" (Mezmurlar 75.2).

İsa Yeni Antlaşma'da Yasa'ya ve peygamberlerin söylediklerine uyulması gerektiğini söylemiştir (Matta 5:17-19; 7:12; Luka 11:28). Dekalog 'bu şekilde' ya örtük ya da açık olarak ortaya çıkmıştır (örneğin Matta 5:21'27; 19:18-19; Markos 7:10; 10:19; 12:30; Luka 18:20 vb.).

Ancak *İncil*, ahlaki kuralları içeren tek Kutsal Kitap değildi. Musa'dan çok önce Doğu'nun diğer ülkelerinde de İlahi kaynaklı olduğuna inanılan köklü, saygın ve etik kurallar mevcuttu. *Rig-Veda*'da bir benzerini bulabileceğimiz, Hammurabi'nin On Emir'i de içeren ünlü kanunnamesi bunun bir örneğiydi. Babil kralı kanunlarını omuzlarından alevler çıkan Şamaş'tan almıştı [3] ve bu da Musa'nın hikayesini hatırlatıyordu. Babil yaratılış destanı *Enuma Eliş*'e göre Marduk *Kader (Yasa) Tabletlerini* Tanrıça Tiamat'tan almış [4] ve bu da Ana Tanrıça dininin hüküm sürdüğü Neolitik dönemin erken evresini sona erdirmiştir (bölüm XX A). Bu, "daha önceki bir çağın ve kültürün mitolojisinin tamamen tersine çevrildiği, böylece önceki çağın ilahlarının şeytan olarak adlandırıldığı ve yeni düzenin ilahlarının üstün bir konuma yükseltildiği rahip siyaseti olarak adlandırılabilir şeyin en eski örneğidir" [5]. Baba Tanrının egemenliği, Musa'nın dönemine tekabül eden Levant'ta (Filistin) MÖ 1250 civarında Demir Çağı'nın (bölüm XIX A) paradigması haline geldi ve "kutuplaşmayı belirledi: biri ilahi ve iyi' diğeri 'düşmüş' ve 'kötü'" [6] (sözde ilk günah hakkında bkz. IX; ayrıca bölüm XX B) Zerdüşlük, Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam için bir temel oluşturmuş ve ayrıca 20. yüzyılda Toprak Ana'nın karakteristik olarak göz ardı edilmesini açıklayabilmiştir.

Dünyanın büyük ruhani hareketlerindeki ahlaki ve dini ezeller grubunun tamamı *Dharma* (Sanskrit.; *Dhamma* Pali) kelimesiyle çok iyi ifade edilmektedir.²⁴⁶; *Lex aeterna* Lat.; *al-Fitrah*, Arap). Yahve'nin *Adaleti* Sümer *Me*, Babil *Masaru* ve Mısır *Maat*'ına (ya da *Mayet*) yakındır [2]. Maat, ilahi varlıkları ve insanları bağlayan evrensel yasadır, çünkü hepsi "Maat tarafından, Maat'ta ve Maat için" yaşarlar. "O, hakikati, doğru düzeni, yasallığı ve adaleti temsil eder. Hem firavun hem de yargıçlar Maat'ın amblemini takarlardı. Bir ilahide şöyle denir: "Ben Thoth'um' iki elim Maat'ı taşımak için birleşti... Maat senin olan her yerdedir... Sana geldim, sana Maat'ı getirdim. Onunla yaşarsın. Onunla sevinirsin, onunla mükemmelleşirsin, onunla birleşirsin, onunla verirsin, onunla dinlenirsin... güçlüsün²⁴⁷ Onunla sabit kalırsın, onunla süslenirsin, onunla yükselirsin... ilahi varlıklar seni Maat'la ödüllendirir, çünkü onun bilgeliğini bilirler... Sağ gözün Maat'tır, sol gözün Maat'tır... etin, üyelerin Maat'tır... burnunun nefesi Maat'tır... sen varsın çünkü Maat var' ve o var çünkü sen varsın" [7]. Ölü kişinin ruhu "Maat'ın salonunda" yargılanır. Eğer ölü kişi "kalbinde Maat ile" [8] yaşamışsa o zaman sonsuz yaşama kavuşur. Maat, Sümer'deki *Me* ile paralellik gösterir. Maat bir Tanrıça olarak bile kişileştirilmiştir ki bu hiç de şaşırtıcı değildir çünkü Dharma da Yudhishtira'nın babası ve Vedik ilahilerden birinde *Dharman* olarak kişileştirilmiştir [9].

Platon mutlak doğruluğu "içkin" ve dolayısıyla "ideal" doğruluk (*dikaiosýne*, Gr.) olarak adlandırmıştır ve aynı şeyi Matta da yapmıştır (6:33): "Önce onun doğruluğunu arayın" (*dikaiosýne*).

Büyük uygarlıkların doğuşu ve gelişimi bu ezelerin yokluğunda düşünülemezdi. *Kutsal Kitap*'ın deyimiyle bu *Yasalar* yüzyıllar ve binyıllar boyunca süreklilik arz eder ve ilahi doğanın ortak, arketipik bir modelinden kaynaklanır ve büyük inisiyeler ya da peygamberler olarak kabul edilen bazı seçilmiş kişiler aracılığıyla insanlara aktarılır. Doğal olarak, bu kurallar arasında çeşitli tarihsel, sosyal, kültürel, coğrafi, iklimsel özellikleri yansıtan (öze değil, yüzeysel ayrıntılara ilişkin) bazı farklılıklar vardır.

Dharma-Shastra Hindu yasalarının tamamını içeren bir koddu. *Smriti* idi (Önsözümüze bakınız). İlkleri Manu ve Yajnavalkya olan 18 kanun koyucu tarafından İlahiyat'tan ilham alınarak hazırlandığı kabul edilir (ancak kırk iki eski otoritenin adı verilir). Vishnu gibi bazı Tanrılar da bunların arasında yer almıştır.

Manu, Hindistan'da insanlığın on dört Babasına verilen isimdi (Sanskritçe *man* 'düşünmek' kökünden). Kendi adlarını taşıyan çağa (*Manuantara*) hükmetmişlerdir. İlkinin adı Swayambhuva idi.

Manu-Samhita ilk Manu'ya atfedilen kanunları içeriyordu ve bunlar smriti olarak sınıflandırılan eserlerin ilki ve başıydı. Bu yasa kodu *Vedalar*'dan sonradır ama Tanrılar *Vedalar*'a aittir. M.Ö. 5. yüzyılda yazıldığı sanılmaktadır ancak çok daha eski kural ve gelenekleri de içermektedir. Başlangıçta 24 bölüm halinde düzenlenmiş 100.000 ayet içerdiği söylenmektedir [10].

Dharma, *tutmak* anlamına gelen *dhri* kökünden gelir. Dharma, belirli bir nesneyle birlikte sürekli olarak var olan ebedi doğayı ifade eder. Başka bir deyişle, Dharma değiştirilemeyen faaliyet veya doğal yasaı ifade eder. Kutsal Yazılarda bahsedildiğinde Dharma, Tanrı veya Guru ile ilişki içinde olan tüm varlıkların ebedi işlevidir.

Örneğin, ısı ateşin doğal (doğuştan gelen) Dharma'sıdır, sıvı suyun Dharma'sını gösterir, ışık güneşin Dharma'sıdır, bir bitki üretmek bir tohumun Dharma'sıdır vs. Dolayısıyla Dharma, insanların, hayvanların, metallerin ve diğer tüm yaratıkların hayati veya gerçek doğasını ifade eden kapsamlı bir terimdir. Kozmosun her bir zerresine nüfuz eden ve tüm evreni ve tüm varlıkları yöneten değişmez kozmik yasaları ifade eder. Rab'bin başlangıcı, ortası veya sonu olmadığı gibi, Dharma'nın da başlangıcı veya sonu yoktur, ebedidir.

Jean Herbert *Spiritualité hindoue* adlı eserinde, son derece karmaşık olan Dharma kavramının derin bir analizini yapmıştır [11].

Hinduizm'de yaşamın temel ilkesi Dharma'yı takip etmektir. Sürdüren ve yücelten her şeyi ifade eder, dolayısıyla yaşamın tüm tezahürlerinin temel ilkesidir ve Hakikat veya Tanrı dediğimiz şeydir. Gandhi, Hakikat *Tanrı*'dır demenin daha doğru olduğunu, *Tanrı'nın Hakikat olduğunu* söylerdi [12].

Bhagavan Das [13] şöyle açıklar: bilimsel açıdan Dharma *karakteristik özelliştir*; ahlaki ve yasal açıdan *görevdir*; psikolojik ve ruhsal açıdan *dindir*; genel olarak *adalet ve yasadır*.

Bhagavad-Gita'nın Sanskritçe metni *Dharma* kelimesiyle başlar. Dharma, yani görev, din, adalet ve hukuk, *Mahabharata*'nın ana odak noktasıdır. Dharma'nın en genel anlamı burada kozmik düzen (*Sanatana Dharma-ebedi* ve evrensel Dharma) olarak gösterilir. Bu nedenle Krişna kendisini Dharma'nın oğlu olarak görür ve adı Dharmaja'dır [14]. Aynı şekilde, Nara (insanın, bireysel ruhun prototipi) ve Narayana, yani Vishnu (Tanrı'nın, Kozmik Ruhun prototipi) da Dharma'nın oğulları olarak kabul edilir [15]. Yüce Kişi Purushottama Dharma'dan doğmuştur [16]. Dharma'yı üstün bir güç olarak yaratan Brahma'dır. Dharma egemenliğin egemenidir: "Dharma'dan daha yüksek bir şey yoktur" [17]. *Manu Kanunlarından* sonra Dharma ölümün ötesinde bile bizi takip eden tek dostumuzdur çünkü geri kalan her şey bedenle birlikte çürür [11].

Mahabharata'nın bize öğrettiği şey eşsiz hazineyi toplamaktı: iyi eylemlerde bulunmak' ılımlı ve özdenetimli olmak' hırsızlar tarafından çalınamayan veya zorbalardan alınamayan' ölümden sonra bizi takip eden' asla dağılmayan veya yıpranmayan bu serveti toplamak [18]. Buddha ayrıca şöyle açıklar: "Doğruluk kimsenin çalamayacağı güvenli bir hazinedir. Ölümden sonra bile insana eşlik eden bir hazinedir; tüm bilginin ve tüm mükemmelliğin kaynağı olan bir hazinedir" [19]. İsa şu öğüdü vermiştir: "Güve ve pasın bozduğu, hırsızların kazıp çaldığı yeryüzünde kendinize hazineler biriktirmeyin; ama güve ve pasın bozmadığı, hırsızların kazıp çalmadığı göklerde kendinize hazineler biriktirin" (Matta 2:19-20).

"Kanaat, sabır, özdenetim, hırsızlık yapmama, saflık, duyular üzerinde hakimiyet, *Shastra* bilgisi²⁴⁸Yüce'nin bilgisi' doğruluk, öfke yokluğu, bu on katlı Dharma'dır"- der *Manu Yasası* [11]. Krishna şunu belirtmiştir: "Şiddetsizlik (düşüncede, sözde ve eylemde) doğruluk, verilmeyeni almaktan kaçınma, şehvetten, öfkeden ve açgözlülüğünden kurtulma, tüm varlıkların mutluluğu ve refahı için çalışma arzusu - bunlar toplumun tüm sınıflarının Dharma'sını oluşturur" [20]. Gandhi şöyle yazmıştır: "Dharma, terimin en yüksek anlamıyla din demektir; Hinduizm, İslam, Hıristiyanlık vb. dinleri kapsar ama hepsinden üstündür" [21].

*Papirüs Prisse*²⁴⁹ (Musa'dan yaklaşık sekiz yüzyıl önce) Tanrı'nın Kendisi hakkında şöyle dediğini yazmıştır: "Ben Gizli Olan'ım' Cennetin ve tüm varlıkların Yaratıcısıyım. Ben kendi kendini yaratan ve eşi benzeri olmayan Yüce Tanrı'yım. Ben dünüm ve yarımı bilirim. Ben her varlık için Yasa'yım ve Ben özüm". Birincil Mısır Tanrısı kendisini *Nuk pu Nuk* (Ben olduğum kişiyim) olarak tanımlamıştır. Aynı şekilde Çıkış'ta da (3:14): "Ben o Ben'im" (ya da "adı "Ben" olan").

Budizm'de de on emir vardır ve bunlardan beşi her insan içindir: öldürme, çalma, zina yapma, yalan söyleme, sarhoş edici içkiler içme [22]. Geri kalanlar Nirvana'yı hedefleyen münzeviler içindi. Bu dünyadan vazgeçenler için daha da katı olan başkaları da vardı. Aynı şekilde Jain dini de *Tattvarthadigama Sutra*'da tarif edilen on iki kurala uyulmasını ister.

Zerdüş (Zarathustra) bazı tarihçilere göre 660-583 yılları arasında, bazılarına göre ise 570-500 yılları arasında yaşamıştır; onu 10. yüzyıla (Mary Boyce; Dumézil önceki varyantların hiçbirini reddetmez [23]) hatta MÖ 13. yüzyıla yerleştiren görüşler de vardır. Kurtarıcı Saoşyant olarak reenkarnasyonunu önceden bildiren kutsal kitabı *Zend Avesta*'da (Farsça Yasa) Ahura Mazda'yı tek Tanrı olarak ilan etmiştir (bölüm XIX B).

Daha yakın zamanlarda *Kur'an*'da On İki Emir (Dodecalogue) suresi yer almıştır²⁵⁰ 17 (23-29). İslam'da, Eski Ahit'in dayattığı ahlaki geleneklerin gelişimine benzer bir ahlaki ve sosyal gelenek (*sünnet-i Arap*) vardır, *Kanun* ise *şeriat* olarak adlandırılır. *Kur'an*'ın kendisi *Allah'ın Sünnetine*, yani *Allah*'ın insanlarla ilgili eylemlere atıfta bulunur [24]. Dharma'nın İslami karşılığı *al-birr* ve *at-taqwa*'dır (erdem' doğruluk' dindarlık' Arap.).

Erken dönem İskandinavların mitolojik geleneklerini ve kahramanlık efsanelerini bir araya getiren *Edda*'nın (ilki 1220 civarına tarihlenir ve Snorri Sturluson'a, ikincisi Saemund'a atfedilir) merkezinde de eşsiz, görünmez, her şeyi bilen, sevgi, nezaket ve merhamet dolu, evrenin babası bir Tanrı fikri yer alır.

Hsü-t'ing Mi-shi-so Ching (İsa Mesih Sutra' Chin.) başlıklı eski bir Çin Hristiyan el yazması da bir grup etik ve dini kural içeriyordu [25].

Kutsal Kitap'a dönecek olursak, Eski Ahit'te daha birçok ahlaki, hukuki, törensel, kültürel ve hijyenik kurallar yer almaktadır. Bunlar büyük ölçüde Mısır'dan Çıkış, Levililer, Sayılar ve Yasanın Tekrarı kitaplarında yer almaktadır.

Tevrat (*Thorah*, Instruction, Law' Hebr.), Musa tarafından Tanrı'dan alınan ilahi mesajı ifade etmek için Yahudiler tarafından kullanılan terimdir. *Tevrat*, Tanrı ile (seçilmiş) halkı arasındaki ittifakın ya da antlaşmanın kitabı olan *yazılı Yasa*'ydı. Peygamberler ve Yazılar da Kutsal Kitap'a aitti ancak aynı "öneme" sahip değillerdi. Eski Ahit, bileşenlerinin baş harflerinden dolayı *Tanah* (İbr.) olarak adlandırılmıştır: *Tanah* (ya da Pentateuch - Beş Kitap)' *Nevi'im* (Peygamberler) ve *Kethuvim* (Yazılar ya da Hagiographa).

Sözlü Yasa, yazılı metinle birlikte var olan *sözlü* yorumlardan oluşuyordu. İlahi kökenli olduğu ve Musa'ya hitap ettiği için yüksek bir otoriteye sahipti çünkü yazılı metin onun yokluğunda doğru bir şekilde anlaşılamazdı. *Midraş*'ı (kelime anlamıyla: soruşturma; genellikle: yorum, yorumlama, İbr.) içeriyordu - tefsir²⁵¹ *Tanah* üzerine metinler' daha sonra *Talmud* ve *Zohar* (*Tevrat*'ın ezoterik ve mistik yorumu; bölüm II' IV). *Talmud* iki bölümden oluşuyordu: *Mişna* (kelime anlamıyla: tekrarlama' İbr.) tohumlar (tarım...)' bayramlar (Şabat...)' kadınlar (evlilik hayatı...)' zararlar (medeni ve ceza hukuku)' kutsal şeyler (Tapınak...)' arınmalar (saf ve saf olmayan)' ve *Mişna*'nın bazı unsurları üzerine yorumları içeren *Gemara*: yasama yönleri (*halakhah*)' yanı sıra anlatı' ahlak' gelenek ve folklorik olanlar (*haggadah*).

Eski Ahit [26] incelendiğinde, homojenlikten yoksun olduğu açıkça görülür: farklı zamanlarda yazılmış kolektif bir eserdir. Pentateuch yüzyıllara yayılan uzun bir sözlü ve yazılı geleneğin sonucuydu. Yazarların çeşitliliği, doktrindeki diksiyon tutarsızlıklarında, bol tutarsızlıklarda ve tekrarlarda, çelişkili eşitsizliklerde kolayca fark edilebilen izler bırakmıştır. Bilim adamları Yaratılış'ın başlangıcında iki ayrı kaynağın varlığını tespit etmişlerdir. Birinci mitoloji ("P" ya da Rahipler kaynağına ait) 1. ve 2:1-4 bölümlerinde yer alırken, ikinci kaynak güneydeki *Yahuda* krallığından gelmekte ve *Yahve* sözcüğünü kullanmaktadır ("J" metni olarak adlandırılır) ve 2. (1-4 ayetleri dışında) ve 3. bölümlerde yer almaktadır. Eski Ahit'te *Elohim* kelimesinin kullanıldığı kuzey İsrail krallığı kaynaklı bölümler ("E" metinleri) ve "D" (Tesniyecî) metinleri de bulunmaktadır.

Claus Westermann [27]' daha önceki metnin MÖ 13. yüzyıla *ait Miryam'ın Şarkısı* (Çıkış 15:21) olduğunu, *Ahit Kitabı'nın* (Çıkış 20:22-23:33) ise MÖ 12-11. yüzyıla tarihlenebileceğini göstermiştir. İlk altı kitap *Pentateuch*'u içeriyordu ve bu kitap *Yeşu Navi'nin Kitabı* (navi ya da *nabi* 'peygamber' İbr.) ile tamamlanmıştı. Bu *Hexateuch* MÖ 10-9. yüzyılda iki versiyon halinde yazıya geçirilmiş ve MÖ 722'den sonra tek bir versiyon halinde derlenmiş olmalıdır. Kanonik metni oluşturmaya yönelik ilk girişim²⁵² Yazılı Yasa'nın ("Yasa Kitabı" olarak adlandırılır) tarihi, Kral Yoşiya'nın onu halkına gösterdiği M.Ö. 621 yılına kadar uzanmalıdır; başkâhin Hilkiya ve kâtip Şafan'ın katkısı olmalıdır (2.Krallar 22:8'10; 23:3). Böylece Yasa'nın *Tekrarı* 7. yüzyılda bazı eklemelere uğramış olurken, *Hakimler*, *Samuel* ve *Krallar* 600 yılına doğru, *Yeşaya* ise MÖ 540 yılı civarında tamamlanmış olmalıdır. *Mezmurlar* Davut tarafından yazılmaya başlanmıştır (MÖ 1000 civarı)' *Süleyman'ın Özdeyişleri* ise yazarına ait bir çekirdeğe dayanarak MÖ 322'de tamamlanmıştır.²⁵³ *Ezgiler Ezgisi*, *Tarihler*, *Ezra*, *Nehemya*, *Tobbit*, *Judith* MÖ 3. yüzyıla kadar uzanmaktadır [27]. Kanonik versiyona karar vermek için ikinci girişim MÖ 444'te Ezra tarafından üstlenilmiştir (Nehemya 8:1-8), ancak Yavneh Konseyi'nin *Tanah*'ı kanon ilan etmesi ancak MS 90'da olmuştur. Dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru *Masoretler* (*msr*' bir geleneğin aktarımı: *masorah* İbr.) 39 kitaptan oluşan Eski Ahit'in nihai içeriğine karar verdiler. Standart metin, Aaron ben Asher tarafından MS 930 yılında oluşturulan *Diqduke ha-Teamin*'dir.

Kanonik metin, *Kutsal Kitap*'ta bahsedilmesine rağmen günümüze ulaşmayan bir dizi kitaba (MÖ 11-7. yüzyıllar) atıfta bulunuyordu: *Antlaşma Kitabı*²⁵⁴ (Mısır'dan Çıkış 24:7; krş. İbraniler 9:19)' Musa'nın Kızıldeniz'de yaptıklarını ve Harun'un soyundan gelenlerin yaptıklarını anlatan *RAB'bin Savaşları Kitabı* (Sayılar 21:14)' Yeşer ya da "Dik Olanların" Kitabı (Yeşu 10:13)' *Süleyman'ın İşleri'nin* yanı sıra Birinci ve İkinci Krallar Kitapları'nda adı geçen Yahuda ve İsrail krallarının bir dizi kroniği.

Talmud'un iki versiyonu vardı: biri MS 2. ve 4. yüzyıllar arasında Kudüs'te yazılmış, diğeri ise MS 5. yüzyılda Babil'de tamamlanmıştı. Bununla birlikte, *Talmud*'un bir kitabının adının geldiği yazıcılar (*sopherim*, İbr.) kurumu MÖ 5. yüzyılda Babil'deki esaret sırasında kurulmuştu.

Midraş'ın yazımı 2. ve 10. yüzyıllar arasında, *Zohar*'ın yazımı ise gördüğümüz gibi MS 13. yüzyılda gerçekleşmiştir (bölüm II' IV).

Septuagint (Eski Ahit'in İbranice'den Yunanca'ya çevirisi) İskenderiye'de (Pharos Adası), İmparator Ptolemaios II Philadelphus'un (MÖ 308-246) çağrısına yanıt veren Yahudiyeli yetmiş bilgin (çevirinin adı buradan gelmektedir) tarafından gerçekleştirilmiştir. *Septuagint*'in tamamlanmamış Yunanca bir el yazması M.Ö. 3. yüzyıla tarihlendiğini doğrulamaktadır. Bu el yazması 50 kitap içerir. *Septuagint*'in 11 ek kitabı Yahudi teologlar tarafından kanon olarak kabul edilmez, ancak bunlardan bazılarına *Talmud*'da atıfta bulunulur, örneğin: "*Ben-Sirah*'ı kovan bilgilerimize rağmen²⁵⁵Bu kitapta bulunan değerli emirleri vaaz etmeye devam ediyoruz" [28]. İlgili alıntılar sadece *Talmud*'da değil *Midraş*'ta da mevcuttur. Tamamlayıcı kitaplar arasında şunlar da vardır: *Süleyman'ın Bilgeliği* (MÖ 1. yüzyıl)' *Makabiler'in Kitapları*' *Ezra'nın son Kitapları*' sonra *Tobit*' *Baruch*' *Judith* vs. *Septuagint*, Doğu (Ortodoks) Kilisesi için temel Kutsal Kitap olarak kalmıştır, ancak yukarıda bahsedilen 11 kitabı kabul etmemektedir.

Jerome, 390 ve 405 yılları arasında Roma Piskoposu Damasus'un emriyle Eski Ahit'i orijinal İbranice metinden Latinceye çevirmiştir (mevcut Latince çeviriden alınan kanonik olmayan kitaplar hariç). Bu baskıya *Vulgate* (*Vulgata editio* 'ortak baskı' Lat.) adı verildi ve Clement VIII 1546'da Trent Konseyi sırasında bunu Batı (Katolik) Kilisesi'nin Otantik *Versiyonu* (*Versio Authentica* 'Lat.) ilan etti.

Septuagint'in en eski ve en eksiksiz metinleri ünlü *Codex Vaticanus*'tur²⁵⁶ 1209 (Yaratılış, 2 Krallar ve Mezmurlar'da bazı boşluklar ve dört Makabiler Kitabı olmadan) ve *Codex Sinaiticus*²⁵⁷(Pentateuch'un neredeyse tamamen eksik olduğu)' her ikisi de MS 4. yüzyıldan kalma' sonuncusu 1931'de *Chester Beatty* tarafından tamamlandı²⁵⁸ *Papirüs* p⁴⁵ MS 2. yüzyıldan. Ardından *Codex Alexandrinus*²⁵⁹ (Makabiler'in tüm kitaplarını içeren ve önceki ikisinden daha az boşluk içeren) 5. yüzyılın başlarına tarihlenir. Ancak, *Codex Petropolitanus*²⁶⁰ 6. yüzyıla ait' İbranice yazılmış en eksiksiz el yazmasıdır [29].

1947 yılında Ölü Deniz yakınlarındaki Wadi Qumran mağarasında yaklaşık 7 metre uzunluğunda deri bir tomar keşfedilmiştir. *IQIsa* adı verilen bu el yazması, *Yeşaya Kitabı*'nın İbranice tam metnini içermektedir ve John Hopkins Üniversitesi'nden Profesör W. F. Albright tarafından yaklaşık M.Ö. 100 yılına tarihlendirilmiştir. Yunanca olarak *Fuad 266* ve *Rylands*²⁶¹ Eski Ahit'in parçaları MÖ 1. (olasılıkla 2.) yüzyıla aittir.

NOTLAR

[1] *The Malines Catechism*, 1882; ayrıca *Catechism...*, s.497,544. [2] Mircea Eliade 'A History...' cilt 1, § 114, s.337'ye not 9. [3] Baring 'Cashford' resim. s.430'a. [4] *Enuma Eliş* 6.33. [5] Baring, Cashford, s.280. [6] A.g.e., s.282. [7] Lucie Lamy 'Mısır Gizemleri: New Light on Ancient Knowledge' Thames and Hudson' London 1981' pp.17'51; ayrıca Helmer Ringgren, *World and Wisdom*, H. Ohlssons Boktryckeri, Lund 1947, p.48. [8] Eliade' *The Myth...* ; *apud* Baring' Cashford' s.262. [9] *Rig-Veda* 8.35.13. [10] Dowson, s.89,189-202. [11] Herbert, s.116-126. [12] Gandhi, *Lettres à l'ashram*, Albin Michel' Paris 1971' s.29, o.t. [13] Bhagavan Das, *The Science of Social Organization*, Theosophical Publishing House, Madras 1932, cilt I, s.50. [14] *Mahabharata*, *Shanti Parvan* 13.265. [15] *Bhagavata Purana* I.3.9. [16] A.g.e., VIII.1.25. [17] *Brihad-aranyaka Upanişad* I.4.14. [18] *Mahabharata* XIII.12084. [19] Sir Monier Monier-Williams, *Buddhism in Its Connexion with Christianity*, John Murray, London 1890, s.51. [20] *Bhagavata Purana* XI.17.21. [21] Gandhi, s.129' o.t. [22] Monier-Williams, s.126. [23] Dumézil, s.209. [24] Schuon, *Anlamak...* , s.95. [25] P.Y. Saeki 'The Hsü-t'ing Mi-shi-so Sutra or Jesus Mesiah Sutra' in *JNCBRAS* vol. 63 (1932) §§ 90-92,105-111, pp.37-39. [26] Kernbach, *Dicționar...* , s.79. [27] Claus Westermann, *Handbook to the Old Testament* (çeviren Robert H. Boyd), Augsburg Publishing House, Minneapolis, Minn. 1876, s.XIV. [28] M.S. Belenki 'Despre mitologia și filozofia Bibliei (Kutsal Kitap'ın Mitolojisi ve Felsefesi Üzerine)' Ed. Politică' București 1982' s.34, o.t. [29] Keller, s.425.

VIII. MUSA'NIN MUCİZELERİ

"Ve Yahova Musa'ya dedi: "Bak, seni Firavun için Tanrı yaptım."

Mısır'dan Çıkış 7:1

Yahudiler Musa'yı (*Moşe*, İbr.) dinlerinin kurucusu (adı da buradan gelir: *Musa*), Mısır'daki esaretten kurtarıcı, Tanrısallığın şefaathçisi olarak görürlerdi; o sadece tüm vahyi alan peygamber değil, aynı zamanda gelecekteki Mesih'in de prototipiydi.

Musa'nın gerçekleştirdiği ve Eski Ahit'te anlatılan mucizeler sayısızdır. Adının kendisi bile bir mucizeye işaret ediyor olabilir: suların kurtarılmıştır (*mo' water; uses' saved*, Kıptice), çünkü Mısır'dan Çıkış'tan sonra Musa, Levi'nin evindeki bir kadın tarafından dünyaya getirilmiş (2:1-2) ve onu nehre serilmiş bir saz sepetinin içine bırakmıştır²⁶² (2:3) Firavunun kızı tarafından bulunduğu yerden (2:5-6) onu evlat edinmiş ve "adını Musa koymuştur.²⁶³ ve şöyle dedi: "Çünkü onu sudan ben çıkardım" (2:10). Adını, *Kamose*'nin ardından kardeşi *Ahmoşe*, dört Thut(h)*mosis*, sonra ikinci bir *Ahmoşe* gibi birkaç Firavun isminde rastlanan *mos* (*çocuk* veya *doğan* anlamına gelir) kelimesinden geldiği şeklinde yorumlayanlar da vardır.

Tanrı'nın Kendisi, ilk karşılaşmalarından beri ona yaklaşmakta olan bazı mucizeleri duyurmuştu. Bunların amacı Mısırlıları etkilemek ve İbranileri serbest bırakmaya zorlamaktı. Mısır'dan Çıkış daha sonra Firavun İbranilerin gitmesine izin verene kadar Mısırlıların başına gelen on belayı (bölüm 7-12), Kızıldeniz'in geçilmesini (bölüm 14) ve Musa'nın çölde gerçekleştirdiği mucizeleri (bölüm 15-17) anlatır. Bunların hepsi ilahi gücün (*Adi Shakti*' Sanskr.) tezahürleri olarak kabul ediliyordu ve gerçek Tanrı'ya ve O'nun söz taşıyıcısı Musa'ya olan inancı güçlendirmeyi amaçlıyorlardı. "Çölde sular fişkiracak' ve çölde seller akacak. Ve serap bir havuza dönüşecek... Ve orada bir anayol ve bir yol olacak' ve ona kutsallık yolu denecek: kirli olanlar oradan geçmeyecek' ama o senin için olacak. Bu yoldan gidenler... yanılmayacaklar" (Yeşaya 35:6-8).

Musa'dan da "büyük ve korkunç çölden' ateşli yılanlarla dolu [bir çölden]... 'çakmaktaşı kayadan sana su çıkaran" (Tesniye 8:15) kişi olarak bahsedilir. Bunlar Kundalini'nin sembolleridir: ateşli yılanlar (bölüm IX) ve canlı su (bölüm XI D)' Kutsal Yol (Tanrı ile birleşmeye götüren Aydınlanma) ise Sushumna veya Brahmanadi'dir (Brahman'ın kanalı, Sanskr.). Esaretten kurtuluşun ve Kızıldeniz ile çölü geçmenin önemini açıklamıştık (bölüm V).

Tanrı'nın seçilmiş halkı için bu geçiş insanlık durumunun aşılması anlamına geliyordu. Mısır, başlangıçta değerli bir ruhani bilginin koruyucusu olmasına rağmen (bölüm XIX B), daha sonra ölümler kültürünü şiddetlendirmeye başladığında çöküşe dönüştüğü ve bu gelenek ilahi olmayan, büyümler uygulamalara dönüştüğü için (bölüm XV C) kirliliğin sembolü haline gelmiştir. Aydınlanma almayı başararak ilahi güçlere sahip olan Musa (bölümün başında Çıkış 7:1'de söylendiği gibi), bir kurtarıcı, insanı yeryüzü esaretinden kurtaran (Çıkış 6:6-8) ve böylece hem ilahi azaptan (Yaratılış 3:17-19) hem de ölüm cezasından ("çünkü topraksın; ve toprağa döneceksin"-3:19) kurtulan bir misyona sahipti. Aydınlanma yoluyla başlangıçtaki Adem'ik durumun geri kazanılması sonsuz yaşamı getirir.

Kersten, Musa'nın gerçekleştirdiği mucizelerin- hem İsrail'de hem de Hindistan'da (ve aynı zamanda, yerel sihirbazlar Musa'nın Firavun önündeki bazı gösterilerini taklit etmekte başarılı oldukları için, Mısır'ın yanı sıra ona beşiklik eden Mezopotamya'da da diyebiliriz) yaygın olan sihrin yalnızca tezahürleri olduğu görüşündedir. Alman yazar ayrıca Musa ile aynı baş harfe sahip diğer doğulu kanun koyucular arasında bazı benzerlikler olduğunu fark etmiştir: Manu (Hindistan), Menes (Mısır'ın ilk Firavunu), Minos (kendi ülkesinde koymayı düşündüğü yasaları incelemek üzere Mısır'a giden Girit kralı) ve diğer halkların ruhani liderleriyle benzerlikler: Rama ve Zoroaster [1].

Ramayana'nın kahramanı bir yönetici, oğul, kardeş, koca ve baba olarak ideal bir prototipti. Ayrıca yasalar çıkarmış, çölde su çıkarmış, halkını bir tür kudret helvasıyla beslemiş [2] ve *soma* ile bir salgını bastırmıştır; somanın bazen Yüce Varlıkla özdeşleştirildiği *Rig-Veda*'da ondan çokça bahsedilmiş ve hatta Tanrılaştırılmıştır. Rama bereketli toprakları (Hindistan ve Seylan'da) fethetti. Başının boynuzları gibi çıkıntı yapan ışık huzmelerine sahip olarak tanımlanmıştır. Diğer ayrıntılar XIX B bölümünde verilecektir. Boynuz gücün simgesiydi.

Deshayes, "Mezopotamya'daki Tanrılar her zaman başlarında boynuzlu bir taçla gösterilirdi" demiştir [3].

Dordogne'dan (MÖ 22.000-18.000) bir taş kabartma üzerindeki Laussel' Tanrıçası elinde bir inek boynuzu tutmaktadır [4]. Çatal Hüyük (7. binyıl), Vinča (5. binyıl) ve Knossos'ta (MÖ 2. binyıl) kutsama boynuzları bulunmuştur. [5]. Sümer Tanrıçaları seramik mühürlerde (yaklaşık 2300-2000) ya da Ur'dan bir kabartmada

(yaklaşık MÖ 1800) sık sık boynuzlarla tasvir edilmiştir [6]. İsis iki boynuzu arasında güneş diskini taşır (bölüm XX A). Baring ve Cashford bize şöyle der: "Girit'te boynuzlu sunak Minos uygarlığından çok daha eskidir" [7]. Sığır boynuzları ilahi Magna Mater'in amblemiydi. Ancak ilahi güç Adi Shakti, yani Ezeli Ana'dır (bölüm XX A' XXI). Pallas Athena başlangıçta Zeus'un başından fıskıran alevler olarak doğan Tanrıça Aurora'ydı. *Zeus Pater* (Jüpiter Lat.), Göksel Baba anlamına gelen *Dyaus Pitar*'ın (Sansk.) eş-seslisidir. Ateş, alevler ve ışığın sembolizmi XI E bölümünde yorumlanacaktır.

Hindu ateş Tanrısı Agni'nin, bizzat Brahma tarafından bilmiş boynuzları vardı. *Mahabharata*'da Shiva'nın boynuzundan bahsedilir: Başına ay hilali takar, elinde bir boynuz tutar ve boğa Nandi'ye binerdi. Mısırlı Ammon'a "İki boynuzlu Rab" denirdi. Ancak arkaik beyinde *Ammon'un boynuzu* olarak adlandırılan bir hipokamp oluşumu vardır²⁶⁴ anatomistler tarafından. Ramesses III'ün Medinet Habu'daki mezar odasının duvarlarında temsil edilen Sherden etnik grubu olarak bilinen Mısırlı müttefikler, boynuzların gücü simgelediği Vikingler gibi boynuzlu miğferler takıyorlardı. Çin'deki efsanevi Tch'e'nin de boynuzları vardı. Büyük İskender boynuzlu olarak temsil edilmiştir. Kelt Tanrısı Cernunnos, 1891 yılında Gundestrup'ta (Danimarka) bulunan bir kazan üzerinde tasvir edilmiştir. Bağdaş kurarak oturmuş (klasik Yoga pozisyonu olan lotus: *padmasana*' Sanskr.) iki boynuzu var ve sol elinde bir yılan tutuyor. Tanrı, bir Tanrıçanın yanında hayvanlarla çevrili olarak temsil edilmiştir [8]. Bu ortam Shiva Paşupati'yi hatırlatır²⁶⁵ (Shepherd²⁶⁶ Sanskr.) eski bir seramik mühür üzerine bir Yogi'nin aynı duruşunda kazınmıştır (Giriş bölümümüze bakınız).

Cernunnos'un sol elinde tuttuğu yılan (dişil kanala bağlı) dişil Kundalini'yi temsil eder.

Kerényi "Zeus ve Rhea-Demeter'in çocuğu Kóre ya da Persephone'nin boynuzları olduğuna dair bir Orfik geleneği muhafaza eden bir Hıristiyan apolojiste [9]" [10] atıfta bulunmuştur. "Zagreus'un Zeus ve Demeter'den olan oğlu "boynuzlu bir çocuk "tu" [11]. Birçok sanatsal eser bize Bacchus'un, yoldaşları Satyrler gibi boynuzları olduğunu gösterir.

Yahudi-Hıristiyan geleneğinde boynuz aynı zamanda gücü de sembolize ederdi. Semitik *El* (Tanrı) "Boğa El" olarak adlandırılırdı (bölüm XIX C). İbrani alfabesinin ilk harfi olan ve Tanrı'yı temsil eden *aleph* (boğa, İbr.; *alif*, Arap. aynı anlama gelir) aslında *boynuzlu başın* ideogramıydı. Buluşma Çadırı'ndaki kutsal sunak boynuzlarla donatılmıştır (Mısır'dan Çıkış 37:25; krş. Vahiy 9:13). Tesniye'de (33:18) Yusuf'un boynuzlarından bahsedilir. Mezmurlar boynuzdan, Kendisine yakaran insanları koruyan Tanrı'nın gücü olarak bahseder: "Tanrım, kayam, kendisine güveneceğim, kalkanım, kurtuluşumun boynuzu" (18:2). "Davut'un boynuzunu orada tomurcuklandıracağım" (132:17). Ancak boynuz aynı zamanda Tanrı tarafından alçaltılan kibirlilerin gücüydü: "Dedim ki... kötülere: "Boynuzları yukarı kaldırmayın: Boynuzunu yükseğe kaldırma, Boynunu bükerek küstahça konuşma" dedim" (75:4-5). *Hanok Kitabı'nda* boynuzlar Tanrı Kuzusu ile ilişkilendirilir: "O kuzuların boynuzlarının çıktığını da gördüm... Koyunlardan birinin üzerinde büyük bir boynuzun filizlendiğini de gördüm" [12]. "Onların ortasında olan ilk kişi bir Söz oldu ve bu Söz, başında büyük ve siyah boynuzlar olan büyük bir canavar oldu" [13]. Gücün sembolü olarak boynuzlar aynı zamanda görkem içindeki İsa'ya da atfedilir. Vaison-la-Romaine bazilikasındaki Mesih sadece bir örnektir [14]. Bu sembol Yeni Ahit'te de karşımıza çıkabilir: İsa'nın Davut soyundan geldiği genel kabul gören bir gerçek olduğundan (Matta 1:1-17; Luka 3:23-38), "Ve kulu Davut'un evinde bizim için bir kurtuluş borusu çıkardı" (Luka 1:69). Vahiy (5:6) "öldürülmüş olarak ayakta duran, yedi boynuzu ve yedi gözü olan, Tanrı'nın yedi Ruhu olan bir Kuzu" hakkında okur. Ancak çoğu zaman boynuzlar bir çelenk (örneğin kahramanların alnını süsleyen defne çelengi) ya da bir taç olarak değiştirilir.

"Musa Sina Dağı'ndan indiğinde... yüzünün derisi parlıyordu" (Çıkış 34:29; krş. 34:35), yani ışınlar saçıyordu. "Işınlar" sözcüğü *Vulgate*'de kelimesi kelimesine "boynuzlar" olarak çevrilmiştir (İbranice'de *keren* sözcüğü hem *boynuz* hem de *ışın* anlamına gelir): "*cumque descenderet Moses de monte Sinai... qui videbant faciem egredientis Mosis esse cornutam*" (Lat.). Bu gerçek, Orta Çağ sanatında Musa'ya atfedilen imgeyi açıklamaktadır. Örneğin, Michelangelo tarafından mermere oyulmuş ünlü Musa heykelini hatırlatmak isteriz: başı, ışık huzmeleri olarak da düşünülebilecek iki çıkıntıyla (iki kısa, kalın boynuz gibi) süslenmiştir [15].

Musa'nın Claus Sluter tarafından yapılmış benzer bir heykeli de bulunmaktadır [16].

Habakkuk Kitabı (3:4) Tanrı'yı şu şekilde tanımlar: "Ve [O'nun] parlaklığı ışık gibiydi: ışınlar²⁶⁷ Onun elinden [çıktı] ve orada onun gücünün gizlenmesi vardı". Bu, yukarıda bahsedilen gerçeklerle tam bir uyum içindedir. Ellerden yayılan ilahi enerji konusu bölüm XI C ve E'de tam olarak geliştirilmiştir.

Zerdüş, Musa ve Rama gibi ateşe hükmedebiliyordu, kraliyet soyundan geliyordu ve yeni bir inancı ilan etmişti. On sekiz yaşındayken Tanrı ona Yasasını el-Bordj'da (Farsça "Dağ" anlamına gelir) duyurdu, burada gök gürültüsüyle ilan edildi, sonra parlak bir buluta sarılmış ve alevlerle çevrili olarak görüldü (bölüm XI E).

Zerdüş't ayrıca üstatlarıyla birlikte verimli bir toprak aramaya gitmiş ve müritlerinin kuru ayaklarla geçebilmeleri için suları yarmıştır. Diğer ayrıntılar bölüm X'da verilmiştir.

Sikkeler üzerinde Büyük İskender boynuzlarla tasvir edilmiştir. Birçok bilim adamı Daniel'in kehanetinin (8. bölüm) ona atıfta bulunduğuna inanmaktadır. *Kur'an'da İskender (el-Sikandar, Arap.)*, el-Hıdr'ın arkadaşı *Zülkarneyn* (iki boynuzlu, Arap.) olarak kabul edilir.

Kersten, Jens Juergens'in [17]-Mısırlı rahiplerin barutun sırrını ve havai fişeklerde kullanımını altı bin yıl kadar önce bildiklerini iddia eden- görüşünden yola çıkarak, Musa'nın bunu rahiplerin gizli Kutsal Kitaplarından bulmuş ve Eski Ahit'teki bazı mucizeler için kullanmış olabileceği fikrini savunmuştur. Dahası Kersten, Musa'nın sözde bir patlamadan sonra ciddi şekilde yanan yüzünü bile sardığına inanmış ve Çıkış'taki hikayeyi bu konuda destekleyici bir kanıt olarak sunmuştur [18].

Musa'yla ilgili metni daha yakından inceleyelim: "Dağdan indiği zaman, Musa onunla konuşurken yüzünün derisinin görüldüğünü bilmiyordu" (Çıkış 34:29; krş. 34:35). Halka hitap ettikten sonra, "yüzüne bir peçe takardı; ve Musa RAB'le konuşmak için onun huzuruna girdiği zaman, peçeyi çıkardı" (34:33'35). Bu nedenle, Musa'nın yüzünden gelen bir *parlaklık* bir ışık yayılmasıydı (bölüm XI E) ve bir yanma değildi. Dahası, Tanrı'nın huzuruna çıktuktan sonra Musa peçesini *çıkardı* (34:34).

Daha az tehlikeli açıklamalar bulmak için, aşağıda yine çok eski zamanlardan beri Yoga kültürüne başvuracağız.

NOTLAR

[1] Kersten, s.46-50. [2] Édouard Schuré, *The Great Initiates* (çev. Gloria Raspberry), St. George Books, West Nyack, N. Y. 1961, s.51-53. [3] Deshayes, s.293 ve şek.89,91,94,97,98 ile s.252-254'e bitişik yorumlar [4] Baring, Cashford, s.2'44'e illüstrasyon. [5] A.g.e., s.110'a illüstrasyon. [6] A.g.e., s.177'182'188,191'201'203,208,212,219,223. [7] A.g.e.' s.129. [8] Christiane Eluère' *The Celts-Conquerors of Ancient Europe*' Discoveries' H.N. Abrams' New York 1993' illustr.116; Kernbach' *Dicționar...* s.113. [9] Athenagoras, *Hristiyanlar İçin Bir Savunma (Legatio pro Christianis)*, XX, (çev. B. P. Pratten); krş. *Orphic Hymns XXIX*' 11. [10] Jung, Kerényi, s.147. [11] Nonnus Dion' *Dionysiaca*, VI, 264, *apud* Jung, Kerényi, s.148. [12] *Enoch'un Kitabı* 89.12-13. [13] A.g.e., 89.47. [14] De Souzenelle' s.10,56 ve resim s.404. [15] Örneğin A. Parronchi, *Michelangelo*, Sadea Editore, Firenze, şek.52,53. [16] Élie Faure' *Histoire de l'Art. L'Art renaissant*' Livre de Poche' Paris 1965' şek.106. [17] Jens Juergens' *Der biblische Moses als Pulver- und Dynamitfabrikant*' München 1928. [18] Kersten, s.48-49.

IX. YILAN ASASI VE PİRİNÇTEN YAPILMA ,ATEŞLİ YILAN

(Pirinç, bakıra çinko katılarak elde edilen sarı renkteki alaşımların genel ismidir.)

"Musa pirinçten bir yılan yaptı ve onu bir direğe yerleştirdi"

Sayılar 21:9

Mısır'dan Çıkış'ta Harun (Musa'nın huzurunda) Tanrı'nın buyruğu üzerine Firavun'un önünde ilk mucizeyi gerçekleştirir: "Asanı al ve Firavun'un önüne at, yılan olacak" (7:9). Ve bu gerçekten de oldu. Mısırlı büyücüler de aynı şeyi yaptılar ama Harun'un yılanı diğerlerini yuttu. Bu, yetkisiz manipülasyonların cezalandırıldığı pek çok örnekten biriydi.

Kersten bunu "Hint fakirlerinin repertuarındaki popüler bir numaradan" daha fazlası olarak görmüyordu, örneğin bir yılan, katatonik bir duruma sokularak bir asa gibi görünmesi sağlanabilirdi [1].

(*Katatonik, genellikle hareket ve iletişim eksikliğini içeren ve aynı zamanda ajitasyon, kafa karışıklığı ve huzursuzluğu da içerebilen bir grup semptomdur.*)

Yukarıdaki gerçeklerin daha dikkatli bir inceleme gerektirdiğini düşünüyoruz.

En başından itibaren, asanın dönüştürüldüğü yılanın (bilmeyenler için "büyü"), adı Sarmal- (Sanskrit.) anlamına gelen *Kundalini* enerjisinin metaforu olduğu vurgulanacaktır. Klasik bir Yoga incelemesi onu şu şekilde tanımlar: "Büyük Tanrıça [yani Kundalini] uyur, ağzıyla kişinin Brahmarandhra'ya, ne acının ne de ıstırabın olduğu o yere yükselebileceği açıklığı kapatır. Kundalini Kanda'nın üzerinde uyur²⁶⁸. Yogi'ye kurtuluş verir. Kundalini'yi bilen Yoga'yı bilir. Kundalini'nin bir yılan gibi sarmal olduğu söylenir. Onu harekete geçirebilen kişi özgürleşir. Buna hiç şüphe yoktur" [2]. Bu süptil enerji orada "uykusunda Sushumna'nın ağzını kapatan büyük Tanrıça Kundalini" olarak tasvir edilir [3]. *Shiva Samhita* onu şu şekilde tasvir eder: "(Mool)adhara lotusunun perikarpında üçgen şeklinde güzel bir yoni vardır, gizlenmiş ve gizli tutulmuştur. Bu, bir sarmal içindeki yüce Tanrıça Kundalini'dir. Üç buçuk sarmalı vardır ve Sushumna'nın ağzındadır. Dünyanın yaratıcı gücünü temsil eder ve her zaman yaratımla meşguldür" [4].

Başka bir metinde şöyle yazmaktadır: "Üzerinde uyuyan Kundalini lotus sapının lifi gibi ince bir şekilde parlar. O dünyayı şaşırtandır²⁶⁹Brahmadvara'nın ağzını kendi (ağzıyla) nazikçe kapatır. Bir deniz kabuğunun spirali gibi, parlayan yılan benzeri formu Shiva'nın etrafında üç buçuk kez dolaşır ve parlaklığı genç ve güçlü bir şimşegin güçlü bir parlaklığı gibidir... Dünyadaki tüm varlıkları ilham ve nefes yoluyla sürdüren ve kök (Moola) lotusunun boşluğunda parlak ışıklar zinciri gibi parlayan O'dur" [5]. Gyaneshwara²⁷⁰ (d.1275) şöyle yazmıştır: "Kundalini çok küçüktür ve üç buçuk kat sarılmıştır, başı aşağıya dönük dişi bir yılan gibidir. Şimşekten bir halka, alev alev yanan ateşten kıvrımlar ya da saf altından bir çubuk gibidir" [6].

Jung, Kundalini hakkında tam bir bilgiye sahipti ve Aydınlanmayı, Yoga durumunu deneyimlemişti²⁷¹. Diğer formların yanı sıra "araştırma çizgisinde yoga ile, özellikle de *kundalini* yoga ile önemli paralellikler ortaya çıktığını" beyan etmiştir. "Zengin sembolizmleriyle bu yoga biçimleri bana kolektif bilinçdışını yorumlamak için paha biçilmez karşılaştırmalı malzeme sağlıyor... Ben... Doğu'nun bu ruhani başarısını insan zihninin şimdye kadar yarattığı en büyük şeylerden biri olarak görüyorum". Ayrıca, insanlığın gelişimi sırasında, Batı'da İsa'nın öğretisinin özünü ortak bir temele sahip özel bir Yoga biçiminin ortaya çıkacağını tahmin ediyordu [7]. *Kundalini Yoga Psikolojisi* üzerine verdiği derslerde şöyle açıklamıştır: "Görüyorsunuz, psikolojik anlamda Kundalini sizi en büyük maceralara sürükleyen şeydir... Hayatı yaşanabilir kılan arayıştır ve bu Kundalini'dir; bu ilahi dürtüdür" [8]. "Shakti-Kundalini ya da Devi- Kundalini bir Tanrıçadır. O dişi prensiptir, merkezdeki mücevheri, altın tohumunu, mücevheri, inciye, yumurtayı çevreleyen kendini tezahür ettiren güçtür. Bununla birlikte, Kundalini yılanı aynı zamanda Devi-Kundalini'dir, ışıltılı ışıklar zinciri, "dünyayı şaşkına çeviren" [9]. Jung, uyanışın yalnızca "Kundalini olan cennetin lütfuyla" gerçekleştiğini ileri sürer. İçinizdeki bir şey, içinizdeki bir dürtü sizi buna yönlendirmelidir" [10]. "Bilinçdışını harekete geçirmek demek, ilahi olanı, *Devi*'yi, Kundalini'yi uyandırmak demektir-Tanrıların ışığını yakmak için bireyin içinde kişilerüstü olanın gelişimini başlatmak²⁷². Uyuyan *Mooladhara* dünyasında uyandırılacak olan Kundalini, benlik-üstüdür, benlik-olmayandır... Bu nedenle Kundalini, Gnostiklerin Kurtarıcı Yılanı *Soter* ile aynı ilkedir²⁷³" [11] Perates [12] olarak adlandırılırken, Sethianlar için hem Demiurge hem de Logos yılanına benzer [13]. Diğer zamanlarda Gnostikler Yılan'ı Sophia'nın kendisiyle özdeşleştirmişlerdir [14]. Salamis (ya da Kıbrıs'taki Constantia) piskoposu Epiphanius *Panarion*'unda (İlaç Sandığı, Gr.; *Adversus Haereses* olarak da bilinir) *Havva İncili*'nde Yılanın İlk Kadına bilgi verdiğini gösterirken [15], Gnostik metinler "dişi ilkenin eğitmen olan yılan [geldiğini]" [16] ve yılan benzeri Rüzgar olan Moluchta aracılığıyla Sophia'nın yerini aldığı iddia eder [17]. Diğerleri yılanı Sophia'nın bir benzeri olan Işık Havva ile özdeşleştirmiştir. Bu enerji sakrum kemiği içinde üç buçuk *sarmal* veya ilmek (*kundal* Sanskrit.) şeklinde sarılmış bir yılan olarak saklanır. Deoksiribonükleik asidin (DNA) *yaşam sarmalı da - sarmal* bir forma sahiptir. Alfa sarmal, proteinlerin oluşumunu temsil eden polipeptidik zincir yapısının yaygın bir türüdür. Miyoglobinin miyohemesitinin vb. gibi bilinen tüm alfa proteinleri (neredeyse %100 alfa sarmal yapısına sahip) bile vardır. α -keratin' miyosin' tropomiyosin' fibrinojen durumunda 360° dönüş başına üç buçuk amino asit kalıntısı vardır. Bir leptoten (spermatogenez sırasında mayoz bölünme içinde ortaya çıkan spiral kromozom) görüntüsü incelenirse, yapısında üç buçuk S şeklinde ilmek içerdiği fark edilecektir [18].

Önemi büyük olan bu sayı Kutsal Kitap'ta da dört yerde geçer. İlk kez yağmuru tam üç buçuk yıl boyunca durduran İlyas'ın durumunda ortaya çıkar (Luka 4:25; Yakup 5:17). İkinci kez, süptil bedeninin unsurlarını hatırlatabilecek bir bağlamda ortaya çıkar: ana kanal (Sushumna, bir nehre benzetilir, *nadi*, Sanskrit.) ve yan kanallar, sağ ve sol: "Adamı işittim... ırmağın sularının üstündeydi; ve sağ elini ve sol elini göklere doğru kaldırdı ve ebediyen yaşayacak olana yemin etti ki, bu bir zaman içindir' zamanlar' ve bir buçuk" (Daniel 12:7)' yani bir artı iki artı bir buçuk üç buçuktur. Daha sonra bu sözlerin yetkisizler ("kötüler") için Kıyamet Günü'ne, yani Aydınlanma anına kadar bir sır olarak kalacağı yazılmıştır (bölüm XI B): "Yoluna git' Daniel; çünkü bu sözler sonun zamanına kadar kapalı ve mühürlüdür... ve kötülerden hiçbiri anlamayacaktır; ancak

bilge olanlar anlayacaktır" (12:9-10). "Üç buçuk" sözü Vahiy'de de iki kez geçer (11:9'11). İsa'nın kamusal yaşamı da üç buçuk yıl sürmüştür (bölüm XXI B; krş. XVII).

Jung gösterdi ki "alt omurgalar²⁷⁴ en eski zamanlardan beri, anatomik olarak subkortikal merkezlerde, beyincik ve omurilikte lokalize olan kolektif psişik alt tabakanın favori sembolleri olmuştur. Bu organlar yılanı oluşturur" [19]. Bu durum Hippolytus [20] kadar erken bir dönemde kabul edilmiştir: "beynin şekli bir yılanın başı gibidir... beyincikten geri kalanının alt kısımlarına doğru ilerler". Bir diğer ilginç anatomik özellik, kasları spiral şekilli lifler içeren kalpte (Atman'ın meskeni olarak kabul edilir) fark edilebilir (bölüm IV' XIX C).

Süptil enerjide ustalaşmış olanlar bunu kullanarak gerçek yılanların yok edilmesi gibi başkalarının gözünde mucizevi görünen bazı başarıları gerçekleştirebilirlerdi. Bu bağlamda, azizlerin ormanda yaşadıkları ve canavarların onlara hiç saldırmadığı vakalar çok iyi bilinmektedir. Bu konuda Kutsal Kitap'ta şöyle yazmaktadır: "Yeryüzündeki hayvanlardan korkmayacaksın... ve kır hayvanları seninle barış içinde olacaklar" (Eyüp 5:22-23; çapraz başvuru Yeşaya 11:6'8; 35:9).

"Sonra RAB halkın arasına ateşli bir yılan gönderdi, yılan halkı ısırды ve İsrail halkının çoğu öldü... RAB Musa'ya şöyle dedi "Sen ateşli bir yılan yap ve onu bir direğin üzerine dik; ısırılan ve sonra ona bakan herkes yaşayacak." Ve Musa pirinçten bir yılan yaptı, ve onu bir direk üzerine koydu; ve vaki oldu ki, eğer bir yılan bir adamı ısırırsa, ve o adam bu pirinç yılanı görürse, yaşardı" (Sayılar 21:6,8-9). Bölüm VIII'de Yasa'nın Tekrarı 8:15'te de sözü edilen ateşli yılanları hatırlatmıştık.

"Minos yılan Tanrıçası... yaşam ve ölüm yılanlarını iki elinde tutuyordu" [21]. Sonuncusunun yaygın, zehirli yılan, ilkinin ise sadece inisiyeler tarafından Musa olarak bilinen gizli yılan olduğu açıktır.

Burada birkaç noktaya değinmek gerekir. Bir kere, ateşli yılan daha karmaşık bir semboldür çünkü bu enerjinin ışık tezahürünü ifade eder (bölüm XI E) ve onun aktif halini (*ateşli* olmasıyla) gösterir. *Asa* ve *direk*, artık enerjiyi içeren omuriliğin metaforlarından başka bir şey değildir. Musa ateşli yılanı bu direğin "*üzerine*" koymuştu (uyandırmıştı). Yetkisiz bir kişinin Kundalini'yi manipüle etme girişimi, tehlikelerden arınmış değildir, bu Yoga hakkındaki *her* güvenilir kitapta karşı uyarılan bir şeydir: ateşli yılanlar bazı insanların ölmesine neden olmuştur. Buna karşılık, inisiye (ona bakan herkes) *ikinci doğum* olan Aydınlanma yoluyla ebedi yaşamı elde ederken, yenilenme fikri yılanların kesilmesiyle bağlantılıdır. Musa'nın ölümünden sonra pirinç yılan kavramının maddi bir puta dönüşmesi yetkisiz bir manipülasyonun sonucuydu ve altı yüzyıl sonra bu put Hizkiya'yı öfkeye sürükledi: "Musa'nın yaptığı pirinç yılanı... parçalara ayırdı" (2.Krallar 18:4). Hizkiya bu yılanı Nehuştan olarak adlandırır: *Nehuştan* ve Sayılar 21:9'da *Seraf* olarak adlandırılırken, Yeşaya (6:2) görünümünde beliren kanatlı varlıklara *Serafim* (çoğul) adını verir. Arkeologlar Midyan'da küçük bir bronz yılan ortaya çıkardıklarından, Musa'nın pirinç yılanı diğer benzer büstler için model olarak alınmıştır.

Ayrıca İsa ile pirinç yılan arasındaki şaşırtıcı benzetmenin özel anlamını da düşünmeliyiz: "Musa çölde yılanı nasıl yukarı kaldırırsa, İnsanoğlu da öyle yukarı kaldırılmalıdır" (Yuhanna 3:14). Bu konu Orta Çağ'da, Rémy de Gourmont [22] tarafından tercüme edilen 12. ya da 13. yüzyıla ait mistik bir şiirde, insanların maneviyatını yeniden canlandıran İsa'nın çarpmıha gerilmiş pirinç yılan olarak tanımlanmasıyla tekrar gündeme gelmiştir.

Kundalini'nin yılanı temsilini incelemeden önce -ki bunlar son derece çeşitlidir- *İncil*'de bahsedilen sözde *ilk günah* sorununu açıklığa kavuşturmak yararlı ve gereklidir. Baring ve Cashford bunun Sami kökenlerini belirtmiştir: "Sami yaşam görüşü... Bronz Çağı edebiyatına... insanın suçluluğuna dair temel bir inanç getirmiştir" [23]. Misyonerlerin kabile toplumlarına tanıtmaya çalıştığı Kuzey Amerika'daki bir örnek olarak, suçluluk kavramının yerli maneviyatında hiçbir rol oynamadığını belirtmeliyiz [24].

İlk gözlem, Adem ve Havva'nın gezegenimizde ortaya çıkan insanların ilahi prototipleri olduğudur (bölüm XIX C) çünkü onlar Tanrı'nın Krallığı'nda yaşıyorlardı ve dolayısıyla ölümsüzdüler. Cennetten mecazi sürgün, diğer ilahi nitelikleri, örneğin Hakikat'in (yani Tanrı'nın) bilgisini kaçıran dünyevi insan varlıklarına -doğaları gereği sınırlı, dolayısıyla ilahi durumdan bir düşüş- bir aktarım olarak anlaşılmalıdır. Bir başka yorum ise bunu insan ırkının altın çağın mükemmel durumundan (Dharma'ya tam saygı) ilahi yasaların göz ardı edilmesi

nedeniyle sonraki çağların kusurluluğuna doğru çürümesinin bir metaforu olarak ele alır (bölüm XIX A). Eğer günahtan bahsedeceksek, o zaman cehalet aslında mümkün olan en büyük günahdır (bölüm IV).

Havva'ya bir "günah" atfetmek, önceki kültürlerde tapınılan Tanrıça'yı, sadece sıradan bir insan-kadınına indirgeme girişimi idi ve Dişil olan'ın kutsal bir İlke olarak reddedilmesi idi.

Kutsal Kitap'ın kendisi "ilk günah"ın yanlış bir sorun olduğunu kanıtlamaktadır, çünkü aksi takdirde Yaratılış'ın iki metni arasındaki bariz çelişkiyi nasıl açıklayabiliriz? Başlangıç olarak, Tanrı tarafından insanlara verilen *ilk emir şuydu*: "Tanrı onları kutsadı; ve Tanrı onlara şöyle dedi: "Verimli olun, çoğalın, yeryüzünü doldurun ve ona egemen olun" dedi" (Yaratılış 1:28; vurgu eklenmiştir; krş. 35:11 vs.). Bu, cinsel eylemin gerçekleştirilmesi olarak yorumlanan ünlü elmayı (aslında ölümsüzlüğün sembolüdür - IV) yemeden önce çifte hitap ediyordu. Bu çarpıtma şu cümleden kaynaklanmaktadır: "Ve ikisinin de gözleri açıldı ve çıplak olduklarını bildiler" (3:7), burada "bilmek" (*ya da*, İbr.) fiiline Yahudiler bazen cinsel bir anlam yüklemişlerdir. Kadın yaratıldıktan sonra, bunu ilan eden Tanrı'dan başkası değildi: "Bu nedenle bir adam babasını ve annesini bırakıp karısına bağlanacak ve onlar tek beden olacaklar". (2:24). İlk ikisini *takip eden* başka bir metin (3:16-19), ilgili eylemi gerçekleştirdikleri için lanetlenmelerini ve cezalandırılmalarını ima eder. Bu bir *lütuf* mu yoksa *lanet* mi? Yaratılış ayrıca, kendilerine çocuk doğuran kızlarından eşler alan erkek Tanrı *oğullarından* (dolayısıyla ilahi enkarnasyonlardan) bahseder (6:2'4). Dolayısıyla, sonuçta bu bir günah meselesi midir?

Yeni Ahit'e göre - gösterdiğimiz gibi tüm nedenlerin aksine - bir "ilk günahın" var olduğunu varsayarsak, İsa'nın kurban edilmesi insanlığı bu suçtan arındırmıştır. Kilise'nin bu sözde günah üzerinde ısrar etmesi, İsa'nın ölümüne atfedilen önemin aslında reddedildiği anlamına gelmektedir. Rahiplerin insanları hayali bir suçluluk duygusuyla korkutmaktan vazgeçebilmeleri için İsa'nın kaç kez daha ölmesi gerekir? "Şunu unutmamak gerekir ki²⁷⁵ bu İsa tarafından onaylanmamıştır -tam tersine- ancak Pavlus'un yazıları aracılığıyla Eski Ahit'ten Yeni Ahit'e aktarılmış ve böylece resmi Hıristiyan doktrinine girmiştir" [25]. İncillerde İsa hiçbir zaman "asli -orijinal- günah"tan bahsetmez ya da cinselliği günahkârlıkla bir tutmaz. Sadece olumsuz, bireysel eylemlerin "dünya suçlarına" atıfta bulunur: "Suçlar yüzünden dünyanın vay haline" (Matta 18:7). Mecdelli Meryem yanlış bir şekilde (bölüm XX C4) "ilk günahı" bağışlanan günahkâr kadınla özdeşleştirilmiştir (Luka 7:48; krş. 7:47). Ancak bu, Hıristiyan teolojisinin temel taşlarından biri haline gelmiştir.

Günah fikri insanın bilincine derin bir şekilde yerleşmiştir. Bu icat, erken çocukluk döneminden itibaren ebeveynler ve aile tarafından, daha sonra okullardaki eğitimciler tarafından ve son olarak da Kilise tarafından geliştirilir. Aslında bu, insan kişiliğine hükmetmenin, onu köleleştirmenin bir biçimidir. *İncil* uzmanı Hermann Samuel Reimarus'un (1694-1768) ortaya koyduğu gibi, İsa *İncil*'de hiçbir zaman "ilk günah"tan söz etmemiş, insanların günahını telafi etmek için geldiğini iddia etmemiştir. Aslına bakılırsa, Mesih'in dirilişinden sonra ortaya çıkan ve bu fikri ilk kez ortaya atan teorisyen Pavlus olmuştur (bölüm XX C2)' ve onu bazı Hıristiyan Babalar izlemiştir. Pavlus'un çalışmaları, Romalılara Mektup'taki tüm bölümler (1' 5' 6 ve 7) gibi ana konusu günah olan metinlerle doludur. Aslında, bu mektupta "günah" kelimesi 45 kez geçer (Pavlus'un tüm mektuplarında bulunan 72 kelimedenden). Dahası, Pavlus Kilisesi burada sadece iki örneğine değineceğimiz yanlış yorumlara başvurmuştur. Yeni Ahit metnindeki (örneğin Elçilerin İşleri 7:60) Yunanca *hamartía* kelimesi *günah* olarak çevrilmiştir, oysa gerçek anlamı suçluluk ya da utançtan tamamen yoksun olan, *hedefi ıskalamaktır*. Aynı şekilde *metánoia* (zihin değişikliği, Gr.; ruhsal dönüşüm anlamına gelir) da yanlışlıkla *tövbe* olarak çevrilmiştir (örneğin Matta 3:8,11) [26]. Pavlus, İsa'nın "düşmüş" dünyaya bahşettiği kurtuluşun bir yanılsama olduğu fikrini de ima etmiştir. Ardından "asli günah" doktrininin geliştirilmesinde başlıca sorumlu olan Hippolu Augustinus geldi. Sonuç olarak, "Augustinus'tan bu yana Batı'daki Tanrı dininde, örneğin Yunan Ortodoks teolojisine yabancı olan bir suçluluk ve günah, mücadele ve gerginlik vurgusu vardı" [27]. Augustinus kişinin kendi annesi ya da karısı için hiçbir istisna yapmamıştır: "İster bir eş ister bir anne olsun ne fark eder, her kadında sakınmamız gereken şey, yine de baştan çıkarıcı Havva'dır" [28]. Elaine Pagels şu sonuca varmaktadır: "Augustinus iradenin özgürlüğü ve insanlığın orijinal asaleti yerine, insanlığın günaha köleliğini vurgulamıştır" [29]. İnsanoğlunu doğuştan gelen iyilikten yoksun, kötü ve sapkın olarak görmüş ve Adem'in günahından dolayı suçlanmamamız gerektiğini savunan Konstantinopolis patriği John Chrysostom'un fikirleriyle çatışmaya girmiştir. İskenderiyeli Clement'in takipçileri Düşüş teorisini Adem ve Havva'nın onurunu zedelediği gerekçesiyle reddetmişlerdir. Augustinus'un bir diğer muhalifi de insan doğasının temelde iyi olduğunu ancak insani zayıflık nedeniyle bozulduğunu düşünen İngiliz teolog Pelagius

(354-418 civarı) olmuştur. Hepimizin Adem'de günah işlediği fikri (Romalılar 5:12; çapraz başvuru 1 Korintliler 15:22) Hıristiyan bilincini var olmayan bir günahın suçluluğuyla beslemiştir. Aslında bu, sadece Latince bir versiyona dayanan bir yazarı takip eden ve Romalılar 5:12'deki metni Pavlus'un Grekçe metni yerine "ölüm tüm insanların üzerine Adem yüzünden geçti" şeklinde yanlış anlayan Augustinus'tan gelmektedir: "ölüm bütün insanların üzerine geldi çünkü herkes günah işledi" [30]. Augustinus'un düşünceleri nedeniyle teologlar yeryüzündeki yaşamın lanetinin Adem'den "kalıtım" yoluyla tüm gelecek nesillere geçtiğine inanmışlardır. "İlk günah doktrini insanlığı doğuştan gelen herhangi bir Tanrısallıktan mahrum bıraktı ve bunun yerine kadın ve erkeği doğuştan bozuk ve ebediyen günah işlemeye mahkum olarak adlandırdı. Doğal dünyada ve insan doğasında içsel bir iyilik yoktu" [31]. Augustine'in bu konuya katkısı hakkında daha fazla ayrıntı için başka kaynaklara da başvuruyoruz [32]. Freud'un yıkıcı çalışmaları suçluluk duygusunu derinleştirmekten başka bir işe yaramamıştır. Çok sayıda araştırmacının yakın zamanda ortaya koyduğu gibi, Freud'un teorisinin yalnızca büyük bir aldatmacadan türetildiği bugün bir sır değildir [33].

Sahaja Yoga, bu *günah* koşullanmasının, fiziksel bedende spondilit, anjin ve hatta gırtlak kanseri gibi hastalıklar geliştirebilen Vishuddhi çakrasının şiddetli bir şekilde catch etmesinden - yakalanmasından başka bir şey olmadığını deneysel olarak kanıtlamıştır. Bu tutukluktan kurtulmanın tek yolu Benliğimizle özdeşleşmenin farkına varmak (bölüm XIX C) ve bunun sonucunda "Ben hiç suçlu değilim" bilincine varmaktır (Vishuddhi çakrayı temizlemek için çok güçlü bir mantradır). Piskopos Kovalevsky şunu itiraf etmiştir: "utanç... evrimi durdurabilir" [34]. Açıkça utançla ilişkili suçluluk duygusuna atıfta bulunmuştur. Bu bölümün ana temasına geri dönecek olursak, Marija Gimbutas'ın "yılan ve onun soyutlanmış türeği olan spiralin Eski Avrupa sanatının baskın motifleri olduğunu" gösterdiğini aktaracağız.²⁷⁶ve Neolitik ve Kalkolitik dönemler boyunca spiral biçimli tasarımlarda yaratıcı bir şekilde kullanılmaları, Eski Avrupa cömertliğinin tek mirasçısı olan Minos uygarlığına kadar sonraki hiçbir dekoratif tarz tarafından aşılamamıştır... Bu sanat, M.Ö. 5000'lerde birleşik sembolik ve estetik ifadenin zirvesine ulaşmıştır. MÖ 5000... Yılanın gizemli dinamizmi, olağanüstü canlılığı ve periyodik gençleşmesi, Neolitik tarımcılarda güçlü bir duygusal tepki uyandırmış olmalı ve yılan sonuç olarak mitleştirildi, tüm kozmosu hareket ettirebilecek bir güç atfedildi... Yılan ölümsüzlüğün simgesiydi... Yılan, kendiliğinden oluşan yaşam enerjisinin uyarıcısı ve koruyucusuydu" [35]. Yazar ayrıca Eski Avrupa inançlarındaki yılanın aslında Yahudi-Hıristiyan semboller sistemindeki gibi kötülüğün değil iyiliğin habercisi olduğunu açıklamaktadır: "Hıristiyan, Sami ve Hint-Avrupa dinlerinin etkisiyle, yılanı kötülüğün vücut bulmuş hali olarak düşünmeye alışkınız. Ancak Eski Avrupa'nın yılanı Hıristiyan, Semitik ve Hint-Avrupa dinlerinin antitezini temsil eder. Doğanın döngüleriyle yakın bir özdeşleşme ve uyum yoluyla yaşamın refahını ve sürekliliğini garanti eder" [36]. İbrahim zamanından beri Yahudiler Yahova'yı bir yılan olarak temsil etmişlerdir [37]. Daha sonra *İncil* aracılığıyla yılan kötülüğün sembolüne dönüştürülmüştür. Ancak Yahve, MÖ ikinci ya da birinci yüzyıldan kalma bir muskada yılan şeklinde ayaklara sahip olarak temsil edilmiştir [38]. Aynı şekilde, bir başka büyük Tanrı olan Zeus Meilichios da Pire'deki bir adak tabletinde (MÖ 4. yüzyıl) yaralı bir yılan olarak resmedilmiştir [39]. Tanrıların araçları çizgisinde (bölüm IV'te daha önce bahsedilmişti) yılan (Kundalini) insan ölçeğinde bu Eril İlkenin (Atman) *aracı* olarak düşünülebilir ve böylece Sahasrara'daki yüce hedef-unio *mystica*'ya doğru yükselen bir harekete dahil olur. Aelian'dan sonra, Kral Herod'un günlerinde, büyük bir yılan Yahudi bir bakireyi ziyaret etmiştir [40] ve Frazer'a göre bunun Meryem Ana'ya bir gönderme olduğunu varsaymak için her türlü neden vardır [41]. Jung, anima ile Bakire Meryem arasında bir benzerlik kurmuştu (bölüm XIX C), anima'nın sembolü ise yılan olan kurdeleydi. Büyük psikolog İncil'deki bu hikâyeyi "yılanın "en ruhani hayvan" (*tò pneumatikótaton zoon*, Gr.; İskenderiyeli Philo'da da rastlanabilecek bir fikir) ve *nous* (ruh, Gr.) için favori sembol olduğu" fikrinden sorumlu tutmuştur. [42]. Akadca bir mühür²⁷⁷ Kökeni arkeologlar tarafından bir Mezopotamya kentinin kalıntılarında gün ışığına çıkarılmıştır. Üzerinde, ortada bir ağacın üzerinde bir yılan, yanlarında bir kadın ve boynuzlu bir adam kazanmıştı. Görüntü oldukça silikti ve zorlukla görülebiliyordu [43]. Bazıları bunu, üç tanınmış karakterin yer aldığı sahnenin sanatsal bir temsili olarak yorumlamıştır: Adem, Havva ve yılan. Adamın, yılan aracılığıyla Havva'yı ayartan Şeytan'ı temsil ettiği de düşünülebilir. Bununla birlikte, daha önce bahsedilen iki unsurun burada bulunabileceği açıktır: sözde boynuzlar (enerji ışınları, bölüm VIII) ve ağaca tırmanmış yılan (burada asa veya direğin yerini almıştır, her ikisi de süptil bedeninin veya en azından merkezi kanal olan Sushumna'nın sembollerini temsil eder; bölüm IV). Kibele'nin yanında Hayat Ağacı gibi bir yılan tarafından sarılmış bir dikilitaş olduğunu belirtmek gerekir [44].

Yaratılış'ın en başından beri bu yaratığa özel bir yer ayırmış olması dikkat çekicidir: "Yılan, RAB Elohim'in yarattığı bütün kır hayvanlarından daha kurnazdı" (3:1). *Tarla* ya da *otlak* Sahasrara'nın ya da göklerin krallığının sembolünü temsil ettiğinden ve Kundalini yılanı da İsa'nın Agya çakrası (bölüm XIX C) tarafından yönetilen kapıyı geçtikten sonra Ruh'u (Atman) bu ilahi konuma götüren kurtuluş aracı olduğundan, bu ne kadar harika bir ifadedir: "Ben kapıyım; eğer bir kimse benim aracılığım ile içeri girerse kurtulacak, dışarı çıkacak ve otlak bulacaktır" (Yuhanna 10:9). Yılanın kurnazlığı daha ziyade Kundalini'nin Tanrısal tarafından yetkilendirilmemiş kişilerden kurtulma yeteneğine işaret etmektedir. İsa yılanın bilgeliğin sembolü olduğunu açıklamıştır: "Bu nedenle bilge olun²⁷⁸ yılan gibi, güvercin gibi zararsızdır" (Matta 10:16; *Kral James Versiyonu*²⁷⁹(bkz. *Thomas İncili* [45]). Yılan-güvercin paralelliği tuhaf görünebilir ama aslında bunlar tek ve aynı arketipin, Kutsal Ruh'un metaforlarıdır (bölüm XXI). Tanrıça Astarte'nin sembollerinde de yılanlar ve güvercinlerdi. *Süleyman'ın Özdeyişleri* "aşırı bilge" [insanlar] arasında başka bir sürüngenden bahseder: "kertenkele... henüz kralların saraylarında" (30:24,28), yani Sahasrara'da (Krallık). Eliade, *The Forge and the Crucible* (*Demirci Ocağı ve Pota*) adlı eserinde kehanet ve bilgeliğe sahip yılanlar geleneği hakkında yazmıştır.

Havva'ya "iyiyle kötüyü bilme ağacından" (Yaratılış 2:17) yiyeceğin gün "gözlerin açılacak ve Tanrı gibi olacaksın" diyen ylandı.²⁸⁰iyiyi ve kötüyü bilerek" (3:5). O zamandan beri yılan ilahi laneti kendi üzerine çekmiştir (3:14). Sonra Tanrı Havva'ya ve yılanı şöyle dedi: "O senin başını ezecek, sen de onun topuğunu ezeceksin" (3:15). Bu cümlenin onların tohumuna yönelik olduğu varyantlar vardır. Topuk genellikle Aşil ya da Esav'ınki gibi efsanelerde yer alır (25:26). Esav'ı topuğundan yakalayan Yakup'un (*Yaaqov* İbr.) adı, *iqar*'a (kök İbr.) yakın olan *aqev*'den (topuk İbr.) gelir: "Yakup kök salacak" (Yeşaya 27:6). Bununla birlikte, kök Mooladhara çakrasıdır ve onun karşılığı topuktur ve gerçekten de Aydınlanma sırasında Kundalini yılanı Mooladhara sakrumunun hapishanesini ezecektir. Yılanın üzerine atılan bu lanet, Matta ve Thomas İncillerindeki söz konusu alıntılarla çalışmaktadır ve bu da onun ya sadece bir enterpolasyon olduğunu düşünmek için zemin hazırlamaktadır²⁸¹ Hakikate erişimi yasaklamak ya da inisiye edilmiş kişilere yönelik şifreli bir mesaj anlamına geliyordu.

Yaratılış'ta yılan Havva'nın eğitmeni olarak görünür. Eski Sami dillerinin (Aramice' İbranice' Arapça) sesli harfleri atlama özelliği nedeniyle (bölüm XX B) bazı yorumcular [46] *yılanı* (*hewya*' İbr.) *eğitmen* (*hawah*' eğitmen' İbr.) ve *Havva* (*Hawah*' İbr.) ile eşitler. Dolayısıyla Adem'e sonsuz yaşam yılanı olan Kundalini'yi özgürleştirmenin gizli sanatını öğretecek olan Havva olacaktır. Nitekim *Havva yaşamla* tercüme edilir, dolayısıyla "Adam karısının adını Havva koydu; çünkü o tüm canlıların anasıdır" (Yaratılış 3:20). Gnostik bir metin şunu gösterir: "Dinlenme gününden sonra Sophia²⁸² kızı Zoé'yi gönderdi²⁸³"Ruhu olmayan Âdem'i, doğuracağı kimseler nurdan birer kap olsunlar diye, bir eğitici olarak 'Havva' diye adlandırıldı... Havva... dedi ki "Adem! Canlan! Yeryüzüne çık!" Onun bu sözü hemen gerçekleşti. Çünkü Âdem uyandıktan sonra aniden gözlerini açtı. Onu gördüğünde şöyle dedi: "Sana Yaşayanların Annesi denecek. Çünkü bana hayat veren sensin" dedi" [47]. Başka bir Gnostik el yazması şöyle der: "Sonra Dişi Ruhsal İlke Yılan'a' Eğitmen'e' geldi ve "... ölmeyeceksiniz..." diyerek [onlara] öğretti" [48]. Havva'nın yılanın ayaklarından şekillendirildiğini anlatan bir İslam efsanesi de vardır [49].

Schuon "kozmetik deha olan baştan çıkarıcı yılan "dan söz etmiştir [50].

Nicholas Roerich "insana Asya'nın en eski kültürünü hatırlatır - eş ve yılan. Asya'nın ve Mayaların sütunlarının yılanı benzeyen başlıkları aynı bilge eş kültüründen bahseder. Keşmir'de bulunan eski bir levha da aynı hikayeyi anlatır: Ortada sihirli çiçeği ile yılanların kralı oturur.²⁸⁴ ... Kralın önünde başı örtülü bir kadın vardır ve kral ona bilgeliği emanet eder... Böylece bilgeliğin kadim sembolü korunmuş olur" [51].

Gaston Bachelard yılanı "insan ruhunun en önemli arketiplerinden biri" olarak görmüştür [52].

Yaygın bir yılanı öge de Kundalini ruhsal enerjisinin kutsal sembolü olan spiraldir. Yunanca *spyre*, *spyres* ve Latince "nefes almak" anlamına gelen *spiro* arasındaki ilişkiye dikkat etmeliyiz, böylece Kundalini spiralini bölüm XI C'de gösterildiği gibi hafif rüzgar (esinti) olarak tezahürüne bağlarız.

Spiral sadece canlı maddenin değil (yukarıya bakınız), galaksiler spiral şeklinde olduğu için kozmik maddenin de varoluş biçimidir.

Tanınmış tarihçi Jean Deshayes'e göre (Eski Doğu medeniyetleri hakkında önemli bir eserin yazarı) spiral, "muhtemelen Neolitik Çağ'ın başlarında seramik süslemelerde ortaya çıktığı Avrupa'nın Tuna bölgesinde ortaya çıkan bir süslemedir" [53].

Baring ve Cashford göstermiştir: "Spiral ve menderes, insan duyularının algılayamadığı bir boyuta yaklaşmanın kutsal yolunu sembolize eder. Tanrıça heykelciklerinin üzerinde kazınmış olarak bulunurlar... spiraller, köşeli çift ayraçlar, zikzaklar, menderesler... gibi işaret ve sembollerden oluşan bütün bir dil ortaya çıkar. Bunlar hep birlikte, Marija Gimbutas'ın da belirttiği gibi, "metafiziksel bir alfabe oluştururlar... bu alfabeyle bütün bir anlamlar dizisi aktarılır" [54]. Eski Mısır'da Tanrıça ve yılan arasındaki ilişki o kadar yakındı ki, Tanrıça için kullanılan hiyerogliflerden biri yılanı (diğer hiyeroglif ise yumurtaydı).

Yılan, ortalanmış sarmal bir spiral şeklinde (salyangoz gibi) veya açık bir spiral olarak ortaya çıkmıştır: kordon, sargı veya zikzak²⁸⁵ eşkenar dörtgen sütünü vb. Sibirya'daki Mal'ta'dan (MÖ 16.000-13.000) bir tabağın ön yüzünde üç yılan (ikisi üç buçuk sarmallı), arka yüzünde ise yedi sarmallı bir spiral bulunmaktadır. "Yedi katlı spiral tasarım son derece kasıtlı görünmektedir ve Willendorf Tanrıçası'nın başının etrafındaki çentikli yedi tabakayı hatırlatan yedi sayısı olası bir anlam kazanmaktadır" [55]. Gerçekten de sanatsal ifadesini farklı yer ve zamanlarda bulsa da, ilahların başları genellikle küçük spirallerle süslenmiştir. Böylece, "Venüs"²⁸⁶ Willendorf'un (MÖ 20.000-18.000) başı, merkezi Sahasrara'da olan yedi daire şeklinde düzenlenmiş bu figürle kaplıdır [56]. Diğer örnekler arasında Akropolisli Athena (MÖ 520 civarı)' Salzburg müzesinde bulunan Kelt Ana Tanrıçası (MS 2. yüzyıl) [57] ve Hindistan, Java, Kamboçya, Tayland vb. yerlerden çok sayıda Buda başı sayılabilir. [58]. Yukarıdan bakıldığında bu başlar sayısız taç yaprağı olan nilüferlere (Sahasrara) benzemektedir. Dahası, sübtül sistemin doruk noktasını işaret eden bir çıkıntıyla sonlanırlar ki bu da çoğunlukla Tanrıçalara ait olmak üzere diğer ilahi temsillerde de fark edilebilir: İsis; Minos Tanrıçaları (MÖ 1500 civarı); Ana Tanrıça (Boeotia'da MÖ 700 civarı); Aegina'lı Athena (MÖ 480 civarı); Efes'li Diana (Roma'da 2. yüzyıl); Kibele; Mithra; çok sayıda Meryem Ana temsili [59]. Genellikle Tanrıların başlarını örten koni [60] bizim görüşümüze göre Sahasrara'yı simgeleyen bir dağ zirvesi olarak yorumlanır (bölüm II).

Spiral, Vădastra (yaklaşık MÖ 5250), ardından proto-Kukuteni, Kukuteni, Gumelnița ve Petrești kültürlerinde ihtişamına ulaşmış, ancak Kukuten spirali MÖ 4400 civarında zirveye ulaşmıştır [61]. Marija Gimbutas'ın sözleriyle: "Cucuteni, Eski Avrupa'nın en iyi keşfedilmiş ve en zengin kültürlerinden biri, dünyanın en iyi anlamında gerçek bir medeniyettir" [62]. Bu kültür, Tripolye adıyla bilindiği Kiev'e kadar batı Ukrayna'ya kadar yayılmıştır. Cucutenian spiralinin genellikle içinde üç nokta [63]-üç süptül kanalı gösteren bir işaret taşıyan bir daireyle ilişkilendirilmesi, Kundalini enerjisiyle olan ilişkisinin açık bir kanıtıdır. Gimbutas'ın belirttiği gibi, "üç sayısı tesadüfi değildir ve gerçekten de Neolitik ve Kalkolitik çağda Tanrıçanın ağızında ve boynunda üç... deliğin ya da üç paralel çizginin veya üç köşeli çift ayının sürekli tekrarlanmasıyla kanıtlanan efsanevi üç sayısıyla bağlantılıdır" [64]. Pazarcık Leydisi'nin (Bulgaristan) ve Sitagro'i'nin (Makedonya) iki heykelinin karnına yılan şeklinde bir spiral kazınmıştır ve bunların üçü de MÖ 4500'lere tarihlenmektedir [65]. Ayrıca, karnının alt kısmına üç buçuk sarmal yılan kazınmış olan Kolomb öncesi bir antropomorfik heykelden de bahsediyoruz [66].

Stonehenge'dekilerden daha eski (MÖ 3. binyılın sonu), daha büyük ve daha görkemli olan ve bütün bir tepeyi kaplayan Avebury (Wiltshire) megalitleri daha önce devasa bir yılan şeklinde düzenlenmişti [67], ancak Orta Çağ'dan itibaren Hıristiyanlar grubun şeklini bozdu. İrlanda'daki New Grange megalitlerinden biri (MÖ 3200 civarı) tamamen spirallerle oyulmuştur [67].

Bir başka önemli örnek: Roma'daki San Clemente Kilisesi'nin kubbesindeki Büyük Çarmıha Gerilmiş Kişi, Hayat Ağacı'nı oluşturan spirallerle tamamen çevrilidir [69].

Yılan sonsuz yaşamın sembolü olarak gösterilmiştir. Nitekim Gılgamış Destanı'nda yılan, Tanrıların bir hediyesi olan ölümsüzlük otunu çalmıştır. Ugaritik mitolojide bahsedilen çok başlı yılan bir Sümer topuz başında, 3. binyıla ait bir Mezopotamya mühründe ve bir Hitit mühründe görülür [69].

Firavunları taçlandıran yılan *Uraeus*, Gücün (*Shakti'* Sanskr.) sembolüdür. Agnya çakrasından (alının merkezi) yükselir ve Sahasrara'yı aşarak başın tepesinin ötesine geçer. Aynı şekilde Asklepios'un (Lat.; Asklepios Gr.) yılanı da Sahasrara kabının üzerinde yükselen bilimin sembolüdür. Bu tıp Tanrısının Koronis'in (başın tacı) oğlu olarak kabul edilmesi tesadüf değildir. Emblem, *her ikisi de* Büyük Tanrıça'yı simgeleyen *kadeh ve yılanı* harika bir şekilde bir araya getirir (bölüm XV A). Mısır Tanrıçası Maat, Uraeus ve ogdoad'da yer alan Tanrıçalarla özdeşleştirilmiştir²⁸⁷ yılanları [70]. Örnek olarak, İsis Ezeli Su yılanlarının

Tanrıçasıydı. Bir başka yılan Tanrıça da Nephtys'ti. Ramesses II zamanından kalma bir cenaze anıtı "üç Tanrıçayı temsil ediyordu: En önemli Tanrılardan Anat, Astarte, Qadesh (Saf, Kutsal), Mısır'a özgü niteliklerle donatılmış tek bir Tanrısallıkta yeniden bir araya getirilmiştir; bu eşsiz Tanrısallık bir aslan üzerinde ayakta dururken temsil edilmiştir²⁸⁸sol elinde iki yılan ve sağ elinde bir demet çiçek tutarken, başında Hathor'a özgü işareti [71] - boynuzları - taşır.

Başlangıçta Aditiya Tanrıları yılanlardı. Vedik Tanrılar arasında Aditi, Dünya ve hatta evrenle özdeşleştirilirdi ve büyük olasılıkla Büyük Ana Tanrıça'ydı. Yılanlar daha sonra *Deva* oldular²⁸⁹(Tanrılar - Sanskr.). *Satapatha Brahmana* Yılanların bilgisinin (*sarpa-vidya*' Sanskr.) *Veda* olduğunu beyan etmiştir [72]. Yılan aydınlanmanın sembolü haline gelir. Buddha üç buçuk sarmallı Muchilinda yılanının üzerinde oturur ve yedi başlı başlığını onun üzerine uzatır [73]. İlk Yoga risalesinin yazarı Patanjali, başı bir taçla örtülü ve üzerinde yedi başlı bir kobranın başlığı ile temsil edilmiş ve Patanjali'nin vücudu üç buçuk sarmal bir yılanla son bulmuştur [74]. Söz konusu başlık ilahi enkarnasyonların ya da azizlerin birçok temsilinde görülebilir [75]. Babil Tanrısı Ea bir yılan olarak ya da bir yılan binmiş olarak gösterilmiştir. Akropolis'teki ünlü Erechtheion'un ithaf edildiği Atina Kralı Erechtheus (Erichthonios), akrabası Kekrops'a benzer şekilde yarı yılanı. Ünlü Cypselus Sandığı'nda Boreas yarı insan, yarı yılan olarak tasvir edilmiştir. Gaia ve Hephaistos'un oğlu olmasına rağmen, yılanlarla bağlantısı iyi bilinen Athena onu evlat edinmiştir. Kekrops ve Erechtheus'un eski bir atası olan "antropomorfik Neolitik Yılan Tanrıça, genellikle yılan benzeyen elleri ve ayaklarıyla" ve taçlı bir insan başıyla yogik bir pozda bulunmuştur [76]. "Erken Neolitik dönemden itibaren Yılan Tanrıça, 20. yüzyıl folklorunda var olan her şeye gücü yetme ve her şeyi bilme gücünün bir sembolü olan bir taç takmaktadır" [77].

Yaratılış evreninde, Kundalini'nin yılan *Ananta* (Sonsuz; *anta* end' ve *an-negation*' Sanskr.'den), *Shesha*'nın (Remainder' Residue' Sanskr.) bir başka adı olan yılan ırkının kralı (*nagas*' Sanskr.; *nahas*' Hebr. şaşırtıcı derecede benzerdir; onlara verilen bir başka Sanskritçe isim *issarpa*' yılan nereden gelir' yedi başı (çakra sayısı) vardır [78]. Vishnu'yu Ezeli Sular üzerinde destekleyen odur. Vishnu denge unsuruydu (merkezi kanal) Yaratılışın sürdürücüsü ve Kozmik Varlığın süptil bedeni Virata'daki sol (Shiva) ve sağ (Brahma) kanalların karşıt enerjilerinin moderatörüydü. Talboys Wheeler, Hindistan'ın (Aryan istilasından önceki) yerli sakinlerinin *Nagalar* olarak adlandırıldığına inanmaktadır. Güneydeki Dravidianlar, ağacın uğurlu Tanrısı ve gizli hazinenin koruyucusu olarak yılanı saygılı bir huşu ile yaklaşırlardı [79].

Bölüm II, uroboros yılanı (ayrıca bkz. Bölüm IV) *Ophion*'un Tanrıça'nın yaratılışı olarak ortaya çıktığı Pelasg mitinin yaratılış öyküsünü içeriyordu. *Midgardorm* (*Midgardhsormr*) Dünya'yı çevreleyen Okyanus'un Germen uroboros yılanıydı. Gimbutas, mitin Neolitik-Kalkolitik çağda ortaya çıktığını, evrensel yılanın kozmik yumurtanın etrafında sürekli bir su akışı olarak dolanırken tasvir edilmesinin de bunu kanıtladığını, çünkü yılan, su kuşu ve suyun mit ve kültürde birbiriyle yakından ilişkili olduğunu fark etmiştir. Athenagoras'tan yaklaşık 5000 yıl önce (MS ikinci yüzyılda aynı hikayeyi kaydetmiştir) mit şöyle devam etmiş olabilir: Önce her şey sudan ibaretti. Sudan boynuzlu kafası olan kozmik bir yılan çıktı. Sonra yumurta ikiye bölündü [80]. Bu mit, kuyruğunu ısırıp evreni saran Büyük Ejderhaya (*drákon*, Gr.) atıfta bulunan bir Gnostik metinde hatırlatılmaktadır [81].

Varlıkların evrimini sürdüren Tanrı Vishnu'nun (bölüm XIX B) su elementine bu kadar bağlı olması tesadüf değildir. İlk canlı formlar Ezeli Okyanus'ta ortaya çıkmış ve oradan evrimleşerek tüm gezegene yayılmışlardır (Yaratılış 1:20-22'28; ayrıca bölüm XIX C). *Vedalar* şöyle yazmıştır: "Başlangıçta her şey bir deniz gibiydi" [82]. Yaratılış hakkındaki Babil destanları, *Enuma Eliš*, başlangıçta Tanrıların erkek ve dişi çiftler halinde, tüm formların *erimiş* olduğu ezeli zamanların şekilsiz, sulu atığı *Apsu*'dan ortaya çıktığını yazmıştır. *Kur'an'a göre*: "Allah, bütün canlıları sudan yarattı. İşte bunlardan bir kısmı karnı üzerinde sürünür, kimi iki ayak üzerinde yürür, kimisi dört ayak üzerinde yürür. Allah, dilediğini yaratır. Çünkü Allah, her şeye hakkıyla gücü yetendir." Nur Suresi (24.45). Sadece günümüzdeki deniz canlıları değil, amfibiler de yumurtalarını suda büyütür ve çok sayıda böcek su kurtçuklarından ortaya çıkar. Memeli embriyoları (insan dahil) amniyotik sıvı içinde yıkanır, böylece yaklaşık 350 milyon yıl önce sudan çıkan tarihi yeniden yaşarlar²⁹⁰. Kerényi analizinde "rahim, anne göğsü ve beşik olarak tasavvur edilen ezeli suyun gerçek anlamda mitolojik bir imge olduğunu gösterir... En eski Yunan filozofu Thales her şeyin sudan geldiğini ileri sürmüştür²⁹¹. Bununla sadece Homeros'un yaptığını yapıyordu' Oceanus'tan şimdi "Tanrıların kaynağı" olarak bahsediyor.²⁹²"Şimdi her şeyin kaynağı" olarak. Aynı doktrin ikinci Yunan filozofu Anaksimandros tarafından da benimsenmiştir ama o bunu canlılara ve Censorinus'tan yapılan bir alıntıya göre insanlığa da uygulamıştır" [85]. Dolayısıyla, "Anaksimandros ilk hayvanların nenden doğduğunu söyler" [86].

Bunu evrensel ölçüğe genişletirsek, Dünyevi Okyanus biyolojik evrimin beşiği idi, aynı şekilde Kozmik Okyanus da tüm kozmik cisimlerin evrimini barındırıyordu (bkz. bölüm XIX B'de iki tür evrim arasındaki paralellik).

Mezopotamya mitolojisi Ezeli Yılan'dan *Lothan* (yani *Leviathan*, İbr. [87]), Baal tarafından katledilen Yedi Başlı Yakın Saran [88] olarak bahseder. *Apophis'in Kitabı* Ra ile devasa yılan Apophis arasındaki mücadeleyi anlatır. Hitit Tanrısı Teshub yılan Illuyankas'a meydan okumuştur. Zeus, yüz yılan başlı ejderha Typhon ile karşılaştı. Efsanevi İranlı kahraman Thraetaona, Cerberus gibi üç kanalı sembolize eden üç başlı bir canavarı yendi.

Kutsal Kitap'ta Tanrı'nın Ruhu (yılan Kundalini olarak tezahür eder) Ezeli Sular ile ilişkilendirilmiş ve Yaratılışın ilk anında ortaya çıkmıştır: "Tanrı'nın Ruhu suların yüzü üzerinde dolaşıyordu" (Yaratılış 1:2). Kuran'da da Yaratıcı'nın su desteğinden bahsedilir: " O Allah ki, gökleri ve yeri altı günde yarattı. Bütün kainat yaratılmadan önce O'nun Arş'ı, su üzerinde idi. Allah, bütün canlı varlıklara su ile hayat verdi. Böylece Allah, hanginizin daha güzel ve yararlı davranışlar göstereceği konusunda sizi imtihan etmek için evreni, hayatı ve ölümü yarattı. Çünkü O, hiçbir şeyi anlamsız ve boş yere yaratmamıştır." Hud (11.7). Ayrıca Eski Ahit'te de "Kaçan yılan Leviathan²⁹³' ve eğri yılan Leviathan²⁹⁴... suyun içindeki canavarı" (Yeşaya 27:1). "Sen... canavarı deldin" (51:9). Bu canavar, Yaratılış 1:21'de yaratılışına yer verilen Tanin' adlı dev bir sürüngendi (Kudüs İncili ona "ejderha" adını vermişti): "Tanrı büyük deniz canavarlarını yarattı". "Tehom'un öfkesini sen yönetirsin"²⁹⁵ (Mezmurlar 89:9). Tanin ve Tehom'un yanı sıra *Kutsal Kitap* Rahab, Ejderha (Yeşaya 51:9) ve dolayısıyla üç yilandan (üç kanal) da söz eder. Orta Doğu'daki büyük mitolojik yılanların ortak özelliği baş harflerinin T olmasıdır: Tiamat' Tanin' Tehom. Hepsi de Tao-Te-King'deki diş "derinlik" kavramını hatırlatan "derinlik" kavramıyla bağlantılıdır. Aslında bazı pasajlarda "derinlik" (*thmt*, Tehom; örneğin Çıkış 15:5'te) son ek tarafından açıklanan dişil bir cinsiyete sahiptir. Pagan krallar da yılanlara/ejderhalara benzetilmiştir; örneğin Nebukadnezar (Yeremya 51:34), Süleyman'ın Mezmurları'ndaki Pompey (9.29).

Krişna olarak bedenlenen Vishnu Yamuna Nehri'nde devasa yılan Kaliya'ya karşı savaşmıştır. Bu unsurlar arasında bir karşıtlık yoktu çünkü ilahi özü üç yönü barındırıyordu: antropomorfik (Tanrı), yılanı (Ananta-Shesha) ve sucul (Ezeli Okyanus) - ophidian prensibe karşı çıkamazdı. Daha önce yaban domuzu Varaha' olarak bedenlenerek Dünya'yı çalan deniz canavarına karşı savaşmıştı (bölüm XIX B). Ancak ne deniz canavarı ne de Kaliya öldürülmüştü; dahası Krishna Kaliya'ya kartal Garuda (Tanrının aracı) tarafından sonsuza kadar bağışlanacağına dair güvence vermişti [90].

Yılanın yenilgisi - burada, Aziz George'un ejderhayla savaşması efsanesinde olduğu gibi (bölüm II)- Aydınlanmayı sembolize ediyordu, yenilgi - yılan Kundalini'nin sırrının çözülmesini temsil ediyordu. Ezeli Usta'nın (Guru) vücut bulmuş hali olan Merlin (bölüm V) gizli ejderhanın (Kundalini) özgürleşme (Aydınlanma) çabasında kulenin temelini (süptil beden, Sushumna kanalı) sarstığı derinliklerin (sakrum kemiğinin) sırrını biliyordu. Diğer varyantlar, yan kanalların aşılmasını simgeleyen *iki* farklı renkteki ejderhanın savaşını okur. Baring ve Cashford efsanevi yılanı karşı verilen mücadelenin "aydınlanma için içsel bir arayışı" sembolize ettiği görüşündedir [89]. Jung şöyle yazmıştır: "Yalnızca ejderhayla mücadeleyi göze alan ve onun tarafından alt edilmeyen kişi 'ulaşılması zor hazineyi' kazanır... O... simyacıların *unio mentalis* dedikleri şeye ulaşmıştır" [91]. Örnekler çoktur. "Sulardaki canavarların kafalarını kırdın; Leviathan'ın kafalarını parçalara ayırdın" (Mezmurlar 74:13-14; bkz. *Aşer'in Vasiyeti* 7.3 [92]). Kolkhis'te Jason, Kundalini ve süptil bedene açık bir ima olan Altın Post ile ağaca sarılmış uyuyan bir ejderhanın üstesinden gelmiştir. Anglo-Sakson destanı *Beowulf*'ta kahraman derinliklerdeki ejderhayı öldürmüştür. Sadece Indra, Perseus, Herkül, Cadmus, Siegfried, Tristan ve Sir Owen değil, masal kahramanları da ejderhaları yenmiştir. İskoçya'nın yılan ilmi, Çin'in ejderha ilmi ve Hindistan'ın yılan ilmiyle paralellik gösterir [93]. Rodoslu Aziz John Şövalyelerinin üçüncü Büyük Üstadı (1346 ve 1353 yılları arasında) 'Dieudonné de Gozon'un Malpasso ejderhasını öldürmesi, aynı ada 1420 yılından başlayarak bilinmeyen bir kahraman hakkında benzer bir efsanenin kaynağıdır.

Kartal ve yılan birbirine karşıt değildir. Neolitik dönemde akbaba Yukarı Sular'ın (Yukarı Mısır'ın *Nekhbet*'i) Tanrıçasıyken, Aşağı Sular'da (Delta ve Aşağı Mısır'ın *Wedjat*'ı) Tanrıça olarak yılan vardı. Aynı Mısır Tanrıçası bazen bir akbaba bazen de bir yılan olarak resmedilebilirdi. Ayrıca yılan ve akbaba tapınakların her iki yanındaki girişleri oluşturuyordu [94].

Bir başka kavga da Delphi'nin dünyevi yılanı piton (pitonun vahiyleri ilettiği Pythia rahibesinin adı buradan gelmektedir) Apollon tarafından öldürüldüğünde yaşanmıştır. Ancak bu bir yıkım değil, güneş gücünün, aydınlanmanın, bilgeliğin ve ölçülülüğün Tanrısı Apollon'la yer değiştirmeydi. *Lotus'tan doğan* Ateş Tanrısı *Agni (Ignis, Lat.)*, Apollon'un Hinduizm'deki eşdeğeri idi [95]. Vedik şiirler Agni'yi "kendi konutunda parlayan Gerçeğin parlak koruyucusu" olarak adlandırır. Swadhisthana çakra, Ateş'e karşılık gelen bir unsura sahipken, İlahi Gerçeğin Saf Bilgisi (*Nirmala Vidya* Sanskr.) onun özel tezahürüdür (sol kanalda). Swadhisthana, elementi Su olan Nabhi çakrasının etrafında döner, tıpkı Shesha'nın Ezeli Okyanus'ta kıvrılması gibi. Agni aynı zamanda "öfkeli yılan" olarak da adlandırılır, bu sonuncusu Ateş'in sanal bir tezahürüdür [96] (bölüm XI E).

Yılanlı adak teması Hint geleneklerinde günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Yılan motifi taşıyan ve ophidian ruhlara adanmış eski taş levhalar (*nagaka'* Sanskr.) tapınak bahçelerinde görülebilir²⁹⁶ göletlerin yanında ya da kutsal ağaçların altında. Adak levhası oyulduktan sonra, su elementinin yaşamsal gücünü emmesi için altı ay boyunca gölete daldırılırdı, çünkü göletler yılan-Tanrıların, nagaların meskeni olarak kabul edilirdi [90]. Eliade de "yılanların taşı"na atıfta bulunmuştur.

Enuma Eliş destanında Babil Tanrıçası Tiamat büyük yılan-ejderhaydı. Çin'de Büyük Ejderha, Kundalini'nin aşırı çakralar için yaptığı gibi [97] Cennet ve Dünya'yı birleştirmiştir (bölüm IV). Devasa, kanatlı mitolojik bir yılan olan ejderha [98] bir zamanlar gezegenimizde yaşayan devasa sürüngenleri anımsatır. Aslında ejderhadan *İncil*'de "kaçan (uçan) yılan" olarak da bahsedilmiştir (Yeşaya 27:1; 30:6; Eyüp 26:13). Ejderha uçuşu Kundalini'nin Sahasrara'nın yedinci cennetine (çakra) yükselişidir. Taoizm'de ezeli Tanrıça *Nü Wa (Nü Hua' Nü Gua)* kocası *Fu Xi* gibi bir kadın başına ve bir yılan bedenine sahipti. Vücutları bir spiral şeklinde sarılmıştı (bir caduceus gibi; aşağıya bakınız): *Fu Xi* Güneş'i, *Nü Wa* ise Ay'ı tutuyordu ve aralarına bir çocuk yerleştirilmişti. Burada yan güneş ve ay kanallarını bulurken, çocuk, Evrim İlkesi (Vishnu)' merkezi kanala karşılık geliyordu. *Shai Hai Jing* Tanrıçayı "Nü Wa, büyümlü bakire ve eski zamanların Tanrıçası, insan yüzlü ve yılan vücutlu" olarak nitelendirmiştir. *Huainan Zi* şöyle der: "Beyaz bir ejderha²⁹⁷ önde uçar ve bir yılan onu takip eder. Yükseklerde, iblislerin ve ruhların arasında, dokuzuncu kata kadar yükselirken kendini böyle taşır.²⁹⁸ Yüce Tanrı'yla buluştuğu cennet²⁹⁹ Linmen kapısında³⁰⁰ ve sonra huzur ve dinlenmeye dalıyor³⁰¹ Büyük atasının ayaklarının dibinde. Asla erdemlerini ifşa etmez, asla sesini yükseltmez, ancak mükemmel olanların yolunda kalır ve Cennet ve Dünya'nın doğal yasalarına itaat eder" [99]. Efsaneye göre *Huang Ti* (dini Taoizm'in kurucularından biri olarak kabul edilir) bir ejderha tarafından çekilen "göksel bir inci" içinde oturarak cennete dönmüştür; burada inci Sahasrara'nın karşılığıdır (bölüm XV A). Aydınlanmanın ne güzel bir tasviri! Romen halk masallarındaki karşılığı ise yedi (Şeşa gibi; bazen de on iki) başlı, ateş püskürten ejderhadır (bölüm XI E). Profesör *Ivan Eliseev, PhD*, fark etmiştir: "Romen folklorunda gökkuşağı göletlerden, kuyulardan, nehirlere ve denizlerden su içen ve evrendeki şeyleri değiştirebilen ilahi ejderhadır" [100]. Yılan göksel ışığı temsil eder: hem hareketli (şimşek; bölüm II) hem de durağan olan (gökkuşağı; bölüm XV E), böylece yeryüzü ile gökyüzü arasındaki birliğin aracı olarak hizmet eder. Ağaç kabuğu üzerine resmedilmiş Gökkuşağı-Yılanı Kuzey Avustralya'nın Arnhem bölgesinde çok yaygındır. Aborijin halkı yılanların *Yulungurr* adı altında kutsal *Mirsimina* kuyusunda yaşadığını varsaymaktadır [101]. *Karlsfried Graf von Dürckheim* gerçekten aydınlanmış bir münzevinin (*Peder Grégoire*) sözlerini aktarmıştır: "Eğer insan kendi Benliğiyle karşılaşır... eğer kendi içinde yaşayan Ejderhayla yüz yüze gelir ve bu Ejderhayı kucaklayabilir, onunla birleşebilirse, o zaman ona İlahi olan gösterilecek ve Diriliş gerçekleşecektir" [102].

Chou Chi-Ch'ang, Sung Hanedanlığı (920-1279) döneminde, *Hinayana Budizminde* bir *arhatın* (aydınlanmış) yaşamı boyunca serbest bırakılmasını temsil eden bir resim yaptı; *arh*³⁰², yetenekli, nitelikli olmak, Pali; *arhant*, Sanskr.; *lohan*, Çince; *rakan*, Japonca) Hinduizm'deki (Yoga) karşılığı *jivanmukta*'dır (Sanskri.). *Arhana, Rig-Veda* ve *Brahmanalar*'da ölümsüzlüğün öncülüydü. Ancak başkalaşım (örneğin Hristiyan dininde) Aydınlanma (Aydınlanma) anlamına gelir. Daha önce bahsedilen resimde, Kundalini'nin spiralinin arhantın Sahasrara'sının üzerinde gökyüzüne doğru yükseldiği görülebilir [103].

Bu kutsal sembolün farklı koordinatlardaki bir analizi için *Mircea Eliade*'den alıntı yapacağız: "Türkistan'da bulunan bir duvar resminde kurt ya da kurt başlı ejderha şeklinde bir sancak tasvir edilmiştir" [104]. "Part döneminde kuzeybatı İran ve Ermenistan'daki seçkin ordu birlikleri... "ejder" olarak adlandırılıyordu ve ejder sancakları vardı" [105]. "Artık Daçya sancağının ejderha gövdeli bir kurdu temsil ettiğini biliyoruz" [106]. "*Drako* taşıyan sancağın Geç İmparatorluğun Roma ordularına yayılması büyük olasılıkla Parth ya da Daçya etkisinden kaynaklanıyordu. Ejderhanın Germenlerin sancaklarında da yer aldığını unutmamalıyız" [107]. "Odinn-Wotan'ın kendisi bir kartal, bir ejderha ya da bir deniz canavarı olarak temsil edilirdi" [108]. Son olarak Trakların Tanrısı *Sabazius*'un (*Sebadius*'un Latincesi) sembolü yilandı.

Kolomb öncesi uygarlığın incelenmesi, mevcut araştırma için bir dizi ilginç unsur ortaya çıkarmıştır. Serge Gruzinski şöyle demektedir: "Geleneğe göre, Orta Meksika'yı işgal eden yedi kabilenin ortak bir kökeni vardı. Chicomóztoc'tan, yani "yedi mağaranın olduğu yerden" geldikleri söylenirdi" [109]. Tenayuca piramidinin sarmal yılanı göksel ateşin Aztek sembolüydü [110]. Üç buçuk sarmalı olan taştan bir Aztek yılanı Dumbarton Oaks sanat koleksiyonunda görülebilir [111]. *Quetzalcoatl* ya da *Nahuatl*'ın fetihten önceki Mezo-Amerikan kültüründeki "tüylü yılan"ın Kundalini gibi bir ejderha olması da mümkündür çünkü tüyler uçmayı çağırır. *Popol-Vuh* (*Topluluğun Kitabı*) büyük Maya kroniğiydi ve Quiché Kızılderililerinin kutsal kitabı olarak kabul ediliyordu. Bu kitaptaki antropogonik tanımlamada kullanılan *Pizom-Gagalthat* sembolik ifadesi "yaralı güç" veya "yaralı ihtişam" olarak tercüme edilebilir. Bu dünyadaki görevini tamamlayan kahraman Balam-Quitze, Pizom-Gagal sembolünü dört ezeli insan adına oğullarına dağıtmıştır³⁰³. İlahi köken, fırtına Tanrısı *Huracan*'ı ifade eden *Popol-Vuh* syntagma'sı ile belirtilmiştir³⁰⁴ [112]. Aynı kutsal metin, ilahi kökenli ruhu bir şerit ya da kordon aracılığıyla yılanı bir sembolle temsil ederken, Kanada'daki yerli Naskapiler onu bir alev olarak tasavvur ediyorlardı (bölüm XI E).

Quetzalcoatl *Doğu*'nun ve sabah yıldızının *Tanrısı*, dirilişin ilahıdır [113]. Eski zamanlardan beri Tula'da kendisine tapınılırdı [114]. Krishna efsanesine özgü kartal ve yılan, Mexico City'den çok uzak olmayan Tenochtitlán'ın kuruluş amblemiyle ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır [115]. Hunbatz Men, *Secrets of Mayan Science/Religion* adlı eserinde şöyle yazmıştır: "Quetzalcoatl ya da Kukulcan olmak³⁰⁵ bedenimizi yöneten yedi gücü bilmektir - sadece bilmek değil, aynı zamanda onları kullanmak ve doğal ve kozmik yasalarla olan yakın ilişkilerini anlamaktır" [116].

Antik sanatın bir başka şaheseri de Köstence-Romanya'daki Arkeoloji Müzesinde bulunan Glykon yılanıdır [117]. Kendi etrafında *tam üç buçuk kez kıvrılmış* olan ve dişil Kundalini'ye işaret eden uzun dişil bir saçla süslenmiş olan bu tuhaf yılan, eski Yunan kolonisi Tomis'te gün ışığına çıkarılmıştır ve MS ikinci yüzyıla ait olduğu tahmin edilmektedir. At başı kurtuluşun sembolüdür (bölüm XIX B). Bunun hiç de tesadüfi olmadığı, bir Sümer mühründe (MÖ 2500 civarı) Tanrı ve Tanrıça'nın yanında tam olarak üç buçuk sarmalı bir yılan resmiyle [118] ya da yukarıda bahsedilen Kolomb öncesi iki yılanla kanıtlanmıştır. Michelangelo da Sistine Şapeli'nin tavanında Havva'ya bilgi ve sonsuz yaşam elmasını sunan kadın başlı bir yılan resmetmiştir. Yunan mitolojisinde *Agathodaímon*, bazen bir yılan olarak temsil edilen, iyiliksever ve koruyucu bir Tanrıdır. Büyük bir inisiye olarak kabul edilen Trakya kökenli Tanrı Dionysos (Bacchus) (bölüm VIII) "iki kez doğan" olarak adlandırılırdı.³⁰⁶ Persephone ile Zeus'un birleşmesinden doğmuştur ve Zeus kendisini bir yılanla dönüştürmüştür; bu, ruh ile Tanrısallık arasındaki, Dünya ile Cennet arasındaki birleşmenin sembolüdür. Ona eşlik eden satirlere de özgü olan amblemi thyrsus (*thyrsos*, tekil biçim, Gr.), etrafına asma filizleri sarılmış ve tepesinde bir çam kozalağı bulunan bir asaydı. Euripides'in (MÖ 410) *Bacchantes*'inde "thyrsus'unu alıp toprağa vuran ve oradan berrak bir pınar fişkirtan" [119] bir Maenad'dan söz edilir ve bu da Musa'nın eylemini hatırlatır (Çıkış 17:5-6; krş. 7:20; Sayılar 20:8; Tesniye 8:15; *yukarıya* bakınız).

Caduceus (thyrsus'a benzer) şeklindeki yılanın en karmaşık sembolizmi kasıtlı olarak bu bölümün sonunda bırakılmıştır. Altın çubuk ilk başta üç yapraklı bir dal şeklindeydi, daha sonra Hermes'in savaştan iki yılanı ayırması efsanesine göre iki yan yaprak iki yılanla dönüştü³⁰⁷ asasıyla. Plinius ise kadüsün bir uzlaşma ve barış sembolü olduğunu söylemiştir. Açıkçası, bu Aydınlanmanın verdiği iç huzurdur. Efsaneye göre Hermes (Merkür) kadüsüsü lir karşılığında Apollon'dan hediye olarak almıştır³⁰⁸ üç (veya yedi) tel süptil bedeni temsil eder. "Ey dost! Bu beden O'nun liridir;/ Tellerini sıkar ve ondan Brahma'nın melodisini çıkarr" [120]. "Egemen Rab'bin liri telsiz çalar" der Kabir [121], bir Zen *koan* ise şöyle seslenir: "Telsiz udunu çal" [122]. Bazı Daçya sikkelerinde bir caduceus ve başının üzerinde yedi yıldızdan oluşan bir yay ve altında üç telli arkaik bir lir bulunan bir atın yer alması ilginçtir [123].

Caduceus'un kökeni aslında çok eskilere dayanmaktadır. Sümer'de Lagash'lı Gudea'ya ait, MÖ üçüncü binyıla tarihlenen bir kurban kadehi üzerinde görülebilir [124]. Yedi noktada (çakra) keşişen üç kanal gibi merkezi bir dikey eksenin etrafına sarılmış iki yılan vardır ve iki yılanın başları *ego* ve *süperego* "balonlarını" oluşturur. Kadehin üzerinde şu ibare yer alır: "Hakikat Ağacının Efendisi" [125] ibaresini taşır, bu da Mezopotamya'da kadüsün merkezi çubuğunun Hermes ya da Asklepios sembollerinde olduğu gibi ağacı anımsattığını gösterir. Sümer'de Tanrıça İnanna'da da kadüs sihirli bir sembol olarak bulunurken, Ezeli Ana Tanrıça Nammu (Ninmah) hem deniz hem de "büyük yılan Tanrıça"ydı [126] (bkz. yukarıda: Ananta-Shesha). Babilliler Toprak Ana Tanrıçasını bir asanın etrafına sarılmış bir yılanla temsil ediyorlardı.

Chevalier ve Gheerbrant, Brahman esasına sarılmış yılanların (bölüm IV) Sushumna'nın etrafında bükülmüş iki yan nadise tekabül etmesinin yanı sıra İzanaghi ve İzanami'nin evliliklerinden önce kozmik sütunun etrafında yaptıkları tavafta (bölüm XV F) da aynı sembolizmi fark etmişlerdir (bölüm XX A). Court de

Gébelin'in Athenagoras ve Macrobius'tan aktardığına göre 'erkek ve dişi iki yılan Güneş ve Ay'ı [127] dolayısıyla yan kanalları sembolize eder.

Yılanlar antik Tanrıları o kadar sık çerçevelemişlerdir ki, bu durum şu örneklerle açıklanabilir: aralarında yedi dallı Hayat Ağacı bulunan bir Tanrı ve Tanrıça (Sümer mührü' MÖ 3500 civarı); steatit bir kap üzerinde bir Tanrıça (Irak' 2700-2500 civarı) MÖ); Tanrıçanın fildişi bir tasviri (Ugarit, MÖ 1800-1700); yılanlı ve lotuslu Astarte (Ugarit, Ras Şamra); Demeter (Ceres)-Helenistik pişmiş toprak; Demeter (Eleusis, MÖ 5. yüzyıl); Hekate (oyma taş Roma); Kybele ve Demeter; İsis (sikke, MÖ 1. yüzyıl); bir Gallo-Roma Tanrıçası (Oô' Luchon) vs. vs. Yılanlar aynı zamanda Athena'nın da sıfatlarıdır; Athena onları başına takar, elinde taşır, kalkanında süs olarak bulundurur ve hatta giysilerinin malzemesi olarak kullanır [128]. Athena'ya sunan Zeus için Hephaistos tarafından dövülen bu mucizevi kalkanın (*aegis*, Gr.) iç kısmında yılan olduğunu ve bu nedenle yetkisiz kişilerden gizlendiğini belirtmeliyiz. Aynı şekilde Kolomb öncesi Tanrıça Coatlicue de dokunmuş yılanlardan yapılmış bir etek giyiyordu [129]. Bir Yunan seramiği (MÖ 6. yüzyıl) ve bir Roma bronz Atargatis (Dea Syria) heykeli, yükselen yılanların eşlik ettiği Tanrıçaları göstermektedir [130]. Bu uzun listede saçları yılanlardan oluşan ve karnında birbirine dolanmış iki yılan (caduceus) taşıyan Medusa'dan bahsetmeden geçmek olmaz [131]. Athena'ya Medusa'nın (Perseus tarafından kesilen) başı miras kalmış ve Tanrıça bunu kalkanına takmıştır. Ayrıca yarı değerli bir taştan yapılmış, ortasına iki başlı androjen bir insan (eril ve dişi kanalları simgeleyen) ve başının üzerinde üç yıldız (üç kanalı gösteren) ve her iki yanında sırasıyla Ay (sol yılan için) ve Güneş (sağ yılan için) ile süslenmiş iki yılan kazanmış bir Babil kalıntısından da bahsediyoruz [132]. MÖ 15. yüzyıla ait bir Suriye mührü, taç giymiş bir kişinin her iki yanında iki yılan göstermektedir [133]. MS 16. yüzyılın başlarına ait bir Pers minyatürü, sivri uçlu bir taç (Sahasrara) takan bir adamı çerçeveleyen iki yılanı temsil etmektedir [134].

Chevalier ve Gheerbrant bu son derece karmaşık tezahürün bir sentezini yapmıştır: "Doğanın tüm büyük Tanrıçaları, Hıristiyanlığın Tanrı'nın Annesi Meryem olarak yeniden biçimlendirdiği bu Ana Tanrıçalar... nitelik olarak yılanlara sahipti... Bu çizgide ilk olarak İsis³⁰⁹Alnında kraliyet kobrası, saf altın Uraeus, ilahi egemenliğin, yaşamın ve gençliğin sembolünü taşıyordu. Onu Kibele ve Demeter izledi ve Giritli yılan Tanrıça da khthonian'dı... Kökenleri ne kadar göksel olursa olsun, Athena'nın kendisi de niteliklerinden biri olarak bir yılanla sahipti³¹⁰Ve aklın Doğa'nın güçleriyle evliliğinin, kutsala saygısızlıktan suçlu bulunan rahibi cezalandırmak için denizden çıkan yılanların daha sonra Athena'nın heykelinin ayaklarına dolandığı Laocoön efsanesinden daha açık bir sembolü olabilir mi?" [135].

İsrail'de kâhinler Çardak Bayramı sırasında *lulab* (İbr.) yani thyrsus (Gr.) sallıyorlardı. Lulab, yakmalık sunu sunağının etrafındaki geçit törenleri sırasında (bölüm XV F) sağ elde tutulurdu [136]. Judith'in Kitabı da thyrsi'den bu kez kadınlar tarafından sallanan "dallar" olarak söz eder: "İsrail'in bütün kadınları onu görmek için koşuştular, onu kutsadılar ve onun için aralarında dans ettiler; o da eline dallar aldı ve yanındaki kadınlara da verdi" (15:12).

Kutsal Kitap'ta üç kanalı simgeleyen üç *farklı yilandan* bahsedilir (Yeşaya 27:1). Birbirine sarılmış üç yılan, bugün İstanbul'daki Ayasofya kilisesinin (şimdilerde bir cami) yakınında görülebilen Delfi sütununu (Plataea zaferinin anısına dikilmiştir) oluşturur [137]. Laocoön ve iki oğlunu yutmak için denizden çıkan yılanların sayısı da üçtü. XVI. yüzyılın sonlarına ait bir simya gravüründe, bir hermafroditin ayaklarının dibinde, üç dikey ve üst üste yedi seviyede düzenlenmiş çiçekleri olan bir bitkinin yanında üç yılan resmedilmiştir ki bu da açıkça süptil bedeni sembolize etmektedir [138].

Bir Gnostik tılsım, kadınsı saçları olan (Glykon yılanı gibi) ve başında yedi ışın bulunan Chnoumis (Agathodaimón) yılanını temsil eder [139].

Maastricht katedralinde muhafaza edilen Aziz Servatius'un mühründe yedi başlı bir yılan şeklinde bir Tanrıça görülmektedir [140].

Deniz ya da toprak yumuşakçası (salyangoz) (bölüm XV F) yılanla benzer, çünkü kabuğunun içinde kıvrılmıştır ve dış kısmı Kundalini'nin sakrum kemiğindeki konumu için son derece düşündürücü olan bir spiral ile işaretlenmiştir. Bu tür bir örnek, göklerin sarılışını düşündüren salyangozdur (Vahiy 6:14; ch. I) - aynı zamanda üç süptil kanalın sembolik olarak yeniden birleştiği Bizans kilisesi Chora'da (şimdi İstanbul'daki Kariye camisi) [141] temsil edildiği gibi kozmik spiral (galaksi; yukarıya bakın) bir sembolüdür: Sushumna'nın temelinde kabuğu (sakrum) ile Kundalini'nin açılmış salyangozu, sonra her iki yanında solda Ay (İda kanalı) ve sağda Güneş (Pingala nadi).

Bu bölümü bitirmek için, kendisi de aydınlanmış bir ruh olan William Wordsworth'un (1770-1850) güzel dizelerini seçtik: "Neden uyur gelecek, kayıtlı bir yılan gibi./ Öğle vakti sarmal sarmal? Çünkü Söz/ Verir' eğer beklenmedik bir inançla keşfedilirse'/ Dokunuşuyla tembelin açıldığı güç". Anlamla dolu bu sözler, mümkün olan en iyi başlığa sahip bir şiire aittir: *Sonuçlar* [142].

NOTLAR

- [1] Kersten, s.47. [2] *Hatha Yoga Pradipika* III.10 (106-108). [3] *Ibid.* III.7 (5). [4] *Shiva Samhita* 2.22-24. [5] Purananda Swamin, *Shat Chakra Nirupana* 10-11, *Sri Tattwa-chintamani* içinde, bölüm 6. [6] Swami Kripananda, *Jnaneshwar's Gita: A Rendering Of The 'Jnaneshwari'*, Sunny Press, New York 1989, s.75. [7] C.G. Jung, *Yoga ve Batı, The Collected Works*, cilt 11: *Psikoloji ve Din* içinde: *Batı ve Doğu*, § 875, s.537. [8] C.G. Jung, *The Psychology of Kundalini Yoga*, Notes of the Seminar Given in 1932 by C.G. Jung (Sonu Shamdasani editor), Bollingen Series XCIX, Princeton University Press, Princeton 1996, Lecture 1, 12 October 1932, s.21. [9] A.g.e., *Indian Parallels*, 11 Ekim 1930, s.74. [10] A.g.e., *Ders 1*, 12 Ekim 1932, s.20. [11] A.g.e., *Ders 4*, 2 Kasım 1932, s.68-69. [12] Hippolytus, *Ref. V.17.2-8*. [13] A.g.e., *V.19.18-20*. [14] Irenaeus, *A.H. I.30.15*. [15] Epiphanius, *Panarion* (ya da *Adversus Haereses*) 26. 2.6, *The Panarion of Epiphanius of Salamis* içinde (çev. Frank Williams), E.J. Brill, Leiden, New York, København, Köln 1987, cilt I, s.84. [16] *NHL, The Hypostasis of the Archons* 89.31-32. [17] *NHL, The Paraphrase of Shem* 34.9-11. [18] Andronescu' s.16' şekil 2-3 C. [19] Jung, Kerényi, s.85. [20] Hippolytus, *Ref. IV.51*. [21] Baring, Cashford, s.334. [22] Rémy de Gourmont '*Le latin mystique*' Paris 1913' s.130. [23] Baring, Cashford, s.157; krş. Deshayes, s.261. [24] Matthews, s.224. [25] Baring, Cashford' s.513. [26] Lossky, s.204. [27] Armstrong, *A History...*, s.354. [28] Augustine, *Mektup 243*, 10; *apud* Armstrong, *A History...*, s.124. [29] Pagels'in *Adam...*' s.99. [30] Jaroslav Pelikan, *The Emergence of the Catholic Tradition*, University of Chicago Press, Chicago 1975, s.299. [31] Baring 'Cashford' s.534-535. [32] Phillip David, *Diatribes against St. Augustine's Theory of Original Sin*, in *Slate Magazine, The Fray*, Haziran 1997. [33] E. Fuller Torrey, *Freudian Fraud*, Harper, New York 1993; Hans Eysenck, *Decline and Fall of the Freudian Empire*, Penguin Books, Harmondsworth, Middlesex 1991. [34] Kovalevsky' s.186, o.t. [35] Gimbutas, *The Goddesses...*, s.93-95. [36] Gimbutas, *The Civilization...*, s.236. [37] Zenon Kosidowski, *Povestiri biblice (İncil Hikâyeleri)* Ed. Ştiinţifică' Bucureşti 1970' s.37. [38] Baring' Cashford' resim. s.501'e kadar. [39] A.g.e.' s.317'ye örnek. [40] Aelian *Hayvanların Özellikleri Üzerine (De natura animalium)* VI.17 (çev. A.F. Schofield), Harvard University Press, Cambridge, Mass., William Heinemann, Ltd. Londra, 1959, cilt II, s.31-32; benzer bir olay *ibid.* XII.39, cilt III, s.61. [41] J.G. Frazer '*The Golden Bough. A Study in Magic and Religion*' 3. baskı, Londra 1911-1915, cilt V, s.81; *apud* Chevalier' Gheerbrant' *A Dictionary...*' s.854. [42] Jung, *Job'a Cevap, The Collected Works*, cilt 11: *Psikoloji ve Din* içinde: *Batı ve Doğu*, § 619, s.393. [43] Kosidowski, s.38. [44] Baring 'Cashford' illustr. to p.404. [45] *NHL, The Gospel of Thomas*, 40.11 (L.39). [46] Bridge A. Pearson '*Nag Hammadi'den Hakikatin Tanıklığında Yahudi Haggadik Gelenekleri*' CG IX' 3, *Ex Orbe Religionum* içinde: *Studia Geo Widengren oblata*' Leiden 1972' s.458-470. [47] *NHL' Dünyanın Kökeni Üzerine* 115.30-116.8. [48] *NHL' Hypostasis of the Archons* 89.31-33' 90.7. [49] Matthews, s.223. [50] Schuon, *Anlamak...*, s.186. [51] Roerich '*Altai-Himalaya*' s.73-74. [52] Gaston Bachelard '*La terre et les rêveries du repos*' reprint' J. Corti, Paris 1965' p.212' o.t. [53] Deshayes, pp.612-613' o.t. [54] Baring, Cashford, pp.24'52-53; Gimbutas, *The Language of the Goddess*, Harper & Row, San Francisco 1989, preface, pp. XV and 1; cf. *The Civilization...*, p.297. [55] Baring, Cashford' s.24, resim s.10,23. [56] A.g.e., s.10. [57] A.g.e., s.333; Erich Neumann' *The Great Mother*, Bollingen Series XLVII, Princeton University Press, Princeton 1974' pl.45. [58] Örneğin Elie Faure '*L'esprit des formes*' Éd. J.-J. Pauvert' Paris 1964' cilt 2' şek.164; Zimmer' *Philosophies...*' illustr. IV'VII'X. [59] Baring' Cashford' s. 236'243'246'250'262;399;300;336;328;392'393'404;409;583. [60] A.g.e., s.175,188,191,192,203,207,409,430,445,454. [61] *Dicţionar de istorie veche a României (Romanya'nın Eskiçağ Tarihi Sözlüğü)* Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică' Bucureşti 1975; Vasilescu, s.19' şek.1. [62] Gimbutas, *The Civilization...*, s.101. [63] Vladimir Dumitrescu '*Arta culturii cucuteniene (Cucutenian Kültürünün Sanatı)*' Ed. Meridiane 1979. [64] Gimbutas, *The Goddesses...*, s.147. [65] Baring 'Cashford' illustr. to pp.48'66. [66] *Nirmalitas* (Columbia)' no.1' kapak I (1997). [67] Baring, Cashford, s.93-94,98,99. [68] A.g.e., s.599. [69] Graves, Patai' s.52. [70] Constantin Daniel, *Cultura spirituală a Egiptului antic (Eski Mısır'ın Manevi Kültürü)*, Ed. Cartea Românească, Bucureşti 1985, s.244-246. [71] Claire Lalouette '*L'empire des Ramses*', Librairie Arthème Fayard, Paris 1985, s.329, o.t. [72] *Satapatha Brahmana* 13.4.3.9; 13.4.3.4; ayrıca Eliade '*A History...*' cilt 1, § 67, s.204. [73] Baring' Cashford' resim. s.186'ya kadar. [74] Rai' s.8/9'un karşısındaki resim. [75] Zimmer' *Felsefeler...*' resim. III-VIa; Baring' Cashford' s.109'149'501'e kadar. [76] Gimbutas'in *The Civilization...*, s.236' ve fig.7-23 ila s.237- Neolitik Yılan Tanrıçası, Kato Ierapetra (Girit, MÖ 6000 civarı); ayrıca *The Goddesses...*, s.101, ve fig.65 ila s.99. [77] Gimbutas, *The Civilization...*, s.343.

[78] Zimmer' *Myths...* , fig.3-6. [79] J. Talboys Wheeler, *India from the Earliest Ages*, Cosmo Publications, Delhi 1973, s.58. [80] Gimbutas, *The Goddesses...* , s.94,95,102. [81] *Pistis Sophia*, bölüm 126, s.268. [82] *Rig-Veda* 10.129.3; krş. 1b.10.121.8; *Satapatha Brahmana* 11.1.6.1 vs. [83] Aristoteles'in *Metafizik*, 983b20-22 (= A 12), *The Complete Works of Aristotle*, Bollingen Series LXXI.2, Princeton University Press, Princeton 1984, cilt 2, s.1556'da alıntılanmıştır; ayrıca Jonathan Barnes, *The Presocratic...* , s.9. [84] Homeros, *İlyada*, XIV' 201,246'302, *Homeros'un İlyadası ve Odysseia* (Samuel Butler tarafından çevrilmiştir) içinde' Benton' Encyclopaedia Britannica' Chicago' London' Toronto' Geneva 1952' pp.100'101. [85] Jung, Kerényi, s.46'ya not 29: Anaximander' A 30, Hermann Diels, Walther Kranz (editörler), *Die Fragmente der Vorsokratiker*, 9. baskı' Weidmannsche Verlagsbuchhandlung, Berlin 1960; Censorinus' *De die natali* 4.7. [86] Aëthius, A 30; *apud* Jonathan Barnes, *The Presocratic...* , s.21. [87] Baring' Cashford' s.298; John Phillips' *Eve: The History of an Idea* Harper & Row' San Francisco' 1984' s.7. [88] John Gray' *Near East Mythology* Hamlyn' London 1982' s.85. [89] Baring' Cashford' s.293,294. [90] Zimmer' *Myths...* , pp.59-68'72'77-90. [91] C.G. Jung' *Mysterium coniunctionis*, in *The Collected Works*' vol. 14' second edition, § 756, p.531. [92] Aşer'in *Vasiyeti* 7.3, *On İki Patriğin Vasiyeti* içinde, X. [93] Roerich, *Şambala*, s.92. [94] Baring, Cashford, s.246. [95] *Rig-Veda* VI' 10.13. [96] Eliade 'Bir Tarih...' cilt 1, § 67, s.203. [97] *La Kundalini...*, [98] Thilo' fig.34'47. [99] *Apud* Kernbach, *Dicționar...* , s.428, o.t. [100] Würtz, s.78' o.t. [101] Jean-Pierre Verdet' *The Sky' Mystery' Magic and Myth* Discoveries' H.N. Abrams' New York 1992' s.123 ve illustr. [102] *Apud* De Souzaenelle, s.301, o.t. [103] *Encyclopedia of Painting*, fig.32, s.86. [104] F. Altheim 'Atilla und die Hunnen' Verlag für Kunst und Wissenschaft, Baden-Baden 1951' s.37; *apud* Eliade, *Zalmoxis...* , s.10. [105] Geo Widengren, *Numen* 1:67; ayrıca *Some Remarks on Riding Costumes and Articles of Dress Among Iranian Peoples in Antiquity*, in *Arctica' Studia Ethnographica Upsaliensia* Uppsala XI' 228-276 (1956); *apud* Eliade, *Zalmoxis...* , s.10. [106] Vasile Pârvan' *Getica' o protoistorie a Daciei (Getics' A Protohistory of Dacia)* Ed. Cultura Națională, București 1926' s.519 sq. [107] Karl Hauck' *Herrschaftszeichen eines Wodanistischen Königtums*' s.33; *apud* Eliade, *Zalmoxis...* , s.10. [108] A.g.e., s.38' not 153; *apud* a.g.e., not 53 ila s.10. [109] Serge Gruzinski' *The Aztecs. Rise and Fall of an Empire* Discoveries' H.N. Abrams, New York 1992' s.19. [110] Oertwig' illustr. [111] G.R. Willey' *An Introduction to American Archaeology* Prentice Hall' New Jersey 1966' vol. I' p.162' fig.3-117. [112] Kernbach' *Dicționar...* ' s.501. [113] Jacques Soustelle 'L'univers des Aztèques' Hermann, Paris 1979, s.71. [114] Gruzinski, s.141. [115] A.g.e., s.22-23, resim. [116] Bette Stockbauer, *Modern Zamanlar için Antik Kehanetler*. [117] Constantin Daniel, *Arta egipteană și civilizațiile mediteraneene (Mısır Sanatı ve Akdeniz Uygarlığı)* Ed. Meridiane' București 1980' şek.59. [118] Baring' Cashford' resim. s.212'489'a. [119] Euripides, *The Bacchantes*, vv.705-705; cf. 140-141. [120] Kabir, *The Mystic in Love*, Shelley Gross (ed.), *A Treasury of World Poetry* içinde, Bantam, New York 1966. [121] *Guru Granth Sahib*, AMS Int., 1998, s.92. [122] Lit-sen Chang, *Zen-Existentialism: The Spiritual Decline of the West*, Presbyterian and Reformed Publishing Co., 1969, s.45; ayrıca Heart, s.99. [123] Călușită-Alecu' s.56-58' şek.1. [124] Zimmer' *Myths...* , fig.11. [125] Baring' Cashford' s.208. [126] *Ibid.*' pp.175'193;64'223'279. [127] Chevalier' Gheerbrant' *A Dictionary...* ' s.143. [128] Baring' Cashford' illustr. to pp.43'212;189;453;459;117;366;328;393;271;67;333'334. [129] Kernbach' *Dicționar...* , s.110. [130] Neumann' pl.58'59. [131] Baring' Cashford' illustr. to pp.340'342. [132] Jung 'Psikoloji ve Simya', *The Collected Works*, cilt 12, 8. baskı, şekil 183, 346. [133] Zimmer, *Philosophies...* , illustr. VI c. [134] *Ibid.*' illustr. VI b. [135] Chevalier' Gheerbrant' *A Dictionary...*' s.850-851. [136] *Sukkah* IV.9; *Yoma* 26b; *apud* Graves, Podro, s.330; cf. Robert Graves, *King Jesus*, Farrar, Straus, Giroux, New York 1981, s.24-25,324. [137] François Chamoux' *La civilisation grècque à l'époque archaïque et classique* Flammarion-Arthaud' Paris 1977' vol. 2' fig.109. [138] Jung, *Psikoloji ve Simya*, *The Collected Works* içinde, cilt 12, 8. baskı, şekil 54, s.113. [139] A.g.e.' şekil 203, s.380. [140] A.g.e.' şekil 205, s.381. [141] Erdem Yücel' *San Salvatore in Chora* A Turizm Yayınları Ltd.' İstanbul 1983' illustr. to pp.56-57. [142] William Wordsworth, *The Complete Poetical Works*, Macmillan and Co., London 1888, *Ecclesiastical Sonnets*, bölüm III, XLVII, *Conclusions*, vv.1-4.

X. RUHANİ ÜSTADIN EVRENSEL İLKESİ

"Tanrı eşsizdir. O'nu farklı isimlerle çağırırsınız. Ram³¹¹ ve Rahim³¹² sadece bir tanesi³¹³. Kavga etmeyin. Birbirinizi sevin. Kendinize özgü dininizi takip edin ve Hakikati arayın"

Shirdi'li Sai Nath [1]

Aşağıda, insan maneviyatının tarihine damgasını vurmuş olan bir dizi önemli şahsiyet tarafından sunulan belirleyici unsur ifşa etmeye çalışacağız.

Gördüğümüz gibi, peygamberlik fenomeninin bazı öğrencileri, bu fenomenin temsilcileri arasında, esas olarak Kutsal Yazılar'da anlatılan biyografileriyle ilgili gerçeklerle ilgili benzerlikler aramışlardır (bölüm VIII).

Yoga bakış açısını daha makul buluyoruz, çünkü biçimsel, yüzeysel analogiler (*iki farklı şey arasındaki benzerlik veya benzerliklerden hareket edilerek birincisi için dile getirilenlerin diğeri için de söz konusu olduğunu ifade etmek*) arayanların aksine, burada Tanrısal iradenin tezahürü ya da daha doğrusu Evrensel - Ezeli Guru (*Jagad-guru'* Sanskr.) ilkesinin yansımaları algılanmaktadır. *Guru* (Sansk.) *öğretmen* anlamına gelir - havarilerin İsa'ya hitap ederken kullandıkları terim (*rabboni'* İbr.-örneğin Yuhanna 20:19; *rabbaniyum'* Arab. [2]). İngilizce terimin daha geniş bir anlamı vardır: 'master' yani *ruhani üstat* ya da hatta 'lord' çünkü klasik Yoga'da öğrenci kendisine ruhani yükselişin yolunu gösteren Guru'ya kayıtsız şartsız tabi olurdu (bölüm XXIV). İtaat dayatılmazdı ama üstad ile mürit arasındaki karşılıklı sevgiden kaynaklanırdı. G. Scholem şöyle yazmıştır: "Bir guru... mistisizm dünyasını keşfetmek için yola çıkan öğrencinin tehlikeli durumlara düşmesini engeller. Çünkü... mistiğin yolu tehlikelerle kuşatılmıştır... Yogiler' Sufiler³¹⁴ve Kabalistler... böyle bir manevi rehberle duyulan ihtiyacı vurgularlar" [3].

Bu klasik kavramla bağlantılı olarak *Sahaja Yoga*, bu dışsal ilişkinin içsel bir ilişki haline geldiği ve bu gerçeğin sentetik olarak şu cümleyle ifade edilebileceği bir ilke oluşturmuştur: "Ben kendi kendimin Guru'suyum". *Kur'an*'da da "Allah'ın kendisine kitap verdiği her insana" yönelik benzer bir çağrıya rastlarız.³¹⁵ ve Bilgelik³¹⁶ ve Peygamberlik... (derdi): "Sen öğretmen ol³¹⁷" [2]. Hıristiyan Gnostik (bölüm XX C4) "aklımın öğrencisi" [4] ve kendi aklı "gerçeğin babası" [5] olmuştur. Gnosise ulaşan herkes "artık bir Hıristiyan değil, bir Mesih'tir" [6]. "Ruh'u gördünüz' Ruh oldunuz. Mesih'i gördünüz' Mesih oldunuz" [7]. Geleneksel Yoga kavramlarına aşina olanlar bu gerçeği şaşkıncı bulabilirler, ancak *Sahaja Yoga*'da harici bir guru yoktur, evrim Kundalini tarafından yönlendirilen ve uygulayıcıyı süptil sistemindeki catchler konusunda uyaran sinyaller gönderen kendi Benliği (Atman) tarafından kontrol edilir. Bunlar süptil yolların uçlarını oluşturan çakralara doğrudan bağlı olan parmaklarda ısı veya parestezi (*batma, kaşınma, uyuşma veya zonklama*) olarak algılanır. *Ting* noktaları olarak adlandırılan parmak uçları, akupunkturda başarıyla kullanılır. Catchler tespit edildikten sonra belirli tekniklerle giderilebilirler. Tek bir örnek vermek gerekirse, küçük parmağa karşılık gelen kalp çakrasından (Anahata) bahsedeceğiz ve bu bağlantı tıp bilimi tarafından iyi bilinmektedir. Dolayısıyla, akut miyokard enfarktüsü sırasında ağrı sol omuz boyunca ilerler, ön kolun kübital tarafında sol küçük parmağa kadar iner. Bu, ortak bir iletim yoluna sahip anatomik alanlarla (kutanöz ve visseral) ilişkili iki tür ağrı duyarlılığı ile açıklanabilen bir iç organ lezyonunun neden olduğu bir ağrı projeksiyonu vakasıdır. Bu olay aynı zamanda bir *Sahaja Yogi*'nin başka bir kişinin catchleri tespit etmesini sağlar ve bu nedenle kolektif bilinçle olan bağlantıyı gösterebilir (bölüm II).

Bilim insanları *Sahaja Yoga* tarafından işaret edilen bu tür parestezileri doğrulamışlardır. Örneğin Marcel Vogel, "hafif bir soğuma hissetti³¹⁸ hissini, güçlü bir alana işaret eden bir dizi elektrik darbesi olarak tanımladığı şey takip etti" [8]. Tompkins ve Bird "çocukların çoğunun anında bir dalgalanma veya karıncalanma hissi tanımladığını" göstermiştir [9]. Aslında, *Sahaja Yoga* yöntemiyle çocukların yetişkinlerden çok daha hızlı bir şekilde Aydınlanma aldıkları bulunmuştur. Bunun bir nedeni, Mooladhara (destek) çakrasının, bu çakranın oldukça gelişmiş niteliklerine (masumiyet ve saflık; bölüm XIX C) sahip olan çocuklarda, yetişkinlerin aksine daha iyi bir durumda olmasıdır. Bunun bir başka nedeni de onların süptil bedenlerinin catchlerden daha az etkilenmesi olabilir. Dolayısıyla, İsa'nın sözleri: "Sizler... küçük çocuklar gibi olmadıkça' göklerin egemenliğine giremezsiniz" (Matta 18:3) cümlesinin yanı sıra: "Müritleri onları azarlayınca İsa, "Bırakın çocukları" dedi. "Bana gelmelerine engel olmayın! Çünkü Göklerin Egemenliği böylelerininindir" (Matta 19:14; krş. Markos 10:14; Luka 18:16).

Yukarıdakiler göz önünde bulundurulduğunda, Sahaja Yoga sahte "guruların" varlığını reddeder - ne yazık ki Yoga'nın diğer formlarında çok sayıda olan - bu kişiler kendi "derslerine" katılan saf müşterilerden maddi avantajlar koparmakta hiç tereddüt etmezler.

Vahiylere *kozmetik bilinçlerle* ya da adı her ne olursa olsun (bölüm II) bağlantı yoluyla mümkün hale gelir ve sadece mistisizmde değil bilimde de ortaya çıkarlar. Ani ilhamlar, tümevarımsal akıl yürütmeye ulaşamayacak, dikkate değer bilimsel değere sahip sonuçlara yol açmıştır. Bu tür vahiylere Mendeleyev'e ünlü periyodik sistemdeki kimyasal elementlerin düzenini, Niels Bohr'a atomun yapısını, Kékulé'ye benzer halkasını oluşturan atomların döngüsel modelini ifşa etmiştir. Benzer durumlar Sir William Rowan Hamilton (ünlü matematikçi, *kuaterniyonlar üzerine lineer operatörlerin yazarı - Matematikte, dördeyler, karmaşık sayıları bir gerçel, üç sanal boyuta genişleten sayı sistemidir. İlk defa İrlandalı matematikçi Sir William Rowan Hamilton tarafından 1843 yılında tanımlanmış ve 3 boyutlu uzaydaki matematiğe uygulanmışlardır.*) ve bir başka ünlü matematikçi James Clerk Maxwell (elektromanyetizma alanındaki devrim niteliğindeki çalışmalarıyla tanınır) tarafından da rapor edilmiştir: doğru formüle ulaşabilir ancak meslektaşlarının sonuçları gerekçelendirmesini beklerdi. Bir başka örnek de modern zamanların en yaratıcı matematik teorisini olarak kabul edilen Ramanujan Srinivasa'dır (1887-1920). Nispeten az resmi eğitim almasına rağmen bir dizi dahiyane matematik teoremi üretmeyi başarmış ve Tanrıça Saraswati'nin (İlahi Yaratıcılık; Yunan mitolojisindeki karşılığı Musalar'dır) kendisine öğretmenlik yaptığını ve bu atılımı ona bahsettiğini ilan etmiştir. Cambridge Üniversitesi'nden Geoffrey Hardy, Srinivasa'nın keşifleri hakkında şunları söylemiştir: "Hiç kimse bunları icat edecek hayal gücüne sahip olamazdı" [10]. İstatistiksel çalışmalar, Sahaja Yoga uygulamasının yeni yaratıcı yetenekleri (edebi, sanatsal, bilimsel) tetiklediğini veya önceden var olan yaratıcı yetenekleri harekete geçirdiğini kanıtlamıştır [11].

Yoga'nın ışığında insanlığın büyük peygamberleri, Brahma, Vishnu ve Shiva üçlüsünün büyük bir aziz ve bilge şeklinde tezahürü olarak kabul edilen *Dattatreya* tarafından sembolize edilen bir İlke olan İlk *Guru'nun* (*Adi Guru'* Sanskr.) enkarnasyonlarıydı. Ezeli Peygamber ilkesinin Adem'den bile önce var olduğunu iddia eden bir *hadis* vardır: "*Fe-kana nebiyan ve-'Ademu beyne'l-ma'i ve'-t-tin*" ("Ben nebi / peygamber iken, Âdem ruh ile ceset (-yani beden) arasında bulunuyordum." (bk. Aclûnî, 2/129).) " (*Tirmizî ve daha başkalarının da rivayetlerine göre, Ebu Hüreyre şunları söylemiştir: Ben Resulullah'a "Siz ne zaman peygamber oldunuz (bir rivayette ise, ne zaman peygamber yazıldınız?)" diye sordum, cevap olarak "Âdem ruh ile ceset arasında iken ben peygamber idim." (bk. a.g.e) buyurdu.*) Adem'in çağlarının en iyisinden beri, çağdan çağa, şimdi içinde bulunduğum çağa kadar görevimi yerine getirmekle görevlendirildim" [12], böylece Evrensel Ruhsal Efendi İlkesinin çeşitli enkarnasyonlarını kabul eder. Muhammed bile *Kur'an*'da beyan etmiştir: " De ki: "Eğer Allah dileseydi, ben size onu okumazdım, Allah da size onu bildirmezdi. Ben sizin aranızda bundan önce (kırk yıllık) bir ömür yaşadım. Hiç düşünmüyor musunuz?" Yunus Süresi (10.16). Yeni Ahit'te bu, Mesih'in sözlerine karşılık gelir: "İbrahim'den önce ben vardım" (Yuhanna 8:58).

Sahaja Yoga, bu Tanrısal İlke tarafından yönetilen Nabhi çakrasının taç yapraklarına/alt komplekslerine / alt pleksuslarına karşılık gelen, Ezeli Guru'nun on büyük Enkarnasyonunu (*Avatara'* Sanskr.) dikkate alır. *Kalika Purana*, Yaratıcı Brahma'nın zihninin Brahmanların ataları olarak kabul edilen on tezahürü doğurduğunu yazmıştır. *Zohar*, "[cennette] yukarıdaki kutsamaları alıp aşağıda olanın üzerine döken "on kudretli" [13] olduğunu söyler. Burada on sayısının Hayat Ağacını (bölüm IV) tanımlayan emanasyonların (sephiroth - *Tüm Dünyalarda, 10 sefirot yayılır ve her seviyenin sürekli olarak hiçlikten yaratıldığı ilahi kanallardır. Bilinmeyen, sonsuz ilahi özün yaratılışlara açığa çıktığı nitelikler oldukları için, on tanesi de her Dünyada yayılır.*) sayısını temsil ettiği hatırlanmalıdır, tıpkı her iki avucun (veya ayağın) on parmağının tüm çakra bağlantılarının birleşimini yansıması gibi (yukarıya bakınız). Dahası, Nabhi çakrasının on yaprağı (alt kompleksi) vardır³¹⁹ Peygamberlik (bölüm V ve *devamı*).

Peygamberlerle ilişkilendirilen sayı genellikle *yetmiş* olup, aynı gerçekliği simgeleyen iki kutsal sayının (*yedi* çakra ve *on* sephiroth), dolayısıyla bir güçlendirmenin (bir *güce* yükseltmenin) ürünüdür. Musa zamanında Tanrı tarafından gönderilen peygamberler yetmiş kişiydi (Sayılar 11:25)' ve İsa tarafından gönderilenler de yetmiş kişiydi (Luka 10:1 *Kral James Versiyonu*; diğer versiyonlarda yetmiş iki), yetmiş kişi aynı zamanda *Septuagint*'in çevirisinden sorumlu bilginlerdi (bölüm VII) ve yetmiş Merlin'in evinin açıklıklarının (kapı ve pencere) sayısıydı [14].

Avram, *Kutsal Kitap* tarafından kaydedilen ilk büyük peygamberdir. Akademisyenler arasındaki geniş görüş ayrılıklarına rağmen [15], Abra(ha)m'ın macerasını MÖ 1900 ile 1800 yılları arasına yerleştiriyoruz (bölüm VI).

Avram'ın (yüksek ya da yüce baba, İbr.) adı 'Tanrı'nın önerisiyle' *Abrahm* ya da *İbrahim* (çokluğun babası, İbr.) olarak değiştirilecektir (Yaratılış 17:5). Yahudiliğin kurucusu olarak kabul edilir. Tanrı Adem ve Havva'yla (1:28 vs.), Kayın'le (4:6) ve sonra da Nuh'la (6:13) konuşmuştur. Ancak İbrahim, RAB ile gerçek bir diyalog kuran ilk kişidir (15:1 sq.).

Başlangıçta Tanrı ona başka bir ülkeye gitmesini öğütledi (12:1) ve ona tüm bereketleri ve soyunun çoğalmasını vaat etti (12:2-3). Sonra bir antlaşma³²⁰ sonuçlandı (17:7). İbrahim doksan dokuz yaşındayken (17:1) eşsiz Tanrı'yı kabul etmek zorunda kaldı ve karşılığında sonsuza dek sahip *olacağı Vaat Edilmiş Topraklar*'ı aldı (17:8). Bu antlaşma, doksan yaşında ve kısır olmasına rağmen Sara'dan (şimdiki adıyla Sara) bir oğlu olacağı vaadiyle mühürlendi (17:15-21). Yukarıdaki antlaşmanın bir işareti olarak bütün erkeklerin sünnet edilmesi gerekiyordu (17:10-14). İbrahim sadakatini kanıtlamak için Tanrı'nın isteği üzerine tek oğlu İshak'ı kurban etmeye hazırdı (22. bölüm). Son anda durduruldu ve onun yerine bir koç sunu olarak kabul edildi (22:1-13). Bu, Paskalya kuzusu için hala uygulanan bir gelenektir ve bunun karşılığı Müslümanların Ramazan ayında bir koç kurban etmeleridir.

Musa İbranilerin ikinci büyük peygamberiydi. Tanrı ona Horeb Dağı'nda yanan bir çalı (bölüm XI E) olarak görünmüş (Çıkış 3:1-10) ve halkını Mısır'daki esaretten kurtarmasına yardım etmiştir. Mısır'dan çıkış MÖ 13. yüzyılın ortalarına doğru, Ramses II'nin (MÖ 1304-1237) yönetimi sırasında gerçekleşmiş olmalıdır. Tanrı Sina Dağı'nda (*seçilmiş*) *halkıyla yaptığı* anlaşmayı yeniledi.³²¹ (19:5) Musa'ya on emri vererek (20:1-17) daha sonra *Pentateuch*'un son dört kitabında sunulan diğer yasa ve kurallar. İbraniler anlaşmaya uymadılar ve bu nedenle çölde dolaşmaya gönderilerek cezalandırıldılar. Onların neslinden hiç kimse *Vaat Edilmiş Topraklar*'a giremeyecek, sadece onların soyundan gelenler girebilecekti. Raja³²² Janaka, Guru Nanak ve Shirdi'li Sai Nath kronolojik olarak Hint geleneğinde Adi Guru'nun vücut bulmuş halleri olarak büyük ruhani ustalar arasında kabul edilirler.

Videha kralı **Raja Janaka** sekiz bin yıl önce yaşamıştı. Rama'nın gelecekteki eşi olan kızı ona Toprak Ana *Bhoomi-Devi* tarafından verilmişti. İlki, toprağı sürerken bir karıktan - *bahçe sulamak için açılmış küçük ark-* çıkmıştır, bu nedenle *Sira-dhvajah* (saban sancağının sahibi' Sanskr.) adını almıştır.

Brahman hiyerarşisine boyun eğmeyi reddederek, rahiplerin müdahalesi olmadan kurban sunma hakkını elde etti. Saf ve dürüst yaşam tarzı sayesinde, bir Brahman ve bir Rajarishi olduğuna inanılıyordu.³²³ Rahibi ve danışmanı Yajnavalkya ile birlikte her ikisinin de Buddha'ya giden yolu hazırladıkları kabul edilir [16].

Felsefi ve dini öğretileri *Brihad-aranyaka Upanişad*'da sunulmuştur.

Guru Nanak (1469-1539), insanların ne Tanrı'ya ne de geleneksel putlara değil, sadece para ve güce saygı duyduğu Pencap'ta doğdu. 1485 yılında evlendi, iki çocuğu oldu ve on iki yıl boyunca tüccarlık yaptı. Aydınlanmasını aldıktan sonra ticareti bıraktı ve inancını vaaz ederek köyleri dolaşmaya başladı. Seyahatlerinden birinde Mekke'ye bile ulaştı. O ne bir Hindu ne de bir Müslümandı, sadece kendi deyimiyle "Tanrı'nın adamıydı".

Öldüğünde Hindu ve Müslüman müritleri tartışmaya başladı: birincisi onu yakmak isterken, ikinci grup onu gömmek istedi. İşte o zaman son mucizesi gerçekleşmiş, bedeni bin çiçekten oluşan enfes bir demete dönüşmüştür.

Öğretileri *Sindh* (öğrenci), *Singh* (aslan) veya *Sih* hareketinin kutsal kitabı olan *Adi Granth*'ta (Birinci Kitap' Sanskr.) toplanmıştır. *Sri Guru Granth Sahib*, Guru Nanak'ın ya da "Görünmez Olan'ın adanmış" Kabir'in - bu Allah ya da Rama olabilir ya da başka bir isme sahip olabilir- öğretileri gibi pek çok öğretmenin daha geniş bir doktrin koleksiyonunu bir araya getirir. Diğer Gurular Ramdas (Nanak'tan sonra dördüncü), Charpat, Gorakh, Loharipa vs. idi.

Sai Nath³²⁴ ilk olarak 1870 yılında Hindistan'ın Maharashtra eyaletindeki Shirdi ormanında ortaya çıktı, ancak kimse nerede doğduğunu bilmiyordu. Onunla tanışan herkes kendiliğinden onun sıradan bir insan olmadığını itiraf etti. Yalnız halde yaşar, yiyecek ve lambasının yağı için dilenirdi.

Kişi onu yalnızca öğretileri, eylemleri ve mucizeleriyle tanır. Ayrıca, bu bölümün başında alıntılanan sözlerinin de kanıtlandığı gibi, Hinduları ve Müslümanları uzlaştırmaya çalışmıştır.

Zerdüşt (**Zarathustra** Gr.) daha sonra *Parsi* dinine (*Mazdaizm* veya *Zerdüştlük*) dönüşen dinin kurucusudur. Pers kraliyet ailesinde doğduğu, annesine insanlık ve özellikle de ilahi yasalara uyanlar için bir lütuf olarak görüldüğü bir rüyada önceden bildirilmiştir. Çocukluğunda birçok mucize gerçekleştirmiş, bu da hayatına kasteden sihirbazların kıskançlığını uyandırmış, ancak çocuk ilahi bir güç tarafından korunuyor gibi

görüldüğü için tüm bunlar başarısız olmuştur. Erken yaşta kendini tefekkür dolu bir hayata adadı ve peygamberi olduğu Ahura Mazda'nın vahyini aldı. Diğer Tanrıları reddetti ve kanlı kurbanları (hayvan hekatombaları) yasakladı. Rahiplerin acımasız muhalefeti onun için büyük zorluklar yarattı ama sonunda Kral Viştapa'nın koruması altında doktrinini sunmasına ve yaymasına izin verildi.

Mazdaizm daha önce *Vedalarla* ilişkili çok Tanrılı, Ariuşçu bir dindi ve Tanrılara okyanus, rüzgar, ateş gibi doğal unsurlar şeklinde tapınıyordu. *Zerdüş*t, tek Tanrısı Işık Tanrısı *Ahura Mazda* (*Ohrmuzd*' Ohrmazd-Bilge Rab ya da Bilgelığın Rabbi' Farsça) olan tek Tanrıcılığı vaaz etmiştir. Peygamberin orijinal kavramı *Gatha*'da ifade edilmiştir³²⁵ *Avesta*' metinlerinde yer alırken, *Vedalar*dan birçok Tanrı (bazıları şeytan) Gatik sonrası yazılarda görülür. Ahura'nın Vedik karşılığı Varuna'ydı. Ahura Mazda, Kötülük ilkesi Angra Mainyu'nun (Ahriman) karşısına yerleştirilmiştir. Diğer enkarnasyonlar gibi, Zerdüş'te Angra Mainyu tarafından Ahura Mazda'nın yasasını terk etmesi için ayartılmıştır.

Zerdüştlük, Ahemeniş İmparatorluğu'nun ana dini haline gelmiş ve ardından gelen Part ve Sasani İmparatorlukları döneminde gelişerek Yunan, Yahudi, Hıristiyan ve Müslüman düşüncesinin gelişimini etkilemiştir. Mumbai'deki (Bombay) Parsiler onların modern torunlarıdır.

Lao-tse ve çağdaşı Konfüçyüs, Çin'in siyasi ve ahlaki olarak çöktüğü bir dönemde yaşadılar: merkezi güç parçalanıyordu; tebaa hükümdardan daha güçlü hale geliyor ve dini özgürlükler alıyordu.

Lao-tse (604-531; diğerlerinden sonra MÖ 571'de doğdu) "yaşlı olan" olarak tercüme edilebilir burada *tse*³²⁶ "usta" anlamına gelen bir saygı ekiydi. Lao-tan ve Li Erh adlarıyla tanınırdı ve ölümünden sonra kendisine Tan (uzun ömür ve bilgelik anlamına gelen uzun kulaklı 'Chin.') adı verildi. Ku veya Ch'u krallığının Huhsien (Huxian) köyünde (bugünkü Henan eyaletinin Luyi bölgesinin doğusunda) doğdu. Kral Chou'nun (Zhou) kraliyet sarayında arşivci olarak çalıştı ve bir süre sonra buradan ayrıldı. Hiçbir iz bırakmadan ortadan kaybolmadan önce, Henan eyaletindeki Linbao kasabasının kuzeyindeki Hangu geçidinin bekçisi Yin Hsi'nin evinde mola verdi. Ev sahibinin isteği üzerine 81 bölümde 5000 ideogram (kelime) içeren *Tao-Te-King* veya *Dao-De-Jing*'i (Yol ve Erdem Kitabı) yazdı (veya yazdırdı).

Tao 'Orta Yol' anlamına gelir ancak anlamı son derece karmaşıktır. Evrendeki her şeyin ve yaratığın kökeni, her insan varlığının ve doğal faaliyetin altında yatan kozmik ilkedir. Tao, insan deneyimi ve düşüncesi arasındaki tüm zıtlık ve farklılıkların çözüldüğü farklılaşmamış birlik olarak sunulmuştur. Paradoks şuydu ki, hareket etmeden hareket ediyordu, hiçbir şey yapmıyordu ama her şey onun tarafından yapılıyordu.

Konfüçyüs, Avrupalılar tarafından *Kong Fu-zi* (Pinyin), *K'ung-tzu* veya *K'ung-fu-tzu* (Wade-Giles) *K'ong-fou-seu* (École Française d'Extrême Orient), *Kung-tse' Kong Qiu' Zhong Ni*'ye verilen ve "saygıdeğer usta Kong" anlamına gelen Latinceleştirilmiş isimdi. MÖ 551 ile 479 yılları arasında yaşamış, kraliyet soyundan gelen ancak fakir bir kişiydi. Lu feodal devletinde doğdu ve hayatının çoğunu başkalarına öğretmek için geçirdi. Savaş, yolsuzluk ve tiranlığın ortasında somut bir ahlaki, sosyal ve özellikle de siyasi doğruluk sistemini teşvik ederek Çin yaşamında aktif bir rol aldı. Doktrini o kadar başarılı oldu ki devletin resmi doktrini haline geldi. Görevlilerin atanması bile onun ezellerinin bilgisine göre yapılmaya başlandı.

Konfüçyüs'ün doktrini özünde hümanist ve sosyal iken, Lao-tse'ninki esas olarak kozmik ve mistik bir düzendi. *Lunyu* (*yu*, sözler, Çince) Konfüçyüs tarafından yazılan *Analektler*'in (diyaloglar, Latince) ana koleksiyonuydu. Değişmez Orta, Konfüçyüs'ün ahlak anlayışının temelidir. Doğru bir insan olma kuralı sadakat, hakkaniyet ve doğru davranıştan oluşuyordu. Ayrıca *Yi King* üzerine yorumlar da yazmıştır.³²⁷ (*I-Ching*' Wade-Giles; *Yi Jing*' Pinyin), Çin bilgelığının en eski kitabı.

Üç büyük çağdaş: Lao-tse, Konfüçyüs ve Buda (bölüm XIX B) hiçbir zaman din yaratmayı

amaçlamamışlardır ve bu özel olarak belirtilmesi gereken bir gerçektir. Hepsi ölümlerinden sonra, kendi iradeleri dışında Tanrılaştırılmış ve doktrinleriyle birlikte kültürleri yaratan takipçileri için tapınma konusu haline gelmişlerdir. Çin geleneğinin Konfüçyüsçü, Taoist ve Budist felsefe okulları (*ji'* Chin.) ile aynı adı taşıyan dinler (*jiao'* Chin.) arasında her zaman bir ayırım yapmasının nedeni de buydu.

"Bugün Hinduizm olarak bilinen *Sanatana Dharma*, ilham kaynağı, kutsal kitabı veya tarihsel başlangıcı için bir kurucuya ihtiyaç duymayan tek yaşayan dindir. Zamansız ve yaşsızdır. Sanatana Dharma insanlığın kök dinidir, kökenleri için içe, Karanaloka, Shivaloka veya Üçüncü Dünya olarak adlandırdığı mikrokozmos içindeki süptil, süper bilinç alemlerine bakar" [17].

Sokrates (MÖ 468-399 civarı) Alopece'de (Attika) doğdu. Evliydi ve üç çocuğu vardı. Yemek yerken ölçülüydü, kötü hava koşullarına ve hastalıklara karşı dirençliydi (Atina'da ne zaman bir salgın hastalık çıksa hiç etkilenmeden kaçardı) ve giyiminde sadeydi; Aristophanes, [18] Sokrates'in yalınayak yürüdüğünü fark

etmiştir (bölüm XV C). Öğretileri için hiçbir zaman para talep etmemiştir (bkz. XX C2c). Hiçbir şey yazmamıştır ve gelecek nesiller tarafından öğrencileri Ksenophon ve özellikle Platon'un eserleri aracılığıyla bilinmektedir, ancak ne yazık ki Platon her zaman Sokrates'in muhakemesini tam olarak yansıtmamıştır. *Amicus Plato sed magis amica veritas* (Platon benim için bir dosttur ama Hakikat yine de benim daha yakın dostumdur, Lat.).

Sokrates düzenli dersler vermiyordu ama kamusal törenlerde, gymnasiumlarda, stadyumlarda vs. insanların toplandığı her yerde hazır bulunuyordu. Onun etkisi aristokrat gençler arasında belirginleşti. Atina'nın deforme olmuş bir mitolojinin nesnesi olan vesayetçi Tanrılarına olan inancını ifade etmeyi reddetti (bölüm XIX B). Kendisini bilge bir adam olarak görmüyordu (*sophós* Gr.; *rishi* Sanskr.; *cheng* Chin.). Bununla birlikte, tüm zamanların en bilge adamlarından biriydi (sadece çağdaşları Platon, Ksenophon vs. ve sonraki tüm filozoflar tarafından değil, Protagoras gibi muhalifleri tarafından bile kabul edilen bir gerçek). Tartışmaların başlangıcında (Gr. *eironéia* 'sorma eylemi' olarak adlandırılır) soru sorma yoluyla karşısındakini belirler, genellikle onu kendi ifadelerinin çelişkileri içine hapsederek ve hatta cahil gibi davranarak (günümüzde kullanılan *ironik* terimine karşılık gelebilecek bir tutum) konumunu netleştirirdi. Sokratik yöntemin ikinci bölümünde (*maieutiké* 'hakikatin doğmasını sağlama sanatı' Gr.; *maia* 'ebe, anne'den, Gr.; *Maya*' Sanskr. Büyük Anne'nin isimlerinden biriydi) ortağını mantıksal olarak Güzellik, İyi, Hakikat ve Adalet'in gerçekliği hakkında doğru sonuçlara varmaya karar verdi. İnsan ruhunun asil, güzel şeylerin, estetiğin, erdem ve mutlak sevginin arayışı içinde olduğunu gösterdi. "Tüm zamanımı, genç ya da yaşlı, ilk ve başlıca kaygınızı bedenleriniz ya da mallarınız için değil, ruhlarınızın en yüksek refahı için yapmanız konusunda sizi ikna etmeye çalışarak geçiriyorum" [19]. Yukarıdaki Çinli selefleri gibi o da bir çürüme dönemine tanıklık etmiş büyük bir filozoftu. Felsefesinin merkezinde *insan*, onun hayatının anlamı, derin arzuları ve şüphecilğe karşı mücadelesi vardı. Araç olarak Delphi'deki tapınağın ön cephesindeki "*Kendini bil*" (bölüm XIX C) yazısını seçmiştir.

Sokrates Potidae'de hayatının akışını tamamen değiştiren çarpıcı bir mistik deneyim yaşamıştı. *Sokrates'in Savunması*, ilahi bir şeyin (*daimónion* Gr.) Sokrates ile konuştuğunu ortaya çıkarmıştır [20]. *Daimónion* onunla konuşmuş, onu uyarmış, kehanette bulunmuş ve Sokrates duruşması sırasında bile bunu kabul etmiştir. Buna "ilahi işaret" (*tou theou semeion* Tanrı'nın işareti, Gr.) diyordu [21]. Zeller'e göre, *daimónion*'un sesi Sokrates tarafından "kendisine bahşedilmiş bir içsel kehanet", bir "kehanet uyarısı" olarak görülmüştür [22]. "Benliğin bilgisi" büyük filozof için soyut bir spekülasyon değil, metinlerin ortaya koyduğu gibi bir *durumdu*. Sokrates şöyle demiştir: "Filozof ruhunu bedenle olan ilişkisinden mümkün olduğunca kurtarır" [23]. Aynı diyalogda bu "kurtuluşun" bir "arınma" (*kátharsis*, Gr.) olarak görüldüğü belirtilir: bu "arınma... ruhu mümkün olduğunca bedenden ayırmaktan ve onu bedenle her türlü temastan çekilmeye ve kendini yoğunlaştırmaya ve hem şimdi hem de gelecekte, beden zincirlerinden kurtulmuş olarak tek başına yaşamaya alıştırmaktan ibarettir" [24]. Çeşitli yazarlar Sokrates'in bazen doğüstü bir bilinç durumunda olduğunu göstermiştir: Platon diyaloglarında, Ksenofon ipuçlarında ama özellikle de Diogenes Laertius: "Potidaea'da... pozisyonunu değiştirmeden bütün bir gece kaldığı söylenir" [25]. Aulus Gellius bu egzersizlerin gönüllü olduğuna dikkat çekmiştir (*inter labores voluntarios et exercitia corporis* Lat.): "Bütün bir gün ve gece boyunca, şafaktan şafağa kadar, gözünü kapatmadan, tek bir hareket yapmadan, aynı yerde, yüzü ve gözleri aynı yöne dönük, sanki ruhu bedeninden ayrılmış gibi meditatif bir ruh hali içinde durmadan hareketsiz dururdu" [26]. Yargılanması sırasında Sokrates birçok kişiden farklı davrandığını gösterdi [27]. Tanıklar ona gerçekten tuhaf şeyler olduğunu söylemişler ve bu olaylara çeşitli yorumlar getirmişlerdir [28]. Platon, Sokrates'in nasıl bir sundurmanın altına girdiğini ve tüm akşam yemeği davetlerini reddettiğini yazmıştır. Sonra Agathon diğerlerine şöyle dedi: "Onu kendi haline bırakmanız çok daha iyi olur. Bu onun alışkanlığıdır, bilirsiniz; gider ve orada durur, nerede olursa olsun... Onu gerçekten endişelendirmenizin daha iyi olacağını düşünmüyorum". Daha sonra Agathon ona şöyle dedi: "İşte buradasın Sokrates, gel yanıma otur; az önce yan verandada aklına gelen bu harika düşünceyi seninle paylaşmak istiyorum. Eminim bu konuda ustalaşmışsındır, yoksa hâlâ orada duruyor olurdun" [29]. Tanıklar fark etti: "Sokrates bir soyutlama krizine girdi" [30]. Henri Joly ve diğerleri, L. Gernet ve J.P. Vernant'ın nefes almakla bağlantılı olarak kullanılan *prapides* (diyafram, Gr.) kelimesine ilişkin yorumuna dayanarak, Sokrates'in Yoga solunum tekniği kullandığını düşünmüşlerdir [31]. Sonuç olarak, *eudaimonia*'nın (*eudaímon* Gr.- *daimónion* ile donatılmış olan) kelimenin tam anlamıyla *beatitude* (daha sonra Latinler tarafından ortaya atılan bir terim), *bliss* [32] veya *ananda* (Sanskrit; bölüm XIX C) anlamına geldiğini belirtmeliyiz.

Yetmiş yaşındayken, Tanrılara saygı göstermediği ve gençleri yozlaştırdığı gibi sahte bir suçlamayla ölüme mahkûm edildi. Gerçek neden Atina'daki diktatörlüğe karşı çıkmasıydı. Arkadaşlarının sürgüne gitme

tavsiyesini reddederek, yasalara uymayı ve hükümlülere bırakılan yasal "iyiliklerden" biri olan baldıran zehiri içerek ölmeyi seçti.

İnsan ruhaniyetinin büyük ustası ölümünden kısa bir süre önce ünlü bir kehanette bulundu: "Tanrısallık bizi ziyaret etmek için bizzat gelecek" diyerek İsa'nın gelişini önceden haber vermiştir. Bu nedenle Sokrates'in İsa'nın öncülerinden biri olduğu düşünülmüş ve Kurtarıcı'nın şeceresinde sık sık yer almıştır. Nitekim Bulgaristan'daki Bachkovo manastırının yemekhanesinde bulunan freskte (1643) yan yana resmedilmişlerdir. Sokrates, metafizik bir Yaratılış kavramı önererek, birkaç yüzyıl sonra Roma dünyasında Hıristiyanlığın sevgi ve fedakârlık doktrininin yolunu açmıştı. Aslında o, bilgelik sevgisinin (*philo-sophía* Gr.) kurucusuydu.

Muhammed ya da daha doğru bir ifadeyle Muhammed ibn Abdullah -Kureyş kabilesine mensup Haşim aşiretinin bir üyesi- 570 yılı civarında Mekke'de doğdu. Küçük yetim önce dedesi, sonra amcası tarafından yetiştirildi ve kısa süre sonra evlendiği zengin dul Hatice'nin kervanlarına liderlik etmeye başladı. Oğulları genç yaşta ölmüş, kızı Fatıma ise Peygamber'in kuzeni Ali bin Ebi Talib ile evlenmiştir. 612 yılında ilahi vahiyleri almaya başladı -ilk olarak sözlü olarak iletildi ve daha sonra öğrencileri tarafından yazılı olarak kaydedildi- ve daha sonra *At-Tanzil* (İniş) olarak da adlandırılan İslam'ın Kutsal Kitabı *Kur'an'ı* oluşturdu. Muhammed, Tanrı'nın Adem'e, Nuh'a, İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya yaptığı vahyi yeniden tesis etmekten başka bir şey yaptığını iddia etmemiş, böylece Ortadoğu'nun Sami bölgesinde ortaya çıkan üç peygamberlik ve mesihlik dininin özde birliğini kabul etmiştir: Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam. Yeni *İslam* dini (Allah'a teslimiyet, Arapça), ticaret oligarşisi tarafından desteklenen çok Tanrıcılık üzerine kurulu toplumsal düzeni bozdu. Düşmanlıklardan kaçmak için Yesrib'e (daha sonra *Medine* olarak adlandırıldı, *Medinat an-Nabi*'den bir kısaltma, Peygamber'in şehri, Arap.) *Hicret* (*Hicret*' kaçış' Arap.) 622'de gerçekleşti ve o zamandan beri Müslüman takvimi tarihlerini sayıyor. Sekiz yıl sonra Peygamber gerçek bir zaferle memleketine döndü. Eski putları yıktı ve bir yıl içinde neredeyse tüm Arabistan'a yayılan yeni dini ilan etti. Schuon haklı olarak şunu göstermiştir: "İslam bir çatışma ortamında doğmuştur ve Tanrı'yı arayan ruh savaşıdır" [33]. Peygamber, Mekke ve Huneyn'deki muhalef savaşılar Medine'ye dönerken şöyle demiştir: "Küçük kutsal savaştan dönüyoruz³²⁸ büyük kutsal savaşı yürütmek için³²⁹" olarak açıkladığı "nefes karşı savaş", aslında sınırlı egoya karşı savaş [34]. Kutsal savaş (anlamı "mücadele" olan *cihat*) - Tanrı yolunda³³⁰ Peygamber'in kendisine yönelik saldırılar nedeniyle başlattığı mücadele, tarihsel anın dışsal anlamının ötesinde, içimizdeki kötülüğe karşı verilen içsel mücadele anlamını taşımaktadır. Muhammed 632 yılında öldü.

Muhammed hakkında ne okuma ne de yazma bildiğini, bu nedenle *en-Nabi al-ummi* (okuma yazma bilmeyen Peygamber) olarak adlandırıldığını söylerler: "Okuma yazma bilmeyen Peygambere uyun" [35]. Nitekim 610 yılında Hira Dağı'nda Allah'ın elçisi tarafından kendisine ilk vahiy iletildiğinde, baş melek Cebrail defalarca ve faydasız bir şekilde ona emretmiştir: "Oku!" [36]. Peygamberlik ilkesinin bu cisimleşmesinin gelişi *İncil*'de önceden bildirilmişti. *Kur'an*'da "bütün varlıkların Rabbinin vahyini" (26.192)... "kadim kitaplarda" (26.196) okuruz. Dahası, "yanlarındaki *Tevrat*'ta ve *İncil*'de yazılı buldukları Elçi, Peygamber..." (7.157) hakkında bir söz vardır. "Ata bin Yesar rivayet etti: Abdullah bin Amr bin el-As ile karşılaştım ve ona sordum: "Bana *Tevrat*'ta zikredilen Allah'ın Resülü'nün vasfını anlat" dedim. O da şöyle cevap verdi: "Evet, Allah'a yemin olsun ki *Tevrat*'ta, *Kur'an*'da kendisine atfedilen bazı niteliklerle nitelendirilmiştir." "Abdullah bin Amr bin el-As'tan rivayet edilmiştir: Bu ayet: "Şüphesiz biz seni (Ey Muhammed, Allah'ın selamı üzerine olsun) şahit, müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik." Bu *Kur'an*'da olduğu gibi *Tevrat*'ta da şu şekilde geçmektedir: "Şüphesiz biz seni (Ey Muhammed, Allah'ın selamı üzerine olsun) bir şahit, bir müjdeleyici, bir uyarıcı ve okuma yazma bilmeyenler için bir koruyucu olarak gönderdik. Sen benim kulum ve elçimsin; ve sana el-Mütevekkil (Allah'a dayanan) adını verdim" [37]. Yeşaya Kitabı'nda (29:12) okuyoruz: "Okuma bilmeyene kitap verirler: "Bunu oku, sana yalvarıyorum" derler: "Ben okuyamam" der". Bununla birlikte, Muhammed'e yapılan atıfların çoğu Tesniye'de bulunur. "Tanrın RAB senin arandan, kardeşlerinin arasından benim gibi bir peygamber çıkaracak" (18:15). "Onlara kardeşleri arasından senin gibi bir peygamber çıkaracağım' ve sözlerimi onun ağzına koyacağım' ve ona emredeceğim her şeyi onlara söyleyecek" (18:18). Bu bir İsraili olamaz, çünkü *soy değil kardeş* terimi kullanılmıştır. Arap halklarının atası İbrahim'in diğer oğlu İsmail (İsmail, yani Tanrı işitir, İbr.) İshak'ın kardeşi olarak kabul edilir (Yaratılış 21:13-18; 25:12 vs.). İsmail ilk olarak Paran çölünde yaşadı (21:21)' Arabistan'daki dağın adından sonra: "Yahve Sina'dan geldi' ve Seir'den onlara yükseldi; Paran Dağı'ndan parladı' ve mabedin sayısız yerlerinden

geldi" (Tesniye 33:2). Tanrı Yeşaya'ya (42:1-12) Seçilmiş Kişi'sinin gönderileceğini bildirmiş, bazıları da O'nun İsa'yı kastettiğini düşünmüştür. Seçilmiş Kişi sevinçle karşılanacaktı: "Çöl ve oradaki kentler sesini yükseltsin' Kedar'ın yaşadığı köyler; kayanın sakinleri şarkı söylesin' dağların tepesinden bağırınsınlar" (42:11). Ancak, Kedar İsmail'in ikinci oğlunun adıdır (Yaratılış 25:13), bu da yukarıdaki kehanetin Muhammed'e atıfta bulunduğu hipotezini destekler. Daha sonra Habakkuk'ta (3:3) yine Paran'a gönderilen aşağıdaki metni buluruz: "Tanrı Teman'dan, Kutsal Olan da Paran Dağı'ndan geldi". Paran kelimesinden sonra metin *selah* (dur' İbr.; Habakkuk dışında sadece Mezmurlar'da geçer) kelimesiyle devam eder: "Onun görkemi gökleri kaplar ve yeryüzü onun övgüsüyle doludur". *Durağın* yerinde (eğer amacı Muhammed ise, kolayca anlaşılabilir nedenlerden dolayı) göz ardı edilmesi gereken bir parçanın (bkz. bölüm XI E) var olabileceğine inanabiliriz.

Bir başka kaynak da (gerçekliği çok şüpheli olan) *Barnabas İncili'dir*: "O zaman İsa şöyle dedi: "Ey kardeşler, kader o kadar gizlidir ki, size doğrusunu söyleyeyim, yalnız bir kişi bunu açıkça bilebilir. Ulusların aradığı, Tanrı'nın sırları kendisine öylesine açık olan odur ki, dünyaya geldiği zaman, onun sözlerini dinleyenler kutsanmış olacaklar, çünkü bu hurma ağacının bizi gölgelediği gibi, Tanrı da onları merhametiyle gölgeleyecektir." Öğrenciler, "Ey Efendi, sözünü ettiğin, dünyaya gelecek olan adam kim olacak?" diye sordular. İsa sevinçle cevap verdi: "O, Allah'ın Elçisi Muhammed'dir" [38].

Yeni Ahit'te Yuhanna (1:20-21) "kabul etmiştir: "Ben Mesih değilim" dedi. Ve ona sordular: "Ne o zaman? Sen İlyas mısın? O da, "Değilim" dedi. "Sen peygamber misin?³³¹?" O da cevap verdi: "Hayır", çünkü Yahudiler üç kişiyi bekliyorlardı: İlyas, Mesih ve Musa'ya benzer bir peygamber. *Kur'an'da şöyle geçer*: "Celâlim hakkı için: Biz Mûsâ'ya Tevrat'ı verdik ve Mûsâ'dan sonra birbiri ardınca peygamberler gönderdik. Meryem'in oğlu İsa'ya ölülere diriltmek gibi, açık mucizeler verdik ve onu Cebrâil Aleyhisselâm ile kuvvetlendirdik." Bakara (2.87). "İsa onlara şöyle der: "Kutsal Yazılar'da hiç okumadınız mı, 'İnşa edenlerin reddettiği taş, köşe taşı oldu; bu Rab'dendir ve bizim gözümüzde harikadır' diye?" (Matta 21:42; İsa Mezmurlar 118:22-23'teki peygamberliğe atıfta bulunuyordu). "Bu nedenle size derim ki, Tanrı'nın Egemenliği sizden alınacak ve onun meyvelerini üreten bir ulusa verilecek. Bu taş kimin üzerine düşerse kırılacak, ama kimin üzerine düşerse onu öğütüp toz haline getirecek" (Matta 21:43). Müfessirler burada şu olası varyantları görürler: (a) İsmail³³² (annesi Hacer'le birlikte çöle sürüldüğü için reddedilen taş-Yaratılış 21:10'14; daha sonra ondan bir halk yaratan Tanrı 21:17-20 tarafından kurtarıldı; (b) Arap halkı; (c) Muhammed ve İslam'ın zorla yayılması.

Muhammed'in ölümünden sonra dinin başına geçen *halefi* (*halife olan* Arap) Ebu Bekir, hurma yaprakları, deve kürekleri, çömlek parçaları vb. üzerine yazılmış tüm *Kuran* parçalarının toplanmasını emretmiştir. İslamın Kutsal Kitabı ancak üçüncü halife Osman ibn Affan (644-656) döneminde, Zeyd ibn Sabit'in notlarından sonra yazılmıştır. Ancak Osman'ın Zeyd'in çalışmasından duyduğu hoşnutsuzluk nedeniyle metin Sa'id ibn el-As ve diğer iki kişi tarafından değiştirildi [39]. Bazı akademisyenlere göre, bugün elimizde bulunan metin, 10.22; 26.116,167; 47.15; 57.7 ile ilgili olarak el-Haccac ibn Yusuf at-Thakafi (660-714) tarafından yapılan değişiklikleri de içermektedir. Resmi versiyon oluşturulduktan sonra, diğer tüm varyantlar Hicret'ten sonraki 25 yılında yakılmıştır (A.H., *Anno Hegirae*, Lat.). Bununla birlikte, Abdullah ibn Mes'ud'un (suvar -sure- içermeyen varyantını korumayı başaran) bir versiyonu vardır.³³³ 1, 113 ve 114) Kufe şehri sakinlerinin sadık kaldığı ve Hazreti Ali ibn Ebi Talib'in [40] farklı bir suvar düzeni sunan ve "*Amaçlanan* (amaç) *Açıklaması için Allah'ın Vahyi başlığı altında*" daha fazla bölüm içeren bir *külliyatı* [41]. Diğer varyantlar İbn Abbas, Ebi Musa el-Eşari, el-Makdad ibn el-Esved, Saalim (Ebi Huzeyfe'nin müvekkili), Ubeyy ibn Ka'b'a (iki sûre daha ekleyerek) aittir: *El-hafd* ve *El-Hal'*, ve 104. sureyi 105 ile ve 93. sureyi 94 ile birleştirerek [42]. İkinci varyant Suriye'de yaygındı ve Osman'inkinden farklı olan diğer metinler H. 322'ye kadar (Bağdat'ta resmen yasaklandıkları zaman), *ihtiyari* (serbest seçim, Arapça) olarak adlandırılan dönemde yaygın olarak kullanıldı.

Muhammed'in kendisi bazı varyantları tavsiye etmiştir. Böylece, Suyuti'ye göre, Cabir'in gücüne dayanarak, Peygamber şöyle demiştir: "*Kur'an'ı* dört kişiden alın: Abdullah ibn Mes'ud, Muaz ibn Cebel, Sâlim ve Ka'b". Atlanan birçok harf, kelime ve hatta tam cümle vardır [43].

Buna *Kur'an'ın* Kufi yazısıyla sesli harfler olmadan (Eski Ahit metninde olduğu gibi eski Sami yazısını karakterize eden sessiz harf biçimi; bölüm XX B) ve aksan işaretleri olmadan yazıldığı ve dolayısıyla aynı sembolün *b' n' t' th* veya *y* olarak okunabileceği de eklenmelidir [44]. Aksan işaretleri ve seslendirme daha sonra Ebu Esved ed-Düelî, Nasr ibn Asım ve el-Halil ibn Ahmed tarafından eklenmiştir. Dolayısıyla nihai metin, Osman tarafından standartlaştırılan *Kur'an'ın* ünsüz formunun tek metninin yanı sıra, kaybolduğu söylenen çok sayıda pasajın çıkarılmasına, belirli metinlerin bir dizi farklı okunuşuna ve metnin seslendirilmesindeki daha ince ayrımlara maruz kalmıştır.

Kur'an'da gerçekleştirilen değişiklikler, İslami Kutsal Kitap'ta yer alan cümlelerle kanıtlanmaktadır: " Biz her hangi bir ayeti nesh veya tehir eder [1] isek ondan hayırlısını veya onun gibisini getiririz. Bilmez misin ki, Allah her şeye kemaliyle kadirdir. [1] Yahut unutturursak. Eğer Biz, bir ayetin hükmünü yürürlükten kaldırır [nesh]⁷² veya onu unutturursak ondan daha iyisini veya benzerini getiririz." (2.106). " Biz bir âyetin yerini başka bir âyetle değiştirdiğimiz zaman onlar şöyle derler: "Sen sadece düpedüz bir iftiracısın." Halbuki Allah ne indirdiğini en iyi bilendir, onların çoğu bilmiyorlar. Biz bir ayetin yerine başka bir ayet getirdiğimiz zaman, inkârcılar sana: "Sen bunu yalandan uyduruyorsun" derler. " (16.128).

Ruhani Üstat (Guru) Prensibine ev sahipliği yapan süptil bölgeye Void - Boşluk denir ve Nabhi çakrayı çevreler. Muhammed *Rasûl* olarak kabul edilir³³⁴ (elçi' Arap.) ve *Nebi* (peygamber' Arap. ve İbr.) aynı anda. *Nabhi-nabi-navis* (gemi, Lat.)-navel ilişkisi V. bölümde açıklanmıştır. Yeşil, Nabhi çakrasının ve Boşluğun rengi olduğu kadar, birincisinin de elementi olan Su genişliğinin rengidir. Yeşil 13. yüzyılda *şerifler* tarafından Peygamber'in rengi olarak benimsenmiştir. El-Hıdr³³⁵ [45] veya Khadir' "Kıyamet Gününe kadar yaşayacak olan" (bazı insanlar tarafından Gizli İmam olduğu varsayılır; bölüm XIX C) "Yemyeşil Olan" [46] olarak adlandırılır. Ünlü Sufi İbnü'l Arabi'ye bir vizyon sırasında bu renkte görünmüş olabilir [47]. *İşrakî* İran geleneği, Kutsal Kadeh'in yapıldığı değerli taş nedeniyle Kâse'den (bölüm V) *Yeşil Kale* veya *Ziürüt Kale*[48] olarak bahseder. Aslında Kâse efsanesinin kahramanı Parsifal ya da Percival(e) (Parzival, Alman; Perceval, Fr.) "Yeşil Olan" olarak adlandırılır. Yeşil, ölümsüzlük *umudunun*, *köknar* ağacının, *yaprak dökmeyen* ağacın simgelediği (ebedi) *yaşamın* rengidir (bölüm IV). Sir Gawain'i ölümden kurtaran ve daha sonra Kral Arthur'un tüm şövalyeleri tarafından benimsenen tılsımın rengidir.

Wolfram von Eschenbach'ın *Parzival*'inde Kâse, *lapis exilis* (küçük ya da değersiz taş, Lat.) ile bir tutulur: "*Und dieser Stein ist Gral genannt*" (Ve bu taşın adı Kâse'dir, Alm.). Kral Süleyman ve İmparator Ekber'in bu taşta sahip olduğu söylenir ve şimdiki Kali Yuga'yı sona erdiren Büyük Geliş'ten önce ortaya çıkacağı varsayılır (bölüm XIX D). Roerich, Budistlerin *Buda'nın Kadehi* hakkında benzer bir geleneğe sahip olduklarını, Öğretmen'in ölümünden sonra Çinli gezgin Fa-hsien'in bildirdiğine göre MÖ 400'lerde hala var olduğu Peşaver'e getirildiğini, ancak başka bir Çinli gezgin olan Hsuan-tsang zamanında MS 630'da artık orada olmadığını, İran'da ya da Kardeşehr'de olduğu ve oradan kaybolduğu varsayıldığını söyler. Buda'nın Kadehi mucizevi ve tükenmezdi, gerçek bir Yaşam Kadehiydi. Bodhisattvalar alev dilleriyle çiçek açan kadehi tutmaktadır. *Mahabharata*'da anlatılan Amrita Kadehini ve ona sahip olmak için verilen mücadeleyi, *Rig-Veda*'da İndra'ya yazılan bir *İlahide soma* ile dolu olduğu belirtilen Nagas kralının *İndra* tarafından cennete götürülen Kadehini hatırlatıyordu [49]. Pers geleneğinde, İstaker şehri kazıları sırasında keşfedilen Jami-Jemshid kadehi vardır; turkuazdan yapılmıştır (Kâse ile aynı yeşil renk) ve Yaşam Nektarı (Sanskrit. *amrita* ile aynı) ile doldurulmuştur. Druid Yaşam Kadehi de hatırlanabilir. Aynı güçlü stilize görüntü Chandragupta Maurya dönemine kadar uzanan Hindu kalıntılarına da görülebilir. Kral Süleyman'a ait benzer bir nesne de vardır; bu nesne Süleyman'ın çağdaşı olan gümüş şekellerin üzerinde yer alır [50] ve bir efsanenin doğmasına neden olmuştur: "Süleyman'ın Kadehi büyüktür, değerli taştan yapılmıştır. Kadehin üzerinde Sümer harfleriyle üç ayet yazılıdır ve kimse bunları açıklayamaz". Kandahar'daki Müslümanların kendi kutsal kadehleri vardır ve Kharra'da da Faa-Faga adında kutsal bir kadeh vardır. Hayat Kadehi Mazdean geleneğinde de görülür [51] (ayrıca bkz. bölüm XI E).

Platon tarafından yapılan ilgili süptil merkezin güzel tanımını burada alıntılar yapmak ilgiden yoksun değildir. "Ruhun etleri ve içecekleri arzulayan kısmı³³⁶ ve bedensel doğası gereği ihtiyaç duyduğu diğer şeyleri' göbeğin ortası ile göbeğin sınırı arasına yerleştirdiler' tüm bu bölgede yiyecek için bir tür yemlik tasarladılar... Varlığımızın yazarları... karaciğere kehanetin yerini yerleştirdiler... Hiçbir insan' aklı başındayken' peygamberlik hakikatine ve ilhama ulaşamaz; ancak ilham edilen sözü aldığı anda' zekası uykuda büyülenir' ya da bir hastalık veya ele geçirme nedeniyle bunar. Ve ister rüyada ister uyanırken söylenmiş olduğunu hatırladığı şeyleri peygamberlik ve ilham doğasıyla anlayacak ya da gördüğü görüntülerin anlamını ve bunların şu ya da bu adama geçmişteki, şimdiki ya da gelecekteki iyilik ve kötülüğe dair hangi işaretleri verdiğini akıl yoluyla belirleyecek olan kişi önce aklını geri kazanmalıdır" [52]. Böylece kehanet yeteneğinin, ilahiyatlar (*varlığımızın yazarları*) tarafından kontrol edilen Nabhi çakrasına (göbek ve karaciğer seviyesinde) ait olduğu, daha spesifik olmak gerekirse Ezeli Peygamber ilkesi tarafından akredite edilmiştir.

Bir sonraki bölümde peygamberlik armağanı ve Tanrı'nın Ruhu tarafından verilen diğer güçler hakkında daha fazla bilgi verilecektir.

NOTLAR

[1] Shirdi'li Sai Nath, *Kirantan 6: Bhai Re Behad Ke Banjarey...* (Zihnin dramına bakın...). [2] *NQ* 3.79. [3] Scholem '*Kabala Üzerine...*' s.18. [4] *NHL' Gerçeğin Tanıklığı* 44.2. [5] A.g.e., 43.26. [6] *NHL, Philip'in İncili* 67.26-27. [7] A.g.e., 61.29-31. [8] Tompkins'in Kuşu' s.22. [9] A.g.e., s.27. [10] Leonard George, *Alternative Realities*, Facts on File Inc., New York 1995, s.241. [11] Ileana Rabega, *Sahaja Yoga Uygulayan Kişilerde Meydana Gelen Değişimlerin İstatistiksel Değerlendirmesi*, Bilgisayar Bilimleri Araştırma Enstitüsü, Bükreş, Romanya. [12] Apud Schuon, *The Transcendent...* , s.117; *Understanding...* , s.107. [13] *Zohar II' 67a'* cilt III, s.209. [14] Monmouth'lu Geoffrey' *Vita Merlini'* John Jay Parry' University of Illinois Studies in Language and Literature' vol. X' no.3' August 1925' line 555 sq. [15] Jim A. Cornwell, *The Alpha and the Omega*, 1995, ch. IV; en son tarihlere için: Graves, Patai, s.162. [16] Dowson, s.132-133,253. [17] *Hindu Tanrısı Dharma, Hinduism Today*, Eylül 1995. [18] Aristophanes'in *Bulutlar'ı* s.363. [19] Platon'un *Sokrates'in Savunması (Apoloji)* 30a-b (çev. Hugh Tredennick), *The Collected...* içinde, s.16. [20] A.g.e.' 31d, s.17. [21] A.g.e. *Phaedrus'* 242b-c (çev. R. Hackforth), s.489; *Euthydemus'* 272e (çev. W.D.H. Rouse), s.387; *Sokrates'in Savunması'* 31d' 40a, 41d vs., s.17,24,25-26; Xenophon' *Memorabilia I' 4' 15*. [22] Eduard Zeller'*Outlines of the History of Greek Philosophy* (transl. by Dr. Wilhelm Nestle)' Dover, New York 1980, § 25, s.98-99. [23] Plato'*Phaedo'* 65a (çev. Hugh Tredennick), *The Collected...* içinde, s.47. [24] A.g.e.' 67c, s.50. [25] Diogenes Laertius'un '*Seçkin Filozofların Yaşamları'* *Sokrates II. 23'* (çev. R.D. Hicks), Harvard University Press, Cambridge, Mass., London 1995, cilt I, s.153. [26] Aulus Gellius' *Noctes Atticae' II' 1*. [27] *Platon, Sokrates'in Savunması*, 20c, *The Collected...* , s.6. [28] Henri Joly, *Le Renversement platonicien*, J. Vrin, Paris 1974. [29] Platon'un *Symposium'u* 175b,c (çev. Michael Joyce), *The Collected...* içinde, s.529-530. [30] *Ibid.* 174d. [31] Joly' s.69 sq.; Roger Godel' *Socrate et le sage indien'* Les Belles Lettres' Paris 1953. [32] A.J. Festugière' *Contemplation et vie contemplative selon Platon'* J. Vrin' Paris 1975' 4. baskı' s.269'275. [33] Schuon' *Understanding...* , s.52; cf. Titus Burckhardt' *Introduction aux doctrines ésotériques de l'Islam'* Messerschmitt' Alger' P. Derain' Lyon 1955. [34] Peter Occhiogrosso, *The Joy of Sects*, Bantam Doubleday Dell Publishing Group, Inc., New York 1996, s.416. [35] *NQ* 7.157. [36] *Ibid.* 96.1,3. [37] *Sahih Al-Bukhari*, cilt 3' *hadis* 335 ve 362. [38] *Barnabas İncili*, 163.2-3 (çev. L. Ragg), Telif Hakkı R. Blackhirst, 1999. [39] Celaleddin es-Suyuti, *el-İtkan fi Ulumi'l-Kur'an (Düzeltilmiş Kur'an İlmi)*, s.140; *apud Jam' Al-Qur'an*, ch. 5, § 1. [40] İbrahim el-Abyari, *Kur'an Tarihi*, üçüncü baskı, 1982, s.107,109. [41] İmam Khui, *Al-Bayan*, s.222. [42] *Perdenin Arkası*, üçüncü bölüm, kısım 12. [43] Es-Suyuti, bölüm 3, s.181-192. [44] D. et J. Sourdelle, *La Civilisation de l'Islam Classique'* B. Arthaud' Paris 1968' s.131. [45] Örneğin *Sahih Al-Bukhari*, cilt 6, *hadis* 249'da bahsedilmiştir. [46] Baring, Cashford, s.412,707. [47] Henry Corbin' *Creative Imagination in the Sufism of Ibn Arabi'* Bollingen Series XCI' Princeton University Press' Princeton 1969' pp.55-67. [48] Jean-Paul Bourre' *La quête du Graal' Dervy'* Paris 1903. [49] *Rig-Veda, İndra için İlahi XXXII*. [50] Roerich, *Altai-Himalaya*, s.33. [51] Roerich, *Shambala*, s.107-108,119. [52] Platon'un *Timaeus'u* 70 d-e' 71 d-e, *The Collected...* içinde, s. 1194.

XI. TANRI'NİN RUHUNUN TEZAHÜRÜ

A. KEHANET

"Konuşan siz değilsiniz, içinizde konuşan Babanızın Ruhudur."

Matta 10:20

Daha önce sözü edilen peygamberlerin çoğunun ortak özelliği, *önseziden* (gelecekteki olayların öngörülmesi) ayırt edilmesi gereken *kehanet* armağanına sahip olmalarıdır.

Peygamberler, vahiy yoluyla alınan Tanrı Sözü'nü ileten elçilerdi. Dolayısıyla, peygamberlik armağanı doğrudan Tanrısal'dan geliyordu.

Burada, önsezi ve diğer parapsikolojik fenomenlerin büyüden, ölü ruhlarla ilişkilerden kaynaklanabileceğini ve bunların Tanrısalıktan sadece uzak değil, aynı zamanda ona tamamen karşıt olduğunu göstermekte fayda vardır. XV C ve XX D bölümleri bu konuda daha fazla ayrıntı sağlayacaktır.

Tanrı tarafından verilen peygamberlik sadece dışsal bir tezahür, bir sonuçtu. Ancak bunun nedeni neydi?

Kutsal Kitap bu soruya açık bir yanıt verir: önemlerine bakılmaksızın tüm peygamberler Tanrı'nın Ruhu'yla donatılmışlardı.

Kutsal Kitap bu referanslarla o kadar doludur ki, burada hepsini aktarmaya gücümüz yetmez, ancak ilgilenen okuyuculara işaret edebiliriz. Eski Antlaşma'da bu türden kırktan fazla referans vardır. Buna karşılık,

Müjdeler sadece birkaçını (Matta 3:11 ve Yuhanna 7:39; 14:16-17; 15:26; 20:22) içerirken, Elçilerin İşleri Eski Ahit'teki referans sayısının sadece dörtte birini içermektedir.

Tanrı'nın Ruhunu (Yeni Antlaşma'da yaygın olarak kullanılan terim Kutsal Ruh'tur) alanların sayısı çoktur: Yusuf (Yaratılış 41:38), Bezaleel (Çıkış 35:31), Musa (Sayılar 11:17), Musa tarafından seçilen yetmiş yaşlı adam (11:25), Balam (24:2-3), Yeşu (27:18), Othniel (Hakimler 3:10), Gideon (6:34), Yiftah (11:29), Şimşon (14:6'19) Saul (1 Samuel 10:6; 11:6; 19:23) Davut (16:13), Saul'un habercileri (19:20), Eliyah (1 Krallar böl. 17), Elişa (2.Krallar 2:15), Amasay (1.Tarihler 12:18), Azarya (2.Tarihler 15:1), Yehaziel (20:14), Zekeriya (24:20), Daniel (Daniel 4:8) vs. vs." sadece Eski Antlaşma için.

Şimdi Tanrı'nın Ruhunu tarafından verilen ve bazen geçici olan nitelikleri gözden geçireceğiz.

Her şeyden önce, gördüğümüz gibi, peygamberlik armağanı vardı.

Tanrı "onun üzerindeki Ruh'u aldı.³³⁷ Ve Ruh yetmiş adamın, ihtiyarların üzerine kondu; ve vaki oldu ki, Ruh onların üzerine konduğu zaman, peygamberlik ettiler, fakat tekrar etmediler" (Sayılar 11:25). "Sonra Tanrı'nın Ruhunu onun üzerine geldi. O da benzetmesini alıp şöyle dedi..." (24:2-3). Samuel Saul'u (*Şaul*, İbr.) anlattı: "Tanrı'nın Ruhunu onun üzerine geldi ve aralarında peygamberlik etti" (1.Samuel 10:10) "Tanrı'nın Ruhunu Saul'un habercilerinin üzerine geldi ve onlar da peygamberlik ettiler" (19:20). "Ruhumu bütün bedenlerin üzerine dökeceğim; oğullarınız ve kızlarınız peygamberlik edecekler" (Yoel 2:28; ayrıca bkz. küçük değişikliklerle Elçilerin İşleri 2:17). Benzer referanslar Yeni Antlaşma'da da bulunabilir: "Tanrı'nın kutsal adamları Kutsal Ruh'un gücüyle konuştular" (2. Petrus 1:21).

Kur'an *Ruh-ul-Lah* (Tanrı'nın *Ruhunu* Arab.) hakkında okur. "Biz sana Ruhan (bir ilham) gönderdik" [1]. "Ve İsa'ya verdik³³⁸Meryem'in oğlunun açık işaretleri ve Ruh-ul Kudus ile onu destekledi.³³⁹" [2]. "Meryem oğlu Mesih İsa, yalnızca Allah'ın Elçisi ve O'nun Sözü idi.³⁴⁰ Meryem'e *adadığı* ve O'ndan bir *Ruh*" (4.169; krş. 2.254; 5.109). Aynı şekilde, *Hukman* (peygamberlik) terimine de geliyoruz [3]. *El-Hikme* (Arap.) kelimesinin tam anlamıyla *hikmet* ve aynı zamanda *bilgi* (*anlayış*) anlamına gelir (2.272; 3.43'48'73'75; 4.57'113; 17.41; 31.11; 33.43; 43.63; 62.2).

Tanrı'nın Ruhunu aynı zamanda insanüstü güçler (*siddhi* Sanskr.), örneğin psişik güçler de verirdi: "Yaşlı adamlarınız düşler görecektir, genç adamlarınız görümler görecektir" (Yoel 2:28) ve Şimşon örneğinde olduğu gibi alışılmadık fiziksel güçler: "RAB'bin Ruhunu onun üzerine geldi, o da³⁴¹ Bir oğlağı parçaladığı gibi, elinde hiçbir şey yoktu" (Hakimler 14:6). Aynı kitapta Şimşon'la ilgili olarak da şöyle yazar: "RAB'bin Ruhunu Şimşon'un üzerine indi ve Aşkelon'a gidip onlardan otuz kişiyi öldürdü" (14:19).

Kur'an'da şöyle okuruz: "Allah'a ve ahiret gününe iman eden hiçbir toplumun, Allah'a ve Rasûlüne karşı çıkanları sevip dost edindiklerini göremezsin; isterse onlar babaları, oğulları, kardeşleri yahut akrabaları olsun! Allah, o topluluk fertlerinin kalplerine imanı nakşetmiştir ve kendi katından bir ruh ile onları desteklemektedir." Mücadele Suresi (58.22).

Yahova'nın Ruhunu Saul'u kral olarak meshedildikten sonra "başka bir adama" dönüştürdü (1.Samuel 10:6) ve diğerlerini de şeflere dönüştürdü. Yahova Musa'ya şöyle dedi: "Senin üzerindeki Ruh'u alıp onların üzerine koyacağım; halkın yükünü seninle birlikte onlar taşıyacak, sen tek başına taşımayacaksın" (Sayılar 11:17). "Daniel başkan ve satrapları aştı, çünkü içinde mükemmel bir Ruh vardı" (Daniel 6:3).

Bezaleel'e gelince, RAB "bilgelikte, anlayışta, bilgide ve her türlü işçilikte onu Tanrı'nın Ruhunu'yla doldurdu" (Mısır'dan Çıkış 35:31). "Onları eğitmek için iyi Ruhunu da verdin" (Nehemya 9:20). "Ama insanın içinde bir Ruh vardır; ve soluk³⁴² Yüce Tanrı onlara anlayış verir. Büyükler bilge değildir, yaşlılar da yargıdan anlamaz" (Eyüp 32:8-9). Nebukadnessar'ın oğlu Daniel'e şöyle dedi: "Tanrıların Ruhunu'nun sende olduğunu, ışık, anlayış ve üstün bilgeliğin sende bulunduğunu duydum" (Daniel 5:14). Daniel, Nebukadnessar'ın rüyalarını okuma gücüne sahip olduğundan, Nebukadnessar bunu kabul etti: "Çünkü krallığının bütün bilgeleri bana yorumunu bildiremezler; ama sen bildirebilirsin, çünkü kutsal Tanrıların Ruhunu senin içindedir" (4:18). Bu nedenle imparator onu "yazıcıların, büyücülerin, Keldaniler'in ve astrologların efendisi yaptı" (5:11). Nebukadnessar "yazıcıların efendisi" olarak adlandırdığı kişiye şöyle dedi "Kutsal Tanrıların Ruhunu'nun senin içinde olduğunu biliyorum ve hiçbir sır senin için çok zor değildir, gördüğüm rüyanın görümlerini ve yorumunu bana anlat" (4:9). Ve Firavun'un rüyalarını okuma gücüne sahip olan Yusuf hakkında da Firavun şöyle demiştir (Yaratılış 41:38): "Bunun gibi, içinde Tanrı'nın Ruhunu olan bir adam bulabilir miyiz?" Verilen bu niteliklerin gözden

geçirilmesini tamamlamak için, Tanrı'nın kendisine şöyle dediği Zekeriya'dan (12:10) alıntı yapacağız: "Davut evinin ve Yeruşalim halkının üzerine lütuf ve yakarış Ruhunu dökeceğim".

B. KUNDALİNİ'NİN GİZLİ TEZAHÜRÜ

"Gizli hiçbir şey yoktur ki açığa çıkmaz ve gizli hiçbir şey yoktur ki bilinmesin"

Matta 10:26

Kundalini her türlü vahyin ve ruhsal ilerlemenin temelinde yer almıştır. Bu yüzden çoğu dini gelenek ondan az ya da çok sembolik bir şekilde bahsetmiştir. Çin'de *Tao*, Kabala'da *Shekhinah*, İslam'da *Assas*, Afrika'da *N'go* vb. olarak adlandırılır.

Kundalini, Yahudi-Hıristiyan geleneğinde Tanrı'nın Ruhunu (Eski Ahit'te) veya Kutsal Ruh (Yeni Ahit'te) adıyla bilinirdi. Ruh, *spiritus*'tan türetilmiştir³⁴³ (Lat.). Bu nedenle Kutsal Ruh'un tam anlamı Kutsal Esinti'dir. Etimolojik olarak Tetragrammaton *YHWH*, *hawah* (nefes almak anlamına da gelen 'olmak', İbr.) ya da *hayah* (olmak, var olmak, İbr.) fiilinin bir modifikasyonudur. *Yahve* aynı zamanda Sanskritçe *sürekli akan* anlamına gelen *yahweh* kelimesiyle de ilişkilendirilebilir [4], bu da ilahi vibrasyonların (Paramchaitanya) sürekli akışını çağırır. Kundalini'ye verilen diğer isimler "hayat suyu" (ya da "yaşayan su"), "Tanrı'nın ihtiyacı" vs. idi. Tüm bu semboller ileride XI C, D ve E bölümlerinde geniş bir şekilde analiz edilecektir. *Kutsal Kitap*'ta adı geçen peygamberler, ilahi lütfun olağandışı güçler bahsettiği tek kişiler değildi. Maneviyat tarihi başka örneklerden de bahseder. Bu seçilmiş kişiler, muhtemelen o dönemlerde insanların cehaletini göz önünde bulundurarak, kötü eylemlere yönelebileceklerini düşünmüşlerdir. Bu tür güçlere erişimin sıkı bir sır aracılığıyla kalabalığın merakına karşı korunması gerektiğine karar vermişlerdir. Bu nedenle, Aydınlanmaya giden yol ve Kundalini ve tezahürleri hakkındaki bilgiler mecazlar, alegoriler ve semboller altında gizlendi, böylece yalnızca inisiyeler bunların gerçek anlamını algılayabildi.

Eski Ahit'te çok sayıda örnek vardır. İlk olarak Daniel Kitabı'ndaki pasajlardan söz edilecektir. Tanrı tarafından gönderilen Melek Mikail, peygambere, sözlerinin yetkisizler (*kötüler*) için bir sır olarak kalacağını, sadece Diriliş, kurtuluş (Aydınlanma) anında doğru olanlara açıklanacağını bildirir: "O zaman senin halkın, kitapta bulunan herkes kurtulacak... Ve bilge olanlar parlayacak.³⁴⁴ enginlerin parlaklığı gibi; ve çokları doğruluğa döndürenler yıldızlar gibi' sonsuza dek. Ve sen, Daniel, sözleri kapat ve kitabı mühürle, sonun vaktine kadar. Birçokları özenle araştırarak ve bilgi artacak" (12:1'3-4). "Yoluna git Daniel; çünkü bu sözler sonun zamanına dek kapalı ve mühürlüdür... kötülerin hiçbiri anlamayacak; ama bilge olanlar anlayacak" (12:9-10).

Peygamber Yeşaya, Tanrı'nın sözlerini sırayla yazdı: "Şimdi git, bunu onların önünde bir levhaya yaz ve bir kitaba kaydet ki, gelecek zaman için sonsuza dek tanık olsun" (30:8). Kıyamet zamanına gelince, "o gün sağırlar kitabın sözlerini işitirler" (29:18).

Hindistan'daki kadim öğretiler de istisna değildi. İşte Theofil Simenschy'nin bu konuda yazdıkları: "Mistik öğretileri kavrayabilmek için uygun bir üst tarafından inisiye edilmek gerekir. Bu nedenle, çoğu zaman bir Avrupalı, örneğin *Upanişadlarda* veya Yoga adı verilen felsefede bulduğumuz ezoterik (gizli) öğretilerinden neredeyse hiçbir şey anlamaz" [5]. Batıların bu yanlış anlamasının sahte guruların, sözde yoga öğretmenlerinin çoğalmasını kolaylaştırdığını da buraya eklemeliyiz. *Upanişadlar* övgüyle bahseder: "Bu en derin gizemden evlat olmayan, öğrenci olmayan ya da sakın olmayan hiç kimseye söz edilmemelidir" [6] ve benzer bir metin *Bhagavad-Gita*'da da bulunabilir. Nitekim *Upanişad* her yerde benzer bir kelime olan *rahasyam* (sır, gizem, Sanskr.) ile tanımlanır çünkü *satyasya astyam*'ı (gerçeğin gerçeği, Sanskr.) gün ışığına çıkaran gizli bir doktrini temsil eder.

Lao-tse, "Bilen kişi konuşmaz; konuşan kişi de bilmez" demiştir [7].

Daha yakın zamanlarda Platon (M.Ö. 427-c.347) bize derin Sokratik bilgeliğin daha fazla örneğini sunmuştur ve gördüğümüz gibi, bir yorumlama *anahtarı* olmadıkça bunların şifresi çözülemez. *Timaeus*'un Partenie'sine yazdığı yorumlarda [8] filozofun bazı metinleri hakkında yazmıştır [9]: "Yazılı olmayan doktrinin üstatları tarafından, Platon'un sadece inisiyelere aktarılması gereken ilk ezeliğin ezoterik teorisine dair ipuçlarından biri olarak yorumlandılar. Platon'un sözlü öğretilerini savunanlar, Aristoteles'in *Fizik* [10] adlı eserinde Platon'un yazılı olmayan öğretilerine (*ágrapha dógmata* Gr.) atıfta bulunan ifadesine ve Platon'un halka açık ya da sınırlı bir grup içinde verdiği *İyi Üzerine* başlıklı bir söyleme yapılan atıflar da dahil olmak üzere antik

yazarların [11] bazı kanıtlarına dayanmaktadır. Bu söylemin ezoterik doğası hipotezi, Platon'un yazılarından [12] cahiller tarafından anlaşılabilen bu ilk ezoterik konuyla ilgili birkaç pasaja da dayandırılabilir". Aristoteles (MÖ 384-322) ise daha spesifik öğretilerini (*akroamatikós*, Gr.) Büyük İskender'in de aralarında bulunduğu seçilmiş birkaç öğrencisine ayırmıştır.

Aydınlanmanın bir neşe veya mutluluk (*ananda*' Sanskr.) durumuyla ilişkili olduğunu göreceğiz (bölüm XIX C). Bu açıdan bakıldığında, emir: "Bir yabancı onun neşesine karışmaz³⁴⁵" (Özdeyişler 14:10) ayeti öğretinin gizli doğasını ortaya koymaktadır.

Enoch'un Kitabı, yazarın keşfettiği şeyin ezoterik doğası üzerinde sık sık durur. "Benimle birlikte ilerleyen başka bir melek benimle konuştu; ve bana yukarıdaki cennetteki ve yeryüzünün derinliklerindeki, cennetin uçlarındaki ve temellerindeki ve rüzgarların kabındaki ilk ve son sırları gösterdi" [13]. Aynı şekilde, düşmüş melekler hakkında söylendiği gibi, sırların yetkisiz olanlardan saklanması da bahsedilmektedir: "Siz cennetteydiniz; ancak gizli şeyler size açıklanmadı" [14].

Ferisi akademisinin başkanlarının en sevdikleri öğrencilerine *Arabaların İşleri* (Hezekiel, bölüm 1)' *Yaratılışın İşleri* (Tekvin, bölüm 1) *Tanrı'nın Gizli İsimleri* gibi bazı ilahi sırları ilettikleri bilinmektedir [15]. Josephus Flavius, Essenilerin "doktrinlerinden hiçbirini başkalarına açıklamadıklarından" bahsetmiştir [16].

İki bin yıl önce Yahudi halkının İsa'nın mesajını almaya hazır olmadığı ve bu nedenle Kurtarıcı'nın bazı bilgileri sadece öğrencilerine sakladığı akla yatkındır. Havariler İsa Mesih'e kendisini dinleyen insanlar hakkında soru sorduklarında: "Neden onlarla benzetmelerle konuşuyorsun?³⁴⁶" O da onlara şöyle karşılık verdi: "Çünkü Göklerin Egemenliği'nin gizemlerini bilmek size verildi, ama onlara verilmedi" (Matta 13:10-11; çapraz başvuru Markos 4:10-11; Luka 8:9-10). "İsa öğrencilerinin önünde bu kitapta yazılı olmayan başka birçok belirti de yaptı" (Yuhanna 20:30; çapraz başvuru 21:25). Ve Eski Antlaşma şöyle yazmıştır: "Tanıklığı bağlayın' Yasayı öğrencilerimin arasında mühürleyin" (Yeşaya 8:16).

İsa'nın sözlerinin havarileri tarafından bile anlaşılmadığı defalarca söylenmiştir: "Petrus ona cevap verdi: "Bu benzetmeyi bize açıkla" dedi. Ama o şöyle dedi: "Siz de mi hâlâ akılsızsınız?" dedi." (Matta 15:15-16; çapraz başvuru 16:9; Markos 6:52; 7:18; 8:17,21; 9:10,32; 10:38; Luka 2:50; 9:45; 18:34; 24:25,45; Yuhanna 10:6; 12:16). Yeşaya ise şöyle yazmıştır: "Bütün bu görüş, mühürlenmiş bir kitabın sözleri gibi oldu sana: "Oku bunu, sana yalvarıyorum" derler: "Okuyamam, çünkü mühürlüdür" der" (29:11).

Kutsal yazıların gizli bir öğreti sakladığı kuşkusuzdur ve bu özellikle *İncil* için geçerlidir. Kesinlikle, M. Drosnin'in *The Bible Code* [17] adlı eserinde büyük bir sansasyonel beceriyle ama bir o kadar da az inandırıcılıkla iddia ettiği gibi, Pentateuch'un geleceğimizi tahmin etmek için yazarı (ilahi ya da başka türlü) tarafından bilgisayarla kodlandığını iddia ettiği bilgisayarlı kodlamalarla ilgili değildir.

Apokrif, yani gizli yazılar bu gizli öğretileri içerdiklerini iddia ederler. Bölüm XX C4, Gnostiklerin gizli öğretileri hakkında daha fazla ayrıntı sağlayacaktır.

Kutsal Yazıların okunmasının, gerçek, görünür olanın ötesinde daha fazla anlam ortaya çıkardığı gösterilmiştir (bölüm IV). Yeni Ahit'teki mektuplarda sık sık "Ruh'un gücüyle kutsal elçilerine ve peygamberlerine açıklanmış olan gizemden" söz edilir (Efesliler 3:3-5'9; çapraz başvuru 1:9; Romalılar 16:25; 1 Korintliler 2:7; 4:1; Koloseliler 1:26; 2:2; 4:3). Vahiy'de çakraları çağrıştıran her bir alegorinin yedi kez tekrarlanan şu buyrukla sona erdiğini de hatırlayalım: "Kulağı olan, Ruh'un topluluklara ne dediğini işitsin" (2:7'11'17'29; 3:6'13'22). "Kulağı olan işitsin" uyarısıyla vurgulanan Kutsal Yazıların ezoterik önemi sadece İncillerde (Matta 11:15; 13:9'43; Markos 4:9; Luka 8:8 vs.) değil, aynı zamanda Kuran'da da sık sık karşımıza çıkar: "Bunda anlayan bir toplum için bir işaret vardır" (16.67; krş. 2.159'205'217'221'230'242 vs.). Kur'an Allah hakkında şöyle der: "O, dilediğine hikmet verir ve kime hikmet verilmişse ona gerçekten bol hayır verilmiştir. Fakat akıl sahiplerinden başkası öğüt almaz" [18].

Zohar, gizli öğretiyi öğrenmeye yönelik bir tavsiye örneği sunar: "Haham Simeon konuşmasına şu metinle başladı: *Ve sözlerimi senin ağızına koydum*³⁴⁷. Dedi ki: "Tevrat'ı gece gündüz çalışmak bir insan için ne kadar büyük bir görevdir... Ezoterik bilgelik alanında yeni bir fikir formüle edildiğinde, yükselir ve evrenin yaşamı olan *Zaddik*'in başına dayanır" [19].

Ruhani sırların sıkı bir şekilde korunması daha sonra Hıristiyan Kilisesi'ni karakterize edecektir. Ancak bu sadece ona özgü bir ayrıcalık değildi çünkü Origen'e (y.185-254) göre, bazı doktrinlerin ancak ezoterik öğretilerin aktarılmasından sonra açıklanmak üzere kitlelerden gizli tutulması sadece Hıristiyan dinine özgü değildir [20]. Aynı yazara göre, "Hıristiyanlar iki kategoriye ayrılır: inananlar ve bilenler... Vahiy basit

olanlara ahlaki talimat, mükemmel olanlara ise gnosis sunar" [21]. "Tarihe göre yapılan (ve) bu mistik duyulara uyarlanabilen" bazı şeyler için İsa "daha derin anlamı kalabalıktan gizleyerek bunları kullanmıştır" [22]. Irenaeus (c.130-c.200) geleneğin yazılı değil sözlü olarak aktarıldığını göstermiş ve "havarilerin gizli gizemleri bildiklerini ve bunları diğerlerinden ayrı ve özel olarak "mükemmellere" aktarma alışkanlığında olduklarını" ima etmiştir [23]. Kudüslü Cyril (315-386) itiraf etmiştir: "Katekümenlerden önce³⁴⁸ gizemlerden açıkça söz ederiz: ama bilen inananlar anlasın ve bilmeyenler incinmesin diye birçok şeyi örtülü bir şekilde konuşuruz" [24]. Pseudo-Areopagite Dionysius 5. yüzyılda şöyle yazmıştır: "İnisiye olmayanlardan hiç kimsenin bunları duymamasına dikkat edin" [25]. Çağdaş bir Katolik yazar olan Paul Vulliaud "Dogma, ilahi kısmıyla, "Sır Disiplini" altında İnisiyelere ayrılmış vahyi oluşturuyordu. Tenzelius bu "sır yasası"nın kökenini ikinci yüzyılın sonuna kadar götürdüğünü iddia etmiştir... Vatikan'ın kütüphanecisi Emmanuel Schelstratos, havariler döneminde haklı olarak bunu kaydetmiştir... Havariler ve Babalar "Gizemlerin Görkemini" gizlilik ve sessizlik içinde korumuşlardır. Areopagite Aziz Denys, anlaşılması güç sözcükleri belli bir amaçla kullanmıştır... Ne Peygamberler ne de Mesih'in Kendisi, İlahi Sırları herkes için anlaşılır kılacak bir açıklıkla açıklamışlardır" [26].

Vatikan Kütüphanesi'nin ünlü ama zor erişilebilen arşivlerinde saklanan gizemleri hiçbir şekilde tahmin edemeyiz. Çok az insan onlara ulaşma şansına sahip olmuş ve daha da azı bulduklarını açıklamıştır. Diğerleri ise bu sırları mezarlarına götürmüşlerdir. Bu saklı yerin genişliği hakkında bir fikir edinmek için, kütüphanenin gizli bölümündeki rafların uzunluğunun *onlarca kilometreyi* bulduğunu söylemekle yetinelim! Tüm bunlara rağmen, İncil'de de belirtildiği gibi, en iyi korunan sırlar bile eninde sonunda gün ışığına çıkar: "Bir dağın tepesinde bulunan bir kent gizlenemez" (Matta 5:14).

Aşağıda, Kundalini gizli enerjisinin tezahürü hakkında daha fazla ayrıntı sunacağız.

C. SERİN ESİNTİ

"*Senin sonsuz armağanların bana sadece bu çok küçük ellerimle geliyor*"
Rabindranath Tagore [27]

Turek, "insanoğlu fiziksel ve ruhsal olan arasındaki bilinçli arayüz noktasındadır. Bu arayüze çaba sarf etmeden ya da düşünmeden girilir.³⁴⁹ ve doğaldır. Merkezi sinir sistemi vasıtasıyla fiziksel bir his olarak hissedilebilir; bir teori veya kavram olarak hayal edilen bir şey değil, bir gerçekleşmedir... Bu daha derin seviyelerin süptil doğasına rağmen, nihayetinde fiziksel olarak gösterilebilirler. Yani fiziksel duyularımız³⁵⁰ teorinin doğruluğunu ya da aksini teyit eder. Bilimsel yöntemler aslında sonuçları doğrular³⁵¹ ama tabii ki bunları tam olarak açıklayamazlar" [28].

Kundalini uyanışı, Sahasrara'nın üzerinde (başın tepesinde veya bingıldak kemiğinde)' avuç içlerinin veya ayak tabanlarının ortasında hissedilebilen serin bir esinti yoluyla tezahür eder. Aydınlanma deneyimi böylece bu serin esintinin hissedilmesiyle doğrulanır. Bu etki, dünyanın dört bir yanında düzenlenen halka açık programlar sırasında Shri Mataji Nirmala Devi'den Aydınlanma alan binlerce kişi tarafından görülmüştür. Bu fenomen deneye katılan bir gazeteci [29] ve L. Heart [30] tarafından da tanımlanmıştır. Tompkins ve Bird de benzer olayları aktarmaktadır. "Vogel avuç içlerinde somut bir şekilde hissedebiliyordu... bir çeşit enerji... hafif bir soğuma hissi ve ardından bir dizi elektrik atımı olarak tanımladığı bir şey hissetti" [31].

Eski Hint Kutsal Yazıları serin esintiden bahseder. Bu nedenle, Vedic ilahilerden birinde - saflığa (*aripra'* Sanskr.) atıfta bulunarak: kutsal alemdeki ritüel' ahlaki veya ilahi - Tanrılar Ashwini'den aşağıdakiler istenir: "Bizim için serinletici özden olmamı diliyoruz" (*ta no bhutam mayobhuva'* Sanskr.) [32]. *Mayobhu*, Aşvini'nin ilacı, ebedi hayat bahşeden taşlar (*swayambhu*, bölüm XV A; benzer şekilde simyacıların *lapis philosophorum*'u vardı, bölüm IV) ve su, soma vs. ile ilgili Tanrılarla birlikte toplam 37 kez kullanılmıştır. *Mayobhuva* aynı ilahide on kütadan sonra tekrar ortaya çıkar [33]. Brahman evrenin birleştirici ilkesidir: "Gökyüzünün, yeryüzünün ve atmosferin dokunduğu O'dur' ve rüzgar' tüm yaşam nefesleriyle birlikte' yalnızca O'nu tek Ruh olarak biliriz" [34]. "Brahman prana'dır" [35] (yaşamsal nefes, Sanskr.). "Nefes... en üstün olandır" [36], yetilerimizin işleyişini sağlar. "Yaşamsal nefes tüm bunlar olduğu için ona "Nefes" derler" [37]. "Yaşamsal nefesler arasında Tanrıların nefesi arasında Rüzgar" [38]. "Prajapati Kendisini hava gibi yaptı ve insanların bilinçlerini aydınlatmak için onların iç varlıklarına nüfuz etti... Nefes Onun bedeniydi" [39]. "Sushumna olarak bilinen bir atardamar yükselir ve Prana'nın geçişi olarak hizmet eder. Bu atardamar

vasıtasıyla, Nefes ona kutsal OM hecesiyle ve zihinle katıldığında, yukarı doğru ilerlesin ve duyu organlarından hiçbirini kullanmadan yüceliğin yüceliği algılamasına izin versin. Oradan özsüzlüğe gider' ve özsüzlük sayesinde zevk ve acıdan zevk alan biri olmaktan çıkar; Mutlak'ı elde eder" [40]. "Nefes Sushumna'da başın tepesine kadar yükselir" [41]. "Sushumna'da Nefes saf insanı saf bir dünyaya götürür" [42]. "Nefes Sushumna'dan aktığı zaman, zihin sabit hale gelir" [43]. "Kim Yaşam Nefesi tarafından yönlendirilirse, o yeniden doğacaktır" [44]. "Brahman'ın Nefes olduğunu anladı. Çünkü gerçekten de buradaki varlıklar Nefes'ten doğarlar' doğduklarında Nefes ile yaşarlar' öldüklerinde Nefes'in içine girerler" [45]. "Nefes bilinçtir; bilinç Nefes'tir" [46].

Pek çok büyük enkarnasyon kutsal esinti veya rüzgârdan ve bunun sonucunda ortaya çıkan serinlikten de bahsetmiştir. Krishna şöyle der: "Her yerde hareket eden kudretli hava gibi, eterik boşlukta kalır... arındırıcıların rüzgarı benim" [47]. Gyaneshwara şöyle yazmıştır: "Kundalini kendini çözer, uyusukluğunu üzerinden atar ve dik durur... Sonra avuç içlerine ulaşır... bir cereyan yaratır, yaşam rüzgarı ortaya çıkar... ve bedende içten olduğu kadar dıştan da bir serinlik hissi yaratır" [48]. Adi Shankaracharya (MS 800 civarı) Devi'den (Tanrıça) "(içi boş) iç kısmında inciler taşıyan" bir bambu olarak söz eder³⁵² 'Senin çok soğuk nefesin tarafından yerlerinde tutulurlar; dışarıda da bir inci takar" [49]. *Devi Mahatmyam*, Tanrıça'nın tezahürünü serin bir emanasyonla ilişkilendirmiştir: "Senin Ay'a benzeyen yüzünün (serin) ışınlar yaydığını da gördüler" [50].

Vayu (Sansk.) makrokozmosun dokunduğu rüzgar veya evrensel nefestir; aynı şekilde, mikrokozmetik düzeyde, insan yaşamsal işlevleri yöneten beş nefesten dokunmuştur: *prana' apana' vyana'udana ve samana* (Sansk.).

Vayu'nun Taocu karşılığı kozmosu canlandıran hayati nefes veya enerjidir ve *Ch'i* (gaz veya eter' Chin) olarak adlandırılır; gök ile yer arasındaki boşluğu doldurur.

Babil'in yüce Tanrısı Marduk yedi rüzgârı kendisine itaat etmeleri için çağırırdı. Bu rüzgârlar genellikle fırtına, kasırga ve kasırganın yanı sıra "eşi benzeri olmayan rüzgârı" da içeriyordu [51].

Antik çağlar, genellikle esinti veya canlı su ile ilişkilendirilen serinlik hakkında kanıtlar sağlamıştır (diğer ayrıntılar bölüm XI D'de). Nitekim arkeologlar Mısır mezarlarında Osiris'ten ölümlere *soğuk su* vermesinin istendiği bazı tabletler bulmuşlardır.

Anaksimandros evreni *pneúma* (nefes, Gr.) kozmik nefes [52] tarafından canlandırılan bir *organizma* (bölüm II) olarak görüyordu (bölüm I). *Odysseia*'da "Elysian ovası³⁵³... [burada] okyanus her zaman esintisini gönderir... insanların üzerine serin esmek için" [53]. Virgil ise: "*regradere ad Auras*" (tekrar nefeslerin Latincesine yükselin). Caduceus'un sahibi Hermes de (bölüm IX) nefeslerin efendisiydi. Caliban "zevk veren ve incitmeyen tatlı havaları" hatırlatır [54]. Aydınlanmış insanlara ilham veren Esin Perisi'nin (*moúsa*, Gr.) "Rüzgârlar Kraliçesi" ya da "Dağ Tanrıçası" (*oúros*, güzel rüzgâr, Gr.; Mısır uraeus'u ve simya uroboros'uyla bağlantılı; bölüm IX) olması gerektiğini de belirtmeliyiz.

Daha önce de gösterdiğimiz gibi, Eski Ahit'te Tanrı'nın Ruhu peygamberlere ilham veren (içsel nefes) olarak tasvir edilirken, Yeni Ahit'te şöyle denmektedir: "Kutsal Yazıların hepsi ilahi esindir" (2. Timoteos 3:16).

Yaratılış'ın açılışında (1:2) Tanrı'nın *Ruhu*'ndan (*Ruah Elohim*, İbr.; *Ruha Elahi* ya da *Elahh*, Aram.; etimolojik olarak: Tanrı'nın Nefesi; kelime anlamıyla: Tanrı'nın Rüzgarı) söz edilir. Çeşitli örneklerde *Ruah*, *nefes* (Mezmurlar 119:131; 135:17) '*Yüce Olan'ın nefesi* (Eyüp 32:8) ve gizli bir vahiy olarak alınan gizemli *nefes* (4:12,15) vb. olarak tercüme edilir. *Septuagint*'te bu nefes *pneúma* (Gr.) olarak çevrilmiştir. Bu, yaşamı yaratmak ve sürdürmek için Tanrı'nın ağzından çıkan ilahi nefestir. "RAB Elohim insanı 'toprağın tozundan' yarattı ve burnuna yaşam soluğunu üfledi ve insan yaşayan bir can oldu" (2:7). "Tanrı'nın Ruhu beni yarattı' ve Yüce Olan'ın soluğu bana yaşam verdi" (Eyüp 33:4; krş. 32:8). "Dört rüzgârdan gel ey nefes, nefes ver ki yaşasınlar" (Hezekiel 37:9). Rüzgârın da Tanrı'dan geldiği varsayıldı: "Sen rüzgârınla estin" (Mısır'dan Çıkış 15:10, *Kral James Versiyonu*; *Darby'nin versiyonunda* nefes). "Ve RAB'den bir rüzgâr çıktı" (Sayılar 11:31). Tanrı rüzgârları habercileri olarak atar (Mezmun 104:4, *Yeni Yeruşalim İncili*). "Onların soluğunu alırsın, yok olurlar ve toprağa dönerler. Ruhunu gönderirsin' yaratılırlar; ve yeryüzünün yüzünü yenilersin" (Mezmurlar 104:29-30)' bu da eski Hıristiyan duasına yol açmıştır: "Gel, Kutsal Ruh, adanmışlarının yüreklerini doldur, içlerine sevginin kutsal ateşini koy, Ruhunu gönder ve herkes yaratılacak; ve yeryüzünün yüzü yenilenecek" [55]. Bu aynı zamanda eskatolojik epikleis duasını da hatırlatır³⁵⁴: "Gel, Kutsal Ruh ve yaratılışı yenile!" Ölümünden sonra "Ruh onu veren Tanrı'ya döner" (Vaiz 12:7). "Günlerim bir soluktur" (Eyüp 7:16).

Tanrı, Horev Dağı'nda Eliyah'a *hafif bir esinti* olarak kendini gösterdi: "Oradan güçlü bir rüzgar geldi³⁵⁵ O kadar güçlüydü ki, dağları yırttı ve RAB'bin önündeki kayaları parçaladı. Ama RAB rüzgârın içinde değildi. Rüzgârdan sonra bir deprem oldu. Ama Yahve depremde değildi. Depremden sonra bir yangın çıktı. Ama Yahve ateşin içinde değildi. Ve yangından sonra hafif bir esintinin sesi geldi.³⁵⁶ Eliyah bunu duyunca yüzünü bir pelerinle örttü" (1. Krallar 19:11-13, *Yeruşalim İncili*), tıpkı Musa'nın Tanrı'yla karşılaştığında yaptığı gibi (Mısır'dan Çıkış 34:33,35).

Diğer zamanlarda, Tanrısal olan kendini bir kasırğa olarak gösterir. "RAB Eyüp'e kasırğanın içinden cevap verdi" (Eyüp 38:1; 40:6). Kasırğa açıkça çakralar içindeki süptil enerjinin dönüşünü akla getirdiğinden (bölüm XV F), birincisi çarklarla (çakralar, Sanskr.) ilişkilendirilir. Böylece, Yeşaya "onların tekerleklerini kasırğa gibi" tasvir eder (5:28). İlyas'ın göğe yolculuğu, onun Aydınlanmasını tasvir eden bir metafor olarak anlaşılmalıdır (Muhammed-Ç. II, IV veya Süleyman-Ç. XIII için olduğu gibi): "İlyas bir kasırğa ile göklere çıktı" (2.Krallar 2:11; krş. 2:1). Eyüp'teki cümle: "[Güneyin] odasından kasırğa, kuzeyin rüzgârlarından soğuk gelir" (37:9) cümlesi Kundalini'nin bir kasırğa olarak uyanışını ve bunun sonucunda bingildak kemiğinin üzerinde hissedilen serinliği anlatır. Gerçekten de, süptil bedeninin topografyasına göre, "kuzey" en tepeye, yani Sahasrara'ya işaret ederken, "güney" en alta, yani Kundalini'nin bulunduğu sakrum kemiğine işaret eder. "*Spiritus ubi vult spirat: et voce eius audis, sed necis unde veniat, aut quo vadat; sic est omnis, qui natur est ex spiritu*" (Rüzgar istediği yerde eser' ve sesini duyarsınız' ama nereden geldiğini ve nereye gittiğini bilmezsiniz; Ruh'tan doğan herkes böyledir' Latince; Yuhanna 3:8; çapraz başvuru Vaiz 11:5). "Onların içine üfledi" ve onlara şöyle dedi: "Kutsal Ruh'u alın" (Yuhanna 20:22). İsa ölümden dirildikten sonra bunu öğrencilerine duyurmuştur: "Çok değil, birkaç gün sonra Kutsal Ruh'la vaftiz edileceksiniz" (Elçilerin İşleri 1:5) ve gerçekten de, "Pentikost Günü artık tamamlandığında" hepsi bir yerde toplanmıştı. Gökten ansızın şiddetli bir üfleme gibi bir ses geldi' ve oturdukları bütün evi doldurdu" (2:1-2).

Başka örneklerde de rüzgâr Tanrısallığın elçisidir (tezahürüdür): "İnsana gelince, onun günleri ot gibidir; kırdaki çiçek gibi, o da gelişir; çünkü üzerinden rüzgâr geçer" (Mezmurlar 103:15-16).

Yaratılış'ta "Yahve Elohim'in günün serinliğinde bahçede yürüdüğü" (3:8) yazılıdır, ancak eski varyantlarda *rüzgar* ismi yer almaktadır. İki terimin birlikteliği tam olarak Kundalini'nin Tanrısallığa eşlik eden serin esinti olarak tezahürünü ifade eder. Eğer Tanrı Yolu'na (Özdeyişler 3:6), yani Sushumna'ya sadık kalırsanız, "göbeğiniz için sağlık ve³⁵⁷ kemikleriniz için" (3:8). "Çünkü onlar benim ve sizin ruhunuzu tazelediler" (1. Korintliler 16:18). "Titus'un sevincinden dolayı biz daha çok sevindik... çünkü onun ruhu hepimiz tarafından tazelendi" (2.Korintliler 7:13). "Öyle ki, Tanrı'nın isteğiyle size sevinç içinde gelebileyim' ve sizinle birlikte tazelenebileyim" (Romalılar 15:32). Ya da gösterileceği gibi, Aydınlanma sevinç getirir (bölüm XIX C). Serinlik duygusunun iyi bilinen bir sembolü, *Kutsal Kitap*'ta hakkında şöyle okunan çiydir: "Siyon dağlarının üzerine inen Hermon çiği gibi³⁵⁸Çünkü RAB orada sonsuza dek yaşam bereketini buyurdu" (Mezmurlar 133:3). "Başım çiy ile doldu" (Ezgiler Ezgisi 5:2). İbranice orijinalinde Yeşaya 26:19 okunur: "Çünkü ışıkların çiği senin çiğin". Ayrıca, Gidyon'un isteği üzerine Tanrı tarafından bahşedilen mucizevi çiyden de bahsetmeliyiz (Hakimler 6:36-38). *Zohar* "yükseklerden, Kral'ın başından gelen çiyden" bahseder. "Bu çiy, öğrendiğimiz gibi, aşağı Aden Bahçesi'ne ulaşana kadar derece derece aşağı iner ve onun kokularıyla emprenye olur. Sonra diğer iki ruhu içeren bir ruh ortaya çıkar ve... mağaranın kapısından içeri girer". "Yazılmıştır: "Başım çiy ile doldu". Yazıldığı gibi, gelecek zamanlarda ölüleri diriltecek olan Baş'tan çıkan çiydir: "üzerinize düşen çiy, bir ışık çiyidir"... Bu çiy "kutsal elma ağaçlarının bahçesine" düşer" [56]. Yukarıdakilerde kolayca tanıyabiliriz: Aydınlanma (*Diriliş*) Sahasrara (*baş; Kralın başı*) Brahmarandhra (*kutsal elma ağaçlarının bahçesi*, bu Dünya'daki *alt Cennet Bahçesi*) çakralar (*dereceler*) üç kanalı yöneten varlıklar (*ruhlar*) ve Agya çakra (*kapı*). Goethe de *Faust*'ta Sahasrara'nın üzerindeki çiğ tanesine atıfta bulunur: "başı çiğle yıkanmıştır" (*Sein Haupt... badet ihn im Tau*, Alm.) [57]. Esseniler ölümden sonra erdemli kişilerin her zaman serin bir esintiyle tazelenen bir yerde yaşadıklarına inanırlardı [58].

İlk Hıristiyan mezarlarında İsa'ya ölümlerinin ruhlarına *serinlik* vermesi için yalvaran yazıtlar bulunur. Roma-Katolik Kilisesi'nin anma ayinlerinde ölümler için *refrigerii sedes* (soğuk yerler, Lat.) talep edilirken, Bizans ayinlerinde ölenlerin "yeşil bir yerde, serin bir yerde" dinlenmeleri istenir. Aynı şekilde, bir *hadisten*, yeşilliğin (çimen) serinlikle ilişkilendirildiği sonucu çıkmaktadır. Romen ölüm mitolojisinde, Cennet'in gümrük memurları sonunda hacının "iki yoldan", "ayaklarındaki çiyden, belindeki kırağıdan" geçmesine izin verir [59].

Süleyman'ın Bilgeliği burada *Hokhmah* (Wisdom' Hebr.; *Sophía* Gr.; *Sapientia* Lat.) olarak adlandırılan Büyük Tanrıça, yani Tanrı'nın Gücü (*Adi Shakti*' Sanskr.) ile Kutsal Nefes arasında var olan ilişkiyi ifade etmiştir: "O Tanrı'nın gücünün bir nefesidir" [60].

Enoch beyan etti: "Göğün yüksekliğini kaplayan, göğün ve yerin ortasında yükselen rüzgârları gördüm" [61].

Ölü Deniz parşömenlerinden birinde şöyle bir metin vardı: "Rüzgâr eser ve geçer; ve onlar güçlerini Tanrıları yaparlar" [62].

Gnostik Kutsal Yazılar serin esintiye dair başka referanslar da sunar: "Işık ve Ruh'tan bir damla aşağı bölgelere indi³⁵⁹ ... O damla, yaşayan bir ruh olarak nefes aracılığıyla kalıplanmış biçimlerini ortaya çıkardı" [63]. "Bu Sophia Ana'nın iradesiyle gerçekleştiğinde -Ölümsüz İnsan oradaki giysileri bir araya getirebilsin diye...- (o) o zaman o nefesin üflenmesini memnuniyetle karşıladı" [64]. Sophia Ana şöyle dedi: "Bu nedenle, o Ruh ve Nefes'le birleşebilsinler diye, [...] ve Nefes'le birleşebilsinler diye ve tıpkı ilkinde olduğu gibi ikisinden bir olabilsinler diye, çok meyve verebilesiniz ve tarifsiz sevinç ve yücelik ve [onur ve] [Evrenin Babası'nın] lütfuyla Başlangıçtan beri Olan'a yükselbilesiniz diye buraya geldim." [65]. "Yüce Zafere ait olan Aeonların her hareketini destekleyen Vakıftır. Her temel in temelidir. Güçlerin Nefesidir" [66]. Hippolytus'un bahsettiği Sethianlar ve *Shem*'in Ophitlerle ilgili *Paraphrase*'i gibi bazı Gnostik metinler Sophia'nın yerine Moluchtas'ı, yılan benzeri Rüzgâr'ı [67], yani Kundalini'yi (bölüm IX) koymuştur.

Kathari'nin Gnostik mezhebi, bize tanıdık gelen terimlerle kolayca tanımlayabileceğimiz üç tezahür [68] arasında ayırım yapmıştır: Üçlü Birliğin üçüncü Kişisi olan *Spiritus Principale* (*Adi Shakti*), bizi koruyan *Spiritus Paraclitum* (*Kundalini*) ve her birinin kişisel Ruhunu ya da Benliğini (*Atman*) tanımlayan *Spiritus Sanctum*.

Bazı eski Çin Hıristiyan el yazmalarında da *Büyük Merhamet Rüzgârı* [69] ve Profesör Saeki'nin *Kutsal Ruh* [70] anlamına geldiğini açıkladığı *Serin Rüzgâr* olarak adlandırılan *Kutsal* Esintiden bahsedilmektedir. İşte birkaç alıntı. "Göklerin Rabbi 'bu nedenle' Mo-yen (yani Meryem) adında bir bakireye girmek için 'Serin Rüzgâr'ı yarattı" [71]. "Göklerin Rabbi çehresiyle rüzgâra benzeyebilir; ve rüzgârı kim görebilir ki?" [72]. "İlahi Güç³⁶⁰ Tanrı'nın rüzgârı gibi bir şey olabilir" [73]. "Mesih'in ölümden dirildikten sonra otuz gün yeryüzünde kaldığı ve (öğrencilerine) şöyle öğrettiği söylenir: "Size istisnasız tüm yaratılış üzerinde güç verilecek ve tüm konuşmaları ve dilleri bile anlayacaksınız". Ayrıca şöyle bir söz de ekledi: "Aranızdan öne çıkıp bunun için dua edecek olanlara gökten Kutsal Rüzgâr verilecektir" [74].

Origen *psyché*'nin (ruh, Gr.) *psychros*'tan (serin, eril formda, Gr.) geldiğini söylemiştir [75]. Muhtemelen, Aristoteles'in *psyché* kelimesinin aslen nefes ve serinlik hissi (*ktápsyxis* Gr.) nedeniyle *psychron* (nötr form) kelimesine dayandığını ve bunun ruh için doğru isim olduğunu [76]' dolayısıyla esintiye serinliğiyle ilişkilendirdiğini onaylamasına dayanıyordu.

Schuon'un gösterdiği gibi soğukluk Gnostiklere de aşınaydı: "'Serinlik" Hıristiyan gnosisine nüfuz eder" [77].

5. yüzyılda Photicaea Piskoposu Diadochus, Hesychast'lar tarafından benimsenen Rab İsa mantrasının tekrarını ilk kullanan kişi olarak kaydedilmiştir (bölüm XXV A). Ünlü *Yüzyıllar* adlı eserinde, "bu İsmi durmaksızın çağırılmasıyla, ateşin³⁶¹ ilahi lütuf kalbi kucakladı³⁶²... ilahi lütuf onun tüm doğasını daha derin bir duyguyla aydınlatır ve onu büyük bir Tanrı sevgisiyle alevlendirir". Ayrıca "Kutsal Ruh'un kalbi yükselen esintisinden" [78], yani Benliğin yerinden (*Atman*, Sanskr.; bölüm XIX C) söz etmiştir.

Bingenli Hildegard görüşlerinde Tanrı'ya şu sözleri atfetmiştir: "Her esintiyle, her şeyi içeren görünmez hayat gibi, her şeyi hayata uyandırıyorum... Sular sanki canlıymış gibi akıyor... Ve böylece her şeyin içinde saklı kalıyorum... Çünkü ben hayatım" [79].

Aquarus İncili Mesih'in şu sözlerinden bahsetmektedir: "Bunları sizinle birlikte bedendeyken söylüyorum, ama Kutsal Nefes güçle geldiğinde, size daha çok şey öğretecek ve size söylediğim bütün sözleri anımsamanızı sağlayacak. Daha söylenecek çok şey var; bu çağın alamayacağı, çünkü kavrayamayacağı şeyler. Ama 'işte' diyorum, 'Rab'bin büyük günü gelmeden önce' Kutsal Nefes bütün gizemleri açıklayacaktır. Ruhun, yaşamın, ölümün, ölümsüzlüğün gizemleri; bir insanın diğer insanlarla olan birliği³⁶³ ve Tanrısıyla birlikte" [80].

Hıristiyanlık alanından ayrılmadan önce William Blake'ten bir alıntı yapmak istiyoruz: "İlahi Nefes hareket eder/ Ve İlahi Nefes Aşk'tır" [81]. *Milton* adlı eserinde şair, "Urizen'in soğuk eliyle nasıl eğildiğini... geniş soğuk avucundan Milton'ın beynine/ Buzlu sıvıyı nasıl aktıgını" anlatır [82]. Halil Cibran'ın ünlü kitabı

'İnsanoğlu İsa'da yazar İsa'yla ilgili şu sözleri Kana'daki gelinin ağzından aktarır: "O zaman gözlerime baktı ve şöyle dedi: "Benim kutsamam senin üzerinde olacak". Bunu söylediğinde sanki bedenimden bir rüzgârın fıskırdığını hissettim" [83]. Büyük şair Wordsworth, bu ilahi tezahürden bahsederken şöyle yazmıştır: "Ah, bu hafif esintide kutsama var.../ Cennetin tatlı nefesi/ Bedenimde esiyordu, içimde hissediyordum/ Nazikçe hareket eden uygun bir esinti/ Hızlanan erdemle, ama şimdi/ Bir fırtına, gereksiz bir enerji haline geldi" [84]. Yahudiler hala eski bir geleneği anımsarlar: "*Şofar* (boynuz, İbr.)" Yeni Yıl'da (*Roş ha-Şana*, İbr.) cemaatin başı bir koç boynuzu çalar.³⁶⁴ Dini yılın yedinci ayı (seküler yılın ilk ayı) olan *Tişri*'nin ilk günü törenin doruk noktasında. "Yeni ayda, dolunayda, bayram günümüzde borazanı çalın; çünkü bu İsrail için bir yasadır, Yakup'un Tanrısı'nın bir buyruğudur" (Mezmurlar 81:3-4). Bu aynı zamanda koç boynuzunun sesiyle Eriha'nın duvarlarının yıkıldığı anın da bir hatırasıdır (Yeşu 6:20). Benzer bir geleneğe deniz kabuğu üfleyen Hindularda da rastlanır (bölüm XV F). Bu Kundalini'nin nefesini simgelerken, boynuz ilahi Güç olan *Adi Shakti*'nin işaretidir (bölüm VIII).

Zohar, süptil bedenle (sephirotik ağaç) bağlantılı olarak kutsal nefesten bahseder: "Gelecek dünyadan gelen bir nefes, gelecek dünyanın kokusunu yayan ve kutsal ruhları ortaya çıkaran Hayat Ağacı'nın dallarını sallar. Bu ruhlar birbirlerini uyandırarak ortaya çıkarlar... ve Hayat Ağacı sevinir" [85]. Kutsal ruhların tezahürü (uyanışı) burada çakraları kontrol eden ilahi varlıklara atıfta bulunurken, sevinç Yogiler tarafından hissedilen *anandadır* (bölüm XIX C). Kabalistler "özel bir pneumadan, "Şabat ruhu"ndan bahsediyorlardı, [bu ruh] müminin içine girerek onun doğru şekilde... pnömatik dünyanın sınırlarına katılmasını sağlar" [86]. Simyacılar söz konusu olduğunda, "'ruh" ile yarı maddi bir pneuma, bir tür "süptil beden" anlıyorlardı" [87]. *Aurora Consurgens*'in metninde kullanılan simya dilinde: "Yedinci ve son sırada, soluğuyla dünyevi bedeni ruhsal hale getirdiğinde ilham verir, bunun hakkında söylenir: Sen nefesinle insanı ruhani yaparsın. Solomon³⁶⁵: Rab'bin Ruhü bütün dünyayı doldurdu. Ve Peygamber³⁶⁶: Ve onların tüm gücü ağzının ruhuyla" [88]. Yukarıda bahsedilen simya risalesinde, yazarın yukarıdaki Mezmur'daki ruhu yaşayan suyla eşitlemesi ilginçtir (bölüm XI D): "Ruhunu, yani suyu gönder ve onlar yaratılacaklar ve sen yeryüzünün yüzünü yenileyeceksin" [89].

Peygamberlerin *ilhamına* atıfta bulunan *İncil*'e benzer bir şekilde (bkz. *üstte*), *Kur'an* şöyle yazmıştır: "Biz sana bir Ruh vahyettik.³⁶⁷ Bizim emrimizle" (42.52). İslam'ın Kutsal Kitabı da rüzgârdan (esintiden) söz eder. "Allah, rüzgârları gönderendir. Onlar da bulutları hareket ettirir. Fatır Suresi 9. Biz de bulutları ölü bir toprağa sürer ve onunla ölümünden sonra yeryüzünü diriltiriz. İşte ölümden sonra diriliş de böyledir." (35.45). "O, rahmetinin önünde rüzgârları müjdeci olarak gönderendir." Furkan (25.48). "Birbiri ardınca gönderilen rüzgârlara (ya da meleklerle veya Allah'ın elçilerine) andolsun ki" [91] burada "*rüzgârlardan*" üç kez bahsedilmektedir. *Kur'an*'da ayrıca Yaratılış 2:7'den yukarıdakine benzer bir metin yer alır ve Tanrı'nın hakkında şöyle dediği Adem'e atıfta bulunulur: "Ben... ona ruhumdan üfledim" (15.29; krş. 32.8; 38.72). Bu gelenek, Tirmizi'nin (M.S. 209-279) kaydettiği bir *hadisi* hatırlatmaktadır: "Allah, sözlerimi işiten, onları hafızasında tutan ve koruyan ve onlara göre hareket eden insana tazelik versin" [92].

Kur'an'dan aşağıdaki pasajlar da serinlik hissine atıfta bulunur. "Gözü ferahlasın diye onu annesine geri verdik" [93]. "Artık hiçbir nefis, yaptıklarına karşılık bir mükâfat olmak üzere, gözleri ferahlatacak şeylerden kendileri için neyin saklı olduğunu bilmez." [94] "Gözlerinin serinlemesi, üzülmemeleri ve kendilerine verdiği şeylerden hoşnut olmaları için bu en uygun olanıdır" [95]. Yogilerin meditasyon boyunca göz kapaklarının üzerinden geçen ve kapalı gözlerini örten serin bir esinti hissettikleri kanıtlanmış bir gerçektir. Flore Descieux, *The Light of the Koran – Kuran'ın Işığı* [96] adlı mükemmel kitabında şöyle yazmıştır: "Geleneğin Hatice hakkında anlattıkları, onun bir gün Muhammed'in önderliğindeki kervanın dönüşünü beklerken Kundalini'nin vibrasyonel deneyimini yaşadığını ortaya koymaktadır. Güneşin yakıcı ışınları kimsenin dışarı çıkmasına izin vermiyordu ve sıcak, yasalarını her konuta dayatıyordu. Bu arada Hatice, beklemekten yorulmuş gözlerini kaplayan yorgunluğa rağmen, aniden odaya hoş bir serin esintinin geldiğini hissetti ve aynı anda Peygamber onun önünde belirdi". Aynı olay Muhammed'in damadı Ali tarafından da aktarılmıştır: "Sonra o (Peygamber) evimize geldi, biz zaten hasırlarımızın üzerinde uzanmıştık; kalkmak istedik ama o bize şöyle dedi: "Olduğunuz yerde kalın" dedi ve bize o kadar yaklaştı ki ayaklarının soğuğunu göğsümde hissettim" [97].

Schuon, İslam'ın Kundalini tezahürünün iki türü arasında gerçekleştirdiği güzel senteze işaret etmiştir: "Aynı zamanda ışık ve enerji arasında da bir bağlantı vardır.³⁷⁰ ve serinlik, çünkü her ikisinin de hissi özgürleştiricidir; dışsal olarak ışık olan içsel olarak serinliktir... İslam'da zamanın sonunda ışığın ısıdan ayrılacağı ve ısının cehennem, ışığın ise cennet olacağı öğretilir; cennetin ışığı serin, cehennem ısı ise karanlıktır" [98].

Sufizm, Tanrı'nın Ruhü'nün "nefes" olarak tezahür ettiğini gördüğümüz "her nefeste yaratılışın yenilenmesini" (*tecdid el-halq bil-anfax*, Arap.) [99] ima eden Hindu döngüsel kavramıyla tutarlı bir teori geliştirdi. Bu, yukarıda alıntılanan Hristiyan epikleyle tamamen örtüşmektedir. Maya nüfusunun torunları olan Quiche Kızılderililerinin kutsal kitabı *Popol-Vuh*'ta, *tüylü yılan* Quetzalcoatl'ın formlarından biri olan rüzgar Tanrısı Eecatl (Sanskritçede *Vayu*) hakkında bilgi verilmektedir (bölüm IX) [100].

*

Bölüm X'da, tüm çakraların avuç içlerinde karşılıkları olduğu söylenmişti. Yüzyıllar boyunca Yogiler *hasta mudralarını* kullanmışlardır.³⁷¹ (el duruşları, Sanskr.) ilgili çakralardan geçen süptil enerji akışını kontrol etmek ve enerji dengesizliğinden kaynaklandığı varsayılan hastalıkları önlemek için kullanılır (bölüm XXII C). Mudralar Budist ikonografisinin yorumlanmasında da hayati önem taşıyan anahtarlardır. Böylece, Buddha'nın elinin öğrenciden hiçbir sır saklamadığı söylenebilir. *Bhoomisparsha* mudrasında (Dünya'nın tasdiki, Sanskr.) el aşağı indirilir, parmaklar yere dokunur, yani Buddha Dünya'dan Buddhalığına dair bir tanıklık alır (Hristiyanlar tarafından da kullanılan bu mudranın ince anlamı için bkz. XV C). *Dhyana mudrasında* avuç içleri yukarıya dönük olarak dizlerin üzerinde durur ve göklerin enerjisini alır. *Anjali mudrası* Hristiyanlıkta da kullanılan bir tapınma veya dua jestidir. Başka bir mudrada işaret parmağı ve orta parmak cenneti gösterirken diğerleri katlanır; İsa genellikle bu hareketi yaparken gösterilir. Hindistan ve Güneydoğu Asya'da "ellerin dansı" olarak adlandırılan ritüel danslarda ellerin ve parmakların pozisyonu içsel duyguları ve sözsüz anlatıları sembolize eder [101].

Aslında el, tüm bedeninin bir araya gelişini yansıtır. Bu yüzden damat "müstakbel eşinin elini ister". Müslümanlar Fatıma'nın el resmini tilsim olarak takarlar. Yahudi çocuklar bir eli temsil eden küçük muskalar takarlar ve müstakbel Yahudi gelin hediye olarak altın bir el alır. Her iki elin toplamı on parmağıdır, bu da tam olarak Hayat Ağacı'ndaki sephiroth sayısıdır. Ayrıca, *yad* (el, İbr.) *yod* (İlahiyatın harf-sembolü) ve *yada* (bilmek, sevmek, itaat etmek, İbr.) arasında bir analogi vardır [102]. El falcıları bir insanı avuç içlerinden "okuduklarını" iddia ederler. Jung, ezeliilerin "başı eğip avuç içlerini gösterdiklerini", oysa bizim nezaket kurallarımıza göre el sıkışırken "iki elimizi de kullandığımızı" fark eder. Büyük otoriteye sahip kişilerin önünde başımız açık olarak eğiliriz, yani başımızı korumasız olarak sunarız" [103]. Kitabımızda sıkça kullanılan "tezahür" terimi Latince *manus* (el) kelimesinden türemiştir: tezahür eden şey el tarafından hissedilebilir veya Tanrısal'ın eli tarafından yaratılmıştır.

Eller Ruh'u aktarmanın, Tanrısallıkla iletişim kurmanın araçlarıdır. Bu nedenle, İsa'nın ölmeye önceki son sözleri şöyleydi: "Baba, Ruhumu senin ellerine teslim ediyorum" (Luka 23:46).

Yukarıda gösterildiği gibi, serin esinti avuç içlerinde (aynı zamanda ayak tabanlarında ve hatta vücudun diğer kısımlarında) algılanır. Kutsal Yazılar bunu çok açık bir şekilde belirtir.

"Baba her şeyi O'nun ellerine vermişti" (Yuhanna 13:3; krş. 3:35), bu da ellerin tüm süptil bedeni (*her şeyi*) sentezlediğini ortaya koymaktadır.

Eski bir Çin Hristiyan el yazmasında Tanrı'nın el ve bacaklardaki tezahürleri hakkında şöyle yazmaktadır: "(Tek Tanrılığın) 'gerçekten' iki tezahürü olmuştur. Örneğin bunlar kişinin sağ ve sol ellerine veya bacaklarına benzetilebilir" [104].

Enoch yukarıdakilerle ilgili bir metin sunar: "Melekler davranışlarımızı soruşturacak... güneş, ay ve yıldızlar günahlarımızı soruşturacak" [105]. Güneş ve ay Pingala ve İda nadi'lerini gösterirken, yıldızlar sırasıyla çakralara ve parmaklara karşılık gelen gezegenlerdir.

Kur'an, *Kıyamet* gününe atıfta bulunurken oldukça açıktır. "O gün ağızlarını mühürleriz, elleri bize söyler, ayakları yaptıklarına şahidlik eder. Bugün onların ağızları üzerine mühür basarız ve bize elleri söyler ve neler kazanır olduklarına dair, ayakları şehâdetinde bulunur. Bugün mühür vuracağız ağızlarına, elleri bize söyler, ayakları şahidlik eder, kendi yaptıklarına." Yasin Suresi 36:65 [106]. Bir önceki çeviriye yeterince yakın bir metin başka bir varyantta da bulunabilir [107]. Bir başka çeviri şöyledir: "İnsan kendi aleyhine tanıklık edecektir [çünkü bedeninin parçaları (derisi, elleri, bacakları vs.) yaptıkları hakkında konuşacaktır]" [108], ilgili (yanlış, kötü) eylemlerin neden olduğu catchlere - yakalamalara işaret etmektedir. Bölüm X'da, çakra tutulmalarının parmaklarda parestezi olarak hissedildiği gösterilmiştir, bu da bunların giderilmesini ve

sağlığın geri kazanılmasını sağlar. Bu gerçek Kur'an tarafından tamamen kabul edilmektedir: "Evet, biz onun parmak uçlarını mükemmel bir düzen içinde bir araya getirmeye kadırız" [109]. Halil Cibran kendi kendine sordu: "Şu anda sadece imanımızın parmaklarıyla hissettiğimiz o büyük sırları ellerimizin parmaklarıyla hissedeceğimiz gün gelecek mi?" [110].

Şiiler, *Mehdi'nin* gelişinde (bölüm XIX C) "avuç içlerine yazacak olan İmam'dan talimat ve yönlendirme alacaklarına" inanırlar [111].

Mesih'in çarpmışta aldığı yaralar özel bir önem kazanır. Delmek, Anahatha çakrayı aşmak anlamına gelir, Atman'ın mızrakla bıçaklanması Ruh'un özgürleşmesini, Tanrı'ya yükselişini simgeler. Su ve ondan çıkan kan Ruh'la ilişkilendirilir: "Çünkü tanıklık edenler üç kişidir: Ruh, su ve kan" (1. Yuhanna 5:8). Kurtarıcı'nın avuç içlerinin ve ayak tabanlarının delindiği noktalar, Sahasrara çakrasının izdüşümlerini (karşılık gelen noktaları) temsil eder ve Göklerin Krallığı'na (bunun karşılığı Sahasrara'dır) geçişi gösterir. Sahasrara'nın yeri genellikle büyük enkarnasyonları temsil eden heykellerin tabanlarının ortasında çivili bir tekerlek veya bir lotus çiçeği (çakranın tipik sembolü) ile işaretlenir; örneğin Gal Vihara' Polonnaruva'da (Sri Lanka) bulunan Nirvana'da Yatan Buddha'nın devasa heykeli (12. yüzyıl) [112]. 3. yüzyıla ait bir belgede Avalokiteshwara'nın ayaklarındaki Sahasrara'nın bin yaprağını simgeleyen benzer bir işaretten bahsedilmektedir: "Ayaklarını kaldırdığında, ayak tabanlarının bin parmaklıklı bir tekerlekle işaretlendiği görülür" [113], çünkü Sahasrara "bin yapraklı lotus"tur (bölüm II).

Yukarı bakan avuç içleri, metinlerde anlatıldığı ve sanatsal imgelerde tasvir edildiği gibi, Kundalini enerjisini (kutsal bir kişiden) alacak veya bu süptil enerjiyi (başka bir kişiye) iletecek şekilde yönlendirilir.

"Ellerimi uzattım ve Rabbime yaklaştım/ Çünkü ellerimin uzanması onun işaretidir" [114]. "Kutsal yerde ellerinizi kaldırın" (Mezmurlar 134:2). "Elçilerin elleriyle halk arasında birçok belirtiler ve harikalar yapıldı" (Elç. 5:12; krş. 14:3). "Ellerini onların üzerine koydular ve onlar da Kutsal Ruh'u aldılar" (8:17). "Bana da bu gücü ver ki, kimin üzerine elimi koyarsam Kutsal Ruh'u alabilsin" (8:19). "Dua ettikten sonra ellerini onların üzerine koydular" (6:6; çapraz başvuru 9:17; 13:3). Tanrı Musa'dan başka bir kişinin de aynı ruha sahip olup olmadığını görmesini istedi ve ellerini onun üzerine koymasına gerekti (serin nefesi ya da esintiyi hissetmek için): "RAB Musa'ya şöyle dedi: "Nun oğlu Yeşu'yu, içinde Ruh olan adamı al, elini onun üzerine koy" dedi" (Sayılar 27:18). Sonuç olumluydu: "Nun oğlu Yeşu bilgelik Ruhu'yla doldu, çünkü Musa ellerini onun üzerine koymuştu" (Yasanın Tekrarı 34:9).

Zohar bir dizi bilge adamın "ellerini Rabbi Simeon'a doğru açarak parmaklarını gökyüzüne kaldırdıklarını" anlatır [115]. Kabalistler için bu jest henüz anlamını yitirmemişti; aksine, ezoterik öneminin tamamen farkındaydılar: "Gerçekten de, bu "ellerin açılması" derin bir sembolik öneme sahiptir. Bir adam ellerini açıp yukarı kaldırdığında... sembolik olarak on Sözü (Sefirot) birleştirmiş olur" [116]. Avuçların gökyüzüne, dolayısıyla Tanrısalığa kaldırılması Mısır antik çağından beri eski bir uygulamadır [117] ve bu jest diğer uygarlıklardan gelen orantılar tarafından değiştirilmeden korunmuştur. Kolomb öncesi Tanrıça Coatlicue "uzatılmış ellerin tipik hareketiyle" tasvir edilmiştir [118]. Eski Hıristiyan imgeleri (örneğin fresklerde -özellikle adak olanlarda- ve Romen, Rus ya da Bizans kiliselerindeki ikonalarda [119]) inananları avuç içleri yukarı bakacak şekilde kutsal bir kişiye doğru uzanmış ve ondan Kundalini enerjisini alacak şekilde göstermektedir. Bu bilgi ve sembolizmi Orta Çağ'ın sonlarına doğru kaybolmuş gibi görünmektedir, zira günümüzde Hıristiyanlar tarafından kullanılan birçok jest orijinal anlamını yitirmiştir (bölüm XV C' XV F' XIX C). Benzer bir jest Müslümanlar arasında da mevcuttur; İstanbul'daki Topkapı Müzesi'nde bulunan *Üçüncü Selim'in Tahta Çıkışını* temsil eden bir tabloda yüksek memurlar avuç içleri yukarı bakacak şekilde sadece sivil hükümdar değil aynı zamanda dini şef olan sultana doğru durmaktadırlar.

*

Sahaja Yoga uygulaması, avuç içlerindeki ısı hissini olumsuz bir tezahürü gösterdiğini kanıtlar (bölüm X). "Kötülerin üzerine... ateş yağdıracak... ve kavurucu rüzgâr onların kâsesinin payı olacak" (Mezmurlar 11:6). "Çünkü kötülük ateş gibi yakar" (Yeşaya 9:18). Aynı bağlamda, *Kuran* düşman varlıklar hakkında okur: "Cin tâifesini de evvelce bir dumansız ateşten yaratmıştık. Cinleri de daha önce, zehirli ateşten yaratmıştık. Cinne gelince onu da (insandan) daha önce, (vücudun gözeneklerine) nüfuz eden kavurucu ateşten yarattık. Ve cinleri de daha evvel zehirli ateşden halk itdik. " Hicr Suresi (15.27).

Tapas (Sanskrit.) *çilecilik* yanı sıra *sıcaklık* anlamına da gelir. Ancak, ısı kusurlu bir tezahürü ifade ederken, çilecilik Yoga'da olmazsa olmaz bir koşul değildir. Dahası, klasik Yoga'da başlangıçtaki çileci eğitimi tamamladıktan sonra, kişinin Aydınlanması için bu aşamanın ötesine geçmesi gerekir. "Çilecilik bir ön alıştırmadır" diyen Zimmer [120], buna ek olarak "kendi alevlerinde yanan lanetlilere" [121] atıfta bulunur. Jain dini de kefaretin faydasız olduğunu düşünmektedir. Hindistan'da kefarete sebat etmek şeytani bir özellik olarak görülüyordu. "*Perseverare diabolicum*" (sebat etmek şeytanidir' Lat.) meşhur sözün bir atasözüdür: "*Errare humanum est*" (hata yapmak insancadır). Krishna Arjuna'ya şöyle der: "O adamlar ki... şiddetli riyazetler yaparlar,... akılsız oldukları için bedenlerindeki elementler grubuna ve bedende yaşayan Bana da zulmederler. Bunların kararlarında şeytani olduklarını bilin" [122]. Sahaja Yoga'nın yeni yöntemi en başından itibaren her türlü çileci uygulamayı dışlar (Giriş bölümümüze bakınız). Simon Magus, okült -dolayısıyla ilahi sürece karşı- bir süreçte, "önce insan pneumasının kendisini sıcak doğaya dönüştürdüğünü" [123] göstermiştir ki buradan pneumanın (esinti) doğal olarak serin olduğu sonucu çıkarılabilir.

Mircea Eliade, *Mitlerin Rüyalari ve Gizemleri* adlı eserinde büyü ve ısı arasındaki ilişkiye iki paragraf ayırmıştır. Bunlardan ilki "*Büyülü Isı*" ve "*Ateşin Ustalığı*" [124], ikincisi ise "*Büyülü Isı*"dır [125]. Tapas'ın ısı üreten çileci çabası hakkında yazmış ve "bir dizi ezeli geleneğin büyüsel-dinsel gücü "yakma" olarak temsil ettiğini" ekleyerek, şamanlar için "büyüsel ısının" "ateşin ustalığı" olarak adlandırılabilir başka bir teknikle ilişkili olduğunu açıklamıştır... Isı ve ateş, mistik fizyoloji düzleminde, büyüsel-dinsel bir gücün uyanışını gösterir". Şaşırtıcı bir şekilde, büyük dinler tarihçisi "*Kundalini*"yi uyandıran kişinin yoğun bir sıcaklık hissettiğini... bedeninin *Kundalini* tarafından kat edilen kısmının sıcaktan yandığını" [126] iddia etmiş ve böylece *Kundalini*'nin ısı ile ilişkili olduğuna dair YANLIŞ hipotezi savunmuştur. Aslında bu, örneğin tantrik cinsel uygulama gibi suçlanabilir tekniklerle *Kundalini* enerjisini uyandırmaya çalışan yetkisiz kişilerin (şamanlar, sahte gurular) cezalandırılmasıyla ilgilidir. Prometheus örneğini ileride göreceğiz (bölüm XI E). Ateş sırasında yaşanan ısı, bedeninin kötü niyetli bir varlık tarafından istila edildiğine dair oldukça iyi bir işarettir. Ancak Eliade ateşin "ilahi ya da şeytani olabileceğini" kabul etmiş ancak bunlar arasında hiçbir ayırım yapmamıştır. Onun kafa karışıklığı şu açıklamayı yapacak kadar ileri gitmiştir: "İsa da şeytan da "ateşin efendileridir" [127]. Aslında ilahi ateş (*Kundalini*), Musa'nın Horeb Dağı'nda gördüğü gibi, tüketmeyen (yakmayan) soğuk bir ateştir.

Eliade'nin öğrencisi Ioan Couliano'nun kız arkadaşı olan Hillary Wiesner -ki kendisi de bir uygulayıcı gibi görünmektedir- Eliade hakkında, büyüye ve genel olarak okült uygulamalara son derece olumsuz yaklaşan bir kişidir: "O yürüyen bir Dinler Ansiklopedisi, ama gerçek dışında her şeyi bilen biri" [128]. Wiesner'in tanımının, büyük bir âlim ve gerçek bir bilgin olmasına rağmen, hiç de ruhen aydınlanmış bir kişi olmayan Eliade için de aynı derecede geçerli olduğuna inanıyoruz. Eliade kendisinin ele geçirilmiş bir varlık olduğunu itiraf etmiştir: "dedikleri gibi "esinlendiğim" ya da daha doğrusu ele geçirildiğim"de hızlı çalışırım... "ele geçirildiğim"de gece gündüz çalışırım" [129]. Emile Cioran, 1990 yılında Gabriel Liiceanu'ya verdiği bir röportajda Eliade hakkındaki kanaatini dile getirmiştir: "Bana göre o dindar bir varlık değildi... Dua eden bir bilgin düşünülemez. Dinler tarihi benim için her zaman dinin yadsınması anlamına gelmiştir" [130]. Burada Eliade'nin Cioran'a yazdığı iki mektuptan alıntı yapacağız: "Ya çileciliğe ya da cümbüşe takmış durumdayım... Ne yazık ki kendini Tanrı tarafından yönlendirilmeye bırakmak zor.³⁷² ' diyebilir ve hala dünyanızda, ailenizde kalabilir, politika, edebiyat ve hatta ders yapabilirsiniz - tüm bunlar bana melek gibi basit, yani erişilemez görünüyor". "Eğer yazacaksam, Avrupa dışı, geleneksel, metafizik "hakikat" üzerine, inandığım tek hakikat üzerine bir kitap - son kitabım - yazacağım. Şu ana kadar yazdıklarım inandığım hakikati en ufak bir şekilde ifade etmiyor. Yalan söylemedim - ama oyun oynadığımı düşünüyorum. Tüm söylediklerim daha çok kendi deneyimlerime (ki bunlar her zaman gerçek olmuştur) atıfta bulunmaktadır' ama sonuçta bunların hiçbir önemi yoktur" [131]. Aslında bu *son* kitap hiç yazılmamıştı...

D. YAŞAM SUYU

"Susayana yaşam suyu pınarından karşılıksız vereceğim."

Vahiy 21:6 (ayrıca 22:17)

Kundalini, tezahürü sırasında deneyimlenen serinlikle ilişkilendirilerek, hem Kutsal Yazılarda, özellikle de *İncil*'de, hem de Gnostiklerin, Tapınakçıların vb. geleneğinde ve farklı halkların folklorunda sıklıkla *yaşam suyu* ya da *canlı su* – *yaşayan su* olarak adlandırılır.

Hayat Ağacı ile Hayat Suyu arasındaki tamamlayıcı, yakın ilişki evrensel sembolizmin yaygın bir konusudur. Örneğin Bölüm IV'te Aden'deki Hayat Ağacı'nın köklerinden fışkıran nehirler gibi bazı örnekler verilmiştir (Yaratılış 2:9-10). Diri su ile asa arasında da benzer bir ilişki vardır (aynı zamanda Hayat Ağacı anlamına da gelmektedir). Böylece, Yahova Musa'ya şöyle dedi: "İрмаğa vurduğun değneği eline al... kayaya vuracaksın ve halk için diye ondan su çıkacak" (Çıkış 17:5-6; çapraz başvuru 7:20; Sayılar 20:8; Yasanın Tekrarı 8:15).

"Bir ırmak vardır, akarsuları sevindirir³⁷³ Tanrı'nın kenti" (Mezmurlar 46:4). "Ve öyle olacak ki, 'çifte ırmak nereden gelirse gelsin' hareket eden her canlı yaşayacak... çünkü bu sular oraya gelecek' ve denizin suları iyileşecek; ve ırmak nereden gelirse gelsin her şey yaşayacak" (Hezekiel 47:9; çapraz başvuru 47:1; Yoel 3:18). "Ve o gün vaki olacak ki, Yerusolim'den diri sular çıkacak.³⁷⁴" (Zekeriya 14:8). Kundalini aracılığıyla tezahür eden Tanrı'nın Ruhu bilgeliğin kaynağıdır (Çıkış 35:31; Nehemya 9:20; Eyüp 32:8; Daniel 5:14). "Bilgeliğin pınarı fışkıran bir deredir" (Süleyman'ın Özdeyişleri 18:4). "Sevinçle³⁷⁵ Kurtuluş kuyularından su çekeceksiniz" (Yeşaya 12:3). "Her yüksek dağda ve her yüksek tepede dereler [ve] su yolları olacak... ve ayın ışığı güneşin ışığı gibi olacak' ve güneşin ışığı yedi kat olacak' yedi günün ışığı gibi' RAB'bin halkının yarısını sardığı' ve darbelerinin yarısını iyileştirdiği gün" (30:25-26). Bu sentetik cümlede Yeşaya yaşayan suyu Aydınlanmayla (*kurtuluş*)' Sahasrara'yla (*yüksek dağ/tepe*; bölüm II) yan kanalların (*güneş ve ay*) aşılmasıyla *ışıkla* (bölüm XI E) ve çakraları gösteren *yedi* sayısı ile ilişkilendirmiştir. Hanok da diri sudan söz etmiştir. Böylece günahkâr insanlara şöyle denir: "Yaşam kaynağını terk ettiğiniz için... tükenecek, solacaksınız" [132]. "Bu pınarların üzerinde öyle bir yer gördüm ki ne üstünde gök kubbe vardı ne de altında sağlam bir yer; su da yoktu" [133], böylece bu "pınarların" süptil özelliği vurgulanmaktadır. Bir başka apokrif metin de şöyledir: "Kendimi tamamen diri suda yıkadım" [134].

Daha önce, rahiplerin süptil bedeni simgeleyen thyrsi'leri (*Çiçek salkımları*) salladıkları eski bir Yahudi ritüelini anlatmıştık (bölüm IX). Aynı zamanda daha önce alıntılanan Yeşaya 12:3 ayetini de okuyorlardı. *Talmud*, Sukot Bayramı'na atıfta bulunarak şöyle yazmıştır: "Kutsal Olan, kutsanmış olsun, şöyle dedi: "Önümdeki khag'a su dökün" (*khag*, bayram, festival, İbr.) [135]. Göstereceğimiz gibi, Hindular da Tanrının ayaklarına su dökerken Onun Tanrısallığa tapınırlardı (*padya*' Sanskr.; bölüm XV E). *Zohar* "tüm "lambaları" aydınlatan yüce kaynaktan bahseder; bu, suları durmaksızın akan bir kaynaktır" [136]. Canlı su ve ışık arasındaki ilişki (bölüm XI E) Kundalini'nin tezahürü için tipik bir örnektir. Diri suyun sembolizmi Hıristiyan Kutsal Kitabı'nda da bulunur; Yuhanna'ya göre *İncil*'de ve Yuhanna'nın Vahyi'nde diri su tesadüfen ortaya çıkmaz. İsa'nın Kana'daki düğünde gerçekleştirdiği ilk mucizeye eşlik eder. "Orada arınma kurallarına göre altı taş su kabı duruyordu.³⁷⁶ Yahudiler'in" (Yuhanna 2:6). "İsa onlara şöyle dedi: "Su kaplarını suyla doldurun" dedi. Ve onları ağzına kadar doldurdular" (2:7). Altı sayısı Agnya'ya kadar olan çakraları gösterir, Sahasrara hariç³⁷⁷. Ancak "ağzına kadar" ifadesi, Sahasrara dahil edilmediği takdirde Aydınlanmaya erişilemeyeceğini gösterir. Suyun - yanlışlıkla yorumlandığı gibi *şaraba* değil (bölüm XV E) - *canlı suya* dönüştüğü an³⁷⁸, bu da Aydınlanmayı ifade eder ve Mesih'in yaptığı mucizelerin başlangıcını gösterir. "Doğrusu' doğrusu' onlara diyorum ki' bir kimse sudan ve Ruh'tan doğmadıkça' Tanrı'nın Egemenliği'ne giremez" (3:5). "Kutsal Yazılar'ın dediği gibi, bana iman eden kişinin karnından diri su ırmakları akacaktır. Ama bunu, kendisine iman edenlerin almak üzere oldukları Ruh'la ilgili olarak söyledi; çünkü Ruh henüz gelmemişti.³⁷⁹Çünkü İsa henüz yüceltilmemişti" (7:38-39). "Ona vereceğim sudan içen sonsuza dek susamayacak' ama ona vereceğim su, onda sonsuz yaşam fışkıran bir su pınarı olacak" (4:14). "Ve bana tahttan çıkan 'billur gibi parlak' bir yaşam suyu ırmağı gösterdi.³⁸⁰ Tanrı'nın ve Kuzu'nun" (Vahiy 22:1). "Tahtın ortasında duran Kuzu... onları yaşam sularının pınarlarına götürecektir" (7:17). Edmond Bordeaux-Szekely, Vatikan'ın ve Habsburg'ların gizli kütüphanesinde bulunan bir dizi Essene el yazmasını araştırmış ve bunları *Essene İncili* adı altında yayınlamıştır. Kutsal nehirlerle ilgili dördüncü ve son kitabın sonunda şunları okuyoruz: "Burada son çemberin içine, Enoch'tan çok önce var olan sırların sırrına geldiniz.³⁸¹... Şimdi, üç kutsal nehri keşfedeceksiniz³⁸² Böylece ilahi ışıkla yıkanacak ve sadece hayal

edebildiğiniz şeyleri bileceksiniz... Gün doğmadan önceki saatte... kutsal yaşam nehrine gireceksiniz... Ve kardeş Ağacı kucakladığınızda, kutsal yaşam nehri tüm vücudunuzdan akacak ve gücü sizi titretecek³⁸³... O zaman köklerini kutsal yaşam nehrinin kalbine gönderen Yaşam Ağacı olacaksınız... Bu yaşamın kutsal nehirlerine inin... göksel babanın Krallığına girin ve O'nunla bir olun" [137].

Ölü Deniz parşömenlerinde de benzer ifadelere rastlanmıştır: "Beni dinleyin ve önümde durun... Anladım, [Yaşam Kuyusu'ndan] içmek için... bir de[ep] Suyu Kuyusu... " [138]... "tüm beni[n...] Yaşayan Su Çeşmesi gibi" [139]. Bingıldağı hatırlatan (bariz Gnostik unsurlar içeren) referanslar da vardır: "kutsal Sır ve İhtişamın yeri ve Fou[ntain]'in güzelliğinin yüceliği, [majesty ve gücün, onurun, övgünün ve kudretli harikaların ve şifaların ve mucizevi işlerin toplanma yeri, Gizli Bilgelik ve Bilginin görüntüsü ve Anlayış Çeşmesi, Keşif Çeşmesi ve Kutsallık öğüdü ve Gizli Gerçek... derin kuyular... her dere, de[ep] sular... su... [tüm] Sırları... " [140]. Bir ilahide şöyle denmektedir: "Hiç tükenmeyecek olan diri suların kaynağı. Açıldıklarında kurumayacaklar; [kıyılarından taşan] bir sel olacaklar ve [dipsiz] denizler gibi olacaklar. Gizli saklı olan sular aniden fişkıracak" [141].

Simyasal süreçler, Kundalini'yi de ifade eden *aqua permanens*'e referanslar içerir.

Hristiyan edebi metinlerinde de yaşayan sudan bahsedilir. Sadece iki örnek vereceğiz. Arthur'un romanı *Aslanlı Şövalye*'nin kahramanı Sir Ivain, lakabını zühd hayatının zorlu aşamalarında ona rehberlik eden aslandan (Tanrıça'nın aracı; bölüm XX A) almıştır: az giyinmiştir (paçavralar içinde), (bir *sanyasi* olarak; bölüm XV B) çölde dolaşır (bölüm IV)' vücudu zayıflamıştır, saçları uzundur, hayvanların dostudur ve onlarla aynı yemeği yer (tipik bir çileci imgesi). Dallarında kuşların (çakraları ve kanalları kontrol eden ruhani varlıklar; bölüm IV) öttüğü bir ağacın (süptil beden) yakınında canlı suyla (Kundalini) dolu bir kuyu (Sahasrara'nın bingıldağı) keşfetmiş, bekçiyi (engeller, süptil tıkanıklıklar) yenmiş ve Kuyunun Hanımı'nın (Dişil İlke' Tanrıça'nın tezahürü) eşi (Eril İlke' Atman) olmuş, böylece canlı su üzerinde hakimiyet kazanmıştır. Günümüze daha yakın bir zamanda Wordsworth şöyle yazmıştır: "İleriye bak!-o Akarsu'ya bak/ O Akarsu ki bağrından geçtik/ Uluslar yok olurken rahatça yüzdük/ Ulusları ve Ölüm'ü ağma topladı/ Kudretli kralların uzun çizgileri/ İleriye bak ruhum!/ (Bu vizyona güvenmekte yavaş olma)/ Yaşayan Sular' suçluluk duygusuyla gittikçe daha az/ Lekelenmiş ve kirlenmiş' yuvarlandıkça parlıyorlar'/ Ta ki ebedi Şehre ulaşana dek/ Adil olanların mükemmelleşmiş Ruhları için!" [142].

Yaşayan sudan *Kuran*'da da bahsedilir. "Andolsun ki onlara, "Gökten su indirip, onunla ölümünün ardından yeryüzünü canlandıran kimdir?" diye sorsan, mutlaka, "Allah " derler. De ki: (Öyleyse) hamd de Allah'a mahsustur. Fakat çokları akıllarını kullanmazlar." Ankebut (29.63). Kutsal Kitap ayrıca "Nimet Bahçeleri'nde³⁸⁴.... Ebediyen genç kalan uşaklar/gençler, onların etrafında; içmekle başlarının dönmeyeceği ve sarhoş olmayacakları, cennet pınarından doldurulmuş sürahileri, ibrikleri ve kadehleri, beğendikleri meyveleri ve arzu ettikleri kuş etlerini dolaştırırlar. " Vakıa (56. 17,18,19,20,21). " Orada bir pınar ki ona "selsebil" (*tatlı ve hafif bir su-cennettekış bir çeşmenin adı*) adı verilir. İnsan suresi 76:30 ... Orada herhangi bir yeri gördüğün zaman (büyük) bir ni'met, bol bir (ihtişam ve) saltanat görürsün" (76. 20). "Ebu Said el-Hudri rivayet etti:... Peygamber ekledi: "... "Sonra Allah Teâlâ şöyle buyuracak: 'Melekler, peygamberler ve mü'minler şefaatt ettiler, geride merhamet edenlerin en çok merhamet edeni kaldı.' Sonra ateşten bir cemaati alacak; nihayet oradan hiç hayır işlemeyenleri kömürlere dönmüş bir halde alacak ve onları cennetin yolları üzerinde: 'Hayat nehri' denilen nehre atacak, oradan selin taşıdığı yabani reyhan tohumları gibi çıkacaklar. Yabani reyhan bazen taş, bazen de ağaç dibinde olur. Güneşe doğru olanlar sarı ya da yeşil olur. Gölgeye doğru olanlar ise beyaz olur." Dediler ki: "Ey Allah'ın Resulü! Sanki sahrada koyun otlatmış gibi konuşuyorsun." Şöyle buyurdu: "Onlar inci gibi çıkacaklar, boyunlarında cennet ehlinin anlayacağı bir şekilde alamet olacak ve onlar için: 'İşte bunlar Allah'ın azatlılarıdır hiçbir amel işlemeyen, hiçbir hayır yapıp önceden (âhirete) gönder-mededen Allah onları cennete koymuştur.' Sonra buyuracak: 'Haydi cennete girin, gördükleriniz hep sizin olacaktır!'" [143] - 10002- Ebû Saîd radiyallahuanh'dan: Rumi'nin ilk kitabında [144], Peygamber'in genç eşi Aişe'nin elbiselerini ıslatmayan bir yağmuru fark ettiği ve şu cevabı aldığı bir hikaye anlatılır: "Ey temiz kalpli kadın!... Allah senin temiz gözlerine Görünmez'in yağmuru gösterdi! Bu yağmur bulutlardan gelmiyor. Başka bulutlar ve başka gökyüzü var!" İslami gelenekten sonra, Arap halkının babası İsmail, annesi Hacer'le birlikte Mekke yakınlarındaki Zemzem kuyusundan hayat suyu içmiştir (bkz. Yaratılış 21:19). *İncil*'de Aden çeşmesinin Hayat Ağacı'nın yetiştiği yer olduğundan bahsedilir, bu nedenle su çeşmesini bir ağacın yanına koymak birçok doğu halkının folklor geleneği haline gelmiştir, tıpkı Arap ülkelerinde Cennet'in bir görüntüsü olarak kabul edilen konutlarda olduğu gibi: ortasında su fişkırان bir çeşme (bingıldaktan çıkan Kundalini gibi) bulunan kare bir avlu (mükemmelliğin sembolü olarak Aden; bölüm I). Bu model Mağribiler

tarafından İspanya'ya uyarlanmış ve daha sonra Latin-Amerika ülkeleri tarafından *avlu* yapımında benimsenmiştir.

Yaşayan suyla ilgili geleneğe diğer halklarda da rastlanabilir.

Sümerlerin yüce Tanrısı An, "sonsuz yaşam suyuna" sahipti. Mari sarayının bir kanadında (MÖ 2000) bereketin Ana-Tanrıçası'nın görüntüsü duruyordu. Elindeki bir kaptan sürekli olarak "sonsuz yaşam suyu" akardı [145]. Ayrıca İsis "ölümsüzlük suyu" sunan "Hayat Ağacı Tanrıçası" idi.

Tao-Te-King aynı zamanda yaşayan su anlamına da gelir: "Büyük Yol³⁸⁶ Hem sağa hem sola, her yere akar. Her şey yaşamını ondan alır ve o da onlardan yüz çevirmez. İşini tamamlar... Her şeyi sağlar ve besler" (34.1) [146].

Kuzey İtalya'da 19. yüzyılda ortaya çıkarılan altın tabletlerden birinde bulunan Sokrates öncesi bilgelikten bir parça, "soğuk suyu Mnemosyne'den akmaya başlayan" bir pınardan bahseder³⁸⁷ 'Göl' ve onu koruyan muhafızları vardı. Sonra şu sözlerle konuştu: "Ben Yer'in ve Gök'ün oğluyum³⁸⁸ Yıldızlarla süslüyüm, bu yüzden göksel bir soydan geliyorum. Ancak bunu siz de biliyorsunuz... ". Sana Tanrısal pınardan su verecekler ve sen de baş köşede oturacaksın.³⁸⁹ diğer kahramanların yanında³⁹⁰" [147].

Doğu geleneği, Büyük İskender'in aradığı ama sabırsızlığı yüzünden asla bulamadığı bir Hiperborean (veya kutup) çeşmesini hatırlatır. Bununla birlikte, bingıldak tam olarak insan kafatasının kutbudur (bölüm II). Platon ayrıca yaşayan su ve serinlik hakkında da yazmış ve bunları Kundalini'nin Ateş olarak diğer tezahürleriyle ilişkilendirmiştir ki bu konu bir sonraki bölümde ele alınacaktır: "Her şey... 'sulanan ve soğutulan' bedeninin beslenmesi ve yaşam bulması için gerçekleşir. Çünkü solunum girip çıkarken ve 'içinde hızla bağlı olan ateş' onu takip ederken' ve sürekli olarak sağa sola hareket ederken³⁹¹" [148].

E. ATEŞ VE IŞIK

"Gökte büyük bir belirti görüldü: Güneş giysili bir Kadın³⁹²"

Vahiy 12:1

Kundalini süptil enerjisi, bir şekilde duyularımız tarafından belirli bir frekans aralığında, ışık formu altında algılanan elektromanyetik radyasyonlara (bölüm II) benzeyen vibrasyonsel bir enerjidir. Ancak Kundalini enerjisinin doğası farklıdır. Fizikçiler tarafından kullanılan cihazlar henüz onu ölçememektedir, bu da *süptil* terimini haklı çıkaran bir nedendir. Ancak, vibrasyon frekansı (ya da ilgili dalga uzunluğu) fotoğraf makinesindeki filmin hassasiyetine karşılık geldiğinde, süptil enerji fotoğraf filmini etkileyebilir. Sıradan koşullar altında sıradan kameralar ve malzemeler kullanıldığını vurgulamak gerekir. Bununla birlikte, bazı vizyonerler bu vibrasyonları doğrudan ışıklı tezahürler olarak algılayabilmişlerdir ki bu da eski zamanlarda sıradan bir şeymiş gibi görünmektedir.

Yoga uygulaması tarihinde ilk kez, Sahaja Yoga deneyleri sırasında Kundalini'nin bu tür bir tezahürünün deneyimlendiği objektif bir yöntemle kanıtlanmıştır. Şu anda, bu gibi durumlarda kaydedilmiş, ışıklı kürelerden veya diğer şekillerden düzensiz veya paralel eğrilere kadar değişen, bazıları şekil ve renkleriyle (sarı-turuncu) ya İncil'deki pirinçten ateşli yılanı (bölüm IX) ya da *ateş* metaforundan gelen alevleri düşündüren inanılmaz çeşitlilikte binlerce fotoğraf bulunmaktadır. Bunlardan bazıları basında yer almış ve tutkulu araştırmacılar tarafından kitaplarda yayınlanmıştır [149]. Birçok durumda farklı ülkelerden Yoga deneylerinden tamamen habersiz kişiler Kundalini'nin ışıklı tezahürlerini gösteren fotoğraflar çekmişlerdir. Bu tür somut tezahürlerin zamanımızda ortaya çıkmış olması, onları seçkin Rus bilim adamı Nicholas Roerich tarafından bildirilen bir Budist manastırından yaşlı bir rahibin şu sözleriyle ilişkilendirirsek, önemden yoksun değildir: "Bu ateşli işaretler Şambala çağına eşlik ediyor" [150] (bkz. bölüm XIX D).

En baştan belirtmek gerekir ki, Kundalini enerjisinin benzetildiği Ateş sembolünün ateşin fiziksel gerçekliğiyle hiçbir ortak yanı yoktur, zira birincisi süptil bir tezahürle ilgilidir. Aksine, ruhani "ateşin" nitelikleri sıradan ateşin niteliklerine zıttır: yanma üretmez, daha ziyade serinlik ve esintiyle (nefes, rüzgar; bölüm XI C) veya sıradan ateşi söndürecek suyla (bölüm XI D) ilişkilendirilen "soğuk bir ateştir".

Musa Horev Dağı'na çıktığında, "RAB'bin Meleği dikenli bir çalının ortasından çıkan bir ateş alevi içinde ona göründü.³⁹³... ve işte' dikenli çalı ateşle yandı' ve dikenli çalı tüketilmiyordu" (Çıkış 3:2). "RAB'bin bulutu gündüzleri çadırın üzerindeydi' ve geceleri içinde ateş vardı" (Çıkış 40:38). Kundalini tezahürlerinin ateş (Çıkış 19:18; Tesniye 4:11-12; 5:4-5'22-24; Zekeriya 2:5) parlaklık (Hezekiel 1:27-28)' şimşek' kar gibi beyaz

(Matta 28:3) gibi başka benzer tanımlarına da rastlarız. "RAB'bin ışığında yürüyeceğim" - Yeşaya'nın çağrısıdır (2:5). "Uluslar onun ışığında yürüyecek" (Vahiy 21:23). Diğer metaforlar (lambalar, yıldızlar, ışık huzmeleri) daha önce sunulmuştu (bölüm IV, VIII). Tanrı Musa aracılığıyla Harun ve oğullarına şöyle dua etmelerini öğretmiştir: "RAB yüzünü sizin üzerinize parlatsın" (Sayılar 6:25). Mezmurlar (4:6; 31:16; 80:3'7'19; 90:8; 119:135) sık sık Tanrı'nın yüzünün parlamasından (O'nun çehresinin ışığından) söz eder.

Altıncı yüzyılda yaşamış bir hacı olan Antonin Martyr, *Itinerarium Hierosolymitanum* veya *Itinerarium Burdigalense* (566; *Itinerarium Antonini* olarak da bilinir) adlı eserinde, insan eliyle yapılmadığı (*achiropoiite*, Gr.) varsayılan mucizevi bir resimdeki İsa'nın yüzünü göremediğini, çünkü resimden yayılan ışık yüzünden kör olduğunu (bölüm XXV A) ve ayrıca "yüzün ona bakan gözlerin önünde sürekli değiştiğini" [151] belirtir. Gerçekten de bir *Maha Avatara*'nın (Büyük Enkarnasyon, Sanskr.) yüzüne böyle olur. Mezmur 67:1 okunur: "Tanrı bize lütfetsin" ve bizi kutsasın [ve] yüzünü üzerimize parlatsın (Dur³⁹⁴Öyle ki, yolun yeryüzünde, kurtuluşun bütün uluslar arasında bilinsin". Burada metnin süreksizliği dikkatimizi çeker, bu da "durma"nın bazı kelimelerin atlandığını gösterdiğini düşündürür (bkz. bölüm X). İnsanlara aktarılan ilahi ışık onların Tanrı'nın yolunu (Kundalini kanalı) ve dolayısıyla kurtuluşlarını (Aydınlanma, ikinci doğum, aydınlanma, Mokşa³⁹⁵, Nirvana' Satori vs.; Giriş bölümümüze bakınız)' tüm uluslar için bile mümkün olacaktır. İşte şu anda insanlığa sunulan şansın harika bir kehaneti (bölüm XIX D). Elleri ışınlar olarak algılanan süptil enerjiyle ilişkilendiren en önemli metin Habakkuk'a aittir: "[O'nun] parlaklığı ışık gibiydi: elinden ışınlar [çıktı] ve gücünün gizlenmesi vardı" (3:4).

Bazen Tanrı Ruhunu nefes ve ateş olarak göstererek "hizmetkârlarını ateşten bir alev" haline getirmiştir (Mezmurlar 104:4). Bununla birlikte, ilahi tezahür sıklıkla *Yahve*'nin *görkemi* (*kavod* 'görkem' İbr.; *dóxa* 'Gr.-Septuagint'te) olarak adlandırılır (örneğin Çıkış 16:7'10; 24:15-17; Yeşaya 35:2; 40:5; Yuhanna 11:40 vb.) ve böylece *Tanrı'nın Yüzü* teriminin yerini alır. Gotça'da *wulpus* (Latince'deki *vultus* 'yüz, yanak' gibi) görkemli ihtişamdır (*dóxa*, Gr.), *wops* sıfatı ise *Tanrısal* ile ilgili olan *daimonysómenos*'un (Gr.) eşdeğeridir. Işık konusu, birkaç örnek alıntılanacak olan *Enoch Kitabı*'nda zengin bir şekilde sunulmuştur. "Yedi yıldız gördüm, büyük alevli dağlar gibi ve ruhlar gibi" [152]. "Ben... gece ve gündüz parlayan ateşten bir dağ gördüm. Ona doğru ilerledim ve hepsi birbirinden farklı yedi görkemli dağ algıladım" [153]. "Göğün sütunlarında sayısız ateş gördüm, ama ne yükseklerle ne de derinlere iniyordu" [154]. Enerji kanalları bir sarayda 'ateşten nehirler' olarak tanımlanır³⁹⁶ buzdan taşlarla inşa edilmişti: "Ve bu taşların ortasında canlı ateşten diller... onu kuşatan canlı ateşle dolu nehirler vardı" [155]. "Sümbül gibi parlayan iki ateş nehri gördüm."³⁹⁷ [156]. Bazen çakraların varlıkları meleklerin oğulları olarak adlandırılır: "Kutsal meleklerin oğullarını alevli ateşin üzerinde yürürken gördüm, giysileri ve cüppeleri beyazdı" [157]. Enoch bunun *yanan ama soğuk* bir ateş olduğunu belirtmiştir: "Duvarlarının etrafında bir alev yanıyordu ve kapısı ateşle parlıyordu. Konutun içine girdiğimde ateş gibi sıcak ve buz gibi soğuktu" [158]. Apokrif *Süleyman'ın Mezmurları* ve *İnsanoğlunun Vizyonu*'na göre, ikincisi olumsuzluğu alevli bir nefesle ("ateş olan Yasa") yok edecektir [159].

Tanrıça Bilgelik (*Hokhmah*, İbr.) de "ebedi ışığın yansıması (*aparantos*, parlaklık, Gr.)" [160] olarak tanımlanan bu niteliğe sahiptir; bu terim büyümlü bir papirüste kendisinden bahsettiği İsis'i yankılamaktadır: "Ben güneşin ışınları içindeyim" [161]. Ancak Bilgelik "gerçekten de güneşten daha görkemlidir, tüm takımyıldızların ana hatlarını çizer" [162].

Kabalistler "enerji ve ilahi ışığın yayılmasından" bahsederlerdi. Kabalistik öğretilerdeki Shekhinah miti, onun Işık imgesinde vücut bulduğunu düşünüyordu. O, Kutsal Ruh'un ışıltısıyla, tüm yaratılışın içinden çıktığı ateşli *Pleroma* ile özdeşleştirilmiştir. Bu, Tanrıça İnanna'nın ışıltısını ve yedi gezegensel küre boyunca inişini hatırlatır [163]. Shekhinah, bireylere kişisel olarak ifşa edilebilen "ışıldayan bir beden" olarak insanlarda içkin kabul edilirdi. *Zohardisc*, "İsraillilerin gördüğü her şeyi, diğer tüm ışıkların odaklandığı tek bir Işıktaki gördüler ve ona sahip olmayı arzuladılar. Kutsal Olan, mübarek olsun, onlara şöyle dedi: "Sina Dağı'nda gördüğünüz, diğer ışıkların tüm renklerinin birleştiği ve çok arzuladığımız bu ışık sizin olacak: onu alın, kendinize alın!" Ve birleştirdiği bu renkler burada sözü edilen altın, gümüş, pirinç vb.dir" [164]. Benzer parlaklık Dağdaki Başkalaşım sırasında (Matta 17:2; Markos 9:3; Luka 9:29) kutsal mezarda (Matta 28:3) ve Pentikost gününde (Elçilerin İşleri 2:3) algılanmıştır. Daha fazla ayrıntı aşağıda ve XXV A bölümünde verilmiştir.

Işık, Matta İncili'nin *Vercellensis* adlı çok eski iki Latince kodeksinde İsa'nın vaftizi ile ilişkilendirilmiştir³⁹⁸ ve *Sangermanensis*³⁹⁹. İlkinde şöyle yazıyordu: "Sudan gelen büyük bir ışık tüm çevreyi aydınlattı ve herkes korktu". İkincisinde ise neredeyse aynı kelimeler kullanılmıştır: "Sudan büyük bir ışık parladı" [165]. Justin Martyr de bilmediğimiz bir İncil'den alıntı yapar: "İsa, Yahya'nın vaftiz ettiği Ürdün nehrine gittiğinde ve

suya girdiğinde, Ürdün'de bir ateş tutuşturuldu; ve sudan çıktığında, Kutsal Ruh bir güvercin gibi onun üzerinde parladı" [166]. Aynı şey Pseudo-Cyprian'da da görülür [167].

Vaftizci Yahya da İsa'nın, kendisinin uyguladığı su vaftizinden tamamen farklı bir vaftiz gerçekleştireceğini müjdelemiştir: "Ben sizi tövbe etmeniz için suyla vaftiz ediyorum, ama benden sonra gelecek olan benden daha güçlüdür, onun sandaletlerini taşımaya uygun değilim; o sizi Kutsal Ruh ve ateşle vaftiz edecek" (Matta 3:11). Bu Mesih tarafından da onaylanmıştır: "Yahya suyla vaftiz etti, ama siz çok değil, birkaç gün sonra Kutsal Ruh'la vaftiz edileceksiniz" (Elçilerin İşleri 1:5) diyerek Pentikost günündeki olayı duyurmuştur. "Ben yeryüzüne bir ateş salmaya geldim; ve eğer o zaten tutuşturulmuşsa ben ne yapacağım? Ama vaftiz edilmem gereken bir vaftiz var ve o gerçekleşinceye dek nasıl da daralıyorum" (Luka 12:49-50).

Elçilerin anlatılarında önemli bir an, Tabor Dağı'nda (*tabur'* navel, İbr.) gerçekleşen Başkalaşım'dır. Ancak göbek solar plexus seviyesinde bulunur ve 11 sephiroth'lu Kabalistik ağaçta güneşe karşılık gelen Tiphereth ile temsil edilir (bölüm IV). İsa dağda öğrencilerine o yerlere yabancı bir ışık yayan bir güneşe benzeyerek görünmüştür. "Yüzü güneş gibi parladı ve giysileri ışık gibi beyaz oldu" ve Baba "parlak bir bulut" olarak görüldü (Matta 17:2'5; krş. Markos 9:3. Bu olayla ilgili önemli bilgiler Luka'dan (9:29) gelmektedir: "Dua ederken yüzünün şekli değişti" (*tò eidos tou prosopón autou héteron*, Gr.), böylece duanın (meditasyon ve mantraların söylenmesi) gerekliliğine işaret eder. Havariler İsa'nın Musa ve İlyas'ı için üç tabernacle (yani Tanrısallığın konutları) yapmak istediklerinden, bu ilahi menzilde tezahür eden Aydınlanmaydı.⁴⁰⁰ (*Trimurti*'yi simgeleyen), kanalların üç gücüyle bağlantılı olabilir (bölüm II). Aslında bu sadece o zaman olmadı, çünkü "İsa uyuduğunda, ister gündüz ister gece olsun, Tanrı'nın parlaklığı onun üzerinde parladı" (*claritas Dei splendebat super eum*, Lat.) [168]. "Bu nedenle bütün beden aydınlıksa, hiçbir yerin karanlık değilse, kandilin parlaklığıyla seni aydınlattığı zamanki gibi aydınlık olacaktır" (Luka 11:36). Vahiy de insanoğlunu tanımlar: "Başı ve saçları beyaz yün gibi, kar gibi beyaz; gözleri ateş alevi gibi; ayakları tunç gibi... yüzü güneşin gücüyle parladığı gibi" (1:14-16; krş. 2:18; 19:12).

Birçok araştırmacı Başkalaşım'ın aslında Tabor yerine Hermon Dağı'nda gerçekleştiğini varsaymıştır, çünkü Markos kodekslerinin en eskisinde, Markos 9:2'nin devamında "yüksek bir dağ" olarak bahsedilen yer aslında "çok (cümledeki konumu nedeniyle "fazlasıyla" anlamına gelir) yüksek bir dağ" olarak tanımlanmıştır, ki bu oldukça alçak (562 metre yüksekliğinde) Tabor Dağı'nın değil, Hermon Dağı'nın (İsrail'in en yüksek dağı, 2814 metre yüksekliğinde) durumudur [169].

Ateş konusu, Kutsal Ruh'un Pentekost gününde havarilerin başlarının üzerine inişinin tezahürü olarak Kundalini'nin temsili aracılığıyla klasikleşmiştir. İniş ilk olarak "şiddetli bir üfleme" ile duyuruldu ve oturdukları tüm evi doldurdu. Onlara ateşten diller görüldü ve her birinin üzerine oturdu. Hepsi Kutsal Ruh'la doldu" (Elçilerin İşleri 2:2-4). Kundalini tezahürünün tanımının doğruluğu tamamen şaşırtıcıdır: "ateşten diller" değil, "ateş gibi" diller vardı. Daha önce bahsedilen eski Çin Hristiyan metinleri, Aydınlanmaya götüren *Yolun* (Sushumna) *sırrı* hakkında ilginç bir spesifikasyona katkıda bulunur: "Mesih göğe yükseldikten on gün sonra öğrencilerine tekrar daha fazla iman kattı ve onları "Yolun sırrına kabul etti" ve onlara Kutsal Ruh'u verdi" [170].

İbranilere göre Incil'de dikkat çekici bir ifade yer alır. "Nasranilerin kullandıkları kitaplarda şöyle denir⁴⁰¹ gözlerinden fıskırdı⁴⁰² Böylece dehşete kapıldılar ve kaçtılar" [171]. Aynı şey Jerome için de geçerlidir: "Ona karşı koymadılar, çünkü gözlerinden ateşli ve yıldızlı bir ışık parlıyordu ve yüzünden Tanrılığın görkemi parlıyordu" [172]. Bu anlatımlar Vahiy'i (1:14) ve Malaki'yi (3:2) hatırlatmaktadır: "O ateş gibi olacak". Gnostik metinlerde ayrıca Hayat Ağacı, Yaşayan Su ve İlahi Anne ile bağlantılı olarak gizemli bir ışıktan bahsedilir. "Sessizlikte saklı duran bir Işık vardır ve ilk olarak o ortaya çıkmıştır... O gizli bir Işıktır' Yaşam Meyvesi taşır' görünmez' kirlenmemiş' ölçülemez Kaynaktan bir Yaşayan Su aktır' yani' Annenin görkeminin' Tanrı'nın soyunun görkeminin çoğaltılamaz Sesi; gizli bir Aklın' yani' Her şeyden gizlenen Sessizliğin' çoğaltılamaz olmanın' ölçülemez bir Işığın' Her şeyin kaynağının' tüm Aeon'un Kökünün erdemiyile bir erkek Bakiredir. Yüce Zafere ait olan Aeonların her hareketini destekleyen Temeldir. O her temel temelidir" [173]. Başka bir Gnostik elyazmasında, öğrenciler Zeytin Dağı'ndayken, "büyük bir ışık belirdi, öyle ki dağ, beliren O'nun görüntüsünden parladı. Ve bir ses onlara şöyle seslendi: "Sözlerimi dinleyin... Ben İsa Mesih'im"... Sonra onlara ışıktan bir ses geldi" [174]. *İsa Mesih*'in apokrif *Bilgeliği* O'nu, onlara evrenin ve kaderinin "kutsal planının sırlarını" öğreten "büyük bir Işık meleği" olarak tanımlamıştır [175]. Bir başka Gnostik yazar ilahi Işığa atıfta bulunmuştur: "Ölçülemez, çünkü Ölçülemez Olan'da ikamet eder. O bir gizemdir. O [Anlaşılmaz Olan] tarafından [sınırlanabilir]. Tüm'de görünür olan [herkes için] görünmezdir.

Işıktaki ikamet eden [bir Işıktır]" [176]. Bir başka metin de şöyledir: "Gün ışığından daha büyük yeni bir ışık gördüm. Sonra Kurtarıcı'nın üzerine indi" [177]. Kendilerinden önceki Gizemlerin inisiyeleri gibi, Gnostikler de fiziksel formun altındaki "ışık" bedenine dair bir vizyona sahipti. Bazı Gnostik metinlerde İsa dirilişinden (*anástasia*, Gr.) sonra öğrencilerine "ışık bedeni" içinde görünür [178]. Bu nedenle simyanın *Büyük Çalışması* Ruhun doğasını keşfetmeyi, "ateşli ışığın" gizemini algılamayı ve evrenin "maddesi" kadar insan bedeninin de temeli olan "ışık bedenini" yüz yüze görmeyi amaçlıyordu [179].

Hıristiyan literatüründe ilk kez Origen, Tanrı hakkında hissedebileceğimiz ve hayal edebileceğimiz her şeyin sadece küçük bir ışık kıvılcımını olacağını düşünmüştür [180]. Daha sonra Batı dünyasında geliştirilen bu fikir, Meister'de merkezi bir konuma gelecektir⁴⁰³ Ancak Eckhart'ın sistemi tamamen farklı bir bağlamdadır.

Origen, Mesih'in de Kutsal Ruh gibi ateşli bir doğaya sahip olduğunu belirterek konuya daha açıklık getirmiştir: "Bir yerde Kurtarıcı'nın şöyle dediğini okudum - gerçi bu sözleri Kurtarıcı'nın ağzına biri mi koydu yoksa gerçekten hatırladı mı emin değilim - her halükarda O'nun şöyle dediğini okudum: "Bana yakın olan ateşe de yakındır.⁴⁰⁴ Benden uzak olan Krallık'tan da uzaktır" [181]. "Çünkü kutsal dilde Tanrı ateş olarak adlandırılır" [182]. Orijinali Latince olan bu metin Didymos tarafından Yunanca olarak ve daha büyük bir güvenle aktarılmıştır [183]. Kaynağı günümüzde *Thomas İncili* olarak keşfedilmiştir ve tam metin şöyledir "İsa dedi ki: "Bana yakın olan ateşe yakındır" ve benden uzak olan Krallık'tan uzaktır". İsa dedi ki: "Görüntüler insana görünür, ama içlerindeki ışık Baba'nın ışığının görüntüsünde saklı kalır. O apaçık olacaktır" ama görüntüsü ışığıyla gizli kalacaktır" [184] (bkz. bölüm II).

Hippolytus [185] Hintli yogilerin (onun tarafından *gymnosophistai*, çıplak bilgiler, Gr. olarak adlandırılır) kavramlarına aşındı: "Ama Hintlilerde de bir mezhep vardır... Bunlar Tanrı'nın ışık olduğunu, ne görüldüğü gibi ne de güneş ve ateş gibi olduğunu söylerler".

İskenderiyeli Clement göstermiştir ki: "Sütuna benzeyen ateş ve çöldeki ateş, yeryüzünden geçip [haçın] odunuyla tekrar göğe dönen kutsal ışığın sembolüdür.⁴⁰⁵, bu sayede bize entelektüel vizyon armağanı da bahşedildi" [186]. Ateş sütunu doğal olarak Kundalini'dir. Hindu mitolojisinde Vajra'dır (İndra'nın şimşegi' Jüpiter Tonans'inkine veya benzerlerine benzer: İskandinav Thor' Alman Donar' ve hatta Geto-Dacian Zalmoxis; bölüm XIX B). "RAB gündüzleri bir bulut sütunu içinde... geceleri de bir ateş sütunu içinde yüzlerinin önünde gidiyordu" (Çıkış 13:21; çapraz başvuru 14:19-20; 16:10; 19:9; 20:21; 24:15'16; 33:9-10; Sayılar 9:15; 12:5; Tesniye 31:15; Nehemya 9:12; Yeşaya 4:5 vs.) Maniheistler ve Müslüman ezoterik akımlar ruhları Ezeliere geri getiren bir ışık sütununa atıfta bulunurlar.

İskenderiyeli Clement de bize bu özel ateşin başka yorumlarını getirmiştir. "Ateş iyi bir güç ve kudret olarak tasavvur edilir" kötüyü yok eder ve iyiyi korur" bu nedenle peygamberlerde bu ateşe akıllı denir" [187]. "Ateşin kutsallaştırdığını söylüyoruz... ; yani her şeyi yok eden kaba ateşi değil, ateşten geçen ruha nüfuz eden bilgeliği kastediyoruz" [188]. *Pistis Sophia* "büyük" son derece şiddetli' bilge bir ateşten söz eder ve günahları yakar" [189]. Ve Minucius Felix gösterdi: "Orada akıllı ateş uzuvları yakar ve onları onarır, onlardan beslenir ve onları besler" [190].

Gnostik yazılar kadar erken bir tarihte kaydedilmiş olan ve "ebedi ışık bilgisinin meleği" [191] vizyonunu alan Zostrianos örneğinden de bahsedebiliriz.

Papa Büyük Gregory I (540-604) de Tanrı'yla birliğe ulaşan mistiklere atıfta bulunmuştur, ancak bunu çok garip bir şekilde yapmıştır. Armstrong, Gregory'nin İlahi Işığa atıfta bulunmak yerine "bulut, sis veya karanlık metaforlarını kullandığını gösterir... Onun Tanrısı, Nyssa'lı Gregory ve Pseudo-Areopagite Dionysius gibi Yunan Hıristiyanların deneyimlediği... buluttan çok daha acı verici olan aşılmaz bir karanlıkta insanlardan gizli kalmıştır... Doğu'da Hıristiyanların Tanrı deneyimi karanlıktan ziyade ışıkla karakterize edilmiştir" [192] (bölüm XXV A).

Pseudo-Areopagite Dionysius "Tanrısallığın ışınları" ile birliğe ulaşmayı tavsiye ederken, Lossky "ilahi ışınların tüm yaratılmış evrene nüfuz ettiğini ve onun varlığının nedeni olduğunu" açıklamıştır [193].

Bingen'li Hildegard'ın bir vizyonunda Tanrı Kendisini şu şekilde tanımlamıştır: "Ben, en yüksek ve ateşli güç... Ben, ilahi özün ateşli yaşamı... Her tür gerçeklikte ateşli bir güç olarak saklı kalırım. Her şey, nefesimizin bizi sürekli hareket ettirdiği şekilde, bir yangında rüzgarla savrulmuş alev gibi Benden yanar" [194].

Yan kanallar arasında yer alan Sushumna', Dante tarafından Cennet'ten gelen parlak, ışıklı bir nehir metaforuyla tanımlanmıştır: "Nehir biçiminde bir ışık gördüm, muhteşem bir baharla boyanmış kıyıları arasında alaca bir renkte parlıyordu" [195].

Kur'an, Cibril (baş melek Cebrail) vasıtasıyla vahiy işlevi olarak belirlenen Kutsal Ruh (*er-Ruh*) tarafından gerçekleştirilen İniş'in (*et-Tenzil*'Arab.) İslami büyük tezahürü olarak kabul edilir. Cennet'e (Sahasrara) ulaşanlar için "Allah... onları nurlandırmıştır.⁴⁰⁶Ve onları bir bahçe ile mükâfatlandırdı..." (76.11-12), yani Cennet ile. Horeb Dağı'ndaki yanan dikenli çalı şeklindeki ilahi tecelliye benzer şekilde, *Kur'an* Allah'ı "sizin için yeşil ağaçtan ateş çıkaran ve ondan yaktığınız" (36.80) olarak tanımlamıştır. Yeşil ağaç açıkça Hayat Ağacı'dır, süptil bedendir, ateş ise -sadece Allah tarafından diğer ateşleri yakmaya yetkili kılınanlar tarafından kullanılır- gerçek inisiyenin müridine Aydınlanmasını mümkün kılan Kundalini'nin tezahürüdür. "Yaktığın ateşi düşündün mü? Onun kerestesini siz mi yetiştirdiniz, yoksa onu Biz mi yarattık?" (56.70-71) "Allah göklerin ve yerin nurudur... Nur üstüne nurdur" (24.35). "Rabbimiz bizim için nurumuzu tamamlamıştır" (66.8). Salihler hakkında şöyle buyrulur: "Allah... onlara Nadran'ı verdi" (güzellikten oluşan bir ışık' Arap.) [196]. *Nur* hakkındaki *Kur'an* metinleri (*en-Nur*, Arap.), aydınlanma ustası Sühreverdî (*şeyh el-işrak*, Arap.) ve ünlü risalesi *Mışkat el-Envar*'da (Işıkların Nişi, Arap.) Gazali (bölüm XXV B) gibi ünlü Sufî öğretmenlere ilham vermiştir.

Sri Guru Granth Sahib, ilahiyatla bağlantılı olarak Işığı "Ezeli Olan, Saf Işık, başlangıcı ve sonu olmayan" [197] olarak tasvir etmiştir. "Nereye bakarsam bakayım, sadece Seni görüyorum⁴⁰⁷. Gerçek Guru Seni görmem için bana ilham verdi. İçindeki İlahi Işık açığa çıktı, ey Nanak" [198]. "Senin İlahi Işığın her şeyin içinde bulunur" [199]. "Işığın Rabbi, Emriyle Evreni biçimlendirdi ve İlahi Işığını ona aştı. Işığın Efendisinden tüm ışık kaynakları" [200]. Guru Nanak da şöyle yazmıştır: "Beden bir konaktır, bir tapınaktır, Rab'bin evidir; O sonsuz Işığını bedene aştırmıştır" [201]. Işık, Sümerlere kadar uzanan bir geçmişte hem Tanrı hem de Tanrıça ile ilişkilendirilmiş ve onların birleşmesiyle bağlantılı olarak tekrar tekrar ortaya çıkmıştır.

Aydınlık teofaninin bir Hindu örneği⁴⁰⁸ Krishna'nın kız kardeşi Vishnumaya, zalim Kansa onu öldürmek istediğinde bir yıldırıma dönüşmüştü. Düşmanları onu tehdit ederken Krişna "sayısız Tanrının fıskırdığı bir ateş gibi bir bedenle" [202] ortaya çıkmıştır.

Kundalini'yi sembolize eden ateşe, alevli bir kadehin temsil edildiği Zerdüşt kültüründe rastlanabilir. Aynı alevli kadeh Süleyman zamanındaki ve daha da eski zamanlardaki İbrani gümüş şekellerinin üzerine de işlenmiştir. Chandragupta Maurya dönemine ait kazı alanlarında da aynı güçlü stilize imgeyle karşılaşılmaktadır. Aynı şekilde, Tibet resimlerindeki Bodhisattvalar da alev diliyle çiçek açan kadehi tutmaktadır (bölüm X). Druid yaşam kadehi de hatırlanabilir. Kutsal Kâse de alevler içindeydi [203].

Buddha şöyle derdi: "Sunaklardaki ateşleri beslemek için odun yığmıyorum. Kendi içimdeki alevi körüklüyorum... Ocağın benim kendi kalbim, alev ise ustalaşmış Benliğimdir" [204].

Hiç şüphesiz büyük bir inisiye olan Ulysses'in ruhani yükselişi yüzüne ışık olarak yansımıştır; tıpkı Musa'nın halkının önünde olduğu gibi (bölüm VIII), Yunan kahraman da "yüzünde bir değişiklik" göstermiştir.

Anchises Aeneas'a dedi ki: "Ve akan sular ve yıldızlı alev,/ Ve her ikisi de parlak ışıklar, tek bir ortak ruh/ İlham verir ve besler ve canlandırır bütünü./... Bu eterik canlılık hepsinde aynıdır./ Ve her ruh eşit alevle doludur" [205]. Metin bir yandan metaforik olarak her yeri kaplayan Ezeli Gücü (Adi Shakti) tasvir ederken, diğer yandan da onun tezahürünü (Kundalini) ışık (ateş) ve (yaşayan) suyla eşitlemektedir.

Şimdi bunun tam tersi olarak, Ateşi yeryüzüne indirmek için cennetten *çalan* Prometheus'un durumundan bahsetmek yerinde olacaktır. İlahiyat, yetkisiz bir kişi tarafından (günümüzün sahte gurularına benzer şekilde) hırsızlık yoluyla yapılan bu Aydınlanma girişimini onaylamıştır. Kartalın (Hinduizm'de: Yüce İlahiyat'ın bir aracı olan Garuda) ısıya en duyarlı organ olan karaciğerine saldırması tesadüf değildi (Eliade'nin bahsettiği "yanma"; bölüm XI C). Hint bilgeleri bu organa büyük önem vermişlerdir: "Vücuttaki çeşitli organlar arasında karaciğer en yücesidir" [206]. Çinliler ona "hazine organı" adını vermişlerdir.

Prometheus'un getirdiği ateş göksel bir kökene sahipti: ölümsüzlerin Olimpos'undan ölümlü insanların iyiliği için inmişti. Eleusis'te Demeter, kralın en küçük oğlu Demophoön'ü ateşe atmıştı - "ölümsüzlüğü elde etmenin

tekel bir yöntemi". "Ben ölmedim" -Meksika'nın Çekirdek Kızılderililerinin Mısır Tanrısı ateşe teslim edildikten sonra böyle şarkı söyler. "Küçük kardeşler (insanlık) sadece bir kez ortaya çıkabilir. Onlar sonsuza dek ölmezler mi? Ama ben asla ölmem; sürekli görünürüm" [207]. Meksika Kızılderililerinin bir başka kabilesi olan Tahumares'in üç günlük erkek çocukları "dumanın içinden üç kez geçirilir" [208].

Kerényi, Hekate'den bahsederken aşağıdaki yorumları yapmıştır. "Bu nedenle açıkça "ışık getiren" olarak adlandırılır... Meşale sadece Hekate'nin karakteristiği değildir, Demeter ve Persephone kültüründe de önemli bir rol oynar. Bir meşale' aynı Tanrıça tarafından tutulan iki meşale' arka arkaya üç meşale' ya da "çapraz meşale"⁴⁰⁹... tüm bunlar hem Demeter'in hem de Persephone'nin nitelikleri olarak ortaya çıkar; ve bu biçim çeşitliliği... bir sembolle karşı karşıya olduğumuzu kanıtlar" [208]. Bununla birlikte, meşaleyi taşıyan Atinalı Tanrıça Hekate (*Phosphoros*, ışık taşıyıcı, Gr. olarak da adlandırılır) *gunalardan* birinden (bölüm II), merkezi kanalın eğiliminden, yani Kundalini'den başka bir şey değildir.

Platon ve Stoacı filozoflar *pneúma'yı* (nefes' Gr.; bölüm XI C) eterin saf ateşi olarak kabul etmişlerdir. Platon aşağıdaki imgeyi kullanır: "bedenin içinde elleri ve ayakları zincirlenmiş çaresiz bir mahkûm" [209], böylece sakrum kemiğinin içine hapsedilmiş Kundalini'ye atıfta bulunur.

Kitabımız (bölüm IV' IX' ve XI'in önceki bölümleri) Kutsal Ruh'un tezahürü olarak Kundalini sembolizmi teorisini savunan ek bir argüman olan ağaç-asa-serpent-su-ateş çoklu ilişkisini defalarca ortaya koymuştur.

İşte iki örnek daha. *Rig-Veda'dan* beri ateş Tanrısı Agni "öfkeli yılan" olarak adlandırılır [210]. Diğer sürüngenler de ateşle ilişkilendirilmiştir: semender klasik bir örnektir ve simya sembolü olarak benimsenmiştir. Yunan efsanesine göre ateş bir asadan fıskırmıştır ve ateşin "mucidi" Hermes'tir.

Bu imgelerin sanatsal temsillere nasıl yansıdığı aşağıda sunulacaktır.

Belki de en etkileyici ve anlamlı eserler, ruhunun farkına varmış olduğu belli olan Fra Angelico'ya aittir. Bunları özellikle Floransa'daki San Marco manastırının fresklerinde buluyoruz. Azizlerin Sahasrara'sının üzerinde, San Marco Müzesi'ndeki Linaiuoli Triptik'inin orta panelini, *Madonna ve Çocuk'u* çevreleyen on iki *Müziyen Melek'te* olduğu gibi büyük vizyoner tarafından küçük bir alev (veya bazen bir yıldız) resmedilmiştir '*Duyuru' İsa'nın Alay Edilmesi' Ağıt'* veya Vatikan Müzesi'ne ait resimler (*Bakire ile St. Dominic ve Azize Catherine*) Louvre Müzesi'ndekiler (*Bakire'nin Taçlandırılması*) ya da Londra'daki Ulusal Galeri'dekiler (*Cennette yüceltilen İsa*) vb. [211].

Boticelli'nin Dante'nin *Cennet'*ine yaptığı illüstrasyonlarda melek orduları ve kutsal ruhlar alevler olarak temsil edilir [212].

Birçok sanatçı Kundalini'yi Pentekost Günü'nde Meryem Ana'nın ve havarilerin başlarına küçük alevler şeklinde inen Kutsal Ruh olarak resmetmiştir. Burada diğer şaheserlerin yanı sıra El Greco'nun [213] resimlerinden ve *İncil'in* parlak çizeri Gustave Doré'nin [214] gravürlerinden bahsedeceğiz. Doré ayrıca bazı mitolojik karakterlerin Sahasrara'sının üzerindeki ışığı da tasvir etmiştir [215].

Bazen Meryem Ana ve Çocuk kendilerini tamamen çevreleyen bir alev halkası şeklinde vibrasyonlar yayarlar [216]' ya da başları, aydınlanmış ruhlar (azizler) için olağan olan auraları büyük ölçüde aşan, alışılmadık derecede geniş, parlak bir diskle çevrilidir (çoğu kişi bunu bir güneşle karşılaştırır). Bu, Agnya çakrasından yayılan bir ışık olarak OM'nin Kundalini enerjisi *Omkar'a*dır. Bu tür örnekleri ünlü Isenheim sunağında görebilirsiniz [217]. Petersburg Hermitage Müzesindeki Zurbaran'ın *Aziz Lawrence* tablosunda olduğu gibi, Kundalini tepe noktası Sahasrara'da olan bir koni gibi parlayan bir sis olarak da görünür. İstanbul'daki Kariye Kilisesi'nin (bugünkü Kariye Camii) kubbe tonozları İsa'nın soyağacını gösteren iki enfes mozaikle süslenmiştir. Her iki mozaikte de ataların başlarından (merkezi figürün etrafında radyal bir düzende) turuncu ışık sütunları çıkmakta ve merkeze doğru birleşmektedir [218]. William Blake'in eserleri bu ilahi ışığın *Orc in the fires of energy* ve *Glad Day* gibi düşündürücü temsilleriyle doludur [219].

İslam'ın imgeleri kutsal yüzler yerine alevleri temsil eder. Bu tür çok sayıda örnek vardır [220].

Bölüm XXV A, bu *ilahi ateşin* gerçek Hıristiyan azizler tarafından algılanışına ilişkin ayrıntılar sunacaktır.

NOTLAR

[1] *NQ*, 42.52. [2] A.g.e., 2.87. [3] A.g.e., 26.83; 28.14. [4] Merlin Stone' *The Paradise Papers*' Virago' London 1976' pp.119'128-130.[5] Theofil Simenschy, *Cultura și filosofia indiană în texte și studii (Metinler ve Çalışmalarda Hint Kültürü ve Felsefesi)*' Bibliotheca Orientalia' București 1978' vol. I' p.40, o.t. [6] *Maitri Upanishad* 6. 29; bkz. *Brihad-aranyaka Upanishad* 6.3.12; *Svetasvatara Upanishad* 6.22; ayrıca *Bhagavad-Gita* 18.67. [7] Lao-tse, *Tao-Te-Ching* (çev. Chin Tao-Kao)' bölüm 81. [8] Platon'un *Romence* baskısından

alıntılanan *eserin Timaeus'a* 108. notu [9] Platon, *Timaeus* 48c, 53d, *The Collected...* içinde, s.1175,1180. [10] Aristoteles, *Physics (Physica)* IV.2, 209b14, *The Complete...* içinde, cilt 1, s.356-357. [11] Aristoxenus, *Elementa harmonica* II, 30-31; Simplicius, in *Aristotelis Physica* 6-11, 25-31 (Diels, Kranz); Themistius, *Oratio* 21, 245 C-D; Proclus, *Commentary to Philebus* 4-18 (Cousin); Albinus Didascalicus 27.1, s.129 (Louis); Alexis, fragm. 152 (II, 353 Kock); Amphis, fragm. b (II, 237 Kock); Philippides, fragm. b (II, 303 Kock). [12] Platon, *The Republic* 536b-540c (transl by B. Jowett), *Parmenides* 136d-e (transl. by F.M. Cornford), *Phaedrus* 275d-277a; *Letter VII* 334a-e (transl. by L.A. Post) in *The Collected...* , pp.767-772,931,520-522,1582-1583. [13] *Enoch Kitabı* 59.12-13. [14] *A.g.e.*, 16.3. [15] Graves, Podro, s.368. [16] Josephus Flavius'un *Yahudi Savaşları* II.8.7, *The Works...* içinde, s.495. [17] Michael Drosnin, *The Bible Code*, Simon & Schuster, New York 1997. [18] *NQ* 2.269. [19] *Zohar* I, 4b' cilt I, s.18. [20] Origen, *Contra Celsum* VII.6. [21] Origen, Migne, P.G., cilt 12, s.547. [22] Origen, *De Principiis (Peri archon)* IV.1.15. [23] Irenaeus, *Ref.* III. 3.1. [24] Kudüslü Cyril, *Catechism (Kateketik Mektuplar)* VI.29. [25] Dionysius the Pseudo-Areopagite, *On the Divine Names and the Mystical Theology*, 2. [26] Paul Vulliaud, *Études d'Ésoterisme catholique*; Schuon tarafından alıntılanmıştır, *The Transcendent...* , s.142-143. [27] Rabindranath Tagore, *Gitanjali*, 1, Rabindranath Tagore, *Gitanjali* içinde. *A Collection of Indian Songs*, Macmillan Publishing Company, New York 1971, s.23. [28] Turek, s.44-45. [29] Diana Ionescu, *Trezirea puterilor spirituale care sunt în voi (İçinizdeki Ruhsal Güçlerin Uyanışı)*, *Magazin*, s.13' (1 Ağustos 1992). [30] Heart, s.40. [31] Tompkins, Bird, s.22. [32] *Rig-Veda* 8.8.9. [33] *Ibid.* 8.8.19. [34] *Mundaka Upaniṣad* 2.2.5. [35] *Chandogya Upaniṣad* 4.10.4. [36] *A.g.e.*, 5.1.12. [37] *A.g.e.*, 5.1.15. [38] *A.g.e.*, 4.3.4; *Maitrayani Upaniṣad* 6.20' Adyar 1921. [39] *Maitrayani Upaniṣad* 2.26. [40] *A.g.e.*, 6.21. [41] *Yogatattwa Upaniṣad*. [42] *Prashna Upaniṣad*. [43] *Hatha Yoga Pradipika* II.5 (42). [44] *Atharva-Veda* 11.4. [45] *Taittiriya Upaniṣad* 3.3. [46] *Shankayana Upaniṣad* 5. [47] *Bhagavad-Gita* 9.6; 10.31. [48] Sri Jnanadeva' *Jnaneshwari* 6.14, Samata, Madras 1979, s.144. [49] Shankaracharya' *Saundarya-Lahari* 61' s.192. [50] *Devi Mahatmyam* 4.20' Sri Ramakrishna Math' Madras. [51] Baring' Cashford' s.277. [52] *Apud Capra, The Tao...* , s.25. [53] *Homer's un Odysseia Destanı* IV' 750'754 (çev. S.H. Butcher' A. Lang)' P.F. Collier & Son Corp.' New York 1937' s.60. [54] William Shakespeare' *The Tempest* III' 2. [55] Heart, s.307' o.t. [56] *Zohar* I' 225b' cilt II, s.323; *Zohar* III, 128b' *Sepher Ha-Zohar* içinde, cilt V, s.335. [57] Goethe, *Faust*, II, s.4628-4629. [58] Josephus, *The Wars...* , I.2.8. [59] Eliade 'Zalmoxis...' s.238'e not 24; krş. Brăiloiu 'Sur une ballade roumaine: La Mioritza' Genève 1946' s.11. [60] *The Wisdom of Solomon* 7:25, *The New Jerusalem Bible*' Reader's Edition, Doubleday' New York' London' Toronto' Sydney' Auckland 1990. [61] *Enoch Kitabı* 18.4-5. [62] *Habakkuk üzerine yorum, Ms. IQp Hab* IV i,11' içinde Vermes, *The Dead...* , s.285. [63] *NHL/The Sophia of Jesus Christ*, BG 119.5-120.1. [64] *A.g.e.*, BG 120.14-121.5. [65] *A.g.e.*, BG 122.5-III 117.8. [66] *NHL, Trimorphic Protennoia*, 46.25-28. [67] *NHL, The Paraphrase of Shem* 34.9-11. [68] Couliano, s.223. [69] P.Y. Saeki, *Shih-tsun-pu-shih-lun*, in *JNCBRAS* vol. 65 (1934), § 150, s.120. [70] Saeki, §§ 150,151,156,157, s.41-42. [71] *A.g.e.*, § 150, s.41. [72] *A.g.e.*, §§ 7,13,15,16,31-36, s.31,32. [73] *A.g.e.*, § 15, s.93. [74] *A.g.e.*' §§ 147-148, p.120. [75] Origen, *De Principiis (Peri archon)*, II.8.3. [76] Aristoteles'in *Ruh Üzerine (De anima)* I' 1' 405b, *The Complete...* içinde, s.646. [77] Schuon, *Gnosis*, s.16. [78] Diadochus, başlık 85, *Diadoque de Photicé, Cent chapitres sur la perfection spirituelle* (çev. Édouard des Places) içinde, Éditions du Cerf, Paris, Éditions de l'Abeille, Lyon 1943, s.147. [79] Bingenli Hildegard, *Book of Divine Works* (Matthew Fox, ed.), Bear & Co., Santa Fe 1987, s.9-10. [80] Levi [Dowling] 'The Aquarian...' , 162.5-8, s.227. [81] William Blake' *The Everlasting Gospel*, [f], vv. 41-42, *The Complete...* içinde, s.521. [82] *A.g.e.*, *Milton*, 1. kitap, levha 19 [21], vv.7-9, s.112. [83] Khalil Gibran 'Jesus' the Son of Man' Alfred A. Knopf' New York 1938' s.28. [84] Wordsworth 'Prelude' kitap I' vv.1,33-37. [85] *Zohar* III' 173a' *Sepher Ha-Zohar* içinde, cilt V, s.449. [86] Scholem 'Kabala Üzerine...' s.139. [87] Jung, *Psikoloji ve Din, The Collected Works*, cilt 11: *Psikoloji ve Din* içinde: *Bati ve Doğu*, § 160, s.99; cf. *The Psychology of the Transference*, in *The Collected Works*, vol. 16: *The Practice of Psychotherapy*, § 486, s.278. [88] *Aurora Consurgens*, s.97. [89] *A.g.e.*, s.85. [90] *NQ* 35.9. [91] *A.g.e.*, 77.1. [92] İbn el-Haccac el-Kuşeyri Müslim, *Sahih* XIV.218, Kahire, H. 1349; *apud* Nazir Ahmad, s.72. [93] *Kur'an* 28.13 (çev. M.H. Shakir) 'Tahrike Tarsile Qur'an' Elmhurst' N. Y. 1995. [94] *A.g.e.*, 32.17. [95] *A.g.e.*, 33.51; bkz. 20.40. [96] Flore Descieux 'The Light of the Koran' Ritana Books' New Delhi 1999' s.123. [97] El-Bokhari' *L'authentique tradition musulmane*, Fasquelle' Saint-Amand 1986' s.83' *hadis* 57-6; *apud* Descieux, s.123. [98] Schuon, *Anlamak...* ' s.57-58. [99] Schuon, *Christianity/Islam*, s.256-257. [100] Gruzinski, s.134. [101] Graham Brown, *The Microcosm as Hand in The Knowledge of Reality*, sayı 12, s.15,17, resim s.16. [102] De Souzaenelle, s.304. [103] Jung, *Psikoloji ve Din, The Collected Works*, cilt 11: *Psikoloji ve Din* içinde: *Bati ve Doğu*, § 29, s.17. [104] Saeki, §§ 38-39, s.89. [105] *Enoch'un Kitabı* 99.8. [106] *Kuran* 36.65; krş. 24.24 (çev. J.M. Rodwell). [107] *Kur'an* 36.65 (çev. M.H. Şakir). [108] *NQ* 75.14.

[109] A.g.e., 75.4. [110] *Khalil Gibran Reader*, s.251. [111] Graham Brown, s.15. [112] S.I. Tiuliaev' G.M. Bongard-Levin' *Arta din Sri Lanka (Sri Lanka Sanati)*' Ed. Meridiane' București 1977' şek.60. [113] *Amitayur-dhyana-sutra, Buddhist Mahayana Texts* içinde (çev. J. Takakusu), Dover, New York 1969, s.183; ayrıca John Clifford Holt, *Buddha in the Crown*, Oxford University Press, New York 1991, s.35; De Souzaenelle, resim. s.89. [114] *The Odes of Solomon*, Ode 42, *The Lost Books of the Bible and The Forgotten Books of Eden* içinde, ilk baskı Alpha House, 1926,1927; yeniden baskı World Bible Publisher, USA, s.139. [115] *Zohar III*, 127b, *Sepher Ha-Zohar* içinde, cilt V, s.332. [116] A.g.e., II, 67a' cilt V, s.209-210. [117] Baring' Cashford' resim. s.243'258'e. [118] Kernbach, *Dicționar...*, s.110, o.t. [119] Vasile Drăguț' Vasile Florea' Dan Grigorescu' Marin Mihalache' *Pictura românească în imagini (Romanian Painting in Images)*' Ed. Meridiane' București 1976' 2nd ed.' pp.11'14'22'27'39'62'75'87'101; E. Marchenko' *Masters of the World Painting in Soviet Museums'* Aurora' Leningrad 1987' fig.8; Charles Delvoye' *L'Art byzantin'* B. Arthaud' Paris 1967' vol. 1' fig.119'120. [120] Zimmer' *Philosophies...* ' s. 301. [121] Zimmer, *Kral...*, s.23. [122] *Bhagavad-Gita* 17.5-6. [123] *Homily II' 26'* cf. Rehm' s.46; *apud* Scholem' *On The Kabbalah...* ' s.172, not 2. [124] Mircea Eliade, *Myths, Dreams and Mysteries'* (çev. Philip Mairet), Harper & Row, New York etc. 1960, bölüm IV, § 7, s.92-95. [125] A.g.e., bölüm VI, § 8, s.146-149. [126] A.g.e., s.93,146; ayrıca Mircea Eliade *The Forge and the Crucible'* (çev. Stephen Corrin), Harper, New York 1962, s.80 sq.,106-107. [127] Eliade, *The Forge...*, s.107. [128] Ted Anton *'Eros' Magic and the Murder of Professor Culianu'* Northwestern University Press, Evanston, Ill. 1996, s.133. [129] Eliade, *Ordeal...*, s.173-174. [130] Gabriel Liiceanu, *Itinerariile unei vieți: E.M. Cioran. Apocalipsa după Cioran (Bir Hayatın Güzergahları: E.M. Cioran. Cioran'dan sonra Kıyamet)*, Humanitas, București 1995, s.115, a.g.e. [131] C. Mihăilescu'nun *Revista "22"* no.25 (383)' 24-30 Haziran 1997' a.g.e. [132] *The Book of Enoch* 95.6. [133] A.g.e., 18.13. [134] *Levi II'nin Vasiyeti (Athos El Yazması)*, M.R. James tarafından alıntılanan *On İki Patriğin Vasiyeti* içinde, s.20. [135] *Talmud*, Roş ha-Şana 16a; Hag ha-Sukkoth 5759; ayrıca Sukkah IV.9 ve Yoma 26b. [136] *Sepher Ha-Zohar'daki Zohar III' 271a'*, cilt VI, s.36. [137] Edmond Bordeaux-Szekely, *L'Évangile Essenien*, Éd. Soleil, Genève 1990, dördüncü baskı' s.299-303, o.t. [138] *Qumran Ms. 4Q525*, in Eisenman, Wise, *The Dead Sea...*, s.177. [139] *Kumran Mss. 4Q416,418*, a.g.e., s.250. [140] *Qumran Mss.4Q286-287*, a.g.e., s.229. [141] *The Thanksgiving Hymns, Ms. IQH*, 14, VIII, a.g.e., s.188. [142] Wordsworth, *Conclusions*, vv.5-14. [143] *Sahih Al-Bukhari*, cilt 9' hadis 532 B. [144] Rumi' *La quête de l'absolu'* Éd. du Rocher, 1990, kitap 1, vv.2027-2035; *apud* Descieux, s.124. [145] Keller, s.46, şek.7; Baring, Cashford, s.150. [146] Lao-tzu' *Tao Teh Ching* 34.1-5 (çev. Sanderson Beck). [147] *Fragmente presocratice (Sokrates Öncesi Fragmanlar)* Junimea' Iași 1974' cilt I' s.43' o.t. [148] Plato, *Timaeus* 78e, *The Collected...* içinde, s.1200. [149] Geoffrey Godfrey, R.K. Pal, *Divine Light*, Ritana Books, New Delhi 1998; *Miracles of God*; Florin Gheorghiu' *Întrebările științei (Bilimin Soruları)*' Ed. Albatros' București 1988; *Straniile inteligențe invizibile (Garip Görünmez Zeka)*' Institutul European' Iași 1993- sadece bazı örneklerdir. [150] Roerich, *Shambala*, s.87. [151] Ernst von Dobschütz, *Christusbilder*, J.C. Hinrichs, Leipzig 1899-1909, s.63; Antonin Martyr, *Itinerarium Hierosolymitanum*, ed. Geyer, 1898; *apud* Dmitri Merejkovsky, *Jesus the Unknown* (çev. Chrouschoff Matheson), Charles Scribner's Sons, New York 1934, s.361. [152] *Enoch'un Kitabı* 18.14; krş. 14.12. [153] A.g.e., 24.1. [154] A.g.e., 18.13; krş. 39.7. [155] A.g.e., 70.8. [156] A.g.e., 70.2. [157] A.g.e., 70.1. [158] A.g.e., 14.12. [159] Graves, Podro, s.535. [160] *Süleyman'ın Bilgeliği* 7:26. [161] J.M. Reese, *Hellenic Influence on the Book of Wisdom and its Consequences*, Biblical Institute Press, Roma 1970, s.6. [162] *Süleyman'ın Bilgeliği* 7:29. [163] Baring' Cashford' s.640. [164] *Zohar II*, 146a' cilt IV, s.14. [165] Bauer, s.134; Alfred Resch, *Agrapha*, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1967, Apokryphon 9 [A 5], s.225; *apud* Merejkowski, *Jesus the Unknown*, s.304. [166] Justin Martyr, *Trypho ile Diyalog*, LXXXVIII, *The Ante-Nicene Fathers*, cilt I içinde (Alexander Roberts ve James Donaldson, editörler); Amerikan Baskısı, 1885, Elektronik versiyon, 1997, New Advent, Inc. tarafından. [167] Pseudo-Cyprian, *De Rebaptismate*, 17, *apud* *The Panarion...*, cilt I, not 31 ila s.130. [168] *Pseudo-Matthew*, XLII. [169] Gustaf Dalman, *Sacred Sites and Ways* (çev. Paul P. Levertoff), Society for Promoting Christian Knowledge, Londra, The Macmillan Co., New York 1935, s.188-189,202,203,205; Merejkowski, *Jesus Manifest*, s.263-264. [170] Saeki' § 165, s.121. [171] *The Fitzwilliam Manuscript'te Aurora'ya bir marjinal notta alıntılanmıştır*; *apud* Graves, Podro, s.548. [172] Jerome, *Matta* 21:12 üzerine; bkz. Graves, Podro, s.548. [173] *NHL, Trimorphic Protennoia*, 46.11-27. [174] *NHL' Petrus'un Philip'e Mektubu* 134.10-17; 135.3-4. [175] *NHL' İsa Mesih'in Sophia'sı* 91.8-13. [176] *NHL, Trimorphic Protennoia* 36.26-33. [177] *NHL' Petrus'un Kıyameti* 72.23-26. [178] Baring' Cashford' s.624'640. [179] A.g.e.' s.649. [180] Origen, *De Principiis (Peri archon)*, I.1.5. [181] Origen, *Homiliae in Jeremiam*, XX.3' in P.G.' vol. 13' col.532; ayrıca Jung' Kerényi' not 30'da s.88'e alıntılanmıştır. [182] Origen, *De Principiis (Peri archon)*, II.8.3. [183] Didymos, *Mezmun 88:8 üzerine*; *apud* Graves, Podro, s.463. [184] *NHL'nin Thomas*

İncili 47.17-24 (L.82). [185] Hippolytus, *Ref.* I.11,21. [186] İskenderiyeli Clement, *Stromateis* I.24 son paragraf. [187] İskenderiyeli Clement'in 'Eclogae ex propheticis scripturis' 26; ayrıca bkz. 27. [188] İskenderiyeli Clement, *Stromateis* VII.6.34. [189] *Pistis Sophia*, bölüm 115, s.249. [190] Minucius Felix, *Octavius XXXV.3*. [191] *NHL'Zostrianos* 3.29-30. [192] Armstrong, *A History...*, s.219,220. [193] Lossky, *The Mystical...*, s.89. [194] Bingen'li Hildegard, *Vision 1:2*; bkz. onun *İlahi Eserler Kitabı*, s.9-10. [195] Dante'nin *İlahi Komedyası*. *The Paradise' XXX'* vv.61-63, s.587. [196] *NQ* 76.11. [197] *Sri Guru Granth Sahib* (ayrıca *SGGS* baş harfleriyle belirtilmiştir), Jap Jee Sahib. [198] A.g.e., Siree Raag, Mehl 1, s.55. [199] A.g.e., Aasaa, Mehl 1, s.414; krş. Shalok, Mehl 4, s.1314. [200] A.g.e., Pauree, Mehl 3, s.509; krş. Raamkaalee, Mehl 3, Anand, s.921 ve Malaar, Mehl 1, İkinci Ev, s.1256. [201] A.g.e., Malaar, Mehl 1, İkinci Ev, s.1256; krş. Kalp, s.77. [202] *Mahabharata'nın Udyoga Parvan* bölümü CXXX. [203] Roerich, *Altai-Himalaya*, s.33. [204] *Sumyuttanikaya* 1.169. [205] Vergil 'The Aeneid' VI, vv.981-989 (John Dryden tarafından çevrilmiştir). [206] *Sushruta Sutra* 46.137. [207] T.Th. Preuss' *Der religiöse Gehalt der Mythen'* Tübingen 1933' p.8' o.t. [208] Jung' Kerényi' pp.110-111'115-116. [209] Platon' *Phaedo'* 82e, *The Collected...* içinde, s.66. [210] Eliade' *A History...*' cilt 1, § 67, s.203. [211] Örneğin: Gabriele Bartz, *Fra Angelico*, Könemann Verlagsgesellschaft mbH, Köln 1998; Jacqueline ve Maurice Guillaud, *Fra Angelico. The Light of the Soul*, Guillaud Editions, Paris, New York 1986. [212] A.E. Bakonsky' *Boticelli. Divina Comedie (İlahi Komedyası)* Ed. Meridiane' Bucureşti 1977' pl.23-26 ve ilgili metin. [213] Xavier Costa Clavell' *Musée du Prado. Peinture Espagnole'* Ed. Escudo de Oro' Barcelona 1978' resim. s.28'e kadar. [214] Costian' *Adevărul...* 'şek.IX-B-13. [215] *Gerçeklik Bilgisi* 1' no.1 (Mart, 1993). [216] J. Laran' *L'Estampe'* Presses Universitaires de France' Paris 1959' vol. II' pl.4'7; Baring' Cashford' illustr. to pp.568'574. [217] J.-K. Huysmans' *Trois Primitifs'* Flammarion' 1967' s.15'20'ye illüstrasyon. [218] Yücel' s.22-23'e illüstrasyon. [219] Raine, şekil 48,72, s.70,93. [220] Alain J.M. Bernard' Michel Roché' *Civilisations et terres lointaines'* Magnard' 1982' illustr. to p.36; *Encyclopaedia universalis'* vol. 10' illustr. to p.331; *Enciclopedia generale illustrata'* Rizzoli' Milano, vol. 2' ch. *Islam*.

XII. MUSA'NIN KALINTILARI

"RAB'bin kulu Musa, RAB'bin sözü uyarınca Moav topraklarında öldü. Onu Moav topraklarında, Beyt-Peor'un karşısındaki vadiye gömdü. Mezarını bugüne dek kimse bilmedi." Tesniye - Yasanın Tekrarı 34:5-6

Bazı yazarlar tarafından öne sürülen spekülasyonlar ne olursa olsun, bu bölüm ve bir sonraki bölüm XIV. bölüme giriş olarak kabul edilmelidir, çünkü Musa ve Süleyman'dan yüzyıllar sonra sürgün edilen İsrailoğullarının Babil'den daha doğudaki topraklara giderken bıraktıkları kilometre taşları hakkında kanıtlar sunmaktadırlar.

Ölümünden kısa bir süre önce, "Musa, Moav ovalarından Nebo Dağı'na, Pisgah'ın tepesine çıktı" (Yasanın Tekrarı 34:1). Aynı kitapta daha başka coğrafi özellikler de verilmiştir: "Beyt-Peor'un karşısındaki vadiye, Heşbon'da yaşayan Amorlular'ın kralı Sihon'un ülkesinde" (4:46). "Amoriler'in iki kralı, Şeria Irmağı'nın bu yakasında, güneşin doğuşuna doğru... Şeria Irmağı'nın bu yakasında, doğuya doğru ve ovanın denizine kadar, Pisgah'ın yamaçlarının altında" (4:47-49).

Daha sonra yapılan araştırmalarda büyük peygamberin mezarının yeri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ürdün krallığında, İsrail sınırından çok uzak olmayan bir yerde, Musa'nın mezarının bulunduğu inanılan Nebo adında bir dağ vardır. Ancak Kutsal Yazılar'ın diğer metinleri Nebo adında *iki yerin* varlığını ortaya koymaktadır. Böylece Nehemya sayar: "Öbür Nebo'nun adamları elli iki kişiydi" (7:33). *Kutsal Kitap*, öldüğü dağdan Vaat Edilmiş Topraklar'ı gördüğünü yazar (aşağıya bakınız: Sayılar 27:12-13; Yasanın Tekrarı 32:48-50) "süt ve bal akan bir ülke" (Yasanın Tekrarı 11:9; çapraz başvuru Mısır'dan Çıkış 33:3). "Bizi gönderdiğin ülkeye geldik, orası süt ve bal akıyordu; işte onun meyvesi budur" (Sayılar 13:28), dolayısıyla bu bir mecaz değil, *Kutsal Kitap*'taki konuma uymayan bir gerçeklikti, çünkü Filistin böyle verimli bir ülke olmaktan çok uzaktır. Calvin ve Melanchton'un çağdaşı olan büyük hekim Servetus Kutsal Topraklar'a seyahat etmiş ve burayı süt ve bal akan topraklar yerine çorak topraklar olarak tanımlamıştır. Kilise bu durumu sapkınlık olarak nitelendirdi ve Servetus diri diri yakıldı [1]. Bu yüzden insanlar Musa'nın mezarını farklı bir yerde aramaya başladılar.

Bir ipucu da doğuyu işaret eden John Chrysostom'dan geldi: "Ama ne? Söyleyin bana, Musa'nın kemikleri Doğu'da uzak bir ülkede yatmıyor mu?" [2].

Beth-Peor (İbr.) kelimenin tam anlamıyla 'boşluk' ya da 'açıklık' [3] anlamına *geliyordu*; örneğin bir ovaya açılan bir vadi.

Farsça'da Keşmir'deki Jhelum Nehri (bölüm III) *Behat* (*Vehat*, *Vieth*, Keşmirce; *Vitesta*, Sanskr.) olarak adlandırılırdı [4]. Wular Gölü yakınlarında geniş bir ovaya açılan bu nehrin vadisinde yer alan küçük Bandipur kasabası bir zamanlar Behat-poor olarak adlandırılırdı [5]. Bu, "ovanın denizi" tanımına uymaktadır (bölüm III). Eski Behat-Poor' Beth-Peor veya Bhutapura [6], bugünkü Bandipur Srinagar'ın 80 km kuzeyindedir [5].

İncil'de Heşbon olarak geçen Haşbah (Hazba) mezarası Bandipur'un sadece 18 km kuzeybatısındadır [7]. Ezgiler Ezgisi'ndeki (7:4) referans bizi "Beyt kapısının yanındaki Heşbon'daki havuzlara" gönderir. Ancak Haşbah havuzlarıyla ünlüdür⁴¹⁰ balık [3]. Bath (veya Beth) kapısı, yukarıda belirtilen *açılış* anlamına karşılık gelir.

Pisgah tepesi (günümüzde Pishnag) Aham Şerif'in yaklaşık 1,6 km kuzeydoğusunda ve Haşbah'ın 5 km kuzeydoğusundadır. Mowu ovası (*İncil*'de Moab) Nebo Dağı'nın (Baal Nebu veya Nil-toop olarak da adlandırılır) 6,5 km kuzeydoğusundadır [8] ve bu zirvenin Lolab vadisiyle birlikte hakim olduğu Bandipur'un yaklaşık 13 km kuzeydoğusundadır. Nil-toop "Nebo Dağı'nın tepesi" anlamına gelmektedir [9]. Buradan tüm Keşmir Vadisi görülebilmektedir [10].

Eski Ahit'te Musa'nın mezarıyla ilgili beş coğrafi noktanın Keşmir'in bu bölgesinde birbirinden sadece birkaç kilometre uzakta bulunmasının nedeni budur. Keşmir'in verimli toprakları, peygamberin ölümünden önce gördüğü Vaat Edilmiş Topraklar'ın tanımına mükemmel bir şekilde uymaktadır (bölüm III).

Kersten [5] Booth mezarası yakınlarında, bekçisi Wali Rishi olan bir mezar olduğunu bildirmektedir⁴¹¹ adlı kitapta turistlere bu yerin 2700 yıl öncesinden beri kutsal bilgiler (*rishi*' Sanskr.) tarafından ziyaret edildiği anlatılmaktadır. Topraktan yaklaşık bir metre dışarı çıkan sütun şeklindeki bir işaret Kersten tarafından muhtemelen Musa'nın mezar taşı olarak kabul edilirken, Khwaja Nazir Ahmad Musa'nın mezarını Baal Nebu'nun tepesinde, Müslüman mezarları gibi kuzey-güney yönünde olan diğer komşu mezarların aksine, Yahudi mezarları gibi doğu-batı yönünde konumlandırmıştır [3]. Gezgin, yakındaki tepelerin üstünden, "süt ve balın aktığı" (Tesniye 11:9) gerçek bir cennet (bölüm III) olan yemyeşil bir diyarı hayranlıkla seyredebilir. *Kutsal Kitap*'ta görüldüğü gibi Tanrı Musa'nın ölümünden önce Vaat Edilmiş Topraklar'a girmesine izin vermemiş, sadece görmesine izin vermiştir: "Pisgah'ın tepesine çık, gözlerini batıya, kuzeye, güneye, doğuya kaldır, orayı gözlerinle gör; çünkü Şeria Irmağı'nı geçmeyeceksin" (Yasanın Tekrarı 3:27). Aynı kitap Şeria'nın doğusundaki bu toprakları "ovanın denizine kadar, Pisgah'ın yamaçlarının altına" yerleştirmeye devam eder (4:49). "Bu Ürdün'ün" (*h-yrđn hzh*) Filistin'deki Ürdün Nehri'yle hiçbir ortak yanı olmaması ve "ovanın denizi"nin de (daha önce gösterildiği gibi) Keşmir'deki Wular Gölü olması mümkündür. Eski Ahit'te "Ürdün" (*yrđn*) kelimesine hiçbir zaman "nehir" (*nhr*) kelimesinin eşlik etmemesi gariptir. Salibi *yrđn*'yi "engebeli" ya da "sırt" olarak yorumlar.

Yasanın Tekrarı'nın bir metni (32:48-50) şöyledir: "Ve RAB aynı gün Musa'ya şöyle dedi: "Bu Abarim Dağı'na, Nebo Dağı'na çık... ve çıktığın dağda öl" derken, Sayılar'ın bir başka bölümünde (27:12-13) şöyle denmektedir: "Bu Avarim Dağı'na çık, İsrail halkına verdiğim ülkeyi gör. Ve onu gördüğün zaman, sen de kavminle beraber toplanacaksın". Yukarıda bahsedilen Tesniye'den (3:27) yapılan bu iki alıntı göz önünde bulundurulduğunda, Abarim'in Pisgah ile özdeşleştirilmesi mümkündür. Muhammed Yasin, Abarim'in Nebo Dağı'nın hemen üzerindeki Ablu Dağı ile aynı olduğunu öne sürer. Her iki yerden de Keşmir Vadisi'nin güzel bir manzarası vardır [11].

Hazreti Ebu Hureyre, Peygamberimizin şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "O (Musa) orada öldü. Eğer ben orada olsaydım, size onun kabrini sarp bir tepenin yolu üzerinde gösterirdim" [12].

Musa'nın mezarının Keşmir'de olduğuna dair, özellikle Khwaja Nazir Ahmad [3] tarafından incelenen Keşmir tarihçilerinden gelen başka kayıtlar da vardır (ayrıca bkz. bölüm XIII). Abdül Kadir şöyle yazmıştır: "Musa Keşmir'e geldi ve insanlar ona inandı. Daha sonra ona inanmaya devam ettiler, diğerleri inanmadı. O öldü ve buraya gömüldü. Keşmir halkı onun mezarını 'Kitap Peygamberi'nin Türbesi' olarak adlandırır.⁴¹²" [13]. Muhammed Azam bahsetmiştir: "Saug Bibi aynı zamanda ünlü bir münzeviydi ve meditasyon ve dua

konusunda erkeklerden üstündü. Mezarının yakınında Allah'ın Peygamberi Musa'nın (selamımız onun üzerine olsun) kabri olarak bilinen bir yer vardır ve insanlar bu yerden birçok fayda elde edildiğini iddia ederler" [14]. Benzer referanslar diğer Keşmir yazılarında da bulunmaktadır [15].

Avrupalı gezginler ve yazarlar da bu konu hakkında yazmıştır. François Bernier (İmparator Aurangzeb'in saray görevlisiydi) Keşmirliilerin İsrail'in soyundan geldiği teorisini destekleyen nedenler arasında şunları kaydetmiştir (bölüm XIV): "Dördüncü gerekçe, Musa'nın bu Keşmir şehrinde öldüğü ve bunun bir fersahlık mesafede gerçekleştiği inancıdır" [16] Dr. George Moore ise şöyle demiştir: "Musa'nın kendisi onlara tek Tanrı'ya tapınmayı öğretmek için aralarına geldi" [17]. Yarbay Torrens şunları söylemiştir: "Musa'nın Keşmir'in başkenti yakınlarında öldüğüne ve orada gömülü olduğuna dair bir inanç da vardır" [18]. Badi-ud-Din'in otoritesinden alıntı yapan Bayan Harvey şunları söylemiştir: "Seçkin bir otoriteye göre Keşmir, orada ölen ve bazıları tarafından mezarının hala işaret edildiği söylenen Musa tarafından Tek Tanrı'ya tapınmanın öğretilmesinden sonra sakinlerinin putperestliğe geri dönmesi nedeniyle sular altında kalmıştır" [19].

Keşmir'deki diğer yerler gibi bu yerler de büyük İbrani peygamberi hatırlatan bazı isimleri günümüze kadar korumuştur. Nitekim bunlardan dördü *Makam-ı Musa* adını taşımaktadır⁴¹³ (Musa'nın dinlenme yeri, Arap.) Biri Handwara Tehsil'de Auth Wattu (Sekiz Yol) yakınında - ve bu yere *Ayat-i-Maula* (Tanrı'nın İşaretleri) veya *Aitmul* da denir - Bandipur'un yaklaşık 3 km kuzeyinde ve Pisgah'a eşit uzaklıkta ancak ters yönde, Wular Gölü'ne ve Srinagar'a gidiyor.

Bir diğeri ise Wular Gölü'nün birkaç kilometre uzağında, Jhelum sularının Sindh Nehri ile birleştiği Shadipur'da yer almaktadır. Bu kavşakta ve akıntının ortasında Makam-ı Musa ya da bazen *Kohna-ı Musa* (Musa'nın Arabının köşe taşı) [5] olarak adlandırılan bir kaya vardır. 'Ubey bin Ka'b [20] Musa'nın Khwaja Khizr ile buluşmasını anlatmıştır ki bu olayın Keşmir'de gerçekleştiğinin bir göstergesidir çünkü *Khwaja* (Efendi) saygın Keşmirliilerin birçok isminin önünde yer alırken, *Khizr* (yani el-Khidr) yerel halk arasında çok popüler bir isimdir. *Kur'an*, Musa'nın hizmetkârı Yuşa' bin Nun ile birlikte "iki denizin birleştiği yere" ulaştığından bahseder [21]. *Mecma-ül Bahreyn* ifadesi sadece iki nehrin birleşmesi anlamına gelmez, aynı zamanda iki nehrin denize düşmüş gibi kimliklerini kaybetmeleri gerektiğini ifade eder ki bu tam olarak Wular Gölü'ne girmeden önce Jhelum ve Sind'de olan şeydir. Böylece Musa arkadaşıyla birlikte bu kavşağa ulaşmış ve "kayaya sığınmışlardır" (18.62). Ve bu yerden "izleri üzerinde geri döndüler" (18.63). Bu yolculuktan dönen Musa, Tanrı'nın kendisine şöyle dediği biriyle (*Kur'an*'da adı verilmeyen ama el-Hıdr olduğu düşünülen) karşılaşır: "Biz katımızdan bir rahmet verdik ve ona katımızdan bir ilim öğrettik" (18.64). Ayrıca el-Hıdr Musa'ya şöyle demiştir: "Ben Allah'tan sizin sahip olmadığımız bir bilgiye sahibim" [22]. Bu, Müslüman geleneğinin mistik bir hakikat arayan herkesin Üstadı olarak gördüğü el-Hıdr'ın özel önemi hakkında daha önce gösterilen (bölüm VIII) gerçekleri doğrulamaktadır [23].

Makam-ı Musa adını taşıyan üçüncü yer Pisgah'ta, dördüncüsü ise Bandipur yakınlarındadır.

Srinagar'ın yaklaşık 40 kilometre güneydoğusundaki Bijbihara'da halen *Sang-i-Musa* (Musa'nın taşı) olarak adlandırılan bir başka yer daha vardır. Bu yerden *Rajatarangini*'de de bahsedilmektedir. Burada özel güçlere sahip olduğu varsayılan bir taş görülebilir: *Kah Kah Pal* (*kah*, on bir, *pal*, büyük taş, Keşmirce; *Kabala*'ya yakın mı?). Yaklaşık 50 kilogram ağırlığındadır. Efsaneye göre, on bir kişi aynı anda *kah-kah*, *kah-kah* derken bir parmaklarıyla dokunurlarsa taş kendi gücüyle yükselir ve yaklaşık bir metrede asılı kalırmış [5]. On bir sayısı ve taşın kendisi İsrail'in on iki kabilesi olarak anlam kazanmıştır. Aslında geleneğe göre on iki kabileden biri (*Levi kabilesi*, *orada Lari olarak adlandırılır*) mirastan mahrum bırakılmıştı. Hinduizm'de on bir sayısı *Ekadesha Rudra*'ya, yani Tanrı Rudra'nın on bir gücüne işaret eder. İbranice'de ise *qadesh kutsal* anlamına gelir.

Musa'nın izlerini hatırlatan diğer yerler *Kohna-i-Musa* olarak anılmıştır: bunlardan biri Shadipur yakınlarındayken [24], diğeri Rampur'da [25] yer almaktadır. Son olarak Awantipur'da *Gund-i-Musa* (ya da *Gund-i-Halil*) adında başka bir yer daha vardır.

Yukarıdaki hususlar karşısında, Musa'nın mezarının Keşmir'de olduğu fikri ne kadar cazip olursa olsun (ilk olarak Nazir Ahmad ile karşılaşılmış ve Fida Hassnain tarafından geliştirilmiş, daha sonra Kersten, Yasin ve diğerleri tarafından benimsenmiştir) yukarıdaki hipotezi kabul etmekte zorlanıyoruz. Büyük peygamberi anımsatan yer adlarının ve Musa'nın Keşmir'de gömülü olduğuna dair yerel efsanelerin kaynağının uzun zaman önce, Keşmir'de yaşayan "İsrail'in kayıp kabilelerinin" nostaljik torunlarının (bölüm XIV) İncil'in heybetli kişiliğine saygılarını sunmalarının bir yolu olarak ortaya çıktığını düşünüyoruz. Diğer yazarlar ise

tam tersi bir hipotezi dikkate alırlar: Filistin'deki yerlere, İbrahim'in ataları tarafından terk edilen kayıp cennet topraklarındakileri (Keşmir) hatırlatan isimler verilmiştir.

NOTLAR

[1] *Apud* Baring' Cashford' s.529. [2] John Chrysostom, *Homily XXVI: İbranilere Mektup Üzerine* 11:20-22, § 2; *apud* Yasin, s.23; sahte varyantlar *The Early Church Fathers and Other Works*, William B. Eerdmans Pub. Co., Edinburgh 1867, Oxford çevirisi Rev. Frederic Gardiner tarafından gözden geçirilmiştir, Berkeley Divinity School, Middletown, Conn., Eternal World Television Network, 1996. [3] Nazir Ahmad' s.265-266. [4] Pirzada Ghulam Hasan bin Abdur Rashid Shewa, *Tarikh-i-Hasan*, mss. Shri Partap Kütüphanesi' Srinagar 1891' cilt I, s.150 sq. [5] Kersten, s.53-55. [6] Kalhana, VIII. 2431. [7] *Survey of India*, Topo Sheet No.43 J/10. [8] A.g.e., Topo Sheet No.43 J/15. [9] D.J.E. Newall '*The Highlands of India*' Handison & Co.' London 1887' cilt II' s.78,79,84,86,87,90. [10] *Survey of India*, Topo Sheet No.43 J/11. [11] Yasin, s.20. [12] *Sahih-i Buhari*, cilt 2, *hadis* 16. [13] Abdülkadir bin Kazi-ül-Kazat Fazıl Ali Han *Haşmet-i Keşmir*' Bengal Kraliyet Asyatik Cemiyeti' mss. no.192' 1748' f.7. [14] Khwaja Muhammad Azam Deedamari' *Tarikh-i-Azami*' mss. no.81'Babar Kütüphanesi' Kalküta' H.1148' Srinagar' Ghulam Mohd. Noor Mohd.' Muhammadi Press tarafından basılmıştır' Lahor 1747, s.84. [15] Mufti Ghulam Muhammad Nabi Khaniyari' *Wajiz-at-Tawarikh*' mss. No.532 ve 1048 ile Muhammad Shah Saadat' Oriental Research Library, Srinagar 1857' cilt I' s.28; Pirzada Ghulam Hasan' cilt III' s.74. [16] Francis Bernier' *Travels in the Moughal Empire*' Archibald Constable' London 1891' s.174. [17] George Moore' *The Lost Tribes and the Saxons of the East and the West*' Longmans' Green' Longman & Roberts' London 1861' s.137. [18] H.D. Torrens' *Travels in Ladakh' Tartary and Kashmir*' Sanders' Ormby & Co.' London 1862' p.268. [19] Bayan Harvey'in '*Bir Hanımefendinin Tataristan, Tibet, Çin ve Keşmir Maceraları*' Hope & Co. Londra 1853' cilt II' s.200-201. [20] *Sahih Al-Bukhari*, cilt 6, *hadis* 249. [21] *NQ* 18.60. [22] *Apud* Ibn al-'Arabi, *The Bezels...* , s.260. [23] Armstrong, *A History...* , s.237. [24] Kalhana, I. 70. [25] Sir Aurel Stein, *The Ancient Geography of Kashmir*, Baptist Mission Press, Calcutta 1899, s.166.

XIII. SOLOMON'UN "İZLERİ" ÜZERİNE

Süleyman'dan hediye olarak alınan şehirlere gelince, Hiram onlara "Cabul ülkesi adını verdi"
1 Krallar 9:13

(Kral Süleyman, Kudüs'teki Süleyman Tapınağı'nın inşasına yardım ettiği için, Tyre'nin yakınında, yirmi şehri barındıran Celile'nin kuzeybatısındaki bir bölgeyi Tyre kralı Hiram I'e geri verdi. Hiram hediyeden memnun olmadı ve buraya Kabul ülkesi" adını verdi; bu isim "hiçbir işe yaramayan" anlamına geliyordu)

Musa'nın ölümünden sonra İsrail'in on iki kabilesi giderek güçlendi, ama birleşik bir devlet oluşturacak kadar değil. Yargıçların gücü bu arzunun gerçekleşmesine izin verecek kadar uzun sürmedi. İbranilerin güçlü bir krala ihtiyacı vardı.

11. yüzyılın sonunda Samuel Davut'u kral olarak atar (MÖ 1013-973). Onun yönetimi altında, bir sonraki yüzyılın yarısına doğru İsrail, başkenti Kudüs olan üniter bir devlet haline gelir.

Ünlü tapınak Davut'un oğlu Süleyman'ın (MÖ 973-932) hükümdarlığı döneminde inşa edilecektir.

Davut'un ünü nasıl askeri zaferlerinden kaynaklanıyorsa, Süleyman'ın ünü de aynı şekilde atasözü niteliğindeki bilgeliğine dayanıyordu (adı *Şlomo barışçıl* anlamına gelir, İbr. "şalom" dan gelir). Tapınağın inşasına para ve değerli odun olarak yaptığı büyük katkının karşılığı olarak Süleyman, dostu Tyre Kralı Hiram'a yirmi kent hediye etti: "Ve bunlar onu memnun etmedi. Ve dedi ki: "Kardeşim, bana verdiğin bu kentler nedir?" Ve onlara Cabul – Kabil ülkesi adını verdi.⁴¹⁴" (1. Krallar 9:12-13). Şu anda Afganistan'ın başkenti olan Kabil, eskiden büyük Hint İmparatorluğu'na aitti.

Tyre'den Kabil'e kadar Süleyman'ın izlerini takip eden gezgin, ilk olarak İran'da Şiraz'ın 130 km kuzeydoğusunda, Süleyman'ın adıyla bağlantılı *Tall-i-Takht* veya "taht tepesi" olarak bilinen Pasargadae (Büyük Kiros döneminde antik Pers'in başkenti) kalesiyle karşılaşır (kalıntılar arasında "Süleyman'ın

annesinin mezarı" ve "Süleyman'ın Hapishanesi" olarak bilinen bir kule bulunmaktadır). Azerbaycan'da (antik Şiz) karşılaşılan bir sonraki yer *Takht-i-Suleiman* (Süleyman'ın Tahtı) olarak adlandırılır [1].

Srinagar yakınlarındaki bir dağda, Takht-i-Suleiman olarak adlandırılan bir tapınağın kalıntıları da bulunmaktadır. Eski bir yazıtta Kral Gopadatta'nın (ya da Gopananda - Gandhara'lı Gopadatta ile karıştırılmamalıdır) MS 78 yılında tapınağı eski, hasarlı temelleri üzerinde restore ettirdiği yazmaktadır. Birçok yazar⁴¹⁵ [2] gerçeği kaydetmiştir.

Kur'an'da [3] Süleyman'ın hava yoluyla yaptığı yolculuğa (38.36) birçok atıf vardır.⁴¹⁶ bir aylık (yolculuk) ve öğleden sonra⁴¹⁷ bir aylık (yolculuk) idi" (34.12) "berekletlendirdiğimiz ülkeye doğru" (21.81). Bu gelenekten destek alan pek çok yazar Kral Süleyman'ın Keşmir'i ziyaret ettiğinden ve Takht-i Süleyman adlı tepede dinlendiğinden bahsetmiştir. Bu nedenle, burada sadece birkaçından bahsedeceğimiz tüm Keşmirli tarihçiler [4] bu gerçeğe dikkat çekmektedir. Pirzada Ghulam Hasan [5] başka bir yazarın şu sözlerini aktarmıştır:

"Hazreti Süleyman hava yoluyla geldi ve tepede durdu ve bu nedenle yer Takht-i-Suleiman olarak adlandırıldı" [6]. Keşmir Başbakanı olmadan önce Keşmir Arkeoloji Departmanı müfettişi olan Pundit Ram Chand Kak şöyle demiştir: "Musa burada çok yaygın bir isimdir ve hala görülebilen bazı antik anıtlar onların İsrail'den çıkan bir halk olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, yüksek bir dağda inşa edilen bir yapının kalıntıları bugün Süleyman'ın Tahtı olarak adlandırılmaktadır" [7].

Hindukuş'ta bir de Takht-i-Suleiman vardır ve gelenek Süleyman'ın da oraya hava yoluyla indiğini iddia eder. Son olarak, Pakistan'da Peşaver'in güneyinde Süleyman-Khel bulunmaktadır.

Zahoor-ul-Hassan'a göre Keşmir aynı zamanda Süleyman'ın Bahçesi olarak da biliniyordu [8].

Hargopal Khasta Kaul Keşmir üzerine şunları yazdı: "Müslümanlar bu toprakları yeryüzündeki cennetin bir kopyası olarak adlandırıyor⁴¹⁸ ve Süleyman'ın Bahçesi olarak da adlandırılmıştır. Arazide birçok türbe vardır. Hazreti Süleyman'ın buraya geldiğini, Hazreti Musa'nın buradan geçtiğini ve burada vefat ettiğini söylerler.⁴¹⁹" [9]. Bu gelenek nedeniyle 1372 yılında Keşmir'i ziyaret eden Hemedanlı Seyyid Ali vadiye *Bağ-ı Süleyman* (Süleyman'ın Bahçesi) adını vermiş ve Mir Saadullah da Keşmir'in ünlü destansı tarihine bu ismi vermiştir.

George Forster [10] G.T. Vigne [11], Bayan Harvey [12], Yarbay Torrens [13] ve General Newal [14] gibi Batılı yazarlar da aynı konuya değinmişlerdir. George Moore, Keşmirilerin geleneğine göre Süleyman'ın onları ziyaret ettiğini söylemiştir [15]. Bernier de benzer görüşleri için ayrıntılı gerekçeler sunmuştur: "Yaygın gelenekteki üçüncü bir [gerçek] de Süleyman'ın ülkeyi ziyaret ettiği... küçük ve son derece eski yapının onun tarafından inşa edildiği ve bu nedenle bugüne kadar Süleyman'ın Tahtı olarak adlandırıldığıdır" [16].

Bu bölümü kapatırken Keşmir ve çevresindeki topraklarda Süleyman'a ait herhangi bir gerçek kalıntıya ilişkin kuşularımızı ifade etmek ve bir önceki bölümde sunulanlarla benzer sonuçları benimsemek istiyoruz.

NOTLAR

[1] *The 1911 Edition Encyclopedia*, s.v. Architecture; Jona Lendering, *Pasargadae*, www.livius.org/pan-paz/pasargadae; R. Naumann ve diğerleri, *Takht-i-Suleiman und Zendan-i-Suleiman, ... die Ausgrabungen im Jahre 1960*, in *Archäologischer Anzeiger* 1961, col. 28-68; *Takht-i-Suleiman und Zendan-i-Suleiman, Grabungsbericht 1961*, in *Archäologischer Anzeiger* 1962, col. 633-693; Burchard Brentjes 'Die iranische Welt vor Mohammed' Koehler & Amelang' Leipzig 1967' s.78, o.t. [2] Nazir Ahmad, s.368-369,372,375,381-382. [3] *NQ*, s.534,691,733. [4] Pandit Saif-ud-Din *Lub-i-Tarikh'* mss. with Prof. Aslam' Srinagar A.H. 1243 (1865)' f.3B; ayrıntılar için: Hargopal Khasta Kaul' *alıntılanan eser*. [5] Pirzada Ghulam Hasan' cilt III' s.10. [6] Mulla Ahmad, *Waqiat-i-Kashmir*. [7] Pandit Ram Chandra Kak, *Ancient Monuments of Kashmir*, The Indian Society, London 1933, s.75. [8] Zahoor-ul-Hassan, *Nigaristan-i-Keşmir*, s.98. [9] Hargopal Khasta Kaul, s.17,47. [10] George Forster 'A Journey from Bengal to England' R. Faulder 'London 1808' vol. II' p.11. [11] G.T. Vigne, *Travels...*, vol. I, p.379. [12] Harvey, cilt I, s.246. [13] Torrens, s.268'e not. [14] Newal, s.51. [15] Moore, s.137,145. [16] Bernier, s.432; ayrıca s.391.

XIV. İSRAİL'İN KAYIP ON KABİLESİNİN MACERASI

"Ve İsrail bugüne kadar kendi topraklarından Asur'a götürüldü."

2 Krallar 17:23

Süleyman MÖ 932 yılında öldü ve tahtı oğlu Rehavam'a geçti (1.Krallar 11:43). Halkla büyük kralın halefi arasındaki anlaşmazlıklar ve M.Ö. 926 yılı civarında çıkan bir isyan nedeniyle on kuzey oymağı Yarovam'ın yönetimi altında *İsrail* Krallığı'nı kurdu (12:16) (12:20). Güneyde kalan ve Davut'un soyu tarafından yönetilen iki oymak (Yahuda ve Benyamin) krallıklarına *Yahuda* adını verdiler (12:17). "Ve İsrail bugüne dek Davut'un evinden uzak düştü" (12:19).

İsrail, *Kutsal Kitap*'ta Tilgath-Pilneser (1.Tarihler 5:26) olarak da anılan hükümdarları Tiglath-Pileser III'ün (2.Krallar 15:29) "Hazor'u, Gilead'ı, Celile'yi, bütün Naftali ülkesini" ele geçirip Asur'a tutsak ettiği Asurlular'ın tekrar tekrar saldırılarına maruz kaldı (2.Krallar 15:29). "Asur Kralı Hoşe'a'nın dokuzuncu yılında⁴²⁰ Samiriye'yi aldı' ve İsrail'i Asur'a götürdü" (17:6). Asur kralının ani ölümünden sonra mücadele Sargon II (M.Ö. 721-705) tarafından devam ettirilmiştir: "Hükümdarlığımın ilk yılında Samiriye'yi kuşattım ve fethettim... Orada yaşayan 27.290 kişiyi tutsak ettim" [1]. Yukarıdaki tarihsel koşullar altında tutsak edilen İsrail kabileleri *avlanmış* ya da *dağılmış koyunlar* olarak adlandırılır: "İsrail avlanmış bir koyundur; aslanlar onu sürüp götürdü: önce Asur kralı onu yuttu' ve son olarak Babil kralı Nebukadnetsar kemiklerini kırdı" (Yeremya 50:17). "Çobanları olmadığı için dağıldılar... Koyunlarım yeryüzünün her yanına dağıldı, onları arayan soran olmadı" (Hezekiel 34:5'6).

Yahuda Krallığı, Babil ordusunun komutasındaki Kral Nebukadnessar II Yeruşalim'i fethedip (MÖ 587-586) kenti ve tapınağı yerle bir edene kadar (2.Krallar 24:10-13) bir yüzyıldan fazla bir süre vergi ödeyerek vasal bir devlet olarak direndi. Halkın bir kısmı fatihler tarafından sürgüne gönderilir (Babil esareti; 24:14-16). Yarım yüzyıllık sürgünden sonra, M.Ö. 538 yılında Pers Kralı Koreş II İbraniler'in anavatanlarına geri dönmelerine izin verdi (Ezra 1:1-4); bu insanlar Yahuda ve Benyamin kabilelerine mensuptu (1:5).

Sürgün edilen diğer İbranilerin kaderi ise bambaşka idi. Asurlular tarafından ele geçirilen on kabile doğuya götürüldü ve daha sonra haklarında hiçbir şey bilinmedi. Ancak Filistin'e hiç dönmediklerine dair pek çok kanıt vardır.

Darius'un hükümdarlığının dördüncü yılında Zekeriya İsrail'den söz ederken, Tanrı'nın onları "bir kasırgayla bütün ulusların arasına dağıttığını... öyle ki ne geçen ne de dönen oldu" der (7:14). Peygamberliğe göre, Rab onları tutsak oldukları ülkeden çıkaracak, ama evlerine geri dönmeleri için değil: "Onları yaşadıkları ülkeden çıkaracağım, ama İsrail ülkesine girmeyecekler" (Hezekiel 20:38).

İsa'nın kendisi de bu kabileleri kayıp olarak görmüş, onları "İsrail evinin kaybolmuş koyunları" (Matta 10:6; 15:24) ve "Tanrı'nın dağılmış çocukları" (Yuhanna 11:52) olarak adlandırmıştır: "İnsanoğlu kaybolanı aramaya ve kurtarmaya geldi" (Luka 19:10). Rab şöyle demiştir: "Sürümü kendim besleyeceğim... Kaybolanı arayacağım" (Hezekiel 34:15-16). Bu sözler Kurtarıcı'nın Keşmir'deki varlığını açıklayabilir (bölüm XXIII B). Yakup'un mektubu "dağılmış olan on iki oymağa" hitaben yazılmıştır (1:1).

Bundan kısa bir süre sonra Josephus, Agrippa'nın Yahudi halkına onları uyanan bir konuşmasını kaydeder: "Fırat'ın ötesindeki ulusunuza, çıkardığımız karışıklıklarda size yardım etmeleri için elçiler gönderdiniz" ve ekledi: "Yeryüzünde yaşayan herkes Romalıların egemenliği altındadır. Ancak içinizden biri umudunu Fırat'ın ötesine kadar uzatır ve kendi ulusunuzdan Adiabene'de yaşayanların size yardıma geleceğini sanırsa o başka" [2]. Sürgün edilenlerin dönüşünden altı yüzyıldan fazla bir süre sonra, Josephus şunları bildirmiştir: "Asya ve Avrupa'da Romalıları tabi olan sadece iki kabile vardır, on kabile ise şimdiye kadar Fırat'ın ötesindedir" ve sayılarla tahmin edilemeyecek kadar büyük bir kalabalıktır". Aslında, Josephus uzman bir kaynaktan alıntı yaparak İbranilerin çok daha büyük bir dağılımını kabul eder: "Ve Strabon'un kendisi... şöyle konuşur:... "Şimdi bu Yahudiler zaten tüm şehirlere girdiler; ve yaşanabilir dünyada bu insan kabilesini kabul etmeyen ve onlar tarafından ele geçirilmeyen bir yer bulmak zor" [3].

Peygamber Ezra (İbr.; batı kanonunda ona verilen isim Esdras'tır) dört kitap yazmıştır. Esdras'ın birinci ve ikinci kitapları *Yetkili Versiyon*'daki *Ezra* ve *Nehemya* ile aynıdır. Esdras'ın üçüncü ve dördüncü kitapları sahte kitaplardır⁴²¹ *Yetkili Versiyonun* Apokrifası-Esdras 1 ve 2" olarak adlandırılan bu kitaplar, Trent

Konsili'ne (1546) kadar Kilise tarafından "Tanrı Sözü" olarak kabul edilmiş, daha sonra "ilham edilmemiş" oldukları gerekçesiyle reddedilmişlerdir. İkinci (izinli) kitabında Ezra, evlerine geri dönen tüm ailelerin listesini verir (2:2-57; 8:2-14). Ancak çok daha ilginç, apokrif *İkinci Esdras*'ta (*Dördüncü Ezra*), "Asurluların kralı Şalmaneser'in tutsak ettiği Kral Hoşea'nın günlerinde kendi ülkelerinden tutsaklığa götürülen on kabile; onları nehirden geçirdi ve başka bir ülkeye götürüldüler... ve daha uzak bir bölgeye gittiler... O bölgeden geçmek için uzun bir yol vardı, bir buçuk yıllık bir yolculuk; ve o ülkeye Arzareth denir" [4].

Eski bir el yazması [5] Şan Sabi hanedanı zamanında Asareth'te *Ben-i İsrail* (İsrailoğulları) adında bir halkın yaşadığını söylemektedir. Thomas Ledlie, Asareth'i Pakistan'daki Hazara Bölgesi ve Keşmir'in bitişik bölgesi olarak kabul etmiştir. Swat'taki Asret'in eski sınırı İndus Nehri'nin karşı kıyısındaydı ve Keşmir'e, Chilas yakınlarında daha yukarılara uzanıyordu [6].

Keşmir'in kökenine ilişkin geleneği ele alan eski bir Sanskritçe metin [7], gölden çıktığında bu vadiye yerleşmiş olan kabilelerin listesini vermektedir. Buna göre "Yahuda'nın soyundan gelen Dara'nın oğulları Darvas", "Ahasuerus kabilesinden Ahasuerus" (bkz. Ezra 4:6), "Nuh'un oğlu Kush'un soyundan gelen Khashas" (bölüm III).

Eski Ahit bize "Asur kralı Tilgath-Pilneser'in... onları götürdüğünü... ve onları Halah'a, Habor'a, Hara'ya ve Gozan Nehri'ne -bugüne kadar- getirdiğini" söyler (1. Tarihler 5:26). Ancak bir Hıristiyan misyoner olan Dr. Joseph Wolff, bir baş hahamın Halah'ın Belh (eski adıyla Balakh), Habor'un ise Bokhara olduğunu iddia ettiğini bildirmiştir [8]. Diğer taraftan, Kahana'nın oğlu Haham Abba, Habor'un Adiabene olduğunu göstermiştir. Bir başka haham geleneğine göre, on kabile Cush [9] ülkesinden akan bir nehrin, yani Keşmir'in üzerinden geçmiştir (bölüm III).

5. yüzyılda Jerome şöyle demiştir: "Bugüne kadar on kabile Perslerin kralına tabidir ve tutsaklıkları hiçbir zaman çözülmemiştir" ve "on kabile bugün Medlerin şehirlerinde ve dağlarında yaşamaktadır" [10].

Alfred Edersheim şu sonuca varmaktadır: "On kabilenin büyük bir kısmı, bizim zamanımızda olduğu gibi, Mesih'in zamanında da İbrani ulusu için kayıptı" [11].

Sabrina Kerbel'e göre, "Ben-i İsrail'in Hindistan'a gelişyle ilgili en yaygın kabul gören tarih, ilk olarak Bombay'ın güneyindeki Konkan köylerine yerleştikleri ve daha sonra Bombay'a taşındıkları MÖ 732-730 yıllarıdır (Birinci Tapınağın yıkılmasından önce)" [12].

Baktriyalılar, İskitler ve Partların Pers İmparatorluğu'nu parçaladıkları bilinen bir gerçektir. Part İmparatorluğu Jhelum Nehri'nden batıya doğru 2400 km'ye kadar uzanırken, Baktriyalılar Afganistan'a yerleşmiş, İskitler ise Afganistan, Pakistan ve Hindistan'da hüküm sürmüşlerdir. *Ben-i İsrail* (*Kur'an'da* da kullanılan bir terim, örneğin 17.103,106), İsrail kabilelerinin torunları, bu ülkeleri de kapsayan geniş bir alanı kapsayan efendilerini takip ettiler. Afganistan'da *Şinvari*, *Efradi*, *Reuven* ve *Gadun* olarak bilinen kabilelerin İsrail kabileleri *Şimon*, *Efraim*, *Ruben* ve *Gad*'in halefleri olduğu düşünülmektedir. Görünüşe göre *İncil*, İsrail kabilelerinin Tanrı tarafından vaat edilen topraklar olarak Keşmir'e (bölüm III), Nebo Dağı yakınlarındaki Abarim veya Pisgah Dağı çevresine (bölüm XII) yerleşmelerinin önceden belirlendiğine işaret etmektedir: "Bu Avarim Dağı'na çık ve İsrailoğulları'na verdiğim ülkeyi gör" (Sayılar 27:12).

Khwaja Nazir Ahmad, Afganistan ve Pakistan'da Ben-i İsrail'in varlığına dair H. 717 (1339) yılından 20. yüzyıla kadar en az dokuz İslami kaynağı ve batılı yazarların on yedi kitap ve makalesini incelemiştir. İleride göreceğimiz gibi Keşmir için de aynı şeyi yapmıştır [13]. Nazir Ahmad'ın bazı referansları Ghulam Ahmad'ın 1899 gibi erken bir tarihte yayınlanan kitabından gelmektedir. Kersten, Hassnain ve Levi de yüzyıllar süren gezginlik ve siyasi karmaşadan sonra "kayıp kabilelerin" Hindistan'ın kuzeyindeki "Vaat Edilmiş Topraklara", "ebeveynlerinin topraklarına" (bölüm VI) ulaştıklarına dair kanıtlar sunmuşlardır.

Bin yıldan fazla bir süre önce, *Asul-i Kafi* adlı Şii geleneği kitabı, kırk saray mensubu *Tevrat*'ın derin bilgisine sahip olan ve İbrahim'in sözlerini ve Zebur'u okuyan bir Keşmir kralının varlığından bahsetmiştir [14]. Ferrier şöyle yazmıştır: "Hindistan'ın fethi için yürüyen Nadir Şah Peşaver'e vardığında Yusuf Zyes kabilesinin reisi⁴²² ona İbranice yazılmış bir *İncil* hediye etti" [15]. Joseph Wolff Keşmir'de *Tevrat*'ın 14,5 m uzunluğunda deri bir tomar üzerine yazılmış eski bir kopyasını bulmuştur [16].

Kalhana'nın ünlü kroniği *Rajatarangini* (Keşmir'in halkıyla değil, yaklaşık 1150'ye kadar Keşmir krallarının birbirini takip etmesiyle ilgilidir) dışında, bu bölgenin ilk gerçek tarihçisi, Sultan Zeyn-ül Abidin ile Sultan Sikandar'ın (1378-1418) hükümdarlığı arasındaki dönemi kapsayan kroniği [17] olan Molla Nadiri'dir. Daha sonra Molla Ahmed bir başka kronik daha yazmıştır [18]. Bu kayıtların her ikisi de Keşmir sakinlerinin İsrail kabilelerinin soyundan geldiğini açıkça belirtmektedir.

Abdülkadir bin Kazi-ül Kuzat Wasil Ali Han birçok delile dayanarak "Ehl-i Keşmir Ben-i İsrail ve Keşmir sakinleri İsrailoğullarıdır" diyerek onların Kutsal Topraklardan geldiklerini açıklamıştır [19].

Hargopal Khasta Kaul Keşmirli Müslümanları ve Panditleri Yahudi yüzlü ve soyundan gelen kişiler olarak tanımlamıştır [20].

Cizvit Catrou, "Keşmirlilerin Yahudilerin soyundan geldiğini" belirtmiş ve "*Musa* orada çok yaygın bir isimdir" diye eklemiştir [21]. İmparator Aurangzeb'in (1658-1707) hizmetinde bulunan doktor S. Manouchi şunları yazmıştır: "Şalmaneser tarafından esir olarak götürülen bu Yahudilerin Keşmir'e yerleştiğine ve bu ülke halkının bu Yahudilerin soyundan geldiğine dair eski bir gelenek vardır... İsrailoğullarının soyundan gelen bir ırkın birkaç izi vardır. Şimdiki sakinlerin yüzlerinde ve bakışlarında Yahudilere özgü olan ve onları diğer tüm halklardan ayıran bir şeyler var" [22].

19. yüzyılın ortalarında, İsrail'in kayıp on kabilesini bulmak amacıyla Londra Kimlik Belirleme Derneği kurulmuştur. Sonuç olarak, Keşmir halkının İsrailoğulları soyundan geldiğini kanıtlayan, çoğu İngiliz yazarlara ait otuz yakın eser ortaya çıkmıştır. Birçok örnek arasından birkaç örnek verilebilir [23].

Bu çalışmalardan Kersten beş tanesinden bahsederken, Nazir Ahmad sadece Keşmir hakkında yirmi üç tanesinden alıntı yapmıştır. Bunlar gezginler, yazarlar ve tarihçiler tarafından kaleme alınmış olup, çoğu yerel halkın Yahudi tipini hatırlatan çarpıcı özelliklerinin yanı sıra yaşam tarzı, davranışları, karakteri, gelenekleri, görenekleri, ahlakı, kıyafeti ve dilinin İsrail kökenli olduğunu belirtmiştir. Nazir Ahmad bu fikri desteklemek için Keşmir ve Filistin'den çekilmiş birçok fotoğraf göstermiş ve doğum, evlilik, yas, cenaze töreni ve defin, yemek, Şabat ve bayramlara (Fısıh ve Çardak Bayramı) riayet ve diğer alışkanlıklarla ilgili benzer adetler arasında paralellik kurmuştur [13].

Kraliyet Coğrafya Derneği üyesi olan Fransız bilim adamı ve gezgin G.T. Vigne şöyle yazmıştır: "Ermiah'ın babası⁴²³ Afganların babası (idi)... Nebukadnezar ile çağdaştı, kendisine Ben-i İsrail diyordu ve kırk oğlu vardı. İki bin yıllık bir süreden sonra doğrudan soyundan gelen otuz dördüncü kişi, Muhammed Peygamber zamanında yaşamış olan Kys'tir" [24]. Dr. James Brice ve Keith Johnson Afganlardan bahsetmiştir: "Kökenlerini İsrail Kralı Saul'a dayandırır ve kendilerine Ben-i İsrail derler" [25]. A. Burnes, Nebukadnezar efsanesinin onların Filistin'den Kabil'in kuzeybatısındaki Ghore ve Bamian'a nakledildiklerini ve Arap şef Halid ibn Abdullah'ın onları İslam dinine geçirdiği 682 yılına kadar dinlerini koruduklarını kanıtladığını ileri sürmüştür [26].

Jean Herbert, Hindistan'daki "belki de MÖ 6. yüzyıldan itibaren oraya yerleşmiş olan" Yahudi topluluklarına dikkat çekmektedir [27]. Nicholas Roerich şöyle yazmıştır: "Sind vadisinde Eliyah peygambere özel bir saygı gösterilir: Peygamberin mağarasında oturup balıkçıları ve yolcuları kurtardığına dair bir efsane anlatılır... Müslümanlar ve Hindular... Eliyah peygambere eşit derecede saygı duyarlar" [28]. Sir Younghusband bu durumu son derece garip bulmakla birlikte şu itirafta bulunmuştur: "İnsanlar görünüşte kesinlikle Yahudi bir yapıya sahiptir... kesinlikle 'söylediğim gibi' bunlar Keşmir'in her yerinde ve özellikle de yayla köylerinde görülebilecek gerçek İncil tipleridir" [29].

Khwaja Nazir Ahmad'ın, Keşmir ve çevresinden aynı isimlerle veya benzerleriyle yakın dilsel bağlantı içinde olan 400'den fazla kabile, klan, aile, birey, köy, bölge, mülk ve *İncil*'deki diğer coğrafi terimlerin isimlerini alıntılamanın birkaç liste hazırlama erdemiydi [13]. Bunlar rastgele alınmıştır ve belirtilenlerden daha fazla oldukları kesindir. Niyetimiz bunları tam olarak aktarmak olmasa da, yine de örnek olarak sadece birkaçını vereceğiz.

Keşmir'in antik tapınaklarına gelince, Nazir Ahmad bunların hiçbir şekilde Hindu mimarisinden ya da Helenistik mimariden değil, örneğin Keşmir'in en ünlü tapınağı olan Mattan yakınlarındaki (İslamabad'a 13 km uzaklıkta) Martand'daki gibi İsrail tapınaklarından esinlendiğini belirtmiştir. Aynı şekilde, Dal Gölü'ne ve başkent Srinagar'a bakan bir tepe üzerindeki Takht-i-Suleiman (bölüm XIII), Kudüs'ten çok uzak olmayan

Josaphat Vadisi'ndeki Ephraim ormanlarında bulunan Absalom'un mezarının sadık bir kopyasıdır. *Princip'in Tabloları*, Süleyman'ın Tahtı'nın yapımını MÖ 250'den önceye dayandırmaktadır [30]. Cizvit Catrou Keşmir'in kalıntıları hakkında şunları yazmıştır: "Hâlâ görülebilen bazı eski anıtlar onların İsrail'den çıkmış bir halk olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, yüksek bir dağın üzerine inşa edilmiş bir yapının kalıntıları bugün Süleyman'ın Tahtı olarak adlandırılmaktadır" [21]' derken, Bernier "Takt-Süleyman olarak adlandırılmasına rağmen, putlar için bir tapınak olduğuna dair belirgin izler taşıyan son derece eski bir yapıdan" bahsetmiştir⁴²⁴ Süleyman'ın Tahtı" [31]. Ram Chandra Kak da şöyle yazmıştır: "Kalhana *Rajatarangini*'de (I.341), Kral Gopaditya'nın Gopadri (modern: Takht-i-Suleiman) üzerinde bir Jyeshthesvara tapınağı inşa ettiğini kesinlikle belirtir' ancak mevcut tapınağın Gopaditya tarafından inşa edilenle aynı olduğu kesin olarak söylenemez. Bununla birlikte, bu tapınağın aynı konumda olması muhtemel görünmektedir" [32]. Yazar, tapınağın Martand'inkinden en az bir yüzyıl kadar daha eski olması gerektiğini düşünmektedir. Keşmirce, Sanskritçe kökenli diğer Hint dillerinden farklıdır ve bu gerçek Sir George Gregson tarafından kanıtlanmıştır. Aksine, İbranice ile bazı benzerlikler göstermektedir. Profesör E.J. Rapson, MÖ 5. yüzyıldan beri Asya'nın bu bölgesinde var olan kuzeybatı Hindistan ve Pakistan'ın *Kharoshti* diline atıfta bulunmuştur. Kharoştî dili Aramice'ye benzer ve *Brahmi* dili gibi sağdan sola doğru yazılır, ayrıca Sami alfabesi kullanılır [33]. George Moore, Hindistan'ın antik bölgelerinde bulunan birçok İbranice yazıttan bahsetmiştir. Srinagar'dan çok uzak olmayan Taxila yakınlarında Aramice yazıtlar bulunmuştur. Bunlardan biri Sirkap'ta bir duvarda ortaya çıkmış ve MÖ 3. yüzyıla tarihlenmiştir [34]. Harwan, Ahan, Khurhom ve Mattan'da kazılan birçok çini üzerinde Kharoshti rakamları bulunmuştur. Başka birçok referans daha vardır [35]. Richard Temple, Keşmirce kelimelerin önemli bir kısmının ne Hintçe ne Farsça ne de Arapça olduğunu belirtmiştir [36]. Müftü Muhammed Sasliq Keşmir dilinin çekirdeğinin İbranice'den geldiği sonucuna varmıştır [37]. Daha sonra Abdul Ahad Azad şöyle yazmıştır: "Keşmir dili İbraniceden türemiştir. Geleneğe göre, eski zamanlarda Yahudi halklar buraya yerleşmiş ve dilleri bugünkü Keşmirceye dönüşmüştür. Keşmir diliyle oldukça açık bir şekilde bağlantılı olan birçok İbranice kelime vardır" [38].

Kersten [39] ve Nazir Ahmad [13] tarafından verilenler arasından bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

Bu kadar çok araştırmaya rağmen, bildiğimiz kadarıyla hiç kimse şu soruyu gündeme getirmedi: Sürgün edilen İsraililer neden varış noktası olarak Keşmir'i seçtiler? Bize göre, III. ve VI. bölümlerde açıkladıklarımıza dayanarak, ya eski bir geleneği takip ettiler (hafızalarında hala canlı ama sonradan kayboldu) ve atalarının geldiği yere geri dönmek istediler ya da hatta Yaradılış'ın Adem ve Havva'yı yerleştirdiği kayıp Cennet'i kurtarmak istediler.

NOTLAR

[1] Keller tarafından alıntılanmıştır, s.263. [2] Josephus Flavius, *The Wars...* VI.6.2, *The Works...* içinde, s.608; A.g.e., II.16.4' s.508-509. [3] Josephus Flavius, *The Antiquities...* XI.5.2, *The Works...* içinde, s.241; *ibid.* XIV.7.2. [4] 2 Esdras 4 Ezra 13:40-45, *The Revised Standard Version of the Bible*, National Council of Churches of Christ in America. Aynı kavram *Baruch Apocalypse [Neria Oğlu Baruch'un Apocalypse Kitabı]*, 77,78, *The Apocrypha and Pseudepigrapha of the Old Testament* (çev. R. H. Charles), Oxford Press, Oxford 1913, cilt II'de de bulunmaktadır. [5] *Tabakat-ı Nasiri*, s.179; *apud* H.W. Bellew, *The Races of Afghanistan*, Thacker Spink, Calcutta 1880; Mirza Ghulam Ahmad, *Jesus in India*, The Ahmadiyya Muslim Foreign Missions Department, Rabwah, Pakistan 1962, s.127, ayrıca s.103'de alıntılanmıştır. [6] Thomas Ledlie, *More Ledlian*, Calcutta Review, Ocak 1898; ayrıca Bellew, alıntılanan eser. [7] *The Nilamata Purana*, *apud* Hassnain, Levi, s.27. [8] Joseph Wolff, *Narrative of a Mission to Bokhara in the years 1843-1845*, John W. Parker, London 1846, ikinci baskı, cilt I, s.14; *apud* Ghulam Ahmad, s.130. [9] Moore' s.148-150. [10] Jerome, *Sixtus tomus operum* 6.7; 6.80. [11] Alfred Edersheim *The Life and Times of Jesus' the Messiah* The Religious Tract Society' London 1906' yeniden basım' The Christian Classics Ethereal Library at Calvin College, son güncelleme 29 Mart 2000. [12] Sabrina Kerbel, *India Boasts a Thriving Jewish Community*, in *The Canadian Jewish news*, 10 Eylül 1998. [13] Nazir Ahmad, s.289-337. [14] Joseph Wolff, Moore tarafından alıntılanmıştır, s.145; ayrıca Ghulam Ahmad, s.134-135. [15] Joseph Pierre Ferrier' *Afganların Tarihi* (çev. William Jesse) J. Murray' Londra 1858' s.4; Ghulam Ahmad' s.141'de alıntılanmıştır. [16] Claudius Buknain *Hindistan'da Hristiyan Araştırmaları* s.22'229. [17] Molla Nadiri' *Tarikh-i Keşmir*⁴²⁵ Ghulam Mohi-ul-Din Wanchu ile Srinagar A.H. 832 (1454). [18] Molla Ahmed Keşmiri'nin *Tarikh-i Vakiat-i Keşmir*⁴²⁶'Suraj Prakash Press' Amritsar A.H.1322 (1844). [19] Abdul Qadir ben Qazi-ul Qazat Wazil Ali

Khan' f.77b ve 88b. [20] Hargopal Khasta Kaul, bölüm I, s.73. [21] François Catrou, *Histoire générale de l'empire du Mogol*, Ju. De Nully, Paris 1715. [22] S. Manouchi, *Memories, apud James Hugh, History of Christians in India from the Commencement of the Christian Era*, Seeley & Burnside, London 1839, cilt II, s.287-288. [23] Örneğin: Sir Thomas Holditch' *The Gates of India*' Macmillan and Co.' London 1920' s.49-50 Joseph Wolff' *Narrative...*; Joseph Wolff, *Researches and Missionary Labour among the Jews and Mohammedans and other Sects*' Nisbet' London 1835; Joseph Wolff, *Journey to Kashmir*, Nisbet' London 1837; Israel-Joseph Benjamin II' *Cinq années de voyage en Orient 1846-1851*' Michel Levy Frères' Paris 1856; Israel-Joseph Benjamin II, *Eight Years in Asia and Africa from 1846 to 1855*' Hanover 1859. [24] G.T. Vigne' *A Personal Narrative of a Visit in Ghuzni' Kabul and Afghanistan*' Whittaker' London 1840' s.166; Ghulam Ahmad, s.137'de de alıntılanmıştır; bkz. Kersten, s.65. [25] James Bryce, Keith Johnston, *Comprehensive Description of Geography*, William Collins, London and Glasgow 1880, s.v. *Afganistan*, s.25. [26] Sir Alexander Burnes, *Travels into Bokhara*, s.139; Bryce' Johnson ve Ghulam Ahmad, alıntı yapılan yerlerde bahsedilmiştir. [27] Herbert, s.29. [28] Roerich, *Altai-Himalaya*, s.73. [29] Sir Francis Younghusband, *Kashmir*, Adam and Charles Black, London 1909, s.130. [30] James Prinsep, *Essays on Indian Antiquities*, J. Murray, Londra 1858, s.329-331. [31] Bernier, s.399. [32] Ram Chandra Kak, s.76. [33] Edward James Rapson' *Ancient India' from the earliest times to the first century AD*, Cambridge University Press 1914' s.19. [34] F.A. Khan, s.121, resim. s.128'e kadar. [35] Fida M. Hassnain, *Hindu Kashmir*' s.12; Mohi-ud-Din Hajni' *Maqalat* s.99; Bashir Ahmad' *Humayun*' Lahore 1940. [36] Richard Temple, *Sayings of Lala Ded*, s.65. [37] Müftü Muhammed Sasliq' *Qabr-i-Masih*' Qadian 1936' s.72-110. [38] Abdul Ahad Azad' *Kashmiri Zaban Aur Shairi*' Jammu and Kashmir Cultural Academy' vol. I' p.10. [39] Kersten, p.69.

XV. TANRI'YA TAPINMA

Eski Ahit metninden, belirli koşullar altında insan ile Yaratıcısı arasındaki iletişimin mümkün olduğu sonucunu çıkarabiliriz.

Yaratılış'ta, Aden Bahçesi'nde yaşayan arketipik insanlar Tanrı ile doğrudan iletişim halindeydiler, ancak iletişim inisiyatifi onlara ait değildi. Aynı durum Tanrı'nın sadece monolog yoluyla hitap ettiği Kabil ve ardından Nuh için de geçerliydi. Ancak bu durumlar tesadüfi idi.

İbrahim için özel bir yer ayrılmıştı, çünkü Tanrı onunla gerçek bir diyalog kurmuştu. Büyük peygamber Beytel'de O'na yakaran ilk kişiydi: "Orada RAB'be bir sunak yaptı ve RAB'bin adını çağırdı" (Yaratılış 12:8; krş. 13:4). Sonra sorular bile sordu: "Rab Yahve, bana ne vereceksin?" (15:2).

En başından beri, insanın kendi inisiyatifiyle yaptığı bu ilk iletişimin - aslında sadece Tanrı'nın adına yapılan bir yakarış - özel koşulların yerine getirilmesini, bu durumda bir sunak inşa edilmesini gerektirdiğini görüyoruz. Bu koşullar zamanla artacak ve Musa'ya sadece Kendisine adanan Kişi tarafından belirtilen bütün bir ritüel haline gelecekti.

Görüldüğü gibi peygamberler, Tanrı'nın Ruhü içlerinde olduğu için, vahiy yoluyla Tanrı'yla sürekli ve doğrudan iletişim halinde oldukları için bir ayrıcalığa sahiptiler (bölüm XI).

İncil'de bahsedilen kurallar topluluğu şu şekilde yapılandırılabilir: çerçevenin oluşturulması ve düzenlenmesi, anın seçimi, yerin ve katılımcıların hazırlanması, yakarış, sunular ve kurbanların yanı sıra diğer ritüeller (örneğin tavaf) ve yasaklar, sonuncular yukarıda listelenen kategoriler içinde belirtilmiştir.

A. ÇERÇEVENİN OLUŞTURULMASI VE DÜZENLENMESİ

"Nuh RAB için bir sunak inşa etti"

Yaratılış 8:20

Tüm ritüellerin ortak özelliği, hepsinin özel olarak seçilmiş bir yerde gerçekleşmiş olmasıdır. Bir sunak inşa ettiği bildirilen ilk kişi Nuh'tur. Daha sonra bunun rastgele yapılmadığını, daha önceki bir görünümle kutsanmış (ya da uğurlu olduğu belirtilmiş) bir yerde yapıldığını öğrendik: "Ve orada kendisine görünmüş olan RABbe bir sunak yaptı" (Yaratılış 12:7). Tanrı'nın Kendisine tapınılabilecek yeri belirttiği durumlara sıkça rastlanır (Tesniye 12:5'11; 14:23; 15:20; 16:2; 23:16; 26:2; 31:11; Yeşu 9:27; 2.Tarihler 7:12)' ve ayini

gerçekleştirmek için uğursuz yerlerin varlığı: "Yakmalık sunularını gördüğün her yerde sunmamak için kendine dikkat et" (Tesniye 12:13).

Mabetler genellikle yüksek yerlere yerleştirilirdi (*bamah*, tekil; *bamoth*' çoğul, İbr.; aşağıya bakınız: *swayambhu*' Sanskr.). İshak'ın kurbanı bir dağda kesilmişti (Yaratılış 22:2). Törenin yapılacağı yeri Tanrı'nın kendisi seçmiştir: "Moriya ülkesine git, orada sana söyleyeceğim dağlardan birinde onu yakmalık sunu olarak sun" (Yaratılış 22:2). Aynı şekilde Tanrı Musa'ya Horev Dağı'nı göstermiştir: "Tanrı'ya bu dağın üzerinde kulluk edeceksin" (Çıkış 3:12). "Bana topraktan bir sunak yapacaksın, yakmalık sunularını ve esenlik sunularını onun üzerinde kurban edeceksin" (20:24). "Musa... dağın altında bir sunak ve İsrail'in on iki oynağına göre on iki sütun yaptı" (24:4). Süleyman'ın tahta çıkışı sırasında "halk yüksek yerlerde kurban kesiyordu" (1.Krallar 3:2).

Mağara, gizemlerin (Mithra, Demeter vb.) yanı sıra ezeli Hıristiyanlar için de (katakombalar) seçim yeriydi. Bununla birlikte, mağara Dişil ile ilişkilidir: *rahim-kumbha*⁴²⁷-cauldron (Cerridwen'in)-*kratér* (Pymander'in kasesi⁴²⁸ ruhla dolu)-Grail-kimyasal *vas* ve *athanor* (simya fırını; *al-tannur*'dan, fırın, Arap.). Mircea Eliade bunu genelleştirerek şunu göstermiştir: "Uçsuz bucaksız Karpat-Danubya ve Balkan bölgesinde ve başka yerlerde (Küçük Asya' İran' Hindistan vs.) en eski zamanlardan yüzyılımızın başına kadar dağ zirveleri ve mağaralar her türden münzevilerin, keşişlerin ve tefekkür edenlerin gözde inziva yerleri olmuştur" [1]. Tapınma yeri, İbrahim'in Tanrı'ya ve arkadaşlarına yönelttiği istekte olduğu gibi, sadece bir ağaç bile olabilir: "Rab... ağacın altında dinlenin" (Yaratılış 18:3-4) Mamre meşelerine işaret eder (18:1). Sunaklar yeşil ağaçların altında, dağların ya da tepelerin üstünde düzenlenirdi; kayalardan ya da dikili sütunlardan inşa edilirdi (Mısır'dan Çıkış 34:13; Yasanın Tekrarı 7:5; 12:2'3; 1.Krallar 14:23; 2.Krallar 16:4; 17:10 18:4; 2.Tarihler 31:1; 34:4; Yeşaya 57:5'7; Yeremya 2:20; Hezekiel 6:13; 20:28; Hoşea 4:13). Diğer zamanlarda sunak çok basit olabilir: "Bana topraktan bir sunak yapacaksın" (Mısır'dan Çıkış 20:24). Daha sonra sunak bir çadırın altına yerleştirilmiş (Mısır'dan Çıkış 25:9; bölüm 26-27'36), ardından etrafına bir tapınak inşa edilmiş (1. Krallar 5:5; bölüm 6), bu da Hıristiyanlıkta bir kilise (bazilika, Lat.), basit bir şapel ya da görkemli bir katedral haline gelmiştir. Başka yerlerde ve kültürlerde, İlahi Olan'a Kolomb öncesi bir piramitte, bir ziggurat, bir kulede, bir stupada, bir pagodada, bir camide tapınılırken, daha az gelişmiş topluluklar örneğin ormanda bir açıklık ya da bir mağarada bir tapınağa sahip olmakla yetinmişlerdir.

Sunak mikrokozmosu temsil ediyordu ve kutsalın katalizörüydü. Tüm litürjik jestler ve tüm mimari çizgiler ona doğru yakınlaşırdı, çünkü daha küçük bir ölçekte zamanı (bölüm XV B) ve tüm evreni yeniden üretti [2]. Sunağın üzerine ya da yakınına adaklar ve kurbanlar getirilirdi (bölüm XV E).

Yahudilikte sunak kare şeklini alacak (Hindu tapınak bölgesi mandala'nın uzamsal izdüşümü olarak; bölüm I; ayrıca aşağıya bakınız) ve Kudüs'teki tapınağın *En Kutsal Yeri* haline gelecektir. Hıristiyanlar da bu ismi benimsemişlerdir. Mısır'da, Mezopotamya'da ve Kolomb öncesi Amerika'da içki sunakları vardı.

Hıristiyanlıkta ise İsa'nın gönüllü olarak kurban edildiği yer olan Golgotha'yı temsil ediyordu. Vedic sunak, hareket halindeki *Kala çakra* (evrenin *çarkı*) ile sembolize edilen zamanı temsil ediyordu.

Philo, bir mabedin sırların, ilahi gizemlerin yeri olarak önem taşıdığını söylemiştir. Yahudiler çölde dolaşırken, kutsal Ahit Sandığı'nı barındıran hareketli *mabet* (*mişhan* 'konut; *şakhan*'dan 'geçici olarak, bir çadırda oturmak' İbr.) Buluşma Çadırı (*Ohel Moed* 'İbr.; Çıkış 40:2) ya da Süleyman'ın bir tapınakla değiştirdiği Tanıklık Çadırı (*Ohel ha-'Eduth* 'İbr.; *tabernacle*, Lat.) idi.

Kıtanın güneydoğusunda, ünlü tarihçi Marija Gimbutas tarafından "Eski Avrupa" olarak adlandırılan bölgede MÖ 6-5. binyıllara ait çok sayıda tapınak bulunmuştur. Bunlardan en ünlüsü Căscioarele'deki sütunlu tapınaktır (Boian kültürü Romanya, yaklaşık MÖ 5000). Batı duvarında ritüel bir madalyona sarılmış kırmızı bir yılan resmedilmiştir, odanın ortasında ise yılan şeklinde bir çizimle süslenmiş iki sütun bulunmaktadır (bölüm IX) [3].

Tapınak (*templum* 'kutsal alan, uğurlu yer' Lat.; *témenos*, kutsal bölge' Gr., kesmek, işaretlemek veya paylaşmak anlamına gelen Hint-Avrupa kökü *tem*'den türetilmiştir) Tanrılar için ayrılmış yer, tapınağın etrafındaki kutsal alan ve dokunulmaması gereken bir nokta anlamına geliyordu [4]. Aynı zamanda adaklar ya da kurbanlar için de ayrılmıştı. Vedic Hindistan'da bir tapınak (*dhakka*' Sanskr.) bir kutsal alanı (*niketana*' Sanskr.) da içeriyordu.

Tapınak ilahi dünyayı yansıtıyordu ve göksel kozmik arketipin yeryüzündeki karşılığıydı (Josephus Flavius, Philo).

Filistin'deki Gezer harabelerinde, bir tepenin üzerinde yer alan sekiz taş sütun keşfedilmiştir. Buraya Beytel (*Beith-el*, Tanrı'nın Evi, İbr.) adı verilmiştir. Beytel (modern Baytin, eski Luz), arkeolojik kanıtların MÖ 21. yüzyıldan MS 1. yüzyıla kadar neredeyse kesintisiz yerleşimlere tanıklık ettiği Kudüs'ün yaklaşık 15 kilometre kuzeyinde yer almaktadır. "Ve Yakub onunla konuştuğu yerde bir sütun dikti, taştan bir sütun... Ve Yakub Allah'ın kendisiyle konuştuğu yerin adını Beyt-el koydu" (Yaratılış 35:14-15). Bu ad aynı zamanda "Beyt-el'in Tanrısı" anlamında El-Beth-el (35:7) olarak da geçer (ayrıca 28:11,17-19,22). Eliyah "Yakup oğullarının oymaklarının sayısına göre on iki taş aldı... ve taşlarla RAB adına bir sunak yaptı" (1.Krallar 18:31-32), yani Musa'nın eylemini tekrarladı ve güçlendirdi, sonra kutsal çevrenin etrafını bir su hendeğiyle çevirdi. Yeşaya da "RAB için... bir sütun "dan söz eder (19:19). Yeşu (24:26-27) Tanrı'yla yapılan antlaşmanın bir kanıtı olarak bir taş dikmiştir. Eski Ahit'te bu taşlardan bazılarına isimler verilmiştir. "Yakup kardeşlerine, "Taş toplayın" dedi. Onlar da taş toplayıp bir yığın yaptılar... Laban ona Yegar Sahaduta adını verdi.⁴²⁹ ve Yakup ona Galeed adını verdi⁴³⁰... ve Mitzpah⁴³¹" (Yaratılış 31:46-47/49). Hindistan'da sembol olarak tapınılan taş sütunlar (*linga'* Sanskr.) örneğinde olduğu gibi, onlara sunular (yağ dökme) getirilirdi. "Ve Yakub... taşı aldı... ve onu bir sütun olarak dikti' ve onun üstüne yağ döktü" (28:18). *Sahaduta* sözcüğü ilginç bir yorum önermektedir, çünkü *saha* (doğuştan gelen Sanskr.) *swayambhu'*ya benzer bir anlama sahiptir (aşağıya bakınız).

Dikilen taşlar ilahi varlığın sembolleri ya da en azından ruhsal etkilerin destekleri idi. Vaftizci Yahya açıkça şöyle demiştir: "Tanrı bu taşlardan İbrahim'e çocuklar yetiştirebilir" (Matta 3:9).

Beytel'in (*byt'l*) karşılığı Yunanca *baetylos*'tu; yağ ya da kanla meshedilmiş koni biçimli bir sütun olup içinde Tanrısal varlığın yaşadığı varsayılırdı.

Kutsal yer bazen, Eliyah tarafından sunakta O'na yakarıldığı zaman olduğu gibi, İlahi Olan'ın tezahür ettiği sahne olmuştur: "Ve RABBİN ateşi düştü, ve yakılan takdimmeyi, odunları, taşları, ve tozu tüketti, ve hendekte olan suyu yaladı" (1.Krallar 18:38; çapraz başvuru Levililer 9:24; Hakimler 6:21). Diğer belirtiler yukarıda anlatılmıştır (bölüm XI C-E).

Teofaniler (*theopháneia*, Tanrısallığın tezahürü' Gr.), bu nedenle her dinde evrenin merkezini temsil eden kutsal yerleri kutsardı. Kaya ya da sunak, çadır ya da tapınak İlahi Olan'ın meskeni, O'nun gerçek varlığının sembolü olarak kabul edilirdi. "Benden başka Tanrı var mı? Evet, Kaya yok: Ben hiç tanımıyorum" (Yeşaya 44:8) diye seslendi Tanrı Yakup'a. "Aralarında yaşayabilmem için bir tapınak yapacaklar" (Mısır'dan Çıkış 25:8). *Kaya*'ya çok sayıda başka gönderme de vardır (Yasanın Tekrarı 32:4'15'30'31; 2.Samuel 22:2-3'32'47; Mezmurlar 18:31;28:8; Yeşaya 44:8 ve diğerleri).

Ancak (XI. bölümde, özellikle de E bölümünde örneklenen) teofani *İncil'e* özgü değildi. Zeus kendisini Semele'ye göstermiş ve bu yüzden Semele ölümünü istemeyen bir şey olarak görmüştür; Eleusis'te Kral Keleos'un sarayında Demeter aniden odanın üst kısmına dokunarak kapıyı ilahi ışığın parlaklığıyla doldurmuştur.

Kutsal yere saygı gösterilmesi gerekiyordu: "Dağa dokunan kesinlikle öldürülecektir; ona el değmeyecek, kesinlikle taşlanacak ya da delik deşik edilecektir" (Mısır'dan Çıkış 19:12,13). Harun'un oğullarının kuralları çiğnedikleri için cezalandırıldıkları bilinmektedir: "Ve RABBİN önünden ateş çıktı, ve onları yiyip bitirdi, ve RABBİN önünde öldüler" (Levililer 10:2). Aynı şey Core ve adamlarının da başına geldi (Sayılar 16:32,35).

Taş canlıdır ve hayat verebilir. Sami geleneklerinde doğumunu bir taştan gerçekleştiren adamdan bahsedilir: "Seni doğuran kayaya aldırış etmedin" (Tesniye 32:18). Bazı Hıristiyan efsaneleri Mesih'in bile böyle doğduğunu düşünmüştür. İsa'ya *Yaşayan Taş* denir: "Diri bir taş' insanlar tarafından değersiz diye bir kenara atıldı' ama Tanrı katında değerli kılındı" (1. Petrus 2:4; çapraz başvuru 2:6-8). *Thomas İncili'*nde İsa taşlardaki ilahi varlığı kabul etmiştir: "Taşı kaldır, beni orada bulacaksın" [5]. O'na şu sözler atfedilmiştir: "Sen Petrus'sun⁴³² ve bu kayanın üzerine meclisimi kuracağım⁴³³" (Matta 16:18). İkincisinin gerçekliği XX C2 bölümünde yorumlanacaktır. Bazı Romen ilahileri taştan doğan Mesih hakkında şarkı söyler [6]. Mithra'nın da bir taş levhadan doğduğu söylenir. Çin'de Büyük Yu ve oğlu K'i yarılmış taşlardan doğmuşlardır. Felsefe taşının yenilenme aracı olduğu varsayılırdı (bölüm IV). Jung "taşa yeniden doğma"

hissinden bahsetmiştir [7]. Mircea Eliade birçok eserinde taşları özel bir ruhani gerçekliğin işaretleri ya da hazinesi oldukları ruhani bir gücün araçları olarak gören kavramdan bahsetmiştir [8].

Çakraların belirli ilahi nitelikleri yansıttığı görülmüştür. Aynı zamanda bazı değerli taşlar her bir çakra ile ilişkilidir [9]: mercan (Mooladhara)' topaz (Swadhisthana)' zümrüt (Nabhi' Void)' yakut (Anahatha)' safir (Vishuddhi)' elmas (Agnya)' inci (Sahasrara)' ancak ilk ve sonuncusu "taş" değildir, canlı organizmalardan kaynaklanırlar.

Tanrı'nın görkemli Tahtından attığı değerli taş, *Zohar*'da [10] *Shethiyah* (*Şath Yah*'dan, *Yah Tanrı* tarafından atılan dünyanın temeli) olarak adlandırılır ve *swayambhu* anlamına gelir. Shekhinah "Değerli Taş" olarak adlandırılırdı. Burada birçok kez "baştaki en beyaz taştan" (*tón pánu leukótaton líton tón egkephalon*, Gr.) [11] bahseden simyacı Zosimus'tan alıntı yapacağız, bu da muhtemelen Sahasrara'ya işaret etmektedir.

Merejkowski, *Jesus Manifest* adlı eserinde "Tanrı'nın krallığının incisi" hakkında yazmıştır [12].

Neolitik çağdaki epifanilerinden Kâse efsanesine kadar Tanrıça'nın birincil imgesi taş ve aynı zamanda kap (kadeh; *kratér*' Gr.) olmuştur. Taş, Toprak Ana'nın bir sembolüydü. Friglerin Büyük Ana Tanrıçası Kibele'yi (*Matar Kubile*, Sami *gabel*' dağından; *mataram*' ana' Sanskr.) temsil eden Pessinunt'un siyah taşı (bölüm XX A) için de durum böyleydi. Bergama Kralı Attalos'un Tanrıça'ya kutsal bir siyah taş verdiği ve bu taşın daha sonra büyük bir onurla Roma'ya götürüldüğü varsayılır.

Tanrılaştırılmış taşlar ister *linga* (Shiva'nın sembolü) ister Briton *menhirleri* olsun, evrensel sembollerdi. Aynı şey bazı Kelt *megalitleri* (*méga*' büyük; *líthos*, taş' Gr.) ve Delphi'deki *omphalós* (Gr.; *umbilicus*' Lat.-navel; burada, Dünya'nınki) için de geçerlidir⁴³⁴. Yüce İlah Zeus tarafından gönderilen bir kartal (Garuda'ya eşdeğer) tarafından getirildiği düşünülen konik bir taş (*linga*'ya benzer). Eleusinian Gizemlerinin (bölüm XV C) bir *omphalós*'un huzurunda gerçekleştiğini hatırlatırız [13]. Daha önce gösterildiği gibi, Tabor Dağı göbeği simgeliyordu (bölüm XI E). Filistin'in merkezindeki Gerizim Dağı'nın *dünyanın göbeği* (*tabur erez*' İbr.) olduğu düşünülürdü: "İşte insanlar yeryüzünün göbeğinden iniyorlar."⁴³⁵ (Hakimler 9:37, *Yeni Yeruşalim İncili* ve ayrıca [14]).

Mısırlılar tarafından Benben olarak adlandırılan Heliopolis taşı, Tanrı Atum'un üzerinde ilk insan çiftini yarattığı ezeli tepeciği sembolize ediyordu. Bazı yorumlara göre dikilitaş ve piramidin (ya da en azından onu daha küçük ölçekte temsil eden *piramidion* adı verilen tepesinin) kökeni Benben'e dayanıyordu.

Troya *palladionunun* göksel kökenli olduğuna inanılırdı. Diğer bir örnek de Roma'da Tanrı Terminus için kutsal sayılan gök gürültüsü taşıdır (meteorit). Kermaria'nın (Morbihan, güney Bretagne) kutsal taşı üzerinde Swastika işareti taşıyordu (bölüm I). Vietnam'da, dikilen taşlar koruyucu ruhların evi olarak kabul edilir ve uzaklaştırdıkları kötü etkilere karşı kalkan görevi görürlerdi.

Litolatri (*líthos*, taş ve *latreía* 'tapınma, Gr.) İslam öncesi Arap halkları arasında yaygındı. Batı Semitlerinin Tanrısı Beytel, ilahi varlığın bir tezahürü, Tanrı'nın gücünün bir kabı olarak tapındıkları kutsal bir taşı.

Böylece dikdörtgen bir taş Tanrı Dhu Sharah'ı taklit ediyordu.

Mekke'nin Kara Taşı (*Hacr-E-Esved*, Arap.) olan *Ka'be*, *Kuran*'da (Tanrı'nın) *Evi* (*Beyt ül'lah*, Arap.) olarak adlandırılmıştır: "İbrahim ve İsmail onunla birlikte Ev'in temellerini yükseltti" (2.121), çünkü geleneğe göre bu göktaşı oraya İbrahim tarafından getirilmiş olmalıdır. Geleneğin *Ka'be*'nin aslen bir inci, yani Sahasrara'nın sembolü olduğunu iddia ettiğini unutmamalıyız. Beyaz inci bazen Tanrıça ile ilgili bir isim olan *kuni* olarak adlandırılır (bölüm XX D). Bununla birlikte, Müslümanlar kendilerini saf olmayan dış dünyadan ayıran yerde bir alan belirledikten sonra herhangi bir yerde dua ederler. Mekke'ye yönelme alışkanlığı (aslında Kâbe'ye yönelme), açıkçası, ince vibrasyonlar yayan bu *swayambhu*'dan gelir.

Swayam-bhuva'nın "kendi kendini yaratan" (Sansk.) anlamına gelen ilk Manu'nun (bölüm VII) adı olduğunu daha önce görmüştük. Mısırlı Yüce Tanrı Ra da "kendi kendini yaratan varlık" olarak adlandırılmıştır.

Swayambhu, Toprak Ana'nın doğal olarak ortaya çıkardığı ve Yogiler tarafından hissedilebilen vibrasyon enerjisi yaydığı düşünülen bazı kaya veya taşlara verilen isimdi. Bir Mezmur'da (85:11) "Hakikat topraktan fişkiracaktır" denmektedir. Hindistan'ın Maharashtra eyaletinde, Toprak elementini temsil eden Lord Ganesha'nın (*Astha Vinayaka*; *ashta*, sekiz ve *Vinayaka*, Ganesha'nın isimlerinden biri, Sanskr.) tezahürü olarak kabul edilen bu tür saygıdeğer taşlardan sekiz tane vardı. Aynı eyalette Hanumana'ya, etrafında bu ilahi varlığa adanmış bir tapınağın inşa edildiği dikili bir taşa tapınılırdı. Hint alt kıtasında, değerli taşların belirli ruhların meskenleri olduğuna inanılırdı. Ancak *swayambhus*lara başka coğrafi bölgelerde de rastlanmaktadır. Bir *swayambhu*, Ganesha'nın tezahüründe olduğu gibi bütün bir dağ bile olabilir

(Ganapatipule'de⁴³⁶ Maharashtra'nın güneyinde, okyanus kıyısında) ve Tanrıça Durga'nın (Saptasingi)

swayambhu'su olarak saygı gören başka bir dağ (Nasik'e 70 kilometre uzaklıkta). Diğer kutsal dağ örnekleri arasında Ararat, Horeb ("E" ve "D" metinlerinde bu şekilde adlandırılır) veya Sina ("J" ve "P" metinlerinde İbranilerin kutsal dağına verilen isim; böl. VII) Kaf Olimpos ve aynı zamanda Kailash Dağı'nın (Shiva ve Parvati'nin ikametgahı) bulunduğu Himalayalar, Meru (Hindular tarafından verilen isim; Budistler tarafından Sumeru)' Budist mandala'nın merkezi olarak kabul edilen efsanevi Tanrılar Dağı -axis mundi-, Avustralya'nın tekil Uluru Dağı (Ayers Rock) veya Alplerdeki Cervin (Matterhorn) zirvesi.

Tanrısalsalın meskeninin iyi belirlenmiş ezeliere göre inşa edilmesi oldukça doğaldı. Tanrı Musa'ya şöyle dedi: "Sana göstereceğim her şeye göre' Buluşma Çadırı'nın kalıbını... sen de öyle yapacaksın" (Mısır'dan Çıkış 25:9). "Ve dağda sana gösterilmiş olan kalıba göre [onları] yapmaya bak" (25:40). "Bütün bunlar [Davut'un söylediği gibi] RAB'bin eliyle bana yazılı olarak verildi" (1. Tarihler 28:19). Emirler sadece yapının tasarımıyla değil, aynı zamanda uygun malzemelerin seçimiyle de ilgiliydi. Buluşma Çadırı ve eklentilerinin (25-27,30,36-38. bölümler) ya da Tapınak ve ilgili yapıların (1. Krallar 5-7. bölümler) inşası sırasında bu kurallara uyulmuştur.

Hıristiyanlar kutsal binalar inşa etmek zorunda kaldıklarında da kesin kurallara uyarlar. Bu nedenle kiliselerin haç şeklindeki tasarımı İsa'nın çarmıha gerilmesini temsil etmekteydi ve kalp sunakta bulunmaktaydı. Yuhanna'ya göre İncil'de "bedeninin tapınağı "ndan (2:21) söz edilirken buna bir atıfta bulunmaktadır.

"Eğer bana taştan bir sunak yaparsan, onu yontma taştan yapmayacaksın; çünkü üzerine keskin aletini kaldırırsan, onu kirletmiş olursun" (Mısır'dan Çıkış 20:25). Burada, seçilmiş halkın önceki çok Tanrılı putperestliğe geri dönmemesi gerektiği korkusunun yinelenildiğini görebiliriz; bu, on emirden birinde sentetik ve genel olarak ifade edilen bir şeydir: "Üstte gökte, altta yerde ya da yerin altındaki sularda olan şeylerin hiçbirini kendine benzetmeyeceksin, onlara boyun eğmeyeceksin, onlara kulluk etmeyeceksin" (Çıkış 20:4,5, Yasa'nın Tekrarı 5:8,9'da değişikliklerle tekrarlanmıştır). "Putlara kulluk eden, putlarla övünen herkes utansın" (Mezurlar 97:7). Daha sonraki kayıtlar bu konuda daha fazla ayrıntı içermektedir: "erimiş Tanrılar" (Levililer 19:4), "oyulmuş (graven) görüntüler", "heykeller" ya da "figürlü taşlar", "herhangi bir figürün biçimleri" (erkek, kadın, hayvan) (Levililer 26:1; ayrıca Yasa'nın Tekrarı 4:16-18). Tanrı Musa'ya putları, heykelleri, putlaştırılmış sütunları (totemleri) ve aynı zamanda putlara adanmış yeşil ağaçları, dağlardaki ve tepelerdeki sunakları yok etmesini emretti (Tesniye 12:2,3; ayrıca Çıkış 34:13).

Bu korku anlamsız değildi, çünkü çokTanrıçılığa ve putperestliğe dönme arzusu Yahudileri sürekli olarak baştan çıkarıyordu. Harun'un altın buzağısı (Çıkış 32:1-4), Hakimler dönemindeki putlar (Hakimler 2:11-13; 3:6,7,12; 6:25; 8:33; 10:6), Süleyman'ın taptığı putlar (1 Krallar 11:5-8,33)' Yarovam'ın iki altın buzağısı (12:28-33) Yehu tarafından da saygı görüyordu (2 Krallar 10:Yahuda'nın totem sütunları (1.Krallar 14:23), Maakah (15:13) ve Ahav tarafından yapılan Aşera (Astarte) heykelleri ve Baal'e adanan sunak (16:32-33) ve hatta Hizkiya tarafından yok edilecek olan ünlü pirinç yılan (2.Krallar 18:4). Başka birçok örnek daha vardı (bölüm XX B).

Burada bir yandan putperestlikle savaşmak' ile diğer yandan Tanrısallığın Kendini gösterdiği maddi sembole tapınmak arasında bir çelişki varmış gibi görünmektedir: bir ağaç, dikili bir taş ya da bir sütun, bir dağ, bir kaya ya da bir sunak vs... Ancak yukarıdaki bazı metinler yasağın özellikle antropomorfik ve zoomorfik temsillere atıfta bulunduğu sonucuna götürmektedir. Ancak, bu şekilde tanımlansa bile, Musa'ya Buluşma Çadırı'ndaki iki altın melekle (Çıkış 25:18-20; 37:7-9) ya da Süleyman tarafından yapılan erimiş denizi destekleyen on iki öküzle (1. Krallar 7. 25) ilgili olarak verilen emirlerde yasak hemen çiğnenecektir:25) ve özellikle de Hıristiyan sanatında Tanrı'yı, İsa'yı, azizleri ve hatta kutsal yapılardaki resimlerde (fresklerde) veya heykellerde tasvir edilen kilise hayırseverlerini temsil eden çok sayıda antropomorfik eser (zoomorfik de: örneğin Kutsal Ruh'un güvercini) vardı.

Söz konusu ritüeller ve kurallar, örneğin Hindistan'da mevcut konutların inşasıyla bile ilişkilendirilen törenlerde karşılıklarını bulmuştur.

Kamboçya'daki Angkor Wat tapınağının inşası bizzat Lord Indra'ya atfedilmiştir, göksel mimar ise Vishwakarman'dır (her şeye kadir Tanrı, mimarlık üzerine bir risalenin atfedildiği Brahma'nın cisimleşmiş halidir [15]). Hem Hindu (örneğin Khajuraho veya Angkor) hem de Budist tapınakları, göksel bir arketipi'

kozmosun bir *imgesini* (*imago mundi* Lat.) temsil ettikleri için bir *mandala*'nın yatay yapısına sahipti; aynı şey kutsal şehirler için de geçerliydi. Örnek olarak Vahiy'deki (3:12; 21:12-17) Göksel Kudüs'ü (Yeni Kudüs), Platon'un *Cumhuriyet*'te anlattığı ideal şehri, belirli bir törenden sonra gerçekleştirilen İmparatorluk Roma'sının tapınaklarını, Seylan'daki Sihagiri sarayını - göksel şehir Alakamanda'nın modeli - zikredebiliriz [2]. Ortak bir merkezden çizilen daireler ve kareler, Budist Doğu'da olduğu gibi antik İtalya'da da her şeyin üzerine inşa edildiği *mükemmel* bir zemin planı olarak ortaya çıkmıştır. Tüm küçük dünyalar -şehirler ve tapınaklar- bunun üzerine inşa edilmiştir. Mandala'nın kelime anlamı bir dairedir, ancak bu genellikle bir kare içine alınmıştır. Bölüm II'de Shri Chakra'nın dış kare alanının her iki yanında merkezi bir kapısı olduğundan ve içinde tepe noktaları yukarı ve aşağı doğru olan üst üste binmiş üçgenler topluluğundan bahsetmiştik. Bu Yantra ile bir benzerlik, Mezo-Amerikan gliftiği veya Süleyman'ın meşhur mührü ile bulunabilir, yıldız şeklinde bir altıgen, aynı zamanda Davut'un Kalkanı (*Mogen David*) veya Magi Yıldızı olarak da adlandırılır, Yahudilere özgü olmayıp birçok ulusta karşılaşılan evrensel bir semboldür. Mandala *Purusha*'nın (Lord Sanskr.) mekân sembolüydü ve *Vastu-Purusha mandala* dünyanın merkezindeki ilahi varlığın işaretiydi. Böylece Hindu tapınağı, Purusha'nın bedensel bir şekle inmesinin (*Avatara*' Sanskr.) bir sonucu olarak parçalanmıştı. Budizm'de mandala Buda'yı ya da Bodhisattva'yı temsil ediyordu. Jung'a göre mandala-sembolü "en iç yapısı ve nihai anlamı hakkında hiçbir şey bilmediğimiz bir tür atom çekirdeğidir" [16].

B. AN'IN SEÇİMİ

"Kutsal toplantılar olarak ilan edeceğiniz RAB'bin belirli bayramları - bunlar benim belirli bayramlarımdır"
Levililer 23:2

Tanrı'ya tapınma ya sürekli olarak ya da önceden belirlenmiş bir zamanda gerçekleşirdi ve ayinin zamanı ve süresi Musa'ya Tanrısal tarafından emredildiği gibiydi (Levililer 23:1,2).

Kişi "kandili sürekli yakmak" zorundaydı (Çıkış 27:20; Levililer 24:4). "Harun ve oğulları akşamdan sabaha kadar RAB'bin önünde onları giydirecekler" (Çıkış 27:21; Levililer 24:3). Ve buhurun sunakta yakılması gerekiyordu (Çıkış 30:1) "her sabah kandilleri giydirirken... ve iki akşam arasında kandilleri yakarken" (30:7,8). Bunlar aslında Tanrısallığa getirilen güzel kokulu ışık ve tütsü sunularıdır (bölüm XV *E-aarti*). "Şabat'ı koruyun⁴³⁷Çünkü o sizin için kutsaldır... Yedinci gün dinlenme Şabatı'dır, RAB için kutsaldır"; emre karşı gelenler öldürülecekti (31:14,15).

Diğer bayramlar her yıl Tanrı tarafından belirlenen zamanda kutlanırdı: "Yılda üç kez benim için bayram kutlayacaksınız" (23:14; 34:23). Mayasız ekmek bayramının (*Pesah*) kutlanmasıyla ilgilidir.⁴³⁸İbr.) yılın ilk ayı olan Nissan'da (*Nisan* ya da *Ahib*, çiçek ayı, İbr.) yedi gün, hasat (ya da hafta kutlaması, *Şavuot*, İbr.) ve yılın sonunda toplama bayramı (23:15,16; 34:18,22). *Kefaret* günü (*Yom Kipur* İbr.) "yedinci ayda, ayın onuncu günü" kutlanırdı (Levililer 16:29; 23:27). "Bu yedinci ayın on beşinci günü çardak bayramıdır (*Hag ha-Sukkoth*' İbr.), RAB için yedi gündür" (23:24) "ülkenin ürününü topladığınız zaman" (23:39). "Bunlar, kutsal toplantı olarak ilan edeceğiniz RAB'bin belirlenmiş bayramlarıdır" (23:37).

Yahudi yılları, MÖ 3760 yılında olduğu tahmin edilen Dünyanın Yarattılışından itibaren sayılırdı. Dünyanın yaratılışının yıldönümü günü (*Roş ha-Şana* 'ha-şana yılının baş roş'u; yeni yıl' İbr.) yani Tışri ayının ilk günü İshak'ın kurban edilmesini hatırlatır.

İlk Yahudiler için geçerli takvim, Fenike modelinden sonra aylık bir takvimdi. *Yerah* (takvimsel ay' İbr.) kelimesi *yareah* (ay' İbr.) kelimesinden türemiştir. "Yeni aydan yeni aya, Şabat'tan Şabat'a bütün insanlar önümde tapınmaya gelecekler" diyor Yahve (Yeşaya 66:23; krş. 1:14; 1. Krallar 4:7; 2. Krallar 4:23; Hezekiel 46:1'3; Amos 8:5 vs.). Mezopotamya'daki sürgünleri sırasında Yahudiler Keldani ay-güneş takvimine alışmışlardı: aylar Ay'ın evrelerine bağlıydı ve yılın süresi mevsimlerle birlikte Güneş tarafından belirlenirdi. Yahudi takviminin ayları 29 veya 30 gündü ve yılda 365-354 = 11 günlük fark her üç yılda bir "interkalasyon" yoluyla, yani yılın on ikinci ayı olan Adar'dan (Şubat-Mart) sonra ek bir İkinci Adar eklenerek telafi edilirdi.

Esseniler mezhebi için ibadet zamanı (hem takvimsel hem de burçsal) çok önemli bir rol oynamıştır. Onlar tarafından benimsenen takvim elli iki haftadan (354 gün) oluşan güneş temelli bir takvimdi ve benzer bir uygulama *Jubilees Kitabı* ve *Enoch Kitabı*'nda da yer almaktadır.

"Birinci ayın iki akşamı arasında RAB için Fısıh Bayramı vardır" (Levililer 23:5). "Bu ayın on beşinci günü RAB için mayasız ekmek bayramıdır" (23:6). "Birinci gün kutsal bir toplantı yapacaksınız... Ve RABBE yedi gün ateşte bir sunu sunacaksınız; yedinci gün kutsal bir toplantıdır" (23:7,8). Paskalya (*Pesah*, İbr. 'geçit' -Rab

Mısır'a onuncu belayı gönderdiğinde Yahudi evlerini bağışlayan yok edici melek tarafından gerçekleştirilen: ilk doğanların ölümü) Mısır esaretinden kurtuluşu anıyordu. Böylece Paskalya, Nissan adı verilen yılın ilk ayında (Çıkış 12:2,11,12) gerçekleşir ve kuzunun kurban edilmesi (12:3-11) ve Paskalya'dan itibaren yedi gün mayasız ekmek yenmesi (12:15,17-20) (mayasız ekmek bayramı) ile kutlanırdı.

"Yedinci Şabat'tan sonra⁴³⁹ Elli gün sayacaksın; ve RABBE yeni bir takdime sunacaksın... Ve aynı günde ilân edeceksin - bu senin için kutsal bir toplantı olacak" (Levililer 23:16,21). Bu (ellinci) gün, Musa'nın *Tevrat*'ı almasının kutlandığı yılın üçüncü ayındaki Whitsuntide ya da Pentikost ya da *Şavuot*'tu.

Yedinci ayda kefarete günü (*Yom Kipur*) ve ardından yukarıda bahsettiğimiz çardak kutlamaları (*Sukot*) gelirdi. Kutsal yapının kurulma zamanı bile ilahi buyrukla belirlenmişti: "Birinci ayın birinci günü, ayın birinde Buluşma Çadırı'nı kuracaksın" (Çıkış 40:1,2; krş. 40:17). Süleyman'ın tapınağının kutsanması, yedi dallı kandil standı *hanukiya* ile bağlantılı olarak *Hanuka* (adanma ya da ışık bayramı, İbr.) aracılığıyla kutlanırdı. Hindu yılı (*shaka*' Sanskr.) da on iki aydan (*maase*' Sanskr.) oluşurdu (ilki *Chaitra*, sonuncusu *Falgun* olarak adlandırılırdı) ve ilkbahar ekinoksu civarında başlardı. Geleneksel kutlamalar ayın evrelerine göre tarihlendirilir; günler (*titha*' Sanskr.) sırasıyla yeni aydan (*Amavasya*' Sanskr.) veya dolunaydan (*Purnima*' Sanskr.) sonraki ilkinden başlayarak sayılırdı (her iki durumda da: *Pratipada*, sonra *Dvitya*, *Tritya* vb.). Yeni ay ile dolunay arasında geçen süre *Shukla Paksha*, dolunay ile yeni ay arasında geçen süre ise *Krishna Paksha*'dır.

Yahudi-Hıristiyan geleneğine göre dünyanın yaratılışı için verilen MÖ 3760 yılına kıyasla, Hindu hesaplamalarına göre günümüz Yuga'sının (veya kozmik çağının) 18 Şubat Cuma günü, MÖ 3102'de [17] başladığını belirtmek ilginçtir.

Benzerliklerin yanı sıra, zaman konusunda büyük bir kavramsal farklılık vardı.

Maha Yuga (Büyük Yuga, Sanskr.) toplam 4,32 milyon yıl sürmüş olup dört çağdan oluşmaktadır: ilki 1,728 milyon yıllık *Satya Yuga*; ardından 1,296 milyon yıllık *Treta Yuga*, 864.000 yıllık *Dvapara Yuga* ve 432.000 yıllık *Kali Yuga* (sırasıyla Satya Yuga'nın üç, iki ve dörtte birini temsil etmektedir). Babilli bilgili rahip Berossos tarafından MÖ 280 civarında Yunanca olarak hazırlanan bir listenin, dünyanın yaratılışı ile yok oluşu (Tufan ile) arasındaki dönem için toplam 432.000 yıl verdiğini belirtmek gerekir. MS 1100 civarında, *Edda* destanları Odhinn'in kahramanlar salonu *Valhalla*'yı 540 çarpı 800 savaşçıdan, yani tam olarak 432.000 kişiden oluşacak şekilde tarif eder.

Bin Maha Yuga (4,320 milyon yeryüzü yılı) Brahma'nın yaşamının yalnızca bir gününü (*Kalpa*, Sanskr.) temsil ediyordu. Brahma'nın gecesi de gündüzü kadar uzundu. Bu nedenle *Manu Kanunları* şöyle yazmıştır: "**Tanrıların bin çağının toplamı Brahman'ın bir gününü (oluşturur) ve gecesi de aynı uzunluktadır**" [18]. Mezmur 90:4, dünyevi zaman ile İlahi zaman arasında benzer bir orantısızlık olduğunu kabul eder: "Çünkü senin gözünde bin yıl, geçip gitmiş dün gibidir, gecenin içinde bir saat gibidir". *Kur'an*, ilahi Zaman'a ilişkin benzer normlar sunar: "Şüphesiz Rabbinin katında bir gün, senin saymanla bin yıl gibidir" (22.46; krş. 32.4). Böyle "günler" ve "geceler" ile ölçülen bir Brahma'nın varlığı 108⁴⁰"yıllar" sonra, eşit bir zaman aralığında tamamen yeniden emilimin ardından, yeni bir Brahma'nın varlığı başladı [19].

Kozmik döngülerin bu devasa dönemleriyle kıyaslandığında, bireyin yaşamı tamamen önemsiz hale gelir. Şimdi Hintlilerin tarihsel zamana neden asgari bir önem atfederek zamansızlık izlenimi yarattıklarını anlıyoruz. Hindistan zaman hakkında düşünmüş ve kendisini biyolojik terimlerle (türler açısından), jeolojik veya astronomik terimlerle düşünmüştür, geçici birey açısından değil.

Bu kavrama karşıt olarak, Yahudi-Hıristiyan vasiyetnameleri bireyleri ve yaşamları dikkate almış, ancak *Hayatı* dikkate almamıştır.

Mircea Eliade'ye göre mitsel anın güncel olanla çakışması, dünyevi zamanın ortadan kaldırılmasını ve dünyanın sürekli yenilenmesi yoluyla Kozmik Zamanın yeniden inşasını gerektirir [2].

Hıristiyanlığın zaman konusundaki katı doğrusal ve evrimsel görüşü, daha M.Ö. 2. yüzyılda Lyonslu Irenaeus tarafından ana hatlarıyla ortaya konmuş, Basil ve Gregory tarafından devam ettirilmiş ve nihayetinde Hippolu Augustinus tarafından geliştirilmiştir. Tekerrür *etmeme* kavramı, döngüsel doğa olaylarıyla bariz bir çelişki içindedir: gök cisimlerinin (gezegenler ve uydular, kuyruklu yıldızlar) devrimi, mevsimlerin sırası, Ay'ın evreleri, gece-gündüz değişimi, bitki örtüsü döngüsü, gel-git, soluk alıp verme ve Eliade'nin *ebedi dönüş* olarak adlandırdığı şey.

Döngüsel kavram diğer kültürlerde de mevcuttur (konu bölüm XIX A'da geliştirilecektir). Örneğin Capra, Herakleitos'u bir "Yunan Taoisti" olarak değerlendirmiştir: "Lao-tse ile sadece ünlü "Her şey akar" sözünde ifade edilen sürekli değişim vurgusunu paylaşmıyordu.⁴⁴¹" değil, aynı zamanda tüm değişimlerin döngüsel olduğu fikridir" [20]. Platon ve Aristoteles, en azından sanat ve bilimde, tekrarlama olgusunun ustalarıydı. Erich Frank şunu göstermiştir: "Bu filozoflar kendi fikirlerinin bile önceki dönemlerin filozofları tarafından bilinen düşüncelerin yeniden keşfedilmesinden ibaret olduğuna inanıyorlardı... Evrenin tarihi, evrimden çözülmeye periyodik geçişlerinde biyolojik bir süreç olarak düşünülür... Ve bu süreç boyunca en garip tarihler gerçekleşir; yine de 'aeonların sonsuz çarkında' daha önce birçok kez gerçekleşmemiş hiçbir şey yoktur" [21]. Yahudi-Hıristiyan dinlerindeki zamana ilişkin yukarıdaki genel açıklamaya rağmen, dünyanın yeniden yaratılışı *İncil*'de yer almakla birlikte, kanonik olarak kabul edilmemiş ve sadece anekdotik bir vaat olarak kalmıştır (bkz. bölüm XIX A).

Hindistan'da eski zamanlardan beri iki tür ritüel vardı: her zaman gerçekleşen ritüeller ve önceden belirlenmiş bir zamanı olan ritüeller. İlk kategoride, günde üç kez yapılan geleneksel dualar vardı: şafakta, öğlen ve alacakaranlıkta. Manu Vaivaswata, kurban için günün üç anını Tanrıların kendilerinin belirlediğini göstermiştir: gün doğumu (*Surya udite*' Sanskr.), öğle (*madyandine udite*' Sanskr.) ve gün batımı (*nimruchi* veya *atuchi*' Sanskr.) [22]. Hatha Yoga'da güneşin doğuşunda bazı öğrenciler Güneşi *Selamlama* (*Surya Namaskara*' Sanskr.) adı altında bilinen bir dizi egzersiz yaparlar. Ancak, kural olarak, egzersizler (*asana* ve *pranayama*' Sanskr.) veya meditasyonlar her gün gün doğumunda veya alacakaranlıkta (*sandhya*' Sanskr.) yapılırdı; diğerleri ise bunların sırasıyla gün doğumundan önce ve gün batımından sonra yapılmasını tavsiye ederdi.

Talmud'da (Sukkah 51b) Surya Namaskara'yı hatırlatan bir uygulamadan bahsedilmektedir: "Atalarımız bu yerdeyken [ilk Tapınak] sırtlarını mabede ve yüzlerini doğuya döndüler ve doğuda doğan güneşe doğru eğildiler". Josephus Flavius, Essenilerin de doğan güneşe dualar okuduklarını belirtmiştir.

İbadetlerin düzenliliği Hıristiyanlıkta da özellikle manastır yaşamında gözlemlenmiştir. Ayınler gündüzleri her üç saatte bir birbirini takip ederdi (hepsi Latince): *prima* (sabah 6), *terta* (sabah 9), *sexta* (öğlen), *nona* (öğleden sonra 3); ardından gün batımından önce *akşam duası* ve yatmadan önce *completa* gelirdi. Güneş doğmadan önce *matutini* ve *laudi* yapılırdı. İslam'da da müezzinin çağrısıyla -geleneğe göre (*sünnet*, *Arap*.)- dindar Tanrı'ya günde beş kez dua eder: şafak vakti, öğle vakti, öğleden sonra 4'te, ikinci vakti hava kararmadan hemen önce ve gecenin belli bir saatinde, her ne kadar *Kuran*'da günde sadece üç kez dua edilmesi gerektiği belirtilmiş olsa da.

En önemli Hindu ritüelleri arasında, temel çekirdeği şu dört törenden oluşan bir düzine mükemmelleştirici tören veya *sakrament* (*samskara*) topluluğu vardı: ilk doğum (biyolojik); 8 ila 12 yaşları arasında, çalışkan bir hayata başlama ritüeli olarak ikinci doğum; üçüncü doğum olarak kabul edilen evlilik; dördüncü yani cenaze töreni. Dört *aşama* (*ashrama*) böylece işaretlenir: müridin (*shishya*) ustanın (*guru*) rehberliğinde çalışması (*brahmacharina*) aile hayatı (*grihasthya*) yalnızlığa çekilme (*vanaprastha-literatürde*: ormanda inziva) ve gezgin bir keşiş (*bhikshu*) olarak yiyecek dilenerek (*sanyasa*) ve ailesinden ve çevresindeki dünyadan feragat ederek yaşaması.

Yılın başında (Ocak ayının ortalarında), kış gündönümünü (*Uttarayana*) de içeren *Pausha* ayının (Aralık-Ocak) sonuna işaret eden *Makar Sankranti Pongal* (Tamil kökenli) gerçekleşirdi *Vasanta Panchami*, Tanrıça Saraswati veya Bhoomi Devi'yi (Toprak Ana) onurlandırır ve Ocak ayının sonuna doğru veya Şubat ayının başında kutlanırdı. *Maha-Shivaratri* (Shiva'nın büyük gecesi) Şubat ayının ikinci yarısında yapılırdı. Ardından baharın başlangıcı, Krishna'nın gücüyle renklerin yaratılmasını ve iblis Holika'nın yok edilmesini hatırlatan *Holi* (*Hutashanti*) renk bayramı ile kutlanırdı. Ayın evrelerine bağlı olarak Mart-Nisan aylarında (*Vaisakha*) *Ramanavami* (*navami*' dokuzuncu gün' Sanskr.) adı verilen Rama'nın (Ramachandra) doğumu kutlanır ve *Ramayana* okunur. Jain doktrininin kurucusuna adanan *Mahavira Jayanti* Nisan ayında, Buda'nın kutlamaları ise Mayıs ayında yapılır. Krishna'nın doğum günü (*Krishna Janam Ashtami*) Temmuz-Ağustos (*Sravana*) aylarında gerçekleşmiştir. Ağustos-Eylül aylarında Lord Ganesha-Ganesha *Chaturthi*'ye tapınılırdı. Eylül-Ekim ayları Tanrıça Durga'nın dokuz gece süren ve iblis Mahishasura'ya karşı kazandığı zaferin anısına düzenlenen büyük bayramı *Navaratri*'nin kutlandığı aylardır. Ardından, önemli bir ortaçağ Shakta ansiklopedik metni olan *Markandeya Purana*'nın bir bölümü olan kutsal kitap *Devi Mahatmyam*'ı (Büyük Tanrıça'ya Şan Sanskr.) okuma zamanıdır. Rama'nın iblis Ravana'yı öldürdüğü *Dassera* (*Dushehra*) bu festivale yakın bir zamanda kutlanırdı. Yaklaşık yirmi gün sonra, Ekim-Kasım aylarında, Tanrıça *Lakshmi*'ye (Bolluk; *laksha*'dan 'yüz bin' Sanskr.) adanan *Diwali* (*Dipa-wali*' ışıklar sırası' Sanskr.) 'ışıklar festivali' vardır. Ekim-Kasım aylarındaki dolunay Karttikeya'nın doğumuna işaret eder: *Karttika Purnima*. Yukarıda

gördüğümüz gibi, Yahudilerin de kandil yaptıkları ve tıpkı Hindistan'da olduğu gibi İyiliğin Kötülüğe karşı zaferini kutladıkları bir Işık Bayramı (*Hanuka*) olması şaşırtıcıdır.

Hindistan'da ayın evreleri, yukarıdaki bayramın kesin verilerini belirlemek için çok önemlidir. Bayram zamanındaki dalgalanmalar da günlerin uğurlu ya da uğursuz olmasından kaynaklanır. En uğurlu bayram günleri yeni veya dolunaydan sonraki yedinci (*saptami*' Sanskr.) ve dokuzuncu (*navami*' Sanskr.) günlerdir. İlahi Olan'a farklı özel tezahür biçimlerinde tapınma, bağlılığın (*bhakti*' Sanskr.) ifade edildiği dini törenler (*Puja*' Sanskr.) aracılığıyla gerçekleştirilirdi. *Bhakti* kelimesinin tam anlamıyla "parça", "katılım" anlamına gelir; *bhakta* kendi parçasını İlahi Olan'a veren kişidir ve özellikle benliğin adanmışlığını ifade eder. Sonunda, diğer halkların da güneş takvimine dayanan, örneğin ekinokslarda (Romalıların *Dies Hilaria*'yı kutladıkları bahar ekinoksu gibi) ya da gündönümlerinde (Druidlerin yaz gündönümünde uyguladıkları Güneşe tapınma ya da Romalıların kış gündönümündeki *Saturnalia*'sı gibi) gerçekleşen bayramları olduğunu fark edeceğiz. "Büyük papazlar ve askeri şefler, krallarının önderliğinde gündönümleri ve ekinokslar sırasında düz dağ yamaçlarında geçit törenleri yaparlardı" [23].

C. MEKANIN VE KATILIMCILARIN HAZIRLANMASI

"Kendinizi kutsayacaksınız' ve kutsal olacaksınız; çünkü Ben Kutsalım"

Levililer 11:44/45; 19:2

"Göksel Babanız kusursuz olduğu gibi siz de kusursuz olun"

Matta 5:48

Tanrı'ya tapınma zamanı belirlendikten sonra, Tanrı tarafından verilen emirlere göre hem kutsal yerler hem de özellikle katılımcılar için bir dizi hazırlık yapılır.

İlk olarak, sunağın kutsanması özel bir dikkatle gerçekleştirilirdi: "Yedi gün sunak için kefarete ödeyeceksin ve onu kutsayacaksın; ve sunak en kutsal olacak; sunağa dokunan her şey kutsal olacak" (Mısır'dan Çıkış 29:37). Yedi gün Yaratılış'ın tüm döngüsünü, dolayısıyla sonsuzluğu simgeliyordu: "Tanrı yaptığı işi yedinci gün bitirdi" (Yaratılış 2:2).

Kült yerinin ve nesnelere kutsanabilmesi için bazen güzel kokulu yağla meshedilmesi gerekirdi (Mısır'dan Çıkış 30:25): "Ve mesh yağını alacaksın ve çadırı ve onda olan her şeyi ve onun bütün eşyalarını meshedeceksin" (40:9); sunak ve eşyaları, laver (Çıkış 40:10,11; ayrıca Levililer 8:10-11).

Bunu katılımcıların hazırlanması izler; bu sırada özellikle tapınmayı yönetenlere (kâhinlere) dikkat edilirdi. Bu şekilde hem yer hem de Tanrı'ya tapınanlar kutsanmış olurdu (Levililer 11:44,45; 19:2- yukarıya bakınız). "RAB'be yaklaşan kâhinler de kendilerini kutsasınlar ki, RAB onların üzerine atılsın" (Mısır'dan Çıkış 19:22). "Orada İsrail halkıyla buluşacağım; görkemimle kutsanacaklar. Buluşma çadırını ve sunağı kutsayacak, bana kâhin olarak hizmet etsinler diye Harun'la oğullarını kutsayacağım" (29:43,44). "Sana buyurduğum her şeyi Harun'a ve oğullarına yapacaksın: Onları yedi gün kutsayacaksın" (29:35).

Tanrı kâhinlere (Harun ve oğulları) şöyle buyurdu: "Sen ve seninle birlikte oğulların, Buluşma Çadırı'na girdiğinizde, ölünceye dek şarap ya da sert içki içmeyeceksiniz - bu, kuşaklarınız boyunca sonsuza dek sürecek bir yasadır" (10:9; çapraz başvuru Hezekiel 44:21; ayrıntılar için bkz. bölüm XV E).

Ölümlere dokunmak kâhinler için yasaklanmış bir şeydi (Levililer 21:1-4) ve başkâhinin "herhangi bir ölünün yanına yaklaşmasına" izin verilmiyordu (21:11). Bunda, Tanrı'nın bu hizmetkârlarının içine giren ölü bir varlıktan duyulan korkuyu gördük (sahiplenilme, posses olma; bölüm XXII D). Büyü uygulamaları da putperestlik kadar şiddetle yasaklanmıştı. "Bir cadının yaşamasına izin vermeyeceksin" (Mısır'dan Çıkış 22:18). "Büyü yapmayacaksın, kehanette bulunmayacaksın" (Levililer 19:26). "Büyücülere ve kâhinlere yönelmeyin; kendinizi murdar etmek için onların peşinden gitmeyin" (19:31). "Büyücülere ve kâhinlere yönelen cana... yüzümü çevireceğim" ve onu halkından koparacağım" (20:6). "Ve eğer bir adam ya da bir kadın içinde Piton ya da kehanet ruhu varsa⁴⁴² kesinlikle öldürüleceklerdir" (20:27). "Aranızda... kehanette bulunan, falcılık yapan, büyücü, sihirbaz ya da Piton ruhuna danışan kimse bulunmayacaktır.⁴⁴³ ya da kâhin,

ölülere danışan biri" (Yasanın Tekrarı 18:10-11; krş. 18:14). "Saul büyücülerini ortadan kaldırmıştı.⁴⁴⁴ ve kahinleri ülkeden kovdu" (1.Samuel 28:3; ayrıca bkz. 28:9). Gelecekle ilgili sorulara ilişkin olarak İsa öğrencilerine şöyle demiştir: "Baba'nın kendi yetkisine verdiği zamanları ya da mevsimleri bilmek size düşmez" (Elçilerin İşleri 1:7). Tanrı'nın Kenti'ne sadece doğru kişiler girebilirken, "orada köpekler, büyücüler, zina edenler, katiller, putperestler ve yalan söyleyip sevenler yoktur" (Vahiy 22:14-15; çapraz başvuru 21:8). İsa şöyle demiştir: "Bırakın ölümler kendi ölümlerini gömsünler" (Matta 8:22). Yukarıda bahsedilen şeylerle meşgul olan herkesin kutsal törenlerden kovulduğunu söylemeye gerek yok.

Gnostiklerin de astrolojiye karşı bariz bir nefret gösterdiklerini belirtmek isteriz [24].

Unutulmamalıdır ki Yahudiler astrolojik bilgiye sahipti ama bu sadece İlahiyatla ilgiliydi, insanlarla değil' asla kehanet (astroloji) için kullanılmadı. "Ülker ve Orion'u yaratamı arayın" (Amos 5:8). "Gökler onun ruhuyla süslendi; kaçan yılanı onun eli biçimlendirdi" (Ejderha takımıydı; Eyüp 26:13). "Ben... parlak sabah yıldızıyım" (Vahiy 22:16). Suriyeli Efrayim, "bütün yıldızlara tapan ve onlara hizmet eden akılsızlara" [25] karşı eleştirel bir görüş ortaya koymuştur.

Tüm büyük dinler gizli uygulamaları kınama konusunda hemfikirdir. En eski eleştirel tutumu, büyücülüğü yasaklayan *Hammurabi Kanunları*'nda buluyoruz.

Hem bir din olarak Hinduizm hem de Yoga uygulamaları, ölenlerin kendileri için ayrılmış yerde (*preta loka*' Sanskr.) veya kolektif bilinçaltında (*para loka*' Sanskr.) bulunan ruhlarına uygulanan büyü (*smashan vidya*, *preta vidya*' Sanskr.) kınamıştır. Sahte gurular bu ruhları (*preta* veya *bhoot*' Sanskr.) parazitler gibi müritlerinin bedenlerine sokmayı başarmışlardır ve böylece müritler ele geçirilmiş olurlar. Bu düşünceyle, bu "guruların" bazıları seks yoluyla, yani Tantrizm yoluyla bilinçaltının güçlerini (*wama margi*' Sanskr.) kullanırken, diğerleri "hastalarını" açlığa ve yoksunluğa zorladılar ve bu şekilde dirençlerini zayıflatarak onlara üstbilinç ruhlarını (*savya margi*' Sanskr.) sokabildiler. Her iki durumda da kurbanlar yok edildi; birçoğu psikiyatri kliniklerinde gerçek hastalar haline geldi. Bu konu XXII D bölümünde kapsamlı olarak ele alınacaktır.

Arkaik cenaze ritüellerinden türeyen nekromansi (kehanette bulunmak için ölü'nün ruhunun çağırılması) Antik Yunan'da ve Roma'da hoş görülmuş, ancak bunu uygulayanlar ilahi öfkeyi uyandırmıştır. Pindar, Aesculapius'un ölü Glaucus'u büyü yoluyla yeniden hayata döndürdüğünde Zeus'un yıldırımıyla vurulduğunu söylemiştir. Epidaurus, Tithorea ve hatta Atinalı Asklepios'un müritleri ve Tyana'lı Apollonius bu tür eylemlerle suçlanmıştır. Herodotos, "kahinlerin ayakları birbirine bağlı, elleri arkadan bağlı ve ağızları tıkalı olarak çalı çırpının ortasına atıldıklarından ve sonunda odunların ateşe verildiğinden" bahseder [26]. Bilindiği gibi, okültizm uygulayıcılarının diri diri yakılması Katolik Kilisesi tarafından devralınmıştır.

Lao-tse şöyle yazmıştır: "Bırakın Tao dünyayı yönetsin ve ruhlar güçlerini göstermesinler. Bu güçler kaybolacağı için değil, bu güçler insanlara zarar vermeyeceği için" [27].

Kur'an bu konuda bir istisna yapmaz: " 29. Sen (gerçeği) hatırlat! Rabbinin lütfuyla sen hiçbir şekilde kâhin de değilsin; cinlenmiş de /delirmiş/mecnun değilsin. " Tur Suresi (52.29). Bir *hadis*, "büyücülük yapmanın" "yedi büyük yıkıcı günahın" biri olduğunu göstermektedir [28]. Kehanete gelince, İslami geleneğe göre kâfir ruhlar cennete girmek ve Allah'ın planlarını gözetlemek isterler, ancak melekler onları yakıp kül eden yıldızlar atarlar [29]. *Kur'an'da şöyle geçer*: " Ey iman edenler! Açıklandığı zaman hoşunuza gitmeyecek olan şeylerden sormayın. Eğer onları Kur'ân indirilirken sorarsanız size açıklanır. Halbuki Allah onlardan geçmiştir. Allah çok bağışlayan ve çok yumuşak davranandır. " Maide (5.101). Şüphesiz, eğer geleceğimizi bilebilseydik, mutlu olmamız gerekmezdi. İslam farklı türde kehanetleri, muskaları, tılsımları ve sihir uygulamalarını kınamıştır. El-Barbahari astroloji hakkında şöyle derdi: "Namaz saatlerini belirlemek istemediğiniz sürece yıldızları çok yoğun bir şekilde araştırmayın; bunun ötesinde dinsizliğe düşersiniz" [30]. İlahi olana karşı bu tür tutumların benimsenmesi, Mısır ve Mezopotamya'da olduğu gibi antik dünyanın bazı ünlü uygarlıklarının çöküşünü belirlemiştir. Bunun tam tersi bir konumda, eski Dharma ezeliyelerinin korunması, çok yıllık Hint ruhani geleneklerini açıklamaktadır.

Büyü, okültizm ve tüm paranormal faaliyetler gibi izinsiz uygulamalar, arketipik ilahi ezeliyelerden sapmalardır. Bu ilahi ezeliyeler hakkında Jung şunu göstermiştir: "Bunların ihlali, ezeliyelerin psikolojisinden bildiğimiz "ruhun

tehlikeleri" ile sonuçlanır. Dahası, bunlar nevrotik ve hatta psikotik bozuklukların şaşmaz nedenleridir ve tıpkı ihmal edilmiş veya kötü muamele görmüş fiziksel organlar veya organik işlevsel sistemler gibi davranırlar" [31]. René Descartes okült öğretileri (büyü, astroloji, simya) "*des mauvaises doctrines*" (zararlı öğretiler, Fr.) olarak adlandırmıştır [32].

Okültizmle uğraşanlara karşı yasağın yanı sıra, törenden dışlanmak için başka kriterler de vardı. "Soyunuzdan herhangi bir kusuru olan, Tanrısına eklemek sunmaya yaklaşmayacak" (Levililer 21:17); "RAB'bin sunularını ateşte sunmayacak" (21:21); "kör, topal, burnu yassı, bir uzvu ötekinden uzun, ayağı kırık, eli kırık, kamburu çıkmış ya da solmuş bir adam⁴⁴⁵ Gözünde leke olan, kaşıntısı olan, kabuk bağlamış ya da testisleri kırılmış olan" (21:18-20).

Aynı şekilde, Sümer'de şaşlı, düzensiz ya da eksik dişli, çarpık ya da düğümlü parmaklı, deri ya da genital hastalıklardan muzdarip bir kişi rahip olarak kabul edilmezdi [33]. Roma anlatılarındaki önemli karakterler sakatlandıklarında hikâyeden diskalifiye edilirdi. Horatius Cocles (Tepegöz) ve Mucius Scaevola (Sağ elini kaybettiği için solak) bu durumdaydı. Romen halk geleneği, Kızıl Kral'ın oğlunu tüysüz veya kırmızı tenli (yani deri hastalıkları olan) halklara karşı uyardığı *Harap-Alb* hakkındaki hikayede yansıtılmaktadır. Fiziksel kusurları olanların kutsal törenlerden dışlanması şaşırtıcı olmamalıdır, çünkü *karma* kavramına göre (bölüm XXIV) bu izler önceki yaşamlarda işlenen kötü eylemlerin sonucu olabilir. Dini tören için yapılan hazırlık abdest almak, onaylanmış giysileri giymek ve meshetmekten ibaretti (Mısır'dan Çıkış 29:4-9; 40:12-15; Levililer 8:6-9,12,13).

Etimolojik olarak *abdest*, üzerimizi kaplayan çamurun (*ab-lutio*, Lat.) çıkarılması anlamına geliyordu. Abdest aldıktan sonra temiz olurduk. Küçük toprak parçacıkları (toz vb.) kirlilik işareti olarak kabul edilirdi. Tanrı eylemlerde, yiyeceklerde ve hayvanlarda herhangi bir kirlilikten hoşlanmaz. Kutsal yerlere girmeden önce ellerin, ayakların yıkanması, ağzın çalkalanması, hatta banyo yapılması gerekirdi. Arınma, tüm dünyevi temaslardan kopma anlamına geliyordu ve bunun yerine cennetsel özlemi ifade ediyordu: yaşamın kaynaklarına dönüş. Abdest, sözüm ona, suyun görünmez güçleriyle birlikte bir kristalin saflığı anlamına gelen bir kaynağın niteliklerinin özümsemesi anlamına geliyordu.

("Abdest" sözcüğü Türkçeye Selçuklular zamanında Farsçadan geçmiştir. Anlamı "su tutmak"tır. âb (su) ve dest (el) kelimelerinin birleşiminden oluşmuştur. İran ve bazı diğer Müslüman ülkeler ile İngilizce konuşan ülkelerde abdest yerine "vudu" kelimesi kullanılır. Abdest Kur'an'da gasil veya gusül olarak geçer. Bu sözcük, Arapçada "bir sıvıyı bir nesne üzerinden akıtmak, koku sürünmek" anlamlarına gelir. Bazı hadisçiler ve fıkıhçılar vudû kelimesini abdest anlamında kullanmakta ve gusül kelimesini boy abdesti için kullanılmaktadırlar. Kur'an'da boy abdesti için ittihar yani taharlanma (temizlik) sözcüğü kullanılmaktadır.)

Kutsal Kitap'ta sözü edilen ilk abdest, İbrahim Rab'be şöyle dediğinde Tanrı'nın Kendisine sunulmuştur: "Şimdi biraz su getirin de ayaklarınızı yıkayın" (Yaratılış 18:4). Sonra Lut iki meleği şöyle diyerek davet etti: "ayaklarınızı yıkayın" (19:2). Yusuf kardeşlerine "su verdi, onlar da ayaklarını yıkadılar" (43:24). Laban "ayaklarını yıkaması için... su verdi.⁴⁴⁶ ayaklarını ve kendisiyle birlikte olan adamların ayaklarını" (24:32). Diğer örnekler için bakınız Eyüp 9:30; Ezgiler Ezgisi 5:3; Markos 7:3; Luka 7:44. Ayaklara dokunmak sadece Hindistan'da değil, *İncil*'de de büyük azizlere ya da enkarnasyonlara gösterilen aşırı saygının bir işaretidir. Havariler İsa'nın önünde böyle davranmışlardır: "Ve yukarı çıkıp onu ayaklarından tuttular ve ona saygı gösterdiler" (Matta 28:9). Maundy Perşembe günü birinin ayaklarını yıkamak önemli ve kutsal kabul edilir [34].

Rab Musa'ya buyurdu: "Harun'la oğullarını toplantı çadırının girişine yaklaştıracaksın ve onları suyla yıkayacaksın" (Mısır'dan Çıkış 29:4), Musa da bunu yaptı (Levililer 8:6). Kâhinlerin ayaklarının yıkanması hem kutsal yere girişte hem de sunağa yaklaşmadan önce gerçekleşirdi ve bu yıkama özel bir lavaboda yapılırdı (Çıkış 30:18-20; 40:31,32). "Ölmek için ellerini ve ayaklarını yıkayacaklar" (30:21). "Kâhin giysilerini yıkayacak ve bedenini suda yıkayacak" (Sayılar 19:7). "Eğer onları yıkarsa⁴⁴⁷ yıkanmazsa, suçunu yüklenir" (Levililer 17:16). Hazırlık kuralları sadece kâhinler için geçerli değildi: (Ruhu) temiz olmayan kişi "suda yıkanmak" zorundaydı (Yasanın Tekrarı 23:11). "RAB Musa'ya şöyle dedi: "Halka git, bugün ve yarın onları kutsa, giysilerini yıkasınlar" dedi" (Mısır'dan Çıkış 19:10). Ve Musa kendisine söyleneni yaptı (19:14). "Yaşam Ağacı'na

erişmek için giysilerini yıkayanlar ve kapılardan kente girecek olanlar kutsanmıştır" (Vahiy 22:14). Yogiler giysilerin giyildikçe olumsuzluk biriktirdiğini ve bu nedenle sık sık yıkanmaları gerektiğini bilirler.

Yeruşalim Tapınağı'nın tefecileri ve adak tüccarlarını kovarak olumsuzluklardan temizlenmesi (Matta 21:12; Markos 11:15; Luka 19:45; Yuhanna 2:14'15), süptil bedenimizi (tapınağın İsa'nın bedeni olarak bilinen metaforuyla tutarlı olarak) kanalların ve çakraların tüm tutkularından arındırmaya yönelik bir çağrıdır.

Yıkanma, sıhhi yönünün ötesinde, manevi kirlilik de dahil olmak üzere her türlü kirden arınma anlamına geliyordu. Dolayısıyla, yıkanmanın ruhani bir arınma olarak sembolizmini dikkate alırsak, abdest suyunun gerçek bir *canlı su* olduğunu düşünebiliriz (bölüm XI D)' tıpkı uyandıktan sonra çakraları ve nadisleri temizleyerek kişinin şimdiki veya önceki yaşamları boyunca biriktirdiği her türlü olumsuzluğu ortadan kaldıran Kundalini gibi (bölüm XXIV).

"Yıkan, temizlen, yaptığın kötülükleri gözümün önünden kaldır, kötülük yapmaktan vazgeç" (Yeşaya 1:16). "Yüreğini yıka Yeruşalim, kötülükten arın ki kurtulasın. Boş düşüncelerin içinde daha ne kadar kalacak?" (Yeremya 4:14) Aynı zamanda ellerin yıkanması her türlü sorumluluktan kurtulmayı, sorumluluğu üstlenmeyi reddetmeyi de sembolize ediyordu. Pilatus'un örneği klasikleşmiştir (Matta 27:24).

Homeros şöyle yazmıştır: "Ellerini yıkadılar ve arpa yemeğini aldılar... Chryses ellerini kaldırıp onlar adına dua ederken" [35]. *Homeros İlahilerinde* ruhun saflığının derinin temizlenmesinden çok daha önemli olduğu fikrini buluruz çünkü kötü kişi için bütün bir okyanus ruhundaki kiri temizlemeye yetmeyecektir. Ahlaki saflık (ruhun bilincinin) ve içsel tövbe kavramları Yunanistan'da Delphi'deki Apollo kültüyle ilişkili olarak ortaya çıkmıştır. Apuleius, *Altın Eşek* adlı eserinde İsis'e hitap etmeden önce denizde yedi kez arındığını anlatır.

Josephus Flavius, "[suyula] yıkanmanın kabul edilebilir olacağını... ruhun önceden doğrular tarafından tamamen arındırılmış olduğunu varsayarak" [36] göstermiştir.

Kumran'da bulunan Esseniler'in *Topluluk Kuralı*, topluluğun kurallarını küçümseyen kişi hakkında bilgi verir: "Kusursuzlar arasında sayılmayacak; ne kefaretle arınacak, ne arındırıcı sularla temizlenecek, ne denizler ve ırmaklarla kutsanacak, ne de herhangi bir abdestle temizlenecek. Kirli, murdar olacaktır... Tanrı'nın emirlerini küçümsediği sürece" [37]. Bununla birlikte, gerçek temizliğin "kutsallık ruhundan" geldiği ve "alçakgönüllü teslimiyet" (yani egonun teslim edilmesi; bölüm XIX C) anlamına geldiği anlaşılmıştır. Aynı kaynaktan gelen bir başka elyazmasında, yiyeceklerle ilgili çeşitli kuralların yanı sıra, en az bir gün önceden hazırlanmamış suyun kullanılmasının yasak olduğunu bulmamız ilginçtir [38], bu da onun kutsanmasıyla eşdeğerdir.

Josephus, Essenilerin kardeşliğe ait olmayan kişiler tarafından hazırlanan yiyecekleri yemelerine izin verilmediğini de ekler. *Topluluk Kuralı* ayrıca şunu da belirtir: "Sofra hazırlandığında... ekmeğin ve yeni şarabın ilk meyvelerini kutsamak için elini ilk uzatan Rahip olacaktır" [39]. Aynı kökenli *Mesih Kuralı*'nda da şöyle denmektedir: "yemek ve yeni şarap [içmek] için ortak [sofra] için toplanacaklar... Kâhin'den önce kimse elini ekmeğin ve şarabın ilk meyvelerine uzatmasın... Bundan sonra İsrail'in Mesihi elini ekmeğin üzerine uzatacak, [ve] Topluluğun tüm cemaati [bir] kutsama söyleyecek⁴⁴⁸" [40].

Yiyeceklerin yanı sıra suyu da Kundalini'nin vibrasyon enerjisiyle yükleyebilen bazı Sahaja Yoga teknikleri biliniyordu. Böylece yiyecek ile Swadhisthana ve Nabhi çakraları arasında vibrasyonsel bir uyum sağlanırdı. Bu şekilde hazırlanan su ve yiyecekler aynı zamanda tedavi amaçlı da kullanılabilirdi ki bu gerçek Rusya' Avustralya' Birleşik Krallık ve Hindistan'daki Sahaja Yoga merkezlerinde deneysel olarak kanıtlanmıştır.

Yeni Ahit'te İsa'nın havarilerin ayaklarını yıkadığını İncil'inde anlatan kişi (tek başına) Yuhanna'dır. Bu gerçek çok önemliydi. İlk olarak, İsa Petrus'a söylediği gibi bu hareketin kutsal bir anlamı vardı: "Ben seni yıkamadıkça, sen benden ayrılmış sayılmazsın" (Yuhanna 13:8). Böylece ruhsal arınma anlamına geliyordu, çünkü İsa -elçiler arasında bir hain olduğunu bilerek- şöyle demişti: "Siz temizsiniz, ama hepiniz değil" (13:10-11). Ve son olarak, ayakların ıslatılması kalıcı bir uygulama olarak yerleşmiştir: "Siz de birbirinizin ayaklarını yıkamalısınız; çünkü ben size nasıl yaptysam, siz de öyle yapın diye size bir örnek verdim" (13:14-15).

Sahaja Yoga'da foot soak – ayakları tuzlu suya sokmak - alt çakralar olan Mooladhara, Swadhisthana ve Nabhi'yi arındırmak için mükemmel bir yol olduğu iyi bilinir. Boşluk Okyanusu'nun Swadhisthana çakranın

Nabhi çakra etrafında dönmesiyle oluştuğu unutulmamalıdır (bölüm IV). Bu çakralar insan embriyosunda ara mezoderimde ortak bir kökeni olan *üro-genital bloktan* gelişecek organların işlevlerini kontrol eder. Rahim içi yaşamın ilk haftalarından sonra cinsiyet organları (Mooladhara) bu bloktan ayrılmaya başlar. Böbrek salgılama işlevine 12. haftada başlar. O sıralarda dalak da kan hücrelerini salgılamaya başlar. Farklılaşmalarından sonra bile hem üriner hem de genital aygıtlar yakın bir ilişki içinde gelişir [41]. Yaygın bir uygulama, tuzu suda (Boşluk elementi) eritmektir; tuz bir diğer arındırıcı element olan Toprağı (Mooladhara'ya özgü) temsil eder. İsa havarilerine şöyle demiştir: "Sizler yeryüzünün tuzusunuz" (Matta 5:13). Şunu da eklemiştir: "Tuz [iyidir]" (Luka 14:34; Markos 9:50). "Kendinizde tuz bulundurun ve birbirinizle barış içinde olun" (Markos 9:50). Bununla birlikte, Sahaja Yoga merkezi Nabhi çakrasının memnuniyetin merkezi olduğunu, sol yönünün ise iç huzuru getirdiğini açıklamıştır. İncil'de Peygamber Elişa, Eriha sularının tuzla arıtılmasından bahsederken bu tekniği harika bir şekilde tarif etmiştir. "Dedi ki: "Bana yeni bir kap getirin, içine tuz koyun" dedi. Ve ona getirdiler. O da su kaynaklarına gidip tuzu oraya döktü ve şöyle dedi "RAB şöyle diyor: "Bu suları iyileştirdim; artık oradan ölüm ya da kısrak olmayacak" dedi. Ve söylenenlere göre sular bugüne dek iyileşti" (2.Krallar 2:20-22). Bölüm XV E tuz elementinin önemi hakkında daha fazla bilgi verecektir. Aynı sonuç ayakların (bileklere kadar) bir nehre ya da denize daldırılmasıyla da elde edilirdi. İki elementin, Su ve Toprağın birleşiminden *İncil*'de başka bir şekilde bahsedilmiştir: "Kâhin toprak bir kap içinde kutsal su alacak; ve kâhin Buluşma Çadırı'nın zeminindeki tozdan alacak⁴⁴⁹ ve onu suyun içine koy" (Sayılar 5:17). Wormslu Eleazar (1200 civarı) tarafından tarif edilen Kabalistik ritüelde, hem üstat hem de öğrenci genellikle ayak bileklerine kadar akan suyun içinde durmak zorundaydı [42]. Sahaja Yoga, hiperaktivite (sağ veya "sıcak" kanalın tutulması) nedeniyle "sıcak karaciğeri" olanlara soğuk ayak ıslatması önerirken, sol ("soğuk") kanalın tutulması durumunda ılık su tavsiye edilir. Romanya halk geleneğinde, yoğun bir entelektüel faaliyet içinde olanlara "ayaklarını soğuk suya sokmaları" tavsiye edilir. Birçok insan ayak ıslatmanın rahatlatıcı ve yatıştırıcı etkisinin farkındadır ancak çok azı bu çarenin kökenini bilir.

İncil'de belirtilen kuralların birçoğu eski insanların diğer ritüellerinde de bulunmaktaydı ve Hindistan eski geleneklerini korumuş ve bugün bile bazılarını takip etmektedir. İnisiyasyon ritüelleri (gizemler⁴⁵⁰) çeşitli antik *kültlerde* uygulanmış, abdest, oruç ve günahların itirafını içeren bir arınma (*kátharsis*' Gr.) ile başlamış ve Hristiyan dini uygulaması tarafından devralınmıştır. Aşağıda *abdest*, basit bir serpmeden, Hristiyan vaftiz ritüelinde her iki uç noktaya da rastlanan tamamen suya daldırmaya kadar vücudun suyla kısmen veya tamamen temasını ifade edecektir (bölüm XXII B). Bazıları suya dalmayı orijinal matrise, yaşamın kaynağına dönüş olarak değerlendirmiştir; bu nedenle suya dalma yenilenmeyi, yeniden doğuşu temsil eder ama aynı zamanda su bizi içinde yaşadığımız doğal çevreden izole ettiği için geçmişten de kopar (bölüm XXII B).

Yıkanma, bir erkeğe tüm yaşamı boyunca eşlik eden ve aşamalarını işaretleyen bir ritüeldi: vaftiz, ergenlik ve ölüm (cesedin yıkanması). Nasıralıların inisiyasyonundan önce bir banyo yapılırdı ve Orta Çağ'da şövalyelerin kutsanmasından önce bir banyo yapılırdı. Hindustani'de *nazarın*, burnun üstünde ve kaşların arasında, eski bilgelerin meditasyon sırasında dikkatlerini verdikleri bir noktaya (Yogilerin Agnya çakrası) işaret etmesi, *nazaren*'in ise "tasavvur etmek" veya "seyretmek" anlamına gelmesi dikkat çekicidir. İlahi kült Sümer ve Mısır'da eski çağlardan beri kullanılmaktaydı. Ritüel, Tanrıya maddi hizmeti de içeriyordu: heykeli yıkanıyor ve süsleniyor, kendisine içecek ve yiyecek sunuluyor, şarkılar ve tütsüleme ile duyuları tatmin ediliyordu - tütsü yakma [44]. Yunan geleneğinde Tanrıların heykelleri (Phaleron'daki Athena, Hera vs.) arınması için suya batırılırdı' tıpkı antik çağlarda olduğu gibi günümüzde de Hindistan'da olduğu gibi. Kıbrıs'ta Baftaki Afrodite tapınağında Tanrıçanın heykeli yıkanarak temizlenir ve rahibeleri tarafından dalgalara taşınırdı. Roma'da 27 Mart'ta Kibele'nin gümüş heykeli Alma Nehri'nde yıkanır ve kırmızı giysiler giyen rahip tarafından çiçeklerle süslenirdi (*kırmızı apotropik - kötü büyüyü gidermeye ilişkin - bir renki ve kötü güçleri kovduğuna inanılırdı*). Ovid, Tanrıçanın kült heykelinin kadın tapıcıları tarafından *ludi Megalenses* döneminde, yani 4 Nisan'da *Magna Mater Idaeae*'ye [45], yani Frigya kökenli olan ve Küçük Asya'daki İda Dağı (Dindymus) ile ilişkilendirilen Kibele'ye adanan festivalde ritüel olarak yıkanmasını hatırlatır. *Lavatia* adı verilen yıkanma, ruhun kaynağına dönüşünü ya da yükselişini kutlayan *Hilaria*'nın (Sevinç Festivali) son gününde gerçekleşirdi. Abdestten sonra heykel çiçeklerle süslenir, süslenir ve parfümlü yağlarla meshedilirdi. Lucius Apuleius (MS 125 - yaklaşık 170) 5 Mart'ta *İsis navigium* (geminin Latincesi) için yapılan "deniz suyu serpmesi" ritüelini anlatmıştır. Baş rahip İsis'in bu gizemini arınma amacıyla

gerçekleştirirdi [46]. Aynı prosedür Demeter kültünde denize daldırma yoluyla ve Apollon oyunlarında da uygulanırdı [47].

Eleusis, Atina yakınlarında, geleneğe göre Trakyalılar tarafından kurulmuş bir kentti. Arkeologlar tarafından MÖ 15. yüzyıla ait olduğu tahmin edilen *telestérion* (inisiyasyon yeri' Gr.) adlı ünlü kutsal alanı barındırıyordu. *Küçük Gizemler* Anthesterion (Şubat) ayında, *Büyük Gizemler* ise Boédromion (Eylül) ayında kutlanırdı. Eleusinian Gizemleri, domuz yavrularının kurban edilmesiyle birlikte "sürgün" olarak adlandırılan inisiyenin denizde temizlenmesi (*kátharsis*' Gr.) ile başlardı. Ayrıca Delphi ve Cos'un Tanrısı *Asklepios* (Gr.; *Aesculapius*, Lat.) onuruna *Asklepeia* adı verilen arınma günü de vardı. Başka bir gün yılan *Iacchos*'un (Zeus'un oğlu; bölüm IX) kutlaması vardı. Bunun yılan Kundalini'nin gizli gücüyle bağlantılı olduğunu düşünüyoruz. Bunu bir dinlenme, oruç tutma, arınma ve kurban kesme günü takip ederdi. Daha sonra genellikle inisiyasyon (*teleó'* inisiye etmek' Gr.) olarak tercüme edilen *teleté* elde edilirdi. Ancak *teleó* aynı zamanda bir işi *başarmak* ya da *tamamlamak* anlamına da geldiği için *tel* kökü *başarıyı* ifade eder. Büyük Gizemlerin dokuz gününün sonuna doğru *Legomena* kısa bir ritüel yakarıştan oluşur ve bunu *Deiknymena* (*hiera*'nın' kutsal nesnelere sunumu) takip ederdi. *Epopteia* (tefekür hali) da *hiera*'nın gösterilmesi anlamına geliyordu. Tüm bu ritüel Hinduların Puja kutlamalarını hatırlatıyordu (aşağıya bakınız). *Plutarkhos*, Aydınlanma yoluyla ikinci doğumu elde etmekle ilgili olabilecek bir kelime oyunuyla (*teleutan* veya *teleisthai*) "ölmek inisiye olmaktır" diye yazmıştır. Pek çok gizem inisiyenin "ölümünü" ima ederdi ki bu da neofit ikiliksizliğin derin gizemini kavradığında, yani aydınlanmayı aldığımda egonun ölümünü ifade ederdi. Bazıları buna "küçük ölüm" ya da gelin odası deneyimi, yani Sahasrara'da Kundalini ve Atman arasındaki mistik birleşme adını vermiştir. Bu "ölüm" Kóre-Persephone'nin (Kundalini'nin embriyoya inişini sembolize eder) alt dünyaya inişini (aşlında bizimkidir) ya da Demeter'in orada kızını bulmak için yaptığı yolculuğu (Tanrıça'nın yeryüzüne inişi ve aynı zamanda gerçek Benliğin gizli derinliğinde bulunması anlamına gelir), sonra da üst dünyaya çıkışını (Kundalini'nin Sahasrara'ya yükselişi) yeniden canlandırmıştır. İsa'nın benzetmelerinden biri bazı gizemli sözler içeriyordu: "Doğrusu, doğrusu, size diyorum ki: Toprağa düşen buğday tanesi ölmedikçe yalnız kalır; ama ölürse çok meyve verir" (Yuhanna 12:24). Demeter tahılların Tanrıçası olduğu için, bu Eleusinian inisiyesinin deneyimlediği ödüllendirici "ölüm" ile mükemmel bir şekilde uyuşmaktadır. Benzer gizemler Samothrace ve Lemnos'ta da gerçekleştirilmiştir.

Eleusis Gizemleri'nin diğer ruhaniliklerde de benzerleri vardır. Benzer cenaze törenlerine Hindistan'da rastlanır; burada sembolik bir ölü yakma töreni bir *sanyasa* aşamasının (*ashrama*, Sanskr.) açılışını yapar (bölüm XV B). Bir başka olay da bir tür cenaze töreni olan bir Hıristiyan keşişin kutsanmasıdır. Schuon tüm bu sembolik ölümlerin egonun yok oluşunu temsil ettiğini açıklar ve "azizlerin kendilerini "günahkarların en büyüğü" olarak tanımlarken göz önünde bulundurdıkları şey budur; eğer bu ifadenin bir anlamı varsa⁴⁵¹ ego için de geçerlidir" [48].

Eleusis, *Elysian Tarlalarının* (serin esintinin hissedildiği yer; bölüm XI C) adını aldığı "Mutlu Varış Yeri" anlamına gelir. Eleusis Kralı Triptolemus'un iki yılan arasında [49] ya da yılanların çektiği bir arabanın üzerinde otururken tasvir edilmesi de anlamlıdır (bölüm IX). Tüm bu bağlantılar ilgili inisiyasyonun Aydınlanmadan oluştuğu fikrini desteklemektedir. Eleusinian Gizemleri, Theophrastus'un onları yasakladığı ve daha sonra Gotların tapınağı yıktığı MS 4. yüzyıla kadar yaklaşık 2000 yıl sürmüştür.

Başlangıçta Tanrıça Anatha'ya adanmış olan ancak Filistin'e vardıklarında Yahudiler tarafından devralınan bir ritüele göre şöyle söylenir: "Kutsal Olan' kutsanmış olsun, dedi ki: "Bayramda önüme su dökün" (Yeşaya 12:3'e esin kaynağı olmuştur). Graves ve Podro bu geleneğin "Hinduların Tanrının ayaklarına su dökerken Tanrısallığa tapınmalarıyla bağlantılı olabileceğini" [50] ve bunun eski zamanlardan günümüze kadar devam ettiğini düşünmektedir (bkz. *infra*).

Bazıları *lex talionis*'in bile (cinayetten suçlu olan kişinin kanını dökerek) bir arınma ritüelini temsil ettiğini ileri sürer. Bundan ilk kez Yaratılış'ta (9:5-6) Tanrı Nuh'a şöyle dediğinde söz edildiğini görüyoruz: "Ve gerçekten kanınızı, canlarınızın [kanını] isteyeceğim; her hayvanın elinden⁴⁵² ve insanın eliyle, herkesin eliyle kardeşinin [kanını], insanın canını isteyeceğim. Kim bir insanın kanını dökerse, onun kanı bir insan tarafından dökülecektir". "Bir adama vurup ölümüne neden olan kişi kesinlikle öldürülecektir" (Çıkış 21:12). Bu kurallar daha sonra genişletildi: "Eğer bir kötülük olursa, o zaman cana can, göze göz, dişe diş, ele el, ayağa ayak, dağlamaya dağlama, yaraya yara, çizgiye çizgi vereceksin" (Çıkış 21:23-25; çapraz başvuru Levililer 24:17-21; kısmen Matta 5:38'de alıntılanmıştır). "Yasa'ya göre hemen her şey kanla temizlenir" ve kan dökülmeden günah bağışlanmaz" (İbraniler 9:22). "Biri kılıçla öldürecek olursa, kılıçla öldürülmelidir" (Vahiy 13:10; çapraz başvuru Matta 26:52).

Yeni Ahit, yeni antlaşmanın işareti olan sembolik bir kutsallaştırma için "İsa Mesih'in kanının serpilmesinden" (1 Petrus 1:2) söz eder (Matta 26:28; Markos 14:24; Luka 22:20; 1 Korintliler 11:25). Hayvan kanıyla serpme Yahudilik'te de uygulanmaktaydı.

Geleneğe göre Mithra mağaradan kaçan bir boğayı kovalamış, yakalamış ve mağaraya geri getirerek kurban etmiştir. Bu, bir bufalo şekline bürünen iblis (*asura*' Sanskr.) Mahisha'yı öldüren Tanrıça Durga efsanesini yansıtmaktadır. Mithra'nın kültüne katılanlar *divinis*'te bu eylemi periyodik olarak tekrarlarlardı. Bir mağaranın yüksekliği delikli bir platformla ikiye bölünmüştür. Boğa üst bölümde kurban edilir ve kanı bir çukurda duran inisiyeyi "vaftiz etmek" için aşağı damlatılır ve böylece yeniden canlanırdı. Aynı şey Kibele ve Attis kültüründe de kurban edilen hayvanın kanıyla (*hemobolium*' Lat.) yapılırdı: *taurobolium* (boğa için)' ya da *crinobolium* (koç için)' ki bunların her ikisi de Eski Ahit'te geçmektedir (Yeşaya 34:7). Diğer örnekler için bakınız Çıkış 12:7; 24:5'6'8; Levililer 1:5; 3:8; 16:14'15'18'19 vs. Platon Atlantis kralları tarafından gerçekleştirilen taurobolium'u kaydetmiştir [51]. Yunan filozofun eserinin analistlerinden biri, bu ritüelin Herodot'un bahsettiği bir Mısır geleneğinden esinlendiği hipotezini ortaya atmıştır [52].

Tuna'daki karşılığı, Mithra'nın gizemlerini uygulayan Daçyalılarda da bulunan bizon avıydı (Dragoş efsanesi).

Eşiğe sığır kanı serpilmesi eski Almanlarda ya da Karnak'taki Bedevilerde de görülürdü.

Yeni yıl arifesinde Çin'deki kapılar şeytanları kovmak için sembolik olarak kırmızı kağıtlarla süslenirdi.

Şu anda uygulanan boğa güreşi, Mithra'nın boğasının öldürülmesini anımsatmaktan başka bir şey değildir.

Hinduizm'de kutsama, sunak ya da tapınak inşa edilirken bile gerçekleştirilirdi; bu da kozmogoni eyleminin tekrarlanması anlamına geliyordu, çünkü ilgili kutsal mekân sadece evreni temsil etmekle kalmıyor, aynı zamanda çeşitli zamansal döngüleri de temsil ediyordu. Brahman ritüeli, dünyanın elementlerden yaratılışını yeniden canlandırıyordu: kilin içinde şekillendirildiği su Ezeli Su'ydu, temel olarak kullanılan zemin Toprak'tı ve yan duvarlar Hava'yı (atmosfer) temsil ediyordu vb. İnşa sürecinin her aşamasına, yeni yaratılan kozmik parçayı tam olarak tanımlayan açık kıtalar eşlik ediyordu [53]. Ateş sunağı Prajapati'ydi; ve Prajapati de yıldız [54]. Prajapati (Progenitor' Sanskr.) yeniden inşa edilerek, kozmik zaman sunakla birlikte restore edildi. Ateş sunağının beş katmanı vardı, bunların her biri bir mevsimdi ve beş mevsim bir yılı oluşturuyordu, böylece ateş sunağı Agni yılı oluyordu [55].

Hindistan'da abdest almanın her zaman herkesin hayatında merkezi bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Bunların kökeni, Mohenjo-Daro'da bulunan Büyük Hamam'ın da kanıtladığı üzere, İndus vadisinin (M.Ö. 3. binyıl) kadim medeniyetine dayanmaktadır. *Vedaların* en eski zamanlarından günümüze kadar su, ilahi özün somut bir tezahürü olarak kabul edilmiştir. Yaratılış'ta olduğu gibi: "Tanrı'nın Ruhu suların yüzü üzerinde dolaşıyordu" (1:2). Bugüne kadar, su dolu kap ya da ibrik, kutsal bir imgenin yerini alan İlahi Olan'ın varlığını gösteriyordu. Dua sırasında suyun İlahi Olan'ın oturduğu yer (*pitha*' Sanskr.) olduğuna inanılırdı. Suya dalmak yaşamın yüce sırrına nüfuz etmek anlamına geliyordu. Bilge Narada Lord Vishnu'dan Maya'nın (İllüzyon Sanskr.) sırrını açıklamasını istediğinde, Vishnu sözlü bir cevap vermek yerine suyun inisiyatik bir unsur olduğunu belirtmiştir. Daha önce İllüzyonlar Okyanusu (Boşluk), Nabhi çakrası, Su elementi, Guru ve Dharma prensibi arasındaki ilişkiyi görmüştük (bölüm V, VII, IX, X). Guru Narada tarafından açıklanan sonsuz yaşamın sırrı, Nabhi çakrası ve Boşluk seviyesine yerleştirilen Dharma'ya (kozmetik olanla uyum içinde olan bireysel olan) saygıyı ve Kundalini'nin (Ezeli Sularda Ruhsal Evrim İlkesi Vishnu'yu ayakta tutan yılan) uyanışı yoluyla bağlantıyı (Yoga) ima ediyordu.

Su elementi süptil bedende sadece Nabhi ve Boşluk aracılığıyla mevcut değildir. Üç kutsal nehir üç kanala (*nadi*' nehir, Sanskr.) karşılık gelir: sol kanalın enerjisini sembolize eden *Ganj* (*Ganga*' Sanskr.), orta kanala karşılık gelen *Saraswati* ve sağ kanala karşılık gelen *Yamuna* (*Jumna*). Bu nehirlerin birleşme noktası olan Allahabad'da Saraswati, Ganj ve Yamuna'nın aksine yeraltından akar ve gözlerden gizlenir; aynı şekilde Sushumna da daha ulaşılabilir olan yan kanallara kıyasla gizli ve ulaşılmazdır (bkz. Cennet'teki gizli nehirler; bölüm II). Saraswati'nin "Cennet nehri" olduğu gösterilmiştir (bölüm III), dolayısıyla Sushumna olan göksel

Krallığa (Sahasrara) giden bir nadi (nehir, süptil kanal). Dahası, Kase'nin sembolizminde (bölüm X) kutsal kadeh sonunda *Sarras* kalesine götürülmüş ve burada izi kaybolmuştur ki bu da yine Saraswati ile ilgili olabilir. Matthews, Galahad'ın öteki dünya şehri Sarras'a ulaştığında Nirvana durumuna eriştiğini açıklamıştır [56].

Yamuna, eski Vedik Tanrı Surya'nın (Güneş) kızık Ganj, Shiva'dan doğmuştur ve bu da ilgili kanallarla olan ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Büyük nehir Shiva'nın saçlarından akıyordu.⁴⁵³(*jata'* Sanskr.), Tanrı'nın isimlerinden biri *Dhurjati'*dir (ağır keçeleşmiş kilitlere sahip olan' Sanskr.). Yogiler bu kutsal nehirlerden birinin sularında yıkanmanın enerjinin yeniden dengelenmesine (ilgili kanaldaki tıkanıklıkların giderilmesine) neden olduğunu düşünürlerdi. Bu kutsanmış suların Tanrıların içeceği olan *amrut'*un (*amrita'* Sanskr.' bölüm XV E) yeryüzündeki tezahürünü temsil ettiğine inanılırdı.

Holi bayramı sırasında (bölüm XV B) katılımcıların üzerine renkli su serpilir. Aslında bu renkler çakraların özel renkleridir (bölüm XV E) ve bu ritüel onların açılmasını (Aydınlanma) ifade eder. Babil uygarlığında su serpme, şeytan çıkarma ritüellerinde kullanılırdı. Bambike'den Atargatis'in tapınağında bitki örtüsü festivali sırasında su serpme uygulanmıştır. Hıristiyan rahipler (Ortodoks ya da Katolik) tarafından kullanılan kutsal su serpme yaygın olarak kullanılmaktaydı ve hem kutsama hem de şeytan çıkarma gibi çifte bir rol üstlenmekteydi. Katoliklikte Hıristiyanlar kutsal suyu parmaklarının ucuyla alır ve alınlarının ortasına koyarlardı. Bu açıkça bir koruma işaretiydi ve Hindistan'da bunun karşılığı alnın ortasına (Agya çakra) konulan kumkum noktasıydı. İlerleyen bölümlerde daha fazla atıfta bulunulacaktır.

Otantik Hint azizleri, tıpkı Buddha gibi aydınlanmaya (Self Realization) erişmiş olanlar, "yaşamları boyunca Mutlak Gerçeğin, insan taşıyıcıları olarak tapınılmışlardır" [57]. Azizlere bağlılık *Puja* aracılığıyla, abdestler (örneğin ayakların yıkanması '*padya'* Sanskr.), çiçekler ve süslerle süsleme, adaklar (*homa'* Sanskr.), adanmışlık şarkıları (*bhajan*; *bhaja'*dan, ibadet, Sanskr.), yakarışlar (*mantra'* Sanskr.; bölüm XV D) vs. ile ifade edilirdi. Bunun yerine, kuklaya saygı gösterilmesi (*pratima'* Sanskr.), gördüğümüz gibi abdest alma ritüelini de ima ediyordu. Zimmer bu ritüeli şu şekilde tarif etmiştir: "Tanrı bir misafir gibi karşılanır, çiçekler, hürmet, ayakların yıkanması, yemek, yıkanmak için su, giysiler için kumaş, mücevherler, parfüm, tütsü, çeşitli sunular, övgüler" [58]. Bütün bunlar *upachara'*yı (*upachar'*dan, hizmet etmek niyetiyle yaklaşmak; beklemek; katılmak) oluşturur ve şunları gerektirir: *asana* (imgeyi oturtmak)' *swagata* (Tanrısallığı karşılamak)' *padya* (ayakları yıkamak için su)' *arghya* (sunular)' *kumbha* (kap)' *madhuparka* (bal, ghee, süt ve lor; bkz. *amrut-ch.* XV E)' *snana* (yıkanmak için su)' *vasana* (giysi için kumaş; bkz. aşağıda Yunanlılar tarafından sunulan şal)' *abharana* (mücevherler)' *gandha* (parfüm)' *pushpa* (çiçekler)' *dhupa* (tütsü)' *dipa* (*kandil* ışıkları)' *naivedya* (yiyecek)' *namaskriya* (*kriya'* dua etme eylemi; yani *nama'*yı, Tanrının adını söylemek) [59].

Kolektif bir çalışma, Trent Konseyi tarafından hazırlanan metinde tanımlanan protokolü Hindu uygulamasına paralel olarak analiz etmiştir (parantez içinde verilmiştir): "Katolik Kilisesi yüzyılların zengin deneyiminden yararlanarak ve onların parlaklığına bürünerek mistik kutsama (*mantra'* tütsü (*dhupa'* su (*snana'* *padya* vs.)' ışıklar (*dipa'* çanlar (*ghanta'* çiçekler (*pushpa*)..." [60]. Antik Yunan'da Tanrıça'ya adanan saygı töreninin sonunda insanların ona dokuz ay boyunca hizmetçiler tarafından dokunan safran renkli bir şal sunduklarını öğrenmek de daha az şaşırtıcı değildir.

Schuon karşı tarafa işaret ediyor: "Kültlerle ilgili tüm bu masalları, bu konçların üflenmesini reddetmek" isteyen neo-Hindu "reformcular" var.⁴⁵⁴Bu çan sesleri" ve hatta "*Şastraların* tüm bilgi ve çalışma gururları ve kişisel kurtuluşa ulaşmak için tüm bu yöntemler..." ". Ama eğer Brahmanlar binlerce yıl boyunca konç üfleseydi, bugün Hindistan'ın siz "reformcularının" hiçbiri var olmayacaktı bile!" [61].

Böylesine özel bir ilgiye mazhar olan sadece Tanrısallığın kuklası (bazen *linga* adı verilen taş bir silindir, bazen de kutsal kaya, *swayambhu*) değildi: Puja boyunca kullanılan kült nesnelere de kumkumla süslenirdi, çünkü onların da Tanrısal tezahürün farklı yönlerini sembolize ettiği düşünülürdü. Su dolu büyük karınlı kap ya da ibrik (*kumbha*, Sanskr.) Evrensel Matris'i temsil ederken, su Ezeli Okyanus'un sembolüydü. İbrik Vishnu'yu temsil ediyordu; ağzında Shiva vardı ve Brahmadeva ile tüm *Shaktiler* (Kutsal Anneler, Sanskr.) ortasında ve dibindeydi; dört *Veda* ve tüm ilahiler, Kutsal Nehirler - Ganj, Yamuna, Godavari, Narmada (Narbada, Nerbudda), Sind ve Kaveri - de oradaydı.

İslam aynı zamanda günde beş kez namazdan önce alınması zorunlu olan abdestler konusunda da çok katıdır (*salat*, Arapça).

Sahaja Yoga, sol ayakkabının topuğu ile yere vurmaktan (shoe beat -*ayakkabi vurma*) oluşan bir arınma tekniği geliştirmiştir. Topuk, Dünya ile bağlantılı olan Mooladhara çakraya karşılık gelir ve sol yönü arzu kanalı olan İda'nın kökünde yer alır, bu nedenle yöntem, bu kanalı temizlemek için mükemmel bir araçtır.

Toprağa vurmaya, parmakla toprağa yazı yazmak eşlik eder. Bu uygulamanın *İncil* ve İslam ile de bağlantıları vardır.

Aslında Eski Ahit'te bir kararı ya da sözü vurgulamak için yapılan bir hareketten söz edilir. "Eskiden İsrail'de kefarete ve değiş tokuşla ilgili olarak bütün meseleyi onaylamak için şöyle bir gelenek vardı: Bir adam sandaletini çıkarıp komşusuna verirdi ve bu İsrail'de bir onaylama biçimiydi" (Rut 4:7). "Ve kefarete hakkına sahip olan Boaz'a dedi ki: "Kendin için satın al" dedi. O da sandaletini çıkardı" (4:8). Nehemya (5:13) şöyle yazar: "Kucağımı salladım ve şöyle dedim: "Tanrı bu sözü yerine getirmeyen herkesi evinden çıkarırsın...". Daha sonra bu anlam gelişerek tüm kötülüklerden uzaklaşmayı ima eder oldu. Tanrı, Edom'un kötü krallığı hakkında şöyle dedi: "Sandalımı Edom'un üzerine atacağım" (Mezmurlar 60:8).

İsa öğrencilerine şöyle dedi: "Sizi kabul etmez, sözlerinizi dinlemezlerse o evden ya da kentten ayrılırken, ayaklarınızın tozunu silkin." (Matta 10:14; Markos 6:11; Luka 9:5). Aynı şey "Pavlus'la Barnaba'ya da oldu... ayaklarınızın tozunu silkeleydiler" (Elçilerin İşleri 13:50-51; krş. 18:6). "Kentinizin ayaklarımıza bulaşan tozunu bile size karşı silkeliyoruz" (Luka 10:11). Başka bir deyişle, kötü olanı yere yazarak terk ettikten sonra, saf olmayan ve olumsuz olan her şey topuğumuzla vurarak bizden uzaklaşır. Zina eden kadının recm edilme (*taşlamak*) tehdidiyle karşılaştığı olayın dönüm noktasında, "İsa'nın eğilerek parmağıyla yere yazı yazdığını" hatırlamakta fayda vardır (Yuhanna 8:6). Bunu bitirdikten sonra "kendini yukarı kaldırdı" ve kadına ilk taşı günahsız olanın atmasını istedi. "Ve yine eğilerek yere yazı yazdı" (8:8).

Yukarıda İslam'da günlük abdest almanın zorunlu olduğunu gördük. Bununla birlikte, eski zamanlarda birçok mümin sudan yoksun çöl bölgelerinde yaşadığından (ve hala yaşamakta olduğundan), abdest almak (abdest-i Arabi) veya törensel bir şekilde banyo yapmak (*gusül-i Arabi*) yerine, Müslümanların ellerini temiz toprağa koyarak veya hafifçe vurarak ve sonra her birinin avucunu diğerinin sırtına geçirerek tozu üfleyerek *teyemmüm - kasetme, niyet etme- etmelerine* izin verildi. Bu, tüm pisliği emmiş olan tozun giderilmesi anlamına geliyordu. *Kur'an'da şöyle geçer: "Eğer... su bulamazsanız, o zaman temiz toprağa sığının, yüzlerinizi ve ellerinizi meshedin"* (4.46). "Cabir bin Abdullah'tan rivayet edilmiştir: Allah'ın Resulü şöyle buyurdu: "... Yeryüzü benim için (ve bana tâbi olanlar için) namaz kılınacak ve temizlenecek bir yer kılınmıştır." (teyemmüm)" [62]. Ayakların yıkanması, Sünnîlerde (*Sünnet-i Arabiyye*) çizmelerin – mest - ovulmasıyla değiştirilebilir. Aksine, Taberistan Zeydîlerine (9. yüzyıl) tavsiye edilmiştir: "abdest almak yerine ayakkabılarını ovuşturmayı bırakmaları" [63] tavsiye edilmiştir. Twelver Şii'leri (ch. XIX C) abdesti basitleştiren bu uygulamaları hemen reddetmişlerdir. Ayakkabının ovuşturulmasının yanı sıra, necis veya negatif şeylerin sol ayakkabı ile dövülmesine ilişkin bir başka İslami gelenek de Ebu Said el-Hudri tarafından Peygamber'in ashabına sol ayağın altına tükürmeyi öğrettiğini söylemiştir. Abdullah ibn eş-Şeker babasının şöyle dediğini anlatmıştır: "Allah'ın Elçisi ile birlikte namaz kıldım ve onun tükürdüğünü, sonra da balgamını sol ayağıyla ovduğunu gördüm" [64]. Resûlullah'ın ayak izlerinin tozundan *Kur'an'da "Resûlullah'ın tırnak izinden bir avuç [toz]"* [65] şeklinde de bahsedilir.

Sahaja Yoga tarafından tasarlanan teknik, yukarıdaki tüm unsurları harika ve etkili bir şekilde birleştirir. Bhoomi Devi' sonsuz şefkatiyle, kendisine sunulan tüm olumsuzlukları emer.

Sadece Toprak Ana değil, onun meyveleri de çakraların ve süptil kanalların tıkanmasını belirleyen olumsuz etkileri emme özelliğine sahiptir. Bu nedenle *madka* (Sanskrit.) olarak bilinen arındırma tekniği acı biber ve limonu toprak bir kabın içine su ile birlikte koymak anlamına gelir (Toprak ve Su elementlerinin birleşimi - yukarıdaki foot soak - ayak ıslatma konusuna bakınız). Buradaki acı biber genellikle sol kanala giren ölü varlıkların neden olduğu tıkanıklığı gidermek için kullanılırken, limonlar sağ kanalı temizler. Kötü etkileri emmesi için kap yatak odasında tutulur, gece boyunca açılır ve gündüz üzeri örtülür. Meyveler negativitelerle yüklendiğinde çömlük, içeriğiyle birlikte akan suya atılır veya toprağa gömülür.

Arap ülkelerini gezenler, evlerin girişlerinde iplere asılı birkaç acı biber görmüş olabilirler. Aynı gelenek Hindistan'da da mevcuttur. Romanya'da mutfağı ya da yemek odasını, özellikle de her zaman acı biber içeren çeşitli sebzelerle "süsleme" geleneği vardır, ancak bu alışkanlık genellikle hasat festivaliyle bağlantılıdır, çünkü bu yaygın bir sonbahar uygulamasıdır. Acı biberin arındırıcı etkisi, bazı halkların, özellikle de İslami ve Hindu halkların neden büyük ölçüde acı baharat tükettiğini kısmen açıklayabilir.

Kutsal mekana girmek için katılımcıların çıplak ayaklı olması gerekiyordu. Toprak Ana (*Bhoomi Devi* Sanskrit.), *Prithivi* olarak, Hindistan'da çok eski zamanlardan beri saygı görmektedir. "Hindistan'ın kutsal

toprağı" deyiimi tamamen doğrudur çünkü Hindistan'da, adımları üzerinde yürüdükleri toprağı kutsal vibrasyonlarla dolduran pek çok aziz enkarne olmuştur. Suyun (ve göreceğimiz gibi Ateşin ve hatta Havanın) yanı sıra, arınma Toprak elementi tarafından da yapılmaktaydı. Yukarıda sunulan doğal elementler çakralara ve enerji kanallarına karşılık gelir ve bu nedenle bunların kullanımı insan ile Doğa Ana arasındaki uyumun yeniden tesis edilmesini sağlar. Böylece, ekolojinin önemini ve özel anlamını süptil bir düzeyde de anlamış oluyoruz. Toprak Ana'nın ve Doğa'nın hiçbir zaman Baba olmadığını genel kabulüne rağmen, anavatanın bazen anavatan olarak adlandırılması gariptir!

"Oraya yaklaşmayın, sandaletlerinizi ayaklarınızdan çıkarın, çünkü üzerinde durduğunuz yer kutsal topraktır" (Çıkış 3:5; çapraz başvuru Yeşu 5:15; Elçilerin İşleri 7:33). Hinduizm, Budizm, Jainizm ve İslam'da kutsal yerlere çıplak ayakla girilmesine izin verilmez. Ancak diğer dinler bu eski geleneği unutmamışlardır. Böyle bir örnek, eski zamanlarda bile, ayakkabıların çıkarılmasını ne tavsiye eden ne de yasaklayan Yahudi kanun koyucularla ortaya çıkmıştır.

Kutsal yerlerde çıplak ayakla yürümek sadece bir saygı işareti olarak görülmez, aynı zamanda Sahaja Yoga'nın da gösterdiği gibi, arınma için Toprak elementini kullanmanın yararlı bir yöntemini temsil eder. Toprak ile enerji yollarının terminalleri (yani tabanlardaki süptil merkezlere karşılık gelen yerler; bölüm X, XI C) arasındaki temas, Toprak Ana'nın tüm süptil sistemde tıkanıklık yaratan tüm nedenleri emmesini sağlar. Lotus pozisyonunda (*padmasana*, Sanskr.) bacak bacak üstüne atarak (Müslümanların yaptığı gibi) tam olarak yere oturmak⁴⁵⁵) Mooladhara çakra (süptil bedenin "kökü") ile Dünya arasında en iyi teması sağlar' ve bu çakranın arındırılması için mükemmel bir ilaçtır.

Alınla toprağa dokunarak secde etmek (*namaskara*, Sanskritçe) -Hıristiyanlıktaki karşılığı olan genuflexion – diz üstü çökmek - gibi sadece yüksek bir saygı işareti değil, aynı zamanda Agnya çakrasının (alın merkezinde yer alır) arındırılmasının da bir yolu ve gerçek Yogiler tarafından büyük ölçekte uygulanıyordu. Bu hareketin anlamı, tamamen kaynağına (kökenine) çekilene kadar eğilmesi gereken egoyu aşağılamaktır. Bu hareketin örneklerine Eski Ahit'te de rastlamak mümkündür: "Adam eğildi ve RAB'bin önünde eğildi" (Yaratılış 24:26; krş. 24:48,52). "RAB'bin önünde yere kapandım" (Yasanın Tekrarı 9:18; krş. Nehemya 8:6). "Yerde eğildi ve yüzünü dizlerinin arasına koydu" (1.Krallar 18:42). "Yüzleri yere dönük olarak sana boyun eğecekler" (Yeşaya 49:23; krş. 49:7). Ve başka örnekler de vardı. Müslümanlar da Tanrı'ya dua ederken secde etmeyi (*irka*' Arab.) uygularlardı. *Zohar* yedinci salona (yani yüce çakra, Sahasrara *Krallığı*) girmeden önceki protokolü tarif eder: "Burada diz çökme, secde, hürmet, ellerin açılması ve yüce İrade'nin lütfunu çekmek için yüzüstü yere kapanma vardır" [66].

Bazen eğilmeye sağ elle toprağa dokunmak eşlik eder. Bu Ortodoks Hıristiyanların bir geleneğidir. Müslümanlar şöyle derler: "Taribat Yaminuka" yani: "sağ elin yere değsin". Buda, Bo ağacının altında aydınlandıktan sonra sağ eliyle toprağa dokunmuştur [67] (ayrıca bkz. bölüm XI C). Toprak Tanrıçası'nın oğlu Antheus (Gaia' Gr.) Toprak Ana'ya her dokunduğunda yeni güçler kazanırdı.

Bu hareket Sahaja Yoga'da Mooladhara çakrayı (Dünya'ya karşılık gelir) ve/veya bu çakradan çıkan sol kanalı temizlemek için kullanılır. Sağ kanalı arındırmak isteyen uygulayıcı ise, sol elini avuç içi bedene bakacak şekilde göğe kaldırır ve böylece Hava'nın (Ether) temizleme kapasitesini kullanır. Bu uygulama *İncil*'i hatırlatır: "(Sol) elim yeryüzünün temelini attı' ve sağ elim gökleri yaydı" (Yeşaya 48:13)' yeryüzü dişil, gök ise eril cinsiyettedir (bölüm XX A). Kabalistlerin İbrani alfabesinin ilk harfine verdikleri özel önemi defalarca göstermiştik (bölüm I'IV'VIII vs.). Grafikselsel işareti **⌘** sağ eli yere değerken sol eli gökyüzünü gösteren bir adamın önden görünüşünü temsil eder.

Elbette Hıristiyan geleneğinde benimsenmiş ve gerçek önemi tamamen unutulmuş birçok jest vardır. Kadim sırlar, özünden koparılmış bir ritüel içinde kaybolmuştur. Diğerleri arasında bir örnek de (bkz. bölüm XIX C) dua ederken iki elimizi bir araya getirmemizdir. Belki bazen bu hareketin Tanrısal olana daha iyi konsantre olmamıza yardımcı olduğunu hissederiz. Sahaja Yoga'nın çakralar ve avuç içleri arasındaki bağlantılarla ilgili olarak ortaya koyduğu ilişkiyi daha önce açıklamıştık, avuç içleri süptil beden birleşimini yansıtır (bölüm X). Avuç içlerimizi bir araya getirdiğimizde, Kundalini enerjisinin (Tanrı ile iletişim aracı) yoğunlaşmasına yol açan iki kanalın mükemmel bir dengesini elde etmiş oluruz' bu enerji böylece kolayca dolaşabilir ve Yoga meditasyonu boyunca konsantre olma kapasitemizi de arttırır. Hindistan'da (ve diğer ülkelerde, örneğin Japonya'da) avuç içlerini birbirine bastırarak bir selamlama işaretidir (*anjali*' Sanskr.), Hindular *namaste* (Sansk.) derler. *Namah* kelimesi⁴⁵⁶ (Sansk.) derin bir saygı ya da tapınma anlamına gelir.

Bir başka arındırıcı unsur da Su gibi temizleyici güçlere sahip olan ve Tanrı'yla barışmayı simgeleyen Ateş'ti. "Ve serafırlardan biri bana doğru uçtu ve elinde parlayan bir kömür vardı... ve onu ağzıma dokundurdu ve dedi: "İşte, bu senin dudaklarına dokundu; ve senin suçun kaldırıldı, ve günahın giderildi" dedi" (Yeşaya 6:6,7). Ateş, Hıristiyan dininde, İslam'da, Hinduizm'de vs. kandiller, mumlar ya da meşaleler (alaylarda; bölüm XV F) vasıtasıyla dini ayinlerde kullanıldığı gibi, Yoga arındırma tekniklerinde de özellikle sol (*soğuk*) kanal ve sol taraftaki tüm çakralar için kullanılmıştır. Ateş yoluyla arınma, *Agnihotra*, *Vedalarda* tarif edilmiştir. Ancak ateş özellikle adaklarda ve kurbanlarda kullanılırdı (bölüm XV E). Yağın ritüel ve kurban amaçlı kullanımı Akdeniz ve Yakın Doğu halkları için karakteristikti (ancak aşağıda göreceğimiz gibi sadece bu değil). Kutsal yağla meshetme sadece kutsal yerler ya da kült nesnelere için değil, aynı zamanda Rab'bin hizmetkârları için de kullanılırdı. Rab Musa'ya şöyle buyurdu: "Bana kâhin olarak hizmet etsinler diye onları meshedip kutsayın" (Mısır'dan Çıkış 28:41). "Bana kâhin olarak hizmet etsinler diye Harun'la oğullarını meshedecek ve onları kutsayacaksınız... Bu benim için kutsal bir mesh yağı olacak" (30:30,31). "Meshetme yağını alıp başına dökülecek ve onu meshedeceksin" (29:7). Başkâhine gelince: "Tanrısı'nın mesh yağının kutsaması onun üzerindedir" (Levililer 21:12). "Giysilerin her zaman beyaz olsun, başın yağsız kalmasın" (Vaiz 9:8).

Kefen, ışık ve saflığın yanı sıra, ilahi bereketin, sevinç ve kardeşliğin işareti olarak kabul edilen refahın da sembolüydü. Bu nedenle Musa Aşer hakkında şöyle der: "Kardeşleri arasında makbul olsun, ayağını yağa batırsın" (Tesniye 33:24) ve Eyüp (29:6) şöyle demiştir: "Kaya yanımdan yağ ırmakları akıttı".

Meshetme - bir şeyi el ile sıvazlamak-, peygamberler, kâhinler ve hükümdarlar için bir kutsama sembolü olarak ayırt edici bir özellikti. Saul (1.Samuel 10:1), Davut (16:13) ve Süleyman (1.Krallar 1:39) bu şekilde meshedilmişlerdi. Rab İlyas'a Yehu'yu kral, Elişa'yı da peygamber olarak meshetmesini buyurur (19:16). Meshedilme ilahi bir koruma sağlıyordu: "Meshettiklerime dokunmayın, peygamberlerime zarar vermeyin" (Mezmurlar 105:15). "Artık biliyorum ki RAB meshettiklerini kurtarır" (20:6). Eski ritüellerde yağla meshedilmek cinlerden korunmayı sağlar ve bedeni "mühürlerdi". Meshetme "sözün mührü" olarak kabul edilirdi ve bir mantra gibi koruma sağlayabilir (bölüm XV D) ve böylece şeytanın geri dönmesini engelleyebilirdi. Bu muhtemelen mühür kelimesinin en eski anlamıydı [68]. Mezmurlar'da başa sürülen meshe (23:5; 133:2) ya da genel olarak (92:10) başka göndermeler de bulabiliriz. Diğer örnekler için bakınız Rut 3:3; 2 Samuel 14:2; Daniel 10:3. Bu mesh hastaları ve güçsüzleri de iyileştirirdi (Markos 6:13; Yakup 5:14-15).

Meshedilmiş olan aynı zamanda Aydınlanma ile karşılaştırılabilir olan mutlak bilginin sonsuz lütfunu da elde etmiştir: "Kutsal [olandan] aldığımız kutsama sayesinde her şeyi biliyorsunuz" (1.Yuhanna 2:20). "Ondan aldığımız kutsallık sizde kalıcıdır ve kimsenin size öğretmesine ihtiyacınız yoktur; ama aynı kutsallık size her şeyi öğrettiği, doğru olduğu ve yalan olmadığı için ve size öğrettiği gibi, siz de onda kalıcı olacaksınız" (2:27).

İsa *Meshedilmiş Olan'dı* (*Mesih - Meshiah*, Aram.; *Mashiah*, İbr.; *Christós*, Gr.). Bununla birlikte, O da çeşitli koşullar altında gerçek anlamda meshedilmişti: "Elinde kaymaktaşıdan çok değerli bir merhem şişesi olan bir kadın O'nun yanına geldi ve sofrada yatarken merhemi başına döktü" (Matta 26:7; krş. Markos 14:3). "Kentte yaşayan günahkâr bir kadın... kaymaktaşıdan bir kutu mür alarak... O'nun ayaklarını gözyaşlarıyla yıkamaya başladı; ayaklarını başının tüyleriyle (*yani saçlarıyla*) sildi, ayaklarını öptü ve mürle meshetti" (Luka 7:37-38). "Başımı yağla meshetmedi; ama ayaklarımı mürle meshetti" (7:46). "Rab'bi merhemle mesheden Meryem'di" (Yuhanna 11:2). "Bunun üzerine Magdala'lı Meryem, çok değerli saf merhemden bir kilo alarak İsa'nın ayaklarını meshetti ve saçlarıyla ayaklarını sildi" (12:3). (*Mecdelli Meryem veya Magdala'lı Meryem (Batılı dillerde: Maria veya Mary Magdalene/Magdalen), Yeni Ahit'e göre İsa'nın takipçilerinden biridir. Markos ve Yuhanna İncillerine göre, öldükten ve gömüldükten sonra dirilen İsa'yı ilk gören kişidir.*)

Bundan sonra İsa öğrencilerine, Meryem'in Yahudi geleneği olan "bunu gömülmeye hazırlandığım gün için sakladığımı" (12:7) söyledi. "Bunun üzerine İsa'nın cesedini aldılar ve Yahudiler'in gömülmeye hazırlanma geleneğine uygun olarak keten bezle ve baharatla sardılar" (19:40). "Magdala'lı Meryem, Yakup'un annesi Meryem ve Salome gelip İsa'yı mumyalamak için güzel kokulu baharatlar satın aldılar" (Markos 16:1). "Ve kadınlar... döndükten sonra güzel kokulu baharatlar ve merhemler hazırladılar... sabahleyin hazırladıkları güzel kokulu baharatları getirerek mezara geldiler" (Luka 23:55-56; 24:1). İsa bizi teşvik etti: "Başınızı meshedin ve yüzünüzü yıkayın" (Matta 6:17).

Gnostik Kutsal Yazılar meshi Hayat Ağacı olarak zeytin ağacıyla (bölüm IV)' ve çarımihla ilişkilendirmiştir. "Hayat Ağacı bahçenin ortasındadır. Bununla birlikte, khrysm'i zeytin ağacından alırız.⁴⁵⁷ ve chrism'den, diriliş" [69]. "Kutsanmamız için bize verilen kutsal yağ ve onun aracılığıyla görülen çarımihın gizli gizemi" [70]. "Tanrım, gel bu yağın üzerinde dur, tıpkı senin ağacın üzerinde durduğun ve seni çarımih gerekenlerin senin sözünü duyamadıkları gibi" [71]. Origen bile bu cümleyi alıntılanmıştır: "Yaşam ağacından beyaz merhemle meshedildim" [72].

Hıristiyanlıkta meshetme -tıpkı banyo gibi- kişinin yaşamı boyunca gerçekleştirdiği ritüellere aitti: önce vaftizde (göğse ve sırta, yani çakralara; bölüm XXII B), sonra dini ayin sırasında (alna meshetme) ve son olarak da ölmekte olana verilen aşırı unctio olarak.

Auboyer merhem (bazen parfümlü yağlarla) eski Hindistan'da kullanıldığını göstermiştir [73]. Saharara'nın (özellikle hindistan cevizi yağı ile) meshedilmesinin Kundalini'nin bingıldak kemiği aracılığıyla evrensel vibrasyon enerjisine (Paramchaitanya) bağlanmasını kolaylaştırdığı Yogiler tarafından iyi bilinmekteydi. Ayrıca Tanrıların büstleri de (sadeyağ ya da ghee ile) meshedilerek taze ve temiz bir görünüm kazandırılır. Hintli kadınlar alınlarına kırmızı bir nokta (*tika, bindu'* drop, star' Sanskr.) takarlar. Ritüel törenleri sırasında, cinsiyetlerine bakılmaksızın tüm katılımcılar, özel bağlılıklarının bir işareti olarak ve aynı zamanda alnın ortasındaki Agnya çakrasının (Shiva'nın üçüncü gözü) ince bir koruması olarak tika takarlar. Kırmızı pigmentin (kumkum) yanı sıra başka renkler de kullanılabilir ve küçük nokta dikey veya yatay bir çizgi (tekli veya çoklu) haline gelebilir veya bir U' oluşturacak şekilde kıvrılabilir, bu son durumda bir kasta veya sosyal gruba mensup kişiler veya belirli bir Tanrıya adanmışlar için ayırt edici bir işareti temsil eder. Puja boyunca kumkum Tanrının ayaklarını süslemek için de kullanılabilir ve orada bulunan insanlar kırmızı noktayı bileklerine (Mooladhara'ya karşılık gelir) ve alınlarına da koyabilirler. Fısıh Bayramı'na atıfta bulunarak Tanrı Musa'ya şöyle demiştir: "Bu senin için elinin üzerinde bir işaret ve gözlerinin arasında bir anıt olacak" (Çıkış 13:9'16).

Kutsal Kitap'ta sözü edilen ilk işaret Kayin'le ilgilidir: "RAB, Kayin'e bir işaret koydu ki, onu bulan biri ona vurmasın" (Yaratılış 4:15). "İnsanların alınlarına bir işaret koydu" (Hezekiel 9:4; krş. 9:6). İbranice orijinalinde bu işaretin ne olduğu söylenmez ama *Septuagint* bu işarete Grekçe T harfini görmüştür (birçok kez çarımih gerilen kişi T şeklinde bir direğe asılırdı, bu nedenle Agnya'daki yan kanalların haçını da akla getirir; bölüm XIX C). İşaret alnın üzerindeydi: "Alnını çakmaktaşından daha sert bir adamant gibi yaptım" (3:9). Bununla birlikte, elmas yukarıda alnın ortasındaki Agnya çakrasının mücevheri olarak görülüyordu ki bu da İnsanoğlu hakkında konuşan İsa tarafından yönetiliyordu: "Baba, Tanrı'yı [bile] O'nun için mühürledi" (Yuhanna 6:27). Bu işaret, tıpkı bir mühür gibi, azizlerin (Kendini Gerçekleştirenlerin) taşıdığı ölümsüzlük işaretidir. Vahiy ayrıca "alınlarında Tanrı'nın mührü olmayan insanlardan" da söz eder (9:4; krş. 7:3). "O'nun adı onların alınlarında" (22:4; krş. 14:1). Kabalistler alındaki kutsal mührü, merkezinde kutsal Tetragram (6+4=10 sephiroth) bulunan Davut'un altıgen yıldızı olarak kabul ederler. Bununla birlikte, yıldız köşelerinin sayısı artı merkezdeki yazı 6+1=7 çakra verir (bölüm IV).

Merhemler Osiris ve Mithra'ya adanan kültürlerde kullanılırdı ve bu nedenle Tertullian bize "Mithra... işaretlerini askerlerinin alınlarına koyar" [74] der.

Burada *Kutsal Kitap*'ta belirtilen törensel giysilerle ilgili daha fazla ayrıntıya girmeyi gerekli bulmuyoruz: "Bunlar kutsal giysilerdir; ve bedenini suda yıkayacak ve onları giyecek" (Levililer 16:4). Biz burada sadece özel bir öneme sahip olan tek bir unsurdan, kuşak ya da kemerden söz edeceğiz. Eski Ahit'teki metin kuşağın iç içe geçmiş üç iplikten oluştuğunu anlatır (Çıkış 28:8; 39:5). Farklı renklere (dolayısıyla farklı işlevlere) sahip olan üç iplik, üç süptil kanalın belirli enerjilerini sembolize ediyordu. *Zohar*, Diriliş gününde (yani Aydınlanma gününde) ruha "üç renkten oluşan bir sütun getirildiğini" gösterirken bunu teyit eder [75]. Vaiz de "üç katlı kordon" dan bahseder (4:12). Kâhinler kutsanmak için bu kuşağı takmak zorundaydılar (Mısır'dan Çıkış 29:5; Levililer 8:7,13); aynı şey bayramlarda (Levililer 16:4), örneğin Fısıh Bayramı'nda (Mısır'dan Çıkış 12:11) da olurdu. İlyas belini kuşanmıştı (1.Krallar 18:46; 2.Krallar 1:8), ayrıca peygamberlerin oğullarından biri olan Gehazi (4:29) (9:1), Yeremya (Yeremya 1:17) da kuşanmıştı. Başmelek Mikail'in beli saf altınla kuşaklıydı (Daniel 10:5), Vaftizci Yahya da İlyas gibi beline deri bir kuşak takmıştı (Matta 3:4) (2.Krallar 1:8). Eyüp iki kez şöyle demiştir: "Şimdi belini bir erkek gibi kuşan" (Eyüp 38:3; 40:7). İsa öğrencilerine şunu tavsiye etmiştir: "Bellerinizi kuşanın" (Luka 12:35; Yuhanna 21:18) ve Kendisi altın bir kuşakla kuşanmış olarak görüldü (Vahiy 1:13).

Yeşaya (11:5) Tanrı hakkında şöyle der: "Doğruluk dizginlerinin, sadakat belinin kuşağı olacak". Burada ilgili çakranın niteliklerine bir atıf görmekteyiz: Nabhi, göbek (beller) hizasında, Dharma'nın yani dinin merkezidir ve hem *doğruluk* hem de *sadakat* anlamına gelir.

"İbn Abbas'tan rivayet edilmiştir: "Kuşak kullanan ilk kadın İsmail'in annesiydi" [76] yani Hacer (*Hajar'* Arab.). Afrodit, İnanna'ninkini anımsatan "tüm sihrin içinde bulunduğu tuhaf işlemeli bir kuşak" takardı [77]. Hindistan'da kutsal ip (*upavita'* Sanskr.) aynı zamanda üç gunayı (yani kanalları) temsil eden üç farklı renge sahip (Musevi kemeri gibi) iç içe geçmiş üç pamuk ipliğinden yapılırdı. İnisiyasyon töreni sırasında Guru genç oğlanı (8-12 yaş arası) bununla kuşatırdı. Her ikisi de belli bir şekilde ana noktalara doğru yönelmişlerdi ve üstat şunları söyledi: "O bizi kötülüğe karşı korumaya, tenimizi arındırmaya, nefeslerin gücünden dolayı kendini bir güçle kuşatmaya geldi.⁴⁵⁸ kutsal kuşak, Tanrıça dost!" [78]. Dolayısıyla kuşak bir antlaşmanın yerine getirilmesini, kutsama ve inisiye etme gücünün kazanılmasını sembolize ediyordu; aynı zamanda kuşağı takan kişinin sahip olduğu güçleri duyuran bir sembol haline gelmişti. İkinci doğum olarak kabul edilen o andan itibaren, günlük ibadetleri sırasında kuşak takmak üst kastlara mensup kişiler için zorunlu hale gelmiştir.

D. DAVET

"RAB'bin adını çağıran herkes kurtulacaktır."

Yoel 2:32; Elçilerin İşleri 2:21

Sembolizm ve ilahi ismin kullanımı, tüm teistik dinlerin yanı sıra Budizm'in bunlara yakın formlarında da kalıcı bir özelliği temsil ediyordu.

Yakarış, adaklar veya kurbanlar öncesinde, sırasında veya sonrasında ya da bağımsız olarak, örneğin dua olarak gerçekleştirilirdi.

İbrahim Eski Antlaşma'da sözü edilen ilk yakarış gerçekleştirilmiştir: "RAB'be bir sunak yaptı ve RAB'bin adını çağırdı" (Yaratılış 12:8).

İsmi çağırarak adanmışa hatırlatıldı⁴⁵⁹ İlahi varlığı ortaya çıkaran Tanrısallığın: Tanrı Musa'ya "Adımın anılmasını istediğim her yerde sana geleceğim ve seni kutsayacağım" (Çıkış 20:24) dedi. "Beni *anın*, ben de sizi anayım" (*adhkuruni 'adhkurkum*, Arap.; *Kuran*2.147). Bir *hadise* göre Tanrı şöyle demiştir: "Ben beni hatırlayanın yoldaşım" (*ana celisu men dhakarani*, Arap.) [79]. Dua ayını sırasında şöyle denir: "Allah kendisine hamd eden iştir" [80].

Eski Ahit'in ilk cümlesi şöyle der: "Başlangıçta Tanrı gökleri ve yeri yarattı" (Yaratılış 1:1). Metin aslında şu şekilde başlar: "*Bereshit bara Elohim* (Prensipite Tanrılar vardır' İbr.; *sic!* Özne çoğul, yüklem ise tekildir) *et ha'shamaim ve et ha'aretz*" (gökler ve yeryüzü İbr.). Burada *Elohim* sözcüğü, *Kudretli* anlamına gelen *El* (Semit.; *Ilu'* Tanrı' Akad'dan) sözcüğünün çoğuludur. Tekil *Eloah* (Yüce' İbr.; *Allah'la* karşılaştır, Arap.) daha sonra ortaya çıkmış ve alegorik bir anlama sahip olmuştur (örneğin bkz. Mezmurlar 18:31; Yeşaya 44:8 vs.). İncil metinlerinde *El* yavaş yavaş *Rab* ya da *Efendi* anlamını kazanmış ve bazen bazı kutsal isimlerin bir parçası olmuştur: *Eliyah* (Yahve benim Tanrımdır, İbr.)' *El'azar*, ama aynı zamanda *Yisra'el* (Tanrı'yla savaşan, İbr.; Yaratılış 32:28)' *Gabri'el* (Tanrı'nın adamı, İbr.; Daniel 8:16; 9:21; Luka 1:19)' *Mikha'el* (Tanrı gibi olan, İbr.Daniel 10:13,21; 12:1; Yahuda 9; Vahiy 12:7), *Yehezq'el* (Tanrı'nın güçlü kıldığı, İbr.; Hezekiel 1:3; 3:8) ve *Immanu'el* (Tanrı bizimle beraberdir, İbr.; Yeşaya 7:14; 8:8; Matta 1:23) Tanrı taşıyıcısı isimlere (*theophóros*, Gr.) örneklerdir.

Tanrı'nın tek tek isimlere dahil edilmesinin Mutlak ile *birleşme* (Yoga) arzusunu ifade ettiğini belirtmek gerekir ki bu durum özellikle *Atman* kelimesinin *Brahman*'ın bir parçası olarak kabul edildiği Hinduizm'de aşıkardır. Bu olgu, *io* (I' Ital.) kelimesinin *Dio* (Godhead' god, Ital.) kelimesine dahil edildiği Latin dillerinde ve özellikle *eu* (I, Roman.) kelimesinin *Dumnezeu* kelimesinin bir parçası olduğu Romence'de daha da açıktır.⁴⁶⁰(Tanrılık, Roma) ve *zeu* (Tanrı, Roma). Sanskritçede '*Deva*'nın (Tanrı), tıpkı Adem gibi ilahi bir tezahür olan İlk Kadına (Eva, Lat. *Havva*) verilen ismi içermesi şaşırtıcı olmamalıdır (bölüm XIX C). *Elohim*, Güçlü Olanlar (İbr.) anlamına geliyordu. Normalde Yaratılış 3:22'de olduğu gibi çoğul olması gerekirken, *Kutsal Kitap* bazen tekil olarak tercüme etmiştir (yukarıda Yaratılış 1:1'de olduğu gibi): "İşte, insan iyiyi ve kötüyü bilmek için bizden biri oldu". Çoğul form aynı zamanda *Elohey ha-Elohim* (Tanrıların Tanrısı, İbr.) isminde de görülür, örneğin Tesniye 10:17'de: "Tanrın RAB Tanrıların Tanrısı, rablerin Rabbi,

Büyük Tanrı'dır" (El, İbr.). "Tanrılar" (*h-lhym*; Yaratılış 22:1,3,9) İbrahim'e İshak'ı kurban etmesini emretmiştir. Bu tür formülasyonlar ilahi çoğulluğun varlığıyla sonuçlanacaktır.

Tanrı Kendisini tanımlar: "Ben İlk'im, Ben Son'um, benden başka Tanrı yoktur" (Yeşaya 44:6; krş. 43:10; 48:12)' diyerek yaratılıştan önce var olan ve nihai yok oluştan (döngünün sonu) sonra da var olacak olan Brahman'a gönderme yapar.

Başka bir ifade Tanrı'yı *Günlerin Kadimi* olarak gösterir (Daniel 7:9; ayrıca 7:13'22). Dolayısıyla, İskenderiyeli Clement Tanrı'yı Mutlak Zaman'la özdeşleştirmiştir. İsa "tüm zaman ve mekânın Rabbi" [81], *olan, olmuş olan ve gelecek olandır* (Vahiy 1:4,8), *Alfa ve Omega, Başlangıç ve Son, İlk ve Son'dur* (1:8,11; 22:13). Aynı kavrama Yuhanna'nın ilk mektubunda da rastlanır (1:1; 2:13'14). Hanok tekrar tekrar *Günlerin Kadimi* sıfatını kullanır [82].

Bununla birlikte, en önemli ve gizli isim YHWH tetragramıydı, çünkü Yahve⁴⁶¹. Yahve -Dile Getirilemez ve Adlandırılmaz olanın kutsal adı- ilk kez Yaratılış'ta (2:5) *Yahve Elohim* olarak ortaya çıkmış ve Yahve (*sizin ya da bizim*) *Tanrımız* olarak tercüme edilmiştir (bkz. örneğin Tesniye 4:4; 29:29 vs.). "YHWH Elohim'dir" -Yahve *Tanrı'dır* (ya da *Tanrı'dır*) (Tesniye 4:39; 1 Krallar 18:37). Tanrı RAB ismini Musa'ya ancak Mısır'dan çıkıştan sonra açıkladığı için, bazı tefsirciler bu ismin sadece Kenanlı *El* ismini kullanan en eski ulusal geleneğin bir parçası olmadığını düşünürler.

Tetragram *Ben* aracılığıyla tercüme edilir: "*Eheveh asher eheveh*"⁴⁶² (Ben⁴⁶³ Tanrı'nın Musa'ya söylediği gibi (Mısır'dan Çıkış 3:14) 'Ben'im' (İbr.). *YHWH*, "olmak" fiilinin arkaik bir biçimi olan *hyh* ("w" ve "y" yarı sesli harfleri Sami dillerinde birbirinin yerine kullanılabilir) ile ilgilidir.

Tao-Te-King'in giriş cümlesi de Gizli İsim hakkında tanıklık eder: "İsimlendirilebilen isim ebedi isim değildir" [83].

Vedalarda Purusha *Tad Ekam* (Bu Bir' Sanskr.) olarak adlandırılmıştır. *Ekad* (Eşsiz, Sanskr.) ile *Ehad* (Tek, İbr.) arasındaki büyük benzerliğe dikkat çekilir. *Ehad* (Bir' Tek, İbr.) ve *el-Ahad* (Bir' Arap; Allah'ın bir ismi olarak kullanılır) arasındaki büyük benzerliğe dikkat çekilir.

"Tanrımız RAB tek (*Ehad*) RAB'dir" (Yasanın Tekrarı 6:4). "Benden başka Tanrı yoktur" (Yeşaya 44:6; çapraz başvuru 43:10; 45:5'6; 48:12; Mısır'dan Çıkış 20:2-3).

"O'ndan başka ilah yoktur" *der Kur'an* (6.106). Bu, *şehadetle* (tanıklık, Arap.; iman; 2.256; 3.1) bütünlüşmüş olan *ilaha illa' llah'a* karşılık gelir; burada *ilah* kelimenin tam anlamıyla *ilah* anlamına gelir. Bu cümle, ilki olumsuz ve ikincisi olumlu olmak üzere iki bölümden oluşur: *La ilahe* (İlah yoktur) *illa' llah* (İlah olan Allah'tan başka). Şehadetten (tefekkür, Arap.) ilham alan Şeyh Ahmed el-Alevi', tüm ilahi sıfatların çağrısını (*es-sıfat el-ilahiye*, Arap.) besteledi: "*La kuddusa* (kutsal Arap) *illa 'llah*" "*la 'alima* (bilge adam, Arap) *illa 'llah*" vb.

Sırrı saklayarak, Yakup'a karşı savaşıyan Melek onun adını söylemeyi reddetti (Yaratılış 32:29). Aynı şekilde Melek de Manoah'a hitap etti (Hakimler 13:18): "Nasıl oluyor da benim adımı soruyorsun?"

De Souzaenelle [84] bu bölüm için önem taşıyan aşağıdaki açıklamayı yapmıştır: "Tetragram *Yod-He-Vau-He*, Tapınağın gizliliği içinde, yılda bir kez, büyük rahip tarafından, kaybolan *bir vibrasyon yöntemiyle* söylenirdi" (vurgu eklenmiştir). Ünlü vizyoner Bingen'li Hildegard da "sözcüklerin söylenmesinin bedensel vibrasyon yoluyla gerçek anlamlarını doğrudan ruha ifşa ettiğine" inanıyordu [85].

Tanrısal isim söylenemezdi, çünkü Tanrı'nın Kendisi hiçbir şekilde, hatta kelimelerle bile tanımlanamazdı. Ve yine de İsa şöyle dedi: "Bana dünyadan verdiğin insanlara senin adını bildirdim" (Yuhanna 17:6). Eski Ahit'te bile şöyle yazar: "Senin adını kardeşlerime bildireceğim" (Mezmurlar 22:22). Ayrıca Shekhinah'ın adı doğrudan söylenmediği için Yahve'ninki kadar kutsaldı. Ancak ondan tarifsiz ismiyle değil, "O Kadın" ya da "O Dişi" olarak söz edilirdi [86]. Vahiy de gizli bir isimden söz eder: "[onu] alandan başka kimsenin bilmediği yazılı bir isim" (2:17). Bunun gibi, her üç tek Tanrılı din de Tanrı'nın gizli isimlerinin farkındadır.

Bu yasak Yunan dünyasında da vardı, çünkü Herodot ve Pausanias şöyle derlerdi: "O Tanrının adını anmaya iznim yok" [87].

İsmin gizli özü İslam'da tahsis edilmiştir: "Ebu Hureyre'den rivayet edilmiştir: "Allah'ın doksan dokuz ismi vardır" yani yüz eksi bir" [88]: ilkinden (*el-Evvel*) sonuncusuna (*el-Ahir*) kadar. Bu isimlerin hepsini bilen kişi cennete girecektir. Büyük İsim (*el-ismü'l-A'zam'* Arab.), isimlerin sayısını yüze tamamlayan gizli isimdir. Chevalier ve Gheerbrant gösterdi: "Sıklıkla başvurulanan "Kayıp Söz" arayışı, ezeli dil sembolizminin bir başka

eşanlımlısı olduğu Ezeli Vahiy arayışıdır. Müslüman geleneğinde söz konusu dil, ezeli ruhani merkeze çekilen "ışığı" ifade etmenin patentli bir yolu olan "Süryanice" ya da "Güneş" dilidir" [89], Süryanice Sami ailesinden bir Arami dilidir. Bu açıdan bakıldığında, Yaratılış'ta (11:6-9) anlatılan *Babil*'de orijinal dilin daha fazla dile çeşitlenmesi (karışıklık, İbr.), ezeli bilginin kaybolmasına yol açmıştır. Çünkü Ezeli Vahiy, *Vedaların* anası olan Bilgi (*Vidya*, Sanskr.) ve Bilgelik (Ganeşa'nın dört niteliğinden biri; bölüm XIX C) idi. Bilge Kaşyapa (*Vizyon*' çünkü *paşyaka*'nın *anagramıdır* 'vizyon' Sanskr.) "Kutsanmış Olan'ın Doğal oğluydu, onun ağzından doğmuştu, dhamma'dan doğmuştu⁴⁶⁴dhamma tarafından oluşturulmuştur" [90].

Allah'a verilen yüz isim bir istisna teşkil etmez. Hindular tapınılan Tanrının birden fazla ismini zikretme alışkanlığına sahiptir. Bazen *bin isim* (*Sahasranama*' Sanskr.; ayrıca *Rahasyanama-Sahasra*, bin gizli isim; *nama-name*' Sanskr.) vardır, örneğin *Shri Vishnu Sahasranama Stotram*'da (*stotram*, ilahiler, Sanskr.) toplanan *Vishnu*'nun isimleri' *Shri Lalitambika Sahasranama Stotram*'daki Büyük Tanrıça'nın isimleri' veya *Shri Shiva Sahasranama Stotram*'daki *Shiva*'nın isimleri [91]. Simyacılardan şöyle dediğini de hatırlayalım: "*Habet mille nomina*" (onun binlerce adı vardır, Lat.).

Ookunmak üzere hazırlanmış bu tür kutsal isim koleksiyonları Hıristiyanlıkta da vardır. Hasdeu, *Rojdanic*'te (Zodiac' Slav.) [92] bahsedilen "Mesih'in 72 İsmi veya Mesih'in kanonu "na atıfta bulunur ve Nissard'dan [93] sonra bunların listesini aşağıdaki metinle birlikte verir: "İşte İsa Mesih'in İsimleri; karada veya denizde yolculuğu sırasında bunları taşıyan herkes, inanç ve bağlılıkla bunları söylerse, her türlü tehlike ve tehlikeye karşı korunacaktır".

Nissard ayrıca "Kutsal Bakire'nin İsimleri "nin bir listesini de vermiştir. Burada bir şövalyenin dünyayı terk edip Sistersiyen tarikatına girdiği *Altın Efsaneyi* hatırlatalım. Orada durmadan *Ave Maria* kelimelerini tekrarlar ve böylece yüksek derecede idrak sahibi bir ruh (aziz) olur [94].

Hıristiyanlar arasında da kullanılan ve her ikisine de verilen eşdeğerliği ifade eden çifte *Jesu Maria* yakarışından özellikle söz edilmelidir (bölüm XIX C, XX C3).

Kutsal Kitap'taki hitap isimleri, nitelikleri veya ilahi hipostazları belirtmeleri bakımından

atıfsaldır⁴⁶⁵(hypóstasis' tekil; hypóstaseis' çoğul, Gr.). Tanrı Musa'ya şöyle dedi: "Ben, Ben'im...

İsrailoğulları'na böyle diyeceksin: "Beni size 'Ben' gönderdim" (Mısır'dan Çıkış 3:14). "Atalarınızın Tanrısı, İbrahim'in Tanrısı, İshak'ın Tanrısı, Yakup'un Tanrısı Yahve... Sonsuza dek benim adım budur ve bütün kuşaklara anımsatacağım budur" (3:15). "Gücüm ve şarkım Yah⁴⁶⁶" (15:2). Tanrı'nın diğer sıfatları (kinuyim' İbr.) Merhametli, Büyük Bağışlayıcı, Saygıdeğer vb.dir. Sıfat isimleri XIX A bölümünde geniş olarak ele alınacaktır.

Eski Ahit'te kullanılan ilahi hitaplar için pek çok örnek verilebilir. Örneğin Mezmurlar (104-106; 111-113; 115-117; 135; 146-150 vs.) *Halleluyah* (Sana övgüler olsun Yah, İbr.; Rab Yahve'den) kelimesiyle biter. *Adonay* (Rab, Efendi), *Şaddai* (genellikle Yaratılış 17:1'de olduğu gibi *El-Şadai* biçiminde karşlanır) gibi yoğun çoğul olarak kabul edilirdi, yani Her Şeye Gücü Yeten Tanrı (28:3; 35:11; Çıkış 6:3)' ancak tam anlamı bu değildir (bkz. bölüm XX B). *El-Şadai* ilk kez Tanrı tarafından Kendisini İbrahim'e tanıtırken kullanılmıştır (Yaratılış 17:1): "Ben Yüce Tanrı'yım" Musa'ya hitap ederken Rab tarafından tercüme edilen *Yahve* adını kullanmıştır (Çıkış 6:6). Aynı anlama gelen *Sada-Shiva* (Sanskr.) ile olan benzerliğe dikkat edin! Adonai söylenemeyen isim olarak kabul edilirken, Yahve söylenemeyen isimdir.

Mezmurlar'da Tanrı'nın adının anılmasıyla ilgili çok sayıda gönderme vardır: "Sesimle RAB'be yakaracağım, O da kutsallığının tepesinden bana yanıt verecek" (3:4). "Sıkıntı gününde beni çağır, seni kurtaracağım" (50:15). "Sıkıntılı günümde RAB'be yakardım, O da bana yanıt verdi. RAB, canımı kurtar" (120:1-2). "RAB kendisini çağıran herkese, Kendisine içtenlikle yakaran herkese yakındır" (145:18). "Ağzımı geniş aç, onu dolduracağım" (81:10). Yeşaya da şöyle yazmıştır: "Korkma, çünkü seni kurtardım, seni adınla çağırdım; sen benimsin" (43:1). "Bulabiliyorken Yahve'yi arayın, Yakındayken O'nu çağırın" (55:6).

Musa'nın ilahisi şöyledir: "Ey gökler işitin, ben konuşacağım" (Tesniye 32:1). Ağlama (*tzaaq* İbr.) başka durumlarda da kullanılır. "İşte İsrailoğulları'nın feryadı bana ulaştı" (Mısır'dan Çıkış 3:9). "Eğer bana feryat ederse, onun feryadını mutlaka işitirim" (22:23).

"İşit İsrail!" Tesniye'de (5:1; krş. 4:1) Tanrı'nın eşsizliğini kabul etmek için kullanılan kutsal bir yakarıştır: "Dinle İsrail! Tanrımız Yahve tektir" (*Şem'a Yisrael' YHWH Elohenu' YHWH ehad* İbr.-6:4). Bu ayet, 22 satır üzerine yazılmış 170 temel kelimeyi içeren 15 ayetin (6:4-9; 11:13-21) başlangıcını oluşturur (bkz. bölüm IV) ve evlerinin kapılarına yapıştırılan tahta veya boynuzdan bir kap içinde sarılı bir parşömen rulosu üzerine yazılmış *mezuzayı* oluşturur. Arka yüzünde bir açıklıktan görülebilen *Şaddai*'nin Kutsal Adı yazılıdır. Benzer bir rulo Yahudiler tarafından ellerine ve alınlarına (*tephilin*, phylacteries, İbr.) ve evlerinin kapılarına bağlanır:

"Bugün sana bildirdiğim bu sözler yüreğinde olacak; ve onları oğullarına yazdıracaksın; ve evinde oturduğun, ve yolda gittiğin, ve yattığın, ve kalktığın zaman onlardan bahsedeceksin. Onları bir işaret olarak ellerine bağlayacaksın ve gözlerinin arasında perde olacaklar. Ve onları evinin direkleri üzerine ve kapıların üzerine yazacaksın" (6:6-9). Baal'in peygamberleri de Tanrılarına benzer bir yakarıшта bulunurlardı: "Baal, bizi duy!" (1. Krallar 18:26; Kral James Versiyonu).

İlahi ismin çağırılması, çağırıcıyı yapan kişi için önemli sonuçlar doğurur.

"Sıkıntılı gününde beni çağır: Seni kurtaracağım" dedi Tanrı mezmur yazarına (50:15; çapraz başvuru 107:6,13,19,28). "Bana yakaracak, ben de ona yanıt vereceğim" (91:15; çapraz başvuru Eyüp 22:27; Zekeriya 10:6; 13:9). "Korkma, çünkü seni kurtardım, seni adınla çağırdım, sen benimsin" (Yeşaya 43:1). "Bulabiliyorken Yahve'yi arayın' Yakındayken O'nu çağırın" (55:6). "Ve böylece dua ettim ve bana anlayış verildi; yalvardım ve Bilgeliğin Ruhu bana geldi" *Süleyman'ın Bilgeliği* [95]. "Size söylediğim söz sayesinde zaten temizsiniz" (Yuhanna 15:3). "Benim adıyla ne dilerseniz, yapacağım" (14:13). "Benim adıyla Baba'dan ne dilerseniz, size verecektir" (15:16; 16:23,24,26). "İsa'nın Tanrı'nın Oğlu Mesih olduğuna iman edersiniz ve iman ederek O'nun adıyla yaşama kavuşasınız" (20:31). Korintlilere yazılan ilk mektup "her yerde Rabbimiz İsa Mesih'in adını çağıran herkese" yöneliktir (1:2).

Bir başka yakarış türü de İsa'nın çarmıhta kurban edilişinin son anında (Matta 27:46) Göksel Baba'ya yönelttiği yakarıştır: "*Eli, Eli⁴⁶⁷, lamah sabachtani?*" şeklinde çevrilmiştir: "Tanrım, Tanrım, neden terk ettin⁴⁶⁸ Bana mı?" Bu *yoruma* itibar etmekte zorlanacağız çünkü doğru bir çeviri olarak kabul edilemez. İsa *Dağdaki Vaazında* şöyle demişti: "İsteyin, size verilecektir. Arayın, bulacaksınız. Kapıyı çalın, kapı size açılacaktır. Çünkü her isteyen alır; arayan bulur; kapıyı çalana kapı açılır" (Matta 7:7-8). Aynı şekilde: "Baba, beni işittiğin için sana şükrederim; ama beni her zaman işittiğini biliyordum" (Yuhanna 11:41-42). Ancak, "terk edilmiş" anlamının yanı sıra, *shabeyah* (İbr.) "övmek", "yüceltmek" anlamına geldiğinden, cümle daha mantıklı bir anlama sahip olabilir: "Tanrım, Tanrım, beni ne dereceye kadar övdün?" Bu sözler Terapötikler'in duasını tamamlıyordu⁴⁶⁹ Mezhep böylece aldıkları lütuflar karşısında duydukları şaşkınlığı ifade ediyordu. Öğrencileriyle geçirdiği son akşam İsa şöyle dedi: "Baba, saat geldi; Oğlunu yücelt ki, Oğlun da seni yüceltsin" (Yuhanna 17:1; çapraz başvuru 17:5; 12:23). "Baba, adını yücelt... Ben hem yücelttim, hem de yine yücelteceğim.⁴⁷⁰" (12:28), görünüşe göre aynı *shabeyah* fiilini kullanarak. Mesih'in sözlerinin kanonik çevirisini kabul etsek bile, bu bizi peygamberliğe gönderir: "Tanrı şöyle diyor: "Küçük bir an için seni terk ettim; ama büyük merhametlerle seni toplayacağım" (Yeşaya 54:7), bu da genel anlamı tamamen değiştirir. İlahi ismin tekrarına dayalı yakarışa Hinduizm'de (*japa'* Sanskr.) Budizm'de (*nienfo*, Çin.; *nembutsu*, Japonya.), Hesychasm'da (*kalbin duası*), İslam'da (*adh-dhikr'* Arap.) rastlanır. İlk ikisi bu bölümde analiz edilirken, son ikisi XXV A ve B bölümlerinde ele alınacaktır. Kabalistlere gelince, eğer bir kişi "bütün gününü sadece şu ayeti okuyarak geçirirse⁴⁷¹" dediğinde ebedi mutluluğa erişir" [96].

Kutsal hece AUM (OM) Ezeli Ses, Yaraticı Ses ya da Fiil'di (bölüm I). *Vedaların*, dolayısıyla kutsal bilimin özüydü. İlk ve en önemli mantra idi ve aynı zamanda temel düşünce formunu (*Brahma-bija*; *Brahma-vidya* mantra) oluştuyordu. Ezeli dilde, tasdik, teslimiyet anlamını taşır. "Şüphesiz bu hece tasdikdir; çünkü kişi herhangi bir şeyi tasdik ettiğinde sadece OM der. Bu 'gerçekten' yerine getirmedir - yani 'tasdikdir'" [97]. Aynı zamanda Geçip Giden, sizi diğer sınıra geçiren (*Tara* veya *Tarini'* Sanskr.) olarak da adlandırılmıştır.

Upanişadlar'da şöyle denir: "Mistik hece OM yaydır. Ok ruhtur (Atman)' [ve] Brahman'ın işaret (*lakshya*) olduğu söylenir. Dikkati dağılmamış insan tarafından O'na nüfuz edilebilir. Kişi ok gibi [işaretin içinde] O'nun içinde olmaya gelmelidir." [98]. "Geçmiş' şimdi' gelecek-her şey sadece OM kelimesidir. Ve üç kat zamanı aşan başka ne varsa, o da sadece OM kelimesidir" [99]. Burada yine Kurtarıcı'nın daha önce bahsettiğimiz sözlerini (Vahiy 1:8) buluyoruz.

Bu OM hecesi -başlangıçta bir kural olarak- diğer mantralarla, örneğin *Gayatri*'yle bütünleştirilmiştir⁴⁷² mantra [100] (her çakranın Elementlerinin gücü)' *üçlü ilahi* olarak da adlandırılır: *OM Bhuh*, *OM Bhuvah*, *OM Swah*, *OM Mah*, *OM Janah*, *OM Tapah*, *OM Satyam*, *OM Tat Savitur Varenyam Bhargo Devasya*, *Dhi Mahi' Dhiyoyonah Prachodayat*, *OM Apo Jyoti Raso Mritam*, *OM Bhur Bhuvah Swarom*. "*Vedalar*'daki hiçbir şey *Gayatri*'den üstün değildir. Hiçbir yakarış *Gayatri*'ye eşit değildir... *Gayatri* *Vedaların* ve *Brahmanların* anasıdır... Çünkü *Gayatri* Vishnu, Brahma, Shiva ve *Vedalar*'dır" [101]. "İki kez doğanlar" *Gayatri*'yi şafak vakti, öğle vakti ve gün batımında okumalıdır. *Gayatri*'den *Rig-Veda*'nın yanı sıra *Upanişadlarda* da bahsedilmektedir [102].

Bir başka örnek de özellikle Budistler tarafından kullanılan meşhur mantradır: *OM Mani Padme Hum* (*OM, Mücevher*⁴⁷³ *Lotus'un kalbindedir*).

A, diğer tüm seslerle ortak olan ezeli sestir: diğer tüm sesleri içerir ve onlara dahildir. Aynı şekilde, Sanskrit alfabesinin ilk harfidir. Sırasıyla Benliğin ilk kısmına (*Vaisvanara*' tüm insanlar için ortak olan), uyanmış duruma karşılık gelir. Açılan ağzın arka kısmında üretilir.

U sırasıyla Benliğin ikinci kısmına (*Taijasa*' the Fiery)' rüyaya karşılık gelir. Ağız A'dan M'ye kademeli olarak kapandığı için orta pozisyonu temsil eder. *U, A'nın* açıklığı ile üretilir ancak yuvarlak dudaklar tarafından dövülür. Aynı şekilde rüya da uykunun bilinçsizliği tarafından dövülen uyanık halin bilincinden oluşur. *M* sırasıyla Benliğin üçüncü kısmına (*Prajna*' Bilinçli)' derin rüyasız uykuya karşılık gelir. Ağız kapalıyken üretilir ki bu aslında tüm konuşma seslerinin kaynaklandığı temel durumdur ve aynı zamanda bunların sonudur.

Sessizlik AUM (OM) hecesini takip eder ve çevreler. Benliğin (*Atman*) dilsiz, söylenemez olan dördüncü parçasıdır. OM'nin söylenmesi sırasında sessizlik başka bir yerde, aşkın bir düzeyde mevcuttur ve evrenin tüm yaratılışı, tezahürü ve çözülüşü boyunca aynı kalır. *Sessizlik dördüncü hale* karşılık gelir (*turiya*; bölüm XIX C). "Böylece OM gerçekten de Öz'dür (Atman). Bunu bilen kişi kendi benliğiyle Öz'e girer-evet' bunu bilen kişi!" [103].

AUM'dan bija-mantralar (bkz. *infra*), herhangi bir dilin anahtarları, mantra gücünün türediği ses gücünün unsurları ortaya çıkar. Bazı örnekler: Ain(g)' Hrim' Shrim' Klim' Krim' Gam' Hum vs. İlkinin (Ain) sephirotik ağaca hükmeden Tanrısallığın İbranice adıyla özdeşliğini fark edebiliriz (bölüm IV).

AUM, mükemmel bir şekilde, Tanrısallığın tezahürüydü (bölüm XIX C). Bununla yakından ilişkili olarak, Hıristiyan litürjisi tarafından benimsenen (duanın sonunda) İbranice *amen* kelimesi, duayı yerine getirmek için çağrılan *yaratıcı nefesti* (ruh). Bu sözcük İsa tarafından *Babamız'ı* (Matta 6:13) aynı amaçla bitirmek için kullanılmıştır. *Sepher Yetzirah*, *Memra*'nın (Kelime'nin İbr.; Yunanca *Lógos* ve Latince *Fiil*'in karşılığı) Bir İsmi aracılığıyla herhangi bir nesneyi ve herhangi bir şeyi yarattığını söylemiştir.

Ezeli Söz kavramı eski Perslerin kutsal kitabı *Avesta*'da da yer alır ve Gök, Su ve Yer'den önce var olan ilk sözcüklerin "Asa para asmen" olduğunu söyler [104].

Gnostik bir yazıda dua, kısa bir A' ve ardından AUM'a çok benzeyen orta bir U ile kesilen çok uzun bir O içeren kutsal kelimeler ve sesli harflerden oluşan bir ilahiye dönüşür. İlahiyi söyledikten sonra usta sorar: "Tanrım... içimizdeki Ruh kabul et" [105] ve ardından kendinden geçmiş bir duruma girer.

Gnostik Marcus "yeni doğmuş bebeklerin durumuna atıfta bulunarak, rahimden çıkar çıkmaz ağlamalarının bu unsurların her birinin... yedi gücün sesine uygun olduğunu" belirtmiştir [106]. Ezeli Ses AUM'a ilişkin *ikinci doğumun* vibrasyonel düzeyde tıpkı *fiziksel doğum* gibi olduğunu, yani *nefesin* kazanılması (bölüm XI C), yani bebeğin ilk ağlamasıyla nefes almaya başlaması anlamına geldiğini düşünebiliriz.

Mantra kelimesi *manana*'dan (Sanskrit. meditasyon yapmak) gelmektedir. *Tra* enstrümanı, aracı belirten bir son ektir ve Sanskritçe *man* "düşünmek", "*aklında* bulundurmak" tır (etimolojik olarak *mens* Lat. ile de ilişkilidir). Dolayısıyla mantra, İlahi Olan'ın içsel varlığını çağrıştıran veya akla getiren kutsal bir düşünce biçimidir. Mantranın her zaman bir eylemi, kullanıldığı belirli bir etkisi vardır. Mantraları kullanma sanatı, alıcı tarafından iyi korunan bir sırdır. Vahiy bunun "[onu] alandan başka kimsenin bilmediği 'yazılmış yeni bir isim'" olacağını yazmıştır (2:17).

Mantranın kökeni insanlığın Babası Manu ile ilişkilendirilmiştir. Mantra tüm güçle (Shakti) yüklüydü ve duyulmayan sesleri yakalayan kalp gözü (Anahatha çakrası) aracılığıyla Brahman'ın algılanmasına izin veriyordu.

Mantralar bir bakıma Tanrılarla özdeştir ve onlardan ayrılamazlar. "Bir Tanrının gücü adında, formülünde, mantrasında içkindir ve bu mantra Tanrı ile tapınan arasında temas kurulmasını sağlayan ince bir araç haline gelir. Uygun mantralar aracılığıyla her tür varlık çağrılabilir. Bu nedenle mantralar tüm dinlerdeki tüm ritüellerin anahtarıdır... "Şüphesiz Tanrının bedeni temel düşünce formundan [veya tohum mantradan] doğar.⁴⁷⁴" [107]. Her Tanrı ayrı bir mantra ile temsil edilir ve ancak gizemli sesler sayesinde imgeler kutsanabilir ve "canlı" hale gelebilir. Tanrıyı aşağı indiren ve imgeye girmesini sağlayan mantranın gücüdür... Bir mantranın ilk algılanışı her zaman bir insan ile bir ilah arasındaki doğrudan temasa bağlanır. Mantra ilk olarak doğrudan ilahi bir enkarnasyondan alınmalı ya da bir görücü tarafından doğaüstü bir vizyon olarak tanık olunmalıdır. Dolayısıyla "mantrayı [ilk] söyleyen kişi onun görücüsüdür" [108].

Tüm dillerde "eklemler" veya *varnalar* oluşturmak için kullanılan ses unsurlarının sayısı, insan ses organının yetenekleri ve kulağın ayırt etme yeteneği ile sınırlıdır. Çoğu dil bunların sadece bir kısmını

kullansa da bu unsurlar tüm dillerde ortaktır. Dilin bu ses unsurları dilin evriminden bağımsız olarak kalıcı varlıklardır ve sonsuz ya da ebedi oldukları söylenebilir. *Tantralar* onlara bağımsız bir varoluş atfeder ve onları Tanrılarla eş tutulan canlı, bilinçli ses güçleri olarak tanımlar... Ana tek heceli mantralara temel düşünce formları veya tohum-mantralar (*bija-mantra*) denir... Ezeli dilin bu tür ideofonlardan oluştuğuna ve bu nedenle esasen tek heceli olduğuna inanılır" [109].

Burada mantraların bazı uygulamaları vardır: *kurtuluş* (*mokşa*) erişmek' Tanrısallığın tezahür etmiş biçimlerine tapınmak' Tanrılarla iletişim kurmak' kötü etkileri savuşturmak' şeytanları kovmak' hastalıkları iyileştirmek' şifalı (vibrasyonlu) su hazırlamak' bedeni arındırmak [110].

Manava Dharma Shastra'ya göre: "**şüphesiz bir Brahman sadece dualar mırıldanarak en yüksek hedefe ulaşır**" [111].

Ancak Yogiler mantraların kötüye kullanımı ve gelişigüzel kullanımının mantraları kullanan kişiye zarar verdiğini biliyordu. Bu durum Tanrı'nın adını boş yere anmak için de geçerliydi ve bu da sadece kötü niyetli bir kullanımdan daha fazlasını ifade ediyordu: "Tanrın RAB'bin adını boş yere ağzına almayacaksın, çünkü RAB, adını boş yere ağzına alanı suçsuz saymaz" (Mısır'dan Çıkış 20:7). İsa da kelimenin uygun kullanımını vurgulamıştır: "İnsanların söyleyeceği her boş söz, yargı gününde hesabını verecektir: Çünkü sözlerinizle aklanacaksınız, sözlerinizle mahkûm edileceksiniz" (Matta 12:36-37).

Deshayes [112] dikkate alınması gereken bir başka hususun daha altını çizmiştir: İlahi olanın adı büyük bir doğrulukla söylenmezse ayin daha az verimli olurdu. Bilindiği gibi kelime Doğu düşüncesinde önemli bir rol oynuyordu ve bu kavram örneğin Hindistan ve Çin'de yaygındı ama sadece orada değil.

Bazı kutsal formüllerin kullanımı diğer geleneklerde de yaygındı. Örneğin İsis, Ra'dan isminin sırrını öğrenmiş ve böylece "güç kelimesi" bilgisiyle Ra üzerinde üstünlük kazanmıştır. Tanrı'nın kutsal adı sayesinde "Ra'ya benzer rütbe ve güçte bir Tanrıça haline geldi" [113]. "En Yüce"nin gizli adı, daha önce bahsedilen İbrani geleneğine göre Yahve'nin telaffuz edilemeyen kutsal adını öngörüyordu. Ayrıca "Thoth gücün sihirli sözcüklerini söyler" [114]. Tanrılar hakkındaki bazı Homeros dizeleri "ruhu düzeltmek" [115] ya da "ruhun huzuru" [116] için okunurdu ki bu sonuncusu *hesychia*'yı karakterize eder (bölüm XXV A). *Amida* (Çin, Japonya; *Amitabha*, sonsuz ışık, Sanskr.) kültü için Buda'nın ilahi adının söylenmesine Buda *nusmriti* (Sansk.) *nienfo* (Çin.) *nembutsu* (*namu Amida-Butsu*, Buda *Amida*'ya övgü, Japonya.) denir. "Buda *Amitabha*'yı düşünmenin ve onun adını telaffuz etmenin... seksen bin milyon *kalpa* boyunca tüm yaşamlarımızda işlediğimiz tüm günahlardan bizi arındırdığı söylenmez mi?" Çinli usta Tao Ch'ao, adanmış kişinin Buddha'nın adını zihninde başka hiçbir şeye yer bırakmayacak şekilde tek bir düşünceyle kesintisiz olarak telaffuz etmesi halinde Buddha'nın huzurunda yeniden doğacağından emin olduğuna inanırdı. Çinli Shan Tao ve Japon Ippen de benzer görüşlere sahipti [117].

İslam'da *da'wah* (çağrı, invokasyon, Arap.), belirli bir diyet, ahlaki kurallara saygı, abdest ve tütsü yakmayı gerektiren bir ritüel içinde hem şeytan çıkarma hem de meditasyon için kullanılan karmaşık bir gizli yazışmalar sistemi ile temsil edilmiştir. İslami geleneğe göre, kutsal kelimelerin okunması ilahi inayetin (*Shekhinah*) inmesine neden olur. "El-Bera' rivayet etti:... Peygamber dedi ki: "Bu, *Kur'an*'ın (okunması) nedeni ile inen 'Shekhinah' idi" [118].

İslam'daki en yaygın dualardan biri, Kur'an'ın başında ve bir istisna dışında (dokuzuncu sure olan Tövbe Suresi) her surenin başında yer alan ve bir öncekine ek olarak kabul edilen *Bismillah*'tır (tam mantra *Bismil 'Llahi 'r-Rahmani 'r-Rahim*: Allah'ın Adıyla, Rahman, Merhametli olan' - Rahmân ve rahîm olan Allah'ın adıyla - Arapça). *Allahu Ekber* (Allah en büyüktür) duası⁴⁷⁵ Arapça da oldukça yaygındır. Bu, kanonik duayı açar ve *Tekbir* olarak adlandırılır. "O'nu bütün yüceliklerle yücelt" (17.111) veya "Rabbin yüceltsin" (74.3). Allah'ın İslam inancının ötesine geçen bir İsim olduğu fark edilmelidir: "Şefkatli Baba" eski Çin Hristiyan sutralarında *Allaha* olarak adlandırılır⁴⁷⁶ Budizm, Taoizm ve Hristiyan inancını kaynaştıran Doğu ve Batı maneviyatının bir sentezini temsil eder. Vishuddhi çakrasını temizlemeyi amaçlayan bu mantranın söylenmesi, işaret parmakları (Vishuddhi'ye karşılık gelir) kulaklara doğru tutulurken ve bu çakranın özel unsuru olan etere (gökyüzüne) doğru bakarken gerçekleştirilmelidir. Vishuddhi iletişim çakrasıdır. Dolayısıyla iletişimi sağlayan tüm unsurları kontrol eder: konuşma, iştme, jestler, yüz mimikleri, göz hareketleri ve benzerleri (bölüm I). Aynı zamanda iletişimle, Bütüne ait olmamızla elde edilen kolektif bilincin çakrasıdır. Bununla birlikte, onu karakterize eden unsur olan eter, şu anda akustik ve elektromanyetik vibrasyonlar (ışık - optik fiberler dahil - ama aynı zamanda Hertz dalgaları: radyo yayını veya TV, radar vb. gibi diğer frekanslar) yoluyla iletişimi sağlayan ideal ortamdır.

Sri Guru Granth Sahib şöyle der: "Ruh, Rab'bin İsmi üzerinde meditasyon yaparak huzur bulur" (*Brahm giani man hovat sookh*). "Rab'bin Adı, İlahi bilgiye sahip olanın dayanak noktasıdır" (*Brahm giani kai naam aadhaar*). "Tanrı'nın İsmi tek mücevher ve yakuttur. İsim sayesinde hakikat, hoşnutluk ve İlahi bilgi elde edilir" (*Ratan javehar naam. Sat santokh gian*) [119].

Zohar, Kutsal Olan'ın Lütuf ve Şiddet sıfatlarını "üç katlı düzene göre yetmiş iki kutsal İsimde" [120] tezahür ettirdiğini gösterir. Bununla birlikte, *lütuf* sol Anahatha, dolayısıyla İda kanalı anlamına gelirken, *şiddet* sağ Anahatha'yı, dolayısıyla Pingala kanalını gösterir.

Bir Kabala uzmanı olan Gershom Scholem, tüm isimlerin Tetragram ile ilişkili olduğunu göz önünde bulundurarak ilahi isim konusuna bir alt bölüm ayırmıştır. Menahem Recanati'den (1300 civarı) sonra Tanrı'nın gerçek isminin ilahi güçlerin tezahürlerinin toplamından oluştuğunu göstermiştir. İbrani alfabesinin sessiz harflerinin ilahi Gücün (*Adi Shakti'* Sanskr.) farklı konfigürasyonları olarak kabul edildiğini hatırlıyoruz (bölüm IV). Abraham Abulafia'ya göre⁴⁷⁷ "Tanrı'nın diğer isimleri ve hitaplar ya da *kinnuyim*... çeşitli permütasyon ve kombinasyon setlerinden geçmiştir". Ayrıca Scholem "bu permütasyon ve kombinasyon prensiplerini bilen ve anlayan inisiyelerden" bahseder [121]. Ya da 'Sahaja Yoga'nın yaratıcısı' Shri Mataji Nirmala Devi, yöntemini insan seviyesine yansıyan *ilahi permütasyon ve kombinasyonları* inceleyerek oluşturduğunu belirtmiştir.

Yahudilikte olduğu gibi, İslam ezoterisi de tüm evreni, harfleri sayısız kombinasyonlarıyla ve ilahi İdeaların etkisi altında dünyaları, varlıkları ve şeyleri üreten kozmik unsurlar olan bir kitap olarak anlar [122].

Kabalistler Göksel Ses'in (*Bath Qol'* kelime anlamıyla: Sesin Kızı, İbr.) Talmud döneminde duyulabilir olduğunu düşünmüşlerdir [123]. Büyük Hasidik azizlerden biri olan Rymanówlu Haham Mendel Torum (ö. 1814) (bölüm XXV C), Sina Dağı'nda İsrail tarafından ifşa edilen ve duyulan her şeyin sadece İbranice metinde ilk emrin başladığı '*Anokhi'* (Ben'im) kelimesinin *alefi* olduğunu iddia etmiştir. İbranice'de sessiz harf aleph⁴⁷⁸ bir kelime sesli harfle başladığında (*spiritus lenis*'e karşılık gelir) gırtlığın aldığı pozisyondan başka bir şeyi temsil etmez. Dolayısıyla aleph'in tüm eklemli seslerin kaynağını ifade ettiği söylenebilir ve gerçekten de Kabalistler onu her zaman diğer tüm harflerin manevi kökü olarak görmüş, özünde tüm alfabeyi ve dolayısıyla insan söyleminin diğer tüm unsurlarını [124] kapsamıştır (yukarıya bakınız; ayrıca bölüm IV). Kabalistlerin görüşüne göre duanın *tikkun*'u Kutsal İsmi kendisinden, içinde sephirotik dünyanın kuşatıldığı Tanrı'nın İsminden başka bir şey değildir (bölüm IV). Bunun yanı sıra, "pratik Kabala'da ve Abulafia'nın yazılarında, ihmalin harf kombinasyonlarının tonlamasıyla, nefes alma tekniğiyle ilgili olabileceği anlaşılmalıdır⁴⁷⁹ ya da bazı hareketleri... eller⁴⁸⁰ sürece eşlik etmişti" [125].

Yukarıda mantraların bir amacının da çakraların ve kanalların açılması ve böylece Kundalini'nin yükselişinin yolunun hazırlanması olduğunu görmüştük. Bu bağlamda, *Zohar* bize şöyle der: "Papazlar ayin yaparken ve Levililer ilahiler söylerken kurban dumanı göğe yükseldiği gibi, insanlar dualarını yüce Işığa, ışıkların Işığına yönettiklerinde de ruhlar bir saraydan diğerine yükselir" [126]. "Kurban sunuları da böyledir. Duman yükselir ve herkes ondan ihtiyacı kadar alır, kâhinler bağlılıklarıyla ve Levililer hoş şarkılarıyla: her biri diğerine dahil olur ve salon salonlarla, ruh ruhla birleşir, böylece kendilerine uygun olduğu gibi yerlerinde birleşirler, uzuv uzuvla ve birbirleri aracılığıyla mükemmel olurlar ve birbirleri aracılığıyla birleşirler, böylece bir olurlar ve birbirlerini aydınlatırlar. O zaman herkesin ruhu, doğru olduğu gibi, mükemmel bir şekilde parlar, ta ki yüce bir ışık uyarılana ve her şey kutsalların kutsalına girene ve kutsanana ve dolana kadar... yukarıda ve aşağıda kutsamalarla." [127] "İnsanın duası uhrevi boşlukları yarıyor, gök kubbeyi yarıyor, kapıları açıyor ve yükseltilere yükseliyor. Gün doğumu anında, ışık karanlıktan ortaya çıktığında, bir bildiri tüm göklerde yankılanır ve şöyle der: "Kendinizi hazırlayın, ey kapılardaki nöbetçiler, sarayın şefleri, her biri görevinin başına!"... Göksel sarayların kapılarını korumakla görevli şefler olduğuna göre... Yedi saray Kral'ın konutlarıdır. Tüm bu saraylara varıldığında, dualar birleşir ve birlikte Tanrı'ya bir taç oluşturur" [128]. "Belki kendimize neden Kutsal Olan'a adım adım dua ettiğimizi sorabiliriz; dua bir veya başka bir Sefira'ya yöneliktir;... neden sağda ve solda ve orta Sütunda bulunan Baba ve Anne'ye dua ediyoruz? Ama gerçek şu ki, Yahova'nın adı her bir Sefira'da yatar; ama dua Shekhinah'a yöneltildiği için, Shekhinah dünyaya merhamet etmek üzere sağ taraftan yükselir⁴⁸¹ ve şiddeti uygulamak üzere sol taraftan⁴⁸²... Bu nedenle duanın on Sefirot'un tümünü içermesi gerekir; çünkü her kutsal eylem on Sefirot'un tümünün varlığını talep eder" [129]. Bu metinler, Kundalini'nin (*Shekhinah*) çakradan *çakraya* (*göksel saray, kapılar, sephirot*) yükselmesini sağlayan ilahi (*ruhların şefleri*) veçhelerin (tezahürlerin), kanallar da dahil olmak üzere (*sol taraf, sağ taraf ve orta Sütun*) hepsini bütünleştiren (*duaların birliği*) Sahasrara'ya (*Tanrı'nın tacı*) kadar çağrılmasını ne kadar harika bir şekilde ifade etmektedir.

Babilli bilge Hai Gaon (939-1038), Tanrı'nın sarayının göksel salonlarına girebilmek için şunları tavsiye eder: "Belirli sayıda gün oruç tutmalı, başını dizlerinin arasına koymalı, yüzü yere dönük bir şekilde Tanrı'nın belirli övgülerini kendi kendine usulca fısıldamalıdır. Sonuç olarak, kalbinin en derin girintilerine bakacak ve sanki yedi salonu kendi gözleriyle görmüş gibi olacak, orada bulunacak olanı gözlemlmek için salondan salona geçecektir" [130]. Burada Hesychast'ların ve diğer mistiklerin çileci uygulamaları kolaylıkla teşhis edilebilir (bölüm XXV). Lossky şunları eklemiştir: "Katafatik teolojinin merdiveni, her şeyden önce kutsal kitaptan alınan ilahî isimleri ifşa eden, ruhun tefekküre çıkabileceği bir dizi basamaktır" [131]. Burada çakralar *basamak*, süptil beden (ya da belki merkezi kanal) *merdivendir*; *tefekürün* meditasyondan önceki *bir basamak* olduğu bilinmektedir.

Mantraların kullanımının iyi tanımlanmış bir amacı ve karakteri vardı. Örneğin, Ateş'e (*Havan*) tapınırken, sunular verilirken *OM Swaha* mantrası (Ateş'in arındırıcı Gücü ile bağlantılı) söylenir ve libasyonlar (*sıvı haldeki sunular*) sırasında *Vasat* mantrası kullanılırdı (bölüm XV E).

Mantraların gücü şifa için kullanılabilirdiği gibi (bölüm XXII C) başka amaçlarla da kullanılabilir. İşte sadece birkaç örnek.

Eski Mısır'da İsis'le ilgili bir efsane vardı; buna göre Tanrıça bir balsam (diğer maddelerle karıştırılmış bal içeren; bölüm XV E) sürdürdüğü Ra'dan öğrendiği gizli *güç sözcüklerini* telaffuz ediyordu [132]. Marion Weinstein, İsis Gizemlerinin inisiyelerinin *güç sözcükleriyle* çalışmayı öğrenerek Tanrıça tarafından taklit edildiklerini açıklamıştır ki yazar bunların şifa ve kendini dönüştürme için kullanılan olumlama teknikleri olduğuna inanmaktadır [133].

Kirliliklerin Su, Ateş veya Toprak yoluyla giderilebileceğini gördük. Ancak aynı sonuç sözün gücüyle de elde edilebilir. Ayrıca, yiyeceklerin süptil (vibrasyonel) enerji ile donatıldığı da açıklanmıştı (bölüm XV C). Bu sonucu elde etmenin en basit yöntemlerinden biri mantraların söylenmesidir. Hindular bunları genellikle Tanrıça Annapurna'ya (*anna*' yiyecek' Sanskr.) yöneltirler.

Bu uygulamaya diğer dini inançlarda da rastlanmaktadır. "İnsanlar o yiyene kadar⁴⁸³ Çünkü kurbanı kutsar; sonra davet edilenler yer" (1. Samuel 9:13). İsa "beş ekmekle iki balığı aldıktan sonra göğe bakıp şükretti; ekmekleri kırıp öğrencilerine verdi..." (Matta 14:19) "yedi ekmekle balıkları aldıktan sonra şükredip onları kırdı ve öğrencilerine verdi..." (15:36). Son Akşam Yemeği sırasında İsa Tanrı'ya "şükretmişti" (*eucharistésas*, Gr.) (Luka 22:19; krş. Matta 26:26; Markos 14:22, hepsi aynı ifadeyi kullanır⁴⁸⁴ Yunanca terim). Bu, *epiklesis*, yani armağanların (yani ekmek ve kâsenin) dönüşümünü gerçekleştiren Kutsal Ruh'un çağrısı aracılığıyla Efkariya tarafından devralınmıştır [134]. Bu nedenle Hristiyanlar yemeğe oturmadan önce, aynı zamanda mükemmel bir mantra olan ama farklı bir hedefe, yani Agnya çakrasına yönelik olan *Babamız* duasını söylerler (bölüm XIX C).

Kur'an'da şöyle buyrulur: "Eğer Allah'ın âyetlerine hakkıyla inanmış mü'minlerseniz, O'nun ismi anılarak kesilmiş hayvanların etlerinden yiyin. Allah'ın ismi anılarak kesilmiş hayvanların etlerini yemenize engel olan nedir? Oysa Allah, zarûret hâlinde yiyebileceğiniz şeyler dışında, size neleri haram kıldığını açık açık bildirmiştir." (6.118-119). "Biz her ümmet için, O'nun kendilerine rızık olarak verdiği (kurbanlık) hayvanlar üzerine Allah'ın adını ansınlar diye, bir ibadet yeri kıldık. İşte sizin ilahınız bir tek ilahtır, artık yalnızca O'na teslim olun. Sen alçak gönüllü olanlara müjde ver." Hac (22.34), yani yenmesi için. Bu yüzden yemekten önce *Bismillah* denir. "Müslümanlar arasında geçerli olan bir düşünceye göre, *Bismillah* söylenmeden yenen bir yemek Şeytan'ın eşliğinde yenmiş demektir" [135]. Bu kutsal formül abdest almadan önce de söylenir. *Zohar* şöyle yazmıştır: "Kutsama ekmek ve şarap üzerine söylenmelidir" [136].

Zerdüş'tün üstatları da mantraları kullanmışlardır. Kutsal kitapları *Avesta*'da suyu arıtmak için önerilen mantra "Apò at yazamaide" idi [137].

Platon da şöyle yazmıştır: "Bütün insanlar... ister küçük ister büyük olsun, her girişimin başında daima Tanrı'ya yakarılır" [138]. Yunan yazar başka bir yerde de herhangi bir eylemden önce Tanrıları çağırma fırsatından bahsetmiştir [139].

Kelimelerin gücünün farkında olan eski insanlar, Herodot'un yazısında [140] kâhinlerin herhangi bir söz söylemelerini önlemek için ağızları tıkanarak ölüme gönderildiklerini (bölüm XV C) okuması da açık bir gerçektir.

İnananlar meclisleri veya toplulukları, etkisi yoğunlaşan (sinerjik hale gelen) mantraların (duaların) okunmasında önemli bir rol oynar.

Bunun ilk örneği, Efkaristiya kutlamasının modeli haline gelen Son Akşam Yemeği'dir. 5. yüzyılda *Areopagitica*'nın yazarı Efkaristiya'yı "meclisin ayini" olarak tanımlamıştır ve bu tüm litürjinin temelidir. (Litürji, özellikle Hristiyanlıkta, halka açık dinî ibadetlerin nasıl yapılacağını belirleyen formlar bütünü. Bu formlara uygun olarak düzenlenmiş ayinlere de litürji denir. Litürji sözcüğü özel isim olarak özellikle Ortodoks Kilisesindeki Efkaristiya anlamında kullanılır.) Büyük Basil'in Efkaristiya duası şöyledir: "Kutsal Ruh'un birlikteliğinde tek Ekmek ve Kase'nin paydaşları olan hepimizi birbirimize bağla" (*eis koinonían tou Hagíou Sou Pneúmatos*, Gr.) [141]. Bizans ayin töreni, "kutsanmışlar" (ruhban sınıfı) ya da inisiyeler ile "kutsanmamışlar" (laikler), yani inisiye olmayanlar arasında yanlış bir ayırım yapmaktadır. Mesih'in öğretilerinden ne kadar da uzak! O, "dağılmış olan Tanrı çocuklarını bir araya toplamak" için çarşıya çıkmayı kabul etmiştir (Yuhanna 11:52). Yoksa eski zamanlarda bütün Hristiyanlar *aziz* olarak adlandırılırdı [142]. Eski Ahit imanlıları Tanrısal olarak adlandırılırdı (Mezmurlar 149:1). Büyük mistik İbnü'l Arabî'nin kavramıyla tutarlı olarak, "aziz" unvanı yalnızca bireysel kimliği ruhsal olarak Yüce Kimlikte yok olmuş, yani Kendini Gerçekleştirmiş olan kişiye verilebilir [143].

İsa'nın *kolektifliğin* (*ekklesia*, Gr.; *sangha*' Sanskr.; *umma*' Arab.; Tanrıça'nın isimlerinden biri olan *Uma* - light-ışık, Sanskr. ile ne kadar yakın olduğuna dikkat edin; Hristiyanlıkta kolektiflik ilahi Gelin olarak kabul edilir) önemi hakkındaki öğretisi İnciller ve Havarilerin İşleri aracılığıyla nüfuz eder. "Nerede iki ya da üç kişi benim adımla bir araya gelirse, ben orada onların ortasındayım" (Matta 18:20). "Öyle ki, senin bende, benim de sende olduğum gibi, hepsi bir olsun" (Yuhanna 17:21). "Öyle ki, onlar da bizim gibi bir olsunlar" (17:11). Dirilmiş olan İsa, öğrencileriyle birlikte evdeyken onlara Kendisini gösterdi (20:19,26). Pentikost sırasında öğrenciler "kendilerini hep bir ağızdan sürekli duaya verdiler" (Elçilerin İşleri 1:14). "Pentikost günü tamamlandığında' hep birlikte tek bir yerdeydiler" (2:1) ve ancak o zaman Kutsal Ruh üzerlerine indi. "İman edenlerin hepsi bir aradaydı" (2:44). "Ve onlar... hep bir ağızdan Tanrı'ya seslerini yükselttiler" (4:24). "İman edenlerin çoğunun yüreği ve canı birdi" (4:32). "Öyle ki, hep bir ağızdan Rabbimiz İsa Mesih'in Tanrısı'nı ve Babası'nı yüceltelim" (Romalılar 15:6). Mezmurlar şöyle der: "Adını kardeşlerime duyuracağım, topluluğun ortasında seni öveceğim" (22:22). Son olarak, Rab'bin Duası "Babamız" çoğul formunu kullanır, böylece toplu duanın önemini altını çizer.

Lyonslu Irenaeus şöyle derdi: "*Ubi ecclesia, ibi Spiritus Domini... et omnis gratia*" (Topluluk neredeyse, Tanrı'nın Ruhu da oradadır... ve her lütuf, Lat.) [144], Kutsal Ruh'un Kundalini'nin tam tezahürü olduğu yer (bölüm XXI). Eski Ahit, örneğin Levililer'de *kutsal toprak* olarak (23:4'7'8'21) ya da Mezmurlar'da "dindarların topluluğunda" (149:1) RAB'be övgüler sunulduğu gibi, topluluktan sıkça söz etmiştir.

Ayrıca Hahamlar, bir grup Yahudi birlikte *Tevrat* çalıştığında, Shekhinah'ın⁴⁸⁵ aralarında oturdu [145].

Kolektif meditasyonun sinerjisi, bu koşullar altında süptil enerjinin (*Paramchaitanya*) vibrasyonlarının çok güçlü bir şekilde algılandığı ve düşünceless farkındalık halinin (*Nirvichara Samadhi*) daha derin olduğunun deneysel olarak kanıtlandığı Sahaja Yoga'da iyi bilinmektedir.

Yedinci borazan üflendikten sonra (yani yedinci ve son Ezeli Çakra'yı, Adi Sahasrara'yı, yani Tanrı'nın Krallığı'nı açmak için yedinci mantra çekildiğinde; bölüm II) Diriliş zamanını duyurmak için Büyük Bedenlenme (Maha Avatara, Sanskr. II) Diriliş zamanını duyurmak için, Büyük Enkarnasyon (*Maha Avatara*, Sanskr.) bir apotheosis içinde görüldü (*Tanrılaştırma ya da Apotheosis, dünyasal bir varlığın veya ölümlü bir insanın tanrı ya da yarı tanrı katına yükseltilmesi. Tanrılaştırma, genellikle kişinin ölümünün ardından yapılır.*): "güneşi giyinmiş bir Kadın, ayaklarının altında ay ve başında on iki yıldızdan bir taç" (Vahiy 12:1) (bölüm XX C1).

Kundalini enerjisinin tıpkı ışık gibi (bölüm XI E) vibrasyonlu bir doğaya sahip olduğunu daha önce göstermiştik ve buna sesi de eklemeliyiz. Mantralar söyleyerek yapılan yakarışa benzer şekilde, şarkı da Mutlak ile bağlantının farkına varılmasında önemli bir rol oynayabilir. Hint adanmışlık şarkıları (*bhajan*, Sanskr.) faydalı vibrasyonların taşıyıcılarıydı ve - mantraların söylenmesiyle birlikte - insanların meditasyon halinin derinliklerine inmelerini kolaylaştırıyordu. Aynı şey Vivaldi, Mozart vs. gibi yüksek idrak sahibi ruhlar tarafından bestelenen müzikleri dinlerken de gerçekleşir. Süptil beden ile mantraların ya da adanmışlık şarkılarının yarattığı vibrasyonlar arasında bir rezonans meydana geldiği söylenebilir. Schuon şöyle açıklar: "Müzik benzeri dans⁴⁸⁶-dünyevi gölgeleri göksel vibrasyonlara ve ilahi arketiplere geri getirme sanatıdır" [146].

Musa İsrailoğulları ile birlikte şöyle dedi: "RAB'be ilahi söyleyeceğim, çünkü O çok yücedir" (Çıkış 15:1). *Kutsal Kitap*'taki en eski metin şöyledir: "Harun'un kızkardeşi peygamber Miryam onlara şu karşılığı verdi: "RAB'be ezgiler söyleyin, çünkü O çok yücedir" (15:20,21). "O gün Debora ile Avinoam oğlu Barak şöyle ilahi söylediler: ... "RAB'be ilahi söyleyeceğim, İsrail'in Tanrısı RAB'be ilahi söyleyeceğim"" (Hakimler 5:1,3). Davut'un bestelediği mezmurlar, eşsiz güzellikte ve büyük bir duygu yoğunluğuna sahip dini bir lirik

şiiiri temsil ediyordu. *Mezmun* (*Zebur'un ayetleri*) kelimesi *psállein* (telleri koparmak, Gr.) kelimesinden türemiştir ve *psalmós* telli bir çalgı anlamına gelmektedir. Buradan, Davut'un Saul'u kovmak amacıyla ona arpını çalarken, melodisine kelimeler (mantralar) eklediği sonucunu çıkarabiliriz. (Üç ya da yedi telli) antik lir sembolizminden uygun bir yerde bahsedilmişti (bölüm IX).

Yeni Antlaşma'da da benzer örnekler vardır. Böylece, İsa ve öğrencileri Son Akşam Yemeği'nde ilahi söylemişlerdir (Matta 26:30; Markos 14:26).

Genç Plinius'un Bitinya valisiyken (MS 111-113) İmparator Trajan'a gönderdiği bir mektupta, ilk Hıristiyanların "belirli bir günde, şafak vakti bir araya geldiklerinden ve sırayla Mesih'e bir Tanrı gibi yücelik şarkıları söylediklerinden" (*Christo quasi deo'* Lat.) [147] bahsedilmektedir (bölüm XVIII).

Greko-Romen antik çağının büyük yazıları efsun formülleriyle başlamıştır: "Söyle, ey Tanrıça, Peleus oğlu Aşil'in öfkelerini" (*İlyada*) [148]. "Silahlar ve şarkı söylediğim adam" (*Aeneid*) [149]. Orpheus lir'in mucidi olarak kabul edilir [150] ve kendisine Musagetes adını kazandıran Musaların lideriydi. Geleneğe göre Tanrı Apollon'un (başka bir görüşe göre Trakya Kralı Oiagros'un) ve peygamberlere ilham verme gücüne sahip en önde gelen Muse 'Calliope'nin oğluydu. Bazı filologlar *moussa'yı* (Muse' Gr.) sadece *mousiké* (müzik' Gr.) ile değil aynı zamanda *mántis* (falcı' Gr.) ile de ilişkilendirirler. Birçok Yunan yazar (Tiresias' Pindar' Euripides' Aeschylus vb.) kendilerini Musalardan ilham alan peygamberler (*prophétes'* Gr.) olarak görürken, Latinler şaire: *vates* (peygamber' Lat.) diyorlardı. Orpheus'un Troya savaşından bir yüzyıl önce yaşadığına ve Altın Post'u arayan Argonotların seferine katıldığına inanılır (bölüm V), bu da onun büyük bir inisiye olduğu anlamına gelir. Aeschylus'tan sonra Euripides şöyle yazarken o kayaları bile büyüleyebilirdi: "Orpheus'un diline ve melodisine sahip olsaydım, büyülemek için..." [151]. Aristophanes, gerçekten de Orpheus'un bize inisiyasyon gizemlerini açıkladığını, "bize göksel yolu gösterdiğini" kabul etmiştir [152]. Ovid şöyle yazmıştır: "*Carminum dum tali silvas animosque ferarum Threicius vates et saxa sequentia ducit*" (Trakyalı şair şarkısı aracılığıyla ormanları, hayvanları ve kayaları peşinden sürükler' Lat.) [153]. "Trakyalı şair" doğal olarak Orpheus'tur ve Latince *carmen* (şarkı, ilahi, ilahi, şiir, Lat.; *poíesis'* Gr.) kelimesi açıkça Sanskritçe *karma*'dan (eylem, aynı zamanda ritüelistik olan) gelir ve aslen *büyü* anlamına gelir. Fransızca *charme* veya Latince'den türeyen İngilizce *charm* "büyü" anlamına gelir. Dolayısıyla, Orpheus'un bu *ilahisi* ritüelistik değeri olan törensel bir ezgiydi: *rit*, *rita*'dan (kozmetik düzen' Sanskr.) gelir ve kozmik, ilahi düzene uyum sağlamayı ifade eder. Stagirite, kelimelerin bir gücü (*dynámeis'* Gr.) olduğunu ve bu gücün açığa çıktığında kişiye doğru ile yanlış arasında mükemmel bir sağduyu verdiğini göstermiştir. Dolayısıyla sözcükler, etkilerini gösteren enerji taşıyıcılarıdır [154].Phaedo'da Platon ruhu lirin ahenkli sesiyle karşılaştırmıştır. "Ah, dostum! Bu beden O'nun liridir;/ Tellerini sıkır ve ondan Brahma'nın melodisini çeker" [155]' "Egemen Rab'bin liri telsiz çalar" diyen şair Kabir [156], bir Zen koanında şöyle seslenir: "Telsiz udunu çal" [157].

E. KURBANLAR VE ADAKLAR

"Haham Eleazar dedi ki: "Enoch'un kitabında gördüğüm adaklarla ilgili bir gizem var."

Zohar [158]

Kurban (*yajna'* Sanskr.) dünya kadar eskidir. "Eski günlerde yaratıkların Efendisi (Prajapati) insanları kurbanla birlikte yarattı... Bununla siz Tanrıları besleyin, Tanrılar da sizi beslesin" [159]. Kurban, kutsallıkla ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır ve *sacer facere*'den (kutsal ya da bütün kılmak' Lat.) gelir. Hesiod şöyle yazmıştır: "Tanrılar ve insanlar ayrıldığında kurban yaratıldı" [160]. Dolayısıyla kurban, Tanrılar ve insanlar arasındaki birliği (*Yoga* Sanskr.) yeniden tesis etmek, yani yukarıdaki Latince ikinci anlama uygun olarak "bütünü oluşturmak" anlamına gelir.

Eskiden Tanrılara insan kurban eden insanlar Yahudilerin etrafını sarmıştı. Yahudiler İbrahim'in zamanına kadar çoktanrıçı oldukları için, tektanrıçılığa geçtikten sonra insan kurbanlarını hayvan kurbanlarıyla değiştirmek gerekli görünüyordu. Bu nedenle İbrahim'in Tanrı'nın buyruğu üzerine tek oğlunu kurban etmeye hazır olmasına şaşırılmamalıdır (Yaratılış 22:2); İbrahim itaat etmeye kararlıydı (22:9-10), ancak son anda Yahve'nin Meleği tarafından durduruldu (22:11-12). Bu şekilde, bir yandan Tanrı'ya olan sadakati sınanırken, diğer yandan insan kurbanı yerine hayvan kurbanı ikame edilmiştir (22:13), bu da önceki dinden tamamen kopuş anlamına gelmektedir.

Sunuların getirilmesi, kurban eyleminin kendisi kadar eskidir. Çiftçi Kayın Rab'be sunu olarak toprağın ürünlerinden getirirken (4:3), çoban Habil sürüsünden doğan ilk yavruları sundu (4:4). İbrahim Rab'be ve arkadaşlarına şöyle dedi: "Bir lokma ekmek getireceğim" (18:5), aslında buğday unu, buzağı, tereyağı ve

sütten oluşan birkaç kek (18:6-8). Burada, son üç ürünün *hiçbirinin oruç* için olmadığını fark edeceğiz. Gidyon Tanrı'ya şöyle yalvardı: "Buradan ayrılma, sana yalvarırım, armağanımı getir ve önüne koy" (Hakimler 6:18).

Tanrı Musa'ya bu sunuların sunulması gereken yer, zaman, nitelik ve biçimle ilgili kesin kuralları söyleyecekti.

Kurban ve sunular özellikle bu amaç için tasarlanmış sunaklara ya da masalara yerleştirilirdi (Yaratılış 8:20; 22:9; Mısır'dan Çıkış 25:23-30; 30:1-10 vs.)

Kurban için kararlaştırılan gün Tanrısal tarafından seçilen bir gündü (bölüm XV B), aksi takdirde kurbanlar ve buhur yakma işlemi sabah ve akşam olmak üzere günde iki kez yapılırdı (29:38-41; 30:7-8).

Toprağın ilk meyvelerine (22:29; 23:19; 34:26) ve eğer erkekse hayvanların ilk doğanlarına özel bir önem verilirdi (Yaratılış 4:4; Çıkış 13:2,12-13; 22:30; 34:19-20; Levililer 27:26; Sayılar 3:13; 18:15-17; Tesniye 15:19). Aynı şekilde, Mısır'da İbraniler'in esaretten kurtulmasını sağlamak için İlahi güç tarafından öldürülen ilk doğanı kurtarmak için ilk doğan oğul Tanrı'ya kurban edilmeliydi (Mısır'dan Çıkış 13:2,12,13; 22:29 vs.). "Musa'nın Yasası uyarınca, Rab'bin Yasası'nda yazılı olduğu gibi, onu Rab'be sunmak için Yerusolim'e getirdiler: "Rahimden çıkan her erkek Rab için kutsal sayılacaktır" (Luka 2:22-23).

Sekiz günlük her erkek çocuğun sünnet edilmesi, Tanrı ile İbrahim ve halkı arasındaki antlaşmanın bir işaretini temsil ediyordu (Yaratılış 17:10-14) ve aynı zamanda bir kurban anlamı da taşıyordu.

Hayvanların kurban edilmesi antik çağlarda çok yaygındı: Babil'den (domuz Marduk'a kurban edilirdi) ve Mısır'dan (boğa ve domuz Osiris'e kurban edilirdi) Yunanistan ve Roma'ya kadar. Atina Eleusion'unda 16. Boédronion'da (Eylül-Ekim) Demeter'e süt veren bir domuz, Dionysos'a ise bir boğa kurban edilirdi. Dumézil, Hint-Avrupa halklarının kurbanlarında benzerlikler bulur: *ashthapadi* (kelimenin tam anlamıyla: sekiz adım' Sanskr.) ve *fordicidia* (Lat.) *sautramani* (Sansk.) ve *suovetaurilia* (Lat.) vb. [161]. İsrail'de İbrahim'in koçu, sonra Fıfış kuzusu, ama aynı zamanda buzağular, oğlaklar ya da yetişkin erkek hayvanlar ve kuşlardı. Kurban ya tamamen yakılarak (*holocaustus*, Lat.; *holokaustos* Gr. *hólos-all* ve *kaustós-burnt*, Gr.) ya da kâhinler için adak olarak sunulabilirdi. Kurbanlar tapınma, bağışlama, kutsama, minnettarlık gösterme vb. amaçlarla kullanılırdı (Levililer 7:37).

Bir hayvanın kanı sunağın (Mısır'dan Çıkış 29:12,16,20; Levililer 1:5,15; 3:2,8,13; Sayılar 18:17) ve kâhinlerin (Mısır'dan Çıkış 29:20,21) üzerine serpilirdi (hemobolium yukarıda XV C bölümünde bahsedilmiştir).

Kurban edilen hayvanın yağının özel bir yeri vardı: "Yağlarımı RAB'be güzel koku vermek için ateşte sunu olarak yakacaksın" (Sayılar 18:17 ayrıca Yaratılış 4:4; Mısır'dan Çıkış 29:25; Levililer 17:6; çapraz başvuru 3:5,16; 4:31). "Kâhin onları RAB'bin önünde sunu olarak sallayacak; kâhin için kutsaldır" (Sayılar 6:20; çapraz başvuru 18:11'18; Mısır'dan Çıkış 29:26'27; Levililer 7:30'34; 8:27'29). Eski çağlardan günümüze kadar Hindistan'da *aarti* (aşağıya bakınız) adı verilen mükemmel bir özde geleneği bulmak tamamen şaşırtıcıdır. Ateşle sunulan diğer sunular da sallanırdı: "Bütün bunları Harun'un ve oğullarının ellerine koyacak, RAB'bin önünde sunu olarak sallayacaksın" (Çıkış 29:24) ve bundan sonra sunakta yakılırdı. Toprağın meyveleri ya olduğu gibi ya da işlenmiş olarak sunulurdu. "[Harman yerinin] doluluğunu ve [şarap presinin] çıkışını geciktirmeyeceksin" (Mısır'dan Çıkış 22:29; krş. 23:19; 34:26; Yasanın Tekrarı 26:2); "ateşte kavrulmuş ilk ürün yeşil başaklar, dolu başaklardan dövülmüş mısır" (Levililer 2:14), yağ ve buhurla hazırlanmış (2:14-15); bazen buhurla da yağla karıştırılmış ince undan gofretler, mayasız kekler ve mayasız ekmek (Çıkış 29:2,23; Levililer 2:1-7; 5:11 vs.; Sayılar 15:4 vs.).

"Mayayla yapacağınız hiçbir adak olmayacak; çünkü RAB'be sunacağımız hiçbir ateş sunusunda maya ve bal yakmayacaksınız" (Levililer 2:11; çapraz başvuru 6:17).

Tanrı Habil'in sunusunu memnuniyetle kabul etti (Yaratılış 4:4), çünkü yağ "RAB'be güzel koku vermek için ateşte sunulan bir sunuydu" (Sayılar 18:17). Bu nedenle ateşe baharat eklenirdi: ilki buhurdu (Mısır'dan Çıkış

30:7-8; Levililer 2:1,14 vs.; Sayılar 16:18 vs.). *Buhurun qetoreth* (İbr.; *qtr*, Fenikece, Ugaritçe) olduğunu fark ederiz; bu sözcük aynı zamanda *düğüm, eklem, birlik* [162] anlamına da gelir, dolayısıyla *Tanrı'yla birleşme durumuna* işaret eder (*Yoga'* Sanskr.). "Yahve Musa'ya şöyle dedi: "Ve sen, en iyi baharattan -sıvı mürden beş yüz [şekel], ve tatlı tarçından yarım iki yüz elli, ve tatlı mersinden iki yüz elli, ve sinamekiden beş yüz... ve zeytinyağından bir hin al; ve ondan kutsal merhem yağı, parfümcünün işinden sonra parfümeri kokusu yap." (Çıkış 30:23-25). "Ve RAB Musa'ya dedi: "Güzel kokulu ilaçlar al; sakız, onika, galbanum, güzel kokulu ilaçlar ve saf buhur; aynı oranda olacak. Ve onu buhur yapacaksın, parfümcünün işinden sonra bir parfüm, tuzlanmış, saf, kutsal"" (30:34-36).

Tuz da önemli bir bileşendi. İbrani Yasası tuzla karşılaştırılmıştır [163]. "Her sununu tuzla çeşnilendireceksin; Tanrının antlaşmasının tuzunu sunundan eksik etmeyeceksin; bütün sunularında tuz sunacaksın" (Levililer 2:13; krş. Hezekiel 43:24). Aynı şekilde Mesih de şöyle demiştir: "Her kurban tuzla tuzlanacaktır" (Markos 9:49). *Codex Cantabrigiensis D'*de [164] yer alan bu söz 4. yüzyılda kanonik metinden çıkarılmış ve -önceki ve *Italocodices* sayesinde- *sadece* daha sonraki Latince *Vulgate* ve Yunanca *Textus Receptus*'ta geri getirilmiştir⁴⁸⁷ [165]. *Filipus İncili* şunları ekler: "Elçiler öğrencilerine şöyle dediler: "Tüm sunumuz tuz olsun" dediler" [166]. Platon şöyle yazmıştır: "Tuz... 'yasanın tanıklık ettiği gibi' Tanrılar için değerli bir maddedir" [167].

Tuz topraktır. İsa elçilerine şöyle demiştir: "Sizler yeryüzünün tuzusunuz" (Matta 5:13). Bu nedenle, temizlik için kullanılan bir maddedir (bölüm XV C). Mesih bunu öğrencilerine açıklamıştır: "Tuz [iyidir]" (Luka 14:34; Markos 9:50). "Kendinizde tuz bulundurun ve birbirinizle barış içinde olun" (Markos 9:50). Sadece tuzun değil, ateşin de arındırma gücü vardır. İsa, "Herkes ateşle tuzlanacak" diye duyurmuştur (Markos 9:49). İlahi buyruğa itaat etmeyen Lut'un karısı ateşin arındırıcı etkisi sayesinde tuza dönüştü. Tanrı onu geçmişe baktığı için cezalandırmıştır (Yaratılış 19:26) ki bu da geçmişin şartlanmalarına dua etmenin ne kadar tehlikeli olduğunu göstermektedir. Graves ve Podro, "tuzun Kudüs'te "ruhani bir ayırt etme" anlamına geldiğini" göstermiştir [168]. Ancak Sahaja Yoga, ayırt etmenin *Hamsa çakrası* adı verilen ikincil bir merkezin süptil durumuna bağlı olduğunu açıklamıştır. Ayırt etmenin (*viveka*, Sanskr.) insanın iyiyi kötuden ayırmasına yardımcı olması gibi, kazın (*hamsa'* Sanskr.) su-süt karışımından sadece sütü içebildiği söylenir. Hamsa, Agnya çakrasının altında, burun kökünde, daha doğrusu kaşların birleştiği yerde bulunur. Hamsa'nın tıkanıklığı burun deliklerine *ghee* (artılmış tereyağı' Sanskr.) sürülerek veya burundan tuzlu su çekilerek giderilebilir (bölüm XV C). Burada İsa hakkındaki kehanetin tam olarak iyi ve kötüyü ayırt etmeye yardımcı olan tereyağına atıfta bulunduğunu hatırlatacağız: "Bu nedenle Rab size bir belirti verecek: Bakire gebe kalacak ve bir Oğul doğuracak, adını İmmanuel koyacak. Kötüyü reddetmeyi, iyiyi seçmeyi bilsin diye tereyağı ve bal yiyecek" (Yeşaya 7:14-15), burada bal da kutsal bir içeriktir. Hamsa, Vishuddhi çakrasıyla ilişkilidir ve bu çakra tuzlu su şırıltılarıyla temizlenebilir. Tereyağı da tereyağı yemeyi seven Krishna tarafından yönetilen Vishuddhi çakrasının arınmasını sağlar. Hint kökenli bu uygulamalara, mükemmel sonuçlar veren halk tıbbında da rastlanmaktadır. Geçirmek veya burna su çekmek İslami abdest ritüelinde de (*wudhu*, Arapça) gerçekleştirilir.

Libation⁴⁸⁸ "mabette... RAB için dökülecektir" (Sayılar 28:7). Hıristiyanlıkta içki sunusunu yine cenaze töreni sırasında, birinin ölümlü kalıntılarına yağ ve şarap karışımı serpiştirildiğinde görürüz; bu hareket anma törenleri sırasında da tekrarlanırdı. Yağmur yağdıran kadınların üzerine su dökülmesi de bir içki sunusu anlamını taşıyordu ve Tanrısal olandan yağmur yağmasını istemek anlamına geliyordu. Bu geleneğe pek çok kültürde, örneğin tüm Balkan Yarımadası'nda rastlamak mümkündür [169].

Ritüeli gerçekleştirenler arasında sunuların paylaşılması çok önemli bir gelenektir. "Kendileriyle kefarette bulunan şeyleri kutsamak [ve] kutsamak için yiyecekler; ama bir yabancı [onlardan] yemeyecek, çünkü onlar kutsaldır" (Çıkış 29:33; çapraz başvuru Levililer 10:14,15; 22:10). Bu sözler, ilgili gıda ürünlerinin vibrasyon enerjisi ile yüklü olduğunu gösteriyor olabilir.

Neredeyse evrensel olarak yayılan şey sunuların tüketilmesiydi ve bu sadece yiyecekleri değil içecekleri de kapsıyordu. Celile'nin Kana kentindeki düğünde (Yuhanna, bölüm 2) İsa'nın ilk mucizesini öğrenmiştik. Sofra arkadaşları *şaraba* dönüşen suyu paylaşmışlardı (?). Ve Son Akşam Yemeği'nde İsa ekmeği ve içeceği öğrencileriyle paylaştı, her ikisi de önceden Baba'nın adını söyleyerek kutsanmıştı (Matta 26:26-28; Markos 14:22-24; Luka 22:17-20). İçkinin şarap olduğuna inanılması gariptir, çünkü Yeni Antlaşma'da bundan hiç söz edilmez; aslında bu, üzümün taze suyu, yani mayalanmamış sırası olan "asmanın meyvesinden" (Matta 26:29; Markos 14:25; Luka 22:18) başka bir şey değildi (bkz. *infra*). Mithra'nın gizemleri sırasında inisiyelerin belirli kelimelerin tekrarı eşliğinde ekme ve bir kâse su almaları, Justin (150 civarı) gibi erken bir

dönemde ise Efkaristiya'nın ekmek, şarap ve su içmeye dayanması ilginçtir. Yaklaşık MS 225 tarihli erken dönem bir Efkaristiya kanonu sadece ekmek ve kâseden bahseder [170]. Aynı şekilde, Büyük Aziz Basil'in Liturjisi de şöyle der: "Bir parça ekmekten ve bir kadehten komünyon alan hepimiz, aynı Kutsal Ruh'un komünyonuyla birleşelim". Dolayısıyla, son iki kaynaktan şaraptan hiç bahsedilmemiştir. *Şarap* teriminin yanlış kullanıldığına dair bir kanıt, Baş Rahip Levi'nin taç giyme törenini anlatan *Levi'nin Ahit'*inde [171] bulunabilir: "İkincisi beni saf suyla yıkadı ve en kutsal şeyler olan ekmek ve şarapla besledi". Ya da *şaraptan en kutsal şey* olarak bahsetmek imkânsızdı çünkü *şarap* rahiplere *kesinlikle yasaktı*.

Son Akşam Yemeği'nde bir araya gelen ritüel, Tanrısal olanla insanlar arasındaki yeni antlaşmanın sembolüydü (Matta 26:28; Markos 14:24; Luka 22:20; krş. Yeremya 31:31-34) ve bir komünyon (*communio*, Lat.: bağ, birlik-iman) haline geldi. Daha sonra Hıristiyanlıkta *ökaristiya* (*eucharistía*, şükran' Gr.) haline gelmiştir; bu komünyon bir parçanın (burada kırılan, parçalara bölünen ekmeğin ve herkesin aynı kâseden paylaştığı içkinin) alınması anlamına gelir.

Efkaristiya'nın Tanrı'nın Oğlu ile *sistarsis* (mistik kaynaşma' Gr.) sağladığına inanılırdı. Bu, eski ritüellerde inisiyasyondan önce gelen kurbanlar, şarkılar ve alaylardan oluşuyordu. Havarilerin durumunda sistarsis, Pentekost gününde Kutsal Ruh'un inişi sırasında gerçekleşmiştir.

Antik kültürde çok yaygın olan *ritüel ziyafet*, Hıristiyanlıkta cenaze törenleriyle (cenaze ziyafeti, requiem) ilgili olarak tekrar bulunacaktı; bu ritüel ziyafetin basitleştirilmiş bir biçimi sadaka sunmaktı.

Kutsal Kitap'ta İlahi Olan'ın mayalanmış her şeyi reddettiğini görebiliriz; *şarap* ya da *herhangi bir sert içki* ya da mayalı *ekmek* (yukarıya bakınız) "kirli ekmek" olarak adlandırılmıştır (Malaki 1:7). Örnekler *sayılamayacak kadar çoktur*.

Bölüm XV C'de kâhinler için alkollü içkinin yasak olduğunu belirtmiştik (Levililer 10:9; Hezekiel 44:21).

Aynı şekilde, "kendilerini RAB'be adamak için özel bir Nazarit yemini etmiş olan kişi de şaraptan ve sert içkiden uzak duracak; şarap sirkesi ya da sert içki sirkesi içmeyecek, üzüm likörü içmeyecek, taze ya da kuru üzüm yemeyecektir" (Sayılar 6:2-3; bu konuda ayrıca bkz. Amos 2:12). RAB'bin Meleği, oğlu Nasıralı olmaya ant içmiş olan Şimşon'un annesine şöyle dedi "Ne şarap iç, ne de sert içki" (Hakimler 13:4,14). Bu konuda ayrıca Mezmurlar'a (60:3; 75:8) Özdeyişler'e (23:29-31) Yeşaya'ya (51:17'22) bakın. *Yahuda Ahit'*i de aynı şeyi yapmıştır: "Şarapla sarhoş olmayın; çünkü şarap zihni gerçekten uzaklaştırır, onda şehvet tutkusunu ateşler ve gözleri sapıklığa sürükler" [172]. "Sabah erkenden kalkıp güçlü içkinin peşinden koşanların vay haline; alacakaranlığa kadar oyalanırlar" [ta ki] şarap onları alevlendirene kadar" (Yeşaya 5:11; krş. 5:12'22). Büyük peygamber suçluları acı bir şekilde ifşa eder: "Kâhin ve peygamber içki yüzünden yanıldılar, Şarap onları sersemletti, İçki yüzünden yoldan çıktılar, Öngöründe yanıldılar, Yargıda tökezlediler. Çünkü bütün sofralar pis kusmukla doldu, öyle ki yer kalmadı" (28:7-8). Sadece kâhinlerin alkollü içki tüketmesi yasak değildi: "Krallar şarap içemez, yöneticiler de şöyle diyemez: "İçip de Yasa'yı unutmaları diye" (Süleyman'ın Özdeyişleri 31:4-5; çapraz başvuru Vaiz 10:16-17).

Nuh'un üzücü örneği her şeyi açıklamaktadır: "Şarap içti' ve sarhoş oldu' ve çadırında kendini açtı" (Yaratılış 9:21). Burada, bu şekilde davranarak kutsallığını da çıkardığını eklemek gerekir! Aynı şey kızları tarafından sarhoş edilen Lut'un başına da geldi (19:32-33).

Gerçek azizlerden hiçbiri bu tür içecekler içmemiştir. Başmelek Cebrail Zekeriya'ya Vaftizci Yahya'yı müjdeledi: "O ne şarap ne de sert içki içecek" (Luka 1:15). "Çünkü Vaftizci Yahya ne ekmek yemeye ne de şarap içmeye geldi" (7:33). Yeni Ahit şöyle buyurur: "Şarapla sarhoş olmayın ki, onda sefahat vardır; bunun yerine siz Ruh'la dolun" (Efesliler 5:18).

Sezariyeli Eusebius tarafından aktarılan Hegesippus [173] Adil Yakup'un şaraba hiç dokunmadığını kaydetmiştir.

Esseniler söz konusu olduğunda, Profesör Vermes şöyle demiştir: "Büyük olasılıkla mezhep mensupları tarafından içilen 'şarap', 'Cemaatin içkisi', mayalanmamış üzüm suyuydu" [174].

Gnostikler sözde Hıristiyanları şarap içmeye düşkün oldukları için eleştirmişlerdir. Sadece bir örnek vermek gerekirse, *Yetkili Öğreti* "şarap içmeyi" bir "sefahat" olarak görmektedir [175]. Eski bir Çin Hıristiyan el yazması "şarap içmeye bağımlı olanları" kınamıştır [176]. Marcioncular Efkaristiya ayinini şarap yerine suyla yaparlardı. Bogomiller şarabı Şeytan'ın icat ettiğine inanırlar ve Kilise'nin doktrini, ayinleri ve ahlakıyla ilgili

olarak çok net bir antinomik duruşları vardır [177]. Asmayı Cennet'e Şeytan'ın diktiğine ve "Şeytan'ın gizlice içine kendi tadını koyduğuna" inanırlar [178].

Hıristiyan "şarap savunucuları" tarafından öne sürülen argümanlar, Kana düğünü (Yuhanna 2:1-10) ve Son Akşam Yemeği'ndeki olaylardır. Ancak, yukarıda belirtilenler nedeniyle bu iddialar reddedilmelidir.

Şimdi, bazı sözde "iyi" Hıristiyanların iğrenç ahlaksızlıklarını meşrulaştırmak için iki bin yıl boyunca kasıtlı olarak ekilen bu korkunç karışıklığın olası kökenini bulmaya çalışalım.

Eski Ahit'te iki sözcük vardır: örneğin Özdeyişler 3:10; Yeşaya 24:7; Hoşea 9:2; Yoel 2:24'te geçen *tiroş* (taze üzüm suyu, İbr.) ve Yeşaya 24:9'da geçen *yayin* (şarap, İbranice.). Son terime gelince, bazen *yeni şarap* (yeni, mayalanmamış üzüm suyu; Matta 9:17) ile *eski şarap* (yani eski, mayalanmış şıra; Yeşaya 25:6) arasında bir ayırım yapılır. Karışıklık, şarap sözcüğünün sadece mayalanmış şıra için *değil*, aynı zamanda yanlış bir şekilde mayalanmamış *üzüm suyu* için de kullanılmasından kaynaklanmıştır. Böyle bir örnek Eyüp Kitabı'nda bulunur: "Bak, karnım ağzı olmayan şaraba benziyor; yeni şişeler gibi patlamaya hazır" (32:18-19). Ancak bu durum sadece fermantasyon nedeniyle şıra söz konusu olduğunda gerçekleşir, şıranın her zaman *yeni şişelere* (*yeni kaplara*) konulduğu *şarapta* asla gerçekleşmez. İşte, aksi takdirde, açıklayıcı bir metin: "İnsanlar eski tulumlara yeni şarap koymazlar, yoksa tulumlar patlar, şarap dökülür ve tulumlar yok olur; ama yeni tulumlara yeni şarap koyarlar ve ikisi birlikte korunur" (Matta 9:17). Burada *şıra açıkça* (yeni) *şarap olarak adlandırılmaktadır*. Kumran Topluluğu'nun ekmeği ve yeni şarap paylaşımını hatırlıyoruz (bkz. *yukarıda* bölüm XV C).

İsa'ya "şarap içen" denmiştir (Luka 7:34) ki, bu O'nun meslektaşları için bile mantıksızdır. Söz konusu içki "asmanın meyvesiydi"⁴⁸⁹ (*yayin ha-meshumar*; *meshumar*, mayalanmamış, İbr.), yani taze şıra, İsa'nın söylediği Son Akşam Yemeği'nde sunulan içecek gibi: "Size doğrusunu söyleyeyim, Tanrı'nın Egemenliği'nde yeni içeceğim güne dek asmanın meyvesinden bir daha içmeyeceğim" (Markos 14:25: krş. Matta 26:29; Luka 22:18). Yaratılışın altı günü boyunca Tanrı'nın, Cennetin Krallığı'nda adil olanlara verilecek ziyafette yeni servis edilmek üzere, orijinal üzümlerinde hala var olacak olan bu içeceği hazırladığı söylenmiştir [179]. Yotam'ın benzetmesinde (Hakimler 9:13): "asma onlara şöyle dedi: "Tanrı'yı neşelendiren yeni şarabımı bırakayım mı?" Yeni şarap açıkça üzüm suyudur; asma üzümlerinde üzüm suyundan başka bir şey yoktur ve şarabın kendisi Tanrı'yı neşelendiremez.

Bazen Yeni Antlaşma'da *tiroş* ve *yayin*, *oínos* (Gr. şarap) ile çevrilmiş ve böylece karışıklığa yol açmıştır. Elçilerin İşleri'nde, Kutsal Ruh'un lütfunu aldıktan sonra tuhaf dillerde konuşmaya başlayan elçiler hakkında kalabalığın görüşünü okurken olduğu gibi, *şarap* yerine *şıra* sözcüğünün kullanılması muhtemelen bu yüzden: "Diğerleri alay ederek şöyle dediler: "Bunlar yeni şarapla dolmuşlar" (2:13) diyerek Petrus'un cevabını belirlediler: "Bunlar sandığınız gibi şarapla dolu değiller" (2:15). Belli ki, *şıra* (*yeni şarap*) değil, *şarap içeren* alkoldü, çünkü sadece ikincisi sarhoşluğa neden olur.

Jean Herbert, "mayalı ve alkollü her türlü içkinin gerçek Ortodoks Hindu tarafından nefretle reddedildiğini" vurgulamıştır [180]. *Manu Kanunları* "bir Brahman'ı öldürmenin ve (Sura adı verilen ruhani içkiyi) içmenin... ölümcül günahlar (*mahapataka*, Sanskr.) olduğunu" göstermiştir. Bir Brahman ruhani içki içerse Sudra olur ve bir sonraki yaşamında bir böcek, ordure ile beslenen bir kuş veya yıkıcı bir canavar olur [181]. Krishna kendi döneminde Dwaraka sakinlerine şarap kullanımını yasakladı. Bu kuralı çiğnedikleri için çoğu, hatta oğlu Pradyumna bile öldürülmüştür [182]. Hiç şüphesiz gerçek bir inisiye olan büyük rahip Decaeneus hakkında şöyle yazılmıştır: "O bir Tanrı gibi onurlandırıldı"⁴⁹⁰... ve Daçyalılar itaatlerinin bir göstergesi olarak üzüm bağlarını yok etmeyi ve şarapsız yaşamayı kabul ettiler" [183].

Kur'an aynı zamanda şarap içmeyi de kınamıştır (*khamr'* Arab.) ve şu anda İslam sürekli muhalefetiyle belirli bir pozisyonu korumaktadır. "Ey iman edenler! Kesinlikle şarap (her çeşit sarhoş edici içki ve uyuşturucu), kumar, dikili taşlar (putlar) ve fal-şans okları (çekiliş oyunları; bunların tamamı), ancak şeytanın işinden birer pisliktirler. Bunlardan (bu rezaletleri ülkenize bulaştıranlardan ve hâlâ uygulayanlardan) kaçınıp uzaklaşın, olur ki (bu sayede) kurtuluşa erişirsiniz." Maide (5.90; 2.216). "Ebu Hureyre'den rivayet edilmiştir: Peygamber şöyle buyurmuştur: "... alkollü içki içtiği zaman kişi mümin değildir" [184]. Müslümanlar namazlarına sarhoşluk halinde gelmemelidirler: "Ey iman edenler! Sarhoş iken, ne dediğinizi bilinceye (kendinize gelinceye kadar) ve cünüp iken de -yolculukta olmanız hariç- gusledinceye kadar namaza yaklaşmayın." (4.43). Ayrıca Ömer'in oğlu içkiyi yasaklayan kuralı çiğnediğinde, babası onun zorunlu seksen kırbaça cezalandırılmasını emretmiş ve bu onun ölümüne neden olmuştur.

Aynı şekilde Sih Kutsal Kitabı da alkollü içecekleri reddeder: "İçki içen kişinin aklı gider ve zihnine delilik girer; kendininkiyle başkalarınınkini ayırt edemez - Efendisi tarafından vurulur. İçki içerek Efendisini unuttur ve Rabbin Mahkemesinde cezalandırılır" (*Jit peetai mati door hoyi baral pavai vich aayi. Apnaa paraayaa na pchhanayee kshamahu dhakke khaayi. Jit peetai khasam visrai dargah milai sjaayi. Jhoothaa mad mool na peechayee je kaa paar vassayi*) [185].

Vedik dinde kurban yaratılışın özünü temsil ediyordu (bedeni Evrenin yaratılması için gerekli unsurları sağlayan Purusha'nın kendini feda etmesi [186]). Örneğin, bir evin (ya da bir köprünün, bir tapınağın vs.) inşası sırasında gerçekleştirilen kurban, insan düzeyinde, *in illo tempore* kutlanan ezeli kurbanı taklit ederdi⁴⁹² dünyayı yarattığı için.

Upanişadlar şöyle yazmıştır: "Tüm bu dünya 'gerçekten' sadece yiyecek ve yiyeceği yiyendir" [187]. Tanrı beyan eder: "Ben yiyeceğim! Ben yiyeceğim! Ben yiyeceğim! Ben bir yemek yiyiciyim! Ben yemek yiyiciyim! Ben yemek yiyiciyim!... Ben dünya düzeninin ilk doğanıyım" [188]. Yaşayan her canlı, hayatta kalabilmek için başka bir canlıyı yemeye mecburdur. "Yeryüzünde ne kadar canlı varsa hepsi yiyecekten meydana gelir. Dahası 'gerçekte' yiyecek sayesinde yaşarlar, dahası sonunda ona geçerler" [189].

"Yiyeceklerden yaratılmış şeyler doğar. Doğduklarında yiyecek sayesinde büyürler. Hem yenir hem de bir şeyler yer, bu nedenle ona gıda denir" [190]. Fiziksel beden "gıdanın aldatıcı örtüsü" (*annamayakosha* Sanskr.) olarak kabul edilir.

"Şüphesiz insanın [hayatı] bir kurbandır. Onun [ilk] yirmi dört yılı sabah soma-libasyonudur... Şimdi [sonraki] kırk dört yıl gün ortası libasyonudur... Şimdi [sonraki] kırk sekiz yıl üçüncü [yani akşam] libasyonudur" [191]. Bu, tam bir insan ömrü olan yüz sekiz yılın bölünmesiydi (bkz. *Aşrama'* bölüm XV B).

Başlangıçta, aile reisi genellikle bir rahip, bir şair ve bir kral olduğu için kurban töreni basitti. Daha sonraları *Vedalar'*da anlatılan törende görevler, kolektif farkındalığın süptil merkezini temsil eden Vishuddhi çakrasının taç yapraklarının sayısına karşılık gelen on altı rahip arasında paylaştırılmıştır. Her rahibin, ateş için kütüklerin uzunluğunu ölçmeye ve içki kabının şeklini belirlemeye kadar varan özel görevleri vardı. Rahiplik mesleğini tanımlayan en eski kelime *purohita* (Sansk.) idi ve rahipten daha fazlasını ifade ediyordu: şefin arkadaşı ve danışmanı, kralın bakanı ve barış ve savaş zamanlarında yoldaşydı. Başlangıçta başlıca işi olağan kurbanları kesmekti ama Brahminler ortaya çıktıktan sonra siyasi iktidara doğru bir adım attı [192]. Aile, köy ya da yerel gelenekler olan ev içi törenlerin (vaftiz, onay, evlilik vb.) aksine, *Sranta* sutralarında anlatılan kamusal ya da özel kurbanlar kutsal etkinin izlerini taşır. Rahip töreni (*ritvija*, Sanskr.) öngörülen kurallara (*yajnikia*, Sanskr.) göre yönetir ve ona uygun icracı (*advaryu*, Sanskr.) ve duayı yapan kişi (*hotar*, Sanskr.) eşlik ederdi.⁴⁹³ Sanskr.) ve bekçi (*brahmin*, Sanskr.) tarafından.

Vedik dönemde, çocuk sahibi olmak isteyen bir hükümdar *ashwa-medha* uygulardı⁴⁹⁴ (at kurbanı, Sanskr.), bu kraliyete ait bir ayrıcalıktı. *Brahmanalar* ve *Srauta-sutralar* kurbanın tam bir tarifini verir. Buna göre, belirli bir renkteki at, bir törenle kutsanır ve ardından bir yıl boyunca ülkenin her yerinde dolaşması için serbest bırakılırdı. Kral ve ordusu hayvanı takip ederdi. Yabancı topraklarda yerel hükümdar ya savaşmaya ya da boyun eğmeye zorlanırdı. Bu seferden zaferle döndükten sonra, yılın sonunda at ya gerçekten ya da mecazi olarak büyük bir festivalde kurban edilirdi. Prajapati'ye benzer şekilde kurban edilenler de kozmos imgesini temsil ediyordu: atmosfer (karın)' uzayın yönleri (kaburgalar)' gökyüzü (sırt)' yıldızlar (kemikler)' eter (et)' rüzgar (nefes)' göksel ateş Agni (açık ağız)' güneş (göz)' şafak (baş)' doğu (ön kısım)' batı (arka kısım)' dünya (karnının altı)' yıl (Atman)' mevsimler (uzuvlar)' aylar (eklemler)' günler ve geceler (ayaklar) vs. [193]. Benzer bir ritüel daha sonra Roma'da ortaya çıktı; süvarilerin atları Mars'a adanıyordu (27 Şubat ile 14 Mart arasında, *Atlar* Bayramı), bu da askeri seferin başlangıcı anlamına geliyordu. Bu seferin sonunda, 15 Ekim'de (*Equus October*), hasat için bir şükran olarak başı tahıllarla süslenmiş bir at Mars sunağında kurban edilirdi. Atın kuyruğu kesilir ve kanının saraya serpilmesi için kralın sarayına getirilirdi (hemobolium, bölüm XV C). Dini törenlerde (*puja*, Sanskr.) Tanrıya zerdeçal (curcuma veya *haldi*, Sanskr.) ile renklendirilmiş pirinç (*akshatam*, Sanskr.), hindistancevizi (Ganesha'ya sunulur) ve üstündeki üç noktaya (Shiva'nın üç gözü, Sanskr.), üstündeki üç noktaya (Shiva'nın üç gözü) kumkum sürülmüş hindistancevizi (Ganesha'ya sunulur), çiçekler (*pushpa*, Sanskr.), tatlılar (*ladhus*, Sanskr.), tahıllı kekler, meyveler sunulur; Tanrı süslenir ve ayrıca parfümler (*gandha*, Sanskr.) ikram edilirdi.

Vedalar ilahilerinin büyük bir kısmını, *yeryüzü* düzeyinde (Agni), *orta* düzeyde yıldırım (İndra) ve *göksel* düzeyde Güneş (Surya) olarak temsil edilen Ateşe adamıştır. Ritüel ateş, arındırıcı bir unsuru temsil eden Agni idi: "Tanrı Agni göğün tepelerine tırmandı ve Kendisini günahattan kurtararak bizi lanetten kurtardı" [194]. Ateşle arındırılan her şey aynı zamanda Tanrılara da sunulduğundan "gerçekten de burada arınan kişi bir kurbandır" [195].

Kurban ritüelinde üç ateşin yakılması gerekiyordu. İlki, *grahapatya* (evin efendisi, Sanskr.) aile ritüellerinin merkezini oluşturuyordu ve ev ateşinden yakılıyordu ve onun ritüel eşdeğeri idi. Ev sahibinin ateşi, evlilik töreninden sonra yeni evlenen (*grihyagni*) tarafından yakılan ateşe bir kurban sunulduğunda eve getirilirdi. Diğer ateşler bu ateşten yakılırdı. İkincisi, *ahavaniya* (Sansk.) adakların getirilmesine yönelikti ve üçüncüsü, *anvaharyapachana* (Sansk.) ekstra adakları, yani rahip ve ataların anısı için pirinç pişiren ateşti.

"Bilinçli ve bilinçsiz tüm bu evren Ateş (Agni) ve sunudan (Soma) yapılmıştır" [196]. Agni yakan, yutan ya da sindiren her şeydir. Soma ise sunulan, yutulan ya da tüketilen her şeydir (kurban için yiyecek, yakıt, yağ). Ateş güneş kanalına, Soma ise ay kanalına karşılık gelir. "Ateşin sahip olduğu 'kırmızı[-altın] biçim' ısının biçimidir; 'beyaz' suyun biçimidir; 'koyu[-mavi]' ise yiyeceğin (Soma) biçimidir... Gerçek sadece 'üç biçim'dir... Çünkü onlar bu [üç biçimden] [her şeyi] biliyorlardı" [197]. Ya da bunlar tam olarak üç kanala atfedilen geleneksel renklerdi. Güneş kanalı Güneş veya ateş gibi altın sarısı-kırmızımsıdır - adı bile bunu göstermektedir: *Pingala* (*pingesha* 'sarı olan' Sanskr.). *Rajo guna* kırmızıdır (dikkat edilmesi gereken ilişki şudur: *rajas'* *ateş-rakta' kırmızı-ranj'* kırmızı ile renklendirmek' Sanskr.). Ay kanalı *tamo guna* (*tamas* 'karanlık' Sanskr.) gibi gecenin rengi olan koyu mavide (*nila'* Sanskr.) sahiptir. Merkezi (ana) kanal veya *nadi* (nehir) suyun rengine sahiptir, *sattwa guna* gibi beyaz (*sukla'* Sanskr.), aydınlık ve berraktır.

Bhagavad-Gita şöyle der: "Bazı yogiler Tanrılara kurban sunarken, diğerleri kurbanın kendisini Yüce'nin ateşine sunarak kurban sunarlar" [198]. Yüce Brahman demektir; ancak, Ateş işareti altındaki Swadhithana çakrası Brahmadeva'nın koltuğudur; dolayısıyla, yukarıdaki pasaj içimizdeki bu çakrayı, yani Brahma'yı uyandırma öğüdünü ifade eder.

Ateşe tapınma töreni (*havan*, Sanskr.), ortasında Swastika bulunan ve ateşe sunulan meyve ve çiçeklerle çevrili bir meydanda (*vihara*, Sanskr.) gerçekleştirilirdi. Kurbanın ana unsuru, *İncil*'de bahsedilen "Tanrı'ya hoş bir koku vermek için" yakılan yağlarla aynı şekilde, kutsal ateşe sadeyağ (*ghee*, Sanskr.) dökülerek yapılan libasyondur. Yaşamsal güçlerin bir konsantresi olarak tereyağı tüm enerjileri sembolize ederdi: kozmosun, ruhun, Tanrıların ve kurban ateşinde püskürürken tazelediği insanların enerjilerini. Dualar okunurken, katılımcılar kafur ve pirinç, kızarmış arpa, arpa unu ve aromalarla çeşitlendirilmiş diğer tohumlardan oluşan bir karışım atarlardı (*samaghri*, Sanskr.). Yakma, ateşin erdemiyle saf, ruhani gerçekliğine indirgenen sununun maddesizleştirilmesi anlamına geliyordu. Böylece ateş, Dünya ile Cennet arasında, insan ile Tanrısallık arasında bir araç (bir haberci) haline gelmiştir. Ateş sayesinde insan Agni'nin ağzından Tanrıları besleyebilirdi: "Agni Tanrıların ağzıdır; nefeslerini bu ağızdan alırlar" [199]. Hindistan'da ve diğer kültürlerde de ölü yakma, cenaze törenlerinde kullanılan son ateş seremonisiydi.

Ateş, tıpkı Kundalini gibi, yerçekimine karşı hareket etme gücüne sahipti: yukarı doğru yükselirdi (bölüm IV). Parlaklık verir, nesnelere eriterek birleştirir ve özellikle de tüm olumsuzlukları yakar ve yok eder, çünkü *Swaha* (sunu; Ateşin Shakti'si, Sanskr.) halini almıştır. İçsel ateş (Kundalini) bir Yogi'de uyandığında, Aydınlanma yoluyla, saf dikkati aydınlatır (*Nirmala Chitta*, Sanskr.). Havan töreni aracılığıyla katılımcılar her şeyi Adi Nabhi'ye koyarlar, o da takdir gücü sayesinde olumsuz olan her şeyi yakar. Ateş atmosferi temizledi, Ether'i arındırdı, tüm negativiteyi ve uyuşukluğu kovdu ve yaratılmış olan her şeyi aydınlattı. Buddha, Hinduizm'in kurban ateşini aydınlanmanın (Aydınlanma) iç ateşiyle değiştirmiştir: "Sunaklardaki ateşleri beslemek için odun yığıyorum. Kendi içimdeki alevi körüklüyorum. Ocak benim kendi kalbimdir ve alev de benim ustalaşmış Benliğimdir" [200]. *Upanişadlarda* da dışsal yanmanın gerçek yanma olmadığı belirtilmiştir. Dolayısıyla, ateş sembolü Kundalini'yi temsil eder (bölüm XI E).

Ateşin bu arındırıcı ve yenileyici önemi Batı'dan Uzak Doğu'ya, antik Roma'dan Angkor'a kadar tüm dünyaya yayılmıştır. Ateşin Katolik ayini Paskalya Pazarının arifesinde (Ortodokslukta Kutsal Cumartesi günü) gerçekleşirdi: "Gel ve ışığı al!" hem arınmaya hem de ruhsal yenilenmeye bir çağrıydı ya da Şintoizm'de yılın başında. Hindistan'daki ışık festivali (*Diwali'* Sanskr.) de aynı şekilde değerlendirilir, havai fişekler ve çok sayıda mumla kutlanır. Aynı şekilde Yahudilerin de ışık bayramları vardır (*Hanukah*; bölüm XV B).

Tütsü kullanımı evrenseldi ve her yerde aynı sembolik değere sahipti: insanı İlahi olanla ilişkilendiriyordu. Hindu ritüellerinde tütsü (*dhupa'* Sanskr.) her yerde bulunan farkındalık algısını temsil ederdi. Eski zamanlarda hizmetkârlar "sandal ağacını yumuşak ve nemli bir taşta rendeler, macunu yağla karıştırır, çiçek yaprakları ve güzel kokulu yapraklar ekler, sonra da bunları kalıplayarak çubuk haline getirirlerdi" [201]. Tütsü çubuğu yakma geleneği sadece Hindistan'da değil, tüm Uzak Doğu'da çok yaygındı.

Vedalarda soma içkisine çok sık rastlanır (*Rig-Veda*'nın dokuzuncu kitabındaki 114 ilahinin tamamı soma övgüsüyle doludur). Örneğin *Soma-Veda*'da bu içecek bazen bir Tanrı (*Somapati*) olarak kabul edilirdi. Her şeye gücü yeten bu Tanrı tüm hastalıkların şifacısı, zenginliklerin sağlayıcısı, tüm diğer Tanrıların efendisiydi

ve bazen Yüce Varlık ile özdeşleştirilirdi. Soma, Hindistan'da *vanin* (Sanskrit.) olarak adlandırılan tırmanıcı bir bitkinin (*Asklepiasacida*, Antik Yunan'da tıp Tanrısı Asklepios'un adından gelir) sütlü suyuydu. Suyu çıkarılır, işlenir Tanrılara sunulur ve ardından Brahmanlar tarafından içilirdi.

Amrut (*amrita*, Sanskrit.)⁴⁹⁵ Tanrıların içkisiydi ve ölümsüzlük verdiği inanırdı (Sanskrit. *amrita*, ölüm'den, olumsuzluk eki *a-* eklenerek). *Puranalar*, *Ramayana* ve *Mahabharata*'da (bazı varyasyonlarla) Tanrıları Ezeli Okyanus'u çalkalayarak amrut üretmeye teşvik eden kişinin Vishnu olduğu gösterilmiştir. Bu, onlar iblislerle savaşırken gerçekleşmiştir. Bu amrut Tanrılara güç verir, böylece düşmanlarını yenebilirler.

Hindu ritüelinde kurban kesen kişi Tanrıların ziyafetinden elde edilen ölümsüzlük iksirini içerdi ve bu eylem cennetsel mutluluğa (*ananda*' Sanskrit.) katılım (bkz. yukarıda: komünyon) anlamını taşırdı. Milarepa, Gurusu Marpa tarafından gerçekleştirilen bu ritüeli anlatmıştır. Sonsuz yaşam sunan bir libasyon Taoizm ve Şintoizm'de de bulunur. Eski Çin'de bir kurbanın kesilmesi Atalar Tapınağı'nda bir ziyafete karşılık gelirken, cenaze ziyafetleri Etrüsk, Yunan ve Roma dönemlerinde çok yaygındı. *Omophagia* olarak adlandırılan komünyon, Dionysos kültüründe de ortaya çıkmıştır. Mithra kültüründe ekmek ve suyla, Mazdaizm'de ise *draoma* ve *haoma* (*soma* ile aynı köktendir ve *homa*' offering' Sanskrit. ile benzerdir) ile yapılırdı. İskenderiyeli Clement [202] Demeter'e adanmış Eleusis Gizemlerinde inisiyenin komünyonunun bal, arpa ve sudan oluşan bir içecek olan *kykeon* ile yapıldığını bildirmiştir.

Bir Tanrıya tapınmaya adanmış Hindu törenlerinde (Puja), amrut ve hatta parfüm de dahil olmak üzere tüm sunular, İlahi Olan tarafından kabul edildikten sonra katılımcılar arasında paylaşıldı.

Panchamrita, adından da anlaşılacağı üzere beş malzemeden oluşur (*pancha* 'beş' Sanskrit.) ve bunlar Tanrıya sunulurdu.

Süt (*dugdha*' Sanskrit.) Ezeli Okyanus'un derinliklerinden çıkan kutsal inek *Kamadhenu* (Bereket, Sanskrit.) tarafından verilmiştir. Bu süt *Devarişileri* (Tanrılar seviyesine ulaşmış bilge adamlar, *Devalar*, Sanskrit.) ve ataları doyurdu.

Yoğurt ya da ayran (*dahi*' Sanskrit.), ayın etrafında halen belirdiği gökyüzünün beyazlığına sahipti; tüm Tanrılar bundan hoşlanırdı.

Berraklaştırılmış tereyağı (*ghrita* ya da *ghee*' Sanskrit.) Tanrıların yiyeceğiydi.

Bal (*madhu*' Sanskrit.) polen aracılığıyla Toprak Ana'nın özüyüdü. "Dharma'yı takip eden kişi için rüzgar tatlı bir esinti oldu; onun için dalgalarını yuvarlayan akıntılar hoştu! Toprak Ana'nın otları tatlı olsun, gece ve şafak, Dünya ve Gökler onun için tatlı olsun!"

Şeker (*sharkara*' Sanskrit.) şeker kamışından elde edilmiş ve kristal gibi parlak olması için saflaştırılmıştır.

Kutsal Kitap'ta, her biri kutsal bir öneme sahip olan amrutta kullanılan malzemelerle aynı malzemelere dair pek çok referans bulunmaktadır. Süt ve balı bir araya getiren syntagma genellikle sadece refahın değil, aynı zamanda ilahi cennet mutluluğunun (*ananda*) da sembolü olarak kullanılmıştır. Tanrı Musa'ya İbraniler hakkında şöyle demiştir: "Onları Mısırlıların elinden kurtarmak ve... süt ve bal akan bir ülkeye götürmek için geldim" (Çıkış 3:8,17). Süt ve bal akan Vaat Edilmiş Topraklar sık sık tekrarlanmıştır (Çıkış 13:5; 33:3; Sayılar 13:27; Tesniye 26:9,15; Yereya 11:5; Hezekiel 20:6). Amrut'un önemiyle bağlantılı olarak, Kutsal Kitap'taki ifade ölümsüzlüğe ulaşma vaadine işaret eder. İbrahim Rab'be süt ve tereyağı vermiştir (Yaratılış 18:8). Tanrı, Bakire'nin Oğlu İmmanuel'e (yani İsa'ya; Matta 1:23) atıfta bulunarak şöyle demiştir: "O tereyağı ve bal yiyecek" (Yeşaya 7:14-15).

Frigya Tanrısı Attis (keçi) bal ve keçi sütüyle (*sic!*) emzirilmişti. Geleneğe göre Pythagoras hayatı boyunca balla beslenmiştir. Ovid, Altın Çağ'da (*Auraea Aetas*' Lat.) "süt ve tatlı nektar derelerinin aktığını ve yemyeşil meşeden sarı bal damıtıldığını" yazmıştır [203]. Herbert, Hindistan'da doğumdan hemen sonra bebeğin diline altın bir kaşık ya da çubukla bal ve yağ karışımı sürme ritüeli olduğunu göstermiştir. Aynı alet daha sonra kulaklarına dokunmak ve omuzlarını bu karışımla ovma için kullanılır [204]. Tertullian yeni doğan çocuklara verilen "süt ve bal karışımından" bahseder [205]. Kaynağı bilinmeyen bir geleneğe göre Hıristiyanlar bazen bebeğin ilk banyosuna bal koyarlar.

Süt insanın birincil içeceğiydi ve Süt Okyanusu Ezeli Okyanus olduğu için aynı zamanda ezeli içecektir.

Bilginin sembolüydü ve ezoterik bir yorumla *ikinci doğumla* bağlantılı olduğu için ölümsüzlüğü temsil ediyordu. Sabah duasında süt ateşe sunulduğunda (*Agnihotra*) şöyle denmesi gerekirdi: "Indra ve Agni neşeli bir şarkıyla bu süte hayat verir, öyle ki kurban getiren adanmışa ölümsüzlük versin" [206]. Orfik metinler de benzer bir önemi açığa çıkarmıştır. Herkül'ün Hera'nın göğsünden ölümsüzlük sütünü emdiği söylenir. Tanrıça tarafından emziren Firavun (İsis tarafından emziren Horus gibi) yeni, ilahi bir öze kavuşmuştur. İbn Ömer

tarafından aktarılan bir *hadise* göre, Muhammed sülle ilgili rüya görmenin Bilim veya Bilgi ile ilgili rüya görmek anlamına geldiğini söylemiştir [207].

Yoğurt İncil topraklarında çok eski zamanlardan beri bilinmekteydi. Sami dillerindeki adı *beyaz* anlamına gelen *laban*'dır; İshak'ın kayınbiraderi, Rebeka'nın kardeşi Laban'a verilen isimle aynıdır (Yaratılış 24:29).

Tereyağı kutsal bir değere sahipti ve en eski Vedik zamanlardan beri ezeli bir İlahiyat olarak anılırdı. "Bu tereyağının gizli adıdır, "Tanrıların dili", "ölümsüzlüğün göbeği" [208]. "Tereyağımı iç, (Ey, Vishnu), Sen ki tereyağını matris olarak kullanırsın!" "Tereyağı akışları... kalp ve ruh tarafından içten temizlenir, kurbanımızı Rab'be götürür!" [209]. Tereyağı Vrindavan'daki çocuk Krishna'nın zevkiydi. Daha sonra tereyağının ritüelistik kullanımı Hindistan'dan tüm Orta Asya'ya yayıldı.

Antik çağlarda **bala** özel bir önem verilirdi. Aslında, derin ruhsal öneme sahip bir madde olarak görülüyordu. Ateş için sunu hazırlarken kullanılmayacağını hatırlayalım (Levililer 2:11). "Oğlum bal ye, çünkü bal iyidir" (Süleyman'ın Özdeyişleri 24:13). "Petegimi balımla birlikte yedim" (Ezgiler Ezgisi 5:1). Vaftizci Yahya'nın besini yabancı baldı (Matta 3:4). Papa'nın tacı bir arı kovanı şeklindedir.

'*Büyük Ana*' başlıklı ciltte bir bölümün tamamı '*Arıların Kraliçesi*' olarak adlandırılmıştır[210]. İşte ondan bazı konular. Asya Türkiye'sindeki Çatal Hüyük'te MÖ 7. yüzyıla tarihlenen bir tapınakta (burada Büyük Tanrıça'nın birçok küçük heykeli bulunmuştur; bölüm XX A) arıların ve bal peteklerinin sergilendiği bir fresk yer almaktadır. Eski İmparatorluk döneminde Aşağı Mısır'ı yöneten kralların unvanlarından biri Arıların *Efendisi* idi. Arı, Kuzey Mısır'ın Büyük Anasıydı. Delphi rahibelerine *Mélistai* (bal arıları Gr.) denirdi, bu isim ay Tanrıçası ile de bağlantılıdır: "Ay bir kovandır ve arıları da yıldızlardır". Kahinin oturduğu üç ayaklı sehpa bir arı kovanı şeklindedir. Platon bebekken dudaklarının üzerine bir arı oturmuştu. Kibele arıların kraliçesiydi. Aynı unvan antik çağda Rhea'ya da verilmiş, oğlu Zeus balla beslenmiş ve başlangıçta *Melissa* (Balın Hanımı) olan *Melissus*'un (Bal Adam) kızları tarafından bakılmıştır. Malta adası (Akdeniz'in ortasındaki birçok tarih öncesi gizemin merkezi) eski zamanlarda *Melytta* (Arı) olarak adlandırılmıştır. *Vedalarda* bal yaşam ve ölümsüzlük kaynağı olarak kutlanır ve Tanrıların en sevdiği içecek olan süt ve soma ile karşılaştırılırdı: "Siz, bala düşkün iki Rudra" (*madhu*' Sanskr.) [211]. Bal ruhun yüce mutluluğunu ve *nirvana* halini temsil ediyordu. Hindistan'da olduğu gibi Çin'de de bal toprak elementyle ve aynı zamanda *merkez* fikriyle ilişkilendirilirdi, bu yüzden imparatora sunulan sosların balla koyulaştırılması gerekirdi. Bal, mistik bilgiyi, ruhani malları ve inisiye olmuş kişiye yapılan vahyi ifade ederdi. Budizm'de "Öğreti şudur ki, eğer bal yersen: başı tatlıdır, ortası tatlıdır, sonu tatlıdır" denirdi. Virgil balı "çiyin ilahi bir armağanı" olarak adlandırır, çünkü çiy inisiyasyonun sembolüydü (bölüm XI C). Atinalılar Büyük Yılan'ı mağarasında tutmak için ona ballı kekler sunmuşlardır (sakrum mağarasına sarılmış yılan Kundalini'nin mükemmel sembolü). Eleusinian Gizemlerinde bal "yeni yaşamın bir işareti olarak yüksek dereceli inisiyelere" verirdi [212]. "*Periler Mağarası*" [213] adlı eserinde Porphyry, adayların *Leontica*'ya (aslan şeklindeki Mithras) kabul edildiklerinde "ellerini yıkamak için üzerlerine su değil bal döküldüğünü belirtir... Ayrıca bal dili tüm günahlardan arındırır"... Kelt geleneği bal likörüne övgüler yağdırır⁴⁹⁶ arkaik bir kaynağın yaptığı gibi, ölümsüzlük içeceği olarak görmektedir" [214]. Mistik kardeşlik Bektaşî için (Şii ayininde) bal, insanın Tanrısallıkla birleştiği her türlü ruhani evrimin amacı olan Aşkın Gerçekliği, *el-Hakk*'ı temsil ediyordu. Tanrı'ya güzel bir koku sunmak için yanan maddeyi sallama geleneği (Eski Ahit'teki sallama sunularında olduğu gibi: Çıkış 29:23-24, 26-27; Levililer 7:30,34; 8:27,29; Sayılar 6:20; 18:11,18; *yukarıya* bakınız) Hindistan'da en eski zamanlardan beri *aarti* adı altında var olmuştur ve hem Tanrısallığı selamlamak hem de tapınma törenini kapatmak için uygulanmıştır. Bir kemer (*bandhan*' tie' Sanskr.) tarif edilirken üzerinde yanan bir kandil ve içinde yanan tütsüler (kafur' sandal ağacı macunu) bulunan bir tepsi sallanır. Bu, İlahiyatın onuruna ışık ve baharatların sunulmasıdır (bölüm XV B). Bu arada *aarti* için özel olarak bestelenmiş tapınma ilahileri söylenir veya İlahiyat'a adanmış adaklar okunur. Ayrıca bir çan çalmak ve bir deniz kabuğunu üfleyerek sesler çıkarmak da uğurludur (bölüm XV F).

Hıristiyan ayinlerinde buhurdanlıkta tütsü sallayarak yapılan aartinin karşılığı, muhtemelen *İncil*'den esinlenen bir ritüeldi: "Ve Musa Harun'a dedi: 'Buhurdanı al' ve sunaktan üzerine ateş koy' ve buhur serp." (Sayılar 16:46).

Çan, Hindu ritüelinde önemli bir yere sahipti. Sesi şeytan çıkarma ve arınma gibi evrensel bir öneme sahipti: kötü etkileri ve şeytanları kovuyordu. Bununla bağlantılı olarak, Hindistan'da kadınlar bileklerine küçük çanlardan oluşan halhallar ve metal ya da cam bilezikler takarlardı çünkü bunların seslerinin kötü ruhları kovma gücüne sahip olduğuna inanılırdı. *İncil*'de de benzer referanslar bulduk: "Siyon kızları... ayaklarıyla çınıyorlar" (Yeşaya 3:16; krş. 3:18'19). Bunun da ötesinde, çanın sesi Tanrısallığın gelişini ilan ediyordu. Budist kanon ilahi sesi altın bir çanın sesiyle ilişkilendirmiş ve İslam'da bu sesin vahyin ince sesi olduğu düşünülmüştür. Yahudi-Hıristiyan geleneğinde de yine benzer bir anlam taşıyan çanla karşılaşırız. Eski

İsrail'de kâhin görev yaparken üzerinde altın çanlar bulunan bir cüppe giyerdi (Çıkış 28:33,34; 39:25,26): "Öyle ki, RAB'bin önündeki kutsal yere girerken ve çıkarken sesi duyulsun, ölmesin" (28:35). Shekhinah'ın yaklaşmasıyla çanlar çalınır ve *sistrum* Tanrıça İsis kültüründe kullanılırdı. Ortodoks kiliselerinde sunaktaki ikonalar çan sesiyle ortaya çıkarılırdı ve Katoliklikte çan sesi ayinin ana anlarını belirlerdi (*leitourgía*, Gr.). Hıristiyan ayinlerine çan sesi eşlik ederdi. Manastırlarda insanları dua saatine çağırmak için tahta ya da metal bir levha çalınırken, Uzak Doğu'da kutsal ayinlerde genellikle gong kullanılırdı. Bandhan gökkuşağına karşılık gelir. Ters U (∩) şeklindeki bandhan, "yaşayanların anası" olarak adlandırılan Tanrıça Ki-Ninhursag'ın ideogramıdır [215]. Mısırlıların ebedi yaşamın sembolü olarak bir bandhan tarafından taçlandırılmış bir haç olan *ankh*'i benimsedikleri de hatırlatılmalıdır. Gökkuşağı İhtar'ın kolyesiydi [216]. Shiva'nın yayı (Pinaka) yedi başlı bir yilandan yapılmış olan gökkuşağını andırır [217]. Gökkuşağı tam olarak çakraların renkleri olan yedi rengi içerir: turuncu-kırmızı (Mooladhara) sarı (Swadhisthana) yeşil (Nabhi ve Boşluk) kırmızı (Anahatha) gök mavisi (Vishuddhi) gri-mor (Agnya) ve beyaz-tümünün sentezi (Sahasrara). *Yedi çakra* ile çakraların kesişme noktalarında yer aldığı *üç kanal* arasındaki ilişki kromatik kayıta da yeniden ortaya çıkar. Üç kanala karşılık gelen üç temel renk arasındaki kombinasyonlar çakraların yedi rengini üretir. Ressamlar ve matbaacılar tarafından uzun zamandır bilinen geleneksel temel renkler *kırmızı* (Sushumna nadisinin altındaki Mooladhara'nın rengi), *sarı* (Pingala nadisi) ve *mavidir* (İda nadisi). Burada, TV'de kullanılan kırmızı-yeşil-mavi kombinasyonunun seçiminin, bu teknik sorunu çözmeyi amaçlayan, piyasada bulunan sınırlı sayıda luminoforlar tarafından dayatıldığı vurgulanmalıdır. Gökkuşağı Tanrı ile insan arasındaki ilk antlaşmayı temsil ediyordu. Nuh sunakta yakmalık sunular sunduktan sonra, "Yahve güzel kokuyu kokladı" (Yaratılış 8:21), bu da gökkuşağı, aarti ve bandhan arasındaki ilişkiyi vurgular. "Ve Tanrı Nuh'la ve onunla birlikte oğullarıyla konuştu" dedi: "Ve ben' işte' sizinle ahdimi kuruyorum (9:9): yayım bulutlarda' ve benimle dünya arasındaki ahdin bir işareti olacak" (9:13' sonra 9:14-17). Okuyucu, gökkuşağının temsil ettiği antlaşma (bağ) ile aynı şekle sahip bandhan *bağı* (*bağı*) arasında var olan paralelliği fark etmiş olmalıdır. Aynı şekilde İskandinav mitolojisinde de Odhinn'in inisiyatifiyle Tanrıların bir düşmanını yok etmek için kullanılan mucizevi bir *bağdan* bahsedilir [218]. Bütünleşmenin bir işareti olan bandhan, Tanrısallığın *tahtı* olarak da adlandırılan Sahasrara'ya karşılık gelir (bölüm II vs.): "Gökte bir taht durur' ve tahtın üzerinde Biri oturur... ve tahtın etrafında bir gökkuşağı" (Vahiy 4:2-3). İşte *Upanişadlar* Tanrısallığın bu tezahürünü ne kadar güzel tanımlamaktadır: "Gücünün çok yönlü uygulamasıyla (*Shakti Yoga*) Kendisi renksiz olan, gizli amacında birçok renk dağıtır" [219]. *Faust* bize gökkuşağının gizemini, insan evriminin amacını temsil eden Kundalini'nin serin esintisini bahşeden gizli varlığın (süptil beden) sentezi olarak ifşa eder: "Çok renkli kemer... / Etrafa yayılan saydam, serin heyecan/ İnsan çabasının aynası... / Renkli tonlarında hayatımız yatıyor" (*Des bunten Bogens... / Umher verbreitend düftig kühle Schauer/ Der spiegelt ab das menschliche Bestreben... / Am farbigen Abglanz haben wir das Leben* Germ.) [220].

F. DİĞER RİTÜELLER

"Ellerimi masumiyetle yıkayacağım' ve senin sunağını kuşatacağım' ey RAB"

Mezmurlar 26:6

Sıklıkla karşılaşılan bir ritüel tavaf ya da kutsal bir mekanın etrafında dolaşmaktır; bu ritüel iki alanın sınırlandırılmasıyla ilgilidir: kutsal ve profan' ama sadece bu değil. Tavaf (ya da onun bir alay olarak doğrusal açılımı) *Yol*'un arketipini temsil eder. Kutsal mekanda (tapınak vs.) Tanrısallığa tapan kişi çevreden merkeze doğru (Kundalini'nin spirali) ritüel bir yol izler. Adanmışın kutsal yere doğru yürüyüşü, Benliğin içsel gerçekliğini keşfetmeyi ve ruhsal Aydınlanmayı elde etmeyi amaçlayan inisiyatik bir yolu ifade eder. Örneğin Hıristiyanlar tarafından Kutsal Kabir'e yapılan hac ziyaretini ya da Müslümanlar tarafından Mekke'ye yapılan *hac* ziyaretini bu şekilde anlamalıyız. İbnü'l-Arabî'nin tavafın mistik bir farkındalık halinde yapılmasını tavsiye ettiğini belirtmeliyiz (bölüm XXV B). Hıristiyanlar mihraba yaklaşmayı kurtuluşa bir katılım olarak algıladılar ve dini törenleri bu şekilde uyguladılar. Ancak, Mesih'in ifadesi aracılığıyla şunu fark edemezler: "Ben Yol'um" (Yuhanna 14:6; ayrıca bkz. bölüm XIX C) ifadesiyle, bu arketip tamamen içeride bulunan yeni bir seviyeye ulaşmıştır. Aynı arketiple Yoga'da (Sushumna, merkezi kanal), Taoizm'de (Orta Yol) ve Budizm'de (Sekiz Katlı Asil Yol) de karşılaşılmıştır (bölüm II). İlk olarak Yakup'un arzusu geldi: "Eğer Tanrı benimle olacaksa ve beni bu yolda tutacaksa" (Yaratılış 28:20). Sonra, Tanrı teşvik etti: "Sana buyurduğum bütün yollarda yürü ki, senin için iyi olsun" (Yeremya 7:23). Kitabının açılışında Yeşaya, insanlara belirli kelimeler kullanarak Kendi Farkındalıklarını elde etmelerini tavsiye etmiştir: "Gelin' RAB'bin dağına' Yakup'un Tanrısı'nın evine çıkalım; O bize yollarını öğretecek' ve biz O'nun yollarında yürüyeceğiz" (2:3).

Açıkça içsel, ruhsal bir güzergahtan söz ediyordu ve *Yahve'nin dağı* ya da *Tanrı'nın evi* Saharara'yı (bölüm II), *yollar* ise ince kanalları ifade ediyordu.

Engelleri aşmak için bazı Hint metinlerinde "kurban evine sağ ayakla girilmesi" ve "sağ ayağın topuğuyla üç kez yere vurularak" yere dokunulması tavsiye edilir [221]. Burada, "yolculuğa sağ ayakla başlamanın", "eşikten sağ ayakla girmenin veya adım atmanın" uğurlu olduğuna dair "batıl inanç" (kökeni veya nedeni bilinmeyen herhangi bir geleneğe verilen ad) ile benzerliği fark ediyoruz. Ya da doğru kanal, Hanuman tarafından kontrol edilen ve çağrısı çabayı kolaylaştırmayı amaçlayan eylem kanalıdır.

Buddha, kutsal ağacın (*Bodh-Gaya*) etrafında yürüyerek tavaf ederdi ve takipçileri de bunu stupanın etrafında uyguları. Tibetliler de aynı geleneğe sahipti: stupanın (*chorten*) etrafında yürüyorlardı ve Kamboçyalılar sunağın veya yeni bir evin etrafında yürüyorlardı.

Bu bölümün başındaki alıntı, Yahudilerin arındıktan sonra sunağın etrafında döndüklerini göstermektedir. Tavafın (*dolanma, dolaşma, gezme*) gücünü biliyorlardı ve bunu ölünün bedenini kötü ruhlara karşı korumak için kuşatarak ve Mezmur 91'i okuyarak kullanıyorlardı [222].

Tavaf, düğün töreni sırasında bir daire tarif edildiğinde ("Yeşaya dans ediyor") Hıristiyanlar tarafından benimsenmiştir. Aynı şekilde, Kutsal Cuma'da inananlar kilisenin etrafında dolaşırken (ancak cehalet onları saat yönünün tersine çevirerek yanlış yönlendirmiştir, bu da ilahi bir eylemdir; bkz. *infra*) rahip sunağı kuşatır.

Müslümanlar İslam öncesi bir ritüeli devralarak Mekke'deki kutsal taş Kabe'nin etrafında yürümüşlerdir. Tarih, Muhammed'in Mekke'ye zaferle girdiğinde yaptığı ilk şeyin Kâbe'nin etrafında yedi kez dönmek (Arapça *tavaf*) olduğunu kaydetmiştir [223]. Gelenek, kutsal taşın etrafını ilk dolaşanların İbrahim ve oğlu İsmail olduğunu söyler [224]. İsmail ve annesi Hacer, Zemzem kuyusunun yakınına gömülmüşlerdir. Sufilerin ezoterik mistisizmi ritüelin resmi yönünü reddederek, "önemli olanın kalbinizin iç Ka'be'sini yedi kez kuşatmak" olduğunu gösterir [225]. Kutsal hac sırasında uygulanan bir başka İslami ritüel de Mekke'deki Safa ve Merve tepeleri arasında yedi kez gidip gelmek anlamına gelen *sa'y'dir*.

Halk geleneğinde tavaf örneklerine sıkça rastlanır. Marcus Bandinus, Minorite Rahipleri Tarikatına mensuptu ve Marcianopolis'in (Aşağı Moesia) Durostor'un ve Karadeniz kıyısındaki Tomis'in başpiskoposu ve 1644-1650 yılları arasında yaşadığı bölgedeki Moldavya Katolik Kilisesi'nin temsilcisiydi. Papa Innocent II'nin talebi üzerine yazdığı ve V.A. Urechia tarafından yayınlanan raporunda [226] Transilvanya'daki Romenlerin bir ritüelini anlatır; bu ritüelde on adam ve ardından on genç kız, köyü haşerelere karşı korumak için geceleri sabanla köyün etrafına bir karık kazarlar. *Vedalar* da içinde *ahavaniya* yakılacak olan kutsal dörtgen alanı çerçevelemek amacıyla bir karık çizilmesini öngörür (bölüm XV E). Aurel Candrea Dolj vilayetinde benzer bir örnek aktarmış ve aynı uygulama Bihor vilayetinde haşereye karşı bir efsunla tarif edilmiştir. "Köyün etrafına sürülen bir karık... Slavlar ve Fin-Ugrialılar arasında vebaya karşı tipik bir savunma ritüelidir" [227]. Sırbistan'da, formüller ve büyülü sözler söylenirken köyün etrafına yedi karık (aşağıya bakınız: *bandhan*) kazılırdı.

Hindistan'da tavaf (*parikrama*, Sanskr.) tüm kutsal yerlerde, hac ziyaretlerinde ve düğün töreninde (kutsal ateşin yandığı dörtgen şöminenin etrafında yürümek) yaygın olarak uygulanırdı. Bu nedenle *Rig-Veda*'da [228] gelin ve damattan şöminedeki "Aryaman'o' Pushan'ın ateşini" (*Aryamno Agnim pary etu Pushan'* Sanskr.) çevrelemeleri istenir.

Dönüş yönü büyük önem taşımaktaydı. Hindistan, Tibet ve Kamboçya'da dönüş saat yönünde, yani merkez daima sağda tutularak yapılırdı. Bu, Güneş'in görünen hareketinin yönüydü. Zodyak'ın 12 burcu, 12 ay, 12 güneş (Tanrı Aditya) veya saat kadrındaki 12 saat ile yakından ilişkiliydi ve kozmik bir değeri vardı. Gerçekten de, dünyadan bakıldığında, birçok durumda galaksilerin kolları saat yönünde bükülmüştür. Modern fizik, galaksilerin spiral kollarında iki fiziksel sürecin gerçekleştiğini ve bunun sonucunda yeni kütle parçacıklarının yaratıldığını ortaya koymuştur. Eğer bir kara delik saat yönünün tersine dönüyorsa ve elektromanyetik radyasyonlar radyal olarak yayılıyorsa, kollar yüksek çekim alanında bükülerek saat yönünde açılan spiral bir yapıya dönüşecektir. Astral ritimlerin taklit edilmesi, insan mikrokozmosunun makrokozmetik döngü ile uyumunu ifade ediyordu. Saat yönünde hareket faydalı ve uğurlu kabul edilirken, saat yönünün tersine hareket büyük felaketleri beraberinde getiriyordu. Saat yönündeki hareket (*pradakshina*, Sanskr.) yaşam yoluna, göksel yola, evrenin yaratılışına (*kalpa*, Sanskr.) karşılık gelirken, saat yönünün tersine hareket (*prasatya*, Sanskr.) ölüm yoluydu (yukarıda bahsedilen kara delikler buna örnek olarak verilebilir), dünyevi yoldu ve kozmosun yok oluşunu (*pralaya*, Sanskr.) ifade ediyordu, kötü niyetli amaçlarla tantrikalar ve diğer

kara büyü uygulayıcıları tarafından kullanılıyordu (bölüm XXII D). Ancak saat yönünün tersine olan kutup hareketi (yani yıldızların kutup etrafında dönmesi) İslam'da, zaman zaman Tibet'te (*Bon-po*) ve Hindu mimarisinde tek istisna olan Angkor Wat'ta uygulanmıştır: batıya doğru açılan tek tapınaktı, bu nedenle bir cenaze tapınağı olarak kabul ediliyordu.

Platon tüm evrenin dönüşüne atıfta bulunmuştur: "Tanrının kendisi evrene yolunda yardım eder ve dönüşünü ona vererek ona rehberlik eder" dönüşün iki anlamı olduğunu gösterir: biri "aşkın ilahi neden tarafından yoluna devam etmesine yardım edildiğinde" ve diğeri ilahiyat tarafından "serbest bırakıldığında" (ilahi "kontrolünü serbest bırakır")' ilk anlamın geri alınması hakkında şöyle der: "bu hareket değişikliğini, göksel yörüngelerde meydana gelen tüm "geri dönüşlerin" en önemlisi ve en eksiksiz olanı olarak kabul etmeliyiz" [229].

Kelt geleneğinde, saat yönünde (güneş) tavaf genellikle dostane bir niyetin işareti olarak kullanılırdı; tersi düşmanlık, husumet veya kana susamışlık anlamına gelirdi [230].

Sahaja Yoga *çakraların* (çarklar, Sanskr.; *kýklos*, Gr. *circus*, *circulum*, Lat. circle ile olan benzerliğe dikkat edin) içindeki enerjinin bedene yüzünüzü döndüğünüzde *saat yönünde*, arkasını gördüğünüzde ise *saat yönünün tersine* hareket ettiğini tespit etmiştir. Elin çakraların etrafında önden saat yönünde döndürülmesi (*bandhan*' Sanskr.) onları iyi vibrasyonlarla yükleyecek ve aynı zamanda herhangi bir yerel tutukluğa yol açan nedenin ortadan kaldırılmasına yardımcı olacaktır. Nesnenin etrafında yedi çember tanımlayarak *bandhan*, ilgili şeyin korunmasını ve faydalı enerjinin gıda unsurlarına aktarılmasını sağlar (bölüm XV C ve D). Sağ el (eylem) kullanılır. Aynı teknik tüm bedeni elverişli vibrasyonlardan oluşan bir aura ile çevrelemek ve böylece gerçek bir vibrasyon enerjisi kalkamı elde etmek için de kullanılır (bölüm XXII D). Tanrı korunan kişiye şöyle der (Eyüp 5:19): "Yedisinde sana hiçbir kötülük dokunmayacak". Çakralara verilen ipucu açıktır. Hint geleneğinde *Mahapurusha Chakravartin* vardır; bu terim tekerleği döndüren evrensel Hükümdarı ifade eder. "O kutsal çarkı döndürür" (*chakram vartayati*). Bununla birlikte, Çakra'dan (*Sudarshan*) evrimin ilahi yönü olan Vishnu'nun sembolü olarak bahsedilmiştir (bölüm V). Budist kavramından sonra Çakravartin, hakkında şöyle dedikleri Buda'nın seküler muhabiriydi: "Kutsal doktrinin kurtuluş çarkını harekete geçirdi". Ayrıca "Hakikat Çarkının döndürülmesine" de atıflar vardır. Theodore bar Konai, "Zafer Kralı'nın muhtemelen üç kanalla ilgili farklı işlevlere sahip üç Çarkı harekete geçirdiğini" (*Gloriosum regem tres rotas impellentem*, Lat.) göstermiştir [231].

Birçok eski yazı Yoga kavramlarını parlak bir şekilde doğrulamaktadır. Başlangıç olarak *Kutsal Kitap*'a başvuracağız. Yeni Ahit "Yaratılış çarkı" hakkında yazmıştır (Yakup 3:6, *Yeni Kudüs İncili*). Hezekiel "Tanrı'nın vizyonlarını" anlatırken⁴⁹⁷ (1:1) şöyle yazmıştır: "yaşayan yaratığın ruhu tekerleklerin içindeydi"⁴⁹⁸ (1:20'21; krş. 10:17). Ya da bu ince enerji Kutsal Ruh'un tezahürü olarak görülüyordu. Peygamber ayrıca meleklerin *galgal* adını verdiği *tekerlekleri* ya da *kasırgaları* olduğunu da eklemiştir⁴⁹⁹ (10:13). Görüm sahipleri, Tanrı'nın tahtını "ateş alevleri [ve] tekerlekleri yanan ateş" (7:9) olarak tanımlayan Daniel'in durumunda olduğu gibi, süptil enerjinin tezahürünü ateş olarak algılamışlardır (bölüm XI E). Hanok da benzer fenomenlerden bahsetmiştir. "Onların arasında ateşten melekût vardı" [232]. "Ateşin üzerinde yuvarlanan yıldızlar" [233]. "Durmadan yanan ve akan bir ateş gördüm, ne gündüz ne de gece yoluna ara veriyordu, hep aynı şekilde devam ediyordu" [234]. "Gökyüzünü döndüren rüzgârları gördüm" [235]. Ve *Zohar*'da şöyle yazar: "Tanrı dünyayı yarattığında", dedi, "yukarıda yedi gök yarattı... ve her gök, emriyle hareket ettiği Efendisinin korkusundan titrer..." [236], burada üst üste binen ve hareket eden gökler çakralardır. Yedi tür hareketin varlığını kabul eden Platon'da birçok referans bulunur [237]. Yaratıcı'dan bahsederken şöyle demiştir: "İç hareketi böldü... ve aralıkları olan yedi eşit olmayan daire yaptı" [238]. "Her birine iki hareket verdi: birincisi aynı noktada aynı şekilde bir hareket..." [239]. "Dört unsurun her birinden ayrı bir beden oluşturdu ve ölümsüz ruhun seyrini sürekli bir akış ve akış halinde olan bir bedene bağladı" [240]. Bununla birlikte, akış ve çıkış süptil enerjiyi ifade eder. "Şimdi şeylerle ilgilenmenin tek bir yolu vardır ve bu da her birine doğal olan besin ve hareketi vermektir. Ve doğal olarak içimizdeki ilahi ilkeye benzeyen hareketler, evrenin düşünceleri ve devrimleridir. Her insan bunları takip etmeli' ve doğumumuzda bozulmuş olan kafamızın gidişatını düzeltmeli' ve evrenin uyumlarını ve devrimlerini öğrenerek' onları özümsemeli ve Tanrıların insanlığın önüne koyduğu o mükemmel yaşama ulaşmalıdır' hem şimdi hem de gelecek için" [241].

Aramice bir metin uygulayıcıya tavsiyede bulunur: "O... kombinasyonlarla başlamalı⁵⁰⁰Bu kombinasyonları hızlı bir şekilde okumalı ve "çarkı" olabildiğince hızlı çevirmelidir ve bu uygulama Kutsal Ruh'u getirir".

Scholem'in bu metne ilişkin yorumu şu şekildedir: "Bu işaretler Yahudiler arasında özellikle Abraham Abulafia tarafından yayılmış olan Yoga uygulamalarıyla açık bir yakınlık göstermektedir⁵⁰¹" [242]. Hint alaylarında Tanrı, çiçek çelenkleriyle süslenir ve boynuzları belirli renklere boyanmış öküzler tarafından çekilen bir arabaya oturtulurdu. Araba parlak renkli *sariler*, palmiye ve muz ağacı yapraklarıyla süslenirdi. Katılımcılar adanmışlık şarkıları söyleyerek, dans ederek ve yanan meşaleler taşıyarak arabanın önünden geçtiler. Yollarına *havai* fişekler atılırdı; bu fişeklerin sesi deniz kabuğunun sesiyle birlikte şeytanları uzaklaştırmak içindi. Tütsüler yakılır, çiçekler ve pirinç taneleri arabanın üzerine atılırdı. Davullar, ziller, tefler, flütler ve trompetlerden oluşan bir bando alayın başını çekerdi. *İncil*'de de benzer bir ritüel anlatılır: "Onun adını övsünler⁵⁰² Dans etsinler, tambur ve arpla O'na mezmurlar söylesinler" (Mezmurlar 149:3). Dans, kişiliği dönüştüren eski, ritüelistik bir uygulamaydı. Tıpkı Yoga gibi, dans da kişinin gizli deneyimine ulaşmasını, kendinden geçmesini ve nihayetinde ilahi öze birleşmesini sağlardı. Rabindranath Tagore Hint dansının "hareketin hareketsiz merkezinde kendinden geçmiş bir meditasyon" olduğunu söylemiştir [243]. Dans "jestlerin çok gelişmiş dilinde Tanrılara sunulan kutsal bir duadır" [244]. *Raas* (Sansk.) *dans* aracılığıyla ifade edilen *ruh halidir*. Semazenler belirli dansları uygularken bir tür vecde maruz kalırlardı (XXV B).

Yogilerin Efendisi (*Yogeshwara*' Sanskr.) olan Shiva aynı zamanda Dansçıların Kralıydı (*Nataraja*, Sanskr.). Dans bir yaratılış eylemiydi. Evren, Adi Shakti'nin Sada-Shiva'nın merkezi eksenini etrafındaki dansı ile yaratılmıştır (bölüm I). Shiva en iyi bilinen hipostazında, (*altında duran şey' ya da 'gerçekliğin altında yatan anlamında, ilahi prensibi işaret eder*) bir dansçı olarak, yaşamsal kozmik süreçleri, Ezeli Gücü (Adi Shakti tarafından gerçekleştirilen dansın yörüngesi), gerçek Bilginin ışıklarını (*Vidya*, Sanskr.) temsil eden bir alev çemberi (*prabha mandala*, Sanskr.) ile çevriliydi. Dansçı ayağını, yaşamın körlüğünün ve cehaletin (*avidya*, Sanskr.) sembolü olan Apasmara Purusha'nın (unutkanlığın ve dikkatsizliğin efendisi, Sanskr.) üzerinde tutar. Kurtuluş (*mukti*, *mokşa*, Sanskr.) ancak Apasmara Purusha'yı yenmekle mümkündür.

Kozmik Dansçı beş faaliyeti (*panchakriya*, Sanskr.) bünyesinde barındırırdı: Yaratma (*srishti*, Sanskr.), yani bozma, taşma; Sürdürme (*sthiti*, Sanskr.) veya kalıcı olma; Yok etme (*samhara*, Sanskr.) veya ilk Birliğe yeniden emilme; Maya maskelerinin arkasına saklanma (*tiro-bhava*, Sanskr.); Adanana, Yogi'ye çabasının ödülü olarak verilen lütuflar (*anugraha*, Sanskr.), ebedi kurtuluşa götüren vahiyde cisimleşmiştir. Tüm bunlar ellerin ve ayakların duruşuyla (*mudra*, Sanskr.) sağlanır [245].

Gnostik bir metin konumuza beklenmedik bir ışık tutmaktadır. Yuhanna'ya atfedilir ve İsa'nın Getsemani'de "hepimizi bir araya toplayıp şöyle dediğini" okur: "Ben onlara teslim edilmeden önce⁵⁰³ Baba'ya bir ilahi söyleyelim ve böylece önümüzde yatana doğru ilerleyelim". Bu nedenle, birbirimizin ellerini tutarak ve kendisi de ortada durarak bir halka oluşturmamızı istedi... Sonra bir ilahi söylemeye ve şöyle demeye başladı: "... Yükseklerdeki Bütün bizim dansımızda yer alır. Amin. Dans etmeyen, başına ne geleceğini bilemez. Amin... Konuşan bende kendini gör ve ne yaptığımı gör, gizemlerim hakkında sessiz kal. Dans eden sen, ne yaptığımı anla" [246].

Deniz kabuğu (*shank*, Sanskr.) Puja sırasında ilahi, saf bilgiyi (*Nirmala Vidya*, Sanskr.) temsil eden bir kült nesnesi olarak kullanılırdı. Deniz kabuğunun içinde Ay ve yağmur Tanrısı, arkasında Doğanın Yaratıcısı Prajapati ve ağzında da Nehirler Tanrıçası Saraswati bulunurdu. Deniz kabuğu Hint ritüellerinde ses üretmek için de kullanılırdı. Çok uzaklardan bile duyulabilen deniz kabuğu Kurukshetra'daki savaş alanında dehşet yaratmıştı. Cesur Büyükbaba Bhishma, "yaşlı Kuru'nun yiğit torunu" bir aslan gibi kükredi ve deniz kabuğunu üfledi. Sonra konçlar ve kettledrumlar' taborlar ve davullar ve boynuzlar aniden vuruldu ve gürültü çalkalandı... Yerde ve gökte yankılanan çalkantı Dhritarashtra'nın oğullarının yüreklerini parçaladı" [247].

Kutsal Kitap koç boynuzlarının üflenmesiyle Eriha surlarının yıkılmasından söz eder (bölüm XI C). Yahova Yeşu'ya şöyle dedi: "Yedi kâhin sandığın önünde yedi borazan taşıyacak; yedinci gün kentin çevresini yedi kez dolaşacaksınız" ve kâhinler borazanlarla üfleyecekler⁵⁰⁴... Ve halk boruların sesini duyunca' ve halk büyük bir haykırıyla bağırınca' duvar dümdüz yıkıldı" (Yeşu 6:4'20). Bu ses Ezeli Ses OM'yi çağırıyordu: bu nedenle deniz kabuğu hem Hindu hem de Budist ritüellerinde kullanılır. Bazı Yoga deneyimlerinde deniz kabuğunun sesi içsel olarak algılanmıştır. Çin'de deniz kabuğu Ay'dan suyu, yani göksel çığı ve aynı zamanda su elementi Yin'i uzaklaştırmak için kullanılırdı (Yang, yani ateş ise metalik bir ayna vasıtasıyla Güneş'ten uzaklaştırılırdı).

"Deniz kabuğu, inci istiridyесinin ve içerdiği incinin yankılarını taşır... İnci, konuşma ya da Söz haline gelir. Burckhardt'a göre İslam sanatında bazı dua nişlerinde tasvir edilen deniz kabuğunun anlamı budur... Deniz kabuğunun kendisi Lakshmi'dir, Vishnu'nun Shakti'sidir... Dahası, deniz kabuğunun iki "görünüş" döngüsü arasındaki *pralaya* dönemlerinde *Veda*'yı kapsadığı söylenir.⁵⁰⁵". Dolayısıyla gelecekteki döngülerin tohumunu ve potansiyel evrimini barındırır" [248], ki bu OM'dir.

Bölümü sonlandırmak için *Bhagavad-Gita*'dan iki alıntı vereceğiz. Bunlardan ilki Tanrısal Olan'a tapınmanın ruhani başarıya, yani Aydınlanmaya götürdüğünü belirtir: "İnsan kendi görevini yerine getirerek O'na tapınmakla mükemmelliğe erişir" [249]. İkincisi, Aydınlanmadan yoksun olanların yıkımına yol açan ritüelistik şekilcilğe karşı uyarıda bulunmuştur: "Çünkü Ben tüm kurbanların tadını çıkararak ve efendisiyim. Ama bu insanlar Beni gerçek doğamda tanımıyorlar ve bu yüzden düşüyorlar" [250].

NOTLAR

[1] Eliade 'Zalmoxis...' s.60. [2] Eliade 'The Myth...' s.10-11,17,35-36. [3] Gimbutas'ın *The Civilization...* , s.262; *The Goddesses...* , s.71-72. [4] Chevalier, Gheerbrant, *A Dictionary...* , s.978-981. [5] NHL 'Thomas'ın İncili' 46.27-28 (L.77). [6] Eliade, *The Forge...* ' s.43-44, not G, s.186. [7] Jung, *Anılar...* , s.225. [8] Eliade, *Patterns...* , § 74, s.216; *The Myth...* ' s.4. [9] Costian' *Adevărul...* ' s.46; *Yoga Spontană* no.6' s.11 (1996). [10] Zohar II' 222a, cilt IV, s.259. [11] Berthelot, *Collection des Anciens Alchimistes Grecs*, 1887, III, XXIX, 4; ayrıca bkz. I, iii,1 ve III, ii, 1. [12] Merejkowski, *Jesus Manifest*, s.84. [13] Carl Kerényi, *Eleusis: Archetypal Image of Myth and Daughter*, Schocken, New York 1967, s.80. [14] R.G. Boling, *Judges*, Anchor Bible, Doubleday, Garden City, N.Y. 1975, s.178-179. [15] *Matsya Purana* 252.2. [16] Jung' Kerényi' s.14'19; ayrıca *Eranos Jahrbuch* 1935' s.105. [17] Zimmer, *Myths...* , s.15. [18] *Manu Kanunları* 1.72. [19] *Markandeya Purana* 46.21. [20] Capra, *Tao...* , s.128. [21] Erich Frank, *Saint Augustine and Greek Thought*, The Augustinian Society, Cambridge, Mass. 1942, s.9-10; *apud Zimmer' Myths...* , s.19-20. [22] *Rig-Veda* VIII 27.19. [23] Gheorghe Iacomi' Sanda Nicolau' *Ceahlăul în spiritualitatea românească (Romanya Maneviyatında Ceahlău)* Ed. Mesagerul' Cluj 1995.s.20, o.t. [24] Couliano, s.135. [25] Ephraim the Syrian, *Hymn XII*, in *Nineteen Hymns on the Nativity of Christ in the Flesh* from *The Early Church Fathers and Other Works* (transl. by J. B. Morris and A. Edward Johnston), William B. Eerdmans Pub. Co., Edinburgh 1867; Telif Hakkı Eternal Word Television Network 1996. [26] *Herodot Tarihi* IV.69' cilt III' s.56-57. [27] Lao-tse' *Tao-Te-Ching* 60.3-6' (çev. Chin Tao-Kao)' s.74'75. [28] *Sahih-i Buhari'* cilt 4' hadis 28; A.g.e., cilt 8' hadis 840. [29] *Coranul (Kur'an; çev. O. Isopescul)* Ed. ETA' Cluj-Napoca 1992, s.49, ve s.273'e not 5. [30] Sourdel, s.210, o.t. [31] Jung' Kerényi' s.76. [32] *Apud Dumitriu' Eseuri*, s.530. [33] Daniel, *Civilizația sumeriană* s.75. [34] Armstrong, *A History...* , s.6. [35] Homer, *The Iliad* I' 446 sq. [36] Josephus, *Antiquities...* XVIII 5.2, in *The Works...* ' s.396. [37] *Topluluk Kuralı, Ms. IQS III*, Vermes, *The Dead...* içinde, s.64. [38] *Jubilees Kitabı* 2.29-30, R.H. Charles, *The Apocrypha and...* [39] *Topluluk Kuralı, Ms. IQS, VI*, Vermes, *The Dead...* içinde, s.69. [40] *The Messianic Rule, Ms. IQSa II*, 20-21, a.g.e., s.102; bkz. Michael Baigent' Richard Leigh' *The Dead Sea Scrolls Deception'* Summit, New York, London, Toronto, Sydney, Tokyo, Singapore 1991, s.136; William Sanford LaSor, *The Dead Sea Scrolls and the New Testament*, Erdmans, Grand Rapids, Michigan 1972, s.101. [41] Andronescu, s.48,156. [42] Scholem, *On The Kabbalah...* , s.136, ve not 1. [43] Platon 'Symposium' 210a, *The Collected...* içinde, s.561; Plutarch 'Moralia' 607b vs. [44] Deshayes, s.273. [45] Ovid' *Fasti* IV, vv.182-187, (çev. James G. Frazer), Harvard University Press, Cambridge, Mass., William Heinemann Ltd., London 1976, pp200/201-202/203. [46] Lucius Apuleius, *The Golden Asse* (çev. Adlington, 1566), kitap XI, bölüm 47. [47] Tertullian, *Vaftiz Üzerine (De baptismo)* V, (çev. S. Thelwall). [48] Schuon, *Gnosis*, s.131. [49] Baring' Cashford, resim. s.387. [50] Graves, Podro, s.330. [51] Platon'un *Critias* 119e'si, *The Collected...* içinde, s.1223. [52] C. Gill 'Platon'un Atlantis Hikayesi. 'Timaeus' 17-27. 'Critias' Bristol Classical Press' Bristol 1980; *apud Plato' Romanian transl.' quoted work'* not 208 to *Critias*. [53] *Satapatha Brahmana* 1.9.2.29; 6.5.1 sq.; 7.2.12 ve 3.1.9. [54] *Ibid.* 8.2.1.17-18. [55] A.g.e.' 6.8.1.15; 1.2.18 sq.; Eliade 'The Myth...' s.79. [56] Matthews, s.217. [57] Zimmer, 'Mitler...' , s.64. [58] Zimmer, *Philosophies...* , s.582-583. [59] Sir John Woodroffe' *Shakti and Shakta'* Luzac & Co.' Madras and London 1929' third ed.' p.511. [60] *The Principles of Tantra'* Arthur Avalon (Sir John Woodroffe) editor' London 1914-1916' 2 vol. pp. LXXI-LXXII. [61] Schuon, *Gnosis*, s.65'e not 1. [62] *Sahih Al-Bukhari*, cilt 1, hadis 331. [63] Sourdel' s.171-172,603, o.t. [64] Müslim, *Sahih*; İbrahim Mustafa tarafından alıntılanmıştır, *Hadis ve Yüce İslam Dininin Yozlaşması*. [65] *NQ* 20.96. [66] Zohar I, 44b, *The Wisdom of the Zohar* cilt 2, s.612; cf. s.605,607,609; cf. Zohar I, 45a, *Sepher Ha-Zohar*, cilt I, s.263. [67] Zimmer' *Philosophies...* ' s.206. [68] *Thomas'ın Eylemleri*. Dr. Klijn giriş yazısında (s.56-57'59) metnin Yunanca varyantı olan §§ 26 ve 49'a atıfta bulunmaktadır. [69] NHL, *The Gospel of Philip*, 73.15-19. [70] *Thomas'ın İşleri*, § 121. [71] A.g.e.' § 157. [72] Origen, *Contra Celsum* VI.27. [73] Auboyer, s.88,269. [74] Tertullian, *Heretiklere Karşı Reçete (De praescriptione haereticorum)* XL, (çev. Peter Holmes). [75] Zohar I' 219a, cilt II, s.310. [76] *Sahih Al-Bukhari*, cilt 4, hadis 583. [77] Baring' Cashford' s.352. [78] *Asvatayana Gryhasutra* 1.19. [79] Müslim, *Sahih* XLVIII.2. [80] İbnü'l Arabi, *The Bezels...* , s.280-281. [81] İskenderiyeli Clement, *Kurtarıcı İsa'ya İlahi*, II, *Paedagogos (Eğitmen)* içinde, III. [82] *Enoch'un Kitabı* 46.1'2; 47.3; 48.2; 54.1; 58.1 vs. [83] Lao-Tzu, *Tao Te Ching* (çev. Charles Muller), 1991, gözden geçirilmiş 1997. [84] De Souzaenelle, s.31-32, o.t. [85] M. Fox, *The*

Coming of the Cosmic Christ, Harper & Row, San Francisco 1988, s.110. [86] Baring 'Cashford' s.640. [87] *Apud Jung, Anılar...*, s.249-250. [88] *Sahih-i Buhari*, cilt 8, *hadis* 419. [89] Chevalier' Gheerbrant' A *Dictionary...*, s.590. [90] *Samyutta-nikaya* 2.221; *apud Eliade 'Myths...'* s.227. [91] Swami Vimalananda' Sri Vishnu Sahasranama Stotram ve Sri Lalitambika Sahasranama Stotram; Swami Chidbhanananda' Sri Siva Sahasranama Stotram' hepsi Sri Ramakrishna Tapovanam' Tirupparaiturai 1984 tarafından yayınlanmıştır. [92] B. Petriceicu Hasdeu 'Cuvente den bătrâni (Eskilerin Sözlere)' Ed. Didactică și Pedagogică' București 1984' vol. II' p.23-24; after *Cărțile poporane ale românilor în secolul XVI în legătură cu literatura poporană cea nescrisă. Studiu de filologie comparativă de B. Petriceicu-Hasdeu* Noua Tipografie Națională C.N. Rădulescu' București 1879' pp.XXXIII-XXXIV' §25, o.t. [93] Nissard' *Histoire des livres populaires ou de la littérature du colportage depuis le XV-ème siècle jusqu'à l'établissement de la Commission d'examen des livres du colportage-30 novembre 1852* Paris 1854' vol. 1' pp.187-188. [94] Schuon, *Gnosis*, s.130. [95] Süleyman'ın Bilgeliği 7:7-8. [96] H.J.D. Azulai, *Debarim 'Ahadim*, Livorno 1788, 52 c-d; *apud Scholem, On The Kabbalah...*, s.76. [97] *Chandogya Upaniṣad* 1.1.8. [98] *Mundaka Upaniṣad* 2.2.4. [99] *Mandukya Upaniṣad* 1. [100] *Rig-Veda* 3.62.10. [101] *Skanda Purana*; *apud Vans Kennedy 'Hindu Mitolojisi'* Longman, Rees, Orme, Brown and Green, Londra, s.345. [102] *Brihad-aranyaka Upaniṣad* 5.14; *Chandogya Upaniṣad* 3.12. [103] *Mandukya Upaniṣad* 12. [104] *Yasna* IX, 2-3; *apud Călușită-Alecu* s.57. [105] *NHL, Sekizinci ve Dokuzuncu Üzerine Söylev* 56.17-22; 57.3-11. [106] Irenaeus'un *A.H.* I.14.8. [107] *Yamala Tantra*. [108] *Katyaiana's Sarvanukramani of the Rigveda*, The Clarendon Press, Oxford 1886. [109] Daniélou 'The Myths...' s.334-336. [110] Barada Kantha Majumdar' *Principles of Tantras* (ed. Woodroffe)' 1916' II' Introduction' s.XXXVIII. [111] *Manu Kanunları* 2.87. [112] Deshayes, s.262; krş. s.244. [113] E.A. Wallis Budge' *The Gods of the Egyptian: Studies in Egyptian Mythology* Dover Publications' New York 1969' vol. I' pp.372-387. [114] *Apud R.T. Rundle Clark' Myth and Symbol in Ancient Egypt* Thames and Hudson' London 1978' s.192. [115] Jamblichus, *Vita Pythagorae*, III, Éd. Westermann, Paris 1850. [116] Porphyry 'Vita Pythagorae' 32' *Porphyrii Opuscula selecta* içinde' Ed. A. Nauck' Teubner' Leipzig 1886. [117] *Apud Schuon, The Transcendent...*, s.147-148. [118] *Sahih Al-Bukhari*, cilt 6, *hadis* 531. [119] Gurbani, *SGGS*, 179, satır 3; a.g.e., 273, satır 7; a.g.e., 893. [120] *Zohar* II' 51b, cilt III, s.158. [121] Scholem 'Kabala Üzerine...' s.43. [122] Schuon, *Anlamak...*, s.49. [123] Scholem 'Kabala Üzerine...' s.20. [124] A.g.e., s.29-30. [125] A.g.e., s.127,189. [126] *Zohar* I, 45b, *Sepher Ha-Zohar* cilt I içinde, s.264. [127] *Zohar* I, 44b-46a, *The Wisdom of the Zohar* içinde, cilt 2, s.613. [128] *Zohar* II, 201a, cilt IV, s.181; bkz. *Zohar* III, 55a; 260b, *The Wisdom of the Zohar* içinde, cilt III, s.956. [129] *Zohar* I' 256a, *Sepher Ha-Zohar*, cilt II, Ek I içinde: *Raaiyah Mehemnah*, s.603-604. [130] Louis Jacobs, *The Jewish Mystics*, Jerusalem 1976, London 1990, s.23'te alıntılanmıştır. [131] Lossky 'The Mystical...' s.40. [132] Merlin Stone, *Kadınlığın Kadim Aynaları: Tanrıça ve Kahraman Mirasımız*, New Sibylline, New York 1979, cilt 2, s.80-81. [133] *Apud Eleanor Olson, The Buddhist Female Deities*, Nicholson' s.95 içinde. [134] Schmemmann, s.193. [135] Schuon, *Anlamak...*, s.68'e 43. not. [136] *Zohar* I, 249a, *Sepher Ha-Zohar* içinde, cilt II, s.585. [137] *Vendidad* XI' 15; *apud Avesta' livre sacré du zoroastrisme* Éd. Maisonneuve' Paris 1889. [138] Platon, *Timaeus* 27c, *The Collected...* içinde, s.1161. [139] A.g.e., *Philebus* 25b (çev. R. Hackforth), s.1102; *Laws* X, 887c (çev. A.E. Taylor), s.1443; *Epinomis* 980c (çev. A.E. Taylor), s.1523. [140] Herodotos'un *alıntıladiğı yer* [26]. [141] Alexander Schmemmann 'The Eucharist Sacrament of the Kingdom' St. Vladimir's Seminary Press, Crestwood, N. Y. 1988' s.12,23; ayrıca s.225,226. [142] A.g.e., s.24; ayrıca Schuon, *Christianity/Islam*, s.5. [143] R.W.J. Austin'in Introduction to Ibn al-'Arabi, *The Bezels...*, s.37. [144] Irenaeus, *A.H.* III. 24.1. [145] *Yalkut, Ezgiler Ezgisi 1:2 üzerine*. [146] Schuon, *Gnosis*, s.89'a not 1. [147] Genç Plinius'un Mektubu X.96, *Plinius* içinde. *Letters and Panegyricus* (transl. by Betty Radice), Harvard University Press, Cambridge, Mass., William Heinemann Ltd., London 1969, s.284/285-290/291. [148] Homeros, *Ilyada*, I, v.1. [149] Vergil, *Aeneid*, I, v.1. [150] Timotheus'un *Persler* v.234, Timotheos, *Die Perser* (Çev. Ulrich von Wilamowitz-Möllendorff), J.C. Hinrichs'sche Buchhandlung, Leipzig 1903, s.27; bkz. s.84. [151] Euripides'in *Alkestis*'i vv.357-359, *Ten Plays by Euripides* içinde (çev. Moses Hadas ve John McLean), Bantam, Toronto, New York, Londra, Sydney, Auckland 1985, s.11. [152] Aristophanes'in *The Frogs*'u vv.1032 (çev. Richmond Lattimore), The University of Michigan Press, Ann Arbor 1969, s.65. [153] Ovid, *Metamorphoses*' book XI' vv.1-2, *Ovid in six volumes* (transl. by Frank Justus Miller)' vol. IV (II), Harvard University Press' Cambridge' Mass. William Heinemann Ltd.' Londra' 1984,s.120/121. [154] Aristoteles, *Sofistik Çürütmeler (De sophisticis elenchis)* 1' 165a, *The Complete...* içinde, cilt 1, s.278. [155] Kabir, *Aşık Mistik*. [156] *Guru Granth Sahib*, AMS Int., 1998, s.92. [157] Lit-sen Chang, s.45; ayrıca Kalp, s.99. [158] *Zohar* III' 240a' cilt V, s.335. [159] *Bhagavad-Gita* 3.10-11. [160] Hesiod'un *Teogoni*'sinden alıntı Walter Burkert' *Structure and History in Greek Mythology and Ritual* University of California Press' Berkeley' Los Angeles and London 1979' s.57. [161] Dumézil, s.58.

[162] Zohar I, 81b, *Sepher Ha-Zohar* içinde, cilt I, s.488. [163] *Sopherim* XV.6 (ed. Higger); *apud* Graves, Podro, s.383. [164] *Codex Cantabrigiensis D*, ad Marc 9:49. [165] Resch, *Agraphon* 18, s.40-41,339. [166] *NHL, The Gospel of Philip* 59.28-29. [167] Platon, *Timaeus* 60d, *The Collected...* içinde, s.1186. [168] Graves, Podro, s.383. [169] Frazer, cilt I, § 44. [170] Bettenson (ed.), *Documents of the Christian Church*, Oxford University Press, Londra, Oxford, New York vs. 1976, s. 67,76 sırasıyla Justin Martyr, *Apology (Apologiae)* I.66 ve Hippolytus, *The Apostolic Tradition*'dan alıntı. [171] *Levi'nin Vasiyeti* 8.5, *On İki Patriğin Vasiyeti* içinde, III. [172] *Yahuda Ahitnamesi* 14.1, a.g.e., IV. [173] Eusebius, *Historia Ecclesiastica (Kilise Tarihi)* II.23.5, *The Nicene and Post-Nicene Fathers*, Series II, cilt I, [Christian Classics Ethereal Library](#) at [Calvin College](#) içinde, son güncelleme 27 Mayıs 1999. [174] Geza Vermes, *The Complete Dead Sea Scrolls in English*, Penguin Books, New York etc. 1997, p.32. [175] *NHL, Authoritative Teaching* 24.15-16; Pagels, *The Gnostic...*, s.113. [176] Saeki' § 182, s.44. [177] Couliano, s.195,204-205. [178] Euthymius Zigabenus, *Panoplia dogmatica*, Migne, cilt 130, col.1296-1297; Couliano, s.210. [179] *Sanhedrin* 99a; *Berakhoth* 34b; *apud* Graves, Podro, s.131. [180] Herbert' s.150' o.t. [181] *Manu Kanunları* 11.55; 11.98; 12.56. [182] Dowson' s.164. [183] Strabo' VII' 3' 11. [184] *Sahih Al-Bukhari*, cilt 7' hadis 484. [185] Gurbani, *SGGS* 554, satır 13. [186] *Rig-Veda* 9.73; 10.90. [187] *Brihad-aranyaka Upanişad* 1.4.6. [188] *Taittiriya Upanişad* 3.10.6. [189] A.g.e.,2.2.(1). [190] *Maitri Upanişad* 6.12. [191] *Chandogya Upanişad* 3.16.1,3,5. [192] *Aitareya Brahmanā* Anandashrama ed. 1931' 2 cilt [193] *Brihad-aranyaka Upanişad* 1.1.1. [194] *Atharva-Veda* XII.2. [195] *Chandogya Upanişad* 4.16.1. [196] *Mahabharata*, Shanti Parvan 338,52. [197] *Chandogya Upanişad* 6.4.1-5. [198] *Bhagavad-Gita* 4.25. [199] *Kapisthala-katha samhita* 31.20; *Satapatha Brahmana* 3.7. [200] *Sumyutta-nikaya* I.169. [201] Auboyer, s.269. [202] Walter Burkert '*Yunan Dini: Arkaik ve Klasik*' Basil Blackwell' Oxford 1985' s.286. [203] Ovid, *Metamorphoses*, kitap I' vv.111-112, in *Ovid in six...*, vol. III (I), p.10/11. [204] Herbert, s.117'416. [205] Tertullian, *Chaplet (De corona)* III. [206] *Le Véda*, Éditions Planète, Paris 1967, s.284' o.t. [207] El-Bokhari, *Les traditions islamiques*, Imprimerie Nationale, Paris 1914, cilt 4, s.456. [208] *Rig-Veda* 4.58, *The Rig Veda, an Anthology* içinde (Wendy Doniger O'Flaherty tarafından seçilmiş, çevrilmiş ve açıklanmıştır), Penguin Classics, Londra 1961, s.126-127; *apud* Chevalier' Gheerbrant' *A Dictionary...*, s.139. [209] Chevalier, Gheerbrant, *Dictionnaire...*, s.484' o.t. [210] Helmuth M. Bottchen, *Die Grosse Mutter*, Econ-Verlag, Düsseldorf 1968, ch. *Die Grosse Mutter, Bienen Königin*; *apud* Baring' Cashford' pp.118-120. [211] *Atharva-Veda* 5.73.8. [212] Magnien, Paris 1950, s.13-36. [213] A.g.e., s.344'te alıntılanmıştır. [214] Chevalier' Gheerbrant' *A Dictionary...*, s.511-512. [215] Baring' Cashford' s.190. [216] *Ibid.*' s.477. [217] *Mahabharata* 13.849; 13.6396. [218] Dumézil' s.199. [219] *Svetasvatara Upanishad* 4.1. [220] Goethe, *Faust*, II, s.4722-4727. [221] Daniélou, *The Myths...*, s.378. [222] Scholem, *Kabala Üzerine...*, s.154-156. [223] *Coranul'* s.20. [224] *Sahih-i Buhari*, cilt 4, hadis 583. [225] Schuon, *Anlamak...*, s.33. [226] *Codex Bandinus*; *apud* *Analele Academiei Române, Memorii, Secția istorică (Romanya Akademisi Yıllıkları, Anılar, Tarih Bölümü)*, seri 2' tom XVI' 1893-1894' s.1-335' București 1895. [227] Eliade, *Zalmoxis...*, s.192. [228] *Rig-Veda* 14.1.39. [229] Platon'un *Devlet Adamı (Politikus)* 269c; 270a'c (çev. J.B. Skemp), *Collected...* içinde, s.1034,1035. [230] Chevalier, Gheerbrant, *A Dictionary...*, s.201-202. [231] Augustine, *Maniheist Faustus'a Cevap (Contra Faustum Manichaeum)* XV.6. [232] *Enoch'un Kitabı* 14.12. [233] A.g.e., 18.16. [234] A.g.e., 23.2. [235] A.g.e., 18.6. [236] *Zohar* III' 9b' cilt IV, s.345. [237] Platon, *Timaeus* 34a, *The Collected...* içinde, s.1164. [238] *Ibid.* 36d, s.1166. [239] A.g.e. 40a-b, s.1169. [240] A.g.e. 43a, s.1171. [241] A.g.e., 90c-d, s.1209. [242] Scholem, *Kabala Üzerine...*, s.187-188. [243] R. Tagore' *L'Inde et son âme*' Chitra' Bangalore 1928' p.69' o.t. [244] O.C. Gangoly' *Cultural Values of Indian Plastic Arts*' in *Prabuddha Bharata*' Mayavati' Himalayas 1935' p.553. [245] Zimmer' *Myths...*, s.151-154. [246] *Yuhanna'nın İşleri* 94-95. [247] *Bhagavad-Gita*, 1.12-19. [248] Chevalier, Gheerbrant, *A Dictionary...*, s.228-229. [249] *Bhagavad-Gita* 18.46. [250] A.g.e., 9.24.

1 *Kutsal Kitap* alıntılarının çoğu *The Holy Bible*, orijinal metinden çevrilmiş ve aynı zamanda J.N. Darby'nin Almanca ve Fransızca versiyonlarının bir derlemesi, Gute Botschaft Verlag (Good News Publ.), Dillenburg (Almanya) 1889'dan sonra verilmiştir. *Yeni Antlaşma*, Yunanca aslının gözden geçirilmiş metninden yeni çeviri, 2. baskı, G. Moorish, Londra 1871.

Aksi belirtilmedikçe, tüm dipnotlar Dan Costian'a aittir.

2 Metin içinde verilen *İncil* ve *Kur'an* alıntıları dışında, diğer referanslar her bölümün sonunda köşeli parantez [...] arasındaki numarayla belirtilecektir.

3 *Ortodoks* terimini doğru inanç veya doktrini (*orthos*, doğru, doğru ve *dóxa*, görüş, inanç, Gr.) belirtmek için, *Ortodoks* terimini ise 1054 yılında Katolik (Batı) Kilisesi'nden ayrılan Doğu Kilisesi için kullandık.

4 *Qabalah*, alındı (İbr.). Bazı kelimelerin İngilizce yazımında, İbranice veya diğer dillerdeki yazım şekline kıyasla sessiz harfin iki katına çıkarılması gerekir. Orijinal yazım parantez içinde verilecektir.

5 *El-Kur'an*, okuma (Arap.).

6 "Kilise dışında kurtuluş yoktur" (Lat.), ilk kez Cyprianus (y.210-258) tarafından kullanılan bir formüldür.

7 Kelime kelime (Fr.) ya da *ad litteram* (Lat.).

8 *Philosophia perennis*, farklı dini kavramlar arasındaki bağlantı halkası olarak anlaşılmaktadır [6].

9 *Parabolé* (Gr.).

10 Gizemlerin kutlandığı çok sayıda yer vardı. Sadece Yunan gizemlerinden değil, Mısır, Suriye, Filistin, Roma, Frigya, Kapadokya, Trakya, Girit, Boeotia ve Karia'dakilerden de bahsetmek gerekir. Bunlar Cabiri' Corybantes' Titanlar' Graces' Büyük Tanrılar' ve Demeter' Athena' Afrodit' Hera' Hekate' Dionysos' Cronus' Zeus' Antinous' Dioscuri vs.ye adanmıştır. [12].

11 Bölüm I.

12 Hintli bir köylünün Yahudiliği benimsemesini ya da Afrikalı bir kabile şefinin Shiva'ya tapmasını biraz olası görüyoruz.

13 Yahudiler.

14 İslam dinine bağlı olan (Arap.). Çoğul *hali Muslimum*'dur.

15 "Öğreti" (*lamud*'dan, öğretti, İbr.). 524 bölümden oluşan 63 kitap içerir.

16 Aksi belirtilmedikçe, tüm *Kuran* alıntıları *The Koran Interpreted* (çev. Arthur J. Arberry), Oxford University Press' Oxford' 1990, *New Encyclopaedia Britannica* tarafından "genellikle üstün İngilizce çeviri olarak kabul edilen" bir eserden yapılmıştır. "Bir gayrimüslim tarafından yapılan en popüler İngilizce çeviri Cambridge'li Arap bilimci A.J. Arberry'ninkidir" [24].

17 Müslüman.

18 Mezopotamya'da bir Hıristiyan mezhebi.

19 *Kur'an*.

20 *Kur'an*.

21 *Kur'an*.

22 Harfi harfine: "develeri", yukarıdaki "ceylanlar" gibi, ruhun gerçeklerini ifade eder.

23 Bu konuda İsa şöyle demiştir: "Kim İnsanoğlu'na karşı bir söz söylese, bağışlanacaktır; ama kim Kutsal Ruh'a karşı bir söz söylese, ne bu çağda ne de gelecek çağda bağışlanmayacaktır" (Matta 12:32; çapraz başvuru Markos 3:28-29; Luka 12:10).

24 İsrail'in Kilisesi (F. Schuon'a ait not).

25 Hıristiyan inancında bu açıklama ilk olarak Hippo'lu Augustinus ile ortaya çıkmıştır.

26 İsa'nın kardeşi Yakup şöyle derdi: "Kardeşlerim, bir kimse imanı olduğunu söyleyip de işleri yoksa, bunun ne yararı var?" (2:14). "İman da, eğer işleri yoksa, kendi başına ölüdür" (2:17; çapraz başvuru 2:18'20'22'24-26).

27 *Arian*, İran platosunun doğu yakasıdır.

28 *Veda*, Sanskritçe vid-bilmek kökünden gelen *ilahi bilgi* anlamına gelir.

29 Fatih (*jina*, *jaina*, Sanskr.). Bu doktrinin kurucusu *Mahavira* (Büyük Kahraman, Sanskr.) idi.

30 Hint zodyağı bu şekilde 27 parçaya bölünmüştür. Batı astrolojisinde bunlara *asterizm* denir.

31 Tarihçiler farklı görüşlere sahip olduklarından eski Hint Kutsal Yazılarını tarihlendirmek oldukça zordur.

32 *Metre Bilgisi (Rig-Veda)* *İçerik Bilgisi (Yajur-Veda)* *Uzantı Bilgisi (Sama-Veda)* *Süptil Karşılıklar* veya *Büyük İlmi Bilgisi (Atharva-Veda)* olarak tanımlanmıştır.

33 Ganaların Efendisi (*pati*' Sanskr.) Ganesha'ya verilen bir diğer isimdir.

34 Shri Nirmala Salve Srivastava, çağdaş maneviyatın seçkin bir şahsiyeti olarak Shalivahan hanedanının torunları arasında sayılmalıdır.

35 "Et yiyenleri" tek tipleştirme (Çince).

36 Aral Denizi'nin güneyinden gelen beş Yueh-chi kabilesinin en önemlileri tarafından kurulmuştur.

37 *Apokálypsis* (vahiy, keşif, Gr.).

38 *En arché en ho Lógos* (Gr.).

39 *Ho Lógos en pròs tòn Theón* (Gr.).

40 Müjde (iyi büyü; iyi haber: *euaggélion* Gr.; gg okunuşu: ng) hem iyi haberin "duyurulmasını" yani "vaaz edilmesini" (*kérygma* Gr.) ve onun içindeki "mesajı" ("Tanrı'nın Egemenliği yakındır"-Luka 21:31; krş.

10:9'11; Matta 3:2; 4:17; 10:7) hem de onu içeren "kitabı" kapsar. İsa şöyle derdi: "Tanrı'nın Egemenliği'nin müjdesini duyurmalıyım" (Luka 4:43).

41 Gurbani'ye göre *Şabad, Naam, Bani, Hukam, İlahi Kelam*, Tanrı gibi ifadeler neredeyse eş anlamlıdır.

42 Hierapolis (Frigya) Piskoposu.

43 Kelimenin tam anlamıyla: *kılavuz*.

44 *Kalimetohu (Kalimat-ul-Lah, Tanrı Sözü, Arap.)*.

45 *Ruh (Ruh-ul-Lah, Tanrı'nın Ruh, Arap.)*.

46 *El-İslam* 'terk etme' teslim olma; *aslama*'dan (teslim olmak, Arap.; ilahi iradeye).

47 *Hadis* (gelenek, söz; çoğul: *ahadit*, Arap.). Bu iki çeşittir: *hadis kudsi* (kutsal söz)-doğrudan vahiy' Tanrı'nın Kendisinin Peygamber aracılığıyla konuştuğu ve *hadis nebevi*-Peygamber'in sözü' bu kişinin kendi adına konuştuğu. En ünlü *hadis* koleksiyonu 810 yılında Buhara'da doğan el-Buhari (Muhammed bin İsmail Ebu Abdullah el-Cu'fi) tarafından derlenmiştir. *Sahih-i Buhari* (tam adı *al-Djami 'as-Sahih; sahih'* authentic' Arab.) adıyla bilinen derleme, Peygamber'in sözlerinin bir araya getirilmesidir ve *Sünnet*'i (tradition' Arab.) oluşturur. Şiilerin Peygamber'e ve İmamlara atfedilen sözlerden oluşan kendi derlemeleri vardır.

Buhari'ninkinin (M.S. 194-256) yanı sıra en bilinen derlemeler öğrencisi Müslim'e (M.S. 204-261), Ebu Davud'a (M.S. 203-275), İbn Mace'ye (M.S. 209-275), Tirmizi'ye (M.S. 209-279) ve en-Nisai'ye (M.S. 214-303) aittir. Buhari'nin *Sahih*'i giderek *Kur'an'dan* biraz daha aşağıda kutsal bir kitap haline geldi [2]. Tüm *hadisler*, aksi belirtilmediği sürece, *Kur'an-ı Kerim*'den sonra Hilal Yayınevi İstanbul 1994'ten alıntılanmıştır.

48 *Deus otiosus* (aktif olmayan Tanrı' Lat.). Bu sıfat aynı zamanda dünyayı yarattıktan sonra yarattıklarının kaderine ilgisini kaybeden ve doğaüstü bir Varlığın, bir *Demiurge*'nin (Yaratıcı Lat. ya da *Demiourgós*, Gr.) ellerine bırakılmış olan yerine getirmeyi terk ederek göğe çekilen Tanrı'ya da atfedilir. Pseudo-Areopagite Dionysius, Tanrı'nın Kendisini hiçbir şekilde göstermeden mutlak bir huzur içinde kaldığı durumdan bahseder [4].

49 *Parama* aynı zamanda aşkınlığa da işaret eder.

50 Sanskritçe özel ismin iki biçimi vardır:

- *Bráhma*n (nötr) - Tezahür etmemiş (*Nirguna*), Aşkın Tanrı; Mutlak; Yüce Benlik (*Paramatman*);

- *Bráhma* (eril)-Tezahür etmiş Tanrı (*Brahma Saguna*); Aktif Tanrı (*Karya-Brahma*); Yaratıcı.

Eril ortak isim *Brahmán (Brahmín)* din adamlarının bir üyesini ifade eder: Brahmin kastı.

51 Daha doğrusu: ne bir ne de çok.

52 Yüce Hükümdar (*Maheshwara*' Sanskr.).

53 *Ash-Shahid* (Arap.).

54 *Shakti* kelimesi *Vedalar*'da ortaya çıkmıştır ve burada eşanlamlısı *olan sachi* İndra'nın kadın arkadaşı tarafından kişileştirilen gücü ifade etmektedir. Yüce Güç olarak *Shakti* kavramı ana Şaivit *Upanişad*'ı olan *Svetasvatara*'da tam olarak ortaya çıkmış görünmektedir.

55 Bkz. bölüm II.

56 *Chaturtha* veya *Turiya* (Sanskri.)-ch. XIX C.

57 Bölüm IX.

58 *Al-alam* (Arap.).

59 İbranicede son *h* sessizdir; Arapçada da aynıdır.

60 Çince'den çeşitli transkripsiyonlara göre de yazılır: Lao-tseu' Lao-tzu (Wade-Giles)' Lao-zi (Pinyin).

61 Kabala ile ilgili ayrıntılar için bkz. bölüm II.

62 *Galut* (İbr.).

63 Bölüm II ve IV.

64 Kutsal Ruh (Adi Shakti)-ch. XI C.

65 Apokrif bir yazı olarak kabul *edilmesine* rağmen' *Hanok Kitabı (Sepher Hanokh, İbr.) İncil*'de (Jude 14-15) ve *Zohar*'da da geçmektedir [38]. Bazı tarihçiler Enoch'un kitabını yaklaşık MÖ 100 yılına tarihlendirmektedir.

66 *Kipti* (Mısırlı, *Qubti*, Arap.; *Aigýptios*, Gr.).

67 *Kodeks* (çoğulu: *codices*, Lat.) bir kitapta bir araya getirilmiş dikdörtgen yapraklardan oluşuyordu. Kökeni Latin kâtipler tarafından kullanılan balmumu tabletlere dayanır. Martial bu kelimeyi ilk kez MS 85 civarında kullanmıştır. Bir katakombda, Aziz Petronilla (MS 98'de şehit edilmiştir) hem bir parşömen hem de bir kodeksin yanında tasvir edilmiştir.

68 Enerji ve Madde, tıpkı Uzay ve Zaman'ın birbirine kaynaşması gibi bir bütünlük içinde birleşir.

69 Yukarıda gösterildiği gibi.

70 Doğanın oyunu (Lat.).

71 Bölüm XV D.

72 Yıldız işareti proto-dildeki kelimeler için kalır.

73 1 veya 1000 (bölüm II).

74 Kuvaterner'in son dönemi.

75 Balkan Yarımadası; *Haemus*, Balkan Dağları'nın eski adıydı.

76 *Pathya* (Sanskrit.)

77 1961 yılında keşfedilen *Tărtăria Tabletleri* - Transilvanya Tarih Müzesi Cluj-Napoca - Turdaş (Vinča) uygarlığına aittir ve "Sümer uygarlığının gelişiminden iki bin yıl önce ve Minos Saray kültürünün ortaya çıkmasından yaklaşık üç bin yıl önce üretilmiştir... Eski Avrupa yazısı dini işlevlerle ilişkilendirilmiştir" [76].

78 Hill (Türk.).

79 *Kurgan*' mezar odasını örten ve duvarlar, taş halkalar veya ahşap sütunlardan oluşan bir *kromlech* ile çevrili taş veya toprak dairesel tümülüs.

80 "Bu özellikle dini sembolizm, danslar ve müzik aletleri için geçerlidir" (Eliade'nin notu).

81 Ayrıca *JNCBRAS*'ın baş harfleri ile belirtilecektir.

82 Bu, Kuş Tanrıçası mitolojisine aitti (bölüm XXI) ve anısı Paskalya yumurtası geleneğinde yaşatılmaktadır.

83 Ya da *piṭha* (koltuk; Tanrısallığın, Sanskrit.).

84 Sufiler buna *bereket* (Arapça), *Kabalacılar* ise Ezod (İbr.) derler.

85 Üç kanal (bu geçiş Agnya çakrası seviyesinde gerçekleşir).

86 Brahma.

87 Shiva.

88 Vishnu.

89 Yaşam Ağacı'nı, süptil bedeni sembolize eder.

90 *Mani* (mücevher, Sanskrit.), *pura* (şehir, Sanskrit.).

91 *Nabhithana*.

92 *Vishuddha*.

93 Membran reseptörleri çevre hakkında bilgi sağlayarak en ezeli tek hücreli canlılarda çevresel veri toplama konusunda uzmanlaşmış sinir sisteminin rolünü yerine getirir.

94 *Bemidbar* (İbr.).

95 *Penu-El* ya da *Peni-El* İbr. (Yaratılış 32:30); *prósopon* (Gr.)-kelimenin tam anlamıyla "Tanrı'nın (El) Yüzü" anlamına gelir, ama genellikle "kişi"yi belirtmek için kullanılır. Aynı zamanda Kral Yeroboam tarafından inşa edilen bir İsrail kentinin adıdır.

96 Yeni Antlaşma'da adı *Elias* olarak yazılmıştır.

97 Büyük Basil, Gregory Nazianzen ve Nyssa'lı Gregory.

98 Eski Ahit döneminde ve İsa'nın zamanında insanlar tarafından konuşulan eski bir Sami dili olan Aramice, İbranice ise kültürel amaçlar için kullanılıyordu.

99 Bkz. bölüm. XIX C.

100 *Apókryphos*'tan (gizli, saklı, Gr.). Bu yazıları itibarsızlaştırmayı amaçlayan Kilise'nin etkisi altında, kelime "otantik olmayan" gibi yanlış bir anlam kazanmıştır.

101 *Zohar* kelimenin tam anlamıyla "parlaklık" demektir.

102 *Şifrenin* geldiği yer olan *Sifra* (Arap.).

103 Diğerlerine göre *Zohar*'ın yazarı, oğlu Rabbi Eleazar tarafından takip edilen kahramanı Rabbi Simeon (Şimon) ben Yohai (MÖ 2. yüzyıl) veya hatta Meister (Magister) Eckhart bile olabilirdi [55].

104 *Kol* (İbr.).

105 *Razin* (İbr.).

106 Yeni Ahit insan bedenini mecazi olarak bir *tapınak* olarak ifade eder: "Kendi bedeninin tapınağından söz etti" (Yuhanna 2:21).

107 Haham.

108 Özdeyişler 11:1.

109 *Gurmukh* "Kendini Gerçekleştirmiş" anlamına gelir.

110 *Sidret-ül Münteha* (*sidr*, lotus ağacı veya *nebk* ağacı, Arap.), ötesine kimsenin geçemeyeceği en üst sınırın (yedinci cennet) lotusu [66].

111 Cennet Bahçesi' Tanrı'nın konutu.

112 *Sifat-ullah* (Arap.).

113 Sahasrara'nın bir sembolü (bölüm XV A).

114 Giriş bölümümüze bakınız.

- 115 Bu Paramchaitanya'dır.
- 116 Palmiyelerin anlamı için bkz. X ve XI C.
- 117 *Parádeigma* (model' Gr.). Thomas Kuhn bu terimi, belirli bir tarihsel dönemde bir bilim insanları topluluğu tarafından ortaya konan dünya hakkındaki kavramı tanımlamak için kullanmıştır.
- 118 Varlık (Gr.).
- 119 Bazı yazarlara göre, ortaçağın kozmik eter kavramı çok boyutlu hiperuzaya karşılık gelmektedir.
- 120 Bu, sephirotik ağaca atıfta bulunmaktadır (bölüm IV).
- 121 İsviçreli önemli bir hekim ve simyacı olan Philippus Aureolus Theophrastus von Hohenheim'a (1493-1541) verilen bir lakap.
- 122 Şunları içerir: doğru *görüş*' doğru *istek*' doğru *konuşma*' doğru *davranış*' doğru *varoluş araçları*' doğru *çaba*' doğru *dikkat* ve doğru *tefekür*.
- 123 Bkz. bölüm. XXV.
- 124 Reissner'in kalemine ya da ependimus kanalına [143] karşılık gelmesi olasıdır.
- 125 En uç sınırdaki lotus' yani Saharara-yukarıya bakınız.
- 126 Gnostiklerin yılanı omurilik tarafından uzatılan beyindi.
- 127 İnce kanallar.
- 128 Yoga durumu sırasında deneyimlenen mutluluk (*ananda*' Sanskr.) (bölüm IV).
- 129 Ayrıca bkz. bölüm IV.
- 130 Adi Shakti (Her Şeye Gücü Yeten Tanrı'nın Ezeli Gücü).
- 131 Paramchaitanya (makrokozmetik düzey)
- 132 Kundalini (mikrokozmetik düzey) daha önce gizil durumundan söz etmişti.
- 133 Kundalini'nin kendi etrafında sarmalandığı sakrum kemiği.
- 134 Yani Tanrılar.
- 135 *Kutsal Kitap*'ta Kundalini "yaşayan su" olarak adlandırılır (bölüm XI D).
- 136 Bölüm XXIV.
- 137 Mezmurlar 118:19.
- 138 Örneğin gök gürültüsünün efendisi Zeus'unki (*Tonans*' Lat.).
- 139 *Adi Shakti* (Sanskri.) Kundalini enerjisinin kaynağı.
- 140 Anlatılan üç aşama *nutfali* 'alaqa ve *mudgha* olarak adlandırılır (Arap.).
- 141 *Ajbal-dhanab* (Arap.).
- 142 Zevk; burada: zevk yeri (İbr.). *Cennet*, Farsça kökenli bir arka sözcüktür.
- 143 *Plantavit Deus hortum ab Oriente* (Lat.).
- 144 Kelimenin tam anlamıyla: kafalar.
- 145 *Pison* olarak da yazılır (örneğin Darby, Josephus vb. ile).
- 146 Hiç kuşkusuz Hanok, Eliyah ve Yahya gibi büyük bir inisiyeydi (bölüm I).
- 147 Gihon.
- 148 *Iggereth Orechoth Olam*'ın yazarı Rabbi Abraham Farisol 16. yüzyılın başlarında yaşamıştır.
- 149 *Sic!*
- 150 *Saraswati*, karşılık gelen Cennet ağacına bağlanabilecek olan Bilgi Akışıdır (*saras*'ın akışı, Sanskr.).
- 151 Bu nedenle, büyük azizler ve peygamberler Keşmir'i her zaman ziyaret etmişlerdir (aşağıya bakınız).
- 152 Burada ismin aslen Ham'dan geldiğini varsayıyoruz: *Ham-ji' ji* hürmet ekidir.
- 153 Tam anlamıyla: Krallar Deresi.
- 154 *Vayiqra* (İbr.).
- 155 Ya da "Tanrılar gibi": *Eritis sicut dii* (Lat.). Tanrı gibi olmak Aydınlanma yoluyla elde edilebilir, bundan sonra insan süptil bedeni (Hayat Ağacı) Virata'ya benzer hale gelir (bölüm II).
- 156 Dharma (bölüm VII).
- 157 Kesinlikle: basitlikler.
- 158 *Gnósis* (Gr.); bkz. XX C4.
- 159 *Tevrat* su dolu bir çeşme gibi (bölüm XI D) sürekli olarak gizli anlamının yeni yağmurlarını gönderdiği için *be'er* (pınar) ile bağlantılıdır.
- 160 *Anagogic*, *anagogē*'den (yükselme, Gr.; örneğin ruhun) gelir.
- 161 Dünyanın sonuna atıfta bulunur (*éschaton*' final; *lógos*' word, speech' Gr.).
- 162 *Aya* (tekil), *ayat* (çoğul)' Arap.
- 163 *Az-zahir* (dıştan görünen, Arap.).
- 164 *El-batin* (iç, gizli, Arap.).

- 165 *Hadd* (sınır, Arap.; neye izin verilip verilmeyeceğini belirleme).
- 166 *Mottala'* veya *matla'* (Arap.); Allah'ın her ayet aracılığıyla insanda neyi başarmak istediğini gösterir.
- 167 Yani çakraların (aşağıdaki sembolizme bakınız).
- 168 Kundalini'ye verilen isim (bölüm XI D).
- 169 Yeruşalim (daha doğrusu Yeni Yeruşalim; Vahiy 3:12; 21:2'10) Sahasrara'nın sembolüdür.
- 170 ya da batı.
- 171 Yeşaya 65:22.
- 172 Yeşaya 25:8.
- 173 Orijinal hece *AUM-amen* (İbr.; *amn olarak* yazılır) ile *ámnios* (memeli fetüsü doğum zamanına kadar saran zar' Gr.) arasındaki ilişkiye dikkat edin.
- 174 Kral Janaka'dan.
- 175 Sahaja Yoga'ya göre bu eylem elidir.
- 176 Şehir anlamına gelmektedir. Bölüm II'de Kutsal Yazılarda insan bedeninin Süleyman'ın tapınağı (Yuhanna 2:21) İram'ın kalesi (*Kuran* 89.6) ya da sadece "şehir" (90.1-2) "dokuz kapılı şehir" (*Bhagavad-Gita* 5.13) vb. gibi yapılarla mecazi olarak ifade edildiğine işaret edilmişti.
- 177 Yoga tarafından öngörülen çakralar, iç organlar, gök cisimleri ve Tanrılar arasındaki bağlantılar (aşağıya bakınız).
- 178 Bkz. bölüm II.
- 179 Yogiler bir çakranın her bir yönüne bir Tanrı atfederler.
- 180 Vahiy'in 22 bölümden oluşması tesadüf değildir.
- 181 Sesli harfler için grafik işaretler orijinal metinde yoktu (bölüm XX B).
- 182 Yani on sephiroth.
- 183 Bkz. İbrahim'in Yaratılış 18:6'daki sözleri.
- 184 Bölüm XIX D.
- 185 İçinde Tanrısal varlığın yaşadığı varsayılan, yağ ya da kanla meshedilmiş koni biçimli bir sütun.
- 186 *Nadratan* (güzellik ışığı' Arap.).
- 187 Bliss.
- 188 Evrensel Varlık yapısının insan süptil bedenindeki yansıması (bölüm II).
- 189 Süptil beden uçları: baş (Sahasrara) ve kök (Mooladhara).
- 190 Omurilik' Sushumna' en uç çakraları birleştirir.
- 191 *Tohu wa-bohu* (İbr.).
- 192 *Ya da Kether Elyon* (Yüce Taç, İbr.).
- 193 *Ya da Din* (Güç, İbr.).
- 194 *Ya da Rahamim* (Merhamet, İbr.).
- 195 *Atziluth* (İbr.).
- 196 Çakraların örtüşmesi.
- 197 Bölüm XI D.
- 198 Sushumna.
- 199 Hristiyan dininde İsa'ya karşılık gelir (bölüm XIX B).
- 200 Hristiyan dinindeki Bakire Meryem'e karşılık gelir (bölüm XX C1).
- 201 Mezmurlar 9:8.
- 202 1 Samuel 26:19; 2 Samuel 14:16; 20:19.
- 203 *Gnósis* (Gr.).
- 204 Bölüm XV A.
- 205 Bölüm II.
- 206 Yoga' Aydınlanma.
- 207 *Brahma nadi* (Sanskrit.) olarak da adlandırılır.
- 208 Mooladhara.
- 209 Brahmarandhra (bölüm II).
- 210 Kundalini (bölüm IX).
- 211 Dirilişin (Aydınlanmanın) duyurulması üzerine, elçi şöyle tarif edilir: "bakışı şimşek gibiydi" (Matta 28:3). Diğer ayrıntılar bölüm XI E'de verilecektir.
- 212 Sushumna Sahasrara lotusunun gövdesidir.
- 213 Yaşamsal nefes (Sanskrit.).
- 214 Kundalini.

- 215 Sahasrara.
- 216 Moksha.
- 217 Parvati (Adi Shakti) ile birlikte 'yüce ilahi çifti' oluşturur; bu çift Kundalini ve Atman arasındaki birleşmenin (Yoga) sembolüdür.
- 218 Reenkarnasyon döngüsü olan sonsuz hareket (Sansk.).
- 219 Guru üzerine.
- 220 Sakrum kemiği.
- 221 Benlik (Atman).
- 222 Çiçekler çakralar (bölüm I), *çiçek bahçesi* ise süptil bedendir.
- 223 Sahasrara çakrası.
- 224 Erişil-dişil antinomik eğilimlerin ruhani birliği (*unio mystica*) alanında.
- 225 *Opera Magna* (Lat.); *Hermetik Sanat* olarak da adlandırılır.
- 226 Ayrıca bkz. Prometheus vakası (bölüm XI C ve XI E).
- 227 Bu da Dharma'nın ilahi yasasının terk edilmesi anlamına gelir (bölüm XIX A).
- 228 İndus-Sarasvati Uygarlığı.
- 229 Sümer ve Hitit prototipleri muhtemelen MÖ ikinci binyıldan kalmadır; bir Akad destanı olarak (MÖ 7. yüzyıl) Aşurbanipal'in kütüphanesinde bulunmuştur.
- 230 Ziusudra (Berossus'un *Babil Tarihi*'nde Xisuthros).
- 231 Atrakhasis.
- 232 Ziudsuddu/Xiusudra (Gılgamış öyküsündeki altı gün) efsanesindeki ile aynıdır.
- 233 Diğer varyantlarda kozmogoninin Altın Yumurta (*Hiranyagarbha*, Sanskr.) Ezeli Okyanus üzerinde yüzer. Ezeli Sular *Ap* (Sansk.; *Apsu*, Babil.) olarak adlandırılır ki Romence *apa* kelimesi buradan gelmektedir.
- 234 Kopyası Winchester'da görülebilir.
- 235 Periler Vadisi'ndeki Ploërmel' civarında Keltlerin eski bir kutsal yeri.
- 236 *Ashta-Sahasrika-Prajna-Paramita* (*ashta-sahasrika*, sekiz bin, Sanskr.; ayetlerinin sayısı).
- 237 Nirvana durumu.
- 238 Deukalion da bir güvercin gönderdi.
- 239 Bu da ilk yakalamaların kalıcılığını göstermektedir.
- 240 "J" metninin yazarından sonra. "P" (Priestly) metninde bir yıldan söz edilir (bölüm VII).
- 241 Filistin'e yaklaşık MÖ 2300'de vardılar.
- 242 *İbrahim* (Arap.)
- 243 Abraham
- 244 *Sic!*
- 245 Hindistan'da, daha doğrusu Taxila ve Hydaspes/Jhelum bölgesinde.
- 246 Sri Lanka'da korunmuş olan daha önceki Budist kanonunun dili.
- 247 Ayrıca bkz. aşağıda Tiamat, Inanna, Ishtar.
- 248 Kural, kutsal kitap (Sansk.); ilahliliği veya otoritesi kabul edilen herhangi bir kitap.
- 249 Achille Prisse d'Avennes tarafından satın alındı.
- 250 *Sure* (çoğul: *suwar*; bölüm, Arap.), kelimenin tam anlamıyla "iplik" anlamına gelir' semantik ve fonetik açıdan *sutra*'ya (thread'Sansk.) yakındır' bu da metin-doku ilişkisini akla getirir.
- 251 *Exegesis* (açıklama' yorumlama' hakkında, Gr.).
- 252 Daniel Kitabı'nın İbranice metninde (9:2) *kanon sepharim* (kitaplar; *sepher*'in çoğul hali, İbr.; *biblos*'un Gr. karşılığı) olarak adlandırılmıştır.
- 253 *Qoheleth* (İbr.).
- 254 Ancak bu ifadeyle *Tevrat* kastedilmiş olabilir (bkz. 2.Krallar 23:2).
- 255 *Sirah*'ın oğlu *İsa ben Sirah*'ın *Bilgelik Kitabı* (*Sepher ben-Sirah*' İbr.). Kitap MÖ 2. yüzyıla kadar uzanmaktadır.
- 256 Diğer adıyla *Codex B*. Vatikan Kütüphanesi'nde muhafaza edilmektedir.
- 257 *Codex Aleph* olarak da adlandırılır; Konstantin von Tischendorf tarafından 1844 yılında Sina Dağı'ndaki Aziz Catherine Manastırı'nda keşfedilmiştir. Leipzig Üniversite Kütüphanesi'nde bulunan birkaç yaprak dışında büyük bir kısmı şu anda Londra'daki British Library'dedir.
- 258 Şu anda Dublin'deki Chester Beatty Kütüphanesi'nde ve kısmen de Viyana'daki Avusturya Ulusal Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.
- 259 *Codex A* olarak da bilinir; 1621 yılında Konstantinopolis Patriği Cyril Luker tarafından bulunmuştur.

- 260 Veya *Codex H*; İmparatorluk Kütüphanesi, St.
- 261 John Rylands Kütüphanesi, Manchester.
- 262 Aynı efsane Akad Kralı I. Sargon hakkında da anlatılır, yaklaşık MÖ 2300.
- 263 "Uzatılmış" anlamına gelir.
- 264 Mısır Tanrısının boynuzlarıyla ilişkisi dışında bir başka olasılık da, bu oluşumun adının Lut'un şarapla sarhoş olduktan sonra gebe kalan oğlu Ammon'dan gelmiş olmasıdır (Yaratılış 19:32-38). Ancak başlangıçta *Ben-Ammi* (19:38)-yani "Halkımın Oğlu" (İbr.)- olarak anılan Lut'un bu oğlu Tesniye'de (2:19) *Ammon* olarak yeniden ortaya çıkmıştır. Ammon boynuzu kronik alkoliklerde özellikle etkilenen beyin bölgelerinden biridir ve bu da yukarıdaki ilişkiyi açıklayabilir.
- 265 Kelimenin tam anlamıyla: Hayvanların efendisi.
- 266 Bir yandan *pashu* (Sansk. sığır) ve *otlak* arasındaki benzerlik, diğer yandan da *İyi Çoban* İsa'ya olan benzerlik fark edilebilir (Yuhanna 10:11; krş. Yeşaya 11:6).
- 267 Kelimenin tam anlamıyla: *boynuzlar*.
- 268 Mooladhara çakrası.
- 269 Bkz. bölüm II.
- 270 Jnaneshwara olarak da yazılır; bazen Gyanadeva (Jnanadeva) olarak da adlandırılır.
- 271 Diğer ayrıntılar bölüm XIX C'de verilecektir.
- 272 Bölüm XI E.
- 273 Bölüm IX ve XX C4.
- 274 Sakrum kemiğini oluşturan beş eklem omurgası (bizim yorumumuz).
- 275 Bu, "ilk günah" anlamına gelmektedir.
- 276 "Eski Avrupa" uygarlığı MÖ 6500-3500 dönemini kapsamaktadır (bölüm I).
- 277 MÖ 4. binyılda gelişmeye başlayan ve Sargon (MÖ 2800 civarı) döneminde büyük bir imparatorluk haline gelen bir Sami uygarlığına ait.
- 278 Darby versiyonunda "Prudent".
- 279 *King James Authorized Version* Yunanca *Textus Receptus*'u temel alır ve 1611 yılında yayınlanmıştır. *Gözden Geçirilmiş Versiyonu* 1881'de (Yeni Antlaşma için) ve 1885'te (tüm *Kutsal Kitap* için) yayınlanmıştır.
- 280 Bölüm II.
- 281 Enterpolasyon: Orijinal metne ait olmayan yeni bir materyal ekleyerek metni değiştirmek.
- 282 Bilgelik.
- 283 Yaşam (Gr.).
- 284 Çakranın sembolü.
- 285 Kıvrımlar çizerek akan bir nehir gibi, yılan da Toprak Ana'dan, Ezeli Anne'den fişkıran canlı suyu temsil eder (bölüm XI D).
- 286 Bu isimle bilinen Paleolitik döneme ait Büyük Tanrıça heykelciklerinin Yunan Tanrıçası ile hiçbir ortak yanı yoktur.
- 287 Bkz. bölüm. XIX C.
- 288 Bölüm XX A.
- 289 İlgili etimolojiye dikkat edin: aynı Sanskritçe kökten gelen 'adlanmış' adanmışlık'.
- 290 Bu, Edinburgh'dan çok uzak olmayan İskoçya'da bitümlü şeyl içinde keşfedilen en eski amfibi fosilinin yaşıdır.
- 291 Her şeyin maddi ilkesi sudur [83].
- 292 "Tüm Tanrıların kendisinden çıktığı Oceanus" [84].
- 293 *Nahash bariah* (İbr.).
- 294 *Nahash aqalaton* (İbr.).
- 295 Alıntı Baring ve Cashford'dan [89] gelmektedir (Darby'nin çevirisi: "denizin gururu"). Aslında '*Tehom* (derin' İbr.) devasa yılan *Tiamat*'a verilen isimdir.
- 296 Örneğin Bangalore'daki Nandi ve Dodda Ganapati tapınakları.
- 297 Kundalini-Nü Wa'ya eşlik eden beyaz ışık.
- 298 Bazen, yaygın yedi çakranın yanı sıra iki çakra daha düşünülür.
- 299 Erkeklik İlkesi.
- 300 Sahasrara.
- 301 Birlik hali (Yoga)' İlk Ezeliğin birleşmesi (bölüm I).
- 302 *Arha*, hak ediyorsun.
- 303 İlk Varlık ile dört sayısı arasındaki ilişkiyi tekrar buluyoruz (bölüm I).

- 304 *Kasırganın* adı nereden geliyor?
- 305 Aztek *Quetzalcoatl* ve Quiché *Nacxit*'in Maya varyantı.
- 306 "İkinci doğumun" Aydınlanmaya verilen isim olduğunu açıklamıştık (Giriş bölümümüz).
- 307 Yan kanalların antinomik niteliklerinin belirtilmesi (bölüm II).
- 308 Arkaik lir.
- 309 İsis başka zamanlarda içinde uyuyan bir yılan bulunan bir sepet taşırdı.
- 310 Elinde ya da göğsünde.
- 311 Rama (burada Hinduizmi kastetmektedir).
- 312 Allah'ın isimlerinden biri - ç. XV D (burada İslam'a işaret etmektedir).
- 313 *Ram Rahim Thumi Ho*.
- 314 Bkz. bölüm. XXIV B.
- 315 Kutsal Kitap; burada *Kur'an ve buna* bağlı olarak *İncil* veya herhangi bir kutsal temel metin (bölüm XIX C).
- 316 *Al-Hikmah* (Arap.).
- 317 *Rabbaniyyum*.
- 318 Bölüm XI C.
- 319 Bölüm I.
- 320 *Kutsal Kitap*'ın iki bölümünü belirten *vasiyet* sözcüğünün anlamı buydu.
- 321 Ancak Eski Ahit evrenselliği reddetmez (Mezmurlar 22:27; 47:7-9).
- 322 Kral (Sansk.).
- 323 *Rishi* (kutsal bilge' Sanskr.); *rajarishi* (kraliyet soyundan gelen kutsal bilge' Sanskr.).
- 324 *Sai* (kutsal' Farsça)' *Nath* (Lord, Sanskr.).
- 325 İlahiler; Zerdüştlükte ilahlara hitap edilir.
- 326 *Tse* aynı zamanda "çocuk" olarak da çevrilmiştir; "yaşlı çocuk" "aydınlanmayı" (ikinci doğum) ifade eder.
- 327 Kelimenin tam anlamıyla: Mutasyonlar Kitabı (Çince).
- 328 *Al-jihad al-ashgar* (Arap.) anlamı vardır: "dış savaş (mücadele)".
- 329 *Al-jihad al-akbar* (Arap.) "iç savaş (mücadele)" anlamına gelmektedir.
- 330 Yani Sushumna, Aydınlanma yolu.
- 331 Tefsir Musa gibi olan peygambere gönderilir (Yasanın Tekrarı 18:15'18)-yukarıya bakınız.
- 332 *İsmail* (Arap.).
- 333 *Suwar, surenin* çoğul halidir.
- 334 *Muhammedun rasûlu'llah* (Muhammed Allah'ın elçisidir' Arap.).
- 335 Bkz. bölüm. XII.
- 336 Nabhi çakrası sindirimi kontrol eder.
- 337 Musa hakkında.
- 338 *'Aissa* (İsa'nın Arapçası).
- 339 Kutsal Ruh (Arap.).
- 340 *Kalimat-ul-Lah* (Tanrı Sözü, Arap.).
- 341 Bu bir aslan demek.
- 342 Bkz. bölüm. XI D.
- 343 *Pneúma*'nın (Gr.) eşdeğeri; bir diğer eşdeğeri de "zihin" anlamına gelen *nous*'tur (Gr.).
- 344 Bu, aydınlanmayla birlikte gelen ışıklı tezahürle ilgilidir (bölüm XI E).
- 345 Kalpten.
- 346 *Parabolé* (Gr.).
- 347 Yeşaya 51:16.
- 348 Ezeli Hıristiyanlıkta vaftiz olmaya hazır olan yetişkin kişi.
- 349 *Sahaj* (Sansk.).
- 350 Parestezi (bölüm X).
- 351 Örneğin ışık gibi (bölüm XI E).
- 352 *Bambu* Sushumna'dır; *inciler* çakralardır ve bunlardan dışta olanı Mooladhara'dır.
- 353 Ya da tamamen temizlenmiş ruhların, yani orijinal saflıklarını yeniden kazanmış olanların ebedi yaşamının Cennet Bahçeleri.
- 354 *Veni Creator Spiritus* (Lat.).
- 355 Diğer çevirilerde "Kasırga".

- 356 Diğer çeviriler (örneğin *Kral James Versiyonu*, *Yeni Kudüs İncili*, Darby) bunun yerine başka terimler kullanmaktadır: "hafif mırıldanma sesi", "durgun küçük ses" vb.
- 357 Coolness (diğer çevirilerde).
- 358 *Tzion* (İbr.).
- 359 Aynı şekilde, insan embriyosunda da Kundalini enerjisi omuriliğın alt bölgesine, yani sakrum kemiğine doğru gider (bölüm II).
- 360 Kundalini olarak tezahür eden *Adi Shakti* (Sanskrit.).
- 361 Bölüm XI E.
- 362 Bölüm XIX C.
- 363 Kolektif bilinçle bağlantı (bölüm II ve X).
- 364 Ya da *Yom Teruah* (Boynuz Üfleme Günü, İbr.).
- 365 *Süleyman'ın Bilgeliği* 1:7.
- 366 Mezmurlar 32:6.
- 367 *Ruhan* (ilham 'nefes' Arap.).
- 368 *Nushur*, *Kıyamet* (Arapça) ile aynı anlama gelir - Diriliş (veya *yaumu-l-Qiyamah* 'Kıyamet günü' Arapça) Aydınlanma anlamına gelir.
- 369 Bu işaretler (*beyyinat*, Arap.) *Kıyamet'e* işaret eder.
- 370 Bölüm XV E.
- 371 *Mudra* (sembol, Sanskrit.).
- 372 Oxford Grup Hareketi.
- 373 Bliss' *ananda*.
- 374 Yeni (Göksel) Kudüs Sahasrara'nın sembolüdür.
- 375 *Ananda*.
- 376 Bu, Aydınlanmadan önce süptil bedenın temizlenmesine dair açık bir ipucudur.
- 377 İsa kozmik Agnya'yı açmıştır, ancak yedinci çakra (Sahasrara) günümüze kadar aydınlanmamıştır (bölüm XIX C ve D).
- 378 Karışıklık, damıtılmış içkileri, yani konyağı ifade etmek için *canlı su* terimini kullanmaya kadar varmıştır: *eau de vie* (Fr.)' oysa bu aslında yakıcı bir sudur, daha doğru bir şekilde *aguardiente* (İsp.) terimiyle ifade edilir - bkz. XI C: lanetlenmiş sıcaklık.
- 379 Pentikost gününde olacak olan budur (bölüm XI E).
- 380 Sahasrara.
- 381 *Esseniler'in Müjdesi'*nde adı sık sık geçer.
- 382 Ida, Pingala ve Sushumna nadisleri.
- 383 Vibrasyonleri hissedeceksiniz.
- 384 Cennet' yani Sahasrara (bölüm III ve IV).
- 385 İnci Sahasrara'yı ifade eder (bölüm XV A).
- 386 "Büyük Tao bir şelale gibi akar" (diğer varyantlarda, örneğın Tao Jian Wen'in çevirisinde).
- 387 Süptil kanallara karşılık gelen üç orijinal Musadan biri (bölüm II).
- 388 Sushumna kanalının uçları: Mooladhara (Dünya) ve Sahasrara (Cennet).
- 389 Sahasrara.
- 390 Gerçekleşmiş ruhlar olarak kahramanlar ölümsüzlük mertebesine ulaşmışlardı ve Hesiod tarafından Tanrısal bir ırk olarak görülüyorlardı (bölüm XIX A).
- 391 Bkz. *Upanişadlar'*da (bölüm IV) anlatılan Aydınlanma.
- 392 Bölüm XX C1.
- 393 *Bátos* (Gr.); *rubus* (Lat.).
- 394 *Selah* (İbr.).
- 395 Eşdeğer terim *peduth* (İbr.) 'Tanrı tarafından belirli bir zamanda getirilecek olan kurtuluş'tur.
- 396 *Hekhaloth* (İbr.).
- 397 Yarı değerli sarı-kırmızımsı taş, Sahaja Yoga uygulayıcıları ile kaydedilen fotoğraflardaki ışık emisyonlarının rengine benzer.
- 398 Ya da *Codex a*, Eski Latince, Vercelli'de, 4. yüzyıldan kalma.
- 399 Veya *Kodeks G*, Saint-Germain, Paris'ten.
- 400 Yeni Antlaşma'da Eliyah için kullanılan yazım şekli.
- 401 Bölüm VIII.
- 402 *Radii proderunt ex oculis eius* (Lat.).

- 403 *Meister* (Alman), *Magister* (Efendi, Lat.).
- 404 *Qui iuxta me est' iuxta ignem est* (Lat.)'
- 405 Süptil bedeninin bir sembolü (bölüm IV).
- 406 *Nadratan*.
- 407 *Kur'an'a* bir gönderme: "Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü oradadır" (2.109).
- 408 Bölüm XV A.
- 409 Çapraz üç meşale Agnya çakrasında üç kanalın kesişmesini temsil eder (bölüm II).
- 410 Şaşırtıcı bir şekilde, *Kutsal Kitap'ta* Heşbon iki kez *Yaazer* ile ilişkilendirilmiştir (Yeşaya 16:8'9) ve bu son kelime fonetik olarak *yezer* (göl Slavcası; ayrıca Roma) ya da *yaz* (göl Roma) ile neredeyse aynıdır.
- 411 Birkaç on yıl önce aynı yerler Khwaja Nazir Ahmad tarafından ziyaret edildiğinde bekçi (*Mutawali*' Arab.) Ghafar Rishi idi.
- 412 Müslümanlar hem Yahudileri hem de Hıristiyanları "Ehl-i Kitap" olarak adlandırır: "Kitap *Ehli*" (*Ehl-i Kitap*), yani *İncil'in Ehli*.
- 413 Musa, Arap halkı tarafından Musa'ya verilen isimdir. *Makam* (Arap.) *statio*'ya (Lat.)-durulan yer- karşılık gelir.
- 414 *Rehin* verilmiş veya başkalarına göre *değeri olmayan*.
- 415 Bölüm XXIII B.
- 416 *Ishraq* (gün doğumundan gün ortasına kadar olan adım).
- 417 *Ashi* (güneşin öğle vakti batışından gün batımına kadar olan adım).
- 418 Bölüm III.
- 419 Bölüm XII.
- 420 Tiglath Pileser III'ün halefi V. Şalmaneser (MÖ 727-722).
- 421 Yanlışlıkla bir yazara atfedilen yazı (Gr.)
- 422 Ya da Yusuf'un kabilesi [14].
- 423 Yeremya.
- 424 *Sic!*
- 425 *Keşmir'in Tarihi*.
- 426 *Keşmir olaylarının tarihi*.
- 427 Bölüm XV E.
- 428 Ya da Poimandres.
- 429 Tanık yığını (Aram.).
- 430 Tanık yığını (İbr.), "yığın bir tanıktır" anlamına gelir.
- 431 Gözetleme kulesi (İbr.).
- 432 *Taş* olarak yorumlanan *Kepha* ya da *Kephas* (rock' Aram.); Petrus *pétra*'dan gelir (Gr.; ayrıca Lat.).
- 433 *Ekklesia* (Gr.): bir kurumu temsil etmeyen meclis 'inanılanlar topluluğu'. Çok daha sonra ortaya çıkan bir kurum olan *Kilise*'nin *meclisin* yerini aldığı *Kutsal Kitap*'in sahte baskıları vardır.
- 434 Delphi dünyanın göbeği olarak kabul edilirdi (bölüm V) ve tüm Yunan dünyasından (İspanya'dan Karadeniz'e kadar) hacılar tarafından ziyaret edilirdi. Kutsal alan ancak 381 yılında Bizans imparatoru Büyük Theodosius tarafından kapatılmıştır.
- 435 Yanlış çevirilerde bunun yerine "dağların tepeleri" (Darby)' "ülkenin tam merkezi" (*NET Bible*) vb.
- 436 *Ganapati* (Gana'ların hükümdarı Sanskr.) Ganesha'nın bir diğer adıdır.
- 437 *Şabat* (dinlenme, İbr.).
- 438 Latin ülkelerinde *Pasqua* (İtal.); *Pâques* (Fr.) vb. türevleriyle *Pascha* (Lat.) olmuştur. İngilizce *Easter* (*Oster*' Germ.) kelimesi, adı *Eoastre* olan ve bayramı bahar ekinoksu zamanında kutlanan Anglo-Sakson Şafak Tanrıçası'ndan türemiştir.
- 439 Paskalya'dan sonra.
- 440 108 kutsal bir sayıdır (Giriş bölümümüze bakınız).
- 441 Efesli Herakleitos'a göre *Panta rhei* (Gr.).
- 442 Ya da kim bir büyücü ya da kahindir.
- 443 Ya da bir büyücü.
- 444 Ya da Piton ruhuna sahip olanlar.
- 445 Ya da bir cüce.
- 446 İbrahim'in güvenilir hizmetkârı.
- 447 Kıyafetleri.
- 448 Bu bir *mantradır* (bölüm XV D).

- 449 Yahudilerin Yasa Tabletlerini sakladıkları kutsal çadır (Çıkış 40:20-21; Tesniye 10:1-5), vibrasyonsel enerji kaynağı olan Tanrı'nın bir tezahürüdür.
- 450 *Mystérion* (gizem' Gr.) *myeín*'den (hem gözleri hem de ağzı kapatmak' Gr.) gelir ve *myéo* (gizemlerde inisiye etmek' Gr. [43]) olarak bulunan *myo* ile uyumludur' hepsi de *mythó* (kendi kendine, sessizlik içinde konuşmak' Gr.) *vemutus*'tan (dilsiz' Lat.) gelen *mythos* ile aynı köke sahiptir' mit sırlarında inisiyasyon ile olan ilişkiden.
- 451 "Günah "ın Hıristiyan âleminde yanlış bir kavram olduğunu göstermiştik (bölüm IX).
- 452 Yukarıda bahsedilen hemobolium, Yahudiler (bölüm XV E) ve Müslümanlar (Ramazan koçu) tarafından uygulanan hayvan kurban etme sırasındaki ritüel kanama.
- 453 Başın tepesi, coğrafi karşılığı Ganj'in çıktığı Himalayalar (bölüm IV) olan Sahasrara'dır.
- 454 Bölüm XV F.
- 455 Halen Müslümanlar -bilinçsizce ve maalesef verimsiz bir şekilde- Doğu'nun gizli tekniklerinin çoğunu kullanmaktadır.
- 456 Nuh'un karısı olan Enok'un kızının adı olan *naamah* (güzelliğin hoş İbr.; bkz. bölüm XIX C) ile fonetik özdeşliğe bakın.
- 457 *Chrísma* (unction, Gr.).
- 458 Bu, üç kanalın tipik enerjilerinin kesin bir şekilde belirtilmesidir ve iç içe geçmiş üç ipliğin önemini ortaya koymaktadır.
- 459 *Anámnesis* (Gr.).
- 460 *Dominus Deus*'tan (Lord God' Lat.; yaklaşık olarak Yahweh Elohim'e karşılık gelir).
- 461 *Yehova*'dan daha makul.
- 462 "*Ego sum qui sum*" (Lat.).
- 463 *Ben tüm* kutsal isimleri kapsar, çünkü "Tanrı (Elohim) tüm bu sözleri şöyle söyledi: "Ben senin Tanrın Yahve'yim..." (Mısır'dan Çıkış 20:1).
- 464 Pali dilinde; *Dharma* (Sansk.).
- 465 Gerçekliğin kişisel olmayan özünün tekil, belirleyici biçimi.
- 466 *Yah*, *Yahve*'nin arkaik kısa biçimi olabilir ve O'nun *sürekli* varlığından ziyade *Mutlaklığını* ifade ediyor gibi görünmektedir.
- 467 *Eloi* (Aram.); ya da *Elohi* (İbr.).
- 468 *Egkatélipés* (Gr.).
- 469 Esseniler'e benzer bir çilecilik uyguluyorlardı.
- 470 *Kai edóxasa kai pálin doxás* (Gr.).
- 471 *Tevrat*'tan; burada eski bir *Midraş*'ta yer alan, Yarattılış 36:22 ayetini ("Lotan'ın kız kardeşi Timna'ydı") bütün gün boyunca okumaya devam eden kişinin sonsuz mutluluğa kavuşacağını söyleyen bir ifadeyle ilgiliydi.
- 472 Hint vezninde 3 x 8 heceli ölçü.
- 473 Bu, Tanrı'nın bir yansıması olarak Benlik'tir (Atman).
- 474 *Bija-mantra* (Sansk.),
- 475 Gerçek anlama daha yakın bir çeviri, aşkınlığa işaret eden "*Allah yücedir*" olacaktır. *Ekber*, *kabir* (büyük, Arap.) kelimesinin üstünlük halidir.
- 476 Martin Palmer'in çevirisiyle.
- 477 Öğrencisi Joseph Gikatilla tarafından alıntılanmıştır.
- 478 Ch. I.
- 479 Bölüm XXV C.
- 480 Bölüm XXII E.
- 481 Şefkat sol kanalı belirlemiştir (önden bakıldığında beden sağ tarafında; bölüm IV)-yukarıya bakınız.
- 482 Şiddet sağ kanalı belirledi (önden bakıldığında vücudun sol tarafında; bölüm IV)-yukarıya bakınız.
- 483 Samuel.
- 484 "Kutsanmış" olarak çevrilmiş olsa bile (Matta 26:26; Markos 14:22).
- 485 Bölüm XX B.
- 486 Bölüm XV F.
- 487 *Textus Receptus*, Rotterdamlı Desiderius Erasmus'a ait Yunanca versiyona (1516'da Johann Froben tarafından yayınlanmıştır) ve ayrıca 1550'de Parisli Robertus Stephanus (Estienne) tarafından yapılan üçüncü baskısına verilen isimdir.
- 488 İçki sunusu (Mısır'dan Çıkış 30:9).

489 Üzümlerin içinde bulunan "şarap".

490 *Kathístato theós* (Gr.).

491 Kehanet oklarıyla bağlantılı.

492 O zaman (Lat.)' "ezeli zaman" anlamına gelir.

493 Mazdaizm'de *Zaotar*'.

494 Bin yıldan daha uzun bir süre önce hala uygulanmaktaydı.

495 *Ambrosia* (*ambrosís* Gr.; fonetik benzerliğe dikkat edin) ya da *nektar*, ölümsüzlük veren içecek, antik Hellas'ta Tanrıların en sevdiği yiyecek anlamına geliyor olabilir.

496 Mead'in ana maddesi baldır.

497 Bu gizemli varlıklara *hayoth* (İbr. çoğul) adını vermiştir.

498 *Ophanim* (tekerlekler ya da biçimler' İbr.).

499 Aramice.

500 Bunlar ilahi ismin harflerinin kombinasyonlarıdır (ve permütasyonlarıdır) (bölüm XV D).

501 Scholem tarafından "13. yüzyılda vecd halindeki Kabala'nın en seçkin temsilcisi" olarak kabul edilir.

502 Yani *mantra* almak.

503 Yani, onu tutuklamaya gelecek olan askerlere.

504 Strictly: "Kornanın yankılanan sesi".

Brahman'ın 505'i.